

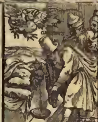
GALENO
Ascripti libri

SPVRII LIBRI, QVI VARIAM artis medicæ farraginem ex varijs auctoribus excerptam continentes, optimo, quo fieri potuit, ordine sunt dispositi, & in vnum corpus redacti.

Librorum seriem sequenti pagina habes.

τὰ ὅλα.

Cum summi Pont. Senatusq; Veneti decretis.

VENETIIS APVD IVNTAS. MD LVI.

Spurii libri hi ſunt.

Siquid ſupereſſe videbitur in antiquis translationibus, quod in hiſce nouis non reperiatur: id titulorum diuerſitate contingere ſcias, non quia prætermiſſum aliquid ſit. Nihil eſt enim in uetuſtis illis codicibus, quod in hiſce nouis non contineatur. nam aut idem ſunt, verum alio nomine inſigniti: aut compendia: aut partes: aut fragmenta. Exempla aliquorum ſubyciam. Opus, quod illic Myamir appellatur, idem eſt, ac id, quod hic De compoſitione medicamentorum ſecundum loca inſcribitur. Libri item de iuuamentis membrorum, compendium ſunt librorum de vſu partium. Libellus de præſagitura, finis eſt libri De conſtitutione medicinæ. Et qui de commoditatibus theriacæ inſcriptionem habet, fragmentum eſt libri de theriaca ad Piſonem.

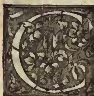
GALENI LIBER DE HISTORIA PHILOSOPHICA,

Iul. Martiano Rota interprete.

ARGVMENTVM LIBRI.

Liber longe Plutarcho dignior, quàm Galeno.

Qualis Philoſophia fuerit ante Socratem, quas ipſe partes addiderit, ac de propoſito libri.

Vm illi, qui ſe primum ad philoſophiam contulerunt, de rerũ natu-
ra ſolummodo diſceptarent, atq; in ea finẽ ſtudiorũ ſuorũ poſuiſſent,
multis poſt ſeculis natus Socrates, illorum ſentẽtiam improbauit, fie
ri non poſſe dicens, vt ab hominibus ea pciperentur, quę tam remota
à noſtro ſenſu forent. exiſtimabat. n. ſummæ difficultatis eſſe tã abdi-
tarum rerum certam notitiam conſequi, plusq; vtilitatis homines
habituros, ſi ſcrutarentur, quo modo quis feliciter vitã traduceret, &
ſe, quãplurimis bonis fruens, à malis oĩbus tueretur. Hoc itaq; cũ vti-
C lius fore Socrates iudicaſſet, diſſertationes de natura rerum, q; parum
humanæ vitę conducere viderentur, omiſit. & eam diſciplinam exco
gitauit, quæ quid bonum, quid malum; quid turpe, quid honeſtum: quidq; honore, aut vitupe-
ratione dignum ſit, inueſtigat. arbitratus, illos, qui hęc antea ſecũ meditati fuiſſent, ab omnibus
vitæ incõmodis ſe facile explicaturos. atq; philoſophiæ pars altera hinc addita eſt, quæ de mori
bus agit, & illos inſtruit, qui vitam optime degere velint. His autem ita mente præſumptis, idẽ
quoq; cum animaduerteret, opus ſibi fore, vt quos inuẽtorum ſuorũ participes eſſe vellet, eos
ẽt aſſentiri faceret, idq; ſolum fieri poſſe, ſi quibus cum ſermonem inſtituiſſet, vere quæ diceret
affirmare videretur, rerum omnium magiſtrã diſſerendi facultatem adinuenit: cuius argumen
tationibus ducti, & à malis diſcedimus, & ea amplectimur, quæ prodeſſe ſemper, obeſſe nunq;,
ſuapte natura queunt. Sic itaq; Socratis opera, philoſophia, quæ ad ipſum vſq; naturalium rerũ
cognitionem non exceſſerat, tres partes obtinuit. Hæc præfari nos oportebat, vt calle quodam
ad philoſophiæ hiſtoriam veniremus, de qua nobis recenſere hoc in libro propoſitũ eſt. nõ ga
noui aliquid ipſi apportemus, verũ vt quæ ab antiquis de primo eius gñe ſparſim & fuſe dicta
ſũt, in vnũ colligeremus: breuiterq; & dilucide ea explicaremus. ne, ſi prius hęc noſtra legerint,
D qui diſcẽdi ſtudio tenentur, expoſitoribus egeant: neúe per ſe ipſos vnaquaq; in re, quid ab an
tiquis philoſophis pronunciatum ſit, aperte non intelligant. cõmodius aũt, quod dicimus, effi
ciemus: ſi & enunciatorum cõprobationes, & verborũ phaleras omittemus. nã neq; oſtẽtatio-
nis gratia, ſcribere hæc aggreſſi ſumus: ſed vt his cõmodi eſſemus, q ſibi vtile quippiã ex philo
ſophia ſumere decreuerint: quiq; non ſolũ abolla & pallio indutos, philoſophos arbitrãtur, ſed
ẽt eadem qua cęteri veſte vtentes, modo animũ philoſopho dignum habere ſtudeãt. Perſpicue
vero nũc oĩa, quæ à doctoribus meis accepi, quæq; ipſe legẽdo cõſecutus ſum, in vnũ redigere
curabimus. vt ex his intelligat vnuſquiſq;, vñ primũ philoſophia ad Græcos pueneri: qbusq;
auctoribus in Græciã tranſierit: ac demũ qui ipſi animum adijcientes cæteris præſtare viſi ſint.

De ſucceſsione philoſophorum.

Conſtat igitur inter q̃plurimos Thaletem Mileſium, philoſophiam primũ apud Iones inue
xiſſe. vnde & eius ætatis ſapientiã, omnes Ionicam appellarunt. huius familiaris Anaximander
extitit. qui & ipſe eodem pacto philoſophatus eſt: Anaximenemq; doctrinæ ſuæ ſucceſſorẽ, &
æmulum reliquit. Anaximenes Anaxagorã docuit, qui Milero relicta, migrauit Athenas, ubi
Athenienſem Archelaum ad ſtudia philoſophiæ concitauit. Archelaum Socrates audiuit, is q
& ætatis ſuæ, & poſt ſe genitis hominibbs, in cauſa fuit, vt ſincero animo philoſophiæ incũbe-

rent.omnes.n.fermè quotquot ipsum accedebant,philosophię desiderio inflãmatos dimitte- E
bat.quãuis aũt multi fuerint appellati Socratici,in præsentia tamen eorum tantum mẽtionem
faciam,qui disciplinæ successores ab eo relicti sunt.Horũ vnus Plato fuit,qui cæteris oĩbus plu
rimum excelluit,&,vt aliquis diceret,solus inuidia superata,Socratici nomen obtinuit. clarus
itaq; apud oẽs cum esset,veteris academiæ princeps extitit.hunc Speusippus secutus est,qui in
eisdem quidem inuentis mansit,sed in articularem morbum incidens.non multum postea na-
turæ concessit,Xenocrate relicto,qui Platonis auunculi dogmata explicaret.Xenocrati Pole-
mo successit,qui & ipse à Platonis disciplina non deuiauit,Cratemq; instituit,in quo vetus aca
demia finem habuit.nam Archesilaus qui Cratẽ audiuit,mediã academiã inuexit,& ἐποχήν,hoc
est sententiæ suæ reticentiam excogitauit.hunc secutus Carneades,academiæ nouæ fundamẽ-
ta iecit,Clitomachumq; dogmatis sui sectatorẽ reliquit.fuerunt præterea duæ aliæ academiæ,
quarũ priori,Philo:posteriori,Antiochus præfuit.E reliquis aũt Socraticis,quos plures admo
dum fuisse constat,multis parem,inferiorem nemini Antisthenem arbitror.is enim austerã vi-
tam agens,philosophiam primus in opus deduxit.Antisthenem Diogenes sectatus est,& illi si
milis vitæ instituto fuit.hunc Zeno Citieus audiuit,qui & Stoicam sectam inuenit,& Cleantẽ
docuit.Chrysippi magister Cleanthes fuit:amboq; Zenonis doctrinam & vitæ institutum te- F
nuere.Chrysippus Diogenem Babylonium discipulum habuit,Diogenes Antipatrum instru
xit,Antipater Possidoniũ docuit.Rursus quoq; Aristippus vnus ex Socratis auditoribus fuit,
à quo Cyrenaicus cum esset,Cyrenaicam sectam accepimus.Sed nec Megarensium dialecticã
(hoc enim nomen ea secta habuit) iure quispiã despiciet.huius auctor Euclides Megarẽsis fuit,
qui Stilponem docuit,& ingenij subtilitate nemini eorum,qui Socratẽ audierũt,inferior fuit,
Stilponem Menedemus Erytriensis audiuit,à quo erytriaca philosophia cognomen accepit.
Phædonem Eliensem nemo non nouit,vt inter Socraticos è primis vnus habitus sit. hũc Ana
xarchus Abderita sectatus est,qui Pyrrhonem docuit,scepticæ philosophiæ auctorem.Aristo-
teles autem diu quidem Platonicis inuentis adhæsit,sed tandẽ seipsum nouo dogmati addixit,
& Theophrastum scholæ & disciplinæ hæredem sibi elegit.Theophrastus Stratonem docuit,
qui suo quodam iure,de rerum natura disputauit.nam Epicurus philosophiæ,vt quidã opinan
tur,eruditione contempta,disciplinæ genus quoddam inuexit,quod ab accuratis philosophis
non est approbatum.Epicurum vero Metrodorus audiuit & Hermachus,qui Epicuro succes-
sit.Porrò philosophorum genera duo suprema fuerunt,Ionicũ & Italicum. sed de Ionico mul-
ta satis iam diximus:Italici vero,eius quidem,quod Crotone & Tarento viguit, princeps exti G
tit Pythagoras:eius autem,quod Elææ floruit,Xenophanes Colophonius,quem pleriq; dubi
tãdo,potiusq̃ aliquid statuendo philosophatum ferunt.Xenophanis placitis delectati sunt Me
lissus & Parmenides,quem abditarum rerum notitiam adeptum sic tradunt,vt Zenonẽ Elæa-
tem,cõtentiosam philosophiã.Zenonis auditor Leucippus Abderita fuit,qui primus atomos
excogitauit.quod dogma susceptum à Democrito,& stabilitum est.Democriti Protagoras di-
scipulus fuit,qui primus oratoriam facultatem philosophiæ coniunxit.

De cognominibus philosophiæ.

Philosophia vero cognomen adepta est,partim ab auctoribus,vt pythagorica & epicurea:
partim ab eorum patria,vt eretrica,megarica:partim à fine,vt eudæmoniaca.siquidem Anaxar
chus philosophiæ,quæ suo tempore viguit,finem esse felicitatẽ dicebat.partim ab actionibus,
vt peripatetica.Aristoteles nãq; deambulando cũ sermonẽ ad discipulos haberet, hoc cogno-
mine philosophiam suam appellandam censuit.partim ab aduersando, vt cynica.partim ab ali
qua eius portione,cui præ cæteris operã dederint,vt dialectica.partim à locis in quibus diuer-
sabantur,vt academica,& stoica.partim ab affectu,quo docentes vtebantur,vt sceptica.partim
ab auctoribus,fine,& patria simul,vt quam Aristippus ĩtroduxit,quę ab ipso Aristippica dicta H
est,ab eius patria,Cyrenaica.à fine,voluptuaria:voluptatem enim philosophiæ dicebat finẽ es-
se.voluptatem autem illum pleriq; significasse affirmant,non illam sensuum motione excitatã
dulcedinem,sed eum animi statum,qui molestia careat,nec illecebris vllis mulceatur.

De ordine & definitione philosophiæ.

Eam philosophiæ partem,quæ nobis differendi artẽ tradit,duabus reliquis eius partibus an
teponẽdam censuere,qui posterioribus seculis extitere philosophi,arbitrantes eos qui accura-
te velint philosophiæ operam dare,non prius alias partes attingere debere,q̃ disceptandi peri-
tiam adepti sint,& quid sit vnumquodq; cognoscẽdi.philosophiam nanq; cognoscendi facul
tatem esse quidã dicebant:& artem,vitam optime traducendi.optimam autem vitã esse s̃m vir
tutem viuere.Quidam vero ipsam definiebant,exercitationem artis ad vitam optime degendã
necessariæ.ac exercitationem quidem philosophiam esse omnes existimant:artem vero sapien
tiam,quæ humanarum diuinarumq; rerum comprehensio est.Quidam vero ipsam esse potius
arbitrati sunt facultatem spectandi quæ eligenda fugiendaq; sint.per eligenda,bona:per fugiẽ
da,mala significantes.bona enim esse,quæ propter se sequenda sunt,& adepta possidẽtibus vti
litatem apportant.mala vero,quæ vitanda,& obtenta damnum habentibus inferunt.

De partibus

A *De partibus Philoſophiæ.*

Philoſophiæ partes ex ſententia plurium,& eorum,qui diligentiſſimi fuiſſe credũtur,tres eſſe in ſuperioribus iã diximus.Harum prima rationalis dicitur,qua ſcimus vniuſcuiuſq; rei ſubſtantiam,ab accidentibus diſcernere,& quo quidq; ab alio differat.Secunda naturalis vocatur, per quã intelligere valemus,quid in cauſa ſit,vt cœlum tanto ordine circũuoluatur,& quæ partium eius tarditatis ac velocitatis ratio ſit,ac id genus alia.Tertia,quæ alijs duabus magis eſt neceſſaria,& ad opus vitæ longe vtilior,moralis nuncupatur.qua cõmode colloqui, & pacate cõuerſari ſcimus:ac imperioſos quidẽ & elatos,non odio proſequendo,ſed partim eludendo,partim miſerando,contemnere:manſuetos autem & officioſos è contrario diligere.horum autem vitam agere,melius atq; facilius eſt,cum expoſiti omnium commodis ſint.illorum autẽ,& malum,& difficile,quia nec adiri volunt,& adeuntibus moleſti ſunt.

De ſectis, quid Secta ſit,& quot numero.

Sectã aliqui tribus modis dici affirmant,cõiter,proprie,& proprijſſime:ac cõiter quidẽ conſenſum eſſe aliqua in re,quæ ad vitam degendam pertinet.proprie vero conſenſum in artis alicuius exercitatione.proprijſſime autem,conſenſum rerum ad philoſophiam ſpectantium.Hãc
B ſic ex notione definiunt.Secta eſt collectio multorum dogmatum ſibijpſis cõcordantiũ,& ad vnum finem tendentium.Sectæ vero quas maxime generales exiſtimãt ij,quibus iſta curæ fuerunt,quatuor enumerantur.Dogmatica,q̃ in multis conſtituta & ſtabilis eſt.Sceptica,q̃ de ſingulis dubitat.Cõtentioſa,quæ cauillis ſuperior eſſe in concertationibus ſtudet.ſunt aũt cauilli ſicut ſi dixeris,quod ego ſum,tu non es:homo ſum,ergo tu non es homo.& id genus aliæ pueriles & litigioſæ deductiões. Miſta quæ licet multa decreta habeat:de multis tñ adhuc dubitat, nec ita de ſingulis diſputat,vt ea conſtituat. Dogmaticos fuiſſe tradunt Pythagorã Samiũ & Epicurũ Athenienſem. Scepticos Zenonẽ Elæatem,Anaxarchum Aabderitã,& Pyrrhonẽ, quẽ exactiſſimum in hoc genere fuiſſe dicunt. Cõtentioſos autẽ appellarunt Euclidem, Menedemum,&Clitomachũ. Miſtos vero Xenophanẽ,q de rebus oĩbus dubitauit,illudq; ſolũ aſſeruit,cũcta vnum eſſe,Deumq;,& finitum,& immutabilẽ,& ratione p̃ditum.item Democritum,q nulla alia de re ſentẽtiã ſuam protulit,ſed tãtum atomos vacuum & infinitũ aſſeuerauit.

De exortu Philoſophiæ,& cur inuenta.

Principium philoſophiæ tribus modis dicitur.inueſtigandi,cõſtituendi,demonſtrãdi.principium inueſtigãdi,eſt quod primos hoĩes in opinionẽ philoſophiæ induxit.conſtituẽdi, pars
C ea philoſophiæ,q̃ prior in artem redacta fuit.demonſtrandi,illud vnde probare incipimus ea, quæ apud nos inuenta & conſtituta fuerunt.Xenocrates ideo repertam philoſophiam aſſerit, quia cum turbulenta ſit actiua vita,ſe ad contẽplationis ſtudium prudentes hoĩes contulerũt.

De ſigno.

Signum à dialecticis diffinitur proloquium mentis coniunctum.item antecedẽs, cui conſequens aliquod adnexum ſit.Signorum autem quædam oſtendere,q̃dam admonere dicuntur. oſtendunt quæ ſic adnexa ſignificatis ſunt,vt cum primum apparẽt, nos in cognitionem rei ſignificatæ ducant:vt fumus,quem ſimulatq; conſpeximus,ignẽ ſubeſſe ſtatim intelligimus.admonent,quæ non niſi prius obſeruata in notitiam rei ſignificatæ nos abducunt, vt lac in papillis.id enim vbi prius adeſſe cognouerimus,antea peperiſſe mulierem intelligimus.

De ſyllogiſmo.

Syllogiſmus eſt oratio,quę ex cõceſſis ab eo,cum quo diſputamus,inexpectatum aliud qppiam colligit,veluti in primo de republica Thraſymacho concedente,iuſtum id eſſe quod vrbium magiſtratibus eſt vtile,magiſtratusq; interdum aberrare:colligit Socrates, iuſtum quoq; id eſſe,quod magiſtratibus inutile ſit.

D *De definitione.*

Definitio eſt conciſa oratio,quę nos ducit in cógnitionem vniuſcuiuſq; rei.vel definitio eſt oratio,quæ breui quadam commonefactione,nobis propoſitas res detegit. definitionum aliæ ſubſtantia,aliæ à notione ſumuntur.

De diuiſione.

Diuiſionem exiſtimant ſeparationem eſſe eorum quæ in vnum conuenerint. diuidi autem nomen,in ſignificationes:totum,in partes:genus,in ſpecies & differentias: ſpecies in ſingularia:& hæc in accidentia,accidentia tum in ſeipſa,tum in ſubiecta.

De iudicio.

Iudicium eſt rẽ diſcernens cõſideratio.duplex aũt iudiciũ habemus,vnũ quo viuimus, alterũ quo res eẽ vel nõ eẽ diiudicamus.tribus modis vero dr̃ iudiciũ,cõiter,p̃prie,&maxime p̃prie.

De uero.

Verum,eſt quod alicui oppoſitũ cum te conuenit.differt autem verum à veritate, ſubſtãtia, conſtitutione,potentia.ſubſtantia,quoniam verum incorporeum eſt,cum dignitas ſit quæ ab oĩbus proloqui ſolet,veritas autem corpus.nam omnium rerum ſciẽtia eſt.ſcientia principalis animi facultas,principalis facultas ſpiritus eſſe videtur,qui merito corpus exiſtimatur.cõſtitu-

tione,quia verum euidens est,vt ego disputo.veritas autem à nobis inquiratur oportet, cũ bo E
na vniuersa comprehendat.potentia,quoniam verum malis & ineruditis hominibus,nam ve-
ra interdum & ipsi dicunt:veritas autem non nisi probis & eruditis viris inesse potest.

De demonstrationum generibus.

Qm̃ ad eã philosophiæ partem,quam logicã vocant pertinere videt̃ de demonstrationibus
docere,cõsentaneum est,vt de his quoq; aliqd dicamus.Demõstratiões voco syllogismos,qui
euidentibus propositione & assumptione,conclusionem ostendunt.vel qui nulla alia egeant
comprobatione.sunt autem bifariam distincti.nam alij cathegorici.i.prædicatiui, alij hypothe
tici, hoc est conditionales appellantur.Horum alij modũ habẽt,alij modo carẽt, alij misti sunt,
alijq; secũdum,alij tertiũ adiacens prædicant. Cõditionalium species sunt septem.Prima est in
qua duobus positis,quorum vnum præcedat,alterũ sequatur:pręcedens assumitur,& sequẽs
infertur.vt,si dies est,lux est:sed dies est,ergo lux est.Secunda est,quæ ex antecedente & oppo
sito cõsequentis,oppositum præcedentis colligit:vt,si dies est,lux est,sed lux nõ est, ergo dies
nõ est.Tertia est,in qua ex annexo negato & opposito vnius partis,alterius partis oppositum
deducit̃:vt,non si dies est,lux non est:atqui dies est,igitur lux est.Quarta est,in qua ex disiũcto
& partis vnius opposito,alterũ ꝓbatur.vt vel dies vel nox est,sed dies nõ est,igit̃ nox est.Quin F
ta est,in qua ex disiuncto & vna eius parte,altera nõ esse arguitur.vt vel dies vel nox est, atqui
dies est,igitur nox non est.Sexta est,quę ex coniuncto negato & vna eius parte,reliquam non
esse cõcluditur.vt,non & dies & nox est,sed dies est,igit̃ nox nõ est.Septima est,in q̃ ex coniũ-
cto & parte vna negata,alterã colligimus.vt aut dies,aut nox est:sed dies nõ est, ergo nox est.

De naturali philosophiæ genere,ac primo de efficiente,& materia.

Quantum igitur par fuit de his agere,quæ ad rationalẽ philosophiæ partẽ attinent, à nobis
est alio in opere fuse conscriptum.Hic autem pauca quædam solummodo perstringẽtes, ad ea
recensenda properamus,quę de natura rerum antiqui tradidere.Nemo vero mihi succẽsere de
bet,si quæ ab alijs iuolute & perplexe scripta sunt,ea nos facile & explicate referre cõfidimus.
nam & hoc fieri posse nõ dubitamus,& rudibus satis fore censemus hinc philosophiæ dogma
tibus,tanquam sacris quibusdam initiari.Exordium autem faciemus à primis rerum naturaliũ
principijs,tam efficientibus,q̃ materialibus.quibus cũ animum adiecissemus,iure omnibus an
teponendum duximus causas efficientes,inter quas Deus principem locum obtinet,quẽ om-
nium quæ sunt,quæq; in dies fiunt,auctorem,& artificem,vt ita dixerim,veteres asserũt. Plato
siquidem & Stoicus Zeno quid esset Deus explicantes,non mundum,ipsum esse dixerũt, sed G
præter hæc omnia,quiddam aliud,incorporeũ quidem,vt Plato sentit:corporeũ vero,sicut Ze
no asseuerat.neuter tamen,quæ dei forma sit exponere est ausus,sed Epicurus humanã ipsum
habere figuram credidit.Stoici propriam quidẽ eum semper nõ retinere,sed igneus spũs cũ sit,
omnium,quibus affluxerit,formam facile suscipere,illisq; similem effici.locũ illi determinatũ
Epicurus inter mundos assignat,vbi Deum incedere,& ambulare dicit. Stoici, rebus oĩbus
eum connasci,illisq; similem effectum,cum eisdem & moueri & locum mutare dicunt,ac ex in
genita sibi virtute,cuicunq; rei sibi coniunctæ prospicere.ijdem quoq; Deum quidẽ cũcta gu-
bernare dixerunt:sed nullius rei curã peculiariter habere.Stoicis Epicurus hac in parte consen
tit,affirmans beatam incorruptibilemq; naturam,neq; ipsam in se molestias vllas habere, neq;
alicui alteri negociũ facessere,vniuersis tñ hominibus bona Deũ elargiri. Plato aũt opinatus
est Deum & oĩum simul.& vniuscuiusq; priuatim,curam habere in his solũmodo, quæ ad vitã
spectant.Quicunq; mundum genitũ putant,Deum inquiunt ipsius extructorem fuisse.non tñ
oẽs qui genitum mundum concedunt, eãdem quoq; de ipsius fine sententiam habent. verum
Plato ex eius,qui ipsum admirabili artificio construxit,neq; dissolui,neq; aboleri posse mundũ
existimat.Stoici contra absumi mundum putant,idq; ignis opera fieri,qui in causa est, vt exu- H
stus in infinitum commutetur,sub quo certo quodam tpe materia quiescit,totq; commutatio-
num vacationem accipit,donec rursus in contrarium statum vergẽtibus rebus:alia quoq; ele-
menta denuo prodire incipiant:&rursus diuino iussu segregata,atq; in vnũ corpus redacta,no
uum mundum constituant.Ac cæteri quidem oẽs,qui Deum cunctarũ rerum auctorem credi-
derunt,ipsum quoq; vnum horum oĩum causam statuũt.solus Plato ideas introduxit, quarum
exemplum Deus in cõficiendis rebus sequeretur.itẽ materiã oĩ qualitate carentem,ex qua sin-
gula quæq; componeret,&dissimiles inter se res distinctasq; faceret.neq;.n.ex his vnũ aliquid
sufficere, sed tria simul hæc requiri censet,siquid absolui debeat.verum qm̃ de efficiente prin-
cipio satis multa attulimus,tempus est vt de materia quoq; aliqd dicamus. Oẽs q de rerum na
tura aliqd locuti sunt,concordes materiam esse concedunt.quænã vero sit,non oẽs cõsentiũt.
sed Pherecydes Syrus,terram eã esse credidit:Thales aũt,aquam:Anaximandrus,infinitũ:Ana
ximenes & Diogenes Apolloniata,aerem:Heraclitus,& Hippiasus Metaponticus,ignem: Xe
nophanes Colophonius,aquã & terrã:Hippo Rheginus,ignẽ & aquã:Oenopius Chius,ignẽ
& aerẽ:Empedocles,quatuor elemẽta,terrã,aquã, ignẽ,& aerem.His amicitiã & litem adiũgit,
quarũ altera cõiungit & vnit,altera segregat & distinguit.Democritus & eũ secutus Epicurus,

A atomos oium rerum materiam opinanť.Heraclides Ponticus,& Asclepiades Bythinus, rerum
principia faciunt moles quasdã oĩ actione carentes.Anaxagoras,mininas quasdã & siles rerũ
particulas.Diodorus,qui Cronus appellatus est:indiuidua minimaq; corpuscula.Pythagoras,
numeros:Mathematici corporum fines.Strato physicus cognomento,quas vocãt qualitates.
Plato,Aristoteles,& Stoici,naturam quandã informẽ,ex qua primũ quatuor elementa, tum re
liqua fiant,sed Aristoteles elementis quintũ corpus addit,qd' circũuoluitur, & est immutabile.

De principijs, & causæ differentia.

Principium & causam aliqui nihil inter se differre putãt. aliqui principium quidẽ,rerũ oium
originem præcedere volunt, non tñ ipsum euentus huiusce causam esse dicunt.sed id,quo fm
vnumquẽq; modum res fiunt.Causarum gña quatuor ijdem statuunt.pcedens, quod ab euen
tu separari põt,idq; quod iã effecit pmanet:continens,quod rem quã facit non deserit.nã eo pꝛ
sente,res gignitur:absente,desinit:vrgente,crescit:desistente,minuitur.pfectum, quod p se so
lum rẽ peragit.concausans,quod cæteris pares in euentũ confert,vt in arãdo videmus, in quo
vel plurimũ affert,qui minimum etiam adiumenti confert,vt bobus quidem duobus arator in
digeat,sed multo facilius opus absoluat,si tertiũ iumẽtum adiunctum aliorum laborem leuet.

B *De principij & elementi differentia.*

Cum Iones elementum à principio nihil differre arbitrarentur,plurimũ Plato ĩteresse iudica
uit,atq; ita vtrũq; distinxit,vt elementũ id sit qd cõpositũ & effectũ est,qũo terrã,aquã, aerẽ, &
ignẽ elementa vocamus.principiũ vero dicatur,quod se prius quicq; non habet, ex quo gigni
potuerit.alioquin principiũ nõ fore elemẽtis.nãq; priora sunt:tũ materia informis & perẽnis,
tũ forma,spẽs,& ἐντελέχεια,hoc est pfectio nũcupata,demũ priuatio,quã absentiã definiũt rei, q̃
tum adesse debeat.merito igitur Plato reperta differẽtia,veterem Ionicorũ sñiam improbauit.

De natura.

Naturam aliqui definiunt arte pditum suapteq; motu in gñationem tendentẽ igneũ spũm.
alij nihil aliud quã minutorũ corporũ cõgressum & discessum. Aristoteles principiũ motus &
getis eius,in quo est primo & nõ fm accidẽs.naturalia vocat,cũ elemẽta quatuor,tũ cętera q̃ ex
eis fiunt,aialia,stirpes,metalla,& quæ in aere gñantur imbres,niues,fulmina,grandines,venti.

De motu.

Motum oẽs penè concedunt quicunq; paulo diligentius philosophati sunt: Locorum com
mutationem,vt cum quis Alexandria Romam venit,vel Alexandriam Roma discedit:Quali
C tatum variationẽ,vt siquis ex frigido calidus fiat,vel ex calido frigidus euadat: Naturæ vicissi
tudinẽ,vt siquis antea non existens hõ,nunc esse incipiat: vel cõtra existẽs,homo esse desinat;
Staturæ mutationem,vt siquis è paruo magnus crescat,aut è magno in paruum decrescat.

De corpore.

Reliquis corpus esse dicẽtibus quodcũq; siue agat,siue patiatur.Mathematici corpus eẽ de
finiunt:quod trifariam extentum est,in longum,in latum,& pfundum.Punctum nanq; esse, q
partes non habeat.Lineam vero,longitudinẽ tantum.Superficiẽ,latitudinẽ longitudini con-
iunctam.hãc,si profunditas accedat,corpus appellari:quidam etiã corporum fines corpus cre-
diderunt.Plato molem esse corpus asseruit,quæ & locum occupat, & intra se molem aliam nõ
admittit.neq; enim duo corpora vnum locum obtinere simul posse.

De figura.

Figura,corporis superficies,circunscriptio,& finis est.figurarũ vero,aliæ rotundæ sunt, aliæ
angulares,quarum infinita penè variatio est.

De forma.

Forma,substantia est incorporea,quæ quidem ex se non subsistit,sed formis carentem mate
D riam informans,omnia,quæ videmus extare facit.Socrates,& Plato formas arbitrãtur naturas
esse à materia separatas in intellectu cogitationeq; Dei, hoc est in mente diuina sitas. Aristote
les autem formas quidem & species non abstulit,sed eas materiæ coniunctas esse voluit. Stoici
nostras intellectiones formas appellarunt.

De mundo.

Stoici mundum vnũ esse dixerunt,quem & totum esse,& corporeum arbitrati sunt. Empe
docles mundum quidem vnum esse concedit,totum tñ ipsum negat,sed exiguam quãdam to
tius particulam,reliquum vero,ociosam materiam,Plato mundũ vnum esse & totum tribus ar
gumentis coniectat,quia perfectus non esset,si omnia non contineret:nec exemplari similis,si
vnicos non esset:nec æternus,siquid extra se haberet.Metrodorus tam absurdũ esse putat vnũ
mundum in infinito natum dicere,q; in agro magno,vnam spicam.nam cũ infinitę causæ sint,
mũdos quoq; infinitos esse necessum est.sunt autem infinitæ causæ.i.atomi,quare & infinitos
effectus esse oportet,hoe est mundos,cum eorum quisq; finitus sit.

De constitutione mundi.

Mundus rotũda figura hoc pacto constitit,indiuidua corpuscula,quæ tum fortuito motu fe
rebanť,eum vnũ in locũ plurima conuenissent,magnitudine,& figuris differebant. q̃cũq; igiť

angulosa,magna,& grauia fuerunt,substitere:quæ vero parua,leuia,& rotūda , in superiorem E
locum ab illis extrusa sunt.nec prius ascendere desierunt,q̄ ipulsionis violētia cessauit. tūc.n.
retro acta,cum inferius descēdere non possent,in loca sibi congrua deuenere. ea aūt sunt , quæ
circumposita. Vt igitur inter se satis coagmētata sunt,q̄ circum vndiq; erāt,extimum cœlū ge-
nuerunt.q̄ vero illis & loco,& natura,pxima extiterunt,planetas effecerunt.nā aerē exhalato-
rum corporum multitudo cōposuit,q concitatus in ventum,cœlum agitare cœpit,& eū in or-
bem actum circūuersare,quē motus ordinē stellas adhuc seruare videmus. Vt aūt ex corporib⁹
in sublime eiaculatis,cœlum,ignis,& aer,ortus est:ita ex subsidentibus nata est terra, quā mul-
ta materia nimium adhuc corpulentā,cum ventorum impetus,tum stellarum splendor cōpin-
gendo attenuarunt,& ad eam quam spectamus paruitatem,redegerunt:aqua expressa,q̄ fluida
cum sit,per decliuia labi cœpit in loca concaua,vel ipsa per se aqua huc illuc discurrens,alueos
sibi,& latos sinus excauauit.sic itaq; præcipue mundi partes in lucem prodierunt.

De Deo.

Quæ de Deo inter initia omisimus,ea nunc explicare nobis in animo est.nam ex antiqs phi
losophis quosdam inuenimus,qui Deos nō esse dixerunt.non tamen id palam fateri ausi sunt,
sed an Dij essent ignorare se dicebant.fuerunt autem Diagoras Milesius, Theodorus Cyrenai F
cus,Euemerus Tegeata,& Euripides Atheniensis,quanq; id ipse nō dicit,sed Sisyphum id di-
centē introducit ob metum Areopagitarum.Sed istos missos faciamus , & Anaxagorā potius
audiamus,qui diuinam mentem asserit,res omnes à primordijs mundi inter se confusas distin-
xisse,atq; ita res oēs procreasse:vel Anaximandrum,qui stellas cœlestes Deos arbitrabatur:aut
Democritum,qui mentem igneo circulariq; corpore vtentem,hoc est mundi animam Deū es-
se affirmabat.nam Pythagoras ex hisce,quæ ipse inter principia collocauit, vnitatem , hoc est
vnius naturam,& mentem ipsam Deum atq; bonum existimauit: dualitatem vero,Dæmonē ,
& malum,qua corporea moles circustat,id est quē aspicimus mundum.Socrates autē & eum se
cutus Plato,Deum id inquiunt esse,quod vnum,quod solum,qđ bonum,& ex sese est:q̄ oia il-
luc tendunt,vt Deum,mentem esse significent nulli materiæ comistam,nulliq; affectui obno-
xiam.Aristoteles vero supremum Deum formā esse definit,separabilem quidem,æthereo tan-
tum corpori:quod quintum appellat,inhærentem.id autem cum in plures sphæras natura qui
dē coniunctas,ratione vero distinctas,separet:quāq; sphærā animal esse censet,ex anima & or-
be compositum:quorum hic æthereum corpus est,in circuitum volubile:illa ratio , q̄ ipsa qui-
dem motum non admittit,sed tñ motus est causa.Stoici Deum esse pronunciant, ignem arte p̄ G
ditum,rationeq; & via ad mundi generationem procedentē, atq; oēs rerum oium rationes cō
tinentem,quibus vniuersa fato eueniunt:Item aliter:spiritum toti mundo infusum , qui varias
appellationes sortitur pro diuersitate materiæ,in quam diffusus est.Deos autem existimant cū
stellas,& cœlum,tum præcipue mentem.Epicurus Deos omnes humanam speciē habere cre-
didit.videri tamen à nobis non posse,ob summam tenuitatem atomorum,quæ ipsos compo-
nunt.quatuor etiam alia rerum genera sempiterna statuit,atomos,infinitum,vacuum,& simi-
litudines,quæ ab eo eiusdem rationis partes & aliorum elementa censentur.

Vnde in cognitionem Dei uenimus.

Dei vero cognitionē habuimus ex pulchritudine,quā cœlo inesse spectamus.nihil.n.teme-
re,aut casu,pulchrum oritur,sed artificis alicuius opera.quāobrem & Euripides Stellas inqt or
natus gratia ab opifice sapienti cœlo inditas fuisse.deuenimus autē in huiuscemodi cognitio-
nē,cum ex alijs stellis,tum præcipue ex Sole & Luna,quæ subterraneum iter emensa,eodē co-
lore:eadem figura,eadem magnitudine nascuntur,eademq; & tempora,& loca seruant.

De Heroibus,& Dæmonibus.

Thales,Pythagoras,Plato,& cum his Stoici,vnanimes asserunt:Demones naturales substā H
tias esse,Heroas aūt,animas à corporib⁹ separatas,& harū bonas esse,q̄ hoium fuerint sancte vi
tā traducentium:malas aūt,male viuentium.Epicurus tā Dæmones, q̄ Heroas non concedit.

De anima.

Cum multa de anima ab antiquis inter se controuersa dicta sint:nemo me à proposito intro
ductionis modo discedere arbitretur,si paulo fusius ea commemorauero,quæ ab illustrissimis
quibusq; dicta sunt.Animam igitur existimant alij spiritum esse toto corpori adnexum,nō tñ
æquabiliter,sed vni mēbro magis,alteri minus.hoc Aschlepiadis sectatores dicunt.eandē alij
facultatē qua viuimus arbitrant:quidam principium motus oium,q fiunt & sunt.Epicurus aūt
aerē illum,quē respirando attraximus,aīam esse credidit,cuius substantia alij incorporea dixe-
runt,vt Plato:alij corpoream,vt Zeno:& ipsum secuti Stoici.nā ipsum ipsam esse opinati sunt.
item mortalē alij,vt Epicurus & Diocles.alij immortalem,vt Plato & Stoici,ipsam existimarūt.
quāq; Plato suo se motu semper mouentem,nec vnq; interituram ipsam asseueret.Stoici cōtra,
tam diu animam durare,quoad mundus dissoluatur.tunc.n.ipsam quoq; corrumpi. Rursus a-
lij sic adnexas corporibus animas aiunt,vt ex eis ipsas sponte natas dicant. hocq; in causa esse,
vt corporeis voluptatibus tantopere delectentur.alij vero animam volunt Dei particulā quā-

A dam esse, nec vllum extare elementum, quod ociosum sit, quodq; in cōpositarum rerum ratio-
nem nō veniat. Peccare vero aīas inquiunt, alij quia liberæ cum sint, suopte arbitrio ad malum
ferant̃. nam cum voluptates appetant, vt eas assequantur, vitia persequi, flagitiosum esse nō iu-
dicant: alij, cuncta fato euenire putātes, aīam quoq; nulla electione habita delinquere posse cō
cedunt. pœnas dare sceleratorum animas, vbi à corporibus solutæ fuerint, existimat Plato: bo-
norum autē, ad Deū post mortē reuerti, & in astris habitare. Stoici nihil istorum admittūt, sed
postq̄, aiunt, seiunctæ à corporibus fuerint, q̄ intemperanter vixerunt, & voluptatū adhuc aui-
dæ sunt, corpus aliud iterū subeunt, desiderio voluptatum illectæ, quas corporis ministerio as-
sequuntur. id aūt eas tandiu facere, quoad virtutē edoctæ, in cognitionē veri boni deueniāt, ac
meliorem vitā traducant, à qua statim, vbi solutæ & iam ab impedimentis corporis liberæ fue-
rint, ipsis p sesemet interlucentibus honesti ac decoris, ideis vniūtur. à quibus nunq; sic affectæ
postea diuelluntur. Partes animæ Plato tres fecit, rationem, iracundiam, & concupiscentiā. Ari
stoteles quartā addidit, naturalē, q̄ corpus vegetat. Stoici & ipsi partes animę quatuor enume-
rant, ratiocinandi, sentiendi: loquendi, & gignendi facultatem. Alij simplicem & partibus care
re animam arbitrantur. nihil .n. aliud ipsam esse, q̄ prudentiam, quam, tum mētem, tum intelle-
B ctum appellāt. Menemachus vnus ex sectatoribus stoicæ disciplinæ, vbi suspitionem addidit,
loquendi & gignēdi potestatem ademit, eas sentiendi facultatibus attribuens. nonnulli demū
in sensum & rationem animam diuiserunt, quibus aliquis merito potius assentiri poterit.

De minima.

Ante quatuor elementa nonnulli fragmenta quædam eiusdem rationis paruissima & rotun
da, ceu elementorum elementa extitisse dicunt. Heraclitus quoq; frustula quædam cum mini-
ma, tum indiuidua, cogitatione tantum apprehensibilia concedit.

De colore.

Color est qualitas corporis visibilis. Pythagorici colorem appellant supficiem corporis. Em
pedocles q meatibus oculorum quadraret. Plato flāmam è corporibus prodeuntem, cuius par
tes apte oculis incidunt. Zeno is, qui Stoicorum princeps fuit, colores esse definit, primos ma-
teriæ habitus. Qui pythagoræ successerunt philosophi, colorū genera quatuor fecerūt, album;
nigrum, rubrum, & pallidum: reliquas autem colorum varietates ex diuersa elementorum cō-
mistione oriri: animalium vero etiam ex aeris & locorum diuersitate consurgere.

De mistione.

C Prisci mistionē elementorū fieri dixerūt, ex mutua inter sese per primas qualitates actione.
Anaxagoras, & Democritus ex eorū solūmodo cōgressu. Empedocles è paruissimis micis ele-
mēta cōponit, quas minima q̄dā frustula, & veluti elementorū elementa esse dicit. Plato tria tm̄
corpora ex se mutuo fieri credidit, ignis, aer, & aqua: terram nanq; solam immutabilem esse.

De uacuo.

Qui à Thalete manarunt philosophi ad Platonem vsq; vacuum oēs abnegarunt. Empedo-
cles intra mundum inquit, vacuum res nulla, nec extra est. Leucippus, Democritus, Epicurus,
& Metrodorus atomos q̄dē multitudine: vacuū aūt magnitudine infinitum dicunt. Stoici in-
tra mundum, vacui quidē nihil esse, extra vero infinitum: alij tantum vacui solummodo extra
mundū esse: quantū ad respirationē mundi faciat. mundū .n. igneus cū sit, euētatione indigere.

De loco, & receptaculo.

Stoici, & Epicurei locum à receptaculo differre censent, ac locum quidem esse, quod corpus
totum tangit vt superficies: receptaculum aūt quod parte solum, vt in vasis vinarijs contingit.

De tempore.

Pythagoras tēpus esse arbitratur, continentis nos cœli machinam. Plato mobilem æternita-
D tis imaginem, vel interuallum motus cœli. Eratosthenes Solis circūuolutionem. Tēporis au-
tem essentiam Plato cœli motum existimat. Stoici ferè omnes motum ipsum, ac cæteri quidem
ingenitum tempus arbitrantur. Plato genitum ex sensus nostri cogitatione.

De ortu, & interitu.

Parmenides, Melissus, & Zeno Eleata, ideo nec generari, nec corrumpi quicq; asseruerunt,
q vniuersum immobile ponunt. Epicurus & cæteri, quotquot è minutis corpusculis mundū
extruunt, ex atomorū conuentu gigni, & eorum discessu aboleri cuncta affirmant. hi aūt neq;
oriri quicq;, neq; interire proprie dicunt. nam cum ex congerie nō ex alteratione gigni res ve-
lint, non qualitatis, sed quantitatis motum, ortus & interitus momentū præcedere faciunt. Py-
thagoras, & alij quicunq; materiam pati supponunt, ortum & interitum proprie astruunt, cum
velint elementorum qualitatibus immutatis nasci res, & dissolui.

De necessitate.

Thales validissimam esse necessitatem dixit, cum vniuerso dominetur. Pythagoras mundo
eā incubare credidit. Parmenides, & Democritus oīa necessario euenire dicunt, eandemq; ip-
sam esse cum fato, cum iudicio, cum pūidentia. Plato quædam in prouidentiam, quædam in ne
cessitatem refert. necessitatis aūt essentiam Empedocles arbitratur causam principijs & elemē-

tis vtentem.Democritus resistentiam motum & impetum materiæ.Plato,nonnunquam mate E
riam,interdum habitum eius qui circa materiam operetur.

De fato.

Heraclitus omnia fato euenire dicit:ipsumq́ eundē esse quod necessitas.Plato quãuis in ho
minum animis & vita fatum constituat,ei tñ & libertatem nostram adiũgit.Stoici Platonē hac
in parte sequuntur,ac necessitatem quidem definiunt,insuperabilem & violētam causam. fatũ
vero causarum seriem,in qua tñ illa quoq; causa continet,quæ in nobis est,vt quædã fato fiant,
quædam non fiant.fati vero essentiam Heraclitus esse definit rõnem , substãtiam vniuersi per-
meãtem.fatum aũt corpus æthereum,quo tãq̃ semine vniuersum gignitur. Plato perennē ra
tionē & legem naturæ totius vniuersi. Chrysippus vim ordine cũcta gubernantē. item in de
finitionibus,fatũ,inquit,est ratio seu lex,cuius prouidentia regũtur omnia,quæ sunt in mũdo:
vel ratio,per quam,orta,nata sunt,nascentia oriuntur,oritura nascentur . reliqui vero Stoici fa
tum describunt causarum seriem,hoc est ordinē & nexum intransgressibilē. Possidonius ter
tium ipsum à Ioue facit,vt primus sit Iupiter;secunda,natura:tertium,fatum.

De fortuna.

Plato fortunam definit causam quæ sectetur & incidat rebus quas facere eligimus. Aristote F
les causam quæ hisce rebus interuenit,quas alicuius gratia & volētes facimus, obscuram tamē
& instabilem.differre vero fortunam à casu,ex eo,quia q̃ fortuna fiunt,casu quoq; fiant: cũ for
tuna solum in nostris actionibus versetur.quæ vero casu fiunt,nõ omnia fortuna.(in his enim
casus etiam consistit,) quæ ad actiones nostras nõ attinent.insuper fortunam ad homines tan
tum spectare,casum autem non ad homines solum,sed ad bruta , & ad reliqua quoq; vita caren
tia.Epicurus inconstantem & ipse causam,modis,temporibus,personis,fortunam dicit. Ana
xagoras & Stoici,causam quæ humano discursu assequi non possit,Atq; alia quidem,necessita
re:alia,fato:alia,electione:alia,fortuna:alia,casu fieri.

De finitate & infinitate mundi.

Pythagoras primus hanc rerũ oium congeriē mundũ appellauit,exactã ei⁹ dispositionē cõ-
tēplatus. Thales,& q ab eo deriuarunt,vnũ mundũ asseruit.Democritus & Epicurus, & vtrius
que magister Leucippus,infinitos,in infinita vacui amplitudine sitos.Empedocles cũ in supre
ma parte mũdi Solē circũuolui faciat,mundũ finitũ statuit,Seleucus aũt infinitũ.Diogenes vni
uersum quidē infinitũ dicit,mundum aũt finitũ.Stoici multũ inter vniuersum & totũ interesse
dicunt:ac vniuersum quidē infinitũ esse,cum vacuũ quod infinitũ est,cõprendat:totũ aũt quia G
vacuum excludit,finitum esse.quare cum totum & mundus idem sint,mundum finitum esse.

De figura mundi.

Aristoteles & Stoici rotunda figura mundum constare dicunt.alij partim cono,partim ouo
similem malunt.Epicurus, & his,& id genus reliquis,mundum constare posse concedit.

De anima mundi.

Reliqui oēs aiam habere,prouidentiaq́ regi mundum arbitrãtur.Democritus & Epicurus,
& quotquot atomos ac casum introducũt,neq; aiam habere,neq; ꝓuidētia regi ipsum inquũt ,
sed bruta quadã natura.Aristoteles non aia,non rõne,nõ mēte,nõ prouidentia ꝑditũ mũdum
oibus suis partibus existimat,sed cœlũ tantummodo.cœlestes.n.orbes singulos & animã & vi
tã habere.reliqua vero infra cœlum polita,omnibus his carere.ꝙ si ordine aliquo frui videan-
tur,non ex se illa ipsum habere,sed incidenter,quatenus à cœlestibus corporibus reguntur.

De æternitate mundi.

Pythagoras & Plato factum à Deo mundum arbitrantur,ac quãtum in ipso est,interire pos-
se.nã cũ sensibus ꝑcipiatur,corporeũ est & dissolubile. non intercidet tñ Dei prouidentia & cu
stodia ꝓuentus.Epicurus & Stoici mundum interiturum concedunt,ortus cum sit,id qđ & re- H
liquis accidere videmus & aialibus & stirpibus.Xenophanes ingenitum,sempiternũ,indelebi
lem,defendit.Aristoteles quæ infra Lunam sunt,mortalia:quæ vero supra, immortalia statuit.

An mundus alatur.

Aristoteles,qui mundum sempiternum tuetur,nullo ipsum alimento indigere concedit. nã
si nutrimento egeret,interiret tandem.Heraclitus ex ijs quæ hic corrumpuntur ipsum sibi mũ
dum immutatione quadã nutrimentum subministrare putat.Philolaus ex Pythagoricis vnus,
corruptiones duas esse dixit.interdum nanq; ignem è cœlo descendere,interdum vero lunaris
aquæ circunuersatione aerem effundi.Horum itaq; exhalationibus cœlum nutriri.

A quo elemento mundus exordium ceperit.

Physici mundum à terra exordiũ sumpsisse dicunt,tanq̃ à centro, ꝙ rotundis oib⁹ esse prin
cipiũ solet.Pythagoras ab igne.Empedocles ætherē primo extitisse dicit,tũ ignē, postea terrã ,
de qua circũuoluentis se cœli impetu vehementer astricta,exilijt aqua, q̃ in vaporem cõuersa ,
aerem peperit.cœlum autem æthere,solē igne solo constare credit.reliqua vero, quæ hic apud
nos sunt,ex alijs.Plato cum visibilem hunc mundum ad imitationē mũdi intelligibilis factum
existimet.animum primũ extitisse dicit,tum corpus,quod ex igne & terra primo, ex aere & aq̃

secundo

A ſecundo conſtat. Pythagoras cum quinq; tantũ figuras ſolidas eſſe cerneret, quas etiam Mathematicas appellant:è cubo terrã natam credidit,e pyramide ignem,ex octaedra aerem, ex icoſiedra,aquam,è dodecaedra cœlum,atq; Plato hac quoq; in parte Pythagoram ſectatus eſt.

De ordine partium mundi.

Mũdi partes ita inter ſeſe complicatas Parmenides aſſeruit,vt vna ab alia contineať. ac quãuis omnes ex raro & denſo cõſtent,eas tñ quæ in medio ſunt,ex opaco & lucido miſtas:quę vero cæteras continet,inſtar muri ſolidam eſſe. Leucippus,& Democritus tunicã &membranam quandam mundo circũponunt. Epicurus partim raro,partim denſo,mũdos operimẽto inuoluit,quorum alios circũagi putat,alios autem minime. Plato ſupremo loco ætherem collocat,tũ ignem,poſtea aerem,deinde aquam,vltimo terram,interdum tñætherẽ igni coniungit. Ariſtoteles ætherem primo collocat,quem incommutabilem,& quintum corpus facit.ab eo commutabilia diſponit,ignem,aerem,aquam,& infimo loco terram.his aũt ita motum attribuit, vt qntum corpus,hoc eſt cœleſtes orbes,circumuoluãť.alia vero, quæ infra cœlum ſunt:recto motu feranť,ac leuia quidẽ aſcẽdant.ignis,& aer,grauia vero deſcendant,aqua,& terra. Empedocles nec definita,nec eadẽ loca ſemper habere ſenſit elementa,ſed in alrerius locũ omnia ſuccedere.

B *De mundi inclinatione.*

Diogenes & Anaxagoras poſt mundi conſtitutionem, & aĩalia genita ex terra,ſponte mundum,vnam ſui partem ad auſtrum inclinaſſe,alteram ad ſeptentrionem extuliſſe. fortaſſe vero diuina prouidentia,vt quędam mundi partes habitari poſſent,quædã nõ habitari,pro caloris, frigoris,& tẽperiei conditione. Empedocles,aerem inquit Solis impetu adactum,boreales plagas extuliſſe,auſtrales autem depreſſiſſe,atq; ita totum mundum inclinatum eſſe.

An extra mundum aliquid ſit.

Qui duce Pythagora philoſophati ſunt,extra mundũ uacuũ eſſe dixerunt.vacuũ nãq; reſpirando mũdus attrahit,expirãdo remittit. Stoici quoq; ideo vacuũ foris eſſe volũt, vt cũ mũdus conflagrabit,in ipſum diffundi queat.id aũt vacuũ infinitũ eſſe:quãq̃ Poſſidonius infinitũ ipſum non facit,ſed tñ ſolummodo,quãtũ ad diſſolutionẽ mũdi ſufficiat,libro primo de vacuo. Diogenes vacuũ & ipſe aſtruit. Plato,& Ariſtoteles nec intra mundũ,nec extra vacuũ ponũt.

De dextra & ſiniſtra mundi parte.

Pythagoras,Plato,Ariſtoteles,dextrã mundi partem orientalẽ faciunt,vnde motus incipit. occidentalẽ vero ſiniſtram. Empedocles,q̃ ad ſolſtitium,dextrã:quæ ad brumã,ſiniſtrã definit.

C *De cœli eſſentia.*

Anaximenes extimam mundi circunferentiam,terream eſſe credidit. Empedocles cœlũ ſolidum eſſe putat,conſtareq; ex aere in morem cryſtalli ab igne durato, & vtroq; hemiſphærio tam ignem,q̃ aerẽ cõtinere. Ariſtoteles è quinto corpore,ipſum facit,rcliqui ex igne, ipſumq; ex calidi frigidiq; commixtione compactum.

De cœli ſegmentis.

Thales,Pythagoras,& q ab eis manarũt,cœlũ in quinq; circulos diuidũt,quos zonas appellant.horũ, his,q nobis ſemp apparet,arcticus vocatur:ſequẽs, ſolſtitialis:tertius,æquinoctialis: quartus,brumalis:ultimus,antarcticus:qui noſtris oculis hic aſpici nõ poteſt. obliquus autem circulus,quem Zodiacum noiant,tres medios coniungit.ductos aũt à ſeptentrione ad auſtrũ, æquinoctialis rectis angulis diuidit. Pythagorã vero ferũt Zodiaci obliquitatem primum animo concepiſſe,quod ſibi tñ Oenopides Chius arrogare,tanq̃ à ſe inuentum,non dubitauit.

De ſtellis.

Thales è terra quidem conſtare ſtellas opinatur,verum ignitas eſſe. Empedocles ignem tantum,quẽ æther compreſſus,quo tempore dirimebantur elementa,illuc ſubmiſit. Anaxagoras

D ætherem igneum eſſe ex ſui natura putat,ipſumq; circumuolutionis ſuæ vehementia,lapides è terra ſurripere,quos ſurſum euectos &inflammatos,ſtellas aſſerit.idem rurſus alio in loco ſtellas appellat ſaxa latentia,quæ crebro in terram decidentia extinguuntur . ſicuti contigit cum in Aegos fluuium candens ſaxum in morẽ ſtellæ cecidit. Diogenes ſtellas opinatur perinde atq; pumices,& raros lapides,ac p eos mundum reſpirare. Empedocles fixas,cryſtallo(ſic enim ipſe cœlum appellat)adnexas:errãtes autem,ſolutas aſſeuerat. Plato quãuis ſtellas maiori ex parte igneas eſſe credat,tamen aliorum elementorum expertes eas non iudicat,ſed elementis glutinis vice contineri. Xenophanes è nubibus accenſis conſtare ſtellas arbitratur, eaſq; interdiu extingui,noctu accendi.nõ aliter atq; carbones ſolent,ortumq; & occaſum nihil aliud eſſe, q̃ nubium accenſionem & extinctionem. Heraclides &Pythagorei ſingulam quãq; ſtellã,vnum mundum eſſe,terram,aquam,aerem,& ætherem cõprehendẽtem,ferriq; per aerem infinitum. hæc opinio in ſacris Orphei contineri perhibetur,quibus initiati quãq; ſtellã vnũ mundum arbitrantur. Epicurus nihil iſtorum non admittit,cum id genus omnia cõtingere poſſe cõcedat.

De ſtellarum figura.

Stoici ſtellas rotundas exiſtimant,vt & mundum,& Solem,& Lunã. Cleantes, coni figura. Anaximenes,tanquam clauos cœlo adactos.alij tanquam folia candentia,& picturas.

De ordine stellarum. E

Xenophanes vna superficie stellas oēs moueri credit. Stoici quasdā altius, quasdam submis-
sius ferri. Democritus stellas ita disponit, vt fixæ summum locum teneant, vagæ succedenrem,
inrer quas Solem & Lunam reponit. Plato post fixas Saturnum collocat, deinde Iouem, postea
Martem, deinde Venerem, postea Mercurium, deinde Solem, vltimo Lunā. Mathematicorū
alij Platonem sequunrur, alij Solem in medio statuunt. Anaximandrus & Metrodorus Chius,
atq; Crates, supremum locum Soli dant, succedentem Lunę, tertium stellis fixis & vagis.

De motu stellarum.

Anaxagoras, Democritus, & Cleāthes, ab ortu ī occasum ferri stellas oēs existimāt. Alcmęō
et marhematici vagas ex aduerso fixis incedere dicūt, hoc ē ab occasu in oriētē. Anaximādrus
vehi stellas existimat ab eo orbe, cui īsunt. Anaximenes eodē pacto sub terra, quo supra moue
ri. Plato & cū eo mathematici Solē, Venerē, & Mercuriū eodē tpe cursum suū absoluere dicūt.

De stellarum lumine.

Metrodorus oēs stellas tā fixas q̄ vagas lucē à Sole accipere iudicat. Heraclitus & Stoici nu-
triri stellas puranr è vaporibus sursum eleuatis. Aristoteles non indigere nutrimento cœlestia
dicit, æterna cum sint, & corrumpi nequeant. Plato vt mūdum, sic stellas è seipsis nutriri sentit. F

De stellis quas Castoris & Pollucis vocant.

Xenophanes stellas, q̄ in nauigiorum malis; & anrennis quādoq; videntur, nubeculas quas
dam esse credit, quæ certo quodam moru agitatæ resplendent. Metrodorus nautis timore con
sternatis, oculos interlucere putat.

De stellarum significatione.

Plato, Solem, Lunam, & alias stellas, tam vagas, q̄ stabiles, occasu & exortu suo tempestates,
quæ æstate & bruma contingunt, significare non dubitat. Anaximenes non ex alijs, sed ex So-
le solo, hæc intelligi vulr. Eudoxus & Aratus ex omnibus indifferenter.

De Sole.

Anaximander orbem Solis esse putat octies vigesies terra maiorē, simslemq; rotæ plaustri
canthum habenrem, concauum, igne plenū, quē nobis ore quodā paruo, tanq̄ p modioli fora-
men ostendir, hocq; Solem esse. Xenophanes è siccis vaporibus igniculos quosdam cōuenire
dicit, qui in vnum corpus redacti, Solem constiruant, vel Solē accensam nubem esse. Stoici So
lem inquiunt ignitū fluentum esse, è mari illuc euectum. Plato ipsum maiori ex parte, igne con
stare credit. Aristoteles globū, è quinto corpore. Philolaus Pythagoricus corpus vitro simile, G
quod ab igne, qui in mundo est, lucē suscipit, & eā ad nos remittir. quamobrē tria requiri ad So
lis constitutionē, ignis, qui in cœlo est; corpus, quod ab ipso perinde atq; speculū quoddā igni
ri & illustrari possit: & tertio, lux quæ ab eo speculo repercussa ad nos vsq; diffundatur. nam &
hanc lucem Solem appellare solemus, tanq̄ simulachrum simulachri. Empedocles duos Soles
existimauir, vnum præcipuum atq; primum, hoc est ignem, qui est in opposita & dimidia cœli
parte, quā replet, quiq; semper ex aduerso suæ imaginis, hoc est Solis nostri, incedit: Alterū, eū
quem spectamus Solem, qui repercussio est lucis eius, quam ex præfata cœli parte aere concale
facto plena antedictus ignis suffundit, ac in corpus solare, quod est crystallo psimile, mittit, vbi
refracta ad nos descendit, & ad primi Solis motum circunferrur. atq;, vt tam multa duobus ver
bis explicem, Sol est repercussio ignis, qui circa terram mouetur. Epicurus collectionem terrę
pumicis spongiæue persimilem putat, quā ignis eius foramina permeans accendit. Heraclitus
collectum vaporem qui in orienre accenditur, in occidente extinguitur.

De magnitudine Solis.

Anaximandrus Solem quidem æqualem terræ credidit, orbem vero quo fertur, & è quo re-
spirat, septies vigesies terrā excedere. Anaxagoras mulroties Peloponneso maiorem. Heracli- H
tus quantū est humani pedis longirudo. Epicurus omnia quæ hactenus attulimus, aliàs contin
gere posse. talem tn̄ hunc esse, qualem ipsum spectamus, parumq; vel maiorē, vel minorē esse.

De figura Solis.

Anaximenes Solem, vr folium extētum iudicauit. Heraclitus peluis instar intus concauum
foris conuexum. Stoici rotundum, vt cęlum est, & stellæ. Epicurus ipsum posse hisce omnibus
esse figuris admittit.

De conuersione Solis.

Anaximenes ideo Solem conuerti putat, q ab aere densato & obnitēti retro pellat. Anaxa-
goras eū repelli ab aere, qui septētrioni subest, censet: quemq; Sol ipse compingens valentiorē
iā dēsitate reddidit. Empedocles cū ab orbe, qui ipsum defert, tum a brumæ & solstitij circulis,
Solē, phiberi credit, ne rectà ad polos descēdat. Diogenes quia Sol extingueret, frigore calorē
oppugnante. Stoici earenus Solē progredi volunt, quoad alimentum inueniat. oceanū aūt &
reliqua maria Soli nutrimentū subministrare vapores submissos, cū qbus rerræ quoq; exhala-
tionem admisceri volunt. Plato, Pythagoras, Aristoteles, ob signiferi obliquitatē, qua Sol obli
que meare cogitur, & sm brumæ solstitijq; circulos progredi. Hæc aūt oia ænea sphæra docet.

A *De Solis defectu.*

Thales interuentu Lunæ,quæ ſuapte natura opaca eſt,Solem deficere primus dixit, idq; ex ſuppoſito Soli ſpeculo facile diſcerni. Anaximāder clauſo foramine per quod ignis euaporat. Heraclitus conuerſione partis eius,quæ concaua eſt,ad ſuperiora,eius vero quæ cōuexa eſt,ad noſtros oculos. Xenophanes deficientem Solem extingui putat. rurſusq; renaſcentem alium accendi:narratq; Solem aliqnando integro menſe defeciſſe,rurſus alio tempore ſic ex toto defeciſſe,vt interdiu nox eſſe videretur. ſunt qui putent denſam nubem noſtris oculis incompertam Solem occupare. Ariſtarchus Solem in errantibus ſtellis annumerat, terramq; circa Solis circulum mouet,qua inclinante Solis orbem adumbrari credit.

De Luna.

Anaximandrus orbem Lunæ decies nouies terra maiorē exiſtimat, ac quemadmodū de Sole diximns,rotæ plauſtri ſimilē canthum habere,concauum,igne plenum,vno foramine vaporantē. Xenophanes accenſam nubē. Stoici corpus ex igne & terra cōpactum. Plato ignē maiori ex parte. Anaxagoras & Democritus corpus ſolidū,ignitū,campos,montes,& valles habēs. Heraclitus terram nebula incluſam,Pythagoras & ipſe,ignem eſſe lunare corpus exiſtimat.

B *De magnitudine Lunæ.*

Stoici maiorem terra Lunam computant,quemadmodum & Solem. Parmenides æqualem Soli,à quo Lunam quoq; illuſtrari dicit.

De figura Lunæ.

Stoici rotundam Lunam dicunt,ſicut & Solem. Empedocles,diſco ſimilem. Heraclitus,pelui, hoc eſt orbicularem & concauam. nonnulli oblongam. figuram vero Luna ſeptem modis aſſumit. nam ab interlunio diſcedens,cum primum apparere incipit,cornuta ſpectatur,tum dimidia,poſt ſemiplena,demum rotunda. Rurſus à plenilunio reuertens ſemiplena euadit, hinc dimidia,poſtea cornuta,uideri poſtremo deſinit,donec iterum nouetur. multa vero hac de re vltro citroq; dicuntur:quidam id vmbra terræ contingere credunt,quæ modo totā,modo partem aliquam eius occupet.

De lumine Lunæ.

Anaximander,ipſam peculiarem lucem habere cenſuit,rariorem tamen. Antipho proprio Lunam ſplendore fulgere docet:quod ſi paulatim abſcondatur,id illi contingere Solis propinquitate. ſic enim à natura inſtitutum eſſe,vt minor lux maioris acceſſu ſopiatur. id quod & reliquis

C ſtellis euenit. Thales & qui ab eo deriuatunt philoſophi,Lunam à Sole illuſtrari dixerunt. Heraclitus idem Lunæ quod Soli contingere defendit. ſtellas enim quoniam concauæ ſunt,& vapores excipinnt,lucere videri,ac Solem quidem ſplendidius cum in puriori aere feratur:Lunā vero languidius,quia turbulento magis incedat.

De Lunæ defectu.

Anaximandrus ideo Lunam deficere putat,quod os rotæ obſtruatur. Beroſſus quia ad nos conuertat partem quæ minus lucet. Heraclitus quia auertat partem quæ caua eſt. Pythagoreorum quidam Lunam aſſeuerant reflectere,& intercipere lucem:illudq; noſtra,hoc antipodum terra fieri. Plato, Ariſtoteles, Stoici, & Mathematici, concordes aſſerunt Lunam congreſſu Solis occultari,digreſſu illnſtrari. deficere autem terrenæ occurſu vmbræ,quæ tum temporis ex diametro plus minus inter vtrunq; ſidus porrigitur.

De maculis Lunæ.

Pythagorici Lunam idcirco maculis interpunctam arbitrantur,quia maiora animalia,& proceriores arbores habeat,quàm hic apud nos reperiātur:eſſe vero decies quinquies animalia illa noſtris grandiora rubuſtioraq;,nec vſitatum vllnm excrementi genus emittentia,diē quoq; quātum

D diximus,longiorem noſtro. Anaxagoras in diuerſitatem partium hoc refert. Lunam.n.ex attenuatis & corpulentis partibus componi,quamobrem opacam lucidis interiectam videri. ſtellam quæ lucis ementitæ Lunam ideo nuncupari. Stoici quoq; non integre compactam Lunam fateutur,quia diſſimiles partes habeat.

De diſtantia Lunæ.

Empedocles plus duplo Lunā diſtare cēſet à Sole quàm à terra. Mathematici decies octies plus. Eratoſthenes Solem à terra diſtare computauit ſtadiorum milibus centum triginta, Lunam autem viginti octo.

De annis.

Annus is qni Saturno attribuitur,annorū eſt triginta:qui Ioui,duodecim:qui Marti,duorū: qui Soli,mēſium duodecim. Veneri totidem & Mercurio deputantur. eodem enim tempore, quo Sol curſum ſuum,peragunt. Lunæ vero annus dierum eſt triginta. tot.n.dies menſis comprendit,ſiquis à congreſſu ad egreſſum numeret. annum vero quem magnum appellant, quidam octauo quoq; anno compleri dicunt. alij decimonono. quidā ſexageſimo primo. Heraclitus decē & octo millibus annorum ſolarium. Diogenes è trecentis ſexaginta quinq; annis tam longis quàm eos Heraclitus facit. nonnulli ſeptem millibus ſeptingentis octuaginta ſeptem.

De circulo lacteo. E

Circulus lacteus è nubibus constat.is noctu in aere semper apparet,lacteusq; est de suo colo
re nuncupatus.Pythagoreorum aliqui crediderunt ipsum esse vestigiū incendīj stellę cuiusdā,
quæ Phaerontis tpe suis sedibus excidit,& loca per quæ circumuolura est,exussit.alīj Solē anti
quo tempore illac iter situm peregisse dicunt.quidam nihil istorum uolunt,sed id modo sic no
bis apparere ex multitudine luminis cœlestis ignis,q̃ illis in locis à cęlo tanquā à speculo quo
dā fractus,ad nostros oculos reīcitur,id quod etiā cœlestis arcus nubes facere consueuerunt.
Metrodorus,hunc Solis circulum esse putat,qui Solis discessu conspici potest.Parmenides ra-
rum denso commistum,lacteum colorē procreare asseuerat.Anaxagoras umbrā terrę lacteum
circulū existimat,quē ideo cœlum ita occupare uult,quia Sol cum terrę subest,omnia illustrare
non possit.Democritus splendorem multarū,paruarum,& cohærentium stellarū, quæ crebræ
cum sint,coniunctā lucem fundere uidentur.Aristoteles exhalationis siccę incendium,quæ iu
giter & abunde succedit,non aliter atq; in crinitis fit.quas infra planetas esse nō dubitamus, &
ab igne accēdi.Stoici ignis ætherei raritatē, ipsumq; superiorem planetis. Possidonius & ipse
ignis aceruū lacteū circulum credidit,qui licet stellis clarius luceat,splēdorem tñ continuū hēt.

De crinitis & discurrentibus stellis ac trabibus. F

Pythagoreorū aliqui crinitas inquiunt stellas esse de numero illarum,quæ non semper appa
rent,sed certis quibusdam temporum spatīs oriunrur:aliqui repercussionē visus nostri ad So-
lē.non aliter atq; in speculis fieri solet.Anaxagoras & Democritus cōuentū duarum pluriūue
stellarum sese illustranrium.Aristoteles siccæ exhalationis accensam congeriem.Strato sideris
alicuius lucem densa nube retentam,id quod & laternis euenit.Heraclides Ponticus nubē præ
altam illic à superna luce illustratam,eandem hic barbatis,areis,trabibus,columnis,& id genus
alīs,causam assignat,ut omnes peripatetici faciunt,qui ex inflāmatis vaporibus species hasce
fieri dicunt.Epigenes vaporem terræ commistum,in altum eleuatum,ibiq; accēsum. Boethus
ardentis aeris id spēm esse credit.Diogenes,stellas quidē crinitas putat,sed quæ impendens ali
cuius periculum significent.Anaxagoras, quas discurrentes stellas vocant,perinde atq; scintil
las ex æthereo igne cadere putat,quamobrem statim quoq; extingui.Metrodorus ex Solis ra-
dīs uiolenter nubem,ut sagitta solet,irruentibus,discurrentis stellæ speciē excitari. Xenopha-
nes id genus omnia,nubium accensarum constitutiones incursionesúe existimat.

De tonitruo,coruscatione,fulmine,turbine,& conuolutione.

Anaximandrus hæc omnia spiritu contingere existimat.is enim densæ nubi inclusus,erūpe G
re nititur,qua parte tenuior & leuior ea fuerit:nubis disruptio,tonitru: spiritus expansio secus
nubem atram,coruscationem facit.Metrodorus cum in nubem,inquit,densitate compactā spi
ritus irruit,frangendo & discindendo tonat:percutiendo & diuellendo micat.quod si inter mo
tus festinationem à Sole quoq; calorem spiritus is acceperit,fulminat.fulmen autem cū impo-
tens fuerit,in turbinem degenerat.Anaxagoras,cū calor,inquit,frigus impetit,hoc est cū æthe
ris pars spissum aerē inuadit,crepitu,tonitrū facit:colore,quē ex vicinitate nubis atræ promit,
coruscationem:luce vero cum multa,tum magna,fulmen procreat:corpore paulo plus dēsato,
conuolutionem gignit:nubilosiore,turbinem absoluit.Stoici nubium concursionem,tonitrū
definiunt:coruscationem earundem accensionem attritu excitatam:fulmē,violenter actæ nu-
bis incensionem:turbinem tardius motæ nubis progressum.Aristoteles omnia ista è siccis va-
poribus componit,qui cum in humidos inciderint,erumpere conantur,dum igitur sicci humi
dos impellunt & discindunt,strepitus excitatur.id tonitru est.dum protrudunt & erūpunt, in-
flammantur,hæc quoq; coruscatio est.cum vehemētiori impetu tanquā è catapulta exilierint,
multo magis accensi ruunt,fulmen hoc appellatur,nam turbo à conuolutione hoc differt, q̃ il
le calidiori,hæc densiori materia constat,vtrunq; tamen multam habet. H

De nubibus,pluuia,niue,& grandine.

Anaximenes ex aere plurimū densato cōsistere nubes arbitratur.idē ex eodem adhuc plus
inspissato,pluuiā exprimi putat. quod si dū cadit,pluuia gelascat,niuē procreare:& grādinē,si
à vento aliquo frigido cōprēdatur.Metrodorus è vaporibus aquosis in sublime delatis nubes
cōponi cēset.Epicurus ex atomis rotundari vero grandinē,& pluuiā longo p aerem descensu.

De arcu cœlesti.

Eorum quæ in sublimi fiunt,quædā re vera corpus aliquod sunt,vt imber & grando:quædā
aūt quāuis solidi nihil in se habeant,inanē tñ quandā sui spēm oculis nostris obīciūt.quod ge-
nus est arcus cœlestis, de quo tū deniq; aliquid dicemus,si prius quo pacto cernamus explica
uerimus.Quicqd videmus,vel recta,vel curua,vel fracta linea videmus. nemo vero existimet
lineas oculis aspici posse.nam cum incorporeæ sint,mente tantum spectari queūt. rectis lineis
videmus omnia quæ in aere sūt:quæq; cornu,vitro,specularíq; lapide interposito,spectamus.
rara enim hæc sunt,& rectis meatibus videnda transmittunt.curuis lineis aspicimus,quæ aquis
subsunt.quapropter & remi siquis eos è longinquo spectauerit,curui apparent. curuatur.n.vi
sus necessario,cū sit aquæ natura densior aere.fractis lineis intuemur quas in speculis videmus
imagines,

A imagines,ad quas arcum quoq; cœlestem referri dicimus oportere. prius tamen humidam exhalationem in nubem mutatam concipiendum est,tum roris instar ex ipsa minutas guttas manare cum igitur sol in occasu vel ortu fuerit(nam arcus soli contrarius sit,oportet)tũ oculi guttas,quas diximus,spectantes,solis lucem in eis refractam videnr,id est arcum ipsum cœlestem.guttæ vero. nõ figuræ,sed coloris causa sunt. tres enim colores arcus haber,phœniceũ,viridem, & purpureũ. phœniceum,quia solis radij sinceri penè remittuntur:viridem,quia plus aquæ cõmisti,minus puri redduntur:purpureum,quia magis adhuc turbidi sunt & inter guttas dispersi. exemplum sibi quisque conficere potest,siquis aquam ore sumat & eam aduerso soli compressis labrijs ita propellat,vt nubis rorem imitetur.nam,si se lux ad guttas refrãget, arcum protinus formari videbis.sed & qui lippientibus oculis sunt,si ad lucernam respiciant,iridem illic vident. verum hæc Platonis, & Aristotelis mens est.Anaximenes vero cœlestem arcũ fieri credit, quoties sol in aduersam nubem radios mittit,quos,densa crassa et nigra cum sit,euadere non sinit,sed eos in se detinet.Anaxagoras lucem solis ah opposita densaq; nube repercussam,arcum appellat,quem semper è regione solis consistere dicit.eandem quoq; causam affert,cur duo soles,vt frequenter in Ponto contingit,verum solem hinc inde astare videantur. Metrodorus,cũ solis radij nubem, inquit, intrarint,
B tunc nubem viridem,radios purpureos apparere dicit.

De virgis, & gemino sole.

Virgę,quas in cœlo videmus,& soles gemini,partim corpus aliquod habent, partim non habent.habẽt, quia è nube, quam cõspicimus,constãt:nõ habẽt,quia colorem,quem spectamus, ꝓprium ipsis non est,sed aduenticium,vt qui ex ijs rebus sit,quæ non sunt,sed apparent. hi aũt oẽs affectus,tam qui per naturã sunt,q̃ qui per adumbrationem fiunt,similes inter se sunt.

De ventis.

Anaximãdrus vẽtũ existimat fluxũ aeris eẽ, cuius subtilissimas maximeq; humidas partes sol iam absumpserit.Stoici vẽtum oẽm fluẽtis aeris impetum arbitrantur,qui varias appellationes ꝓ locorum diuersitate sortiatur:nam ab occasu spirans,Fauonius appellatur:ab oriente veniẽs,Sub solanus vocatur:ab Vrsa flans,Aquilo dicitur:ab Africa prorumpens,Africus noiatur. Metrodorus vẽtos alios tũ cõmoueri dicit,cum sol aquosæ exhalationis humorẽ excusserit. Etesias autem, aere iam ad septẽtrionem inspissato,recedentem solem peracto solstitio subsequi.

De hyeme & æstate.

Empedocles & Stoici hyemem fieri dicunt,aere præualente sursumq; sua se densitate protru-
C dente:æstatem autem contra,igne inualescente,ac se deorsum ad nos agente.

De terra.

Thales,& qui ab eo deriuarunt philosophi,vnam tantum terram esse dixerunt. Pythagoreorũ aliqui duas,hanc,& huic aduersam aliam. Stoici vnam & finitam. Xenophanes infinitam ex ea parte, qua deorsum tendit,atq; ex aere & igne compositam esse.Metrodorus terram aeris,solem ignis sedimentum existimat.

De figura terræ.

Thales & eum secuti,terram rotundam arbitrantur.Anaximandrus colũnæ similem,q̃ tñ planam non rotundam superficiem habeat.Anaximenes mensæ, Leucippus tympani figuram habere credit.Democritus disco quidem similem,verum magnitudine concauam putat.

De situ terræ.

Qui Thaletẽ secuti sunt,terrã in medio positã arbitrãtur.Xenophanes primã, vt quæ in infinitũ radices suas porrigat.Philolaus Pythagoricus ignem in medio statuit,quem totius naturæ meditulliũ cẽset.supra quẽ terram huic nostrę cõtrariã,& inde nostrã collocat, quam ex opposita sitã illi dicit,& circa eam ferri.quamobrẽ eos,qui illic sunt,à nobis videri nõ posse.Parmenides oĩum
D primus terram extra duos circulos habitahilem dixit,solstitialem & brumalem.

De inclinatione terræ.

Leucippus terram in austrum propẽdere credit,ob exilitatẽ,quæ adest illi parti,eo ꝙ septẽtrionalis plaga,quæ summis algoribus infestatur,compacta sit,australis autem è contrario, combusta. Democritus demisisse sese ad meridiem terram putat,quia satis ea,quæ illic nascũtur sustinere nõ possit.nãq; septentrionem, cum intemperie laboret,pauca gignere:meridiem, bene temperatus cum sit,multa proferre,quæ aucta terram deprimunt.

De stabilitate terræ.

Cæteri quiescere, Philolaus moueri terram asseuerat circa ignem per obliquum circulum, eo more,quo Solem & Lunã videmus.Heraclides Ponticus & Ecphantus Pythagoricus,q̃uis moueri terram dicant,non tñ eam locum suum exire concedunt,sed instar rotæ circa proprium centrum ab occasu in ortum ferri.Democritus initio terram,leuior & rarior cum esset, vagasse fateĩ, verum procedente tempore grauiorem & densiorem factam,constitisse.

De diuisione terræ.

Pythagoras ad imitationem cœli terrã quinq; cingulis distinxit,septentrionali,solstitiali,æquinoctiali,brumali,& australi.horũ medius & duo proximi mediã terrã cingunt,atq; pars hęc com-

busta

busta nuncupatur, vtrinq; quod succedit, vsq; ad australem & septentrionalem cingulum, bene E temperatum cum sit, habitabilis regio dicitur, inde quod superest, nimio gelu torpescit.

De concussione terræ.

Thales & Democritus terræmotus causam in aquam referunt. Stoici concussionem terræ sic diffiniunt. terræ concussio est exitus vaporis humidi è subterraneis locis in aerem prodeuntis. Anaximenes terræ siccitatem & humiditatem commotionis causam assignat, quarũ illam æstus, hanc pluuia gignit. Anaxagoras terram tremere putat ob inclusum aerem, qui cum in superficiem terrę incidat, nec eam præ densitate penetrare valeat, ambientem locum succutit. Aristoteles ob frigiditatem vndiq; ambientem, & in abeuntis locum succedere volentem. nam exhalatio leuis & calida cum sit, in superiorem locum euadere nititur, sed, cum viarum angustijs & obliquitate impediatur, ac succedenti quoque locum dare cogatur, conatus, & altercatio vehemens oboritur, ex qua commoueri terram oportet. Metrodorus rem nullam asseuerat, modo proprium locum obtineat, moueri, nisi violenter inde propellatur vel abstrahatur. quamobrem terram quoq; sua in sede morantem commoueri non posse, partes tamen eius interdum loca inter sese commutare. Parmenides & Democritus terrã æqualiter vndiq; recessisse, æqualiter quocunque propendere dicũt, nec habere causam, ob quam plus huc, q̃ illuc, vergat. hincq; fieri, vt vibrare se possit, F mouere tamen non possit. Anaximenes ideo terram succuti putat, quia terram, lata cum sit, aeri tanquam vehiculo insidere credit. alij, quia perinde atq; crusta, seu tabula mari incumbat. Plato sex genera recti motus enumerat, sursum, deorsum, in dextram, in læuam, ante, retro. horum nullo terram moueri concedit. nam, cum non habeat quò plus inclinet, immota remanet, quædam tamen eius loca concaua ab inclusis flatibus agitari. Epicurus fieri posse dicit, vt ab incluso crassoq; aere, vt qui aquæ naturam adhuc sapiat, terra concutiatur, & veluti subter pulsata quatiatur. fieri quoque posse concedit, vt, cauernosa cũ sit, ab interfuso spiritu huc illuc per cauernas discurrente commoueatur.

De salsedine maris.

Anaximandrus humoris primi reliquias mare existimat, maiori nanq; parte, quæ dulcis erat, igni consumpta, reliquum, quod extenuari nõ potuit, amarum substitisse. Anaxagoras, cum, inquit, inter initia stagnaret aqua, continua solis obambulatione vri cœpit, atq; ita factum est, vt pingui in vapores ablato, reliquum & amarum & salsum remanserit. Empedocles terram putat solis caloribus æstuãtem sudorem fundere, eumq; maris fluctibus elutum salsedinis causam esse. Antipho quoq; sudorem corporum æstuantium mare credit. Metrodorus mare putat tanquam per G colum à terra transmitti, atq; ita crassitiem & salsedinem ab ea mutuari. non aliter atq; transmissa per cineres aqua solet. Platonici, aquam dicunt, quæ gignitur ex aere frigoris opera, dulcem esse: quæ vero caloris ope resudat, aut euaporat, salsam.

De accessu & recessu maris.

Anaximenes & Heraclitus solem dicunt ventos complures excitare, & circũducere. flantibus igitur ventis, Athlanticum mare pelli, pulsum intumescere, tumẽs littora inundare. rursus cessantibus ventis aquas retrahi, hocq; recessum, illud accessum esse. Euthymenes Massiliensis ad incrementum & decrementũ lunæ, mare crescere & decrescere iudicat. Plato, mare attolli credit aquis insurgentibus: subsidere, descendentibus. ostium.n. quoddam esse per quod aquæ vltro citroq; reciprocant, indeq; maris accursum & recursum fieri. Timæus cõplures fluuios ẽ Celtarũ montibus in Athlanticũ pelagus labi putat. horum incursu ꝓtrudi & inundare mare credit, defectu reuocari & subsidere. Seleucus, cum & ipse moueri terram opinetur, existimat eam sua conuolutione in lunę obuolutionem incidere, sicq; afflatum inter duo corpora repercussum, in Athlanticum pelagus irruere, quo impetu maria cuncta attolli credibile est.

De incremento Nili. H

Thales, Etesias ventos aduersus Ægyptum flantes Nilum attollere credidit. nam cum aduenientis pelagi tumor ipsum erũpere non sinat, increscat, oportet, & alueum exeat. Euthymenes Massiliensis externis oceani maris aquis, quas ipse dulces existimat, Nilum augeri putauit. Anaxagoras Æthiopiæ niuibus, quæ per hiemẽ densatæ, æstiuo tẽpore liquescant. Democritus & ipse niuibus, sed quæ in septentrione sint. peracto nanq; solstitio resolui niues illic iudicat, & eas in vapores primũ ac nubes mutari, tum ab Etesiis in meridiẽ & Ægyptum expelli, repẽtinos itaq; illic imbres effundi, quibus Nili paludes restagnẽt, & Nilus ipse abũdet. Herodotus is, qui conscripsit historiam, æqualem dicit æstate & hieme Nilum è fontibus manare, per hiemem tñ minorem eũ videri, ob solem, qui tum vicinus Ægypto discurrẽs, eius aquas extenuat. Ephorus historiarũ scriptor & ipse, narrat æstiuo tempore Ægyptum vniuersam laxari, atq; ita magnam aquarum vim erumpere: Arabiam quoq; & Libyam, rara arenosaq; terra cum sint, ad id plurimum cõtribuere. Eudoxus ab Aegyptijs sacerdotibus se accepisse memorat, permutationem æstatis in hiemẽ causam esse, vt Nilus quotannis exundet. nam, quãdo nobis, qui sub Cancro degimus, æstas ingruit, habitãtibus sub Capricorno hiems adest. quo fit, vt inde aduectus Nilus, cõtinuis pluuijs auctus increscat, & ruptis alueis latissime spatietur.

De sensu.

A *De sensu.*

Sensum ita Stoici definiunt, Sensus est rei sensilis cōprehēsio. multis aūt modis sensus dicit, nam & habitus, & potentia, & actus, & imaginatio ea, quæ per instrumētum aliquod res comprehendit, & id postremo quod ipsi octauo loco numerant animæ principatū, à quo sensus ois manat. Rursus instrumentum sensus appellatur, spiritus intelligens à principatu animæ in mēbra sensuum missus. Plato sensum enunciat corporis & animæ societatem, ad ea quæ foris sunt cognoscenda. vim nanq; quæ id facit, animæ: instrumentum quo facit, corporis esse. cōueniūt autem vtraq; ad ea percipienda, quæ extrinsecus posita sunt. Leucippus, & Democritus sentire & intelligere nos putant è simulachris rerum nos obuiantium. neminem enim intelligere aut sentire posse, cui simulachrum eius rei non occurrat.

De veritate sensuum, & imaginationum.

Stoici sensus oēs veros arbitrantur: imaginationum vero quasdam veras, alias falsas: ac sensum quidem vno tantum modo falli, in ijs quæ ad intellectum pertinent: imaginationem vero tam in ijs quæ ad sensum, q̄ in ijs quę ad intellectum spectant, aberrare. Epicurus tam sensum, q̄ imaginationem veram putat, sed opinionum alias falsas, alias veras esse.

B *De numero sensuum.*

Stoici quinq; particulares sensus enumerant, visum, auditū, olfactum, gustatum, & tactum. Aristoteles sextum quidē non addit, sed cōem quendā sensum oium iudicem cōstituit, ad quē singuli sensus sua visa renunciant. is. n. singula discernit, & quo modo ab vna re ad aliam vētū sit docet, veluti figura vel motu. Democritus plures sensus bruta, q; Deos habere credidit.

De notionibus, anticipatione, & ratione.

Cum (inquiunt Stoici,) hō nascitur, præcipuam animæ partem habet, perinde atq; mēbranā scribendis literis aptam. siquidem in ea notiones quasq; notat. primus adnotandi modus est, q per sensus fit. vt siquis tunicam albam videat, is ea remota tunicæ memoriā habet; ac si multoties ipsam videat, multas memorias habebit. memoriæ multæ, experientia nuncupantur. experientia quippe nihil aliud est, q̄ eiusdē rei specie plures memoriæ. Notionum autem aliæ natura fiunt, quo diximus pacto: aliæ disciplina & arte cōparantur: atq; hæ tantum notiones appellantur, illæ anticipationes ēt nominant. Ratio vero, qua rationales dicimur, anticipationib⁹ intra primum ætatis septenarium completur. est autē discursus de re imaginabili. res autem imaginabilis simul atq; in rationali anima suscepta est, ratiocinatio dicit, noie à ratione ducto. quapropter in reliquis animalibus imaginabilis res non cadit, verum in nobis tātum, & in dijs. sed quæ in nobis cadunt, ea genere imaginabilia sunt, specie vero discursus.

De imagine, imaginatio, imaginatione, & imaginabili.

Chrysippus inter se differre quattuor hæc existimat, imaginē, imaginariū, imaginationē, & imaginabile. vt imago sit animæ affectio, quæ tam se, q; auctorem ostendat. veluti cum quis albedinem intuetur, ex aspectu affectio quędam in illius animo nascitur, eiq; res ipsa, q̄ alba est, respondet. quod de visu diximus, id quoq; de reliquis sensibus censeatur. Imaginarium autem id est, quod in animo sui imaginem causare potest. cuiusmodi sunt alba, frigida, & oīa quæ exteriores sensus mouere possunt. Imaginatio, affectio est animi nullo quinq; sensuum obiecto, sed potius quadam animi propensione excitata. sicut tironibus contingit, qui se ad prælium exercentes, spēm hostis concipiunt, & aduersus eam ictus suos dirigunt: nihil tamen ipsis adest, q̄d ense diuerberent. nihil igitur extra imaginationi quemadmodum imagini respondet. Imaginabile autem est illud, in quod inani quadam imaginatione ferimur, atq; crebro hoc deuenit in ijs, qui atra bile & furore laborant, quales Orestem & Theoclymum legimus.

De modo videndi.

D Democritus, & Epicurus è re visa simulachrum quoddam attolli putant, idq; in oculos aspicientis incidere. nonnulli radios ab oculis ad res egredi, & inde ad oculos reuerti concedunt. Empedocles radios simulachris cōmiscet, cōpositumq; istud radios simulachri nominat. Hipparcus radios inqt vtroq; ab oculo ad res peruenire, atq; earum superficiem tanquam manum, attrectare, & sic rem foris visam intus renunciare. Plato videre nos censet duorum luminū conuentu: vno, quod ab oculis emissum ad certam distantiam prodit: altero, quod è rebus consurgens obuiam procedit. aerem vero, qui medius interuenit, affinis luci cum sit, facilem vtriq; cōgressum præbere. præsertim cum ignea vis oculorum ad id plurimum conducat. atq; hæc est, q̄ Platonis collustratio nuncupatur.

De speculorum imaginibus.

Empedocles à rebus visis, quos simulachri radios appellat, effluere dicit. hos in supficie speculi collectos ab ignea vi, quæ de speculo prodit, & secum trahit aerem, in quem radij ferūtur, ostendi. Democritus, & Epicurus in speculis simulachrum illud videre nos credunt, quod assidue manare è nobis. nam simul atque in speculum incidit, cum vlterius tendere non possit, conuertitur, atque ita se nobis inspiciendum exhibet. Pythagorici eas imagines fieri censent ex confractis visus nostri radijs. feruntur enim, ceu ferrum intenti: sed speculi densitate & leuore

retuſi,in ſeſe redeunt.non aliter atq; manus ſolet,q̃ ſi quid offendat,ad hominem ſe retorquet. E
hoc ad ſuperius caput potius attinere videbitur:ſed illuc,& alia quoq; referri poſſunt.

De tenebris.

Stoici tenebras videri dicunt.ex oculis.n.in ipſas lucē quādā ꝓdire,nec re vera falli viſum,
ſed tenebras comprehendere.nam tenebræ viſum colligunt,intercipiunt,ac retundunt.lux au
tem eundem diſpergit,extendit,& ad res vſq; videndas producit.quamobrem aer lucidus,me
dij vicem nobis præbet:tenebroſus,obiecti. Chryſippus ita nos videre inquit,à principali fa-
cultate animi ſpiritus,non ater aut obſcurus.ſed igneus & ſplendēs ad oculorum pupulas mit
titur.inde ſi propinquus aer ſimilis,hoc eſt lucidus,fuerit,in conimorem ad res vſq; ſe profun-
dit:ſin diſſimilis,id eſt opacus extiterit,tenebris obuiat,atq; ſic eas aſpicit.

De auditu.

Empedocles audire nos cenſet,aere partem intimam aurium impellente,ea ſiquidem in mo
dū cocleæ obuoluta,ac tanq̃ tintinnabulū edito in loco ſuſpēſa,irruētis aeris pulſus oēs agno-
ſcit.Alcmæon autem iſtud idē fieri dicit,ꝙ aures intus vacuę ſint.vacua nāq; oia reſonare,quo
ties in ipſa vox aliqua feratur.Diogenes aerem quē in capite habemus percuti vocibus & com
moueri credit.Plato,& qui ipſum ſecuti ſunt philoſophi,pulſari volunt aerem,qui auribus inſi F
det,pulſum in principalem animæ ſedem ferri,ſenſumq; ſic auditus illic committi.

De olfactu.

Alcmæon in cerebro ꝑcipuā aīæ partem conſtituit.atq; ipſam odores inter reſpirandum at-
tractos ꝑcipere cenſet.Diogenes autē,qui ipſam in cordis arteriis ponit,vnà cum ſpiritu,q ad
pulmonem deſcēdit,odores quoq; cordis ſinus ingredi putat.atq; ideo cū quis grauiter ſpirat,
vt qui deſtillationibus laborant,exaſperatis & inuiſcatis plena meatibus,odores non ꝑcipere.

De guſtu.

Alcmæon,cum humiditate & temperato calore,rum mollitie ſapores internoſcere linguam
arbitratur.Diogenes autem,ꝙ inſtar ſpongiæ rara,& tenera ſit,ſapores combibere,& eos ꝑ ve-
nas,quæ plurimæ ad ipſam perueniunt,in cor tranſmittere cenſuit.

De voce.

Plato vocē ita definiuit,Vox eſt imperio cogitationis emiſſus ore ſpūs,& aer impulſus,qui
per aures,& cerebri neruos in animum vſq; peruenit.proprie vero hoīum locutio,improprie
aliorum quoq; animantium ſonitus & mutarum etiam rerum crepitus,vox appellatur.Epicu-
rus vocē aſſeuerat atomorum fluxum,qui è loquentibus,ſonantibus,aut aliter ſtrepentibus,ꝓ- G
dit.has autem atomos ad ſibi ſimiles primum effluere.ſibi ſimiles appellat,q̃ ſunt eiuſdē gene-
ris,vt rotundæ rotundis,triangulæ triquetris,demum auribus impingentes,vocū ſenſum iſtic
committere.colligi vero quod dicit,tum ex vtribus,cum muſto pleni efflant,tum ex infectori-
bus,q veſtibus inſufflare conſueuerūt.Democritus aerē quoq; dicit in ſimiles atomos ſciſſum,
vna cum vocis atomis ad aures vſq; conuolui.nam vt in prouerbio eſt,graculo graculus aſtat,
& ſimilia Deus ſemꝑ coniungit.Stoici non ex atomis cōpoſitum,ſed per totum continuum ae
rē eſſe,nec inter ſparſum vacuum habere cōtendunt.pulſus igitur aer à ſpū,fluctuat in gyrum,
non aliter atq; ſtagnum ſolet,iniecto lapillo.illud tm̄ intereſt,ꝙ aquæ ſuperficies ſubinde maio
res circulos cōmittit,aer aūt vndiq; totus in orbes exundat.Anaximandrus vocem oriri putat
cū aer ſpūm repcutit,& eū ad aures vſq; retorquet,quo mō conficit,& quā nominamus echo.

De voce corpusné ſit,nécne.

Pythagoras,Plato,& Ariſtoteles incorpoream vocem arbitrantur.neq;.n.aerem ipſam eſſe,
ſed aeris ſuperficiem certo quodam oris impulſu figuratam.Stoici corpus defendunt.nam om
ne quod agit,aut etiam facit,corpus eſt.vox autem & agit,cum in auribus noſtris reſonet,& fa
cit cum in ſenſu,quod percipiamus relinquat.inſuper oē quod mouetur.corpus eſt,vox moue H
tur.nam ſi in loca polita incidat,vt pilam à pariete,ſic vocem ad nos inde reuerti videmus.id
quod in Aegypto comprehendi facile poteſt.ſiquis enim intra Pyramides ſemel inclamet,qua
ter aut quinquies ſubinde vox eadem remittetur.

De præcipua animæ parte,& quo modo ſingula comprehendat.

Stoici ſupremam quandam animæ partem ſtatuunt,quam principalem facultatem,& ratio-
nē appellant.ab hac ſeptem alias deriuari volunt:Viſum,quem definiunt ſpūm à principali fa-
cultate in oculos vſq; protenſum:Auditum,quem ſimiliter deſcribunt ſpiritum à principali fa
cultate in aures extentum:Olfactum,quem eodem modo ſpiritum dicunt,à principali facul-
tate ad nares vſq; ꝑductum:Guſtatum,quem itidē inquiunt ſpūm à principe facultate in lin-
guam tranſmiſſum:Tactum,quem & ipſum quoq; ſpūm aiunt à principali facultate delegatū
in vniuerſam corporis ſuperficiem,quo illic oia comprehenderet quæcunq; adhærendo vel ꝓ
deſſe,vel obeſſe nobis poſſent.Superſunt duo,quorum vnum ſeminis procreatrix facultas no
minatur,quam item definiunt,ſpūm à principali facultate miſſum in membra ſemini conficien
do deputata.alterum vocis artifex facultas nuncupatur,quam ſimiliter & ipſam inquiunt ſpiri
tum à principali facultate miſſum in membra formandæ vocis accommodata.

De ſede

A *De sede principatus animæ.*

Democritus,& Plato sedem præcipuę partis animæ in toto capite statuunt. Strato in ea capitis parte, quæ superciliis respondet. Erasistratus in membrana, quæ inuoluit cerebrū. Herophilus in concauitatibus cerebri. Parmenides, & Epicurus in toto pectore. Stoici cūcti in toto corde, vel in spiritu cordis. Diogenes in arterijs cordis solum: quæ spiritū continent. Empedocles in sanguine: quidā in ceruice cordis, alij in mēbrana vestiente cor. nōnulli in septo transuerso. Iuniores quidē in ea corporis parte, quæ à capite ad septū trāsuersum peruenit. Phythagoras vitalem facultatem in corde, mentem autem & rationem in capite, tanq̄ in arce, habitare credidit.

De respiratione.

Empedocles initio respirationem fieri sic arbitratur, cum primum fœtus humor incipit minui. nam plurimus in eius ortu fuit, tum primum aer ad vacuum replēdum patēnbus meatibus succedit. postea calor innatus erumpere cum velit, aerem foras eijcit, & eo reuertēte, rursus aer subsequitur: hoc inspiratio, illud expiratio cognominatur. Nunc autem sanguine procursu suo per nares aerem pellente, & recursu eundem attrahente. respirationem cōfici iudicat. Id nos in clepsydris spectare monet. Asclepiades pulmonem infundibuli vicem præstare dixit, causamq̄
B respirationis esse, attenuatum aerem in cōcauitate pectoris. illuc enim externus aer, quòd crassior sit, fertur, & inde reijcitur: cum pectus tale sit, vt neque multum aeris continere, neq; prorsus eo carere possit. Is igitur qui in pectore subsistit aer, tenuior paulatim efficitur: & quia totus simul nequit excerni, ingredientis ponderi cedens, foras egreditur. nō aliter ac in cucurbitulis euenit. Idem volūtariam respirationem esse credidit: collectis quibusdam angustissimis meatibus, qui pulmoni insunt, & volūtati nostræ obtemperāt. Herophilus motricem facultatem relinquit in neruis, in arterijs, & musculis, pulmonemq; censet motus quatuor habere: vnū quo extra positum aerem attrahit: alterum quo attractū in pectus exprimit: tertium quo expressum denuo recipit: quartum, quo receptū foras demum eijcit. Sed hi motus partim quatuor, partim duo sunt. nam primum & tertium pulmonis extensio facit. secūdum & quartum eiusdem visceris contractio peragit. Pectus autem bis tantum mouetur, semel cū se dilatat, & aerem à pulmone adducit: iterum, cum se colligit, & acceptum anhelitum eidem restituit.

De affectibus.

Stoici sensus in principali facultate animi collocāt: affectus in membris quos afficiūt. Epicurus vtrosq; in mēbris affectis reponit. Strato tam sensus, q̄ affectus in principe animi facultate
C statuit. In ipsa siquidem tolerātiam sitam esse, quemadmodum ex doloribus & cruciatibus colligi potest, quas fortes intrepide subeunt, meticulosi plus æquo formidant.

De diuinatione.

Plato, & cum eo Stoici diuinationem admittūt, quæ vel numinis alicuius præsentia, vel proprię mentis diuinitate, vel soluto per somnum animo celebratur. Verum hi plura diuinationis genera probant. omnia Xenophanes, & Epicurus tollūt. Pythagoras aruspicinam tantum improbat. Aristoteles & eum secutus Dicæarchus duas relinquunt, somnium, & furorem. nam licet animas immortales esse non concedant, eas tamen diuinum in se quiddam habere fatentur.

De insomnijs.

Democritus insomnia fieri putat simulachrorum obseruatione. Strato cogitationem, aliam quandam naturam in somnis habere. tūc. n. melius ipsam sentire credit, atque ideo magis etiam cognoscere. Herophilus partim à Deo submitti somnia dicit, quæ necessario cōtingere iudicat: partim à natura confingi, cum animus rerum sibi vtilium vel futurarum etiam formas effingit. partim casu fieri: confusa hęc sunt, & imaginum occursu procreata. tūc. n. ea spectantur, quę desideramus, id quod amantibus euenit, qui sibi per somnium amicas tenere videntur.

D *De semine.*

Aristoteles, excrementum vltimi alimenti semen definiuit, quod in se vim conficiēdi tale aliquid cōtinet, quale est id, à quo profectū est. Pythagoras optimi sanguinis spumam semen alle rit, vel nutrimenti partem quandam superabundantem, qualis & medulla, & sanguis est. Alcmæon cerebri particulam. Plato spinalis medullæ profluuium. Epicurus corporis & animę modicum quiddam auulsum. Democritus ab omnibus præcipuis corporis partibus semen deriuari credit, vt ossibus, carne, venis.

An semen corpus sit.

Leucippus, & Zeno, corpus, ipsum dicunt. semen enim pars est animę, animā vero secūdum eos corpoream. Pythagoras, Plato, Aristoteles, vim seminis quę ipsum, ceu mens dispon it, incorpoream. affusum autem humorem, corpus asseuerāt. Democritus, & Strato, vim quoq; corpus esse contendunt, spiritus cum sit.

An fœmina semen afferat.

Pythagoras, Epicurus, & Democritus, fœminas quoq; semen effundere cēsent, seminales alueos cum habeant, qui in vterum ex aduerso profluūt, atq; istud causam esse, vt etiam mulieres feminis vsum appetant. Aristoteles, & Zeno, humorem quidem eas emittere concedunt, non

tamen concoctũ id semen esse dicunt, verum ex congressus fatigatione, quendam veluti sudorẽ. Hippo fœminas non minus maribus semen effundere opinatur, quicquam tamen ipsum ad conformationem fœtus non conducere, cum extra vterum incidat. hinc mulieres aliquot, viduas præsertim, absque virili concubitu semen interdum emisisse. E

De conceptu.

Aristoteles concipere fœminas arbitratur vtero menstruis expurgato: cum mensibus nanq; puri sanguinis quoq; portionem quandam descẽdere, quæ virili semini cõgrediens fœtũ exorditur. Impediri vero conceptum iudicat, vteri immundicia, animi cõsternatione, mulierum sterilitate, virorum impotentia.

Vnde mares fœminæue nascantur:

Empedocles pro caloris frigorisùe cõditionibus mares fœminasùe gigni pnunciat. hincq; illud, quod fertur manasse, primos masculos in oriente & meridie natos è terra, fœminas autem sub septentrione & occidente. Parmenides oppositum sentit: mares, ob densitatẽ in septentrione, fœminas, ob raritatẽ in meridie genitas. Anaxagoras tum masculos procreari dicit, cũ dextræ partis semen, in dextrã vteri ceciderit, & sinistræ in sinistrã: fœminas autem cũ locorum permutatio facta fuerit. Cleophanes cuius mentionem fecit Aristoteles, mares, è dextro, fœminas, F
è læuo testiculo prodire credidit. Hipponax in naturam seminis causam refert. nam si validum & compactum extiterit, mares: sin imbecillum & diffluens, fœminas procreat.

De monstris.

Empedocles monstra nasci dicit, si multum fuerit semen, si paucum, si diuulsum, si euanidũ, si inordinato motu immissum. Strato vel quia additum, vel quia detractum, vel quia transpositum, vel quia tumidum aliquid sit. nonnulli medici, quia tunc vterus spiritu distortus fuerit.

Cur mulieres, quãuis frequenter concũbant, raro tamen concipiant.

Diocles medicus sæpe concumbentes fœminas raro concipere iudicat, vel quia semen non emittant, vel quia minus, q̃ cõueniat, vel quia tale, vt in eo vis prolifica non sit, vel quia caloris, frigoris, humiditatis, siccitatisq; plus minusùe, quàm par sit, habeat: vel denique quia resolutus vterus, semen non contineat. Stoici virilis membri obliquitatẽ culpant, vt qui recte semen eiaculari non possit. item genitalia si inter sese parũ conueniant, veluti cum vterus introrsum absistit, penis autem illuc non attingit. Erasistratus vterum tantum accusat, qui modo latior est, q̃ deceat, modo angustior, aut callos habeat, quibus vteri meatus obstruantur.

De geminis, & trigeminis. G

Empedocles abundantia seminis, & distinctione duos tresùe simul infantes concipi dicit. Asclepiades id ipsum naturæ semini ascribit. nam vt hordeum reperitur, quod duarum, & triũ ordinum spicas gignit, ita fertilissimũ semen extat, quod duos pluresùe fœtus procreat. Erasistratus in apprehensionem matricis causam refert, vt in brutis quoque contingit. nam earum vterus cum bene purgatus fuerit, tunc ad corripiendum semen descendit. Stoici vuluas dicunt habere loculos. cum igitur in duos semen inciderit, geminos: cum in tres abierit. trigeminos fœtus edi.

Vnde similes parentibus filij gignantur.

Empedocles fœtũ illi similem fore dicit, cuius semen superarit: dissimilẽ, si calor qui semen insequebatur euaporarit. Parmenides è dextra parte vteri patri similem prodire infantem arbitratur, è sinistra matri. Stoici è toto corpore & anima semen descendere censent, eiusq; vnamquãq; particulam ad similitudinem membri illius, à quo descendit cõponi. perinde ac si pictor astaret, qui ex alicuius inspectione vultũ similibus coloribus effingeret. atq; hoc pacto generis forma figuraq; retinetur. cũ vero tam mater, q̃ pater semen effundat: si matris semen vincat, matri similem filium nasci: sin vincatur, patri. H

Cur dissimiles parentibus filij nascantur.

Complures medici casu & fortuna id euenire putant, nã simul atq; tam maris, q̃ fœminæ semen refrixit, dissimiles parentibus nati redduntur. Empedocles ad mulierũ cogitationẽ, quam inter concipiendum habuerunt, infantes formari credit. siquidem illas q; pictam imaginem statuamùe aliquam eo tempore adamabant, imaginibus statuisq; similes fœtus plerũq; genuisse. Stoici tacita quadã discordia radiorum & simulacrorum mentis, quo tẽpore semen effluebat, parentibus filios dissimiles reddi arbitrantur.

Vnde mares infœcundi, fœminæ steriles fiant.

Medici fœminas steriles inquiunt vteri densitate, raritate, duritie, obstructione, quam vel caro, vel callus faciat. item animi languore, corporis tabe, & eiusdem malo habitu, vel demũ, quia distortus conuulsusùe sit vterus. Diocles viros infœcundos arbitratur, vel quia semen prorsus non emittunt, vel quia minus, q̃ cõueniat. vel quia infœcundũ, vel quia vieto pene sint, aut ita distorto vt iaculari semen in vterũ non valeat, aut ita pusillo, vt in vuluam non ascendat. Stoici discordes coeuntiũ vires qualitatesq; culpant, quas siquis diuellat, & sui generis alteri coniungat, euincet natura, & fœtum procreabit.

De

A *De mulorum ſterilitate.*

Alcmæon mulos ideo non generare credit, ꝙ geniturã nimis tenuem habeant, id autem fri-
giditate contingit. mulas autem non concipere, quia ipſarũ vulua non hiſcat. i. os non pandat.
Empedocles in eius paruitatem & anguſtiam cauſam refert, vt quam ꝑ exiguitate, cum etiã vẽ
tri retorte cohęreat, nec iactus ſeminis attingat, nec ſi attigeret, ipſum excipere poſſet. Diocles
Empedocli conſentit ſe pleruncq; in diſſectionibus vidiſſe ſcribens mularũ vuluas oblique col
locatas, euenireq;, vt ea de cauſa mulieres quoq; non concipiant.

An fœtus in utero ſit animal.

Plato fœtum in vtero adhuc exiſtentẽ, aĩal idcirco arbitraĩ, ꝙ ſe moueat, ꝙ alimẽtũ capiat, ꝙ
demum increſcat. Stoici cõtra partũ ipſum ventris defendunt. nõ aliter enim infantes, atq; fru-
ctus, quos arborum partes eſſe conſtat, cum maturuerint, decidere. Empedocles & ipſe reſpira-
re quidem, non tamen aĩal eſſe fœtum in vtero putat. Diogenes ſine aĩa partus effundi ſentit,
magno tñ calore præditos, qui ſtatim vt in lucem editus eſt infans, in pulmonẽ conuenir, & ex
eo loco frigentem aerem trahit. Herophilus naturales motus infantibus relinquit, ſpirationẽ
adimit. motionum autem inſtrumẽta neruos eſſe, ſed partum tum deniq; animal euadere, cum
B primum editus aerem attrahere cœpit.

Quomodo fœtus in utero nutriatur.

Democritus, Epicurus, infantes dicunt in vtero commorantes nutrimentum ore ſuſcipere,
hinc fieri vt in lucem editi partus, mamillas quamprimum ore conquirant. nam & intra vuluã
papillas quaſdam eſſe, è quorum foraminibus alimentum ducunt. Stoici ꝑ vmbilicum fœtibus
tranſmitti nutrimentum aſſerunt, & hac de cauſa obſtetrices ipſum ſtatim, vt quis editus eſt, li-
gare conſueuiſſe, oriſq; rictum digitis aperire, quò cibus aliunde iã conquiri incipiat. Alcmæõ
perinde atq; ſpongias vndiq; toto corpore alimentum fœtus aſſumere credidit.

Quid primum in utero abſoluatur.

Stoici membra pariter oĩa compleri dicunt. Empedocles ſpinam primo, quæ carinæ ſpẽm i-
ter corporis membra præ ſe fert. Alcmæon caput, in quo princeps animi facultas conſiſtit. Ari
ſtoteles cor, à quo venæ pulſantes, & quietæ originem ducunt. aliqui magnum pedis digitum,
quidam vmbilicum malunt.

Cur ſeptimeſtres infantes uiuant.

Ariſtoteles, & Hippocrates, ita hac de re ſentiunt, ſi intra ſeptem menſes vterus impleaĩ, de-
C orſum inclinat, & id quod editur viuit: ſin impleaĩ quidem, ſurſum autem repat, fœtus quidem
in octauum menſem ortum differt. Sed cum extẽſione debilitatus vmbilicus, alimentũ vix ad-
ducere queat, infans vbertim, vt ſolebat, non nutriĩ, atq; ideo ſemienectus fame naſciĩ. ꝙ ſi no-
num menſem expectet, vtero iam deſcendente, tum quoq; integer egreditur. Polybus dies cen
tum octuaginta duos, & dimidium ſufficere putat, vt ortus aliquis viuat: quod ſpacium quãuis
ſex menſes comprehendat, ſeptimũ tñ computatur, quia dies vltimi ſeptimũ menſem incurrũt.
tot autem diebus à bruma ad ſolſtitium Sol peruenit, ac redit. Octo vero mẽſium non viuere,
quia ſurſum rediens vterus vmbilicum diſtendat, diſtentus non facile nutrimentũ tranſmittat,
atq; ideo fœtum imbecillẽ reddat. Mathematici octauũ menſem, ideo naſcẽtib⁹ inimicũ ꝓnun
ciant, qa nulla ſocietate octauũ zodiaci ſignum cum primo teneaĩ: ſeptimum amicum, qm̃ op-
poſita radiatione iungaĩ. ꝙ ſi quis octauo menſe naſcaĩ & viuat, infelicem & breuẽ oĩno vitam
traducturum. ſunt aũt à ſe inuicẽ diſiuncta Aries & Scorpius, Taurus & Sagittarius, Gemini &
Capricornus, Cancer & Aquarius, Leo & Piſces, Virgo & Aries, Libra & Taurus. Diocles &
empirici ſcire ſe dicunt octauo menſe natos viuere, infirmos tamen eos, atq; ideo frequẽter mo
ri. Timęus duodecim menſibus partum geſtari credidit, nouem tamen eos interdum exiſtima
D ri, interdum & ſeptem, quia non ſemper ſtatim à conceptione menſtrua ſupprimantur.

De ortu animalium.

Qui mundum genitum dicunt, aĩalia quoq; genita concedunt, & interitura: qui ingenitum
aſſerunt, ea ſibi volunt ſemper ſuccedere. partes. n. mundi ſunt animalia. quamobrẽ Anaxago-
ras, & Euripides, nihil, inquiunt, interit eorũ q̃ ſunt, ſed in aliud commutatum, diuerſam ſpeciẽ
ſuſcipit. Anaximander in aqua putat animalia primum orta, ſpinoſiſq; corticibus inuoluta fuiſ
ſe. verum poſtea cum ætatis proceſſu in ſiccum exiuiſſent, obtrito cortice modicum tempus ſu
peruixiſſe. Empedocles aĩalia primum edita, quemadmodum & ſtirpes etiam, nequaquam in-
ter ſe recte commiſſa credidit, ſed parum conuenientibus partibus compoſita: ſecũdo nata, ſic
inter ſe partibus iuncta fuiſſe dicit, vt quales nunc ſtatuæ ſunt, tales videreñ: tertio poſtmodũ
orta membris ex ſeſe prodeuntibus extitiſſe: quarto demum genita nõ amplius ex vno aliquo
ſimili vt terra, vel aqua conſtitiſſe, verum è ſeſe, iam fœminarum pulchritudine ad procreandũ
viros incitãte. Cuncta vero animalia pro temperaturæ conditione quatuor generibus eſſe di-
ſtincta. ſponte nanq; alia aquas petunt, tanq̃ naturæ ſuæ plus accommodas. alia aerem adeũt,
ꝙ eius in ſe plurimum contineant. alia terrã incolunt, ex eo quia ſuapte grauitate illuc trahanĩ.
alia toto pectore vocem effundunt, ꝙ ęquali temperatura conſtituta ſint.

Galeni de hiſtoria

De generibus animalium, & an omnia ſenſu prædita rationis uſum habeant. E

Extat liber Ariſtotelis, in quo quatuor generibus animalia facit, terreſtria, volãtia, aquatica,
cœleſtia. ſtellas nãq; ac cœlum ipſum arbitratur animal immortale rationeq; præditum. Demo
critus, & eum ſecutus Epicurus, cœleſtia non enumerat. Anaxagoras aĩalia cuncta rationem a-
gendi quãuis continere non dubitet, oĩbus tamen quam paſſibilem & mentis interpretem ap-
pellamus, non concedit. Pythagoras, & Plato, bruta quoq; rationem habere fatent̃: corporis au
tem intemperie rationis vſu carere, præſertim cum loquendi facultatem non habeant, vt canes
& ſimiæ, quæ licet aliquid ganniant, non tñ illud quicquid id eſt eloqui valent. Diogenes & ip
ſe non expertia quidem bruta rationis aſſerit & intellectus, verũ partim corporis craſſitie, par-
tim humore nimio, nec diſcurrere, nec aduertere, ſed affici perinde, atq; furentes ſolent, in qui-
bus præcipua animi facultas delinquit.

Quanto tempore fœtus in utero formetur.

Empedocles in hominibus à trigeſimoſexto die fœtum incipere dixit, vnde quinquageſimo
partibus oĩbus abſolui. Aſclepiades in maſculis, ꝙ calidiſſimi ſint, vigeſimoſexto die membra
diſtingui, quinquageſimo conſummari credidit, quoſdam tñ etiam intra hoc tempus formari:
fœminas autem intra duos menſes incipere, quarto compleri, frigidiores cum ſint: alias aũt ani F
mantes ex elementorum facili congreſſu pariter totas & inchoari. & abſolui.

Ex quibus elementis membra ſingula conſtent.

Empedocles carnem ex æquali quatuor elementorum portione conſtare voluit. neruos ex
igne, terra, & aquæ partibus duabus. vngues ex neruis, aeris contactu refrigeratis. oſſa ex aquę,
& terræ partibus æqualibus compoſita quidem videri, conſtare tamen è quatuor elementis, in
qbus ignis, & terra dominantur. ſudores & lachrimas attenuato, & eliquato ſanguine manare.

Quo tempore homo perfectus ſit.

Heraclitus, & Stoici homines inquiunt perfectos eſſe, tranſacto ſecundo ſeptennio, quo tp̃e
ſemen adoleſcentes excernere incipiunt. nam & arbores tum perfectas haberi, cum fructum gi
gnere cœperint: imperfectas, quoad fructum effundere non valuerint. Ariſtoteles poſt ſeptem
annos hominem perfectum exiſtimat. ab eo ſiquidem tp̃e boni, maliq; notionẽ pueris ineſſe,
diſciplinæq; tum eos capaces haberi: alij tertio ſeptenario perfici nos arbitrantur, ꝙ iuuenes fa-
cti tunc pubeſcimus, & plurimum corporis viribus præſtemus.

De ſomno, & morte.

Alcmęon ſanguinis receſſu in venas ipſius confluxui deputatas ſomnum fieri cenſet: mortẽ G
vero, ſi prorſus oĩs illuc abſcedat, quia frigidum corpus, ita nimium redditur: expgiſci vero nos
idem ſanguinis eiuſdem reditu putat. Empedocles calore ſanguinis parumper frigefacto, ſom
num: prorſus refrigerato, mortem oboriri credidit. Diogenes, ſi, inqͣt, ſanguis, q̃ p vniuerſa mẽ
bra diffuſus eſt, venas impleat, & aerẽ, qui in venis continetur, non tñ totum in pectus, & ven-
trẽ pellat, ſomnum pariet, & ea mẽbra ſolito plus incaleſcent. ſin totum protrudat, mortẽ infe-
ret. Plato, & Stoici dormire putant animalia quieſcente ſpũ illo, qui ſenſibus vigilantibus mini
ſtrat. non quia velut in terram concidat, ſed quòd ad principem animi facultatem feratur, q̃ in-
tra ſupercilia ſedem habet. occidere vero ſi ſpiritus ille prorſus omnem motum amittat.

Somnus, & mors animi ſint an corporis.

Ariſtoteles tam ad aium, q̃ ad corpꝰ ſomnum quidẽ ſpectare iudicauit. Somni vero cauſam
eſſe vaporem, quem venter in caput ſubmittit, & calorem, qui in corde viget, crudo alimẽto re
frigeratum. mortẽ vero ſolius corporis eſſe. mori nanq; aiam non poſſe. Anaxagoras ex lõga
corporis fatigatione ſomnum excitari credidit, corpusq; nõ aium ipſum affici. cęterum animas
quoq; mori cum à corpore ſeparant̃. Empedocles mortem opinatur diſceſſum eorum, ex qbus
homo cõſtitit, proptereaq; tam aias, q̃ corpora occidere, ſomnũ vero caloris ſeceſſu aduenire. H

An ſtirpes animalia ſint.

Empedocles non ſolum animatas, ſed animalia quoq;, ſtirpes arbitratur. id autem conijci, ꝙ
ſe commoueant, ꝙ ramos intentos teneant, ꝙ adductos vix ſequi permittant, ꝙ remiſſos celeri
ter adeo reducant, vt põdus etiam ſecum auferant. Ariſtoteles animam quidem eas habere, nõ
tamen animalia eſſe concedit. animalia nanq; ſentiunt, appetunt, & ex eis aliqua etiam intelli-
gunt. Stoici, & Epicurei, ſtirpes ne animam quidem habere volunt. animalia nanq; ſolum ani-
mam habere, ac eorum alia concupiſcere & proſequi, alia rationem quoq; poſſidere. ſtirpes
autem non animæ, ſed caſus inſtinctu pullulare.

Quo pacto ſtirpes augeantur.

Empedocles, inter animalia ſtirpes primum è terra natas aſſerit, ante q̃ Sol circumageretur,
diesq; à nocte diſcretus eſſet. eas quoq; maris & fœminæ rationem coniunctas habere, ex tẽpe
ramenti cõuenientia: creſcere vero ob calorem, qui terræ ſubeſt. quamobrẽ ipſas ſic terræ par-
tes eſſe, vt fœtus vteri. fructus autem ignis & aquæ, illius quæ ſtirpibus inſunt, excrementa cen
ſeri: frondes amittere, quibus ęſtatis calor humorem abſumpſerit: ſemper frondere, q̃ maiorem
ſucci copiã habent, vt laurum, oleam, palmam: ſaporum varietates, cum ex alimẽti diuerſitate,

tum

A tum ex stirpium differentia nasci,quòd è terra id quod sibi simile est,attrahunt.neque.n.tam vitium differentiam,quàm soli diuersitatem,dissimilia vina procreare.

De nutrimento,& incremento.

Empedocles animalia censet alimenti conuenientis accessu nutriri:crescere,multi caloris præsentia:minui,caliditate diminuta:tabescere demum,& extingui vtroque ablato.Huius autē ætatis homines,si primo genitis hominibus compararentur,infantium instar esse.

De febre.

Erasistratus ita febrem definiuit.febris est motus sanguinis cōceptacula spūs subintrātis nullo febrientis assensu factus.nam vt mare cum nullis ventis infestatur,quiescit,cum aliquo vēto præter modum impellitur,vndique fluctuat:sic in corpore cum sanguis excitatū,spūs conceptacula subit,ibique calefactus totum corpus incendit.placet quoque ipsi febrem ēt vnum ex hisce accidētibus esse,quæ alicui morbo superueniunt. Diocles ex iis,quæ videmus,ea,quæ latent intueri nos monet,& cū videamus,inqt,inflāmationibus,abscessibus,vulneribusque febrem subseq.ob orta febre,licet aliquid istorum fieri nō cernamus,intus tñ aliquid eiusmodi factum esse credēdum est.Herophilus etiam nullo præcedente morbo,febrem quandoque concitari dixit.

B *De morbis.*

Alcmæon sanitatē cōstare credidit ex æqualitate caloris,& siccitatis,frigoris,& humiditatis, item dulcedinis,amaritudinis,& id genus aliis.morbos autem excitari,quoties istorum vnum aliquod cæteris dominetur.singulorum nanque excessus societatem dissoluit,atque ita morbū parit.Diocles,cum ex inæqualitate elementorum,quibus corpus cōpositum est,tum ex aeris cōstitutione morbos oboriri existimat.Erasistratus ægrotare nos arbitratur ob alimentum vel nimium,vel inconcoctum,vel corruptum:sanos viuere,si ciborum quantum sufficiat,assumpserimus:& dum eos assumimus,ordinem quendam seruemus.

De senectute.

Stoici,& medici pariter oēs consentiunt senectam inopia caloris aduenire,ac q plus caloris habuerint tardius senescere.Asclepiades,Aethiopas arbitratū celerius aliis in senium deuenire. sexagesimo siquidē ætatis anno,quàm eorum corpora Sol plus,quàm par sit,excalfaciat. Britānos cōtra annis centum viginti perdurare.nanque cum frigidam regionem incolant,calorem ingenitū diutius conseruant.Aethiopes.n.quos iugiter Sol relaxat,rarum.Britannos,cum sub vtlis degant,spissum corpus habere.atque ideo longiorem vitam ipsos traducere.

C

GALENO ASCRIPTVS LIBER, CVI TITVLVS EST, PROGNOSTICA DE DECVBITV INFIRMORVM, EX MATHEMATICA SCIENTIA.

Iosepho Struthio interprete.

CENSVRA.

Liber anilium fabularum, & superstitionis plenus.

D *De astrologiæ dignitate.*

Onstat quidem vel ex Stoicorum philosophorum sententia, qui nō minus in loquendo,quàm in bene viuēdo fuere semp exquisitissimi,qualis,& quàm exactæ veritatis sit mathematica scientia:nihilominus cum præsens sermo de iis est institutus,quòd ars medica perhibet,necessarium visum est nobis,medicorum præstantissimorum assertiones afferre, tū vt mathematica cognoscatur ab omnibus,tum vt ipsi medici, quàuis non oēs,plurimi tñ eam partē suæ artis,qua ipsi ad pūdendas res plurimas vtuntur,mathematicæ sciētiæ se debere intelligant. Hippocrates igitur vir præcipuus,ac in rerum scientia admiratione dignus, inquit: Quicunque in medicina se exercent,eius aūt philosophiæ ignari
" sunt,quòd docet dare iudicia de rebus à natura earum desumpta(physiognomoniā vocant) horū
" animus in tenebris perpetuo oberrans fatigatus consenescit:Non solum nō recte agere hmōi
" hoies:sed etiam plurimum decipi dicit:ait.n.eorum aium errore cōfici ac defatigari, qui visum physiognomoniæ ignorant.Cum aūt maxima pars astrologię ad eā,quā diximus physiogno-

moniam,seu philosophiam iudicatoriam ptineat,liquet illũ si partẽ laudauit,multo magis totã E
laudauisse.Diocles aũt Carystius medicus & orator, non solũ hoc idẽ dicit,vt & tu ipse scis,sed
etiã asserit,veteres medicos ex diuersitate luminis,& cursus Lunę præcognitiones,quę in mor
bis fiunt,cõficere solitos fuisse. Cum vero dignitate,& eruditione præstantissimi viri,qui me-
dicinæ partem præcognitoriã,non solum diligenter persecuti sunt,sed etiam scriptis suis adau-
xerunt,idq; non solum ex sua arte,sed aliunde etiam sumpto auxilio, aliqua de ijs rebus memo
riæ ,pdiderunt,inde & tu charissime Aphrodisi, si decubitũ infirmi diligẽter exploraueris, atq;
veterum illorum quos diximus,principijs institeris,vberrimam tuæ artis frugẽ es accepturus,
præcognoscendo ac prædicendo ea, quæ infirmis sunt euentura. Rem autem hinc ordiamur.

De schematibus Lunæ in Ariete.

Ante omnia considerare oportet progredientẽ Lunã, sit ne in augmento, an decremẽto sui cursus,non luminis,in quo multi decepti sunt.Si igiĩ eo tẽpore,quo quispiã primo decũbit,Lu n. in aliquo signorũ duodeci,suo motu mouerĩ incipiat,accedẽs ad oppositã signi partẽ,(pars aũt signi opposita est,quæ maxime,& ex diametro distat)præsertim vero si tũ etiã cõiunctionẽ cum Sole faciat, vnde randẽ à cõgressu facto in XVI parrẽ egressa,soluta iã cõiunctione in maiorẽ sui cursus magnitudinẽ tendat,occidet infirmũ sub aduẽtum in CLXXX partẽ.Si vero pri- F mũ decumbẽte infirmo,Luna cursu suo diminuta incedat, morbũ ad oppositã vsq; signi partẽ protractum,vbi diametrum exierit,i salubriorẽ ęgritudinẽ trãsmutabit.Aduerte aũt & motus, seu testimonia stellarum reliquarum:si.n.tẽpore incipiẽtis decubitus, Luna in cursum maiorẽ tendat,interim aũt & in schemate Solis(aspectus alij vocãt)extiterit,augebit morbũ,& periculosiorẽ faciet.Si aũt & lumine,& motu aucta sit,ineuitabile ĩfirmo periculũ dabit,vbi diametrũ attinget.Quòd si in adurentẽ Solẽ Iuppiter forte inciderit,ipsa vnà cum Ioue Soli schema offerente,morbũ quoad fieri poterit securiorẽ faciet: siue etiã in schemate tetragoni Iouis (quadratum nostri vocãt)existat,infirmis sanitatẽ restituet aduentante diametro.Si vero Saturni aduasti schema accederet,cursum aũt suum eo tẽpore diminuit, in summo discrimine ac piculo ĩfirmum reponet,aduentante incepti cursus parte CC. Si vero & posteaq̃ à cõiunctione se redemerit,in minorẽ cursum ferat̃,mortẽ ineuitabilẽ inferet, circa partẽ incepti cursus CLXXX.Si autẽ tẽpore cœpti decubitus Sol Lunæ schema ♂ dederit, ipsa vero tum cursum siue etiã lumen minuat,minuet̃ & morbus,vbi ventũ fuerit ad partẽ incepti cursus CC. ac postea occurrẽte bono aliquo schemate,ad sanitatẽ suam infirmus redibit. Si autem & coniunctionẽ futurã etiã motu diminuto solutura est,sanitatẽ restituet circa partẽ incepti cursus CLXXX. Opus aũt erit aĩaduer G tere in primis,quo modo stellæ singulis signis sint repositæ,& quẽ sitũ habeãt:ex progressu.n. Lunæ per signa duodecim,causæ morborũ cognoscunt̃.Scito aũt siquis calculos,seu numeros negligenter dispofuerit,nihil veri posse succedere: falsitatis aũt nõ res ipsa,sed qui negligenter se gerit,causa est.Disquirito tãdem accurate,& figurã genituræ:ex ea.n.singula exacte cognoscunt̃. Decũbẽte igit̃ aliquo dum Luna est in Ariete,existens in schemate Solis, morbus accidet ex eo,q̃ ægroto à radijs Solis caput exustum est.dolor erit in mẽbranis capitis.erunt febres continuæ,erunt vigiliæ,incẽsiones nimiæ,sitis,asperitas linguæ,vstio,ac veluti flãma in thorace,dolor in hepate,pulsus retracti ac iordinati.Huic vtilis est detractio sanguinis, ac mitigãtiũ, & refrigerãtium adhibitio:alienatio.o.mẽtis futura est,& phrenitis.Quòd si interi null⁹ ex planetis beneuolis Lunã protexerit,ac ipse etiã Saturnus vnà simul tetragonum Lunæ addiderit, vltra septimã nõ viuet,psertim si tum Luna motu,aut lumie auget̃. Si autẽ decumbat aliqs dũ Luna est i Ariete,affecta maleuoli schemate,tetragono.s.aut diametro,vel si cũ eo fuerit cõiuncta,oportebit eum ipsum planetã aĩaduertere :& si qdẽ fuerit ♄, causa est in capite, morbus est lethargus,ægroti sunt somnolẽti,insensiles,frigidi,neq; eandẽ seruant æqualitatẽ morbi.nunc enim augescit,nunc minuit̃.Quòd si Luna tum motu aut lumine,aut vtroq; est diminuta, sum- H mã ac extremã(vt & antea diximus)morbi accessionẽ timeat,circa partẽ incepti cursus CC.Cõspicito autẽ eo tpe & stellas alias:si.n.♃ aliquo schemate Lunæ annuerit,magnum quidẽ infirmo piculum est subeundũ:prætergressus tñ diametrum,saous seruabit̃. Si autẽ Mercurius sol⁹ pdicto scopo(Lunæ.s.cum Saturno,ita vt diximus situatę)schema suum addiderit:citra vllum dubium moriet̃.Si vero Mercurius vnà cum Marte ignito, hos tu redemptores magis, q̃ interẽptores censeto:tua porrò intererit oẽm prudẽtiã ac solertiam infirmo adhibere,cum te nõ lateat Saturnum efficere affectiones frigidas,& rehumaticas. At vero si Mars dederit schema, psertim diametrum Lunæ motu etiã & lumine augescẽti,hos faciet capitis affectus,alienationes mẽtis,phreniridas,iræ impetus,phlegmonas, accẽsiones, iosultus sanguinis.Oportebit igitur in oibus ijs adhibere ea,quæ refrigerãdi, & remittendi potestatem habent,hisq; vtendum maxime circa tetragonum:à tetragono.n.trium dierum spacio ĩcipiet vigere magnitudo morbi: futuri aũt sunt vsq; ad iceptũ à Luna cursus diametrũ piculosissimi,& acutissimi affectus ; Si aũt huic scopo(Lunæ.s.cũ Marte in eo,vt diximus,situ reposit̃)Mercurius etiã suũ schema adiunxit,post exacta tanta pericula infirmus sanabitur,Mercurius.n.Marti probe congruit,Saturno minime.Quòd si decũbat aliquis,Luna aũt sit in schemate Iouis,aut Mercurij,& Veneris,etsi p

A vtriuſq; planetæ natura,in ęquales eſt factura ægritudines,& in diuerſos affectus infirmos trãſ
latura,proculdubio tamen ſanantur. Operæpretium autem erit te animaduertere rationẽ vi-
ctus,horas,exercitia,balnea,potus vini:& ſi quidem ad Saturnum pertinẽt,qui ægritudine af-
flicti ſunt,tenebuntur deſiderio balneorum,ſeſſionis quietæ,frequentis nutrimenti,calidę po
tionis:qui autem Martem attinent,frigidæ potionis,motus,vini, inquietudinis. Vtile eſt igi-
tur te iuxta ſingulos planetas,ſuo cuiq; modo deſiderio non aduerſari:quælibet enim ſtella cu
ius rei deſiderio tenetur,eadem reficitur recreaturq;. Non arbitraberis aũt Aphrodiſi optime
(vt ego opinor)curas eiuſmodi contrarias eſſe rationibus medicorum:ego enim qui bene na-
turas ſtellarum cognitas habeo,dixi quibus quæq; reb⁹ delectetur,vbi fuerit ab omni noxa ac
vitio aliena.Si aũt dum Luna eſt in ☌ Solis decumbat aliquis,Saturnus aũt in tetragono ſit aut
diametro,aut ẽt Lunam p̄ſens adeat,q̃ lumen & motum ſuũ diminuat,erit morbus quo ad ori
ginem,ex crapula,& diuerſitate ciborum ac multitudine: futuræ autem ſunt febres cum aſtri-
ctione alui,inflammationes hypochondriorum,articulorum dolores,pulſus retracti,ac inordi
nata totius corpis ſupcalefactio,circa pulmonẽ aũt & ſiniſtrũ latus,erit ſenſus grauitatis. Huic
auxilio erit ſubtractio ſanguinis,ac vſus eorũ oium,q̃ habitum corpis ſoluere poſſunt. Quòd
B ſi nemo ex beneuolis Lunã ꝓtegit,oino diametrum viuus non ſupergredietur: imo ſi & Mars
idem ſchema quod Sol habuerit,aut ex diametro Lunam aſpexerit,ſupra p̄timum incepti cur-
ſus tetragonum non viuet.At ſi beneuoli adfuerint,& Lunã inſpexerint, periclitatus ſanabiť.

De ſchematibus Lunæ in Tauro.

Si quiſpiam decumbat Luna exiſtẽte in Tauro,maxime hora diei,Sol aũt Lunæ offerat dia-
metrum,aut tetragonum,erit morbus ex multitudine ſanguinis,aderit aſtrictio alui,aderũt ac-
cenſiones,dolores colli & circa oſſa,ſupflua vigilia,deſiderium rerũ frigidarũ & vini.Huic ſan
guinis detractio plurimum conducet,atq; ea oia vtilia erunt q̃ vim aperiendi habent. Saturno
aũt idem ſchema quod Sol habente,ſi nullus beneuolus ꝓtegit,diem vndecimum nõ trãſiget:
ſi aũt beneuoli p̄ſentes adſunt,aut ſchemata porrigunt:poſt exacta pericula vigeſimo die ſana
biť. Si aũt Luna,vt diximus,poſita in Tauro,decumbat aliquis,motus aũt Lunæ & lumen mi
nuiť,ad hæc Saturnus quocunq; tandẽ in ſchemate reponať,p̄ſertim ſi & ☿ pariter ſchemate cõ
tineatur,affectus ægritudinum iuxta ſigni ꝓpriam naturam erunt tardi motu,difficiles cogni-
tu:quos crederes abſentes eſſe:cum tñ ægrotum affligunt.aderit virium ꝓſtratio,ac totius cor-
poris debilitas,ſtomachus appetitu priuať,calor in ꝓfundo latet,articulorũ dolores inceſſunt,
C totum corpus male habet.Hæc aũt ego tibi in omni zodiaci ſigno indicia ꝓpono, vt dũ aliqđ
horum ſe tibi obtulerit,circa infirmũ dubius nõ hæreas.Signũ aũt hoc natura ſua tẽpeſtates ac
ventos concitat,ac eorũ q̃ in mari & terra eueniunt indicia facit:idcirco oportebit te p̄cipuã ca
pitis curam habere,hoc.n.eſt quod primã morbi cãm contraxit,quãuis hoc ita nõ appareat;to-
tum neruoſum genus cõpatii,p̄ter cętera ſtomachus:pulſus ꝓfundi ac reptantis formicæ ſpẽm
præ ſe ferentes,p̄ſertim de die;ꝓpterea vtiliſſimum quidem erit infirmũ nutrire;nõ tñ tu puſil-
lanimis ſubtractionem ſanguinis vereare(licet id nimiam ſubinde debilitatẽ inducat)neq; ſub
ductionem alui,nec alia q̃ euacuant.A tetragono aũt incepti curſus vſq; ad diametrũ æger di-
ligentius eſt obſeruandus:& ſi quidẽ poſteaq̃ cõiunctionem Solis euaſerit,meliora indicia Lu
na oſtendit,ſoluetur morbus in diametro:ſi aũt euadens coniunctionẽ peius indicat, maxime
ſi tp̄e cœpti decubit⁹ nullus ex beneuolis ꝓtexit,vltra diametrũ nõ ſupuiuet.Si aũt decũbat ali
qs exiſtente in Tauro Luna,cũ ſchemate Martis(p̄ſertĩ vbi Luna eſt amphicyrta) augẽs motus
ſuos,cã morbi erit circa collũ & hypocondria,idq; ex ingurgitatione ac cibo nimio: febres ade
runt vrentes,alui aſtrictiones;aſperitas linguę,amaritudo oris,ſitis nimia:ipſi aũt ęgroti oculis
torui,truces aſpectu,ſermone audaciſſimi,q aduerſus ſuos facile irritanť ac exiliũt.Oportet igi
D tur ſummã diligẽtiã ſtrictæ aluo & eductioni ſanguinis adhibere,neq; deſiderio frigidæ potio
nis eorũ multũ aduerſari,morbi ipſi à pricipio qnq; dierũ ſpatio acutiores erũt;vigebũt vſq; ad
ſeptimã.Hic aũt ad alia te eſſe ĕt attẽtũ oportet:ſi.n.cõſpexeris ☊ in q̃rta,ſcias ægrũ ꝓcliuẽ & ap
tũ eſſe cardiacæ paſſioni:ideo fac vt oi hora totius ſeptimanæ accuratus ſis, vt citra incõmodũ
vinũ exhibeas,& frigida alia.Si aũt trãſacta ſeptimana æger in deterius labiť,vltimũ illi vale di
cito,ꝓculdubio.n.obibit.In hmõi vero indicationibus oportebit te & horarũ aptitudinẽ inqre
re,id qđ fiet ſi repereris horas eas q̃bus ſchemata beneuolorũ ꝓdeunt:hę tibi plurimũ cõferent
tã in nutriẽdo,q̃ in lauãdo & exhibẽdo potu:ſi.n.hora bonorũ ſchematũ cib⁹ offerať(licet hoc
dictis medicorũ nõnihil repugnare videať)plurimũ cõferet infirmo. Q; ſi Lunę i illo quẽ dixi
mus loco reſidẽti ♃ aut ♀ aut ☿ ſchemata dederit.ſiue ipſa motũ augeat, ſiue minuat,certũ ſalu
tis i diametro affuturæ idiciũ tibi eſto: quare citra exhibitionẽ aliorũ ſola attenuãte diæta vtere.

De ſchematibus Lunæ in Geminis.

Siquis decũbit exiſtente in Geminis Luna,cui adſit præſens ♄ vel ſchema diametrum aut te-
tragonũ offerat,cauſa prima morbi erit ex nimiis laboribus, vigiliis, & maxime ex itineribus.
Quòd ſi tum Luna motũ & lume augeat, locus affectus erit manifeſtus,morbus breui ſeipſum
declarat;augeri vero incipiet à die tertia vſq; ad vigeſimum, erunt enim leuiuſculę febres, &

macies

macies quæ per nocturnos aſſiduosq; labores exinanito ſanguine contracta eſt: aderūt & ſple E
nis grauitates. Vbi aūt ex beneuolis nullus ꝑtexerit, Mars aūt idem quod Saturnus ſchema ha-
buerit: poſt diem trigeſimam obibit. Si vero boni præſentes affuerint, aut Lunam īſpexerint,
chronicis ac periodicis morbis detentus tandem ſanabit̃. Si aūt decūbat aliquis in geminis Lu
na exiſtente, cui tetragonum vel diametrū Mars offerat, vel p̄ſens apud eam ſit, augeſcente eiꝰ
lumine & motu, morbus incurret periculoſus & moleſtiſſimus: erunt enim febres cōtinuæ, ad
ſtrictiones alui, vſtiones magnæ, pulſus retracti ac inordinati. huic igit̃ cōperet ſanguinis detra
ctio. Et ſi ex beneuolis nullus Lunam protegit, Saturno idē quod Mars ſchema obtinente, mo
riet̃ in diametro: ſi vero beneuolus aliq̃s Lunā intueatur, poſt tanta pericula ſeruabitur. Si decū
bat aliquis in Geminis Luna exiſtente, p̄incipientes cauſæ morbi erunt labores & balnea: mor
bus aūt qualibet humiditate exaggeratur magis. Q, ſi Saturnus vnà cū Mercurio ſchemata adij
ciant, maxime Luna diminutis gradibus abſcedente à Sole, erunt dolores circa opertas ſcoptu-
las & lumbos, totum corpus calet, & ad ſimilitudinē ambuſtorū in ſuꝑficie dolet. Huic inutile
fuerit ſi de vno loco ad alterum transferatur, id qd̾ ipſe optabit: aduerſatur illi & frigida q̃cunq;
potio vſq; ad ſeptimam. Si autem Luna incidens in Solis coniunctionē, in minores motus ꝓ-
grediatur, ſine dubio morietur. Q, ſi p̄dicto ſcopo Lunæ. ſ. cum Saturno & Mercurio, ita, ut di F
ximus, poſitę, accedet tp̄e cœpti decubitus ſchema alicuius beneuoli, infirmi ipſi ab alijs ad alia
mala transferentur, in iſchiaſes, & id genus alios articulorū dolores. Quantitas tp̄is morborū
oſtendetur ex coniunctione Lunæ. i. acceſſione ad ſtellas beneuolas, q̃ infirmos redimūt. Hāc
aūt rationem & in alijs omnibus ſignis obſerues. Non ignores & illud, ꝙ in quodcunq; ſignū
Luna intrauerit, illic imperium habet. Scito & hoc, ꝙ planetæ qn̄ ſunt diametrum Lunæ porre
cturi, facile ipſimet hoc indicant. Si autem Luna, ita vt in priore exemplo dictum eſt, in Gemi
nis exiſtente, tp̄e cœpti decubitus Mars aut Sol aut vterq; ſimul ſchemata ſua porrigant (p̄ſerti
ſi Luna ſit amphycyrta) ipſa vero Luna in maiorē motū feratur, ęger ita oino ſibi ꝑſuadebit, vt
credat ſe certo moriturū; ꝑinde lamentabitur, flebit ac triſtabitur. in loquēdo erit prōptus & au
dax. diuerſas ſimulacrorū ſeu phātaſmatum ſpēs ante oculos cernet, q̃ oia illi ſunt ad morbum.
augent. n. illum & deteriorem reddunt. de die aūt & ſtomachi debilitas incurrit, & panniculo-
rum capitis dolores inuadunt ita, vt infirmi diſſoluantur: & pulſuū motu penè careāt. Oportet
igitur fomentādi reſoluendiq; diligentē curam habere, ſanguinē detrahere, ac cibos opportu-
ne exhibere. Ex cōiunctione aūt Solis cognoſces, ſit ne futura morbi ſolutio: & ſi malū ſtoma-
chi ꝓſperius tibi apparebit, & panniculorum capitis dolores abſcedent, ſanabuntur ſine dubio G
īfirmi. At vero ſi à diametro morbus in maius augetur, & tabes ventriculo inuecta fuerit, citra
vllum dubium peribunt: maioribus autē auxilijs q̃ apud medicos in uſu ſunt opus eſſet. Si aūt
ad ſignum hoc Geminorū tp̄e decubitus incepti, beneuolæ ſtellæ ſchemata porrigunt, ſiue Lu
na motum augeat ſiue minuat, medicatione opus nōerit: dię ta enim, aere bono, balneis, deābu
lationibus, exercitationibus, morbus abigetur: aliquando etiam in tetragono infirmi liberant̃.

De ſchematibus Lunæ in Cancro.

Si decumbat quiſpiā Luna in Cancro exiſtente, cui Saturnus vel p̄ſens iūgatur, vel porrigat
diametrum aut tetragonum, erit morbi prima cauſa balneum & refrigeratio. aderit fluxus ad
thoracē. aderunt tuſſes. aderunt conſtipationes, febres nō violentæ, ſed tn̄ malignæ, pulſus par
ui ac debiles, grauitas in lateribus. Huic congruunt oia q̃ calefaciendi vim habent. Si vero ex
beneuolis nemo Lunā intuerur, longiore ægritudine detentus poſt diē quadrageſimā obibit:
at ſi beueuolus aliquis Lunam inſpicit, plurima mala ꝑpeſſus tandem ſanabitur. Si aūt decum
bat aliquis Luna in Cancro exiſtente, cui Mars aut p̄ſens iungatur, aut tetragonum ſiue diame
trū obijciat, erit prima morbi origo ex nimio vomitu, ac ea agitatione, quā cholerā vocant, aut
ventriculi ſubuerſione. Huic igitur congruunt ea q̃ conſtringunt & refrigerant. Quòd ſi ex be H
neuolis nemo Lunam inſpicit, ad primum tetragonū incepti curſus obibit: ſi vero beneuolus
aliquis aſpiciat, in primo incepti curſus tetragono ſanabitur. Si aūt decūbat aliquis Luna exi-
ſtente in Cancro, erit morbus ex repletione vini & ingurgitatione: inchoabitur aūt à commo-
tione diſtēſioneq; mēbrorum affectorum: æger interrogatus bene morbum ediſſeret. Erit aūt
aliqn̄ ex vomitu ēt citra repletionem: æger male de ſe ſperabit afflictus dolore laterum, optabit
aeri frigido ſemꝑ exponi. quapropter & veſtes dilacerat. Sæpius aūt & coli dolores incurrunt,
maxime tranſacta diametro: proin oportebit non ſolum à frigidis abſtinere, ſed ēt adhibere ea
q̃ reſoluant & confortent, p̄ſertim in principio. Si aūt Luna non ſit imunis, ſed Martis aut So
lis aut vtriuſq; aliquo ſchemate opprimatur, febres aſſurgunt augenturq;, pulſus ſunt inæqua-
les, nunc debiles, nunc firmi. Confert autem huic ſanguinis detractio facta in tempore: à prin-
cipio. n. quinq; dierum ſpacio vſq; ad incepti curſus partem, c c. comitabuntur affectum laterū
diuerſa & praua accidentia. Quòd ſi nemo beneuolorum protegit, futurum eſt vt à coniūctio-
ne Solis neruoſum genus male afficiatur, ita vt capti tandem mente vociferent & acclament:
iuxta autem naturam ſigni huius mala de nocte magis affligunt. Si aūt à cōiunctione Solis Lu
na motu diminuto ſe eſt redemptura, non priuata præſidio bonorū, æger in morbum periodi-
cum

A cum decidet ac ſanabit̃. Q, ſi Luna bonorum præſidio priuetur, iuncta cõioni malorum, nihilominus & in periodico morbo obibit. Si vero p̃dicto ſcopo nemo medius obuenerit, Luna vero à coniunctione Solis motum diminuat, poſt diametrũ ſanabit̃: at ſi à coniunctione motũ augeat, medius vero interceſſit maleuolus Saturnus, ſubibit tot pericula, poſt diametrum tñ ſanabitur. Porrò natura huius ſigni eſt vt malignos & difficile ſolubiles morbos afferat, quibus ea remedia & curæ quas crederes multum profuturas, magis nocebunt. Vtilis aũt eſt vini exhibitio, balneũ, & cibus qui facile in corpus digeritur. Si vero Saturnus Lunæ à coniunctione exeunti vnà cum Mercurio ſchemata obijciat, auferentur morbi quocunq; tandem modo, ſed relinquunt dolores articulorum, & earum partium quæ circa aures ſunt. Nonnullis aũt circa pulmonẽ aut hepar aliquid mali remanet, eritq; diuturnum & longum. Aduerte aũt ſi in his ſchematibus Luna minuat motũ: hoc pacto enim faciet id quod reliquum eſt mali non ſolũ longo tp̄e duraturũ, ſed mortẽ ẽt allaturum. Si vero motum augeat & lumen, ♃ autem quocunq; mõ illi adhæreat, malũ relictũ tãtiſper durabit, quoad Luna peruenerit in decimũ ab incepto curſu ſignũ. Quando aũt Luna in Cancro exiſtens bonorum tantũ ſchemata habet, aut ẽt ipſius Mercurij, ſoluuntur morbi ad primum incepti curſus tetragonũ. oportebit vero abſtinere à frequẽ B ti balneo, exercitijs autem vti & deambulationibus, ita enim morbis bene conſuletur.

De ſchematibus Lunæ in Leone.

Siquis decumbat Luna exiſtente in Leone, cui Sol diametrum aut tetragonum porrigit, prima morbi origo erit ex repletione & cruditate. aderunt grauitates thoracis & hypocondriorũ. aderũt febres, quarũ calor maior erit in p̱fundo, q̃ in ſup̱ficie corporis. aderit aſtricta aluꝰ. Huic congruent oĩa q̃ calefaciunt modice & aperiunt. Q, ſi nullus ex beneuolis Lunam inſpicit, circa diametrum morietur: ſi vero boni Lunam inſpiciunt, plurima mala perpeſſus tandẽ ſanabit̃. Si aũt decumbat aliquis, in Leone Luna exiſtente, cui Mars vel p̃ſens iũgitur, vel diametrũ aut tetragonũ porrigit, erit prima morbi origo ex nimia plenitudine ſanguinis. febres aderũt cum fluxibus alui, pulſus debiles & ſubmerſi, defectus animi, lapſus appetitus, grauitas, ſomnolẽtia, & languor totius corporis, immo & cardiaca aliq̃n. huic congruent ea q̃ conſtringunt ac modice refrigerant. Q, ſi nullus ex beneuolis Lunã aſpicit, die nona morietur: ſi vero boni aſpiciũt, plurimum periclitatus, poſt diametrum ſanabitur. Si aũt decumbat aliq̃s Luna exiſtẽte in quacunq; parte Leonis (hoc aũt quod dicam & circa alia ſigna certum, ac veluti Themiſtos conſilio p̱ditum obſerues) Leone horoſcopum occupante, morbꝰ erit ex demacratione membrorũ, C p̱ triſtitiam, p̱ negocia, ſolicitudines: thorax calefiet, extrema aũt frigeſcent. adſunt & capitis dolores, oculi caui, naſus retortus, pulſus inſenſibiles. ægroti quaſi longis detẽti ſint ægritudinibus, ita apparent corpore deiecti: tenduntur aũt quantum eſt ex eorũ plenitudine. Quare oportet confeſtim ſanguinem detrahere, & ſi fieri põt, Luna in hoc eodem ſigno adhuc exiſtente, p̃ſertim ſi motum ſuum auget: ſin minus, intra tertium diẽ. Fricare aũt oportet extrema, & reſoluere ea q̃ thoraci incumbũt. Si aũt Mars ſimul & Sol vterq; aucto motu, ſchemata porrigãt, tp̄e cœpti decubitus, Lunæ, cardiacã nullo modo infirmus euadet, infra quintum diẽ. Si aũt Saturnus ſchema porrigat Lunæ, non eſt adeo timendum vt moriatur. Si vero Iuppiter aut Venus ſchemata Lunæ porrigunt tp̄e cœpti decubitus, ſpes eſt firmiſſima ſalutis circa tetragonũ incepti curſus affuturę. Si aũt ipſa Luna ſola, citra vllum ſchema, motu diminuta in Leone ſit, etiam ſpes firma ſalutis. Proderit aũt ægroto exhibitio vini, balneum, deambulatio, p̃ſertim poſt tertiũ, aut poſt quintũ. Si aũt Luna in Leone, vt diximus, ſit tp̄e cœpti decubitus, augeatq; motũ, Saturnus vero in medio cœli conſtitutus ſuum ſchema illi porrigat, futurũ eſt id qđ diximꝰ circa tetragonum: nihilominus tñ ventris dolores & inflationes remanebunt, ẽt ſi p̃ſens adſit aliquis ex beneuolis, ſanantur tñ, idq; tanto citius ſi Luna à cõiunctione motu aucto currat. Si ve D ro Lunæ in Leone exiſtenti tp̄e cœpti decubitus ♄ & ♂ & alius q̃cunq; ſchemata obijciat, ipſa vero Aquilonem verſus egreditur, ſoluentur morbi oĩno adueniẽte curſus incepti diametro. Non oportebit vero calefacientibus vti, ſed ægrum in vmbra decumbere: vtile aũt erit eius deſiderio plurimum aduerſari, frigida exhibere, cibos offerre q̃ nec inflent nec attollãt. Si aũt Luna à nemine aſpiciatur, auget vero motum, futurum eſt vt circa diametrum datis ſignis criſeos morbus ſoluatur: at ſi motum minuit, auferet aliquid morbi circa coniunctionẽ Solis: faciet tñ vt æger ſæpius recidiuam perpeſſus longius affligatur, ſalubriter tamen.

De ſchematibus Lunæ in Virgine.

Siquis decũbat exiſtente in Virgine Luna, cui Saturnus vel p̃ſens iungatur, vel tetragonum aut diametrũ porrigat, erit prima morbi cauſa, deſidia & cruditas. dolor erit in ventriculo & inteſtinis, phlegmone in hypocondrijs. aderit febris cũ alui aſtrictione, q̃ non ſeruabit ordinẽ remiſſionum & afflictionũ. pulſus erunt p̱fundi, frequentes & debiles. huic congruent ea q̃ modice calefaciendo aperiunt. Q, ſi beneuoli Lunã non aſpiciant, circa diẽ quadrageſimã in ſummo periculo reponetur: ſi vero boni aſpiciunt, longã ægritudinẽ perpeſſus tandẽ ſanabitur. Si aũt decũbat aliquis exiſtente in Virgine Luna, cui Mars vel p̃ſens adſit, vel tetragonũ aut diametrum porrigat, erit morbus q̃ à fluxu ventris incipiet, quẽ ſubſequetur dyſenteria, ita vt ſanguis

guis fluat, & excorient intestina exulcerenturque: aderunt febres malignæ, pulsus debiles ac frequentes, casus appetitus, subuersio stomachi. huic cõgruent ea quæ adstringendi vim habent: & nisi Lunam boni aspiciant, morietur die trigesima: si vero boni aspiciant, sanabitur. Si vero decũbat aliquis existente in Virgine Luna, erit morbus, quẽ cœliacam vocant passionem. aderunt dolores ventris, & inflationes, quæ læsa coctione originem sument, ea quæ venter excernet, fluida erũt: quæ autem vesica, viridia ac male olentia. aderunt pũctiones in septo transuerso, & ventriculo tã debili, cõpatietur totum neruosum genus: oculi erunt aperti ac uigilantes, pręsertim à principio. Si aũt Luna ex paruo motu in maiorẽ, puehitur, Mars aũt aut Mercurius & Sol schemata illi porrigunt, timendum erit ne nimium exasperato malo ĩfirmus in insaniam decidat. necesse vero erit adhibere ea quæ ingrossandi inspissandique vim habeant: vitanda erunt oĩa fluida, frigida, vuida: tãto aũt hæc vitanda magis, quanto in maiorem motum Luna vehitur: circa diametrum enim suspicio erit cœliacæ & dysenteriæ, quæ mala si semel corripiant hominem lõgo tpe minutim abscedunt. Si aũt Lunæ in Virgine, vt diximus, existenti Saturnus cum Mercurio aut Venere aut Ioue schemata porrigat, nihil minus futura est longi tẽporis ægritudo, splenitica aut nephritica: quæ mala abscedent quidẽ, sed longo tpe affligũt. Si aũt Luna tpe cœpti decubitus sola sit, & à nemine inspiciatur, siue augeat motũ, siue minuat, futuræ sunt hæmorrhoidũ fluxiones, quas Luna circumactis vsque aliquot reuolutionibus auferet. infirmi erunt liuidi, atri per longum tẽpus, sanantur tñ. Si autem tpe cœpti decubitus Iuppiter aut Venus aut Mercurius, siue horũ aliquis, siue oẽs Lunę schemata porrigant, non minus adsunt fluxus ventris, desinunt tñ circa diẽ quintam. Oportet autem vinum quidem exhibere, sed balneum subterfugere. E F

De schematibus Lunæ in Libra.

Si decumbat aliquis in ♎ existente Luna, cui Saturnus vel præsens iungatur, vel tetragonũ aut diametrum porrigat, erit prima morbi origo ex nimia vini potatione & crapula. Quod si Luna minuat motum suum, decubitus autem primum noctu icipiat: futuri sunt affectus mali capitis & thoracis, rheumatismi, tusses pręsertim à principio, grauedo capitis, casus appetitus, febres continuæ, quæ nullum ordinem afflictionum seruabunt, pulsus erunt frequentes & debiles. huic igitur congruunt ea quæ calefaciant. Si tñ vnà cum Marte Saturnus schemata porrigat, citra vllum dubium morietur, veniente diametro. Si aũt decumbat aliquis existẽte in ♎ Luna, cui Mars vel pręsens iungatur, vel diametrũ aut tetragonum porrigat: erit morb[9] ex nimia sanguinis copia, erũt febres cõtinuo crescentes, pulsus retracti, defectus animi, phrenitis, superflua vigilia, totius corporis inflammatio, huic congruet sanguinis detractio, & ea oĩa quę soluunt habitum corporis. Quòd si nullus ex beneuolis ptegit, infra decẽ dies morietur: si vero boni aspiciunt, circa diametrum summum ppessus periculum sanabitur. Si aũt decumbat aliquis existẽte in ♎ Luna, diffundetur materia morbi in membra extrema, quæ inflammabuntur & dolebunt, calor tñ erit in profundo maior, æger oculos continuo occludet, cum tñ non dormiat, deijcietur illi appetitus. Tales igitur sunt iuxta signi huius naturam affectus, in quibus cognoscendis multi errant: putant enim ea accidentia ex cibis, quos inscijs medicis ægroti accipiunt, prouenisse. Si aũt ipsi Lunæ minuẽti motus suos Saturnus & Venus, aut ☿, aut vterque accedit, omnino circa diametrum in phrenitim incidet: proinde somentis vtere, & ijs quæ resoluunt. infirmum aũt in secretiorẽ locum abscõde, & in solitudine diligenter obserua, ne clanculum aquã bibat: futurum. n. est vt circa diametrũ excretione alui facta à morbo redimatur, vsus ijs quæ diximus remedijs: sed tñ ad diuturnos inæquales & periodicos morbos reddetur prõcliuis, à quibus tñ redimitur. at vero si solus adest Lunę Saturnus, peribit, nisi Luna motum augeat: sic enim plurima in principio & augmẽto morbi perpessus circa diametrum sanatur. Si vero existenti in ♎ Lunæ Mars & Sol schemata obijciunt, erunt causæ morborum in capite, quæ facient cephalagias, rheumatismos, hemicranias. Si vero Mercurius adfuerit, materia morbi erit in oculis, quæ facient suffusiones: dilatationes pupillæ, glaucoses. Vtile est autem vt plurimum in ijs malis sanguinem subtrahere: vtiles sunt & alui excretiones. ne tñ promittas cito salutem infirmis affuturam: longum. n. tẽpus in ijs malis sunt absumpturi non sine magno discrimine. Si autem Lunæ in ♎ existẽti, Iuppiter aut Venus schemata porrigat, sanantur infirmi aliquousque male detenti. Si autem nemo se Lunæ offerat, nec aliquis eam aspiciat, ipsa vero motus suos minuit, futuri sunt morbi maligni & difficiles cognitu, præsertim in oculis. sed tamen veniente Luna ad diametrum soluunt. Scito autem omnia ea signa quæ in tropicis & æquinoctiali sita sunt, malignos semper producere morbos. G H

De schematibus Lunæ in Scorpione.

Si decũbat aliquis existente in Scorpione Luna, cui pręsens iungatur Saturnus, vel tetragonum aut diametrum obijciat: erit origo morbi ab inflãmatione inguinũ & locorũ, plundorum, circa anum & pudenda. Quod si Luna motus suos augeat & lumen, beneuolique illam aspiciãt, reditus ad sanitatem erit facilis. Si vero decũbat aliquis existente in Scorpione Luna, cui Mars pręsens iũgatur, vel tetragonum aut diametrũ porrigat, ipsa vero motus suos minuit & lumẽ, schemata beneuolorum retinẽs, redibit ad sanitatẽ, vltra vel citra tetragonũ aut diametrũ: hoc. n. i singulis signis beneuoli faciunt, vt iã nosti: reddunt. n. morbos mitiores & ad curandum faciliores. Si

vero

A vero decūbat aliquis existente in Scorpione Luna, origo prima morbi erit ira & cōtentio siue
inurgia, inflāmabunt loca in abdomine circa sedem aut vesicā: febres à die tertia increscēt & au
gebunt, infirmus aūt desipiens factus exasperabit mala sua. Si aūt Luna in hoc signo auget mo-
tus suos, prȩsertim ab ☍, Mars vero ipsi prȩsens adest, periculum est læsionis p̱ fertum quoquo
modo occulto. Si aūt & Sol præsens adest, aut schema porrigit Lunæ suos motus augenti, (id
quod fit qñ ipsa f̄m lōgitudinē sui cursus quindecim partes percurrit,) periculū erit apostema-
tis pleuritici. iudicant aūt & liberant ifirmi fluxu sanguinis. Oportet aūt in secretiore loco infir
mū seruare, abstinere vero ab omni frigidorū vsu, à lationibus, malagmanibus frigidis, balneis,
extractionibus sanguinis p̱ cucurbitulas: morbo aūt ad diem vndecimū protracto, itur tandē
in diuturnum malum, in quo nō minus est periculum. Si autem decūbat aliquis in ♏ Luna exi-
stente, cui Iupiter vel ♀ adsit præsens, vel schema porrigat, erunt eadē mala quæ diximus, sed sa
lubriora, à quibus tñ non liberant nisi longo tp̄e: longitudo autem temporis aut numerus dierū
durationis morbi cognoscet ex connexione Lunæ cū stellis beneuolis: donec enim vel ipsi pla
netæ præsentes boni, vel eorū schemata non accesserint, morbi vigēt, suamq̧ vim obtinēt: sta-
tum tñ ac veluti præfinitum tēpus ægritudinis est ad diem diametri, vltra quam si morbus pro
B trahat, fit chronicus, & longus. Si aūt decūbat aliquis Luna in Scorpione existente, vergenteq̧
ad Solis cōiunctionē motu diminuto, cui Saturnus vel p̄sens iungit, vel schema porrigit, defa-
tigabit plurimum infirmus & labesactabit longitudine morbi, qui erit defluxus ad inferiora lo
ca, anum. s. aut pudēda: & nisi beneuolus aliquis protegat, sic cōmorietur. At vero si Luna mo-
tu aucto progredit, Saturnus autē illi aut iungitur præsens, aut schema porrigit, futura sunt ea-
dem mala, sed minus periculosa, tamen chronica & diuturna. Natura aūt signi huius exigit, vt
vitetur vsus balneorum, ac eorum omnium quæ humores fundunt & defluere faciunt.

De schematibus Lunæ in Sagittario.

Si decūbat aliquis existente in Sagittario Luna, cui Saturnus prȩsens iungatur, aut tetrago-
num vel diamerrum obijciat, morbus incipiet à fluxu subtilium tenuiumq̧ rheumatū, aderunt
dolores articulorum, aderunt adstrictiones alui, febres, quarum accessiones erūt cum rigore &
frigiditate extremorum. Qñ igitur Luna suum lumen & motum maxime minuet, erūt tū acces-
siōes febrium duplices, erunt constipationes multæ, pulsus profundi. Huic igitur cōgruent ea
quæ calefaciendo aperiunt. Nisi vero beneuoli aspiciāt, futurū est vt magna pericula subeat, sa
natur tñ transcursa diametro. Si vero decūbat aliquis existēte in Sagittario Luna, cui Mars prȩ
C sens iungat, vel tetragonū aut diametrum obijciat, Luna vero auget lumē suum & motum, erit
ægritudo summi p̱iculi, cuius origo est repletio & crapula. futuræ sunt febres cōtinuæ, quæ ma
gis ac magis inualescunt. erūt cholericæ passiones, soluta aluus, pulsus debilis. Cōgruēt huic ea
quæ refrigerant & constringunt. Quòd si maleuoli Lunā inspiciunt, septima morietur: si vero
beneuolus aliquis inspicit, sanatur, transcursa diametro, sed non sine p̱iculo. Si vero decūbat
aliquis Luna in Sagittario existenre, morbus est qui ortū accepit à balneo & aere frigido. totū
corpus fluxu rheumatum corripitur. adsunt dolores gingiuarum & dentium: prȩincipiens aūt
morbi causa in thorace est. Si autem Lunæ accedēti motu diminuto ad Solē, prȩsentes iūgunt,
aut schemata obijciunt ♄ & ☿, futuræ sunt inflāmationes pulmonis & septi transuersi, totū cor
pus supercalefit. oportet autē adhibere ea maxime, quæ resoluunt & exiccant. vtilis erit præser
tim à principio detractio sanguinis. Quòd si Luna transgressa prius tredecim partes, nūc deci-
mamquartam trāsgreditur, quinta die morietur. Si autem tempore decubitus Lunæ existēti in
Sagittario ♃ aut ♀ iunguntur, vel schemata porrigūt, futura quidē sunt ea, quæ diximus, mala,
sed erunt salubriora. Si vero Luna nemini iūgatur, nec aspiciatur à quopiam, motum autē suū
auget, salubriora quoq̧ mala accidūt. At vero si Mars & Sol Lunæ augēti suos motus schema
D ta obijciant, supra mala prȩdicta tusses vehemētissimȩ superueniēt. Natura autē signi huius est
vt ægrotis vigilias incutiat continuas, & noctu maiorem afflictionem quàm de die cōmoueat,
vnde adeo debilitātur infirmi, vt vix pulsus eorū percipere possis. Necesse vero erit vti ijs quæ
resoluuntur & modice calefaciunt: fugere autem balnea, lotiones, humectationē deniq̧ om-
nem: æger vero in obscuro sub vmbra decumbat, qui spem salutis certam habeat, si boni Lunā
aspiciunt. Quòd si vnus tantum ex beneuolis protegat inspiciendo Lunā, plus quidem exaspe
rantur mala, spes tamen est certa salutis post pericula.

De schematibus Lunæ in Capricorno.

Siquis decumbat Luna in capricorno existente, & minuēte suum motum, cui ♄ prȩsens iun-
gatur, vel tetragonum aut diametrū obij ciat, origo morbi est refrigeratio in balneis, adsunt te-
nuia rheumata, grauitas thoracis, & pulmonis, tussis p̄sertim à principio, febres quarū accessio
nes veniunt cū rigore, idq̧ magis noctu. huic cōgruent ea quȩ calefaciant. & nisi bonus aliquis
Lunā aspiciat, die vigesimoprimo moriet: si vero boni aspiciunt, sanabit, longā pulmonis ȩgri
tudinem perpessus. Si decumbat aliquis, in Capricorno Luna existēte, cui p̄sens iungat Mars,
aut diametrū vel tetragonū obijciat, morbus erit qui originē traxit à læsa coctione, quam subse
quitur vomitus & cholera: morbus equidem periculosus & acutus: comitabunt illum neruorū
distensiones,

distēsiones, inflammationes, bilis mordax in intestinis & ano. huic congruēt ea quę refrigerēt E
& constringāt: nisi vero bonus aliquis tum aspiciat, die quinta aut septima morietur: si vero be
neuolus aliquis aspiciat, sanatur intra septimā. Si decūbat aliquis Luna existēte in Capricorno,
causa præincipiens morbi erit labor & inanitio: erunt aūt dolores potissimū in dorso, incurrēt
horrores sępius, ita vt bis terq; breui spacio tēporis accessiones suas faciāt: eriguntur pili totius
corporis, febres sunt cū aluo adstricta, & dissoluta debiliq; virtute. Hęc ego multa tibi ea de cau
sa adduco, vt tu habitis ijs idicijs, morbos certioribus notis dignoscas, Tāto vero debiliores in
firmi reddūtur, quāto Luna motus suos magis diminuit: videbis ęgrotum delirare in loquēdo,
oculos raro sursum attollere. Quòd si circa incepti cursus diametrū Saturnus Lunę iūgatur vel
schema obijciat, reponeṫ eo tēpore in summo discrimine infirmus, idq; ob violētiā & afflictio-
nē nimiā febris. Quòd si tum aliqs ex beneuolis protegat, liberatur, sed longo tēpore afflictus.
Si vero Mars, aut Sol vnà simul schemata porrigat, transmutabiṫ morbus, fietq; periodicus. At
vero si Luna motū suū augeat, p̄sens vero illi circa incepti cursus diametrū adsit ♄ aut Sol, vt di
ximus, futurus est morbus periculosior. Si aūt Lunæ in Capricorno existēti ♃ aut ♀ aut ☿ siue
horum aliquis, siue oēs præsentes iunganṫ, aut schemata porrigāt, causa morbi eadem est quam
diximus, sed morbus fit oīno salubris. Animaduerte aūt naturam signi huius, cuius propriū est F
periculosas inferre ęgritudines. Oportebit vero abstinere à balneis, & ab omni frigidorū vsu,
decumbere vero in sublimi & alto loco. Expediet & exercitia, si fieri potest, infirmis iniūgete.

De schematibus Lunæ in Aquario.

Siquis decūbat existente in ♒ Luna, cui augmētanti lumen suum & motū Saturnus pręsens
iungaṫ, vel diametrū aut tetragonū obijciat, origo morbi est, labores, vigiliæ, aut itinera: nō ser
uabitur aūt æqualitas morbi in augendo & diminuēdo. Quòd si bonus quispiā Lunam aspicit,
sanitas redit circa incepti cursus diametrū. Si vero decūbat aliqs, in ♒ Luna existēte, cui minuē
ti motū suum & lumen Mars præsens iungiṫ, aut diametrū vel tetragonum obijcit, causa præin
cipiens morbi est in inguinibus, aut in cruribus, aut in pudēdis: futuræ sunt febres vrentes, cō-
tinuę, & crescentes cōtinuo, extrema tn̄ membra magis, q̄ cætera inflāmantur. incurrit sitis, in-
quietudo, ita vt ægroti in eodem loco non permaneanṫ, sed crebro exurgāt: adest desideriū fri-
gidæ potionis. Si vero Lunæ augmentanti suos motus p̄sens Mars iūgitur, aut aliquod schema
obijcit, futurum est vt infirmus circa incepti cursus tetragonum aīo delinquat. Cōgruent vero
huic subtractiones sanguinis: nec oportebit nimiū se opponere eorū desiderio ad potionē fri-
gidam, neq; in lucido loco decumbere. Quòd si circa tetragonū morbo nihil decedat, morieṫ G
in diametro. Si aūt Lunę in Aquario existēti ♃ aut ♀ siue vterq; eorū, siue alter ex ijs schema-
ta porrigat, Luna vero suos motus minuit, sanaṫ circa diametrū. Si aūt Lunæ minuēti suos mo-
tus Saturnus schemata obijciat, aut etiā Mercurius, ijdē sūt futuri affectus, quos ante diximus:
supra illos tn̄ accedūt & rheumata, & fluxus diuersi ad inferiora membra. Periculum etiam erit
ne infirmus in hydropem decidat: certum aūt est quod lōgo tēpore affligetur. At vero si Luna
tempore cœpti decubitus motū suum medium nō excedit, sanitas quidē est affutura, sed tarde.

De schematibus Lunæ in Piscibus.

Siquis decumbat existente in ♓ Luna, cui minuenti suum lumen & motū Saturnus præsens
iūgatur, aut diametrum vel tetragonū obijciat, morbi prima origo erit refrigeratio ex balneis,
quam subsequenṫ tenuia rheumata, stipabunṫ extrema, febres accedēt cum rigore, quarum ac-
cessiones erunt duplices: erit dolor capitis, pūctiones ad thoracem, grauitates in hypochōdrijs
& articulis, pulsus profundi & debiles. huic igitur congruent, ea quæ calefaciant, & stipata ape
riant. Quòd si beneuolus aliquis Lunam inspicit, sanatur circa diametrū, remanent tn̄ diuturni
articulorū dolores. Si decūbat aliquis Luna in ♓ existente, cui augmentanti suū lumen & mo-
tum Mars præsens iungaṫ, aut diametrū vel tetragonum obijciat, origo morbi est à nimia vini H
potatione & cruditate, morbus autem à die tertia vigorem maiorem accipiet: afflictiones erūt
noctu maiores, succedent vstiones nimię in thoracē, delirium, phrenitis, dolor capitis, sitis, desi
derium vini, pulsus retrahentur. Huic congruent ea omnia, quæ habitum corporis soluūt, pręci-
pue tn̄ detractio sanguinis: & nisi bonus aliquis Lunā aspiciat, circa primū incepti cursus te-
tragonū morieṫ: quod si boni aspiciunt, sanaṫ post diametrū, sed magna prius expertus pericu-
la. Si aūt Lunæ in ♓ existenti, ♃ aut ♀ presentes adsunt tempore cœpti decubitus, aut schemata
porrigūt, sanitas redit, aut circa primum īcepti cursus terragonum aut diametrum. Magni aūt
momenti apud te esse debent & anguli cœli: si. n. tempore cœpti decubitus beneuoli, aut in ho
roscopo, aut in medio cęli sint repositi, Luna aūt est in schemate tetragono aut diametro malo
rum: nō leue est inde ad cōsequendā salutē auxiliū. Si contra maleuoli sint in horoscopo, Luna
aūt est in schemate bonorū, magnum est salutis futuræ impedimentū. Operępręcium est igitur
optimum medicū meminisse semp̄ præceptorū mathematices, disquirere diligenter diē & ho-
ram decubitus: cōspicere deinde situm cœli, sine cōsensu cuius nihil vsquā fieri pōt. Si decum-
bat aliqs existente in ♓ Luna, causa morbi procatarctica est, vel importuna lotio in balneo, vel
nuda deambulatio, vel frigida potio. Statim autem cōpatitur neruosum genus præcipue sto-

A machus.adeſt febris,adeſt ſpirandi difficultas,aſtrictio alui:calor tñ maior in pfundo q̃ in mem
bris extremis:pulſus adeo fiunt parui vt vix eos percipias,imutanř tñ ſubito,ita vt infra horas
duas diuerſitatē in illis agnoſcas:venter aũt fluida excernet:vrinæ male olent. congruent huic
vſus refrigerantium.Quòd ſi Luna in primo incepti curſus,tetragono curſus ſuos augeat, icta
Saturni aliquo ſchemate,ſanari quidē poterit,ſed cum magno periculo. Si autē Luna in ♓ exi-
ſtens, ♃ & ☿ ſchemata habeat,eædē morbi cauſæ erunt,quas ante diximus:in hoc tantum erit di
uerſitas,φ ventriculi dolores ſuperaddenř,quibus debilitantur,varianturq; pulſus. Si autē Lu
na motum ſuum mediũ excedit,Saturni icta ſchemate, vltra primum incepti curſus tetragonũ
non viuet.Quòd ſi ♀ quoquo mõ Lunæ det ſua præſidia,morbus vſq; ad diametrum protrahi
tur:ex quo tādē dyſenteria ſubſequetur,pallores,tumores pedum,macies totius corporis, qua
conſumpti tandē moriuntur infirmi.Si vero Luna excedens motum ſuum medium, Martis &
Solis ſchematibus feriatur,eædē erunt morbi cauſę,quas diximus:febres tñ continuo magis aſ
ſurgent,phlegmone hepati additur,extrema vrũtur.Oportebit vero hora opportuna cibare in-
firmum,cibo q magis nutriat.Natura vero huius ſigni interdum nõ admittit euacuationē ſan-
guinis per phlebotomiam.Niſi vero beneuolus aliquis aſpiciat,morieř in diametro infirmus.
B At ſi ♃ aut ♀ inſpiciat,Luna vero motus ſuos minuat,periclitandum quidem infirmo eſt ex ijs,
quas ante diximus,cauſis:circa diametrum tñ ſanař, pſertim ſi in curando medicus non erret.
Aduerte autem ad Iouem & Venerem:ſi enim horum ſchemata Luna habeat, ipſa vero motũ
augeat,Martis & Solis ſchematibus oppreſſa,nihil inde eſt auxilij,moriř infirmus. Vellem aũt
vt eorum,q̃ hucuſq; diximus,pceptorum recorderis,non ſolum circa decubitus, ſed ēt circa il-
lata vulnera,circa partus mulierum,& aliæ q̃ hominibus accidunt:inde enim ſcies quando op-
portune chirurgiã,aut curationes alias,q̃ ex delectu & arbitrio fiunt,ægroris adhibere debeas:
veluti,exēpli gratia,in dilatatione pupillæ oculorum,in glaucomate,in ſuffuſione. Chirurgiã
primum incipies qñ Luna lumen & motum ſuum auget,beneuolorum ſchematibus expoſita.
Vtile eſt te ſcire & illud,periculum eſſe excalfacere corpora, qñ Luna auget lumen ſuũ & mo-
tum,cui Mars aut Sol iungatur,vel ſchemata obijciat.Periculum itē refrigerare corpora,qñ Lu
na minuit motum ſuum & lumen,cui ♄ aut ☿ pſens iungatur,vel ſchemata obijciat.Quãdo ve
ro vno die & eadem hora duo decubuerint, animaduerte ad ætates illorũ,ac eas mutuo ſibi cõ
feras.iunior.n.citius ſanatur & facilius(pro diuerſitate morborũ quos iã circa ſingula ſigna di
ligenter examinauimus)ſi Luna minuat motũ ſuũ & lumē,Saturni vel Mercurij ſchemati ex-
C poſita:ſenior aũt aut tranſmutationem faciet morbi in alium morbũ,aut lõgiori tpe ſanabitur.
E diuerſo iuniori maius incumbit periculum circa incepti curſus tetragonum,aut(ſicuti iã do-
cuimus)diametrum,ſi Luna augeat motum ſuum & lumen,Martis aut Solis ſchemati expoſi-
ta.At vero ſi Luna ſeiuncta à cõmercio malorũ,ſolum ſchematib[9] bonorum expoſita fuerit,iu
niores & ſeniores ſanantur,p diuerſitate affectuum,quos circa ſingula ſigna expoſuimus.Hęc
vero ego tibi nunc adiunxi,vt tu fretus cõſilio abſolutiſſimo,in omnibus ſis abſolutiſſimus.

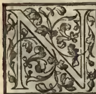

GALENI LIBER DE PARTIBVS ARTIS MEDICÆ

CENSVRA.

Liber, qui niſi Galeni fuerit, eo tamen auctore dignus videtur.

D *Nonnullæ medicæ artis partitiones nulla methodo conſtitutæ.* CAP. 1.

NOn abſq; ratione mihi quidē,Iuſte cariſſime,de partibus artis medicę
dubitare videris:quippe quũ alios alio modo eas partiri animaduer-
tas.Sunt.n.quidam,quos poſſis audire ſecantes totam artem in phar-
maceuticen & chirurgicen & diæteticen.i.in eam q̃ medicamentis, &
eam,q̃ manuum opera,& eam q̃ victus ratione medetur.& has deinde
inde in alias partes:non tñ vt oẽs mox eodē modo has partiãtur. Nõ
nulli vero in therapeuticen.i.in curatricem,& eam q̃ hygiene.i. ſalu-
bris appellatur.Alij & prophylacticen,id eſt præuiſoriam, inter has ĩ
prima ſtatim partitione introducunt,ſicut quidam & analepticē, qua
ſi reſumptiuam dixeris.Sed aliqui præter has,euecticam,hoc eſt eam,
cuius munus eſt,optimum corpori habitum introducere.Sunt præterea qui iſtis omnibus ge-
rocomicam,hoc eſt eam partem,quæ ſenes regit,annumerant:quemadmodum alij eam partē,
quæ infantium curam habet,quam græci prædotrophicam vocant.Alij vero præterea coſmo-
ticen,

ticen, ideſt decoratoriã, quam à fucatoria, commotica græce appellata, diducunt. His autem nõ E
contenti quidam, prædictis partibus aliam quandam exiguam quidem partem primę ſtatim ſe-
ctioni addunt, phoneticen ideſt vocalem appellatam, & hoc nonnulli ita indiſtincte proferũt,
alij vero diſtinguunt, atq; oſtẽdunt, tã illis qui vocem commodam cupiunt, q̃ illis q prout eo-
rum natura exigit, opus eſſe vt non ſecus vocem, ac alias eorum actiones habeant. Hi tñ nunq̃
ad id deueniunt, vt ſigillatim has huius artis partes, pſequantur. nempe ſi hoc feciſſent: non om
nino à ratione hæc eorum partitio videretur eſſe aliena. Verum, quum partibus alijs neglectis,
vnius tãtummodo meminerint, ipſi ſeipſos videntur redarguere, q̃ ſuam abſq; methodo, & ra-
tione partitionem inſtituant, vtpote qui ne maximas quidem partes omnes attingãt. Nã de ha
tum ipſarum partitione in minores particulas, conſentiunt omnes. Sed alij vt ex his quaſdã tã-
quam huius artis partes admittunt: ita quaſdam omittunt, alias tñ pter has primæ partitioni an-
numerãt, quemadmodum illi qui phyſiologicam, quaſi naturalium rerum inueſtigatricem, ac
etiam pathologicam, quaſi affectuum perſcrutatoriam dixeris. Alij vero & materialem iſtis ad
dunt, & eam quam græci ſemioticen quaſi ſignificatiuam dicunt, & quidam cauſalem addunt
ætiologicen appellatam à græcis.

De partitione Medicæ artis ſecundum Empiricos. CAP. 2. F

EMpirici omnes ferè in hoc conueniunt, q̃ nimirũ duplices ſm genus primas artis differen
tias cõſtituunt. Alias. n. aiunt finales eſſe, alias vero conſtitutiuas. Dum vero has particula
tim enumerant: non æque deinde inter ſe conſentiunt. Ex ipſis. n. nonnulli ſunt, qui ſignifica-
tiuam ac curatricem dicant eſſe finales. alij vero, ſalubrem, alij etiam decoratiuam, & vocalẽ illis
ipſis addiderunt. At inter conſtitutiuas, eam quã græce autopſian appellant, (& eſt eorum ob-
ſeruatio atq; memoria q̃ vnuſquiſq; ipſe inſpexit) & præterea hiſtoriam inter partes reponunt
quidẽ oẽs, ſed non ita deinde oẽs tranſitum ſimilis artis partem faciunt. Dum ſigillatim ẽt vnã
quanq; harum in partes minores ſecant: minime ſunt vſquequaq; concordes Empirici cũ Dog
maticis. Et nimirum ſi quis ita omnes voluerit medicinæ partes appellare, vt Romæ fieri con-
ſueuit, vbi in multa, & ad minima ferè illas partiuntur, vt alios dentarios medicos vocent, alios
auricularios, & eos ẽt qui ani morbos curant, ſuo nomine appellant: in anguſtias multas detru
detur hæc eorum ratio. quãq; huiuſce rei occaſionem præſtiterit oculariorũ medicorũ nomen,
qd non modo nunc, ſed iandiu impoſitum eſt. Porrò ſi quis oculorum ſolummodo ſit futurus
medicus: non erit deinde abſonum, quin & dentium ſit alius, atq; ita etiam ſigillatim cæterarũ
particularum oium noſtri corporis, vt ſint tot ſubinde medici, quot ſunt ipſæ particulæ. & pter G
ea ſuffuſionum pũctores, herniarumq; ac calculorũ inciſores. Vnde mox ſi ita liceat loqui: plu
res ẽt ſint futuri medici, q̃ ſint corporis particulæ. pro quocunq; enim affectu vnus erit medi-
cus. Nempe mirũ non eſt, ſi ars ea q̃ maxima ſit, tot admittat ſectiones, atq; etiam ſi in maxima
ciuitate, p harũ vnaquaq; ſtatim aliquis reperiatur, qui inde medicus dicatur: Neq; enim in exi-
guo quodam oppido poſſet quis ſibi victum parare. qui tantum ſuffuſiones oculorum punge-
ret, aut hernias incideret. Roma vero & Alexandria, p̃ mortalium in eis multitudine, poſſunt
quemcunq; alere: qui aliquam etiam ex his artibus, tantummodo profitentur. Vnde huiuſce-
modi medici, vrbes ſæpe mutare coguntur, vt idem tota (exempli cauſa) Græcia illis afferat, qd
alijs qui in Italia ſunt, ſola Roma.

De ſimplicibus & inſtrumentarijs partibus humani corporis. CAP. 3.

VErum enimuero mihi operæpretiũ fore exiſtimo, ſi ſermonẽ vt ego ſentio, ita inſtituero.
nam quales ex ipſa natura, ſint minimæ artis particulæ, iã primum dictum eſt. Reliquum
aũt eſt, vt mox exponamus quas oporteat minimas particulas appellare. id vero exemplo quo
dam explanabimus, quod non erit à noſtro propoſito alienum. immo deſumetur a re, q̃ nobis
ſit vtilis proculdubio futura. Itaq; vt in corporum noſtrorum ſectionibus particulas oẽs ad mi H
nimas vſq; ſecundum ſpeciem ſcrutamur, q̃ etiam elementa ſenſilia appellamus: ita ẽt artiũ mi-
nimas oportet particulas inueſtigare, q̃ & ipſæ ſint ſenſilia elementa. Et quidem inſtrumenta
ſunt caput, manus, pedes, cæteraq; huiuſce generis. ſed horum dein ſunt etiam ſuæ partes, capi-
tis inquam aures, facies, naſus. & collum etiam poſſumus inter partes capitis connumerare, & p̃
terea cerebrum, & ambas membranas, caluariam, arterias, venas, neruos, & poſtremo cutem, q̃
omnes ex prima ſtatim inciſione inueniuntur. Harum vero partium quęlibet in alias diuiditur
particulas, de quibus omnibus abunde in adminiſtrationibus anatomicis actum eſt. quantũ ve
ro ad præſens negotium ſpectat, ſatis erit ſi vniuerſas ſigillatim proponendo, corporis ſectio-
nem ad elementa vſq; inſinuauerimus. Arteria igitur, quantum ad eius rationem pertinet, du-
plici tunica conſtat. iam enim ſatis monſtrauimus, quare videatur ipſa triplicem, ac etiã quadru
plicẽ habere tunicã. Porrò ex eius tunicis, altera obliquas habet fibras, altera vero rectas. quas fi
bras nõ amplius in aliam quampiam ſpeciẽ partiri poſſumus, quippe q̃ minimæ ac indiuiduæ
ſpecie ſint. Nempe ea conſuetudo eſt, vt partes illæ, quibus actio quæpiam demandata eſt, quę
vniuerſo animanti, aut neceſſaria, aut apprime vtilis ſit, à nobis inſtrumẽta, à græcis organa ap
pellentur. minimas vero illarum particulas, non hoc tantummodo, ſed ſenſilia etiam elemẽta
appellamus.

A appellamus.Huius generis ſunt fibræ,è quibus vnumquodq; inſtrumentorum cõtextum eſt,
ſicuti arteriæ,venæ,nerui,inteſtina,ventriculus,vterus,& veſica:hæc.n.oĩa è tunicis conſtant,
q̃ ex huiuſcemodi fibris contextæ ſunt.Ex his ẽt fibris ſunt membranæ,ligamenta,&caro,tum
ea,q̃ ſimplex eſt,tum etiam illa,q̃ eſt vnicuiq; viſceri peculiaris,quamq; nonnulli parenchyma
appellant,quaſi affuſionem quandam dixeris:& eundem ordinem cum his ſeruant,os,charti-
lago,adepsq;,ac cætera q̃ eiuſcemodi ſunt,q̃ põt merito quis noſtri corporis ſenſilia elementa
appellare.Sed præter has ſunt partes inſtrumentariæ,quas non erit malum recẽſere. nimirum
arteriæ,venæ,nerui,lacerti,tendines,oculi,vterus,inteſtina,renes,ventriculus,lien,iecur,pul-
monesq; & cor,& cætera omnia,quæ huiuſce ordinis ſunt.

Exemplo partium noſtri corporis medicæ artis partium conſtitutio. CAP. 4.

PRo iſtius itaq; exempli ſimilitudine,punctoriam ſuffuſionum artem talem vniuerſæ artis
medicæ partẽ exiſtimabimus,qualis ea eſt corporis pars,quã inſtrumentũ,ſeu (vt græci)
organũ appellamus,cuius vnaquæq; particula ex proportione reſpondet ſenſilibus corpis ele
mentis.Huiuſcemodi vero partes artis,ſunt notiones illæ,quas nõnulli græce theoremata vo
cant:latini vero præcepta.Prima nanq; cognitio ſecundum ſpẽm eſt illius inſtrumenti, qd pun
B gendum eſt.Secunda eſt illius particulæ huius inſtrumenti,vbi pungere oportet.Tertia eſt mẽ
ſuræ,q̃ ſit pro affectus ratione.Quarta conuerſionem reſpicit.Quinta remotionem ſuffuſionis
è loco,quem obtinebat.Sexta circa aſtrictionem verſatur.Hæ profecto ſunt notiones vltimæ,
minimæ,atq; ẽt ſimplices,q̃ in alias ſimpliciores non amplius ſecari poſſunt.Nihil aũt in p̃ſen-
tia refert dicere notitias,aut notiones,aut ſcientias,aut theoremata vel p̃cepta, ſicut neq; ſi par
tes dicamus,vel particulas,vel portiones.Igitur ea ſcientia,q̃ de pungẽdis eſt ſuffuſionibus, his
conſtituta eſt particularibus ſcientijs,quas nuper explicaui:vniuerſa tñ ratio curandi ſuffuſio-
nes,alijs quibuſdam notitijs eget,& illis quidem duplicibus ſm genus.Sunt autem hę.prima q
dem præparatoria.ſecunda vero illa,quam apotherapeuticen græci appellant. Siquis etenim
velit aliquem replerum plurimum,aut prauis humoribus refertum, vel etiã ſm caput dolentẽ,
ad hmõi operationem deducere:is inflammationes in membranis,q̃ punctæ fuerint, facile ex-
citabit,& vniuerſum caput male afficiet.quod ne fiat,arte p̃paratoria erit opus:cuius inſtitutũ
eſt,corpus totum ab excrementis,ſuccisq; ſuperfluentibus expurgatum & vacuum, atq; ẽt ca-
put ab oĩ dolore immunem reddere.Vnde & ea præcepta,quibus hoc agendũ eſt, artis ſunt ele
menta.quemadmodum & ea,q̃ ad id pertinent,vt poſt manuum opus expeditum,oculus ab i-
C flammatione,caput vero ab oĩ leſione cuſtodiat.& huiuſcemodi præcepta ſunt elementa artis
medẽdi,hoc eſt vltimæ atq; minimæ illius particulæ. Nimirum is ſermo ſit à nobis propoſitus
in exemplum,pro cæteris alijs affectibus vniuerſis,quorum ſciẽtia ſigillatim eum inter partes
artis ordinem obtinere videtur,quem in animali pars ea,quam inſtrumentum appellamus.At
definiri hoc exacte abſq; labore non paruo,omnino nõ poteſt.Putabit.n.facile quiſpiam, q eo
dem penitus modo ſe habeat notitia curandæ inflammationis,quo illã ſe habere diximus, qua
curandæ ſunt ſuffuſiones.& id ipſum ẽt de curãdo vlcere,aut fractura,aut eryſipelate,deq; alijs
affectibus dicemus.Id tñ uerum non eſt,qa eandẽ rationem,quam in animãtis corpore pars ea
obtinet,quam inſtrumentum appellamus:eandem inquam curandæ inflammationis notio in
ter artis partes obtinet.& quem ordinem oculus inter animalis partes ſeruat:eundem ea cogni
tio,quæ curare lippitudinem,ſeu(ut græci aiunt)ophthalmiam. eſt vero ophthalmia inflãma-
tio externę oculorum tunicę, ſicuti peripneumonia græcis dicta,pulmonis inflammatio eſt,&
pleuritis,membranæ coſtis pratẽſæ. Vnde hi omnes affectus inflammationes quædam ſunt.
Et alia eſt ars curandæ inflammationis generatim,alia vero eius,q̃ ex certa particula definitur,
quæ male affecta ſit:ſicut etiam cum inſtrumentum communi quadam appellatione dicimus,
D & cum de certo quodam & definito inſtrumento loquimur,aliqua intercedit differentia. Sane
nos in libris de curandi methodo monſtrauimus, aliam eſſe artem curandæ inflammationis in
vniuerſum:aliam vero huiuſce,quæ hanc particulam occupauerit.

Medicæ artis partitio à corporis affectibus. CAP. 5.

AT Empiricus negat vllã eſſe generalem ipſius inflammationis ſm ſeipſam curandi ratio-
nem:nulla tñ neceſſitas eſt in præſentiarum in his verborum ſubtilitatibus verſari. Sed
ſummatim dicamus,q poſteaq; ars medicinalis eſt de morborũ curationibus; notitiæ curãdo-
rum morborum ſimplicium,atq; ẽt mox compoſitorũ,in primas principaliſſimasq; partes par
tiendæ ſunt.Nos vero in eo libro,quem de differẽtijs morborum inſcripſimus,quot ſint mor-
bi ſimplices,quotq; compoſiti monſtrauimus.Quòd ſi non modo morbis profligatis ad medi
cinalem artem pertinet corpora reſtituere integrę valetudini,verũ(vt in alio libro à nobis oſtẽ
ſum eſt)ſanos tueri & ſeruare:alia quoq; erit huius artis pars,ſalubris appellata, quæ priori, cu-
ratrici inquam,ex oppoſito diuiſa eſt.& iſtius aliæ quoq; ſunt particulæ, ipſa nimirũ præcepta,
quibus ſingillatim omnium noſtri corporis partium valetudo tuenda eſt. Sed ſi tertia etiam q̃
dam corpis conſtitutio reperitur,quam neutram appellant:neceſſe quoq; fuerit, eſſe tertiam ar
tis partem,quæ præuiſoria dicenda erit.In hoc vero ſtatu ij eſſe videntur, qui manifeſtã quidẽ

habent intēperiem, nondum tamen ęgrotant, quippe cū possint adhuc suas obire solitas actio E
nes, quiq; nullo adhuc malo tenentur, quod sensibile sit, sed tm̄ insensibili. quēadmodū illis cō
tingit, qui à cane rabido morsi sunt, vel qui venenum hauserunt, quod nō nisi post tempus ali-
quod interficit. In his affectibus versari videtur pars artis pręuisorię, quemadmodum rursus ad
aliam huius artis particulā, quam resumptricem, vel græce analepticen appellamus, illi attinēt,
q nuper ex morbo liberati sunt, adeo tamen sunt viribus imbecilles, vt neq; balneis vti, nec ea,
quæ soliti sunt, agere queant. Est & pars alia, quam gerocomicam vocant, de senibus regendis,
quę nullam videtur certam habere cōstitutionem. siquidem senectus, nec omnino morbus est,
nec integra omnino sanitas. Nonnulli & rationem educandorum infantium in hūc ordinē re-
digunt, quā pędotrophicā appellant. aiunt. n. q corporis cura sic habēda est, vt illius status exi-
gere videtur. Addunt præterea quidam partem aliam, quę, q optimum habitum corpori indu-
cendum studeat, ab illis euectica appellatur, eam alij gymnasticam nominant. vt tādem primæ
maximæq; artis istius, quæ circa corpus versat̄, partes hæ sint: curatrix, resumptoria, præuisoria,
senū custodiendorum ratio, infantium educatrix, euectica, seu optimi habitus inductrix, ac etiā
salubris. Quæ si eo modo diuidantur, quo pauloante curatricē mōstrauimus; ad simplicissimas
deuenietur præceptorum differentias, quæ ostensa sunt esse veluti quædam artis elementa. F

*Partitio à ratione, & differentijs operationum, & quàm varij fuerint Empi-
rici in ea tradenda.* CAP. 6.

VNiuersa hęc partitio à corporis affectibus deducta est. Est tamē & alia, quę à ratione ope
rationū & earum drījs depromi pōt. Dicunt. n. aliqui manuū operationē, medicamenta,
victusq; rationē esse primas maximasq; artis medicinalis partes. quę partitio quibusdā fieri vi-
det̄ penes materierū differētias: quippe cū oīs nostri corporis particula seruari & iuuari suapte
natura possit, aut victus ratione, aut medicamētis, aut manuū opera. Nos tn̄ forsitan magis pro
prie dixerimus, ea quæ offeruntur, quæ administrant̄, quę euacuant̄, & quę extrinsecus occur-
runt. Summatim vere dicere possumus, q qui occasione accepta ab his affectibus, quos hęc ars
curat, aut à quibus tuetur, vniuersam hanc artem in partes dissecuerunt: tot huiusce artis partes
fecere, quot sunt affectuum differentię. Sed alij non modo ab his: sed ab vniuersa etiam ea mate
ria, quæ cognitioni medici exposita est, & ij physiologicam, hoc est rerum naturaliū indagatri-
cem, atq; etiam illā, quę materialis proprie appellatur, prędictis artis partibus annumerant. Sed
alij ex ipsis actionibus huiusce artis partes distinguentes, præter victus rationem, medicamēta,
& manuum operationes, significatiuam introducunt. At nonnulli hanc in affectuum cognitri G
cem, græci pathognomonicen dicunt, & præsagitricem, quam prognosticen appellant, partiti,
has prędictis partibus addiderunt. Maxima autem empiricorum pars inter finales quidem po-
nūt significatiuam, curatricem, & eam quę salubris dicitur. Verum curatricem deinde in victus
rationem diducunt, medicamēta, atq; manuū functiones. Qui in nominibus quidem aberrant,
in ipsis vero rebus minime. nam neq; oportebat eos operationum nomina, sed sciētiarum po-
tius apponere. Porrò melius egissent, si dixissent (quemadmodum etiam ex illis aliqui dixerūt)
vnam esse istius artis partem significatiuam, aliam curatricem, tertiam vero salubrem. & signifi
catiuam partes habere, pathognomonicen, hoc est affectuū cognitricem & prognosticen, hoc
est præsagatricem, quemadmodum curatrix, medicamentariam, atq; illam, quam vocant chirur
gicam, nempe, quę manibus agit. Optime igitur aiunt, cum inquiunt primam generalissimāq;
ipsarum artis partium esse differentiam illam, qua eas partimur in finales, & constitutrices. fina
les siquidem sunt, quæ finē efficiūt: constitutrices vero, quę has constituunt, & (vt ita dicamus)
in causa sunt cur illę consistant. Sed non ęque deinde bene agunt, cū existimant, significatiuam
esse partis artis curatricis, aut salubri æquiparādam, quāuis illa ex necessitate p̄cedat. neq; enim
vnquā vel custodiri, vel curari quis poterit: nisi cognoscatur prius qualis sit is affectus, quo cor H
pus tenetur. tamē ex ipsa significatione in finem artis nunq̄ peruenturi sumus. Et pari etiā mo-
do transitus ad simile non est pars, quæ comparāda cum historia sit, aut cum illa quę ea comple
ctitur, quæ ipse quis vidit. Verum de hoc nō instituimus præsentem sermonem, quippe cum id
satis alio quodam, & eo toto libro monstrauerimus. Et quidem nec Serapio aliter sentiebat. ve
rum enimuero cum ille, tum etiam quicūque professi sunt empiricam sectam, prętergressi sunt
hūc librum. At ego facto principio perinde ac empirici, ad alia deinceps transibo. tu enim iam
calles quo modo sumpta methodo ex indicatione ad hæc accedendum sit.

Medicæ artis partes, quæ à fine desumptæ sunt, & quæ has antecedunt. CAP. 7.

ITaq; dicamus illas quidem primas & proprias, & quāmaxime esse artis medicæ partes, per
quas istius artis finem assequimur: alias vero istis esse superiores. Porrò, tot sm̄ numerū pri-
mę proximęq; sunt, quot sunt maxime proprię rationes medendi. medicina nāq; affectiōibus
nostri corporis medetur, siue modo illæ duæ sint, siue tres, siue etiā plures. Nos tamen eo libro,
qui ad Thrasybulum dicatus est, ostendimus primam harum cōstitutionum differentiā dupli-
cem esse, ac vtrāq; ab omnibus ferè proprio nomine esse appellatā. siquidem alteram nos sani-
tatem, alteram ægritudinē appellare solemus. Sed in vtraq; deinde harum duplices reperiūtur
species.

A species.nam vtrobiq; ea constitutio,aut in habitu est,aut in habitudine.salubrem nimirum cõstitutionem,q̃ in habitu est,illa pars sibi asciuit,quam salubrẽ appellamus.& istius pcipuas partes,euecticam sic ab eis dictam quidam ponunt,& analepticẽ quasi resumptiuã,& gerocomicã,quasi senum custoditricem.Quæ vero ægritudines respicit habitu,vel habitudine. nominibus caret,quibus partes hæ medicatiuæ nominentur:ægritudines vero,ipsæ quidem aut acutæ dicuntur,aut chronicæ,idest longæ.Partium itaq; huius artis,aliæ quidẽ primæ ac proximæ sunt: aliæ vero sine quibus illæ minime esse possint. In his igitur prima est significatiua, cuius duæ sunt partes.altera quidem præsentium cognitrix,altera vero futurorũ p̃sagatrix. Fieri enim nequit vt rationem affectum aliquem curandi reperiamus,nisi ille prius cognoscatur. neq; etiã (nisi terminus futuræ iudicationis prænoscatur)recte vnq; curari poterit. Has tñ partes necessario aliæ item p̃cedunt,vtpote ea quæ omnium particularum statum exponit, quædam uero dissectione cõprehenditur.Insuper vero & illa,quæ de earum actionibus,ac tertio illa, quæ de earum usu est vel vtilitate.Verum & his sunt aliæ priores.ea nimirum, quæ contemplationem elementorum corporis,ac ea quæ de iudicijs,necnon & illa,quæ de naturalibus facultatibus,q̃ & ipsæ ex sectione animantium comprehenduntur.Nimirum in tot tandem principia significatiua pars dissoluitur,quam diximus,q; omnino curatiuam ac salubrem præcedat,quæ oia seorsum suis libris exposita sunt.Verum enimuero est,& alia pars præcedens curatiuam,quam ẽt significatiuæ annectunt.ea autem est,quę omnes causas docet,tam salubres,q̃ morbosas,quam materialem nonnulli appellant.hæc profitetur cognitionem causarum omnium,quę his in primis constant,quæ offeruntur,quæ efficiuntur,quæ vacuantur,& quæ extrinsecus accidunt.horum enim omnium vires perpendit.nos autem in libris de ratione curãdi monstrauimus, quã hæc vtilitatem arti præstant.

B

Partitio medicæ artis ab uno corpore,quod illi subijcitur,desumpta. C A P. 8.

HAec itaq; est partitĩ artis medicæ pscrutatio,ab ipsius prima maxime ac ꝓpria materia deprompta.Sed quæ ex secunda materia,nec ita propria,hoc se habet modo. Corpus enim humanum medicinalis artis secunda est materia,ac(ita dixerim)per accidens,ea inquã ratione, qua sanitas & morbus istius corporis affectiones sunt.Nec modo huius artis, sed naturalis etiã philosophiæ materia hoc ipsum corpus est,& ipsius etiam per accidens,eo.s.q; generationẽ subeat & interitum.Naturalis nimirum philosophia ea cõtẽplatur,quæ generantur & intereũt. vnde & ipsius prima materia generatio est,& propter hãc deinde corpus etiam generabile.nã C & ob id corpus humanum naturalis materia est,quia generationem subit & interitum. medicæ vero artis non hac de causa,sed potius quoniam morbis ac sanitati subiectum est.Vnde cũ corpus humanum sit quodã modo artis medicæ materia:hæc ars pro ratione partitionis illius, ipsa etiam in partes suas secanda veniet. At duæ sunt secundum genus primæ differentiæ:altera enim circa elementares partes consistit,altera vero circa instrumentarias.At vero vtraq; tã elementares inquam,q̃ instrumentariæ,animalis particulæ sunt,& harum omnium affectus quilibet propria erit huius artis pars,quam superius,dum de punctione suffusionum ageremus, in particulares actiones subinde diuidi ostendimus.harum siquidẽ notitiæ sunt elementares particulæ totius huiusce artis,sicut in his,quæ medicamenta vniuscuiusq; complectuntur.& in his etiam quæ ad victus rationem pertinent,illæ quæ vnumquodq; simplex respiciunt. Non modo autem partitio,quæ ex huiusce materiæ sectione suboritur, ad vltimas vsq; & elementares artis particulas prouehitur:verum & illa cuius pauloante meminimus.Præterea aũt & alio modo fieri hæc partitio potest.nam fingamus nos velle vnum quodpiã morborum propositũ genus ad vltimas vsq; particulas diuidere:prima tunc diuisio erit,q; aut similaribus particulis accidat,aut instrumentarijs,vt in libro de morborum differẽtijs à nobis mõstratum est: altera vero q; harum deinde alię simplices sunt,aliæ compositæ,quod in eodem quoq; libro ostendim⁹ D Erit igitur necessarium, vt curatiua scientia minimas elementaresq; particulas easdem habeat cum illis,quæ dictæ sunt.Si enim,exempli gratia,calidum aliquem morbũ velimus curare: primum quod cognoscere oportet,est ratio illum curandi, nimirum q; contraria contrarijs remedio sunt(iam monstrauimus hoc commune esse & primum omnium:)Deinde vero,q; id quod est primo gradu calidum,illi est adhibendum,quod frigidum primo item gradu est. mox vero & calidorum morborum,atq; etiam medicamentorum refrigerantium gradus tenere oportet, quod in libris de medicamentis explicauimus.Vnde manifestum q; vndecunq; quis partiri inceperit,si recte huiusmodi partitio ad vltima & elementaria theoremata fiat:perueniet tandem ad scientiam eorum,quæ dicta sunt.

Partitio medicæ artis ab ijs,quæ sunt secundum naturam,& quæ sunt præter naturam. C A P. 9.

VT tamen res hæc exactius intelligat:alterius quoq; partitionis, qua sæpissime vsus sum, meminisse velim.Porrò eorum,q̃ circa corpus humanum sunt,alia pr̃eter naturam sunt, alia vero secũdum naturam:q̃ vero pr̃eter naturam sunt,aut morbi sunt,aut symptomata. Sed istorum causæ,si eorum quidem fuerint,quæ secundum naturam sunt:oportet vt medicus sciẽtiam habeat hæc ipsa tuendi.si vero eorum, quæ præter naturam: vt ea interimendi scientiam

habeat. quo autem modo hæc sint peragenda, alibi à nobis expositum est. In præsenti vero est E examinãdum id, quod propositum fuerat. vt eorum vnumquodq; singillatim partiamur. Sed nos seorsum de his in alijs egimus. de morbis, inquam, in libro de morborum differẽtijs: de causis item in alio libro: quem admodum etiam in alio de symptomatibus. sed & sanorum differentias in libris de salubri parte medicinæ. in therapeuticis quoq; facta diuisione & morborum, & symptomatum, & causarum, docui quo modo omnibus sit consulẽdum. Et nimirum per hanc etiam partitionem facile inueniuntur ea, quæ prima, & quampræcipua sunt in arte, nõ esse alia ab illis, quæ diximus, nec non & ea quæ secũdum locum obtinent, & quæ etiam tertium, vt antea quoq; à nobis expositum est. oportet etenim & hæc ipsa partiri. quod si recte fiat: oportebit partitionem tandem peruenire ad elementares vsq; notitias. Quod autem varie possit vnumquodq;, quod propositum sit diuidi: nec vnq; tantũ modo dixere philosophi omnes, qui dialecticam maxime calluerũt: atq; in primis Plato in duobus libris, sophista inquam & politico. Nihil igitur est cur ex multiplicitate partitionum turberis, si multifariam antiqui medicã artẽ partiti sunt, quin potius perpende si nihil sit prætermissum ex his, quę occurrere possunt. Profecto quicunq; hæc obseruauerit: is suam partitionem modeste prosequetur. Veruntamẽ optimum erit (vt etiam prius diximus) si initium à maxime propria sumpserimus materia, cui mox ex prędicta methodo alia addiderimus. F

GALENO ATTRIBVTVS LIBER DE DYNAMIDIIS.

* *Desideratur libri principium.* *

CENSVRA.

In libris facultatum medicamentorum simplicium veriora hæc, & absolutiora reperies.

Verum hęc est virtutis demonstratio oĩum medicamentorũ, quæ ad artis medicinæ scientiã pertinet: quam si plenissime intelligent hi, qui artẽ medicinæ profitẽtur, semper his adiutorijs G & curis hoies adiuuabunt. Quòd si nõ negligẽs assiduitatem, & plenus huius disciplinæ & doctrinę aliquo modo fuerit, facile recipitur i crãsiam. hi magis decipi possunt, qui doctrinã ignorant: qui quanto negligentes fuerint, tanto magis periculum hominibus victuris faciũt: permista & præposita, & nõ congruentia valetudinibus, & iam magis vulneribus medicamẽta componunt. Ne igitur errore curantes frustrentur, experimento hanc doctrioam prius memoriæ commendare oportet. In principio ergo, omoium elementorum vel humorum atq; vrinarum siue pulsuum, atq; phlegmonarum ferè composui confectionem ad Glauconem conscriptã. In secundo tibi clarissime Paterniane omnium pigmentorum intellectum & qualitatem, & defectum posui. Nũc vero dynamidiam eorum nominum exponere institui, quę multis generibus & ex dissimilibus rationibus constat: sicut infra ostẽditur. Sunt autẽ genera nominum & eorum effectuum hæc. Hypnotica sunt, quæ somnium vel sopo*rem faciunt. Peptica sunt, quæ digestionem faciunt. Eustomacha apta stomaco. Styprica quæ stringuot partes relaxatas. Lea sunt lenia, quæ leniunt asperitatem. Horectica sunt, quæ auferunt fastidium. Colleta sunt glutinatoria: quæ omnia soluta vel fluxa glutinant, & alligant. Diuretica sunt, quę vrinam prouocãt Cathartica sunt, quæ vẽtrem & vulnera soluunt, & purgant. Picra sunt amara, quę amaritudine H sua morbos & humores expellunt. Drimea sunt acria, quæ nequitiam humorum vel morborũ extinguunt. Glycea sunt dulcia, quæ aliquando purgant, & interdum acres humores indulcãt. Thermantica sunt excalfactoria, quæ calore suo omnem perfrictionem, & stricturam calefaciunt. Psyctica sunt refrigeratoria, quę omnem calorem & lassitudinem mitigant. Paregorica sunt, quæ mitigant ne malum crescat: non persanaot. Trachea sunt aspera, quæ suffocata loca vlcerant & exasperant. Staltica sunt, quę carnes supercrescentes vulneribus ęquant. Catulotica sunt, quæ cicatrices grossas comedendo æquant & lympidant. Anapleotica sunt, quæ cicatrices crassant: quæ altera vulnera complent, & lympidant. Metasyncretica confirmatoria, quæ persanãt. Malactica sunt, quæ omnem duritiem emolliunt, & soluũt. Toxica sunt venena, quæ nocumẽtum inferunt mortis. Et hęc sunt, ex quibus medicamina sunt prodeũria. Sanationes constant ex animalibus marinis: vel terrenis, herbis, vel seminibus, lignis, vel lapidibus, aut floribus, succo, vel lachryma, Cætera omnia metallicis rebus cõstãt. Omnium ergo qualitas & potẽtia quatuor modis probatur, visu, tactu, odore, & sapore. Visus omnium similitudinem foliorum vel florum, & cuiuslibet materiam & colorẽ demõstrat. Tactus cuiuscunq; rei mollitiẽ vel duriciem, ponderis seu leuitatis æstimationem docet. Odore intelligũtur ea, quę odorata sunt; *

* al. soporem

thermantica,

A thermantica,styptica,austera,& putrida.Sapore intelliguntur,ea quæ sunt amara,dulcia, salsa, acria,acida,styptica,et lenia.Iam nunc ipsam medicinam leuiter demonstro corporibus ex his oibus contrarijs prodesse.Et ex contrarijs sibimet vinci, vt ignis ab aqua vincitur, et ipsa aqua calore siccatur.Interdum et calore nimio maiori adhibetur:vt contrarijs esse possit. Sic ergo et omnis causa contrarijs sibimet causis vincitur vel mitigat. Consequens ergo est ratio, vt prius causam curandi intelligas,deinde causæ rationem reddas,postremo de curis dicam.Febres validæ stypticis,chalasticis,et paregoricis rebus mitigantur:interdumque et perfrictione, qñ causa concepta fuerit.Similiter et omnis causa valida curatur:stricta et dura causa malacticis,et metasyncreticis rebus curatur.Aspera causa chalasticis et dulcibus,et lenibus rebus curatur.Fastidia morborum horecticis rebus curantur.Humores acres et salsi,amaris catharticis rebus et dulcibus indulcantur.Cancrosa causa stalticis,et catharticis,et acerrimis rebus,et igne curantur.Verrucæ et extantia corporis,stypticis rebus curantur.Difficilia vulnera et cicatrices crassæ catuloticis,et colleticis rebus curantur.Alra et caua vulnera,et lympida anapleroticis,et lenibus rebus curantur. Dolores omnes vetusti,et insanabiles metasyncreticis,et malacticis rebus curantur, aut paregoricis mitigantur,aut igne peruruntur.Hęc quidem doctrina complectens omnia ex
B perimenta non debet medicum latere.Quoniam si huic doctrinæ operam dederit,omnes valetudines et vniuersas imbecillitates humanorum corporum per hãc doctrinam salubri auxilio superare poterit.Igitur totius corporis medicamina ad tria rediguntur adiutoria, medicamentum,ferrum,et ignem.Quod.n.medicamento curari non potest,ferro curare tẽtes: quodque ferro sanari non permittitur,igne curari conceditur:quod autem nec medicamẽto,nec ferro, nec igne curari poterit;incurabile cogitabis,quia nulla cura iam superari poterit.

* al. prodesse.

GALENO ATTRIBVTVS LIBER ALTER DE DYNAMIDIIS

C

CENSVRA.

Liber magna ex parte ex Aetio desumptus,erroribus tamen plurimis scatens.

De quatuor humoribus.

Libellum,quẽ roganti tibi,promisi,omni cura adhibita descriptum misi ordinatissimum tuæ salutis custodię,quem debebis ea diligentia intueri,qua scriptus est,ad curationem tui corporis oia explorata sunt, q̃ cum rerum effectu comperi celeriter connexui. Nanque diligẽti cura,licet summa breuitate comprehẽdi singula curationum genera,sicut proxime te interposito Cæsari nostro fecimus.quæ per te etiã esti mare poteris.Sapientis enim ratio consilium inuenire consueuit.Oẽ itaque corpus hominum vel pecudum aliorumque ex quatuor humoribus cõstat.Sed præcipue hominum,calido,frigido,sicco,et humido: Frigido continentur viscera vnde spiramus. Calido continetur ani-
D ma,qua viuimus,inde est q sentimus.Sicca sunt ossa,quæ vires faciũt ad sustinẽdum laborem. Humidus est sanguis,quo alitur vita.Per ossa vero et viscera venæ currunt,quæ sanguinem regunt. Sanguis animam,anima vitam sustinet,spiritus autem aer est,ossa verius munita virtutẽ corpori præstant.Sanguis quando abundat,valetudinẽ vitiat.Ex eo enim nascitur sanies, quã in vulneribus videmus:nascitur ex eo pituita,quæ nauseam facit:nascitur ex eo bilis etiam acida et amara,quę dicitur mater morborum.bilis enim vbi est,concitat calorem,pruritum: pruritus,perfricationem.inde fiunt dolores intestinorum.oritur etiam inflatio,qua corpus extendi tur vt rumpi videatur.Sanguis autẽ ex nimio cibo,nimiaque potatione incipit abundare, et cruditate corrumpi,qui quando vagatur extra cursum naturæ,infert vitia corpori: et in quacunque parte corporis incubuerit,vitiat,fatigat,et lædit:idem etiam animum vitiat,et inde os hominis incendit,incipitque exinde fœtere. At quando est integer sanguis,animam sine dubio confirmat,vt possit frigus caloremque fortiter sustinere.Quando abundat calor vel frigus,facit corporis languorẽ, vel malum generat odorem.Corpus enim hominis rationabiliter ex quatuor cõstat humoribus,sanguine scilicet et phlegmate, et vtraque cholera, quæ dominantur in suis locis.Sanguis virtus est circa cor.Cholera rubra in dextro latere in hepate,quod iecur vocamus. Cholera vero nigra in sinistro latere est in liene,qui græce splẽ dicitur. Phlegmatis autem alia

† al. corpori.

pars in capite, alia in stomacho, † alia in vesica est. Sanguis calidus est, & humidus: colera rubra, amara, viridis est, & sicca: cholera nigra acida, frigida est, & sicca: phlegma frigidũ & humidum. Hęc oia in suis temporibus crescunt: sanguis veris tẽpore, cholera rubra in ęstate, cholera nigra in autumno, phlegma in hyeme. Isti humores dominantur siue per diem, siue per noctem. sanguis dominatur ab hora noctis nona vsque in horam diei tertiã: cholera rubra ab hora diei tertia vsque in horam nonam: cholera nigra ab hora diei nona vsque in horã noctis tertiam: phlegma ab hora noctis tertia vsque in horam noctis nonam. Hi etiam habẽt respirationes per singulas partes corporis, sanguis per nares, cholera rubra per aures, cholera nigra per oculos, phlegma per os, & per nares. Hi quatuor humores, per quatuor etiam dominantur ætates: phlegma cum parte sanguinis in pueris dominatur vsque in annum xiiij. & exinde cholera rubra cũ parte sanguinis dominatur vsque in annum xxxv, vel quadragesimũ: deinde à trigesimo quinto, vel quadragesimo anno magna pars sanguinis dominatur vsque in suam ętatem cũ nigra cholera. Tales etiam faciunt mores in vnoquoque homine. Sãguis enim facit pueros moderatos, blandos, & formosos. cholera rubra facit acutos, ingeniosos, & leues, macilentos, comedentes multum, & ventres solubiles: phlegma facit cõpositos corpore, inuigilantes, & intra se cogitantes, & canos cito producẽtes: cholera nigra facit subdolos, auaros, perfidos, tristes, seditiosos, et timẽtes. Qui habent virtutem calidam, dominantur in superiori parte: qui vero frigidam, in inferiori. Hi quatuor humores, pulsus suos habẽt: sanguis facit pulsum plenũ, & humidum: cholera nigra tardum & segnem: cholera rubra tenuiorem, asperum, percutientem: phlegma honestum, plenum, & ęqualem. Isti humores sine se esse non possunt, sed in omnibus habentur ętatibus: si vnus ex his minuitur aut decrescit, longam facit ęgritudinem: simili modo, si augmẽtari cœperit, & si imperitum medicum habuerit, qui non intelligat, ex quo humore fiat ægritudo. Scias autem charissime frater Mecœnas, quia si fuerit culpa sanguinis ęgritudo, da ei frigida, & sicca, & amara: qa sanguis calidus, & humidus, & dulcis est: Si vero cholera rubra, da ei frigida, humida, & dulcia: quia cholera rubra amara est, & ignea, & sicca: Si cholera nigra, da ei calida, & humida, & dulcia: quia cholera nigra acida est, & frigida: & sicca: Si ex phlegmate facta est ęgritudo, da ei assidue dulce, calidum, & siccum: quia phlegma frigidũ, & humidum, & salsum † est. Et quãdo hoc factum fuerit, perduces ad propriam sanitatem ęgrotum. Igitur vt facilius commodis fruamur, & incommoda vitemus, percurrẽtia vitia signis naturalibus cognoscamus, cognitaq; mortifera emendemus.

E † al. pulmone.

F

† al. insipidum.

Ex quibus membris sanitas uel infirmitas perpendatur. G

Quatuor corporis partibus origo infirmitatis vel sanitatis ostenditur, capite, thorace, vẽtre, & vesica, quæ ita oportet cognosci. Homines sani erunt, si vrinam mane albam, ante prãdium candidam, item ante cœnam roseam emiserint. Candida enim vrina debet esse, vbi cruditas nõ est. Quòd si mane mutauerit colorem, ostenditur subesse vitium: quod autem genus viiij, ita intelligemus. Quando à capite morbus oritur, solet capiti dolor accidere, vel temporibus, tũc supercilia grauantur, & tempora saliunt, & aures sonant, oculi lachrymantur, nares repletę odorẽ non sentiũt. Ergo quando ex his aliquid acciderit, caput purgari oportet hac ratione, hyssopi, aut coronę, bûrbulę fasciculum vnum feruescere facias, inde aquam continebis ore, vsq; dũ caput calidum habueris, vt fluat pituita. q siquis negligat eam, caueat epiphoras, aut dentium, aut aurium dolorem. Interdum etiam parotides nascuntur, & vitia circa aures et ceruicem oriri solent. Interdũ destillatio vuulę, aut grauitas. Interdũ vlcera nascunt in capite, aut capilli defluũt. Quando autem à thorace morbus oritur, incipit sudare caput, lingua fit grauior, aut os amarũ, aut mâmillę dolẽt, oscitatio sequitur sine somno et quiete: grauitas et prurigo corporis, aut dolor: brachia manusq; intumescunt, subitoq; tussis arida. Ex his igitur quando aliquid acciderit, vitabis vitium si vomuerit, siue ieiunus, siue post cœnam, vel in balneo. plus enim prodest si ieiunus bilem proiecerit. eam enim dicimus esse matrem morborum. Sed qui vomere volunt, et stomacho laborant, si decimo quoq; die abstineant, omne vitium euitabunt. Nanq; frequẽter vomendo solet stomachus corrumpi. Quòd si ex ventre morbus oritur, hęc sunt signa. Venter virtûr et turbatur, et sentit dolorem, vt cibus et potus amara videantur, genua subsidunt, lumbi grauantur, inter scapulas contrahitur, totumq; corpus particulariter grauescit, tardantur pedes, grauia sunt crura, renes indolescunt, et incurrũt febriculam. His itaq; cognitis, prima est abstinentiæ vtilitas: tũc etiam medicamentis satis est aluum purgare, vt graue corpus leuamentis adiuuetur. Quòd si morbus maior premere videtur, adijcies alterum diem in abstinentia, si vires tamen patiũtur: sin minus, quàm maxime leuissimum sumant cibum, sicut ouũ sorbile, aut aliquid ouo simile. Hęc qui neglexerint, fiunt cœliaci, torminosi, dysenterici, et nascũtur tertianæ & quartanæ: fiunt podagrici, chiragrici: morbus etiam in articulis accidere solet: quidã etiã fiunt amentes, quibus etiam solet sanguis à naso erumpere: oportet autem custodire et emẽdare vitium. In vesica qui nascitur morbus, hæc habet signa. pleni videntur, et cito saturi sentiuntur, frequenter sentiuntur inflationes ventris, et strepitus, videntur oscitare nec oscitant, sed tãtum os diducũt. sequitur totus corporis stupor, somnus grauis, quasi macri corporis sit. Vrina

* al. barbuinę.

* al. maxillæ.

H

* al. vertitur.

liuida

tal. egeritur. A liuida & vix erit,†tumescũt ẽt verenda,& inde calculosi fiunt.Hæc vitia sic emendanẽ.Fœnicu
lum,apiũ vino austero madefactũ,vel ẽt radices eorum conteres cũ vini cyathis duobus,& tã-
tũdem aquæ calidæ,vel dauci semen,& myrtæ pusillum tritum cũ vini cyathis duobus,& tãtũ-
dem aquæ calidę,vel cicer albũ madefactũ cum vino,vt supra scripsi,bibe;vel radices asparagi,
vel orobum erraticũ,vel serpyllum decoque in aqua vino mista,& bibe.q̃ si negligunt, fiũt hy
dropici,sequiẽ & iecoris,renum,& vesicæ dolor:fiunt quoq; calculosi,sequiẽ & strãguria,& vẽ
ter tumescit.Intueri aũt oportet ægri vires,vt possit sustinere medicinã,ita & febris cruditate ca
reat,Sed ẽt cataplasmata adhibenda sunt,quæ apta sint capiti,vesicæ,cruditati,frigori,calori ꝓ-
ut tẽpus erit.vti etiam oportet roseo aceto,oleo violato,& irino:&linguam asperã melle frica-
bis,vel menthæ folio,& reliqua diligenti medico permittenda sunt:quia morbus acutus est.

Prologus libri.

Quoniam petenti tibi,corporis sani &imbecillis per vrinam notas dedi, adieci ẽt ad curatio
nem rationis consilia;nunc autem medicamentorum cõpositiones adiiciã, & vnde nascantur
corpori vitia:& si nata fuerint,quæ emendatio ad sanitatem perducat.Aduersus autem omnes
impetus morborum duo sunt remedia certissima:primum est,vt decimo quoq; die à cibo &po
B tu abstineas,deide postero die laueris,ciboq; firmo vtaris.si sic feceris,oportet vt nihil vitij oi-
no accidat,perpetuaq; sanitate vtaris.altera res salubris est potus,qui lenitudinẽ confirmat: ei⁹
potionis compositiones habes per annos iam compleros amicissime Mœcenas,qñ me cũ Cæ-
*al. inuenisti. sare nostro morari mẽministi,et hæc faciendo nunquam te in aliquo lãguore corporis decidis-
se;nec nostrum Augustum.Itaq; me tecum habebis,libellum meũ legendo.Adieci ẽt quod ple
nius tibi consilium præstare poterit petenti,quod in vltimis leges dynamidijs. Sed expedit,vt
crescentibus numeris Lunam obserues,qñ tollere,et quando ponere velis curationem.Si itaq;
non feceris,et ad diminutionem Lunæ sustuleris,minus valere scire te oportet. etenim mare p
Lunam augetur et minuitur.cerebrum etiam et corpora hominum augentur crescente Luna.
Quando autem Luna minuitur,ita quoq; vnaquæq; earum rerum diminutionem sentit,q̃ licet
recognoscas ex his hostijs,quę quotidie immolantur,in quibus vides oĩbus augeri et minui ce
rebrum per Lunam,ita quoq; in herbis,et cõponendis medicamentis. Sanè ẽt totius anni dies
tibi scripsi,per quos scias quibus rebus vti debeas aut abstinere.Incipiamus ergo ab hyemis cõ-
uersione,quæ fit solstitiali die.i.octauo cal.Ianuarij. Tũc incipit se diffundere humor increscẽs
vsq; ad conuersionem veris.Vtendum est ergo calidis,et aperitiuis rebus illo tempore,et vino
C aliquatenus indulgendum.Sunt autem dies in supradicta conuersione nonaginta tres.nam in
cipit veris conuersio à duodecimo calend.aprilis.ex eo phlegma crescit et sanguis.Vtamur er-
go bene olentibus,et acribus oĩbus:corpus exercere et laborare debemus vsq; ad ortum pleia
tal. xlvij. dum.diebus.s.†xxvij.nam pleiades oriuntur sexto idus maij.Ex supradicta igitur conuersione
vsq; in hanc diem fel crescit,et amaritudo eius augetur, ex quo febribus subministraẽ alimonia
vsq; ad æstiuam conuersionem. Vtamur ergo dulcibus,venere et vino parcius : labore nihilo-
minus exercitabimur.Sunt autem dies isti à supradicta conuersione xxxiij. cõuersio vero ęsti-
ua octauo cal.Iulij incipit,tunc nigrum fel.i.melancholia augmenta suscipit vsq; ad conuersio
nem autumnalem.Vtamur ergo frigidioribus,et dulcibus,et bene olentibus:à labore tunc cor
†al. xv. pus abstinebimus,sed à uenereo vsu continere debemus,maxime diebus.†xij. Conuersio autẽ
autumnalis incipit sexto cal. Octobris.tũc etiam fel crescit,et pinguis humor.i. pituita vsq; ad
occasum pleiadum. Vtamur ergo acidis,et acerbis,et parcius laboremus,et abstineamus à ve-
tal. xi. nere. Sũt autem pleiadum occasus dies.†xlv.quod est quarto idus Nouembris. tunc crescit in
corporibus hominum sanguis.Oportet ergo cibis leuioribus vti,et vinum sanum sumere, et à
venere non abstinere.inde ad conuersionem hyemalem dies sunt.xij. His ergo vtere,et sanus
D transibis omne ætatis tuæ tempus,nec medicinis indigebis:

De catharticis. *Vide Aetium in lib.3.cap.23.De purgatione ex Amyllo.*

Quoniam quidem de naturalibus qualitatibus specierũ,et ciborum in superioribus satis di-
ximus,nunc de catharticis dicendum est,q̃ diminuunt humores,quos auxerunt cibi incõgrue
sumpti.Sana habentes corpora laboriosum est purgare,etenim tortionibus et strophis grauis-
sime affliguntur,et grauiter eos consequitur purgatio,et deinde citius deficiunt purgati.Opor
tet igiẽ aliquem purgare uolentem,ꝑextenuare & incidere pingues humores,et poros adaperi
re,per quos accipiuntur et extrahuntur humores à catharticis,et crudos quidem et tenues hu-
mores à principio morborum euacuare oportet.Expectare autem oportet concoctionẽ in cras
sis et glutinosis humoribus , sicut est phlegma et cholera nigra,et in oĩbus prolixis passionib⁹
semper maturationem expectare conuenit.In acutis autem qñ mouentur humores, et circa ini
tia purgandum est cum cautela multa.In motione etenim,et ductione,et cursu existentib⁹ hu-
moribus,timendum est ne quod viscerum debile existens natura,materiam motam recipiat, et
maxime thorax.In quolibet autem membro infixos humores,sicut in phlegmonis viscerũ fit,
purgare non oportet antequam maturentur.Quicunq;.n.phlegmonas habentes dicit Hippo
crates in principijs soluere tentauerint , nihil extendentis,et phlegmonem facientis auferet.

Non enim concedit cruda passio, sed salubria, & morbo repugnātia deliquat, sicq; corpore de- E
bilitato præualebit morbus. Qñ vero morbus præualet, honestū est humores educere. Vtimur
autē catharticis in cephalæa & scotomia, & hemicrania, & epilepsia, asthmate, & synāche, & or-
thopnœa, & in ischiadica, & arthritica, & podagrica, & nephritica, & in vesicæ & matricis pas-
sionibus, si ꝓlixæ fuerint. Similiter aūt & qñ rheuma frequēter nocet auribus, vel naribus, vel
oculis, vel stomacho, vel ori, vel omni superficiei, & neq; desiccātur ab alijs adiutorijs, neq; per
se stare potest. solet. n. vētris purgatio rheumatismos stringere. Hic quoq; ordinabo quo modo
expurgeť melancholicus humor, post phlebotomiā, post retentionē hæmorrhoidū. Ad expur-
gandā vero & remouendā prolixā humorū dispositionē vtimur carthartico in paralysi, & apo-
plexia, & atrophia, & in pessimo morbo, q caros dicitur, et in grauitate permanēte in aliqua par
te corporis. Ad restaurādū vero corporis habitudinē, vtimur catharticis, & i prolixis febribus,
vel quotidianis, vel quartanis, mania, melācholia, ecstasi, cachexia, atrophia de malis humorib⁹
facta, in elephātiasi, vel epilepsia quoq;, scabie, & lepra, exanthematibus, satyriasi, in vlceribus
multis spontaneis, & vix cicatrizantibus, & rheumatizantibus. & vt abundantem, & molestā-
tem educamus humorē, vtimur catharticis in hydropico, & icterico. Hic quoq; ordinādum est
de rheumatismis vētris, in quibus vtimur catharticis, aliquando ętenim acer & inutilis humor F
insidet pelliculis ventris aut intestinorum, similiter vt acria suppositoria, & acria clysteria com
mouēt intestina, & ad desidēdum conatum excitant. Vbi. n. est acredo, ibi attrahitur humor de
membris i circuitu, vel de toto corpore. In his vero dignum est vti catharticis, vt talis humor ex
pellatur à toto corpore, & venter, & intestina mundificentur. Vniuersaliter aūt catharticis vtē-
dum in robustis virtute, & prōptis ad exercitia, stomachūq; robustū hñtibus, & multā inutilē
materiam in corpore cōgregantibus. Nimis vero pingues, nimisq; graciles ad purgādum in-
congrui multo abundantes sanguine, et frequēter deficientes, et vix curabiles, et cito vomētes
pro qualibet occasione, et pueri, et senes, et mulieres fortiter menstruosæ, et purū valde corpus
habentes, et qui bene cauerint in diæta, et quibus valde restringitur venter sm naturam. Sed et
etiā in dysenteria, et qui leuiter apprehēdūtur cœliaca. Oēs. n. cœliaca passione grauati ad pur-
gationem sunt incongrui. Nunc igitur incipiendum est à pharmacijs choleram purgantibus.

¶ *De purgantibus choleram rubram.*

Cholagoga dicuntur, quę choleram rubram expurgant, quibus vtendum est, si opus est, om
ni tempore: præterq̃ hyeme: in ætate quidem adolescentiæ et iuuentutis, habitudine autem sic-
ca, et gracili, et nigra vel rufa, et in viris magis, q̃ in mulieribus, et in ijs, qui frequenter cibū cor- G
rumpunt, et in habentibus ventrem constrictum, et amara cholera abūdātibus, facileq; irascen-
tibus, et vrinas modice egerentibus, cibisq; vtētibus calidis et siccis: in passionibus autem icte
ricis, hepaticis, spleneticis, pleuriticis, phreniticis, synanchicis, mania, cephalalgia, ophthalmia,
erysipelate, lepra, febribus tertianis, et quibus cholera abundat. His ita dispositis, notādum qꝫ
carthartica nō simplici aliqua qualitate euacuant, vt per calorem (nam si hoc esset, omnia calida
purgarent, vt piper, sinapi) sed potius purgant proprietate quadam, eo quidem modo, quo ma
gnes ferrum trahit. Sed catharticorum quædam, quæ ventrem molliunt, tātum malactica dicū-
tur, de quibus superius diximus. Nūc vero de fortiter educētibus sermo imminet, quibus vti-
mur aut vbi materiam per metathesim medicamur, aut induratum morbum cōmouemus, siue
vt reficiamus corpus, et ad suam temperantiam conuertamus, aut humorem molestantem edu
camus. Sunt autem alij quidam modi misti et compositi adinuicem. Purgātibus vero tempus
est aptum ver magis, et maxime autumnus.

De aloe. *Vide Aetium libro eodem. cap. 24.*

Aloe totum corpus non euacuat, sed cholerā in stomacho, ventre, et intestinis existentē edu
cit perfecte et suauiter, cum suppositis scybalis, quę nimis educit. Datur aūt capite grauatis pro- H
pter fumigationes à stomacho frequenter ascendentes. datur aūt ophthalmicis propter eādem
causam, et ijs qui propter choleræ abundantiam sitiunt, et quibus lingua et os facile desiccatur:
et quibus stomachi fit subuersio, aut propter calorem, aut propter anxietatem, siue propter ali-
quam infirmitatem. detur quoq; citrinis extra rationem factis: et vbi necesse est educere super-
fluitates, et clystere pro aliqua occasione intromittatur. Dentur aloes drachmæ duæ, cū melicra
to. Optimum aūt erit siquis acceperit eū quotidie vespere, siue quod melius est, mane, quia ve-
spere post cibum, cibum corrumpit. Quibus vero insuauis est propter amaritudinē, cum succo
corticis citri, vel brassicæ, vel cum terebinthina et melle cocto orobicas confice pilulas, et da ex
eis secundum quod opus fuerit. est autem eustomachicum plus omnibus catharticis.

De scammonia. *Vide Aetium libro eodem. cap. 25.*

Scāmonia choleram rubram educit, stomacho maxime dolorem inferens, et insuauis, et gra
uiter olens, et valde sitim faciens, et cū omnia carthartica cacostomacha preter aloem sint, scāmo
nia est prę oibus. Abstinere igitur ab ea oportet debilem hñtem stomachū. leuissima. n. existēs,
facile ad corpus attrahitur, et de eo purgat, quod purgādū nō est. sed impeditur eius euacuatio
frequenter à calore febrium, vt de superfluitatibus parū educat. Danda est igitur infebriētibus

et

A & enstomachis, & difficulter vomentibus, & non facile deficientibus. Dosis verò ei⁹ est. ℈. †ij. siue plus, siue minus, secundũ virtutẽ: cui admisceatur sal, aut thymi cymæ, aut pulegij, aut aloe magis. †{quibus forte absentibus} detur cum melle, vel succo ptisanæ.

De peplio. Vide eodem libro. cap. 26.

Peplij semẽ aut cymæ in vmbra siccatę dentur. ℈. iiij. in melicrato modico aceto asperso. educit.n. choleram rubrã, & nigram, & phlegma, & vẽtositates, & sm ꝙ Isaac dicit, maxime conuenit passionibus ex ventositate factis, †{& melancholiæ.} In vitio splenis quoq; prodest, inflationibus prolixis & matricis, & coli, †{& profundis tumoribus, qui fiunt in ventre.}

De elleboro nigro. Vide eodem libro. cap. 27.

Elleborus niger purgat inferius choleram rubram, maxime, & nigrã de toto corpe sine molestia aliqua. Ideo febricitantib⁹ non grauiter, sed in circuitu, & p longũ tps, daẽ, & †{manentib⁹ chronicis,} & in cephalęa diuturna, vtilissimus visceribus, & matricis passionibus. Maxime vero eius virtus est ad educendũ ex toto liquid corruptiuũ sanguinis est admistũ. Vñ vtilis est icte ricis diuturnis, & exasperationibus circa supficiẽ, vt est lepra, & impetigines, & similia, ad elephãtiacos quoq; facit. Dosis aũt eius est. ℈. iiij. siue plus, siue minus. Tenuibus aũt radiculis pri⁹ B aquæ infusis, deinde earum ablato cortice, & in vmbra desiccato, diligenterq; trito datur cũ sapa, aut cum oxymelite. cui adiũgitur causa boni odoris modicum petroselini, vel dauci, vel pulegij, vel satureiæ. ꝙ si fortius volueris facere, scammoniæ modicum adiunge.

¶ De purgantibus choleram nigram. Eodem libro. cap. 28.

Choleram nigram educentibus vtimur in melancholicis, & scotomaticis, & furiosis, & ijs, q atrophia laborant, & qui se abscondunt, & epilepticis. detur autumni tempore maxime.

De epithymo, Eodem libro. cap. 29.

Epithymum igitur nigram choleram educit inferius. Dandum ergo perfectis. ℈. †iiij, cum sapa vel oxymelite & sale modico. Conuenit aũt passionibus ex vẽtositate natis, hypochõdriacis, & quibus hepar grauatur, & dyspnoicis. Similiter purgat illud superfluum, quod nascitur super satureiam, sed debilius est.

De polypodio. Eodem libro. cap. 30.

Polypodium cholerã nigram maxime educit, & phlegma. Dẽtur autem radicis mundatæ. ℈. vij. elixa eas in melicrato *aquoso, vel Sole siccatas da comedendas ante cibum. purgat quoque mediocriter in viscello gallinæ, vel ptisana cocta.

C *De pulegio. Eodem libro. cap. 31.*

Pulegium quoq; educit cholerã nigrã & tragoriganum & †{panthemīnum, qđ leuitate modo dicitur & alixon, & alipon.} Dentur autem de vnoquoq; ℈. vi. Melius autem dantur cum aceto, & sale modico & aqua, siccata & trita.

De lapide armenio. Eodem libro. cap. 32.

Armenius lapis nigrã purgat cholerã, & oẽ pingue & viscosum, ideoq; daẽ melancholicis & elephãtiosis, & *lilbus, & phreniticis & asthmaticis. Dosis aũt ei⁹ ẽ. ℈. iiij. siue plus, siue minus.

De centaurio minore. Eodem libro. cap. 33.

Centaurium minus cholerã pinguissimam purgat, & mucilagines, & ideo prodest spleniticis, & ischiadicis. Bibitur autẽ elixatura eius. Sumantur quidẽ centaurij ℈. vi. aquæ cotyla vna, & bulliat ad medietatem.

¶ De purgantibus phlegma. Eodem libro. cap. 34.

Phlegmagoga dñr, q̃ phlegma purgãt qbus vtẽdũ est in frigidis habitudinibus, & ætatibus, & ægritudinibus, tpe qdẽ hyemis, vt in paralyticis, apoplecticis, tumentibus tumore frigidō & q multũ & frequenter pinguia phlegmata mingunt, & qbus phlegmata abũdãt in ventre, & pe D ctore, & *stõ, & mulieribus rheumatizantibus, & qui pinguia excreãt, & fastidiosis, & ischiadicis de mucilagine articulorũ factis, elaphantiosis: maxime aũt ij, q hydropem anasarca patiuntur.

De colocynthide. Eodem libro. cap. 35.

Colocynthis phlegma purgat maxime, & cholerã, & mucilagines. vñ neruorũ eorũq; passio nũ est purgatiua. Daẽ igiẽ vtiliter oibus capitis passionibus, & orthopnoicis, & ischiadicis, & arthriticis, & ijs q i renibus, & vesica diuturnã affectionẽ habuere. est quoq; vtilis alijs passionibus, q̃ sunt ex materia vix extirpabili & dura. Danẽ aũt. ℈. ij. de interioribus in melicrati cyathis duobus, debilibus aũt. ℈. i. daẽ. Eligẽda est aũt alba & mollis interioris colocynthidis pulpa, nã sicca & denigrata inutilis est. Terẽda est aũt & soluẽda diligẽter, & multoties cribellãda, & qñ vti ea volumus cũ melicrato diligẽter soluaẽ. nã trita anteq̃ infundaẽ, tenuissima videẽ, sed qñ i melicrato infusa fuerit, tumescit valde, ut nõ facile credaẽ, ꝙ cribellata fuerit. q̃ si sic bibiẽ, tumescunt eius partes recentes in ventre & stomacho, & maxime in intestinorum circulis & reuolutionibus propter mollitiem, q̃ acres existentes natura, & demordentes, intestina ulcerant qbus insederint, & passiones neruorum inferunt, & strophos, & fortes tortiones. Vñ cũ multa caute la cũ melicrato oportet eã soluere. Q; si miti⁹ purgare uolueris, colocynthidẽ desup aperi, & oẽ *semẽ proijce, & solũ pulposum absq; semine in ea relinque, & reple eã elixatura, uel uino dulci,

&

Marginal notes: taẽ. drach. — taẽ. quib⁹ clã culũ exhibere volumus. — * Hippocrates — taẽ. q̃ sine melancholiam suspicantur. — taẽ. laxis œdematis, quæ fiũt i abdomine furentibus & hemicranicis. — Aliter legendũ est. — †taẽ. xii. — *infunde — †Parthenion, quod & leucanthemon vocatur. — *aẽ nephreticis — *laxo — * sepa.

& veteri,& sic infundatur per diem & noctem,deinde colabis vinum cum pãno, & calefacies,& E
dabis bibendum.Optime quidem purgat ictericos,& habentes liuidas pustulas in superficie.

De tithymallo. *Eodem libro,cap.36.*

Tithymallus educit phlegma & cholerã nigrã.Danť aũt cymæ virides in vasculo quodã ad ignẽ desiccatæ,& sic diligenter tritæ.Misceanť aũt eorũ.℈.iij.cũ polẽta & aqua,& sic bibanť,nã siccæ comæ eius debiliores sunt.Cũ caricis aũt tithymalli radix siccata in vmbra reponať,& qñ ea vti volueris,corticis ablati diligenter triti.℈.iiij.imitte ĩ vino dulci veteri,& sic ĩfundi ꝑmitte die & nocte,& ꝑ pãnũ colans calefacies modicũ,dabis ad bibendũ cũ vino.optime purgat.Succus aũt tithymalli dať à quibusdã cũ caricis,uel cũ polenta stagones.i.guttæ.iiij. aut.v. sed multum vlcerat linguã & q̃ circa eã sunt,& ventri calorem inferunt maximum.Sed si vis benefacere,in ficu matura & recenti,supradicti lactis.iij.guttas immitte,& de lacte eiusdem ficulneæ ſm vires sumentis,& sic da ad comedendũ.& si volueris seruare toto anno,poteris.quacunq; hora dederis,facile purgat.Sed tanq̃ de fortissimo cathartico obseruate,quoniam mirabiliter soluit.

De isio. *Eodem libro,cap.37.*

Ision phlegma purgat,maxime,cuius cortices siccæ & infusæ,vt prędictum est,in aliquo dulci vino da.℈.vi.bene purgat quantumcunq; volueris,donec anũ aqua nõ laueris,sed cũ panno F
lineo illum absterge.& quãdo tibi videtur sufficienter purgasse,laua anum frigida aqua,& extrema manuum & pedum in aqua mitte,& restabit fluxus.

De elaterio. *Eodem libro,cap.38.*

Elaterium purgat nimis phlegma & choleram.Dabis aũt obolos.iij.cũ lactis confestim mulcti cotyla vna.sed eligendum est quod viride sit in colore,& leue,& non vetus.

De cocco cnidio. *Eodem libro,cap.39.*

Coccus cnidius phlegma purgat & choleram mediocriter,sed magis crũdos & aquosos humores.Est.n.igneus & acutus.Dantur autem grana.xxx.Si vero leuius purgare volueris,denť grana.xx.vel.xv.Dentur autem sic,quod interius est ex granis cum polenta teres & vino,& da ad bibẽdũ:& postea modicum olei rolei vel melini sorbere facias,ne fauces exuras, ideoq; melius est ex eis cũ melle cocto catapotia formare,q̃a aquosos humores magis purgat.inter aquosos purgantia est magis habendum. *serosos.

De agarico. *Eodem libro,cap.40.*

Agaricum purgat phlegma & choleram,sed mediocriter.Dabis.ʒ.ij.cum melicrato vel oxymelite.Est autem cacostomachum,& quia leue est,superiora petit.sit autem albissimum, & faci G
le,& non valde lignosum,neq; robustum.

De cnico *Eodem libro,cap.41.*

Cnicus idest semen croci hortensis siue hortulani,purgat phlegma , sed non fortiter, tritum ʒ.ij.& in viscello gallinæ,vel ptissana mistum & colatum,& sic bibitur. Quidã aũt qđ interius est cnici accipiunt,& terunt cũ amygdalis,& aniso,& melle,& catapotia,formantes seruant.ictericis vtiles quidem,sed leuiores.

De lathyride. *Eodem libro,cap.42.*

Lathyrides.i.cataputia,purgant phlegma magis.Dentur de maioribus grana.xv. de minoribus.xxx.& amplius purgari indigentibus,diligenter ut mãdant ꝑcipe.his uero qui multa euacuatione non indigent,integra da bibenda,maxime si patientes fuerint cacostomachi.

De aristolochia. *Eodem libro,cap.43.*

Aristolochiæ rotundæ semen siccum,tritum.ʒ.i.bibatur cum melicrato,phlegma purgat & choleram.est autem eustomacha.

De linozostide. *Eodem libro,cap.44.*

Linozostis.i.mercurialis,si elixetur,& sola folia comederis,sufficienter stercus expellit. H

De cucumere agresti. *Eodem libro,cap.45.*

Cucumeris agrestis radix,obolis duobus cum melicrato bibita,educit phlegma sufficiẽter sine molestia,& stomachum non euertit.

De styrace. *Eodem libro,cap. 46.*

Styrax pinguis & flauus datur.ʒ.i.†cum terebenthina,mẽsura æquali in catapotijs,& phlegma satis educit. †al.ij.

De thymo. *Eodem libro,cap.47.*

Thymi cymas cũ floribus teres cum oxycrato,& sale modico† {ʒ.x.aut minus} & expurgat sine molestia satis flegma & choleram. †al.drach. iiij. aut.ij.

De cyclamino. *Eodem libro,cap.48.*

Cyclamini radices solutæ.ʒ.iij.aut.iiij.secundum virtutem,cũ hydromelite bibitæ , purgant phlegma & choleram,maxime autem per sudorem.ideoq; bibentem oportet iacere,& cooperire,& calefacere corpus,ut sudoris exitum adiuuet.

De allio. *Eodem libro,cap.49.*

Allij drach.iij.solutæ,& cum hydromelite bibitæ,phlegma educunt. *al.scordio.

De chame-

A *De chamæpity. Eodem libro cap. 50.*

Chamæpityos tritæ.ʒ.ij.& cũ ficubus vel cũ melle cocto sũptæ in catapotijs,educũt phlegma.

De bdellio. Eodem libro cap. 51.

Bdellij arabici clari atq; flaui.ʒ.iij.solutæ cum hydromelite bibantur,& phlegma purgabũt. proprium autem est oculis rheumatizantibus.

De radicibus oliuæ & pyrethri.

Oliuę radi.corticum.ʒ.i.cum vino vel aqua sumpta phlegma purgat.Similiter pyrethri radi cum oboli.viij.cum aqua & ligdos semine.℈.iiij.

De galla.

Gallæ quoq; grana.xl.excoriata comeduntur,& similiter operantur.

¶ *De hydragogis. Eodem libro cap. 52.*

Hydragoga dicuntur quę aquosos expurgant humores,quibus vtendũ est in hydropicis,et mulieribus molestatis per longum tempus ab aliquo fluxu,& rhẽumatizantibus.

*al. albo. *al. rheumatica vlcera habẽtibus.

De squama æris. Eodem libro cap. 53.

AEris squamæ.ʒ.i.ß.in melicrato data,nõ solum aquosos humores,sed ẽt phlegmaticos edu

B cit.quædam vero prædictorum phlegma educunt aquosum,vt coccus cnidius,& cnicus, et lizozostis,& agrestis cucumeris radix,quæ hydropicis est vtilissima.

De euphorbio. Eodem libro cap. 54.

Euphorbium phlegma educit,sed maxime aquosum.Acutissimum aurẽ est nimis igneum, {& cholericum} ideoq; colicis datur,& ventres frigidos habẽtibus:alios vero fortiter turbat, sitimq; validam infert,sed admisce ei aliquod odoriferum semen. Dabis ex eo.iij.obolos cum melicraro,melius autem est cum melle cocto catapotia formare ex eo.

De chamelæa. Eodem libro cap. 55.

Chamælea cocta in mulsa et bibita,aquosa magis expurgat,purgat quoq; phlegma & cholera. Mitte autem ex ea.ʒ.v.in duabus cotylis aquæ,& coque ad quartam, in fine aũt coctionis supermitte mel mediocriter,& parum coque,& colans da in potum.Quidam vero erunt valde chamælex.ʒ.i.†cymarum absinthij duplum,& cum melle conficientes formant catapotia.

*al. dimidium.

†al. ii.

De ammoniaco.

Ammoniaci thymi añ.mistas.ʒ.iij.in melicrato bibe,aquam educũt,quidam spleniticis illud dant cum acetoso melicrato.

C *De sabuco.*

Sabuci radicis corticum succus bibitus.ʒ.ij.aquosum humorem educit.

¶ *De purgantibus sanguinem. Eodem libro cap. 56.*

Sanguinem vero purgant,porri capitati succus.i.eius quod dicitur aratillũ,mercurialis quo que,albæ violæ,agrestis malua,& saluia.

De opio.

Opium sic fac.Mense iulio papaueris viridis folia teras per linteolum extorquens,semen ipsius papaueris viridis teras,& ipso iure miscens coque vt spissum sit,& ad Solem siccabis,& serua,illud est opium.

De omphacomelite.

Omphacomeli sic fac.℞.botros mundos non maturos,nec acerbos,& repone in vmbra, vt possint suæ humiditatis aliquantulum deponere,deinde exucca,& mitte de ipso succo partes. iij.& mellis despumati partẽ vnam,& mitte in vase fictili et gypseo cũ calamo perforato, et suspende ad Solẽ per dies quadraginta.valet ad crassas ventositates rheumatizantes, ad fastidiũ et debilitatem stomachi,flaccida corpora confirmat,et maxime quæ syncopim patiuntur.

D *Alia confectio eiusdem.*

Omphacomeli sic fac.vuæ non maturæ succi partes.ij.mellis partẽ.i. in vase duplici coque, donec densior liquor ipse fiat,et vtere.

De æsypi cerote.

Oesypi cerotum sic fac.ceram,axungiam sine sale,colophoniã,ius lanæ,vetus oleum.añ.li.i. ius fœnugræ.℥.vi.adipis anserini et pullini añ.℥.i.coque oleũ cũ iure lanæ et fœnugręci diligẽtissime,donec ad mensuram olei veniat.Iterum pone ad focum,additis suprascriptis speciebꝰ;

De iure de lana.

Ius vero de lana sic fac.lanam succidã in aquã multam pone vt molliatur,diebus sex, septima vero die coque,et ipsam pinguedinẽ desup collige suprascripto penso,et exinde cõfice cerotũ.

De hydromelite.

Hydromeli sic fac.mellis optime despumati libras.xx.succi cydoniorũ libras.v.aquæ fontis libras.xl.misce diligẽter in vase fictili tenui et picato,recõde,et claude,et mitte ad Solem sub tecto diebus.xlv.hoc est ex die calendarum Iulij vsq; in.iiij.idus Augusti,ita vt intra quinos dies vas conuertas,vt partes quæ quinq; diebus fuerunt superiores,fiãt ifimæ.hoc genus poculi vino vetusto melius redditur,vt nescientes quid bibant putent se optimum vinum bibisse.

De garioph.

De gariophyllato.

Gariophyllatum ad catarrhum sic fac. gariophyllos zingiber & piper tere, adde vinũ, & paucum mellis, & pone ad focum vt bene ferueat. deinde pone in cuppa lignea radicẽ apij, petroselini, libystici, costi, fœniculi, & super istas herbas in ipsa cuppa mitte gariophyllatum feruẽtem, & tandiu ibi sit, donec temperetur vt bibi possit, per dies tres, mane & sero hoc facias. B

De chalcocecaumeno.

Chalcocecaumenõ sic fac. limaturã de cupro in ollã rudẽ mitte, adde acetũ in ipsa olla gypsea de argilla, et mitte in foco, vt intus & foris ipsa olla rubra sit q̃si focus, tolle à foco, & mitte itus fusticulos paruos, & ipsam ollã ad Solẽ mitte vsq; dũ refrigeret, & illud est chalcocecaumenõ.

De amylo.

Amylum sic fac. mitte frumentum mundum in aqua p noctes & dies tres, & p singulos dies aquam renoua, postea in pila macera, adde aquam, & per linteũ extorque in cõcha, & dimittas residere, & tunc ipsam aquam diligenter expurga, vt imum non moueas, quod remanet ad Solem sicca, & hoc est amylum.

De cerusa.

Cerusam sic fac. de plumbo fac tenues laminas, & mitte in vase operculato aceti modiũ medium, & super acetum mitte ipsas laminas plumbeas, ita vt acetum nõ contingant. tunc ipsum vas gypsa vt nullum spiraculũ habeat. ibi maneat diebus. xv. postea tolle laminas, & rade puluerem quem ibi inueneris, & erit cerusa. F

De ærugine campanæ.

Aeruginem campanæ sic fac. laminas de cupro tenues facias, & sicut de plumbo diximus ad faciendam cerusam facias, & habebis æruginem campanæ.

De medulla ceruina.

Medullam ceruinam albam sic fac. frange os cerui, & tolle medullã, & dimitte manere in vino horis quatuor, de ipso vino tolle, & in aqua mitte, & manibus macera donec alba sit. fac tortellos inde, & repone, & vtere.

De sapa

Sapã sic fac. musti de peculo, ʒ. xv. tolle, cydonia integra. viij. caricas. xv. dactylos. iij. anethi ramorum. M. i. fœniculi similiter, apij similiter, coque ad tertiam, et quãdo refrigeratum fuerit cola, et repone in vase fictili et picato.

De careno.

Carenum sic fac. musti dulcis modios. xx. mellis. ℥. x. cydonia partita. xx. poma silr, pulegij. M. v. canabis rad. M. i. ciperi. M. iii. apij radi. et seminis. M. i. scariolæ ramorum et seminũ, petroselini ramorum et se. costi hortulani, radicum fœniculi, radicum libystici añ. M. i. hęc oia coque ad medium, et refrigeratum repone in vase picato. G

De hydromelite.

Hydromeli sic fac, musti dul. modios. x. balsamitæ siccę. M. iij. ciperi radi. M. iij. petroselini radi. fœniculi radi. apij radi. libystici radi. añ. M. iij. nuces pineas itegras. v, cydonia partita. xij. coque ad medium, postea cola, et adde mellis cocti modium. i. commisce bene, et quando refrigerauerit, repone in vase fictili picato.

De garo cathartico.

Garum catharticum sic fac. polypodij pul. lib. i. piperis al. gra. 50. diagridij. ℥. i. gariophyllorũ cochlearium. i. terens commisce cum melle, et repone in vase vi. deinde accipe ad quodcunq; volueris coclear. i. vel. ij. secundum vires, maxime humorem educit melancholicum.

De lycio.

Lycium sic fac. prunellas de caprifolio collige mense septembri, et tere, p linteumq; extorque, et succum eius ad Solem in concha sicca, et erit lycium. H

De acacia.

Acaciam sic fac. mense septembri prunellas ex nigra spina tere, per linteum extorque, succũq; eius in vase argenteo siccabis, et erit acacia.

De flora.

Floram sic fac. cerusam tritam cum oleo et cera modica coque in vase cupreo aut ęreo, cataplasma vbi necesse est apponere, celeriter corium adducit.

De ptissana.

Ptissanam sic fac. mitte hordeum pinsitum in ollam rudem, cum aqua bene coque, per linteũ extorque, condias de sale, butyro, aut oleo cũ pipere et cinnamomo modico, repone et vtere.

De chalcidio.

Chalcidium sic fac. æris florem in aceto vehementissime subigito, sicca ad Solem, fac puluerem et vtere.

De opopanace.

Opopanacem sic fac. herbam virgultam, et radicem panacis siue meu, tere, extorque succum eius, in Sole siccabis, et erit opopanax.

102

A

De omphaco.

tal. acidas olivas Omphácum sic fac. (acinos expressos) accipias, carnes ipsas & nucleos in Sole siccatos tunde, fac in puluerem, & erit omphacum.

De diagridio.

Diagridium sic fac. mēse Augusti collige herbam tithymalli, & eius radices pinse, ius ipsius, id est lac in vase argēteo mittas vt coaguletur sic ad Solem diebus .xi. & pro necessitate quādo opus fuerit vtere.

De aphronitro.

Aphronitrum sic fac. Nitri partes .ij. & saponis .i. distempera cum prima gutta saponarij, factisq; trochiscis ad Solem pone.

De polenta.

Polentam sic fac. Hordeum quando cœperit habere quasi lac, mitte in furno, & quādo desiccatum fuerit, paleis munda, & fac farinam.

De elaterio.

Elaterium sic fac. Succum cucumerum agrestium non maturorum exprime, expressumq; super plenum vas aquæ infunde, & quod supernatauerit collige, & ad Solem sicca.

B

De resina.

Resinam frixam sic fac. ℞. resinam pineam in ollam missam durissime coque, & sic proba si est frixa, Gutta posita in marmore si infrigidata pulverizetur, tolle ab igne.

De aqua ignita.

tal. iij. Aquam ignitam sic fac. ℞. salis lib. ij. sulfuris viui, tartari an. ℥. i. † vinum forte, et fac ad disciplinam aquæ rosatæ.

De hydrelæo.

Hydrelæon sic fac. ℞. partes .ij. aquæ & .iij. olei.

De hydromelite.

Hydromeli sic fac. ℞. partes .ij. aquæ & .iij. mellis.

De posca.

Poscam sic fac. ℞. aquæ partes .ij. vini tres. & coquātur.

De cephalæa.

Siquis cephalæam patitur, & vnū de brachijs tumuerit, vel caput, & ex vtraq; parte, seu sinistro oculo signum apparuerit in modum lenticulæ, moriturus erit. Si vero ex nullo alio signo moriturus est, demus ei hæc antidota, esdrā. s. vel philonium, hieram picrā, blancā, & puluis fiat ex spica nardi, & squinantho, & ammoniaco, & succo tithymalli virginalis & interioris, & opiū, & semen papaueris, & flores centaurij addantur, ex nullo magis, sed æqualiter ex omnibus fiāt & diagridij .℥. i. his oībus in puluerem redactis, dabis .ʒ. i. cū vino calido: & anethino ac rosaceo oleo pfunde caput. Item Esdræ potio cum vino calido temperata & bibita, sine vnctione facta, dolorem capitis sedat. Item theodoricon emperiston magnum, ad omne vitiū capitis facit, hoc idem facit diaolibanum. ¶ *Ad dolorem capitis, & calorem.* Accipe cymas salicum, & in fortissimo aceto ad .ij. partes decoque, & exinde caput & pedes foueas, & ex cymis caput fomenta. Itē galbanum chartæ impone: & pone in parte illa qua caput dolet, & pdest. Itē sauinā tere cū albumine oui, & cum aceto fortiter distēpera, & emplastrum fac sup caput eius, & ibi dimitte .iij. diebus, & ambo crura eius vsq; ad genua mitte in aquam frigidam, & da ibi ei potū ad soluēdum. ¶ *Ad febrem capitis, quæ non permittit hominem dormire uel quiescere.* Tolle capita papaueris sicca vel viridia, & semē lactucæ, violas, & folia myrtæ, & pone in cacabo aqua pleno, et coquaē vsq; dū oēs herbæ dissoluantur, et ex decoctione ipsarum pedes et crura lauentur, et extergātur linteo

C

D fortiter, deinde vngantur oleo viola. et sic somnum præstabis, et dolorem et angustiā auferes. ¶ *Potio ad capitis dolorem.* Fœniculum, rutam, libysticum, mel, piper, vinum totum commistum ieiunus bibat. ¶ *Item ad somnum.* Succus papaueris agrestis cū farina hordei inūctus dat somnum. ¶ *Item ad dolorem capitis.* Folia hederæ terrestris cum albumine oui in fronte ligata prosunt. ¶ *Electuarium ad capitis & stomachi dolorem.* ℞. Mastiches, anisi, fœniculi, polypodij, thuris, myrobalanorū indorū, croci, spodij, sandali albi et rubri, portulacæ seminis, diagridij, an. ℥. iiij. zacaræ, amygdalæ, an. ℥. ß. tragaganthi. ℥. ij. camphoræ. ʒ. i. musci. ʒ. ß. violæ quanrum de alijs oībus speciebus, tēpera cum syrupo violaceo. ¶ *Vnguentum laxatiuum, quod caput alleuiat, stomachum purgat, appetitum confortat, oculos clarificat.* ℞. succi apij. ℥. ij. foliorū rubi succi. ℥. iij. polypodij succi. ℥. iiij. laureolæ succi. ℥. i. fœniculi succi. ℥. xiij. mercurialis succi. ℥. xiij. olei lib. ij. adipis gallinæ et verris an. lib. v. resinæ. ℥. i. thuris, mastiches an. ℥. ß. casiæ fistulæ medullæ. ℥. ij.

Ad tineam.

Elleborum nigrum tritum cum vncto pone super totum caput. ¶ *Ad idem.* Ficatum porcinum crudum et calidum cataplasma diebus .ix. postea laua de aqua frigida, et sanabitur.

Ad furfures.

Accipe semē vrticarum, et trita parumper, et pone in aceto p diem et noctem, et postea laua caput

caput de qua re volueris,deinde vero de ipso aceto,ad vltimũ aũt de pura aqua, hoc fac bis vel E
ter. ¶ *Ad idem.* Coque cyclaminũ in vino,& caput ablue,deinde coque saluiã in vino,& caput
ablue,& sup hoc puluerẽ nepitæ asperge super totũ caput nocte,& mane iterũ laua cum saluia.

Ad capillos cadentes.

Apes quamplures in olla noua include,& ibi eas incende,& cũ oleo tere,& ex inde in caput
mitte,& scarificatum perunge.

Ad diuturnam alopeciam, & ad renascentes capillos.

Pyrethrum tritum mistum cum felle vituli sæpius perunges. Stercus etiam felis idem pstat
cum aceto illinitum:euphorbium cum oleo frequenter impositum idem mirabiliter operatur.
¶ *Ad idẽ.* Caprarum stercus,& vngulas ipsarum cõbustas,& cũ aceto solutas adhibe. ¶ *Ad idẽ.*
Testudinem viuam super sarmenta incende,& cinerem eius in cacabo nouo cũ aluminis.℥.iij.
& medullæ ceruinæ totidem,cũ vino coque,& alopeciam inde frica. ¶ *Item ad uriones in capillis.*
Accipe fel terræ,& fel bouinũ,seu taurinum,& acetum,& pone in cucurbita de creta.facq; for-
titer feruere,& refrigerato,& colato,laua semel vel bis,deinde laua cum aqua calida si vis. ¶ *Ad
idem, & ut capilli citius crescant.* O libanum cum stercore murium pari pondere tere cũ aceto &
perunge,sed ante loca nitro frica.Idem facit git ustum cum aqua tritum & illinitum. Item lathy F
ris trita,& cum oleo cocta,& illinita mirabiliter capillos augmẽtare facit. Itẽ fimum caprinum
combure in testa,& tempera cũ oleo,& raso capite inunctum spissos capillos pstat.flos agrimo
niæ tritus cum oleo & fricatus,nigros capillos facit.Itẽ ad capillos cadentes, agrimoniam tritã
cum lacte caprino impone. ¶ *Ad idem.* Verbenã cum absinthio in lixiuio coque, & laua ca-
put assidue. ¶ *Vt capilli nascantur ubi uolueris.* Panem hordeaceum,& chartam cum sale æquali-
ter combure,& tere cum adipe vrsino,& vnge locum. ¶ *Vt capilli nascantur ubi uis.* Vnge ca-
put oleo myrtino,qd sic fit.℞.flores myrtæ,& coque cũ oleo communi,& eo colato pone recẽ
tes alios flores myrtinos,& stet sub diuo.xl.diebus:sic fit oẽ oleum,vt rosatum, &c. Item corti-
cem mediam de vlmo in aqua coque,& de ipsa aqua caput laua,deinde puluerem rutæ supera-
sperge. ¶ *Item ad capillos & pilos ut nascantur.* Pellem de capite vulpis calybitidis.i.tugurialis ex
coriatam combure,& lacertæ viridis corpus eiecto capite vno die aut nocte suspende,& postea
coque in oleo simul cum puluere,& vnge vbi volueris. ¶ *Ad idem.* Ex cortice capparis incẽ
so cum melle inunge.Similiter ex puluere ranarum,& muris fimi cum pice liquida,& ex cinere
quercus nouellæ vnge sæpius.

Ad auferendum pilos. G

Ad pilos de facie vel alia parte corpis auferendos.psilothri,calcis viuæ lib.i. in vase fictili ad
ignem,sine aqua per diem & noctem dimitte,in crastinum aũt aquæ quantum sufficit infunde,
& diu agita,postea adde lepnias pulueris.i.auripigmẽti.℥.ij. Quãdo vero probare volueris an
perfecte coctum sit,penna immissa & abstracta si depilatur coctum est,tunc in balneo antequã
laueris vnge,post horam quando iam pili cadunt,de furfure absterge, & laua. ¶ *Vt pili ita abla-
ti nunquam renascantur.* Cicutæ semen,vespertilionis sanguinem, verbenæ succum cõmisce vt
multum spissentur,vnge nocte prius ablatis pilis.

De hemicrania.

Siquis hanc passionẽ habuerit,& nullum cibum sumere quærit,& dormire nequiuerit,nau-
seare iterum nõ valuerit,& nullum suspirium fecerit,& potestatẽ in lingua non habuerit vt de
bet,sed hæsitauerit vt ictericus,ista signa mortem significant. Si vero nulla sint mortalia, dabis
ei picram Gal.& sal catharticũ. Vnguento thermantico seu calido vnge caput eius. Itẽ succo fo
liorum ederæ cum oleo & aceto unge nares.& statim dolor sedatur. Pilulæ ad hemicraniã. ℞.
myrobalanorũ citrinorum,kebulorũ,indorũ añ.℥.ß.croci orientalis,masticHes añ.℥.ij.& scrup.
ij.scammoniæ.℥.i.ß.aloes hepatici quantum pensat totum,tempera cũ succo fœniculi,& da eũ- H
ti dormitum. ¶ *Ad idem, & ad quoslibet alios morbos.* Baccarum lauri cum folijs.℥.i.bryoniæ.℥.i.
mastiches.℥.i.aloes.℥.ij.tere & confice cum succo caulis, & fac inde pilulas, & da patienti post
comestionem.xi. vel.xij. secundum virtutem,eunti dormitum. ¶ *Ad idẽ.* Herba quinquefo-
lia in vino,aut in aceto trita perunge.

De scotomia.

Qui villam iugiter circuit per gyrum,vel cõtra Solem respicit,seu in puteum,seu in quemli-
bet locum manum mittit vt inde aliquid attingat,& statim cadit,& spumat:mortale est. Si autẽ
nullum mortale sit signũ,abrotanum da bibere,& in capite pone theodoricon emperiston, &
hieram,& anacardinum theodoricon. ¶ *Item ad capitis uertiginem.* Balsamitam cum oleo tritã
& expressam,cerebro & fronti tepidam vngendo appone.

Ad caput fractum.

Aranea tela cum oleo & aceto,fracto capiti apposita,dolorem tollit & sanat.

De epilepsia.

Qui ceciderit in hanc passionem,& cõtraxerit omnia membra in vnum, non tñ spumat, &
postea libenter manet solus,& cum nemine propria voluntate loquitur,signa mortalia sunt.

Siquis

A Siquis lunaticus spumat, & oculos conuertit, & fremit, & mugit, & cadit, & mẽbra contraxerit, & colorem similem croco habuerit, moriturus est: si aũt hæc signa desunt: cũ blanca, aut scti Pauli antidoto, aut Esdræ cũ scammonia ei subueniat. Item epilepsia nascitur. ex. iij. humorib⁹. i. phlegmate, cholera ru. & melancholia. Siquis cadens fecerit spumã multam & albã, & stridet dentibus: erit de phlegmate. si vero qñ ceciderit, claudit oculos quasi dormiat, & non proijcit spumã, & cito resurgat: erit cholera. Si aũt vultũ nigrum habebit, & distorquebit os, & caput, & linguam, & manus strinxerit, & fecerit spumã paruam, & continebit se quasi ad mortẽ: de melancholia erit. Item p vrinã potest cognosci, ex quo horum trium æger patiat. quia si fuerit alba & crassa: erit de phlegmate. si citrina & parũ nigredinis habuerit: de cholera rubra. si alba & nigra & crassa: erit de melancholia. hoc potest probari in sequenti nocte sui casus, vel pcedenti in vrinis. Patientes aũt melancholiæ eã vel phlegmatis, sic curari possunt, in primis talẽ diætã accipiant. xv. diebus vel. xx. comedant carnem *ouillam non pinguem, coquinatam, & agnos paruos. De volatilibus, comedãt gallinas, gallos, anseres, anates, pullos columbarum domesticos, phasianos. De oleribus, porros coctos cum oleo, buglossum coquinatũ, pastinacas cognatas, fœniculũ, asparagos, ius cicerum cũ oleo: De fructibus vero nullum, nec pisces. Bibant vinum

*al. suillam

B subtile cum aqua. ¶ *Potio ad idẽ.* ℞. pœoniæ grana, saluiam, absinthium, vrticã, marrubium sm æstimationem in aqua frigida tẽperabis. ¶ *Item ad idẽ.* Lasar. i. assæ fœtidæ, maluæ, betonicæ, abrotani, phu; cinnami, piperis albi, rhu põtici, euphorbij, salis, sicuũ, opopanacis, saluiæ, origani, diagridij. scillæ, casiæ fistulæ, ammoniaci, mastiches, hyoscyami, costi, rutę, castorij añ. ℥. i. ℔. sagapeni, mandragoræ, mercurialis, sampluci, rhoris. añ. ℥. iiij. da ei cũ aqua calida in modũ auellanæ. ¶ *Item puluis ad caducos, et qui spumant & paralyticos.* ℞. olibani, mastiches, myrrhæ, sanguinis draconis, aspalathi, antimonij æquali pondere, opopanacis. ℥. i. oliuæ smaragdinæ, bdellij varij, petræ de capite corui marini nigræ †vnc. iij. crystalli, sadib. i. folia nucellæ. nascam. i. fungũ quercinũ, carbones sambuci, petræ sancti sepulchri, nascã vitis, †pannũ blattæ byzantiæ, nascã myrtinã, crucem †marinam, herbam occasionis, †cicerellum, furfura, matrisyluã, herbã hircinam, betonicam, maiorẽ maluã, marcoram. i. marrubium †baccarum, malum styracis, †vngulam vrsinã, corium vituli marini, fel & ficatum vrsinum, fel & ficatum corui, fel & ficatum erinacei, cingulũ de corio capreoli, os de corde cerui, sulfur, pallã maris, radicẽ de carduo albo añ. ʒ. ij. puluerẽ fac & da cum aqua frigida. ¶ *Ad idẽ.* Oua coruorũ comesta prosunt. expertũ est. Qui perdit loquelam culpa epilepsiæ, succum rutæ agrestis naribus inijcies hoc sæpe facto eam recupabit.

†al. drach. vij.

†al. carnem

†al. cercumam

†al. canosolam idest polium.

†al. malum renedest cyclaminum.

C ¶ *Vnguentum ad idem.* Centumneruiam, violã, brancam vrsinam, allium, farfaram, apium, risus, batrachion, linguam caninam, sisymbrium, fœniculum, libysticum, aquilegiam æqualiter, herbam fœtidã plusquam de alijs: his oĩbus pinsitis cum axungia scrofæ recenti, & in axungia valde coctis, exprime fortiter per pannum in aqua frigida, & quod supcoagulauerit collige & repone, & vtere. infirmus aũt secludat diebus. xxx. prius tñ accepta potione, q̃ optime purgat, capite raso, & bene calefacto, mane totũ caput hoc vnguento, & totũ collũ in circuitu vnge, & sero sili eunti dormitum: & hoc. xxx. diebus facto, ℞. castorium, & olibanum, & antimoniũ, ęquali pondere, & pulueriza, & distẽpera cum fœniculi succo, & da ad bibendũ mane ieiuno, & sero eunti dormitum, & hoc per. xxx. dies, & custodi à cibis cõtrarijs. ¶ *Item probatum unguentum epilepsiæ.* ℞. linguam caninã, brancã lupinam, plantaginem de aqua sulfurea, sisymbriũ, fœniculum, libysticum, centrum galli, violam, saluiam. hæc oĩa æquali pondere cum recẽti axungia scrofæ in aqua decoque, & cola fortiter, & quod supnatauerit infrigidatũ collige. Et qñ operari volueris, cathartico patientẽ purga, put res postulare videt: deinde abraso capite abũdãter inũge, habens idẽ supra caput, & circum amplam testam calefactã, vt affatim calorẽ ministrare possit. hoc p triduũ, vel quantũ opus fuerit fac. Et aquã aliquantulũ mellitã & calidã bibat, antimo-

D niũ, castorum, olibanum, linguæ caninæ radicẽ, fœniculi radicẽ æquali pondere, & puluerizatis vtatur in supradicta aqua, vel eius succo expresso. ¶ *Itẽ ad idẽ.* Fac bullire centumneruiam idest barbaram syluanam in. ix. phialis vini, vt redeat ad tertiam: da phialam. i. per dies nouem.

De apoplexia.

Qui ceciderit in apoplexiam, & de multis rebus desiderat sibi cibum afferri & potũ, & statim qñ videt hęc abominatur, siue masculus fuerit, siue fœmina, mortem sibi imminere significat. q autem non habuerit hæc signa, curari poterit cum supradictis antidotis & vnguentis.

De phrenitide.

Qui ex phrenitide multum alienatur, phlebotometur de media vena frontis, quãtum oui testa capere potest. Si perdiderit loquelam, sternutamento vtatur, quod conficitur ex condisi herba. Si aũt præ nimia angustia dormire nequierit, cruta & pedes lauẽtur ex decoctione violarũ, & rosarum, & semine lactucæ, & myrtæ, & sic colatis linteo, vngatur oleo violato, & si nõ alienatur, & desiderat balneũ, sine aliquo timore detur. Si autem hoc totum non profuerit, radatur totum caput, & ex calido pulmone pectoris obuoluatur totũ caput, & maneat ibi per totã noctẽ, & sup folijs cucurbitæ, & totus stomachus similiter obuoluatur de folijs, & matutina hora p̃ nimio fœtore auferantur. De cibis, vtatur cucurbitis & portulacis conditis cum parco oleo

& aceto,

& aceto,& comedat far,ptiſanam: de pomis aũt,mala granata,& mala ſyria,& pira. Itẽ ad phre- E
nitin,Succus hederæ in naribus infuſus,& ruta miſta cum aceto,cerebroq; ſuppoſita nimis ad-
iuuat.Idem ad ſomnum.Semen hyoſcyami fortiter tere,& cum lacte mulieris,& oleo violato,
vel roſato tempera,& tempora & frontem inunge.

De melancholia.

Qui melancholiam patitur,ſemper vomit,& faſtidium patitur.& nihil de cibo & potu acci-
pere põt:tñ hoc tantillum quod ſumit non,pficit ei,& Solis vel ignis ardorẽ nequit ſuſtinere,et
dormire non põt:tñ qñ dormit ſupinus iacet:& nunquã firmiter dormit,& poſt dormitionem
pigritia ei ſentit,& ambo labia viridia ſunt,moriturus eſt.Itẽ ſi multum ſitit,& lateris patiat do
lorem ex vtraq; parte,talis eſt ei curatio.Calami,nardi,caſiæ fiſtulæ,euphorbij,coſti añ.drac.ij.
eſulæ drac.iiij.hæc oĩa in puluerem redige,& cum vino bibat ieiunus valde diluculo,& tunc ie
iunet ad horam nonã. ¶ *Item ad idem potio.* Ireos tunſum & cribratum miſſum in vino ieiunus
bibat mane. ¶ *Aliud catharticum.* Tartarum,& farinam tritici mitte in vino in ſero,alia die fac
inde pilulas,& dabis ad manducandum ieiuno. ¶ *Item ad idem medicamentum purgatorium melan-
choliæ,quod hunc humorem proprie purgat, & liberat corpus.* Recipe aniſi vnc.i. petroſelini, vnc.iiij.
epithymi drac.iij.mel quod ſufficit,dabis cum aqua,vel cum vino. F

De lethargo.

Qui in lethargũ ceciderit,& libenter eſt ſolitarius,& multum comederit,& eo q amplius deſi
derauerit,& loquit quod non decet,& iugiter ſaliuam ſuam foras mittit,moriturus eſt:maxime
ſi ſudor frigidus i facie & ceruice fuerit.Si vero talia ſigna defuerint,ita curabis.Ante diẽ tertiũ
nihil eſt adhibendum.Iacere debet in loco luminoſo,frequenter pulſando,nomẽ eius vocet:q
ſi pualeat plurimum ei ſomnus,vngenda ſunt ex oleo dulci & calido eius pcordia, & lana mũ-
da & calida faſciãda.Cibo aũt dato,tricent illius manus & pedes.q ſi iterũ dormiuerit, mulſam
accipiat,& clyſteria inijciantur,& caput preſſius rundatur,ferulæ incenſæ fumus,eius naribus
apponendus eſt.Sicut ẽt lucernæ extinctæ odor olfaciendus eſt.Sic ruta in aceto trita eius nari
bus adhibenda eſt,ſiſymbrium in aceto tritum infundimus in capite, aut teſtudinis ſanguinẽ
in fronte illinimus. Ptarmico cerebrum mundare conuenit.alij ſanguiſugam fronti & tpibus
adhibent.Ex cornu ceruino & galbano fieri fumum eius naribus valde approbamus.

Ad oculorum uitia.

Super panem hordei calidũ & per medium ſciſſum puluerem carui aſperges, & ante oculos
patientis tenebis. ¶ *Ad ſanguinem & uulnus oculorum.* Primũ tere pinguedinẽ, & poſtea adde G
farinã milij,& diſtempera cum vino in modum vnguenti,& linteolo ſuperpoſito,cui opus fue
rit impone. Item tolle crocum orientalem,& lycium,& ſuccum ocymi,& lac fœminæ marem
nutrientis,& dactylorũ carnes,oĩa tere fortiter,& cum aqua roſata vel cum ſucco ipſo & lacte di
ſtempera in modum vnguenti,& ſuper oculos pone. ¶ *Item ad oculos ſanguinolentos.* Tolle pul
lum columbinũ,& ſub ala incide,& ſanguinem qui inde exierit in oculos infunde,pbatum eſt.
¶ *Ad lachrymas oculorum.* Tolle rapas ſylueſtres,& tere fortiter,& cũ aqua roſacea diſtempera,
& ſuper oculos pone,probatũ eſt. ¶ *Ad lippitudinem oculorum.* Atramentum,mel,albumẽ oui
æqualiter teres,& oculis ſuppone,mane & ſero lacte mulieris inunges. ¶ *Item ad lachrymas ocu
lorum.* Rutæ ſuccum & mel commiſce,& oculos vnge.certum eſt. ¶ *Item ad ſanguinem & dolo-
rem oculorum.* Aloẽ & opium tempera cum lacte mulieris q̃ nutrit maſculum. ¶ *Item ad tumo-
rem,& caliginem,& ſanguinem.* Verbenam cum oui albumine tere,& tritã impone. optimũ eſt.
Item cynogloſſi ſuccus in oculis immiſſus,& herba trita & ſuppoſita oculis,mire,pdeſt. ¶ *Item
ad caliginem oculorum.* Rorem qui cadit in matutino,& ſuccum rutæ collige in vnum,& in ocu
lis mitte. ¶ *Ad pãnum oculorum.* Puluis olibani cum melle,& aceto,ac ſtercore maiorũ muriũ
miſtus,atq; inunctus,caput denudatũ capillis veſtit,& pãnum oculorum diluit. dyſenteriæ ob H
ſiſtit cum aqua lumptus occaſione frigoris,lumen amiſſum pulueriżatus & iniectus reſtaurat.
¶ *Item ad pãnum & ſanguinem oculorum.* Membranum oliuæ fortiter teræ,& miſce cum albumi-
ne oui,& pone ſup oculos,multum valet. ¶ *Ad ungulam oculorum.* Tolle anguillã viuã,& ex-
trahe inde ſanguinẽ,& mitte in oculũ,multum valet. ¶ *Item ad idem.* ℞.nitrum,& mitte p.ix.
dies in ignẽ,& poſtea fac tenuiſſimum puluerem.& mitte in oculum.expertum. ¶ *Item ad ſan-
guinem oculorum.* ℞.Succũ apij, & albumen oui,miſce in ſimul, & mitte in oculum ſero eunti
dormitum,probatũ eſt. ¶ *Ad idem.* ℞.ſalicem ſiccũ,cõbure fortiter in ignẽ,poſtea fac tenuiſſi
mum puluerem,mitte in oculũ eunti domitum,probatum eſt. ¶ *Aliud ad pruritum, & pinguem
pituitam.* Succum vel folia apij miſce cum bono vino & dimitte per vnum diem,poſtea vnge
oculos,vel laua,mire prodeſt. ¶ *Ad albuginem oculorum.* Succus agiolæ,fœniculi, inſtillatus eũ
ti dormitum,multũ valet.Stercus album tantum lacertæ cum vino temperatum idem facit. Itẽ
ſuccus ederæ terraneæ in nare eiuſdẽ partis oculi,in q̃ fuerit albugo,immiſſus,capite vehemen
ter reflexo manente,albuginem eijcit. ¶ *Item ad clarificandum uiſum.* Fel vulturis cum ſtercore
humano miſtum,& vino bene colatum,& oculis immiſſum mire facit. Fel arietinũ immiſſum
hoc idem facit. ¶ *Pilulæ ad uiſum expertæ.* ℞.ſquinãthi,ſpicę,xylocaſię,xylobalſami, carpobal-
ſami,

A sami,agarici,asari,rosæ,violę,epithymi,absinthij,colocynthidis,terebinthinę,cinnamomi, cro
ci orientalis,stœchados,mastiches añ.ʒ.i.diagridij.ʒ.iiij.aloes hepatici.℥.v.tēpera cum succo ab-
sinthij,& fac pilulas.

Ad aurium uitia.

Ad aurē percussam,vel vulneratam,calidi panis interiora cū melle tere:et frequenter pone.
¶ *Item ad aurium dolorem.* Tolle cepas,& tere fortiter,& adde cyminum,& mitte in frixorio,&
fac in modum cataplasmatis,& tepidum pone super aurem. ¶ *Item ad auditum.* Micā panis hor
deacei impone calidā. ¶ *Ad aurium dolorem.* Succum menthæ tepidū infunde. ¶ *Item ad aurium
dolorem.* Rutæ cymā & cyminum tēpera cum lacte mulieris,misce & cola.& succus inde extra-
ctus tepidus auribus instillatus valet. ¶ *Item ad aurium dolorem,uentositatem,& surditatem.* Cepul
lam albam,& allium simul tere,& exprime inde succum,& auribus instilla.Item tolle malū ter-
raneum,& caua,& immisso oleo coque,& in auribus instilla:idem pręstat. ¶ *Item ad diuturnos so
nitus.* Euphorbium cum oleo cyprino tritum & calefactum in aure missum,singulare pręsidiū
est. ¶ *Item ad dolorem calidum & tumorem.* Succus cucurbitæ cū oleo rosaceo calefactus & immis
sus sanat.Itē lycium,& opium lacte mulieris admistum,& auribus imissum,nimios dolores mi
B tigat:si tñ opium vetus fuerit.Item oua formicarum tere,& p linteū cola,& adde polygoni suc
cum,& auribus infunde,vetustissimum emendat surdum.Si vulnus in auribus fuerit, aut audi
tus grauetur,vrinam puerilem tepefactam infunde:humorem desiccat,& celeriter sanat. Item
hederæ succum cum vino mistum infunde.

De fluxu sanguinis narium.

Ad narium sanguinis fluxum,testes ouorum,et maxillas cancri,& sanguinē draconis,& ster
cus bouinū siccū,et parū de psilothro vnguento sicco,quod remanet in vase,in quo cōficit̄.hęc
oia tere,et in puluerē redige,et quantum tres digiti leuare possunt,vel quantuncunq; pōr cum
nare,vnde sanguis fluit,leuare,attrahat,et liberabitur.Hic puluis cum aqua frigida tēperatus, ī
mane et sero potatus cum prædicta mensura,scilicet trium digitorū curat fluxus mulierum,dy-
sentericos,et hæmoptoicos. ¶ *Item ad idem.* Gypsum cū aceto forti,aut argillam fronti,vel tē-
poribus illine,et testiculos in aceto forti patiens teneat. Item lumbricos terrestres cū thure et
tenui albumine oui contere,et fronti et naribus impone. Itē bombacem aliquātulum vstum,
et vino et oleo infusum in nare,de qua sanguis exit mitte:eamq; exinde oppila. Item herba san
guinaria pinsita,et naribus imposita sanguinem sistit.Puluis vrticæ combustæ naribus insuffla
C tus idem facit. Item vitellus oui assatus et durus naribus immissus sanguinem stringit.

De fœtore narium.

Ad nares male olentes,rutæ semen,absinthij semen,vel pyrethri accipe:fac puluerem,et i na
ribus pone.

Ad polypos naris.

Recipe aluminis scissi,myrrhæ,sandaracæ.añ.ʒ.iiij.æris vsti,gallæ añ.ʒ.i.diligenter tere:et ca
lamo insuffla,prælotis tamen naribus bono vino,et bene valebit. Emplastrum Ieneadi diape-
pereon,solutum cum succo mali granati acidi idem præstat.

Ad uitia oris.

Siquis vlcerationem oris patitur intrinsecam,tolle oculum lucidum.i.lycium,et cū aqua ro-
sea distempera,et in ore tenere facias,et sanabitur.Si ex rheumate tñ fuerit , abrotanum tritum.
et cum melle mistum in ore clauso teneatur,et phlegma fluere sinatur.Singulare auxilium hoc
*al. fagi est,et ad dolorem dentium valet. ¶ *Ad fœtorem oris.* Folia frāgi manduca pulegium et serpyl-
lum simul,et quando perrexeris dormitum,aceto bono laua. Si anhelitus olet, qñ perrexeris
dormitum aceti boni cyathum.i.p partes bibe. ¶ *Vnguentum ad uitium oris,uel uulnus.* Ius de che-
D lidonio pleno ouo,mel pleno ouo,piperis grana.51.coque ad medietatem,et vtaris. ¶ *Ad lin-
gua uulnus.* Arundinem in melle missam et coctam pone:mirifice sanat.

De dentium uitiis.

Nasturtij succus auribus infusus dentium dolorē mitigat.Sotira et Eucharistum potata do-
lorem dentium sedant et placant. Itē tithymalli radicem coque in vino ad medietatē, et bis p
mensem os lauetur,et dentes nunquam dolebunt. ¶ *Item ad idem.* ℞.radicem vrticarum,et co
que in aceto,acetum tene in ore,de radicibus vero emplastrum facias super maxillas dolentes.
¶ *Ad idem.* Tolle mēbranum,radicē thapsiæ,et coque in aceto,et ablue dētes, prius tñ scarifi
*al. orni catos,vt sanguis inde exeat,hoc etiam commotos dentes confirmat. Itē rasura corticum ōui
tene deforis,et cum aceto forti decoque,et tepidum in ore tene. ¶ *Ad idem.* Chamædryos cū
aceto forti tene,et longe in ore tene,statim dolor deficiet.Item hederę radicē in vino coque,et
in ore tene radicem et vinum,multum prodest. Item quinquefoliū cum radicibus in aceto aut
vino coctū ieiunus in ore tene. Itē vinum cum pipere miscebis,et parū bullies ad focū , et te-
pidum in ore tenebis. Item succus allij cum pipere triti,in aure alterius partis missus,pdest.Vel
sal combustum super dentem positum perfecte idem operatur. Item puluis olibani cum sta-
phide agria tritus,pdest dentibus,et linguam expeditā reddit. Item. ℞.53.grana piperis,et tere

fortiter,cum forti vino bullias,et teneas in ore,& reijcias,et iterũ bis vel ter,aut amplius sumas, E
donec dolor cesset.cortex pyrethri bene tritus,& super dentes positus prodest. puluis eius idẽ
operatur.Hoc idem facit vena incisa,quæ retro est in media aure, vel alia ligata inter pollicẽ &
indicem contrariæ partis. ¶ *Ad maxillas tumidas,& ad dolorem dentium.* Bulli tithymalum in aqua
& cola,herbam fascia leuando,& ponendo in gingiua. ¶ *Ad dentes continendos.* Corticem pyre- * al' piri.
thri † incende,& bolum armenicum,& mastichen,misce,& facto puluere vnge gingiuas.Idem
faciunt piper.ʒʒ.calx cũ melle prius mista,& postea assata,& galla,& mastiche,& balaustia:om-
nia æqualiter pulueriza,& vnge gingiuas. ¶ *Ad uuulam destillantem,& fauces tumentes.* Succo ab
sinthij sufficienti laua. Item sinapi in aceto gargarizatum cum melle multum iuuat.

Contra uitia faciei.

Ad impetiginosam faciẽ & rubram.℞.succũ carduncelli albi,& morgellinę,tantundẽ de oli
bano,& melle,& absinthio,& cerusa,& his cõmistis vnge:& laua faciẽ cũ mica panis in aqua in
fusa,deinde teneras cymas rubi cũ melle Luna decrescẽre, cõfice:postea inũge cerusam nouies
ablutam:deinde commisce oleũ,& psimythiũ.i.cerusam & olibanũ.¶ *Ad lentigines.* ℞.ouum,et
pone in aceto,donec testa macereť:& accipe sinapi,& pulueriza,& cũ ouo cõfice,& vnge faciẽ
eunti dormitũ:postea laua cũ farina hordei. ¶ *Ad idem.* Succus bryoniæ,& cucumeris agrestis. F
añ.℥.i.gũmi hederę.℥.ß.accipe,& faciẽ laua supiori modo,& si itumuerit facies,cũ succo strych-
ni.i.solani & albumine oui laua. ¶ *Item ad impetiginem.* ℞.radicem plantaginis,& sal & acetũ for
tissimũ,tere fortiter,et de illo aceto distẽpera,& laua. Itẽ radix minoris lapathij in aceto cocta,
et sup impetiginem fricata liberat.Itẽ hieralogodion,et hiera Rufi,facit in initio impetiginẽ ha
bẽtibus,et varijs alphis. ¶ *Vnguentum ad impetiginem.* Lacertam viuam,et vitem albam pone in
oleo:et coque ad tertiã,et colato oleo,adhibeatur cera purissima.probatũ est. ¶ *Ad idem.* ℞.olei
libram,i.olibani,cozũbri,pegulę,sulfuris,saponis,lycij,auripigmenti, ceræ añ.libram mediam.

De morpheæ curatione.

¶ *Trochisci ad morpheam albam uel nigram.* ℞.ellebori albi,piperis longi,careos.i.carui,balcyo-
nij.i.spumæ maris,sulfuris viui, calami aromatici , andrachnes.i.portulacæ , sandaracæ : omnia
ęquali pondere,tere,et fac trochiscos cum aceto,et vtere. ¶ *Ad maculas albas uel nigras.* Oua trita,
et cretam,lithargyrum,et cerusam,ex æquo cum aceto et oleo rosato confice,et loca prius cum
linteo perfricata vsq; ad ruborem perũge.probatum est. ¶ *Ad maculas rubras.* Cum melle,et ab-
sinthio inunge faciem. Item aloe trita cum melle inuncta faciem iuuat.

Ad rugas de facie tollendas,& omnem ægritudinem depellendam. G

Cucumetis agrestis radices siccas tere,et secerne,et misce cũ aqua:et faciẽ laua:hinc alia aqua
frigida laua faciem.quod si per triduũ feceris,mirum effectũ videbis. ¶ *Vnguentum ad morpheam.*
℞.staphidos agriæ,sulfuris,lithargyri.fac puluerem,et vade ad balneum et laua te:et postquam
lotus fueris,laua te cum aceto,et vnge supradicto vnguento,et post triduum iterum laua te.
¶ *Aliud ad morpheam albam,& nigram,& serpiginem.* Recipe succi mali terranei.i.cyclaminis vel pa
nis porcini,succi hyari,succi draconteæ,viticellę succi,saponis,sanguinis draconis,et aliquantu
lũ capitelli:frica fortiter sicut vnguento,et vnge vbi opus fuerit.¶ *Ad scrofulas.* ℞.radicis rapha-
ni agrestis rotulas.ix.et tantũ de eadẽ radice,vt tantum succi possit exprimi,quod sit ad mẽsurã
triũ digitorum,in ampulla vitrea,et da vt bibat in die martis Luna crescẽte:et in die iouis Luna
deficiente,et scrofas super scrofulas pone. ¶ *Vt tota facies sit candida.* De sanguine tauri faciẽ li-
nias,maculas de facie tollit,et lympidam reddit. ¶ *Item ad idem.* Aphronitrum,lithargyrum,pi-
cem rufam,olibanum,cimoliam,raphanũ cum aqua pluuiali cõfice,et faciem linias. ¶ *Vt totum
corpus hilaris fiat coloris.* Vini veteris fæcem cum oleo tere,et totum corpus perunge. ¶ *Ad faciem
clarificandam.* ℞.crystalli,amenti dulcis et salsi,dẽtalis et antalis,coralli albi,et rubri, vmbilici ma
rini,nitri,salis gemmæ,sarcocollæ añ.℥.cerusam circa omnia supradicta cõtere:vbi ergo cutem H
laueris,distempera paululum de prædicto puluere in manu tua, et inde tange cutem. ¶ *Item ad
idem.* Olibani cerę † virginis,cornu ceruini,lithargyri,cerusæ ana.ʒ.iij.terebinthinę.℈.iij.con- † al. olei.
fice et vtere. ¶ *Vt facies albescat,& mollescat.* Cerusam,et ceram albam teras valde cum roseo, et
vnge.Theodoricon emperiston male coloratis,Anacardinum pallidis valde facit.

De passionibus gulæ.

Porro ad scrofulas. ℞.ellebori nigri,mali terranei, herbe mauræ.i.trifolij,matrissylux,caudæ lu
pinæ:has bene ablutas fortiter pinsito,et ad tertiam decoque, et patiẽti de tertio in tertium diẽ
dabis. ¶ *Item ad idem.* ℞.radicẽ spathulæ,et radicem herbæ mauræ,et testiculos agni, et nouies
ablue et tere:et in vase pleno aquæ ad cœlum liberum suspende nocte vna : et singulis diebus
bibe.Et frondes tritas herbę maurę in patientibus locis fascia : et dimittatur tota nocte. ¶ *Item
ad idem.* ℞.stercus porcinum,et fac puluerem ex eo,et laua prius vlcus de fortissimo aceto vel
vino:et postea imple de puluere illo,donec sanetur.expertum est. ¶ *Ad idem.* Fabæ lupinæ ra-
dices vino nouies lauentur,et aqua in diuersa proijciantur loca:quarũ radicum vna pars teratur
mediocriter:alia pars dimittať integra:et.ix.grana piperis integra, et cinnamomi integri.℈.ij.
et mellis.℥.ii.imponatur in olla cum vini cyathis.ix.quę omnia bulliãt ad tertiam : et sic tribus
diebus

A diebus detur infirmo ad bibendū Luna deficiente. ¶ *Ad idem.* ℞. Brusci radices, asparagi radi
ces, radices fœniculi, radices violæ, cymę oliuæ, cortices fagi, paululum radicū acori, cortices vl
mi, flores stœchados, rosæ agrestis, vel rosæ caninæ, q̄ omnia lauentur nouies in aqua: & conco
quantur in vino vsq; ad tertiam: & postea misceatur paululum mellis, & piperis, & ita bibat. Itē
vitis albæ radicem tritam cum axungia superpone frequenter. ¶ *Ad idem.* Succus capparis,
& succus fumiterræ misti & bibiti valde prosunt.

Ad glandulas.

Obuli cataplasma impone, & glandulas deficere certum est. Itē folia persici cum sale tere,
& superpone, mirifice prosunt. Sed si fuerint duræ ipsæ glandulæ, fimum caprinum tere cū ace
to, & in panno inuolue, & superpone. ¶ *Item ad scrofulas.* Tolle lacertam viuam, & mitte ī ol
la rudi, olei libram vnam, & ibi se decoquant. penitus aquam non tangat: postea vnge mane &
sero, vel decies in die. ¶ *Item potio ad idem.* Enulæ radices, gladioli, asphodeli, folia lauri: oia co-
que in vini fortis phyalis nouem, quousq; ad tertiam redeat. dabis Luna deficiente.

Contra uitia palati, & gutturis.

Diamoron de rubis, quod facit ad omnes causas palati, & gutturis: uuulam subleuat cadentem, & humorosam
B *desiccat.* Recipe succi mororum rubi, libras duas, mellis, librā vnam, sapæ, libram vnam: quod
conficiī sic, succum cum melle & sapa in vase æneo stagnato ad leues prunas decoque, & ad p-
fectam decoctionem feruefacere desine. Quando vero coctū fuerit scies, quia posita de eo gut-
ta super marmore, si se retinuerit vt mel, bene coctum est. tunc in vase stagnato recōde, & vsui
reserua. qn̄ opus fuerit, ex eo palatum & vuulam vnge, aut ad gargarizandum dabis. ¶ *Aliud
ad idem, & ad uulnera faucium alba, uel nigra.* Recipe balaustij, succi corticis granati sicci, amborū
an̄. ʒ. iiij. aluminis scissi, mastiches an̄. ʒ. i. tere, & in puluerem redige, & cū decoctione croci colli
ge: & quando opus fuerit, locis dolentibus vnge.

Ad uocem clarificandam electuarium.

Recipe cymini assi. ℥. ij. seminis sinapis, piperis an̄. ʒ. xv. calaminthes, pyrethri, cinamomi an̄.
℥. i. mellis quod sufficit.

Ad tussim ueterem & nouam.

Sotira magna cum vino detur eūti dormitum. Simili modo Eucharistum datur cum sotira
mistum tussientibus. Vtile ēt est, diabutyrū pectori & tussientibus. Idē facit diacalaminthes.
¶ *Item ad raucedinem.* Apij semē, cymini syriaci, seminis fœniculi, seminis anethi, seminis pule-
C gij an̄. cochleare. i. in puluerē redige: & cū fœnigræci succo da ad bibēdū p triduū: res est nimis
salubris. ¶ *Pilulæ ad tussim probatæ.* Recipe styracis. ʒ. i. opij, galbani, sulfuris viui, terebinthinę,
an̄. ʒ. ij. piperis nigri. ʒ. xv. tempera cum succo apij, & da eunti dormitum aut. iij. aut. v.

De præcordiorum passionibus.

Quibus color rubeus apparet in facie, aliqn̄ post hoc in pallorem conuertitur: & tunc vadit
dolor inter scapulas, vel tibias, & tussit: & quod proijcit ab ore, saporem salis habet, & memoriā
non habet, & videntur esse aspera, q̄ videt. Hunc deuita, quia moriturus est: sin minus, ita cura-
bis, diaprasu vtile est, diaireos vitijs pectoris, sic diacalaminthes, aut climax. i. aristo. vel vitis al-
ba, & diaolibanu catarrho, & tussi. ¶ *Electuarium expertum ad uitium pulmonis, & ad omne rheuma de
scendens à capite ad thoracem, & qui sanguinem expuunt, & ad raucedinem uocis, & qui male ructant ab ardo-
re stomachi, & synanchen, quæ in faucem rumpit, & stranguriam, quæ ex phlegmate fit, curat.* Recipe spi
cæ nardi, anisi, cinnamomi, tragaganthæ, gōphitæ. i. styracis, hyssopi, petroselini, piperis al. ga-
riophyllorum, seminis fœniculi, dactyli, carui, thu pōtici an̄. ℥. i. mellis quod sufficit. da mane &
sero. ¶ *Item aliud probatum ad uitium pulmonis, & omnem tussim.* Recipe raphani, pyrethri, enulæ,
elenij, iridis illyricæ, piperis an̄. ℥. i. dabis mane & sero. ¶ *Electuarium dianthu, quod optime facit con-*
D *tra cardiacos, phthisicos, hepaticos, confortat illos, qui sunt debiles natura, & ex longa infirmitate curat.* Absin
thij florum libras duas, & frondis eius libram vnam, sandali rubri & albi an̄. libram vnā. gario-
phyllorū, spicæ, galangæ ana. ℥. ß. piperis longi. ʒʒ. mastiches ana. ʒ. ij. liquiritiæ libram vnā, suc-
ci eius. ℥. i. sachari libram vnam, rosæ. ℥. iiij. mel quod sufficit. ¶ *Diapenidion magnum, quod facit
asthmaticis, arthriticis, sicce tussientibus, uocē perditam ex calore perfecte reparat, phthisicis, peripleumonicis, &
pleuriticis subuenit.* Recipe penidiarum. ʒ. c. pinearum, amygdalarum purgararū, seminis papa-
ueris albi, oium triū. ʒ. xxx. cinnamomi, gariophyllorum, zingiberis, succi liquiritię, tragagan.
gummi ara. amyli, seminis citruli, melonis, cucumeris, cucurbitarum purgatarum an̄. ℥. xi. cam-
phoræ. ℈. iiij. syrupi violati quod sufficit. Conficitur sic, penidiæ cum syrupo, lēto igne aliquā-
tulum bulliant, & inde puluis terendorum temperetur. Detur mane & sero cū tepida. ¶ *Diape
nidion minus, faciens ad uulnera, quæ intrinsecus sunt maturanda, omnes putredines expurgat, & constipata pe-
ctora mollit.* Recipe zingiberis tragaganthæ, pinearū purgatarū, amygdalarum, anisi, seminis
citruli, melonis, cucurbitæ, papaueris, oium nouem an̄. ʒ. xii. spicę, croci an̄. ʒ. vi. mellis ro. quod
sufficit. Detī mane & sero cū tepida. ¶ *Epithema ad tumorem, vel dolorem, vel inflammationem hepatis*
Recipe rosarum, triū sandalorum, farinæ hordei æquale pondus, tēpera cum succo solani & cū
aqua frigida. ¶ *Tryphera magna, quæ facit ad dolorem stomachi ex frigiditate, siccat quando accepta fuerit, sta-*

tim patientem a ſudorem prouocet, phreneticis, & mulieribus, quæ ex melancholia de matrice inſomnia patiun- E
tur, ſuauiter ſomnum præſtat, rheumaticis, & qui faciunt ventrem cum ſanguine, vtiliſsima eſt. aſcaridos & lum
bricos educit, & menſtrua prouocat cum mulſa data. Recipe opij.℥.ij.cinnamomi, gariophyllorũ, ga-
langæ, ſpicæ, zedoariæ, zingiberis, coſti, ſtyracis, calami aroma. cyperi, iridis, peucedani, acori,
mãdragoræ, celticę, roſę, piperis, aniſi, apij, petroſelini, fœniculi, macedonici, dauci, hyoſcyami,
ocymi ſeminis. oium. xxv. ana. ℥.i. mellis quod ſufficit. ¶ *Ad infuſionem.* ℞. ſquamã ferri, & te-
re, & miſce cum melle, & cum ſucco menthæ, ſanicenę, ideſt herbæ ſanctæ mariæ, & ſucco abro-
tani, & paſtillato, mitte in teſta poſita ſuper caueam terræ, & ſic coque, donec ſicceť multum, &
reſerua: qñ opus eſt accipe cochleariũ vnum puluerizatum vſq; ad dies nouẽ, & bibe poſt accẽ
ptionem, vel miſce in vaſe vini puluerem, & quaſſatũ bibat. ſimiliter probatũ eſt. ¶ *Triaſandali*
expertum ad dolorem hẽpatis e x calore, † ictericorum colorem emendat potenter, & omnem calorem intraneorum † al. capitis.
vſitatum extirpat, et ſitim intolerabilem temperat. ℞. diagridij i cytonijs cocti. ʒ. xxvij. zaccarę, ſpodij,
roſarum babylonicarum añ. ʒ. ix. ſandali albi, rubri, & citrini, ſucci liquiritię, ſeminum portulacę
omnium añ. ʒ. iiii. rhu barbari, croci orientalis, amborũ. añ. ʒ. iii. camphoræ. ʒ. i. & ℈. i. Sirupi Ga-
leni quod ſufficit, doſ eius. ʒ. iii. cum tepida. ¶ *Ad ictericos.* Accipe virgam, quę fit de ære, & in
tinctam in forti aceto pone in oculis. Itidem facies de ſucco pomorum granatorum amarorũ, F
¶ *Ad idem.* Roſmarinus coquatur in vino optimo, & decoctione eius ĩfrigidata, nocte & die
vtatur. ¶ *Electuariũ diapraſin, ſiue ſancti Petri, quod valet ad cauſas pectoris, & ad febres ex his natas, & ad*
tuſsim maxime prodeſt. ℞. hyſſopi, ſerpylli, fœnigręci, aniſi, añ. ʒ. ij. iridis illyricæ. ʒ. iiii. origani, pu-
legij, calaminthes, ſcyllę, praſii ſylueſtris, & domeſtici añ. ʒ. iii. herbæ virides concoquanť in qn-
decim ſextarijs aquæ, vt ad tertiã redeant, pinſantur, & exprimantur fortiter. Ius aquę decoctio
nis miſceatur cũ melle. ℥. v. lente ſuper carbones bulliant, donec aqua cõſumatur: deinde mitte
pinearũ, dactylorum, caricarũ pinguium mundatarum & pinſitarum añ. ℥. iii. tragaganthę: po-
ſtremo his optime expreſſis, addanť pulueris liquiritiæ. ℥. iii. galliæ muſcatę. ℥. i. gariophyllorũ,
galãge, zedoãrię, ſpicæ, cinnamomi, rhu pontici añ. ʒ. iii. cõfice, & vſui reſerua. Sotira aſthma-*
ticis auxiliatur, Theodoricõ anacardinum ictericis medetur. hiera fortiſſima idẽ facit. ¶ *Pilulæ*
probatæ ad tuſsim. ℞. myrrhę, croci, caſtorij, ſtyracis, galbani, piperis, opij añ. ℥. i. olei laurini. ℥. xv.
coſti, caſię fiſtulæ ana. ℥. ß. ¶ *Aliæ ad idem.* ℞. myrrhę, caſtorii, galbani, tragaganthæ, opii, ſtyra-
cis, añ. ℥. ß. croci. ℈. iii. ¶ *Ad vocem meliorandam.* Accipe lardum recentẽ de porco multũ craſſo,
cum aqua tepida, depilato & tantũdem enulæ: facq; in olla bullire per totum diem, & carne con
ſumpta fac iterũ bene excoqui ius eius, quo excocto vtatur quilibet ſicut voluerit. probatũ eſt. G
¶ *Antidotum ad ſplenem.* Recipe coſti, ſpicæ celticæ, pulegii, rhu põtici, ariſtolochiæ lõgæ, caſiæ
fiſtulæ, ſquinanthi ana. ʒ. iii. dabis. ʒ. ii. Item accipe verbenam, & chelidonium, fac tortellos, &
comede. ¶ *Itẽ ad ſplenem res probata.* Cortices fraxini excoque in vino, & bibat quotidie donec
ſanetur. Si vis probare, da porcello per triduũ vt bibat, & in quarto occide ipſum, et non inue-
nies ſplenem. Item radix ebuli cum ſylueſtri rapa decocta & ſuperpoſita ſplenis duritiẽ valde
remollit. ¶ *Item ad idem.* Tamariſci in vino decocti, & xl. diebus continuis bibendo eius de-
coctum, mirifice prodeſt. Scypho etiam de eo facto, ſi cum eo aſſidue poteť, ſplenis duritia diſ-
ſoluitur. Item potio Eſdrę cum diagridio mirifice prodeſt. Item acetum ſcylliticum ſplenẽ
cito extenuat: conficitur autem ſic. Scyllã ſume, & eius duriſſima & tenerrima remoue, & me-
dium per aliquot dies dimitte vt conſeneſcat, & poſtea librã vnam & vncias ſex ſume, & in ace
ti lib. xii. pone ad Solẽ per viginti dies: quibus expletis per ſacculũ diu exfrica, & proiecta ſcyl-
la in vaſe vitreo conde & vtere. facit etiam hydropicis & ſtomachicis. * al. aſthmaticis.

Contra vitia ſtomachi.

Ad ſtomachi dolorẽ & rugitum, ſiler, & cyminum coque in vino falerno: & pone ſuper ſto-
machũ. ¶ *Item ad ventoſitatem & dolorem non ſolum ſtomachi, ſed etiam ventris & illum ex frigiditate na-* H
ta: expertum eſt. Recipe baccarum lauri partes duas, & tãtundem rutæ, & cymini partem vnam,
& his tritis commiſceantur: & mixtis apponatur de melle quantum ſufficit, & ſupponatur in fri
xorio ſuper ignem, donec fiat calidum ſatis, & dolẽti loco ſuperponatur. ¶ *Diatrion pipereon ſto-*
machis cibos non digerentibus, & poſtremo ad omnẽ imbecillitatem ſtomachi valet. Idem facit diapepereõ. Ad
idem. Zingiber conditum, quod recipit radices eringii bene mũdatas & purgatas atq; lauatas
libris quinque, deinde immutata aqua bene coquantur. Poſtea de aqua colãdo ſiccẽtur: ſic pul
uerem illius librę vnius zingiberis in aqua roſata per noctem vel amplius mollificati cũ melle
ſufficienti bene deſpumato commiſceas: ita tamen ꝙ radices ipſæ in prędicto melle prius bene
bulliant: & tunc demum omnibus bene iunctis aliquãtulum, vel vſq; ad mellis ſpiſſitudinẽ co-
que: & ſic repone. ¶ *Item ad idem, confectio marmoridarum, id eſt penidiarũ habentium duritiẽ marmoris.*
Recipe ſacchari libras duas, ſolue cũ frigida: quibus cõmiſce pulueris cinnami, zingiberis ana
ʒ. iiii. gariophyllorum, galangæ, ſpicæ. añ. ʒ. ii. pone ſuper ignem, et tãdiu coqui dimitte ſemper
agitando, vſq; dum aqua cõſumpta fuerit: ſed ſpathula nunquã recedat: deinde tres guttas olei
ſuper mũdum marmor mitte, quod ſit in modum tabellæ, et incide, et vtere. Sed ſi vis laxatiuũ
facere, mitte ibi. ℥. ii. diagridii. ¶ *Ad vomitum ſuperius, & inferius.* ℞. thapſiæ lib. ß. cataputiæ lib. ß.
agarici.

A agarici.℥.iij.atriplicis,rapæ radicis añ.℥.ij.croci.ʒ.iij.mellis q^d sufficit. ¶ *Aliud.* ℞.thapsiæ.℥.ix.
cinnamomi.℥.ij.ß.mellis quod sufficit. *Vomitus suauissimus,& sine angustia purgans cholerā vilam.*
Recipe thapsiæ libram mediā,castaneolæ,condisi,cinnami crassi,lathyridum mundatarū,cro-
ci horrulani,añ.℥.iij.mel quod sufficit:dabis in modum nucis cum calida. ¶ *Alius vomitus.* Re
cipe thapsiæ libras duas,croci libram vnam,condisi.℥.iij.cinnami.℥.iij.mel quod sufficit:dat̄ vt
supra. ¶ *Vomitus sine periculo.* ℞.succi cyclaminia, atriplicis seminis,spermatis genestellæ añ.℥.
iij.cinnami.℥.ß.mellis quod sufficit. ¶ *Item alius,qui sic fit.* ℞.mellis cyathū.i.aq̄ cyathos duos,
aceti cyathos tres,coque ad medietatē, deinde rafanū ibi intingas,& manduca:& bibe de ipso
oxymelite. ¶ *Ad vomitum.* Mitte in vase fictili librā vnā aceti,& tantūdem aquæ,& tādiu bul
liat donec aqua consumetur. ¶ *Ad vomitū,& dolorem,& concussionem stomachi cum ventris dolore.*
Recipe sumac,masticheſ,carpobalsami añ.ʒ.ij. seminis bauciæ, carui,cardamomi. añ.ʒ.ij.spicæ
fat. drach. ij. †ʒ.i.trita in vino mitte cum.ʒ.ß.de croco:post addes corticum citri viridis,aut menthæ vnciam
vnā,& succum menthæ,& succum turionis vitis,confice,durat per annū. ¶ *Ad vomitum strin-
gendum.* Nymphæā bibe cū vino distēperatam per tres dies. ¶ *Ad idē.* Nepitam coquas in
lacte caprino:prodest si bibas per triduū. Item tolle olibanum,& succū menthæ,& parū aceti,
B & simul confice:& facto emplastro pone in furcula gulæ,& super stomachum. ¶ *Ad vomitum
nimium,& ventris solutionem.* Recipe cyminum,& fac bullire in aceto,& da patienti ad bibendū
& manducandū. ¶ *Electuarium ad vomitum prouocandum.* Recipe ellebori albi lib.ß.tritū sicca,
cribella,fac tegulam calidam,& desuper pone puluerem modica hora: deide mitte tres phialas
mellis despumati in olla,& ipse puluis insimul bulliat in ipso melle,& repone:quandoq; opus
fuerit,da cochleare vnū,& facit vehementer vomere sine angustia. ¶ *Ad venam ruptam interius
restringendam.* Bibat parū nasturtij seminis,aut adrianū balsamatū cum mulsa,calida, aut atha
nasiam cum succo plantaginis,aut trypheram magnam cum mulsa,q̄ ēt vomitum, & dysente-
riam cum calida mire curat.Similiter oleum muscellinum vomitum stringit,& angustiā tollit.
¶ *Ad idem.* Boli armeni partem vnam,gummi saracenici partem alteram,& tragaganthæ ter
tiam.hæc omnia temperabis cum vino veteri,fac pilulas,& exinde dabis.ij. ¶ *Ad idem.* Lac
*at. electuarij. caprinum coque simul cum tragagantho:& vtere vno die in modum lactis.

De stringendo sanguine.

Ad stringendum oēm sanguinem folia enulæ tere & impone.hoc ēt cum sale & vrtica īposi
ta fistulam stringit. ¶ *Aliud.* Corticem mediū caprifici rasum impone.probatum est.Item ce
C pam finde,& impone.satis probatum est. ¶ *Ad hemoptoicos.* Sanguinē draconis, aloē,sym-
phytum,alumen ex æquo trita,dabis cum aqua frigida, vel cum succo arnoglossi. ¶ *Electua-
rium ad stomachum,quod asthmaticis peculiariter prodest.* ℞.galangæ,gariophyllorū.piperis, zingi-
beris,costi.añ.drac.ij.spicæ,mastiches.añ.ʒ.iiij.xylobalsami.ʒ.iiij.gōphitæ,myrrhæ.añ.ʒ.ß. cin-
namomi.℥.i.liquiritiæ.℥.ij.rosarum:℥.ij.ß.croci.ʒ.ij.ß.mellis quod sufficit. ¶ *Item ad eos,qui san-
guinem fundunt ex ruptura venæ.* ℞.symphytum,& bolum.añ.ʒ.ij.fac puluerem, & bibe cū aqua
pluuiali per triduum in mane.

De singultu.

Ad singultum tollendum.Mitte manus & pedes in aqua calida:& postea apprehende spon
giam,& intinge in aceto,& superpone stomacho. Item tere rutam viridem,& cyminū ī oleo
frigido,& in stomacho fascia. Item aquā pluuialem,& zingiber bibant, & cyminum mandu
cent. Itē in aqua calida sedeant:& aquā decoctionis zingiberis,& galāgæ bibant. ¶ *Ad idem.*
Sotira cum mulsa bibita mirifice prodest.Item accipe castorium,& tere,& fac puluerē:& da pa
tienti ad comedendum. ¶ *Oleum ad debilitatem stomachi,ad ventositatem,facit etiam debilitati hepatis.*
Recipe olei rosati.℥.i.mastiches.℥.iij.vel.℥.i.ceræ albæ.℥.ij.hoc ī æstate fiat.Si aūt fuerit hyems:
D adde laurini.℥.ij.costi.ʒ.i.hæc omnia concoquantur lento igne in resta:& bene liquefacto tepi
de,totus stomachus vngatur,& regatur stuppa.

De signis hepaticorum,& splenticorum,vitæ,& mortis.

Qui tussit nimiū,& in latere dextro nequiuerit quiescere,& q^d proijcit ex ore dulce est: hoc
accidit ex iecore,& si nullā memoriā hēt,& frequenter nares eius sanguinenī, & pes ei⁹ dexter
tumuerit,& nihil sumere desiderauerit p̄ter aquam,post vesperā & circa vesperā pigritiā vel las
situdinem passus fuerit:qui ista signa habuerit,morieт̄.Quicunq; vero apostema patitur,& ista
signa non habuerit,hunc debes curare ita cum antidoro apij:quod ita cōficit̄.Succum apij cya
thos duos coque in silitudinē mellis,tunc cū pauco vino,& butyro,& terebinthina añ.℥.i. py-
rethri.℥.ß.cōmisce,& lento igne decoque:& da mane & sero in modū auellanæ. Super latus au
tem illud pone emplastrum oxyracroceum:& da sibi hieram Gal.& picram eiusdem, herbā ar-
temisiam tritā cum vino,& cum ferro candente calefactam quotidie bibat,& sanabitur: sed &
alia superius experimenta & potiones scriptas,si hæc non plene profuerint, vt cures dabis.

De splenitica passione.

Qui in illa iugiter die noctuq; tristis apparet,& dolorē in sinistro latere patitur semper, & in
eodē loco vbi dolet tumescit,& pedes,& tibiæ ei⁹ tumescūt,& dormire negт, & nihil delectat

edere, et vrina ſua croco ſimilis fit, et faſtidiũ habet, moriturus eſt, ſi aũt hæc ſigna nõ habuerit, **E** ſupraſcriptis medicinis curetur. ¶ *Ad ſplenem probatum.* ℞. ſplenẽ erinacei terreni recentem vle ſiccũ, tere, cũ vino albo infirmo acum in manu ſiniſtra tenenti in die Iouis Luna deficiẽte dato.

De paſsionibus uentris.

Qui in illa die multũ nauſeat, et ſiquid mãducat aut bibit, illi non proficit, et pedes eius ſemper calorem generant, et dolorem patitur, ſicut de paſſione nẽſcia:* iſta ſigna mortalia ſunt. Sin minus, ita curetur, Euchariſtum ei dabis. ¶ *Item cataplaſma tale fac.* Incende fuſtem caprifici, et fac cinerem, et tempera cum pice liquida, et pone calidum vbi dolor ſentitur. Item portulacas ſiccas tere, et cum calido oleo deſuper pone.

Medicinæ ad laxandum.

¶ *Pilulæ ad laxandum multum.* Recipe aloes, ſcammoniç, cocci cnidii, lathyridum çquale pondus, maſtiches quantum medietas ſcammoniç, confice cum lacte tithymalli, dabis tres in modum ciceris, et poſtea dabis mulſam calidam, et ieiunet vſq; ad horam nonam.

Pannus ad uentru ſolutionem.

Succum ellebori viridis exprime: & ex eo totum vmbilicum perunge: & pannum de oleo linitũ ſuperpone, & ſi de viridi elleboro habere non poteris, ſiccũ in puluerem redigas, ipſumq; **F** cũ ſucco polypodij & mercurialis † & cucumeris agreſtis tẽperes, & vt ſupradictũ eſt vmbilicũ perungas: & ſi vis vt vomat, ſtomacho ſuperponas doctrina p̃dicta. ¶ *Item ad ventru ſolutionem.* Lac anabulç in carica fac fluere, & ignotante patiente ad comedendũ dato: vel cum prçdicto lacte farinã tempera, & inde facias fritulas in frixorio cum adipe porcino frixas, ad comedẽdum dato. ¶ *Item ad idem.* ℞. cocci cnidij, euphorbij, croci oriẽtalis çquale põdus, mellis quod ſufficit, purgat p ſuperius, & inferius. ¶ *Electuarium bonum ad laxandum.* ℞. eſulç. ℥. iij. gariophyllorũ, epithymi. añ. ʒ. i. baccare, elaterij, polypodij, maſtiches, piperis, añ. ℥. ij. mellis quod ſufficit. ¶ *Itẽ ad ſoluendum ventrem.* Fel taurinum inuolutum lana ad vmbilicũ poſitum ventrẽ ſoluit, & infantibus lũbricos necat. ¶ *Ad idem catapotia Galeni.* ℞. diagridij. ʒ. ij. colocynthidis, aloes ana. ʒ. iiij. myrrhç. ʒ. ij. maſtiches. ʒ. i. fac pilulas in modum ciceris. ¶ *Ad ventrem laxandum.* Accipe ſauiuã, & mitte in cacabo, & bulliat fortiter: & poſtea extrahe, & pinſe fortiter cũ pinguedine porci, & iterum pone in caldario, & bulliat, & cola, & fac vnguẽtum, & vnge vmbilicũ. ¶ *Ad idem.* Fel lupi pone ad vmbilicũ. ¶ *Aliud vnguentum mirabile adeo ſeceſſum prouocans, vt ſtercora conſtipatiſsima in momento prouocet.* Fel taurinũ, aloen, ſal gẽmam, et oleũ cõmiſce, & orificium ad ignem fortiter vnge, probatũ eſt. ¶ *Clyſter.* ℞. aloes lib. i. ſcãmoniæ. ℥. iij. ſucci ebuli, ſucci betæ atq; maluæ pa- **G** luſtris, & mercurialis ſemẽ, & oleũ, & furfur coctũ in aqua ſalſa, & ſic ſup puluerẽ ſucci mittanť, & tepefactũ iniice. ¶ *Clyſter ad renum dolorem.* ℞. ellebori nigri. ℥. i. radicis cucumeris agreſtis. ℥. iiii. caricas numero. ix. aquæ alexandrinæ. ℥. i. cucurbitæ mundç. ℥. ii. coque ad tertiam &, iniice. ¶ *Ad dolorem ventris.* Stercoris porcini, baccarũ lauri, ſeminis fœniculi, apii, ana. ℥. i. rutç faſciculũ vnum, maſtiches. ℥. ii. fac puluerem, bulliat cum olei libris duabus, et cum lana infunde, & in ventre ligabis. ¶ *Ad puncturam ſub vbere.* Mitte mel in ſartagine, & fac tepidũ, & extende ſuper ſtuppam, & deſuper aſperge puluerẽ cymini, & impone loco dolẽti, probatũ eſt. ¶ *Clyſter quod facit ad nimiam ſolutionem ventris.* ℞. cymas lentiſci, cymas myrtæ, nepitæ, radices rubi, et cymas eius, coque omnia in vino, et iniice. ¶ *Antidotum ad ventrem ſtringendũ de quacunq; diſtẽperantia, valet iliacis, dyſentericis, & ad omnem ſolutionem.* ℞. myrrhç, opii, acatiæ, prunellæ, ſtyracis, ana. ʒ. i. olibani, maſtiches. ana. ʒ. ii. ſtœchados.* ℥. ß. confice cũ ſucco cymarum rubi, aut arnogloſsi, fac catapotia, dabis quinque aut ſeptem, et eſt mirabilis effectus. ¶ *Pilulæ ad omnem ſolutionem uentris.* ℞. balauſti, corticum maligranati, gallæ, acatiæ, tartari, ſumach, croci orientalis, galliæ, mirtyllæ æquale põdus, opii quantũ penſat medietas vnius, et trita tempera cum ſucco myrtç, et lentiſci, et fac pilulas in modum ciceris, et da. v. vel. vii. eunti dormitum. ¶ *Ad nauſeam vel fluxum ſtringendum.* Pul- **H** uerem maſtiches tempera cum albumine oui, et fac velut emplaſtrum in purpureo panno, et ſtomacho imponas, et prodeſt. ¶ *Item ad vomitum ſtringendum, & tenſionem ſtomachi, & defectionem.* Baccarũ lauri. ʒ. iiii. cymini, roriſmarini, abſinthii. ana. ʒ. iii. pulegii. ʒ. ii. maſtiches. ʒ. i. panis vſti. ʒ. ix. perunge ſtomachum de melle calido, et ſuperaſperge puluerem, et cooperi cum lana, et faſcia. ¶ *Ad lumbricos necandos.* ℞. folia herbæ mauræ, coque in vino, et miſce parum mellis, expellet oẽs mortuos. Item ℞. abſinthii viridis, git, lupini, pulueris fellis taurini, medullæ cerui ana. ℥. i. cerç. † ℥. ß. ¶ *Contra dyſenteriam.* Sotira temperata cũ ſucco ſponſæ Solis, vel myrtç vtiliſſima eſt, vel athanaſia cum ſucco plantaginis. ſeu ſolus ſuccus ſemperuiuæ. ¶ *Ad idem.* Accipe cotonea, et munda interius et exterius, et gallas, et cyminum, et coque. Coctis autem, accipe decoctionem, et miſce cum ſaccharo, et aqua, et bibe de tertia in tertiam diem, et liberaberis à fluxu. *Item ad idem.* Tryphera magna cum tepida potata omnem dyſenteriam omnino ſanat, et vomitum ſtringit. ¶ *Ad eos qui ſine voluntate egerunt.* Accipe ſuccum ſymphyti et hypocyſtidos, et fœcem olei, et ceram, fac inde magdaleones, et poſtea mitte in anum. ¶ *Ad ſanguinem reprimendum, ſi alicui cum ſanguine anus exierit foras.** Puluerem aſpalathi et gallæ ſuperaſperge, ſi ſolus ãnus exierit, aquam in qua cocti fuerint caules immitte. Item vnge ex aloe cum vino veteri diſtẽperato.

* al. veſicæ.

* al. morg ellinæ.

* al. cielidos. i. galliç aſiæ magnæ.

† al. vnc. v.

* al. ſanguis.

Ad

A ¶ *Ad dysenteriam, & lienteriã probatum.* Poma syluestria in aqua coque, & calida sup umbilicum
& super renes pone, more emplastri inducta, & illis refrigeratis, alia tepida assidue superponã-
tur: in die vna vel nocte ẽt desperatis cito subueniunt. q̃ si hoc suppositorium adiungas, citius
restringit: quod sic facies, Accipe porrum cum capillis suis de terra abstractum, non lauatũ, sed
à terra excussum: tere, & exprime succum, remotis prius foliis, & misce succum cũ resina super
tegulam calidam: & exinde cum lana succida fac suppositorium, & q̃n frigidum fuerit, calefaci
to: & quando siccatum fuerit, renouatet vel quater. certum est. ¶ *Ad eos quibus anus exit foras.*
Aquam vbi cocti fuerint caules tolle, & ano immitte. Item vnge ex aloe, & cum vino veteri di
stempera. ¶ *Ad idem.* Puluerem aspalathi, & gallæ superasperge. ¶ *Item ad dysenteriam.* Cale
fac petram molendini, & frondes porri pinsitas superpone cum aceto forti: & homo in sella p-
forata sedeat circunquaq; inuolutus, & totum fumum per anum recipiat bis vel ter. ¶ *Item ad
pondus.* Vinum coctum, cyminum coctũ cũ nitro, & pice de romania fac bullire, & supsedeat.
Sic ẽt saluia iuuat, tegula q̃n calida fuerit, si supersedeat patiens multum iuuat. ¶ *Suffumigium ad
lienteriam.* Spolium serpentis, aut carnem eius siccã suffumiga. ¶ *Pilulæ ad dysenteriam probatæ.*
Recipe opij, styracis, croci orientalis, galliæ, maceris, mastiches, myrtilli, rosæ siccæ, gummi de
B Babylonia, myrrhæ, roris syraci, aluminis, gallæ, acaciæ, balaustiæ, æquale pondus, tempera cũ
aceto, & fac catapotia, & da mane & sero. ij.

Contra uitia renum, & ilium.

¶ *Ad dolorem renum.* Folia lauri pinse fortiter, & coque in vino optimo quousq; coaguletᷣ, &
suppone renibus modo emplastri. Adrianum balsamatum vtile est nephriticis, & turbulẽtam
vrinam facientibus, & in vesica lapidem habentibus. Philanthropon ad idem valet. Sic diape-
pereon, & Euchariston. ¶ *Potio probata ad ilium dolorem, & ad frangendum lapidem.* ℞. dactyli mũ
dati intus & foris, saxifragiæ, radicis capparis, petræ lyncũrij,* ossis de corde cerui {petræ de cor
de ceruino} gariophyllorum, seminis citri, cucumerorum, seminis apij, alumen de Africa. Semi
nis alexandrini, & petroselini seminis, radicis asparagi. añ. ℥. i. mel q̃d sufficit, bibant in balneo
cum vino vel aqua calida in modum auellanæ. Vrinam enim mouet, & lapidem frãgit. ¶ *Ad
idem.* Cardui radicẽ cũ oratione dominica collige: & laua nouẽ vicibus, & pinse fortiter, & mit
te nouies nouena grana piperis, colabis, & succum ad bibendum dabis. probatũ est. ¶ *Empla-
strum ad idem.* ℞. l*adani, adipis vrsini, olibani, saxifragiæ, petræ lyncũrij, myrrhæ siccæ, opopa-
nacis, añ. ℥. i. ceræ. ℥. iiij. olei quod sufficit. ¶ *Sorbitiuum ad idẽ.* ℞. g*alangæ. ℥. i. zedoariæ, saxifra-
C giæ, grana solis, seminis apij, anisi, asari, squinanthi, omniũ æquale pondus, pone in. vi. li. aquæ,
bulliant ad medietatem, cola, & proijce species, & da vt bibat mediam phialam.

*lyncis. *al. sandali. *al. Galli.

Ad ilium dolorem, & frangendos lapides, & stranguriam, & dysenteriam.

¶ *Dia cissu.* Recipe seminis hederæ, gũmi eius, saxifragiæ, petroselini macedonici, apij. pipis,
pyrethri añ. ℥. i. dauci, grana solis, cardamomi, myrrhæ, asparagi, agarici, cinnami, seminis citri,
sperma cẽrui añ. ℥. i. sanguinis hirci de mense Augusti, galangæ, diagridij añ. ℥. ij. aloes. ℥. iiij. spi
cæ nardi. ℥. ij. mel quod sufficit. ¶ *Scl*irõsmon faciens nephriticu, dysentericu, sanguinem uomentibus, ad
dolorem stomachi, arthriticis, & ischiadicis.* ℞. cinnamomi, styracis, spicę, zingiberis, xylobalsami, ca
storij, costi, pyrethri, smyrnidis. i. genus vernicis, terebinthinæ, sagapeni, opopanacis, chalbani,
dauci, hyoscyami, piperis, petroselini añ. ℥. viij. gariophyllorũ, opij añ. ʒ. iiij. balsami. ℥. ß. mellis
q̃d sufficit: datur in modum auellanæ cum tepida. ¶ *Item ad ilium dolorem.* Tolle hederã terra-
neã, fac bullire vt fomenteᷣ, & tolle grana caudæ vulpinæ, & laua. ix. aqs, & tere, & da succũ pa-
tienti: & tolle tres cymas rubi, et tres vrticæ, pinse: et accipe lilij radices siccas, et tere vt puluis i
de fiat: et accipe petram quam homo mingit, et fac puluerem, et misce cũ puluere lilij: et accipe
radicẽ pastinacæ, et laua. ix. aquis, et cũ aqua ipsius pastinacæ tempera oĩa supradicta, et da patiẽ
D ti. probatum est. ¶ *Fomentum ad ilium dolorem, & ad lapides proijciendos, & urinam prouocandam.* Fur-
fur calidum infusum in aceto, vel arenam marinam cum sale calido, vel asphodeli frixi in oleo
calido: hæc oĩa singillatim missa in sacculo, dolẽti supponãtur loco. Dauitica potio iliacis effi
caciter prodest. ¶ *Antidotum ad lumborum dolorẽ, & frangendos lapides, ut & lumbi pinguescant.* ℞. nu
cleorũ mundatorũ, amygdalarum, auellanarũ, nucum, fisticorũ añ. ℥. iiij. zingiberis. ℥. iij. cinna-
momi aliptæ añ. ʒ. ij. croci orientalis, galãgę, gariophyllorũ añ. ʒ i. anisi, mastiches añ. ʒ. ii. mellis
quod sufficit. ¶ *Potio probatissima ad ilium dolorẽ, ad petrã rumpendã, & ad eos qui urinant cũ tormento.*
℞. gariophyllorũ. ℥. i. cinnamomi. ℥. iiii. zingiberis. ʒ. iii. costi. ℥. i. thuris. ℥. ii. seminis asparagi. ℥.
vi. et radicis ei⁹. ℥. iii. galãgæ. ℥. iii. pyrethri. ℥. ii. spicæ. ℥. viii. croci oriẽtalis. ℥. iii. myrrhæ ℥. i. ma-
cedonici seminis. ℥. iiii. peucedani. ℥. ii. saxifragiæ. ℥. iiii. grana solis tantũdẽ, opii. ℥. ii. seminis la-
pathii. ℥. iii. hyoscyami. ℥. iii. coriandri. ℥. i. celticæ. ℥. i. asari. ℥. ii. petroselini. ℥. ix. meu. ℥. x. phu. ℥. i.
lithospmatis, libystici añ. ℥. iiii. pipis nigri. ℥. i. mel q̃d sufficit. ¶ *Potio ad petrã frangendã probata mi
rabiliter.* ℞. petroselini macedonici, asparagi semẽ, grana solis, seminis vrticę, saxifragiæ, petræ
lyncũrii, serpylli, seseleos, chamædryos, xylobalsami, sisymbrii, ligni aloes, mannæ, rhu pontici
añ. ʒ. ii. amomi, seminis anethi, seminis apii, seminis basiliconis, cinnamomi, aliptæ, galangæ, ga
riophyllorũ, zingiberis, zedoarię, gomphitę, carui, piperis, añ. ʒ. iiii. liquiritię, casięfistulę, ma-

*al. carui. *al. sclirophilõ.

ſtiches,ſpicę an̄.†ʒ.ix.aniſi.ʒ.ix.amygdalarum.ʒ.xix.ſeminis citruli,melonis,cucurbitæ an̄.℥.ix. E †taſ. drach.
miſce cū melle. Item ſcarabæum nigrum ſiccū potui dato:mire prodeſt. ¶ *Ad lapidem frangen⸗
dum.* ℞ radices fœniculi,apij,petroſelini,macedonici,pinſe,& ſuccū cum vino in potu da.

De colica.

¶ *Ad colicam.* ℞.radicem lapathij,chamędryos,eupatorij.i.ſaluiæ agreſtis,plantaginis, trifoliū,
verbenam,gariophyllatam,violam,fœniculum,apium,hypericon, cyminū,piper,fac potionē
cum vino & melicrato. ¶ *Ad idem.* Succi foliorū rhāni.ʒ.ij.piperis grana:vij.aut.ix.mellis co⸗
chlcaria.ij.da vt bibat in Sole,& miraberis. hoc ēt nephriticis valet. ¶ *Ad idem.* Hydrelęon cū
mulſa tēperata bibita,& iniecta,mire valet,maxime ſi eſt obſtructio ſtercoris. Itē farinā ſemi⸗
nis lini,& hordei æquali pondere,cū oleo chamæmelino coque,& calidū impone. ¶ *Ad idem.*
Ceræ.℥.v.ouorum vitelli.℥.vi.farinæ fabę.℥.iiij.olei chamęmelini,& roſaū an̄.℥.ij.ſucci ſeminis
lini quantum ſunt vitelli ouorum,& farinam cū ſucco ſeminis lini bene commiſce, & ſic ceram
& oleum adde,& bene infrigidari permitte,& quando opus fuerit circa loca dolentia impone.

Contra uitia hæmorrhoidum.

¶ *Ad hæmorrhoidas.* Tolle cymas pulicarię minoris , & pinſe,& mitte in anum tribus vicibus,&
poſtea puluerē de fungo,q̄ veſica lupina dicit̄ ſuppone. ¶ *Ad hæmorrhoidas,quæ in interius ſunt in* F
inteſtinis,unde æger facit ſanguinem ad ſellam die noctuq;. Oē calidū comedat & bibat,q̄a de frigidita⸗
te ſunt,& vtat̄ balneo calidę aquę,in qua ſit abſinthiū,ſampſucū,& pulegiū,& cæterę calidę her⸗
bæ,& calefac latā tegulam,& fac eū ſedere ſup ſellam perforatā,& pone tegulā ſubtus,& aſper⸗
ge interdū merū deſuper,vt fumus,& calor ſurſum ſaliat:hoc fac quotidie. & poſtea accipe zin⸗
giber & galangā,aniſum,maſti.et cortices maligra.& gallas,et hypocyſti.hęc oīa coque in libra
vna vini vſq; ad.℥.iiij.& bibat.hoc quoq; faciat ter,vel quater,vel pluries,& de hac decoctione
pone in prędicto fumigio ſup tegulā.comedat gallinas,anſeres,perdices,agnos nō multū pin⸗
gues,arietē infra annū,nō piſces,nō fructū:oīa prędicta aſſata comedat,& q̄n aſſaueris, aſperge
merum ſuper carnē porcinam guttatim : accipiat oīa electuaria ſtyptica,& bibat vinū albū cum
aqua. ¶ *Ad idem.* Piper,aloē, ſaponem ſpatarenticū , puluerē gallę,vnum vitellum oui aſſatū,
nepitę frondes,cymas rutę,ſtercus hoīs recēs incende , & fac puluerem. hęc oīa ſimul tunde,&
fac ſicut cerotū,& cōfice cū vitello oui,& ſucco ſaluię:& appone quouſq; ſanet̄. ¶ *Emplaſtrum
ad idem.* Sume ſymphytum,auripigmentū,coria mali granati,ammoniacū: fac puluerem,& di⸗
ſtempera cum caſtorio,calaminthe,& terebinthina:induc in pāno & impone. ¶ *Item ad idem.*
℞.Gummi hederę,ſaponem ſpatarenticum,panem ſiccum inciſum ęquali pondere,fac magda G
leonem longum.v.digitorū , & immitte. Item ad hęmorrhoidas.Semen taxi ſubtiliter pulue⸗
rizatum,& ſuper pinguiſſimam caricam ſeminatum,ſi cum eadem carica eſt immiſſum,vtiliſſi⸗
mū eſt.Oleum etiam fraxini iniectū mire prodeſt. ¶ *Ad idem.* Atramentū, alumē , carbonem,
corticem arboris nucis,ſeparatim pulueriza,quę cribellata,in melle ad medietatem decoque,&
calidū diſtēpera nō nimis ſpiſſum:poſtea induc in panno lineo,& loco patiēti ter vel quater ſu⸗
perpone. Itē gūmi hederę coctū in oleo lini ſupponat̄ hęmorrhoidibus,& intus mittatur,pro⸗
culdubio liberabitur . & puluis radicis taſſi cōbuſti idem facit.& ſanguiſugæ proſunt poſitæ.
¶ *Vnguentum ad idem probatum.* Saluiā,rutā,olibanū,cerā,oleum,& lac caprifici,liquefac,& cōmi⸗
ſce,& vtere. ¶ *Ad idem.* Ariſto.ro.fellis terrę fac puluerē, & liga i.iij.fruſtis pāni,& olla plena
aceto forti bulliat,& iſta.iij.fruſta deſuper ſtent cū ſupraſcripto puluere,& calidum quantū du⸗
rare poterit ſuper ipſas pone,& leuando vnam,aliam ponas. *Ad idem.* Lappam manducabis,
& caſtaneæ cortex,& galla coquantur in aqua , & dolētia loca frequenter inde abluātur,& ſatis
ꝓficit. ¶ *Ad hæmorrhoidas intrinſecas,& extrinſecas.* ℞.ciperi,millefolij,marrubij,mentaſtri,plan⸗
taginis,centūneruię,ęquale pondus,ſed minus ponatur de marrubio : hęc oīa tere,& cum forti
vino diſtēpera,& bibat ęger octo diebus,vel amplius mane & ſero. ¶ *Ad hæmorrhoidas.* Tolle H
corticē virginis nucis,& quercus,& ariſtolochię rotūdę,& marinā ſpongiā,& pone in teſta no
ua calida calefacta ad ignem,induc in puluerē , & vnge ipſas hęmorrhoidas de calido melle , &
poſtea ſuperpone puluerē iſtum. ¶ *Ad ficus.* ℞.ariſtolochię rotūdę,piperis nigri ęquale pon⸗
dus,fac puluerem,& ſic vtere.Herba calendula trita & ſuperpoſita multū iuuat. ¶ *Emplaſtrum
ad ficum,qui apparet.* Mel,ſtercus pullinum,ſaponem gallicum,cymas lauri,& baccas cōmiſce,&
ſuperpone,tertia vero die ſolue,& inuenies ſanū. ¶ *Ad idē res probata.* Plantaginis.M.iij.mil
lefolij,mentaſtri an̄.M.iiij.hęc omnia tere,& ſuccū exprime,cui piperis gra.viij.maſtiches gra⸗
na.vij.commiſce , & ieiunus bibe per triduum,& renoua potionē diebus.ix. ¶ *Ad ficum qui ſan
guinat.* Quinquefolium in lacte caprino decoque,& bibe per triduum. Item corallos,chelido
niam cum pipere & ceruſa tere,& diſtēpera, ieiunus calicem vnum bibat plenum,optimū eſt.
¶ *Ad idem.* Radicis raſani totellas manduca.ix.ieiunus infuſas in melle diebus,ix.

De arenalis mictus ſignis,& cura.

Signa eorum,qui lapidē patiuntur in veſica,natura eorum ſubtumida eſt,pruriginē patiun⸗
tur in ano,& mingere non poſſunt,naſcitur hec cauſa magis infantibus , q̄ iuuenibus, q̄ mino⸗
res lapides mingunt. ¶ *Cura.* Petroſelini ſemen,apij,ſemen betonicę , ſaxifragię,gingiberis

elemi,

*al. caulæ A elẽmi,radicẽ feseli,arteriacæ.s.confectionis,baccarũ lauri,vrticæ maioris semen,asari radicẽ spi
cæ,roris marini,costi hortulani,radicẽ cardui,radicem agarici,marrubij albi,anisi añ.℈.i.mellis
modicũ:teres oia,dabis qñ non febricitat,mane & sero,cum vino.Item gallũ anniculatum occi
de,& in grosserio eius inuenies albos lapides,quos cum vino tere,& da febrienti cum tepida.

De mingentibus furfures.

Signa eorũ q furfures mingunt,q̃a p vrinã in calice natant,signa hæc si videris, scias lapides
maiores valde in vesica haberi.natura enim illorum si fuerit manibus fricata, intus redeunt la-
pilli,& ex cõfricatione in labijs vesicæ fit scabies,& emittũt p vrinã velut furfures. *Cura.* Dul
cia comedant,& lac caprinum mox mulctum bibant:si non febriunt, cãcros fluuiales dabis co
medendos. ¶ *Antidotum ad hoc.* ℞.cymini,seminis apij,melanthij,seseleos,æquo pondere cũ
lacte & melle,& cochlearia singula,omnia commisce.dabis in mane ieiuno cochleariũ. Itẽ ole
ra manducent,maluas,pastinacas,asparagos,oua sorbilia,succũ hordei cũ dulcore & pipere co
medant quotidie,& vtanẽ balneis. ¶ *Antidotum ad uesicæ præclusionem probatissimum.* Recipe sa
xifragiæ,spicæ,betonicæ,squinanthi,cinnamomi,carpobalsami,costi,absinthij,croci,suc.liqri.
acori,hyperici,rhu ponnici,chamæleõtis,petroselini,dauci,ireos,opopanacis,añ. vnciã vnã,cõ
B fice,& vtere.Item,petroselini,saxifragiæ,apij succum simul bibat,& sanabitur.Item saxifragiæ,
asari,gummi,betonicæ,piperis,añ.℥.i.mellis libram vnã,vinũ quod sufficit,hoc i balneo bibat.
¶ *Ad vesicæ dolorem cura talis est.* In initio oleum rutaceum per clysterem ægro frequenter inij
cias.Fœminæ vero matrix infundenda erit,& extrinsecus pectinem & inguen ex oleo cypri-
no calido,& cum lana succida fasciabis,aliqñ miscebis castorium si forte plus calidũ fieri opor-
teat.Itẽ clyster ex decoctione fœnigræci,aut radicũ maluæ cũ oleo mista & calefacta:& si vesi-
ca stricta fuerit,subtili fomento relaxare,& vrinam adducere oportet. Ad frangendum lapidẽ
succus radicis valet.Vesicę vero patienti calculum,adrianum si dederis cum decocto radicum
alexãdriæ,& semine ocymi,aut brusci,siue asparagi,aut pleni pugilli ciceris rubei. Similiter po
tio Iustini cum vino calido,si dederis,facit philanthropos,calculos frangit,mulsa lapidem i ve-
sica frangit. ¶ *Ad petram vesicæ.* Recipe saxifragiam,grana solis,petroselinũ, quinquefolia,
asparagum,bruscum,agrimoniam,& coquanẽ oia in vino vt ad tertiam redeant,& postea cola,
*al. lyncuriæ & adhibe paululum mellis,gariophyllorum drachmã vnam,petrę de lũcubio drachmam vnã.
da ad bibendũ mane tepidũ quasi phialam vnam,& si pôt bibat suc.erysimi & ipsam herbã co
medat. ¶ *Diachryson ad petram.* Recipe saxifragiæ,radicis brusci,asparagi,petroselini, apij,pi-
C peris añ.ʒ.i.grana solis,alexandri,libystici semẽ añ.solidũ vnum,mellis quod sufficit. ¶ *Ad eos
qui mingere non possunt.* Oleastri radicem,cyminũ,& cepulas teras,& in oleo coquas, & sup pe-
ctinem ponas.Item parietariam tere,& calefactam super pectinem fascia,& miraberis. Item san
*al. cymini guis hirci triennalis,aut vetustioris cum decocto nardi,& cinnãmomi, & siccarum cicadarum
puluere datus,mirabiliter,& cum celeritate lapidem expellit.

De genitalium causis.

¶ *Vnguentum album pro mentula.* Recipe olibani,mastiches,aloes,assæ fœtidę,myrrhæ,añ.℥.i.
cerusæ.℥.ij.tẽperentur cum melle,& sambuco,& ponanẽ in mẽbro. ¶ *Aliud fuscum.* Pix græ
ca,& aloe cum melle temperenẽ. ¶ *Ad uuluam stringendam quasi uirgo sit.* Recipe myrrhæ,oli-
bani,mastiches,colophoniæ,picis nigræ.arsenici,boli,gallæ,gypsi,cornu ceruini incensi, ari-
sto.longæ & rotundę,oia ęquali pondere,fac puluerem,& in vuluam inijce. ¶ *Puluis ad idem.*
Recipe symphyti,aluminis,balaustij,myrrhæ,olibani,mastiches,colophoniæ,picis nigrę,boli,
gallę,gypsi,cornu ceruini incensi,arist.ro.gallię,añ.ʒ.v.fac puluerem,& in vuluam inijce,quæ
prius fomenteẽ aqua pluuiali,in qua cocta sint grana vuę,cortex castaneę,& pulegium. ¶ *Con
fectio ad idem.* Recipe symphyti,corticum mali gra.et mespilorum,& quercus,foliorum rosę
D caninę,hypocystidos,añ.℥.i.maceris,cinnamomi,gariophyllorũ,nucis muscatæ,anisi,antherę
pulueris.añ.℥.v.ista oia trita & puluerizata collige cum aqua ro.vel pluuiali,in qua ro.decoctę
fuerint,& inde trochis.formatis ad Solem siccẽtur,& qñ opus fuerit,vnum eorum in aqua ro.
vel pluuiali resolue,& inde stricta vulua post balneum diutissime fomentetur. Symphyti de-
coctio idem operatur. ¶ *Ad idem.* Tolle symphytum,& gallam,& gummi pineę,& cinna-
mum,& amentum dulce,& fac puluerem,& misce cũ pauca aqua,& laua locum, & miraberis.
¶ *Ad menstrua prouocanda.* Recipe ammoniaci albi,galbani,opopanacis,aloes hepatici,colo-
cynthidis interioria,myrrhę,cicutę seminis añ.ʒ.ij.tere,& cum suc.pororum confice,et fac pi-
lulas ad modum pisi,et da.ʒ.ij.vel.iij.in aqua tepida. ¶ *Item ad idem.* Ante dies.iiij. venam de
tibijs incide,aut tibias scarifica,aut in ambobus talis venam incide,ita vt in vna die vnã icidas
et in alia aliam,et post hoc dabis tenues cibos,et sic post.vij.dies castorium cũ pulegio ad bibẽ
dum dabis,aut calamento.educit enim menstrua pulegium,et calamentum coctum cũ mulsa.
Est autem tempus dãdę decoctionis vel potionis vtile post balneũ in sabanis,quia sic data mul
tum operatur,& plus his dictamus,et sauina data similiter.vtiliter etiam datur picra, quæ reci-
pit aloes drachmam.i.Quando autem ex plenitudine,et pingui superfluitate retinentur men-
strua,centaurij maioris succo,et radicibus minoris excludãtur. ¶ *Ad idem in duabus aquæ par-
tibus*

tibus & una uini Artemisiæ,& saluiæ,brathyos,calamentæ,matrissyluæ ana. M.allij quantū de E
oibus alijs, & lento igne ad tertiam decoque,de quo ter in die fomētatio fiat,mane,& meridie,
& sero eunti dormitum.climax detur cum decoctione cymini.Quæ recipit elemi.ʒ.iiij.fœnicu
li.ʒ.iij.piperis,sesami,syriaci añ.ʒ.ij.erucæ,seminis sileris montani añ.ʒ.i.mel qd sufficit. ¶*Itē
ad idem.* Artemisiæ,rutæ,dauci,dictami,phu,meu,nasturcij añ.trita in aqua, fac balneū, & da
ad bibendam tryphetam magnam cum aqua tepi. ¶*Item ad idē.* Vrticæ maio.radicē,assari,hy
pici,epithymi,polypodij añ.hæc oia coque in vino ad medietatē.da mane & sero. ¶*Ad idem.*
Baccas lauri.xxxvij.tritas cum vino bibat.Itē accipe artemisiā & rutam æqualiter,& adde oleū
laurinum,& calefac parūper ad ignem,& facto ex panno pessario intinge,& in os vuluę inijce.
¶*Ad sanguinem stringendum.* ℞.myrrhæ.ʒ.iij.cinnami,masticheſ añ.ʒ.ij.facto puluere accipia-
tur cum succo strychni,vel morellæ. Siqua mulier post partum se purgare non poterit,Esdræ
potionem,aut Eucharistum accipiat,vel solū suffumigium de fungis siccis,aut de assa,aut phia
la plena succo caulium.Sotira,& tryphera accepta menstrua educit. ¶*Ad menstrua superflua.*
Aluminis scissi,myrrhæ,rubi,thuris añ.ʒ.i.tere,& cum aceto:& confice pessarium de lana mun
da:& intinctum in eo suppone vuluæ. ¶*Ad idem.* Recipe sponsam solis,& tere, & succū da
ad bibendum.Pastellum vero in vulua suppone,& athanasiā dabis. ¶*Ad menstrua prouocanda.* F
Ex sagapeno,opopanace,myrrha,& felle fac pessariū. ¶*Ad sanguinis profluuiū.* Fæcem q̄ ex
quercu exit da ad bibendā mulieri cum aqua calida pluuiali. ¶*Ad idem.* Accipe lignū sylua-
tici libystici,& mediā corticē quercus,& testas marinas rubras,q̄ inueniuntur iuxta mare,& po
ne in vase aliquo,& fac bullire ad ignem cū aqua pluuiali,& fomenta.Item tolle polygonon,et
coque cum aqua pluuiali,& da vt bibat, ¶*Vt mulier concipiat.* In nouē phialis optimi vini mit-
te nouem rotulas mandragoræ,& fœniculi radices tres,& ad tertiam bullire fac,& bene cola,et
phiala mellis addita,nouies nouem grana piperis sparge in puluerem,& iterū aliquantulū bul-
lire permitte:qn̄ autem infrigidatum fuerit,tpe menstruorum per†vij.dies bibat mane phialam tal.iii.
vnam:& in obscuro loco iaceat,remotis amicis p̄ter pedissequam q̄ eam custodiat, circa sextā
vero horam pullus gallinaceus elixus cum pipere,aniso,& modico anetho conditus simul cū
iure suo offeratur vt manducet,& de iusculo ad satietatem bibat:vinū leue & modicū accipiat:
& in nocte iaceat cum viro,& vir eius vespere & mane diacameron,aut climacem,aut alexādri
nam sumat. ¶*Ad concipiendū eadē die sine periculo.* Myrrhæ.ʒ.i.piperis grana.xl.staphidis agriæ.
℈.i.dabis in vino post balneum.Item nepitam cum vino coque ad tertiā, & mitte ibi calamētū
aromaticum,galangam,irim illyricam,spicā nardi æquo pondere,coque ad tertiam,& da vt bi G
bat p tres dies ieiuno.Item centauream cum folijs tere,& misce cum aqua,& fac pilulas ad simi-
litudinem ossis dactyli,& inuolue cum terebinthina,& desup mitte lanam, ne terebinthina ca-
dat,& inijce.Item viscum qui est in arboribus tritum cum vino da bibere menstruo incipiente
aut desinente.Itē in phialis nouē optimi vini de radice herbæ barbæ syluanæ lib.i.coque ad me
dietatē,& decolato succo,mellis adde phialas duas. et pulueris cymi.ʒ.i. et modicū fac bullire.
tpe vero menstruali p quinq; dies singulas phialas ieiunæ propina mane.et sero in decoctione
illius herbæ sedeat,diuq; calefiat,et sic cum viro suo coeat.Item coaguli leporis,corticū mādra-
goræ.añ.ʒ.iij.opij.ʒ.ij.trita cum melle despumato cōfice,et mane ad modum auellanæ maioris
cū tepido vino sumat non ieiuna.Item testiculi cerui puluerizati,et in vino bibiti, et fel capreo
li suppositū,idē p̄stant. ¶*Item ut mulier concipiat.* Leporis vuluam assatam tere,et da cū vino
in balneo in†sabanis sedēti vt bibat:et in ipsa die aut nocte si tacta fuerit à viro statim cōcipiet. tal.cum
¶*Potio ad eas quæ non concipiunt, & quibus menstrua non apparent.* ℞.matrissyluæ,rutæ,artemisiæ,ci-
cutæ,radicum brancę vrsinæ,singularū fasciculos,q̄ pinsitę et mistæ cū vino albo vsq; ad tertiā
coquantur , et eidem decoctioni cochlearia tria de cinere de corde cerui adhibeantur prius,q̄
ad tertiam redeat decoctio,deinde coletur cum panno,et colaturæ adhibeantur tria cochlearia H
olei,et tragacanthæ drachmæ tres de Constantinopoli,et simul oia bulliāt,et vnaquaq; die ma
ne accipiat phialam vnam illa cui necesse est. Si matrix descenderit,cum bonis odoribus nares
suffumigabis:sin minus,aspalāthum sit inferius fumigatum ita,vt in vuluam fumus ingrediat, *al. asphaltum
et pessarium de styrace calamita cum lana succida imponatur:si uero volueris vt cōcipiat, pri*
purgetur cum theodorico anacardino,et post purgationem balneetur. Et coagulum leporis
in balneo bibat,et etiam viro suo tribuat:et post cum ipso iaceat:et si coagulum fuerit masculi,
masculum:si fœminæ,fœminam concipiet. ¶*Vt mulier non abortiat, & fœtū contineat.* Cancrū
fluuialem contere,et in vino veteri da ad bibendum,aut leporem prægnantē viuum accipe et
tolle ei catulos de ventre,et coagulum eius cum vino potui dato, et vltra non eijciet. ¶*Vn-
guentum ad oēs dolores matricis post partū.* Recipe adipis pullini , sampsuci , ana vncias septem,
myrrhæ vncias duas , butyri , ceræ , ana vncias sex, adipis anserini, medullæ ceruinæ,terebin-
thinæ,casiæ,mellis ana vncias septem , aloes,vncias duas,confice,et vtere. ¶*Ad idem.* Fac
bullire oleum,et anethum, et mitte vnum birrūm de lana succida : et calidum pone ad matri* *al. uelum
cem. ¶*Ad apostema.* Succus frondium porrorum,succus cichorij,vel heliotropij, succus pe
troselini,æquali pondere,puluis ferruginis,puluis paleę hordei,hæc omnia bulliant, et bibat.

Si

al. camphoratæ A Si matrix foras exierit, aut tumorẽ habuerit, folia cicutæ, abrotani, herbæ cãphoratæ, pinse fortiter, & pone desuper. ¶ *Ad retinendũ partũ.* Spolium serpentis cum mica panis dabis comedendum nescienti, mire prodest. ¶ *Ad matricẽ reuocandã.* Testas ouorum gallinæ, ex quib⁹ pulli excluduntur, incende, deinde superasperge picem nigram, & superextende, & reuocabit̃ ex toto. ¶ *Ad excitandã mulieris libidinẽ.* Sanguis vespertilionis in flocello lanæ collectus nescienti sub capite ponatur.

De passionibus genuum, & tibiarum.

Cẽtri galli succus, genibus, & cruribus ad ignẽ vel ad Solẽ illinitus oẽm dolorẽ extirpat, & neruorũ contractionẽ penitus tollit: probatũ est. ¶ *Ad ulcera tibiarũ.* Fel caprinũ cũ resina & cerusa misce, & pone sup vlcera. ¶ *Emplastrũ ad inflationẽ, quæ fit in cruribus, & in coxis.* Stercus columbinum album cum forti aceto mistum, & tritũ, & in aluta inductũ superpone. ¶ *Aliud probatũ ad inflationẽ, quæ fit cũ rubore & calore.* Farinam hordei, & fabæ tolle, & in aqua coque, & superpone. ¶ *Ad omnẽ ulcerationẽ tibiarũ, cicatricẽ, vel maculã nigrã, vel albã.* Pulueris plũbi vsti facti cum ligno auellanæ, aut lentisci. ℥. viij. olibani, myrrhæ, aloes, mastiches añ. ℥. i. oleum viride, & modicum aceti exagita miscendo in corpus vnum, & in folijs hederæ inductum superpo

*al. saliuæ B ne. ¶ *Ad tumorẽ genu.* Fac bullire, radicem brusci bene, & postea pinse cum axungia, & pauco saluiæ* & infascia, oẽm tumorem tollit. ¶ *Vnguentũ ad tibias fractas de phlegmate salso.* Folia persici, hederæ terrestris, colophoniȩ, picis, oleum de spica, oleum cõe, sepum, & ceram, & lithargyrum de auro. ¶ *Ad dolorem genuũ.* Bibe succum rutæ. ¶ *Pro dolore podagræ.* Tere, & fac puluerem de gith, & vnge vbi dolor est, & suppone stagnũ, & insuper stuppã vnge de ipso puluere, & statim dolor recedet. ¶ *Vnguentũ ad idẽ, & ad qualẽcunque dolorẽ.* ℞. mastiches, olibani ana. ℥. i. adipẽ vrsinũ, & albumen ouorũ insimul misce, & accipe cymulas virides lentisci, & tolle ex eis succũ, & adiunge vetus oleũ, & distempera, & fac vnguentũ rheodoricon emperistõ, ischiadicis, & podagricis subuenit, idem facit philanthropos. ¶ *Ad idẽ.* ℞. gariophyllorũ, zingiberis, cinnamomi, añ. ℥. ij. hermodactylorum. ℥. v. costi, diagridij añ. ℥. ij. mel quod sufficit. Item ad calidam podagram, succus radicis filicis cum oleo roseo mistus, & inunctus prodest.

Ad hominem subtiliandum.

†al. assyricus. Puluis citicus vel citicon † vtilis ad pinguem hominem subtiliandum, & crassiciem sup̃fluã deponendam, ita vt ad temperiem tenuitatis, & siccitatis patientem deducat. curat ẽt leprosos, & herniosos, pruriginosos, & scabiosos: & sijs hoc vsus fuerit, podagrico, vľ arthritico, seu alio

C aliquo dolore nõ molestabit̃. Quicunq; hoc puluere fricari voluerit, in balneo postquam sudare cœperit, fricet̃, & hoc tribus diebus vel amplius interpositis. diebus aũt q̃bus vtit̃, nullo alio

†al. nitri, assati vnguento patiens fricet̃. à pipere, et salsamẽtis, et acrimonijs caueat. Recipe † {nitri assati} myrrhæ assatæ, sulfuris viui, opocissi, id est succi hederȩ, iridis illyricȩ añ. ℥. iiij. baccarũ lauri siccarũ, sampsuci, ellebori albi, pumicis marini assati, chamæleontis nigri, pyrethri, sinapis, gallæ alexãdrinæ, peucedani, pollinis fœnigræci, cimoliæ, tartari, aristolochiæ longæ et rotundæ, gith, orobi, piperis nigri, caulis agrestis, struthij, cardamomi, marrubij, cantharidũ, succi sicci elaterij, añ. ʒ. ij. confice sic, hæc omnia subtiliter tere, et in vase vitreo conde, et qñ opus fuerit, vtere. ¶ *Electuariũ ad idẽ.* ℞. gariophyllorum, spicæ, galangæ, zingiberis. añ. ʒ. ß. sacchari libras duas et semis. musci. ℈. i. saccharum coque cum aqua rosata, et ipsa pigmenta pinse diligenter, et misce cũ ipsa saccharum, super ignem semper agitando, et qñ decoctum fuerit, infunde super marmor. ¶ *Ad hominẽ nimis crassum.* Imple patellam floribus auellanæ, et superfuso vino agita fortiter, et bulliat die ac nocte, et semper quando siccatur, funde vinum, et cola, et bibat ieiunus. ℥. iij. p dies quinque, et comedat ad prãdium, hoc faciat mense Februario. ¶ *Ad idem.* Tolle tartarum, et fac puluerem, et de omni cibo intincto in eo comede. desiccat. n. pinguediuẽ. Hiera rufi

D na scabiosis, et leprosis vtilissima est. ¶ *Vnguentum ad mala nascentia.* Aloes, olibani, mastiches, myrrhæ, arsenici, boli armeni, colophoniæ, sandarachæ, terebinthinæ, ȩruginis campanæ, spumæ argenti, calbani. ammoniaci, sagapeni, resinæ, gummi persici, picis naualis ana lib. ij. tragaganthæ, Aristolochiæ lõngæ*, gomphitæ, castorij, floris plũbi añ. ℥. iiij. ceræ libras duas, sepi taurini. ℥. iiij. ¶ *Oleum frumenti ad scabiem, & ad herpetas, quod ita conficitur.* Pone frumentũ inter duo ferramenta calida, et exprime fortiter oleum. ¶ *Ad sacrum ignem.* Accipe picẽ, et vitellũ oui crudi, et fac emplastrũ, et pone desup. Vnguentum ẽt de oleo frumenti, pbatũ est. ¶ *Ad morfeam nigram.* Erysimon cũ vino bibat, et sanabitur. ¶ *Ad sanguinem stringendum undecunque exeat.* Testiculos in aceto pone, pedes infrigida, et statim cessabit. ¶ *Ad carbunculos.* In primis liga maluas coctas cum butyro vel sagimine, et appone, et mutet̃ in die, deinde appone emplastrũ istud, quod carbũculum cito aperit. Recipe ficuum pinguium passarum, cepæ coctæ, chalbani, ammoniaci, lactis mulieris, maluarum coctarum, carbonum, vel cinerum vitis vineæ, testudinis viuæ vnius, pinguedinis porci recentis vel veteris, æquale pondus, tere, et appone, vsq; dũ aperiat. ¶ *Ad idem.* Accipe cinerem pruni, et distempera cum vitellis ouorum, et pone super, et postea accipe ficus siccas, et parum olei, et arsenici, et tempera totum simul, et appone, deinde appone terebinthinam, et chalbanum, quando putredo exire cœperit. si multi carbunculi

exierint

exierint,tolle sanguinem de brachijs,& da laxatiuũ. ¶ *Ad pustulas quas habet infans in manibus & pedibus vltra modum.* Accipe scillam,& hyoscyamum ipsam herbam,& sambuci frondes,ęquo põdere,& pinsito,& coque in aceto inde multum,& appone. ¶ *Ad omnia apostemata exteriora, siue tumores.* Agrimoniam,verbenã,quinquefolium,æquis si teres,& impones, ponderib⁹, cũ aceto coquas adiecta semperuiua sanabis. ¶ *Ad rumpendum apostema.* Fermentũ,olibanũ,axũgia,lac fœminæ. ¶ *Ad apostema subtiliandum.* Libysticũ feruefacias in aqua,pinsito cũ pinguedine,& pone desup. ¶ *Ad sacrum ignem, vel calorem membrorum,qui per aliquam occasionem nascitur.* ℞.Sisymbrij,rutę,rubi,solani,oĩum quatuor cymarum.M.i.radicis lilij domestici.℥.i.aloes.ʒ.ij. cymini.℥.i.albumẽ oui vnũ,aceri phialam vnã,olei phialam vnam.p̃dictas herbas tere fortiter,& succum earum cum p̃dictis commisce,fortiterq́ꝫ cola,& cum penna vnge loca languentia,& miraberis. ¶ *Ad scabiẽ.* Radices lapathioli coque,& axungiam porcinam cum eis vehementer tere,& argentum viuum cum cinere & sputo distempera,& cum eis misce,& vehẽmẽter cõfice,inunge,& miraberis. ¶ *Vnguentum ad pustulas, vel leprã,siue pruritum.* Florem tithymalli cũ aceto coque fortiter,& oleum modicum misce,& inunge vsqꝫ dum sanus fuerit.

De modo cognoscendi cancrum a carbunculo.

Sic poteris cognoscere cancrum à carbũculo,in principio carbũculus quippe dur⁹ est,& rubens nimis & ardens,& dolet quamplurimũ in ossibus & neruis,& cito facit caput. Sed cãcer nõ tantum rubet,neqꝫ tantum dolet,sed durior est,& nõ tam cito facit caput, & plus occupat: quiqñ mollescere incipit,persora cum ferro quasi carbunculum,& nepitam,apium, betonicã, agrimoniam,chamædryõ,trifolium,satureiam,pimpinellam,lubtusillam,carduum,fragifoliũ, millefolium,añ.M.vnum,teras,& cum vino & pipere dabis in potũ mane & sero. ¶ *Item alia optima, sed valde grauior.* Aloes drachmas duas,aristolochię longæ drachmas quinqꝫ,sanguinis draconis drachmas tres,castorij.ʒ.ij.pæoniæ.ʒ.v. thuris. myrrhæ añ.ʒ.iiij.ammoniaci.ʒ.ij.succi saluiæ vel foliorum añ.ʒ.iiij.decoque vsqꝫ ad dimidium lẽto igne,ipsumq́ꝫ in vase picato mitte; & pigmenta in linteolo mundissimo ligata in medium liquorẽ pendere facias,& de populo arbore puluerem facias,de supradicta potione calicem medium dabis quotidie,& de puluere populi quantum tribus digitis leuare poteris in vino cocto distemperato. ¶ *Ad idẽ.* Accipe album secessum canis,pratium,plãtaginem.añ.℥.ß.calcis viuæ.ʒ.ij.pulueriza totum,& supra malum pone,& postea pone vnguentum marciaton,mane,& sero muta illud,& ablue in oĩ mutatione de vino calido.Si vero aliqua pars mortuæ carnis remanserit,abscinde cum ferro.Si autẽ longi tp̃is fuerit malum,& per p̃dicta sanari nõ poterit,oportet incidere circumcirca, & postea apponere prædicta. ¶ *Ad idẽ.* Lenticulæ,q̃ in stagnis nascitur,vel fontibus, vel alijs aquis, succus supra cancrum positus eum occidit.Similiter facit doliachæ succus cũ porcina pinguedine mistus,& ipsa herba pinsita & superposita cum succo & pinguedine dictis prodest valde. ¶ *Ad idẽ.* Succum ebuli,succum aristolochiæ rotundæ,aut puluerem eius, & albumẽ oui fortiter commisce,sed non vt durum sit,sed molle,& taliter totum cancrum ex eo penna linies, & de frondibus septemneruiæ illum cooperies,sed per singulos dies mane & sero mutabis,& qñ mutare volueris,cum penna in vino infusa cancrum prius ablue,& vnge doctrina supradicta. ¶ *Puluis ad cancrũ.* Calcis viuæ nõuies ablutæ,nouem grana piperis,auripigmenti,aceti,& mellis,& farinæ hordei,fac focaciolam,& sub testa coque vsqꝫ dum incẽdatur,& pinsito,& fac puluerem,& vbi opus fuerit,mitte. ¶ *Vnguentum ad serpiginem,& carnẽ mortuã manducandã.* Recipe aristolochiæ rotũdæ,radices enulæ,cortices caprifici,cortices alburni,lotium hominis, hæc oĩa simul coque fortiter,postea pinse,& confice cum axungia,& vtere. ¶ *Ad cancrum.* Vlcus primum forti & calido aceto bene laua:deinde cum panno lineo detergẽdo exicca,quo facto,puluerem gallæ subtilem superasperge,hoc fac bis vel ter in die,donec sanet. ¶ *Ad idem.* Sume mentastrium,& eo siccato fortiter frica inter manus,cui mentastro tertiam partẽ salis misce,& simul omnia fortiter tere,quibus tritis super stipites ardentes pone,vt vtrunqꝫ bene cõburatur.quod quando fuerit combustum,bene iterum teratur,quorum puluis ter in die aspergatur. ¶ *Pro carne sananda.* Linguæ bouis radicem tere,succum cuius vt pastillum superpone. ¶ *Res probata ad cancrosa vulnera,quæ depascuntur in circuitu.* Accipe quotquot habere poteris felliculotum,& scinde,& extrahe succum,vt sit dimidia phiala,sed prius laua plagam de vino tepido,et tunc accipe tres peciolas de panno lineo,& in succo illo infunde, & ad ignem calefactæ vna post aliam super vulnus apponantur,& postea de farina tenuissima panis hordeacei cum supradicto succo eidem plagæ superponatur. ¶ *Ad cancrum res probata.* Caput gruis & ventriculum cum petris omnibus quæ in eis sunt sicca in furno,& fac puluerem , & superasperge.hoc non solum cancrum,sed omnia vulnera sanat. ¶ *Item aliud probatum ad idem.* Mustellam viuam mitte in ollam nouam,& bene cooperi de tegula & argilla, & mitte in furnum calidum,& ea combusta fac puluerem,& de ostreæ testa similiter,& asperge, & post diem tertium laua de vino. ¶ *Probatum ad fistulam.* Accipe terram francigenam,& galetum,idest gallam rotundam,& pulueriza , et pone desuper,et sanabitur.

» Cortice quercino siccetur fistula primo.
» Postea sanatur,si mumia sæpe bibatur.Maiotum pulueris hominum rapta sepulchris.

Margin: E (beside line 1), F (beside "Sic poteris..."), G (beside "longi tp̃is..."), H (beside "Sume mentastrium..."); * al. centifolia (beside "fragifoliũ"); * al. non (beside "nõuies").

¶ *Ad*

A ¶ *Ad scabiem probatum.* Accipe stigiam græcã, & olei cõis partem. i. et duas aceti, & coque ĩ mo
dum vnguenti, & vnge in balneo. ¶ *Puluis ad cancrum.* ℞. atramenti, sarcocollæ, amẽti salsi &
dulcis, salis gemmæ, olibani, mastiches, añ. ℥. i. piperis. ℥. vi. ¶ *Ad idem.* Brancam lupinã quæ
inferius est rotunda tere cum sale & fuligine, & parũ de sanguine, & pone eo mortuo. Ad sanã-
dum, puluerem aloes pone. ¶ *Ad carnem malam, uel ad cancrum.* Pinse tartarum fortiter tẽpera
tum cum melle, & mitte in panno lineo, & liga cum licio, & mitte in foco vt ardeat, & fac pulue
rem, & suppone. Item testam allij, fabas, & panem frumenti incende in olla, & cum isto puluere
misce puluerem gallæ, & salis, laua prius de vino, & postea sparge de hoc in die bis vel ter.

De fistula.

¶ *Ad fistulam.* Radicem lapatioli, qui rufum semẽ habet in fistula mitte: & donec purgata fue
rit, per singulos dies singulas radices mutabis: & quando purgata fuerit, cognosces, quia nõ vt
aqua pus, sed quasi putredo fluit tãtum: qñ autem hoc videris, hoc vnguẽto sanabiť. ℞. picem,
chalbanum, ammoniacum, aloen, sepum porcinum non multum, cerã, & parũ olei. p̄dictas gut
tas, & gummi genera, & picẽ, & aloen æqualiter commista aliqua ad ignẽ, & postea cerã, & se-
pum semotim liquefacta desup addas, & agita donec conficiať. ¶ *Ad fistulam.* Raphanũ pul-
B uerizatum, & quolibet mõ fistulis immissum, antea tñ ex aceto ipsa fistula valde abluta, valet. et
modo quocunq; superpositum. & infra, uel intra eã liberat. ¶ *Ad idem.* Sume herbã escumi-
natam nomine, & tere, cuius succum infirmanti mane, qñ ieiunus fuerit, da ad potãdũ: & de ip-
so succo p ipsum foramẽ pone, donec sanus fiat æger. Itẽ accipe costã folij raphani, & mitte vsq;
ad profundum plagæ ita, vt sanguis egrediať, aliquanto aũt spatio intermisso accipiať fel tauri-
num, & calefacito ita, vt duriciẽ pdat, & ossa gallinarum cõbusta, & in subtilissimũ puluerẽ re-
dacta, ex his ellychnium cõponať, & ad fundum plagæ mittať, & interdũ ellychnium de cõbu-
sto puluere saccharo aspergatur, & ipsum interdũ minuas, donec sanetur fistula. ¶ *Ad idem.* Se
pi arietis. ℥. i. gummi. ℥. ß. colophoniæ. ʒ. ij. ß. opopanacis, aristolochiæ longæ, sarcocollæ ęris, vi
ridis añ. ʒ. ij. ceræ citrinæ. ʒ. ij. terenda tere, & de oleo parum pone, vt possint ibi tẽperari, & sup
ignẽ pone donec sepũ & gũmi genera liquefiãt, & vtere qñ opus fuerit. ¶ *Ad fistulas tollendas: & uermes occidendos.* Succũ plantaginis mitte sępius. ¶ *Item ad idem.* Potẽ illã bibat p dies. xxx.
pbatum est. ¶ *Ad fistulam claudendam.* Thus masculũ diligenter tere cũ vino veteri, & inde
punge. ¶ *Ad idem.* Accipe in primis de carne salsa lardonẽ, & mitte ibi p. iij. dies, & postea em
plastrũ fac hoc mõ, accipe frõdes libystici syluatici, & tere fortiter, & misce ibi de sale cocto pul-
C uerizato tñ, quantũ sunt frondes, deinde adde axungiam vererẽ sufficienter, et tere oĩa hæc in
simul, et fac emplastrum. ¶ *Ad idem.* Accipe tithymallum cũ sua radice, et mitte ĩ clibano vt
exiccetur, et fac puluerẽ, et insuffla intus. Item accipe piper, aloem, chalbanum, ceram, et oleũ,
et fac emplastrum, et vtere. ¶ *Ad idem.* Pone emplastrũ de farina, et alburno, et sinapi, et sale
al. spataretico. cocto, et de calce extincta, et de sapone spãthulano, et de capitello per. ix. dies, deinde teres tres
cymas rubi, et tres vrticę p tres dies. Item piper, allium, ficus siccas, radicem petroselini misce, et
tere simul, et fac emplastrũ, et suppone, et statim interficier. Itẽ accipe marmor quod videtur es-
se sicut sal, et fac puluerem, et insuffla intus. ¶ *Ad idem.* Accipe farinã lupini, raphani, sinapis.
mel arsum, alburni carbonem, omnibus tritis distẽpera cum sapone spathulano, et admisto de
capitello fac tentam de licio torto ad mensuram fistulæ, et ablue eã mane et sero de capitello.

De paralysi.

Hiera fortissima. G. theodoricõ emperistõ, potio sancti Pauli, et opopyti, paralyticis, arthri-
ticis, et aliis diuersis causis succurrit. ¶ *Potio ad paralysin Ioannis filij Ligurij medici.* ℞. mãdragorę
℥. iiij. castorij. ℥. iij. pipis grana. ccc. nepitæ, manu plena, vini optimi phialas. xxiiij. bulliat ad me-
dietatẽ, et ieiunus bibat phialam. i. et vsq; ad nonã ieiunet. ¶ *Ad idem.* ℞. saluiæ, satureiæ, di
D ctami, sauinæ, mẽthæ nigræ, cerfolij, foliorũ teneræ lauri, quinq; foliæ, betonicę, febrifugę, peu
cedani, agrimoniæ, pimpinellæ, artemisiæ, chamædryos, hypici, millefolij, balsamitæ, pulegij,
trifolij, hypocystidos, hyssopi, prasii, origani. añ. M. i. dabis cũ vino probatũ est. ¶ *Vnguentum ad paralysin.* ℞. sauinę pulueris, saluiæ, menthæ, ocymi, pulueris vrticæ, balsamitæ pulueris añ.
vnc. ij. olei lauri phialam. i. ceræ lib. i. olei. ʒʒ. añ. ℥. vi. omnia arbitrio tuo tere, et coque, et vnge.
¶ *Ad idem* Herbam centumneruiam, idest barbam syluanam laua cum. ix. aquis, et tere, et in
succo adde duo cochlearia mellis, et sic vnge digitos in phialis, da primo galli cãtu, si laxat nõ
euadet. ¶ *Item ad arthriticum dolorem.* Accipe micam panis madefactã aqua, et tere, deinde di
stempera cum succo morgellinæ, vel solatri, vel portulacę, vel semperuiuæ, uel alicuius refrige
ratiuæ, deinde suppone loco dolenti, primũ inuncto oleo roseo, postea vero ne nimis loca ner
uosa desiccentur, adde emplastrũ hoc. ℞. radicem altheæ, atq; semen lini, et coque in aqua, atq;
fomenta, ad vltimũ, accipe farinã lentis, et coque in quatuor partibus mellis, et aqua quantũ suf
ficit, et sic superpone. probatum est. ¶ *Vnguentum adguttam.* ℞. radicis bryoniæ, corticis me
dianæ, sãbuci, absinthij, rutæ, saluiæ, hederę, chelidonię, arnoglossi, saliũcę, aloes, thuris, mellis,
olei, ceræ quãtũ tibi videť, et cõfice. ¶ *Emplastrũ ad idẽ.* Absinthij, radicis ebuli, furfuris tritici,
stercoris caprini, fac puluerẽ, acetũ mitte ĩ cacabo, et salis satis, fac bulliat fortiter, et superpone.

¶ Item

¶ *Item unguentum ad guttā.* ℞.rutæ,hederæ terrestris,absinthij,abrotani,barbæ Iouis, omnium E
añ.M.i.sauinæ.M.ij.simul tere,& coque in oleo,& butyro,& adipe taurino,vel veruecino æq-
liter,cola,& vbicunq; fuerit gutta vnge,& postea in albo panno indue,& pone.

De ratione medendi ad os fractum.

Recipe betonicæ,violæ albæ,panē mundum ad cernendum,melangiæ,hederę terrestris, pi
losellæ,agrimoniæ,sinimphæ, saluiæ,ne intumescat.Item betonica sanat & tollit dolorē,saluia
aufert dolorem,hedera terranea curat & mundat,viola sanat,plantago soluit dolorem & mun
dat:agrimonia & pilosella sanant,melangia iuuat vt non claudatur vulnus.ꝙ si ex oībus his ha
bere non poteris,accipe saluiam,betonicam,hederam,terraneam,violam,agrimoniam, planta
ginem,contere,& succum vino mistum,donec sanus fit æger, solum accipiat potum , folijs su-
prascriptorum deficientibus,radices indifferenter,aut puluerem ad eūdem accipies vsum.Ab-
stineat vero patiēs ne comedat herbas,caseum,lac,fructus,carnes nisi de castratis,oua , & panē
nisi azimū,pulies. ¶ *Ad idem.* ℞.farinam de germano,idest de siligine partes.ij. absinthij par
tem vnā,tere,& misce cum melle,& panno impone,& de raso lardo superpone ei,& super pla-
ga pone bis mutando per diem.

De plaga. F

¶ *Ad plagā.* Pilosellæ succum da bibere,si reijcit,morietur,si non,viuet: prima die plantaginē,
& fragā ī vino dabis,secūda die gariophyllatā adiunge p̄dicto vino,tertia die pilosellā , quarto
die pimpinellā,quinto die hederā terrestrem, septemneruiā sexto die,transactis vero diebus se
ptem,subtrahere debes singillatim,e conuerso incipiens ab hedera vsq; ad primam q̄ est fraga.
¶ *Antidotum contra plagas.* Angelicam,betonicam,agrimoniam,pilosellam , hederā terrestrē,
septemneruiam,violam minorem de angelica,coque in vino,& potet tribus vicibus in die. Si
sanguinauerit plaga,cum cultello minutanm incide vrticā,& intinctā in forti acero,pone ī pla
ga:statimq; cessabit sanguinis fluxus. ¶ *Vnguentum ad plagas.* Anguillas coque in aqua,& col
lige adipē q supnatauerit,& de gallinis,& de anseribus,& de scrofino sine sale,saluiæ succū,ru-
tæ,absinthij,hederæ terrestris,linguæ canis,artemisiæ,matriculæ,cicutæ,herbæ citri , hyoscya-
mi,strychniboli,olibani,aloes,myrrbæ,ammoniaci.de speciebus añ.℥.i. farinæ de molendino
collectæ,in gyro,dactyli ossium,croci orientalis,sandali,acaciæ,ceræ quantum sufficit, vt albū
fiat. ¶ *Tractum ad aperiendū,purgandum:sanandum dolorē,& carnem mortuā,& carbunculū auferendum.*
℞.succi ebuli,absinthij,cymarū rubi,vrticæ,carui,apij,omniū æqualiter,mellis cochleare vnū,
& albumen voius oui gallinæ,farinæ siliginis,vel cuiuslibet eorum q̄ sunt ad tenuitatem. con G
fice sic:succos,& cætera pone in vase,& cōmiscendo exagita,donec spissum sit & tenax,si pla-
ga profunda sit,pone ex hoc ellychnium perunctum:si vero patula.i.plana,pone sup pannum
donec sanet̄:si vero tractū nimium desiccat̄.renoua cū succo solius apij. ¶ *Vnguentum ad plagā.*
℞.ceræ citrinæ.℥.ß.picis,colophoniæ añ.ʒ.ij.ß.sepi arietis.℥.ij.infunde cum oleo,& pone super
ignē donec vnguentū fiat. ¶ *Potio ad plagatos.* Betonicam,agrimoniā,fragifoliā,asari,violę,lin
guæ bouis,ambrosiæ,plantaginis minutæ,quinq; folij,byperici,picis,linguæ ceruinæ, pimpi- *minutæ
nellæ añ.M.i.tere,& adde āquæ li.iij.mellis cochlear vnum,cola, & appone piperis grana.c. & *al. vnis
quanto frequentius biberit,tanto celerius sanabit̄:sed à venere abstineat,& oībus contrarijs.
¶ *Ad idē.* Fac saginē de lardo,& accipe mel,& farinā de sigale,& vinū,& coque simul,& mitte
sup plagā,mire curat & sanat.Itē succus apij,& albumen oui,quibus adde puluerē thuris, & tm̄
de farina frumenti vt satis spissum sit. ¶ *Ad capitis plagam sic fit.* Diligenter inquire vtrū lōga
sit,an non:an os fractum sit,an non.His præmissis,si profunda fuerit,et testa rupta,primitus ca
pillos tunde,et deinde panni ellychniū absq; vllo medicamine,vel lardi frustū excoriatū,iuxta
plagæ quantitatē incisum,in ipso ossis hiatu,ne sanies irruens meningas sua putredine exten-
dat,vel aliquid morbi generet,pone:et post pone primo embrochā,q̄ sic fit,vinū et oleū, et pa- H
nem non ex toto arsum fac feruere in sartagine,uel aliquo vase:deinde vnguentum fuscū vna-
quaq; die in plagella pone.memento tm̄ vt p̄dictum ellychnium semp adsit donec caro crescat:
ꝙ si os ruptum non fuerit,sue cum acu in duobus vel tribus locis.hoc dico si plaga magna fue-
rit:deinde tunsis capillis,embrocham p̄dictam ad p̄dictum terminum , et vnguentum fuscūin
plagella pone. ¶ *Ad plagam profundam cum lancea factam in qualibet parte corporis excepto capite.* Pri
mū pone lardū quantū tibi videtur,et vnguento fusco vnge:et tunc pultes hoc modo cōposi-
tas pone.Vinū,farinam,oleum commune,mel,rotam,saluiā,absinthium,trita cum axūgia por
cina oīa æquali pondere fac feruere in sartagine:quo facto,cum panno suppone quousq; plaga
desiccet̄ . memento vt vnaquaq; die bis mutetur,nisi prima die,et lardum impone semp æqua
quantitate vsq; ad vij.dies.deinde vnaquaq; die,prout caro solidescet,paulati minue , quousq;
plaga clausa videat̄:et tunc impone emplastrum aliquod.in capite autem non oportet impone-
re pultē hanc,sed embrocham p̄dictam:quia non conuenit nisi pili nascant̄, propter cōstrictio
nem pororum. ¶ *Vnguentum fuscum sic fit.* ℞.olei li.i.sepi,ceræ añ.℥.vi.picis.℥.iij.saluiæ:sisim-
brij,lentisci,sauinæ,allij,cymarum rutæ.añ.M.i.confice sic.Herbas cum seuo diu contusas cum
oleo coque,et cola,deinde ceram adde.vltimo picē,quādoq; liquefactū fuerit remoue , et usui

referua

A referta. ¶ *Potio ad plagam sanandam.* ℞.agrimoniam,betonicam,saluiã,plantaginem, folia he-
deræ terrestris,herbæ venti,pinsitis his,cõfice cum vino,da bibere quousq; sanus sit. ¶ *Empla-
strum ad plagam sanandam.* ℞.farinam siliginis,absinthium,oleum de oliua,axungiam porcinã
veterem,mel quod sufficit. ¶ *Vnguentum album.* ℞.cerusæ.ʒ.iij.lithargyri.℥.ij.mastiches,con-
disi añ.℥.i.ſ.olibani.℥.olei rosei,& aceti quod sufficit.

Ad ossa fracta.

Ratio medẽdi ossa fracta hæc est:primũ prouide vt leuissimis manibus aptes ad propriũ lo-
cum male incisas fracturas:quo facto,sal,& mel in sartagine compone,& diutissime feruere di-
mitte,& ꝑ vt pati poterit calidũ superpone cum stuppa,aut bombace,deinde lignula recta pla-
na adinuicem restibus concatenata circumliga:hoc per triduum fieri necesse est:post triduũ ve-
ro,reiectis his diu aqua calida fomenta,& facta fomentatione,agrippa,aut dialthæa,aut marcia
to circumlinies,& bombace,vel stupa circumuolue:& sic vnguentum circũuoluere,& circũli-
gare,& fomentare contẽplata ætate bis in die mane & vespere oportet.vsq; ad.xx.enim dies so
lidant̃:habita tñ diligenti cura:iuuenis vero vsq; ad.xvij.dies.senũ aũt vsq; ad.xxi. vel.xxij.vel
xxiiij.puerorũ itaq; expectatio vsq; ad.xv.dies.In his ergo diebus constrictoriũ iuxta p̃dictã ra
B tionem facies ita.℞.olibani,mastiches,ceræ,boli armeni,æquali põdere,cerã solue, & horũ pul
uerem triconizatum sup asperge:& ad modum ceroti coque,& tepidũ suppone. memẽto tñ vt
prius sapone,& aqua calida,vel aliquo tali optime lauet̃:& sic cerotum suppone.non.n.ad hæ-
ret appositũ,ꝓpter vnguentum.Oportet ẽt scire si vlcus affuerit.non enim debet apponi in vl
cere.Q; si aliquo casu accidenre disiuncta fuerit,ex vtraq; parte trahat̃ manibus: vt ad pristinũ
locum redeat iunctura:quo facto,palma vtrarũq; manuum locus cõstringatur, & postea fomẽ
tet̃ aqua calida:deinde circũliniat̃ agrippa:& tabulæ superponantur. huius autem mutatio fiat
de tertio in tertium diem semper cũ fomentatione,& post,suprascriptum constrictorium appo
ne.Si qua vero costarum hominis fracta fuerit & iterius plicata,costã hoc modo reduces ad ex-
teriora:fac constitui ignem longum ad longitudinem hominis,& nudus calefaciat vẽtrẽ & co
stam.tunc vero habens mel coctũ,vnge manus vtrasq; ex eo melle,& paulatim manibus perũ-
ctis blande tange locum,& trahe suauiter:sic sæpe facies trahẽdo,donec æqualis sit alijs costis.
deinde marciato,cæterisq; vnguẽtis foueat̃,& emplastrũ apostolicon, vel diachrysu, vel aliqd
quodlibet,donec sanet̃,exrerius ponatur. ¶ *Emplastrum diachrysu,quod latine aureum dicitur,ossium
fracturam sanat:parotidas,glãdulas sanat:spleniticum,callum pedis,& hemicranium mire curat:apostemata,&
C nascentias,& carbunculos dispergit:emprosthotonum,uel cum in capite,uel ceruice,uel scapulis nerui cõtrahuntur,
& omnem indignationem,uel phrenitim infantium sanat.* ℞.colophoniæ,resinæ añ.ʒ.ij.olei.ʒ.iij.picis
lib.i.olibani,auripigmenti,aluminis añ.℥.ij.aceti quod sufficit.Parotidas,glãdulas sic icidas,cu
tem supincide ferro:deinde cũ hamulo ferreo subtilissimo glãdulas ad te trahe,& tandiu abstra
he pelliculas circũcidendo cum spathula,donec omnes venulas earũ habeas: & sic embrochã-
de panno incenso superpone,vel aliquod idoneum,vt sanguis stringatur & sanies, embrocha
tunc cauatura lauetur,deinde vnguentum fuscum apponatur.

De osse fracto.

¶ *Ad os fractum.* Cerebrum canis cum aceto calido distempera,& suppone in panno lineo.ꝑ
tres dies dimitte. ¶ *Item ad os fractum uel scissum.* Insimul albumẽ oui cũ stuppa induc, & circũ
duc,et desuꝑ liga. ¶ *Ad idem.* Ceræ nouæ,ammoniaci,rosæ,myrrhæ, croci añ. malagma faci
to:& in linteolo apponito. ¶ *Tractum ad omnem plagam.* Aloes,myrrhæ,olibani,mastiches,añ.
℥.i.picis,ceræ,colophoniæ,añ.ʒ.ij.sicca tere,liquida solue.cola per linteolum, fac magdalionẽ.

De febribus,& diebus timendis.

¶ *Rubra ad febrem tollendam.* ℞. cymini,cozũbri,myrrhæ,anisi,croci,dauci cretici,hyoscyami,
D añ.℥.i.opij.ʒ.i.seminis apij,℥.i.mellis quod sufficit. ¶ *Hydropoton ad febrem quotidianam,tertianam,
sed maxime quartanam,& ad omnes accessiones & angustias,somnum facit,fastidium tollit, sudorem prouocat.*
℞.ameos,mirrhæ,anisi,croci,hyoscyami,opij.añ.ʒ.ij.chamædryos.apij, petroselini, spermatis
mandragoræ,thuris añ.drac.i.mel quod sufficit,dabis cum aqua calida. ¶ *Ad quotidianam.* Si
cum typo fuerit,accipiat potionem rubram mistã cum hydropoto ante horas accessionis.post
bibat aquam frigidam.Si vero frigus fuerit,magnum vinum bibat,aut aquam calidam.Si vero
non profuerit istud,accipiat panchreston,post bibat mulsam.Si vero stomachus fuerit plenus
humore,vt vomat,bibat oxymeli,quod recipit aceti phialas.ij.mellis li.i.seminis radicis, & at-
triplicis añ.℥.i.quæ coquantur vsq; ad medietatem,et ante accessionẽ bibat, & ieiunet vna ho-
ra,postea si non vomuerit,accipiat aquam calidam,& bibat. De cibis,ius album manducet de
gallina cõfectum cum oleo phar.porcellos,hœdos.de volatilibus,fasianos,turdos,perdices, fi
cedulas.de piscibus,saxatiles,aut assos,aut elixos.de pomis,mala cydonia,& vuas,& mala gra-
nata.de vino,albũ & leue. ¶ *Potio probata ad frigiditatem,& febrem.* ℞.seminis trifolij acuti,opo-
panacis.serpylli.añ.drac.iij.anisi,fœniculi,amyli,apij añ.drac.ij.farinæ orobi.℥.i.hæc simul te-
re,& pone in vino bono paululũ,& post colligant̃ in modum victorialis põderis.℈.iij.dantur
cum vino calido. ¶ *Electuarium quartanarijs,& quotidianarijs.* ℞.siler,piper,amyli, marathri añ.

℥.i.

℥.i.ʒʒ.pyrethri an̄.ʒ.iij.gariophyllorū,galãgæ,an̄.ʒ.i.mellis quod sufficit. ¶ *Ad quotidianam, ter-* E
tianam,et quartanam. ℞.rosarū.ʒ.xx.facchari.ʒ.xl.costi dulcis,rheubarbari,arsenici,cinnamomi,
nardi,masticbes,spodij albi,sandali citrini,& albi,berberis,gariophyllorū, croci. an̄.ʒ. ij.tere,&
confice cū syrupo violato,dosis eius.ʒ.iij.ante accessionē.& post. ¶ *Epithema ut sudor febris exeat.*
Semē lini fac bulliat ī aqua,induc ī pãno,& pone sup̱ stomachū. ¶ *Ad quotidianas acutas in æstate.*
Si habuerint turbidā vrinā,ex sanguine est.Prima,vel secunda die,vel vsq; ad septimā phlebo-
tomabis.Si nimius feruor irruerit,hoc fac emplastrum,vel epithema,q̄d valet ad febrē acutam.
Succum solani tempera cum farina hordei,& induc in panno,& pone sup̱ stomachum.Itē panē
assatum diu,ita vt fiat velut carbo extinctus,postea tere,& cribra puluerem,& tempera cum vi-
no,& fac epithema. Dieta vtanr̄ tali:succo ptisanæ expurgato hordeo. nā hordeum positū in
aqua vna nocte,tūdatur,& ad mensuram vnius phialæ ponatur in phialis quindecim aquæ, &
coquar̄ lento igne vsq; ad tertiā partem,& colet̄ p̱ linteolū,& vtantur farre molli. & de pomis,
malo serico,aut dulcibus amygdalis,& pane in aqua,& de electuario supradicto. Quòd si ī tp̱e
autumni venerit,& sine typo fuerit,similiter curabit̄.Si cum typo, vomitum prouocabis cum
aqua calida,& oleo,aut cum oxymelite suprascripto,& si fuerit constrictus,oxymeli catharticū
dabis,q̄d conficitur sic.Mitte acerum,& mel,& elaterij.℈.ß.vel s̄m vires ægroti. De cibis,supe- F
rius dictum est.Quod si fuerit solutus,cibos stypticos damus.potu vtere vino græco. Si vero ī
suo tempore venerit cum typo,aut sine typo,primum catharticum dabis ad phlegma deponē-
dum.i.diacalaminthes cum adriano,vel oēs potiones calidas,vt picra,musa,athanasia , hydro-
copion cum aqua calida:cibos suprascriptos:pannis autem,aut ceronium , aut oxyocroceū cū
cerotis.Cataplasma recipit hæc,Micā panis,fabæ,absinthij,farinæ fœnigræci,oīa æquali pōde-
re,confice cum ouo molli assato,& cum oleo laurino,aut cyprino,& induc in panno , & supra
viscera impone:expertum est.Si autem in tempore ueris,curabit̄ cum potione rubræ & esdræ.
Cibos autem dabis, gallinas,carnes porcorum,& omniū uolantium:de leguminibus,cicer,far:
de oleribus,fœniculos,betas,coctana:de piscibus,saxatiles:uinum album & leue.

De febribus tertianis cum typo.

¶ *Ad febres tertianas cum typo.* Musam potionem ante accessionis horā accipiat,& post bibat
aquā calidā. ¶ *Ad duplices tertianas.* Vtatur hydrocopio,& musa,& rubra quasi vna potione.
¶ *Ad tertianam mistam quotidianæ.* Panchresto,& rubra,hydrocopio,quasi una potione vtanr̄.
¶ *Ad tertianas acutas.* Si uomitu egent,ponar̄ mel,& acerum,q̄bus adhibeantur atriplicis.ʒ.iij.
& utanr̄.Si constipati fuerint,accipias pulueris violæ ℥.ß.& bibant interpolato die cum aqua fri- G *al. molæ
gida,& utanr̄ epithemate,q̄d recipit farinæ hordei.℥.iij.rosæ siccæ.℥.i.sãdali albi.℥.ß.spodij.ʒ.ij.
mastiches.ʒ.i.camphoræ.℈.i.tempera cum succo solani,& quasi unguento unganr̄:& utanr̄ de
super tegumento stuppæ:& bibant quotidie succū mali granati mane,& post.vij.dies, si urina
fuerit turbida & rufa,& nil superiora profuerint,balneo utatur,& fomētetur ex aqua & oleo,et
post fomentum phlebotometur de media uena dextri brachij. ¶ *Epithema ad omnes acutas febres.*
℞.ro.seminis portulacæ,sandali albi & rubri.an̄.ʒ.ij.tragacanthæ parum,tempera cum aqua ro-
sea,aut succo mali granati,uel uuæ lupinæ.Si uero uolueris ut dormiat,ungãtur frons,et nares,
et aures,ex oleo uiolato:et lacte mulieris,et pedes lori in aqua,in qua papauer, et semē lactucæ,
uel ipsæ herbæ decoctę sunt,ungantur. ¶ *Antidotum ad idem.* ℞.sandali albi,citrini,et rubei.ʒ.i.
tragacanthæ.℥.ß.ros.℥.iij.facchari.℥.iij.syrupi quod sufficit.Cibos dabis succū oryzæ,aut alicæ,
ius galli,pisces saxatiles,poma frigidissima:de olerib⁹,lactucas cū aceto,portulacas,solanū,oēs
cibos parū salitos:dabis aquā frigidā,et mulsam de hydromelite:et si fuerit solutus, dabis ei cy-
doniū melle cōfectū ita.Succi mali cydonij partē.i.mellis partes.ij.coque ad lentū ignē, donec
ueniat ad spissitudinē mellis,et dabis exinde mulsam. ¶ *Epithema ad idem.* ℞.mastiches, thuris,
fœnigræci,seminis lini,farinæ hordei,croci,oīa æquali pōdere,trita distēpera cū uitello ouorū, H
et cū oleo ro.hoc mō confecto:tolle oleū,et rosas cū rore suo,et mitte simul in puteū,aut ī aquā
uiuā p̱ uiginti dies.postea tolle exinde,et pone ad Solē undecim diebus:postea habeas ad um-
brā:hoc oleum frigidissimū est,et si unxeris igneā febrem de hoc oleo,mitigat eā, et solet eam
amputare.Hæc eadem febris si fuerit in autumno,curabit̄:si diatessaron temperabitur cum ui-
no,cum rubra,cum mulsa. Cibādi sunt talibus ut est far,simila,et granum bene coctum,carnes
pecudum,et pedes porcini,et gallinæ,uinum album et leue.In tempore hyemis , si fuerit cū ty-
po,curabit̄ cum mulsa,et hydrocopio,et rubra:et si sine typo fuerit, prolongabit̄: lixopēricum *al. laxatiuum
dabis cū aqua calida,cibos,carnes porcellorum,cerebella eorū,phasianos, et agrestia uolatilia. * al. lexpyreton.
Quod si fuerit in tp̱e ueris,curabitur potione rubra,et rosata simplici:quod recipit croci oriēta
lis.ʒ.i.traga.℥.i.succi liquiritiæ.℥.i.seminis citru.melo.an̄.℥.i.rosæ.℥.iiij.tēpera cum melle ro. et
aqua rosea. ¶ *Rhodosacchara ad idem.* Accipe rosarum albarū lib.i.minutatim incide rosas,et fri-
ca bene cum manibus ipsas cum saccharo,et pone in vase,et ligabis,ponasq; ad Solē.lx.diebus
donec bene coquatur,et nocte auferes. ¶ *Diacydonion ad idem.* Coctana mundabis interius et
exterius,et coques cum aqua bene,et in una libra pomorum,pone.ij.lib.facchari, et iterum co-
ques ad spissitudinem, postea addes pulueris sandali rubri , et citrini an̄. ℥.ß. spodij.ʒ.vi. rosæ.

A ℥.x.seminis portulacæ.℥.iiij.ſucci liquiritiæ,ſucci rhu.traga.ſeminis cucu.añ.℥.ij.mannæ,caſieſi ſtu.añ.℥.vi.croci.℥.ij.maſtiches.℥.i.camphoræ.℥.i,adde ſyrupi violati ſimplicis quod ſufficit.Cibos dabis,ſuccum oryzæ,aut alicæ,ius gallinæ,&c.ſicut ſuperius notum eſt.

De febre quartana cum typo.

Ad febrem quartanam cum typo,ſi fuerit in æſtate,ante horam acceſſionis dabis potionem muſam:ſi fuerit in hyeme,vtantur potione diaſulfuris,& dialthææ,vnguēto:de cibis,vtanť rapis,porris coctis,& farre,& ciceribus:de carnibus,porcina,agnina,pedibus porcinis,gallinis: de pomis,malis cydonijs:de vino,neq; leui,neq; forti.

Ad duplicem quartanam.

Adduplicem quartanam ,Adriano,& Pāchreſto temperatis,vtantur cum balſamo.quartana ſi fuerit tpe veris,curabitur potione Eſdræ,miſta cū potione ſancti Pauli,& muſa enēa. Vnctio nem talem facimus:ſinapi vngimus dorſum ante vnam horam acceſſionis,cibos aūt calidos et ſtypticos damus:vt lepores,phaſianos,perdices,anates,anſeres: de leguminib⁹, granum bene coctum,cicer,fabam fractam:de oleribus,fœniculum,capita raparū,rutas agreſtes coctas, vinū rubrū & forte.in æſtate vero,ru.miſta cū theriaca mundiſſima cum vino tēperata damus:& vn B guento marciato vngimus totum corpus, ante vnā horā acceſſionis prope ignē donec ſudet, & ꝑterea hora acceſſionis.cibos aūt ſuperius diximus.Si tpe autumni venerit,curabitur potio ne adriani,&diacalaminthes,& trochiſcis,ꝓbatis ad quartanam:petrolæū dabis ad bibendū.vngimus totū corpus ante,& retro dialthea,& quotidie damus originū ad bibendum,cibos vero vt ſupra. ¶*Vnguentum ad quartanam.* ℞.cinnamo.℥.ij.croci.℥.i.myrrhæ,ſtyracis,ſagapeni,añ.℥.v.laſeris.℥.iiij.gētianę.℥.ij.mellis qđ ſufficit,da in modū lupini,cū aqua calida. ¶*Ad idem.* Oleo pulegino vtere cū nepita.purgat ſtomachū,& thoracē,cæteraq; membra,ita vt prius vtatur commiſtione ſancti Pauli,& calidarum potione,confricetur totum corpus cum vino auſtero.

De febribus ephemeris.

¶*Ad ephemeras febres.* Si naſcantur ex calore,vtantur tenui balneo,& fomententť ex aqua calida,& oleo:& bibant aquam frigidam,vel tenue vinum:& vtanť frigida diæta,ſcilicet cucurbita,portulaca,malo matiano,vel ſyriaco,vel ſucco mali granati:de carnibus,pipionibus, ſyluaticis volucribus.Si aūt ex frigore fuerint,vngatur ſtomachus oleo maſtichino,quod recipit olei roſ.℥.ij.maſtiches.℥.iij.coſti.℥.i.rutæ viridis.℥.ij.ſimul in oleo coquantur,& ex ea vngať ſtomachus,& deť potio diatriōpepereon.Diæta,accipiant pecorinam carnem vnius anni & agninā, C & pipiones domeſticos:& bibant vinum rubrum & ſubtile,& ferantur ad balneum calidum.

De ſynocha febre.

¶*Ad ſynocham.* Si ex ſanguine fit,vel ex cho.ru.phlebotoma in prima die,vel ſcđa, aut ad ſummū in.iij.die.ſi maſculus fuerit,in dextro:ſi fœmina,in ſiniſtro:ſi ventrem habuerit conſtrictū, clyſterizabis ita:accipe ſuccū cantabri,& maluas tunſas,coquantur cum oleo , deinde colato ꝑ lintcum,& vtere.Si aūt deſiderauerit balneum,concede ſibi,& vtať fomento ex calida,& oleo. Diæta vtatur tali.ſucco ptiſanæ,& farre molli,& malis matianis,& ſyriacis,& pane in aqua.

De homotono.

Homotonus curabitur ſic:potionē roſatam ſuperius ſcriptam teneat ſub lingua vſq; dum li queſcat,& ſaliuam eius glutiat.vnctionē talē facimus.Oleo roſeo frequenter vngimus caput, & ꝑcordia.Epithema tale facimus.℞.croci orientalis.℥.ß.maſtiches, olibani.añ.℥.i.ouorū aſſorum vitelli quantum tibi videtur:confice cum oleo roſeo,& pauco aceti,ſuꝑ præcordia ponas. ¶*Item alia vnctio.* Oleū roſeum,cū portulacæ ſucco,aut cū ſucco verbenæ,aut cū ſuc.cucurbitę ſuper ꝑcordia pone.Diætam talem damus:ſuc.alicæ & ſuc.oryzæ:à vino abſtineat,ſed mulſam atticam damus. ¶*Adidē.* Si ventrē conſtrictum habuerit,clyſterizabis cū ſucco cantabri,aut D bibat pſyllium in tribus aquis lotū,& vtatur mali granati ſucco,& malis,&pyris,& ſorbis maturis,& vngatur vnctione,q̄ recipit ſucci ſemperuiuæ,ſuc.portulacæ,ſuc.raſurę cucur.olei ro.añ. ℥.i.& vngatur ex his totum caput,præter loca vbi cerebrum eſt:epithemate vtantur vt ſupra.

De cauſo.

Cauſus naſcitur ex cho.ru.ꝑnimiū ſicca circa ſubtiliores venas hepatis.Quę his ſignis cognoſcitur,ſitis,& inſomnietas eſt magna,& alienatio proſequitur,& ſurditas,aut muti fiunt:qn̄ hęc ſigna antē triduū habuerint,q̄ febris fiat,dolor capitis ſentitur,& buccinæ auriū, ipſe dolor cū forti ictu & tremore conficitur. Mederi oportet phlebotomo in principio curationis, & frigida potione,& frigida adiutoria neceſſaria ſunt his,q̄ ſupra diximus. Euacuetur autem humor cholericus,extinguatur,& diſſoluatur per ſudorem,aut per vomitum,aut per ventris ſolutionem.Certiſſime autem extinguitur ſi biberit aquam multam & nimis frigidā:etiam hydromeli bibat,aut lauacrum intret vt ſudet,ſed non deſcēdat in ſolium,nec diutius moretur. De eſcis vero nihil niſi ptiſanam manducet.

De nephritica paſſione.

Ad nephriticā paſſionē,ſi fuerit ex cho.ru.in dextro latere,detur ei muſa,vel iuſtinū minus, poſt elixaturam apij, & fœniculi, quæ conficitur ex corticibus eorum in aqua coctis. ſi fuerit in ſiniſtro

in sinistro latere, ex phlegmate vel cho. ni. detur ante adrianũ, & iustinum maius, cum decocto E
apij & petroselini macedonici. si fuerit sine febre, vinum bibat: si fuerit cũ febre, aquã: & vtanť
emplastro ceronio, & fomententur cum aqua calida, & succũ crescionis per se bibant. Diæta ve
ro, omnia calida & leuia: & vtantur crescionibus, & alexãdris, & urticis, petroselinis, & apio, &
asparagis: de carnibus, porcina, agnina, hœdina: de volatilibus, phasianis, perdicib⁹, turdis, fice-
dulis, de leguminibus, cicere: de piscibus, nullatenus: de vino, claro & rubro vtantur.

De pleuritide.

Ad pleuritin. Si fuerit ex sanguine, & spuerit sanguinẽ, phlebotoma de brachio eiusdem par
tis. & cozumbrum coctum in patella cum mel. plagellæ imponatur ita, vt refrigerata altera cali
da imponať. si fuerit ex cho. ru. vtať electuario, quod recipit amygdalarum. ℥. ij. pineę mundatę.
℥. ij. gummi saracenici. ℥. i. tragaganthi† albi vel rubri. ℥. i. seminis citruli. melo. cucu. cucur. mun †al. sandali.
datorum añ. ℥. i. tempera cum decoctione epithymi, amygdalæ purgatæ teranť, & ex suc. aqua i
ficiať, & ita bibat. Si ex phlegmate fuerit: accipiat pilulas ex sagapeno factas, & bibat decoctio-
nem hyssopi cum aqua, vel puluere facto de caprifico cocto in pice in modũ emplastri vtatur.
Diæta vero sit, pultes, far molle, & amygdalæ, & bibat aquam eorum.

De phrenitide. F

Phrenitis si fuerit tempore veris, curabiť sic, Venã, q̃ in medio fronte est post septẽ dies tan-
gimus, & eos sternutare facimus cũ melle. albo, & euphorbij puluere. ꝙ si sternutauerit, bonũ.
Vnctionem facimus talem. oleo roseo, vel oleo vio. frontem, & p̃cordia inungimus. & sæpius
faciem eius aqua frigida irrigamus, vt {non} dormiat. Si fuerit tp̃e ęstatis, vngimus p̃cordia ei⁹
cũ oleo ro. & succo semperuiuæ. ¶ *Antidotum Basilij, hemitritæis omnibus.* ℞. costi, carpobalsami,
celticæ, gariophyllorum añ. ʒ. i. croci. ℈. nardostachyos, meliloti. añ. ℈. ij. casięsi. foliorum semp-
ui. foliorũ añ. ℥. ij. mel lib. i. aquæ lib. i. & ß. aut. ij. tere, & infunde. ¶ *Cataplasma ad oẽs febres.* ℞. li
nij semẽ, hordeũ, fœnũgrę. absinthium, anethum, apiũ, petroseli. libysticũ, & lupinos, ex supradi
ctis farina facta mittas oleum desuper, aut axungiam vererem, & facto ita cataplasmate, indue ĩ
linteolo, & calidum super stomachum impone: oĩbus diebus mutando, & calefaciendo.

De diebus timendis.

Quisquis prima die cuiusq; mensis in infirmitatẽ ceciderit, sequens. iij. dies est timenda: quã
si transierit, vsq; ad triginta dies euadet. Qui vero sc̃da die deciderit. xiiij. timẽda est: quã si trãsie
rit, diu euadet, licet ægrotans. Qui aũt. iij. die deciderit, sine molestia liberabiť in ꝓximo. Et q in
quarta die inciderit in infirmitatẽ, grauiter vsq; ad. xviij. diẽ infirm⁹ erit, sed euadet. Quinta die G
ægrotans, licet grauiter patiať, euadet. Sexta die decidens licet sanari videať, quinta tñ die alte-
rius mẽsis morieť. Qui septima die deciderit, absq; molestia liberabiť. Octaua die ægrotãs, si nõ
fuerit factus sanus vsq; ad. xv. diem, morieť. Nona die ęgrotãs, quãuis cũ summa molestia, eua-
det. Decima die, qui deciderit, ꝓculdubio morieť. Vndecima die, qui deciderit, in proximo libe
rabitur. Duodecima die, qui deciderit, nisi liberatus fuerit in. xv. die, morieť. Tertiadecima die,
qui deciderit, infirmus erit vsq; ad. xviij. quã si transierit. euadet. Quartadecima die siquis deci-
derit, manebit vsq; ad. xv. diem, & sic euadet. Quintadecima die siquis deciderit, nisi intra. xix.
dies cõualuerit, morieť. Sextadecima die siquis deciderit, licet per. xxviij. dies molesteť, tñ libe-
rabitur. Decimaseptima die decidens infirmus, vsq; ad. xviij. dies euadet. Decimaoctaua die de
cidens subito sanabitur. Decimanona die decidens euadet similiter. Vigesima die decidens. v.
diebus euadet, sed tñ sequenti mense morieť. Vigesimaprima die ægrotãs, nisi periculum mor-
tis incurrerit, intra. x. dies alterius mensis liberabiť. Vigesimasecunda die decidens, licet. x. die-
bus patiatur grauiter, liberabitur. Vigesimatertia die decidens, quãuis cũ molestia, altero men-
se liberabitur, Vigesimaquarta die decidens ægrotans. xxvij. die, quasi liberabiť: attamen men-
se sequenti morietur. Vigesimaquinta die decidens, licet aliquantulũ patiať, euadet. Vigesima- H
sexta die decidens non morieť. Vigesimaseptima die decidens, licet vsq; ad exitum patiať, tñ in
altero mense liberabitur. Vigesimaoctaua die decidenti mors minať. Vigesimanona die deci-
dens ægrotans, paulatim altero mẽse liberabitur. Trigesima die, vtrum infirmus euadat, dubiũ
est. Similiter, qui Trigesimaprima die ægrotauerit, vtrum euadet, ignoratur.

De vrina, & pulsu.

Quoniam & causarum omnium, & nonnullarum dimensiones, atq; imminentis spiritus p̃-
uidere difficile est, vrinæ diuersitates, & varios pulsus arguto stilo conscripsi: ne confusa ratio
ne medicinæ vel ordinata quærenti pernoscere fecissent errorem.

De vrina, & pulsu in febribus ephemeris.

Ephemeræ febris pulsus est simplex, nõ valde inæqualis, aut sordidus, aut difficilis: quarũ ex
vrina, si guttatim fuerit egressa, & patiens dolorẽ capitis senserit, hemorrhoidas scias esse vẽtu-
ras, Si v̾o ex animi ęgritudine. i. tristitia, aut cupiditate, febris nata fuerit: pulsus eius est lassus, te
nuis in principio: ita vt putes eum multis tẽporibus ex longinqua infirmitate ægrotasse. vrina
in his rufior inueniť, q̃ in cæteris ephemeris febribus. Si aũt ex iracundia ægritudo ꝑnata fuerit,
& febris fuerit in magnitudine, & in nimietate: pulsus fit nõ minuẽs atq; desinens. Sicut in his,

qui

A qui ex triſtitijs,& vigilijs,atq; cogitationibus laborãt,vrina crocea eſt,& ignea, & extra cõſue
tudinẽ cholerica euenit cũ morſu veretri exiens.Nã,qui ex multo labore ſudãtes deficiũt & fri
geſcunt,pulſus eorũ mitior inuenitur,& laſſior.vrina viridis & turbulenta apparet. Quę ſi ſu-
bito aſperitatem,& rubei vini colorẽ aſſumpſerit,& calor defecerit:aut ſi fuerit verſa in album
*al. colore. colorẽ,aut dolorẽ articulorũ,aut aurium nũciat apoſtema,id eſt parotidas.q ſi cholerica ſupra-
dicta vrina abundãs fuerit, & non ſupradictum dolorem habuerit,eius ægritudinis ſolutionẽ
oſtendit futurã.Vrina alba & ſpiſſa bonam ſignificat ſanitatẽ:ſi tñ capitis dolor nõ fuerit.Si au
tẽ talis coloris vrina in initio ægritudinis venerit,contractionẽ corporis futurã denunciat. Illi
vero,qui nimia farigarione fuerint laſſi,pulſum habent maiorem & laſſiorem,in hiſq; vrina ru
bra eſt & candida.Quibus vero indigeſtio ciborum febrem attulerit,pulſus eorum labẽtior &
mitior ictu,& procedente tempore acrior fit.vrina vero eorum multum ru.eſt. Quibus ingui-
num dolor febrem mouerit,pulſus eſt maximus,& grandis ictu,& velox,atq; ſpiſſus.vrina his
ſubalbido colore apparet,& communis vt in cæteris ephemeris.

De vrina & pulſu cauſi,ſynochi,& ſynochæ.

Cauſus & ſynochus,hi ambo habent pulſum ſynochę conſimilem:nõ horarum declinatio-
*al. lucida. B nes ſimiles.qbus ſi lingua fuerit arida,& vomitus cholericus & vrina lucida:mors ſignificatur.
Vrina crocea & turbulenta cũ nebulis nõ bonis,& pluribus diebus in eis non egeſta:aut lõgin
quam ægritudinem,aut mortem futuram dicit. Vrina crocea ſi guttatim ſtillãdo fuerit egeſta,
ventris conſtrictionem malam cum animi turbatione,& anguſtia oſtendit. Vrina alba & aquo
ſa in augmento ægritudinis,aut in ſtatu veniens,laborem corporis cum frigore,& maciem nũ
ciat futuram.Si vero pinguis fuerit,mortem ſignificat. Vrina ſimilis ſpermati hominis, immi-
nentia nuntiat. Vrina viridis critico die immutata,mortem oſtendit. Vrina viridis ſi ſe mutaue
rit in albũ,aut aquoſum colorẽ,typicã ægritudinẽ venturã ſignificat. Vrina æruginoſa ſtrãgu-
riam ſignificat. Vrina ni.& tenuis,cũ nebulis,phrenitim oſtendit:maxime ſi odor vinoſus fue
rit ei.quibus aũt fluxus ſanguinis ex naribus venerit,ſolutionẽ eius ægritudinis ſtatim fore ſi-
gnificat. Vrina æruginoſum habens colorem,ſpaſmũ ſignificat. Vrina ni.& tenuis cum auriũ
obtuſione,& inſomnia,& in ſe nebulam habens,tp̃s longum eius ægritudinis nunciat, & ſan-
guinis fluxũ imminere oſtendit. Vrina ſanguinea cũ dolore capitis,& hypochõdrij dextræ par
ris,ſtatim ſubitaneam mortem ſignificat. Vrina pinguis ſine febre ſenibus eueniẽs, apoplexiã
facit,q̃ cum ſoluta fuerit,caliginem oculorum cito tranſeuntem,& delectationem cibi oſtẽdit.
C Vrina turbulenta & non uaria,criſim cum dolore aliquo venturam oſtendit.

De vrina & pulſu in homotono,epacmaſtico,& paracmaſtico.

Homotonus pulſum habet grauem,ſpiſſum & ſordidum. Acmaſtichus vero pulſum hẽt vi-
gentẽ,& ſordidum,ſine intermiſſione.quibus granis eſt,per ſingulos dies & horas febris aug-
mentatur,nullo ſtatu vel declinatione interueniente,vrina ruſa in his inuenitur. Paracmaſtic⁹
aũt in ſcđo vel tertio die cum declinatione pulſum tenet mitiorem,quãuis in principio vehe-
mens fuerit.In his ergo oĩbus p̃ſcriptis paſſionibus ſi vrina fuerit colore liuida,& tenuis cõſti-
tutione,phrenitin futuram denuntiat:quã longo tp̃e protrahi ſignificat, Vrina colore alba, &
conſtitutione tenuis,cũ nebulis non bonis,renum & dolorẽ,& indignationẽ ſignificat:ſi ĩ bo
no colore,& in die critico conuerſa fuerit,certum diſcuſſionis tp̃s denunciat. Si vero ex bono
colore in malum die critico conuerſa fuerit,futuram mortem oſtẽdit. Vrina cholerico colore,
nebulam albã habens,& furfures ſupernatãtes, aut longã ægritudinẽ,aut mortẽ ſignificat. Vri
na tenuis cum nebolis non bonis,phrenitin,ſiue mortẽ,aut ſpaſmum ſignificat. Vrina alba ſi
ſe mutauerit,apoſtema celerius venturũ ſcias. Vrina turbulenta,& tardius reſidens, maxime ſi
ſanitas interaneorum fuerit,& per multos dies perſeuerauerit,& non ſe mutauerit,p certo ſcias
D acutas febres in tertianã conuerti. Vrina ſubalbida,& ſpumoſa, aut ruſa, & ſi ex cholerico hu-
more ipſa ægritudo nata fuerit,mortem ſignificat:q ſi eo tp̃e ſanguis de naribus fluxerit aquo
ſus ſubito,& à ſolito abundans:& tenuem ſe vrina fecerit,& diu perſeuerans nõ ſe mutauerit:
frigus ſubitaneum demonſtrat venire:pro quo frigore fit ægritudinis ſolutio nõ bona. Vrina
cum ſudore ſi in febrium augmento fuerit,& abundantia vrinæ fuerit,mortem cito venturam
nunciat. Vrina rubra & ſpiſſa modo ſupradicto,mortẽ cito futurã ſignificat. Vrina rubra & ſpiſ
ſa ſi fuerit egeſta frequentius,& ſi dolor capitis,& ſcapularum affuerit, & auditum patiens ob-
tuſum habuerit,& hypochondriorum dolorem ſenſerit:futuram phrenitin denunciat. q ſi in-
*al. macrono ſema. fra.vij.dies ſoluta fuerit,ictericum facit:& ſi non fuerit ſoluta,& in macrõnoxiã venerit, & ne-
bulæ non bonæ in eadem fuerint:ex eadem phrenitide morietur. Vrina alba,& aquoſa, & ne-
bulam bonã habens,& cum odore bono egeſta,ſupradictam phrenitin purgat. Vrina lactea ſi
in initio ægritudinis iuuenibus euenerit,non bonũ ſignificat. Vrina alba,ſpumoſa,& nebulo-
ſa,non bonũ ſignificat:& ſi in critico die,aut poſt criticum diem ſuperuenerit,ſolutionẽ ęgritu
dinis oſtendit. Vrina nigra cum ſudore,non bona ſigna imminere oſtendit. Vrina puluerulen
ta,& maxime ſi frigus,& lippitudo oculorum fuerit,& caligo,& ſuperiores partes in ſudorem
veniãt,venturum ſpaſmum denunciat,q ſi ſe ſupradicta vrina abſtinuerit:& dolor capitis cum

sudore corporis fuerit,spasmũ statim venturũ ostendit.Vrina non bonũ colorem habens,& si E
non fuerit digesta, vel constitutionem vrinę aialis similẽ habuerit,& missa in calice cito rescde
rit,& amens patiens fuerit,& insomniam senserit:spasmum significat,aut mortem. Vrina sine
nebula turbulenta,non bonũ significat. Vrina nigra,aut liuida,nõ sine periculo erit. Vrina cro
cea,& spissa,laborem,& dolorẽ,& grauedinẽ in hac ægritudine,siue mortẽ ostendit. Vrina te-
nuis,maxime si dolor capitis,& scapularũ,& insomnia fuerit:phrenitin,& paracopen,& demẽ
tiã,siue cardiacã significat. Mulieribus tñ hoc tale signũ mortẽ significat. Vrina tenuis in criti-
co die si aspera facta fuerit,statim sudorẽ venturũ demonstrat. Vrina suprascripta post crisim si
se mutauerit,eius febris fiet repetitio, Vrina spissa, & cholerica si fuerit in augmẽto febris,mor
tem significat. Vrina nigra,p varios colores frequenter mutata,cum nebulis non bonis, & ve-
lut concisis,& separatis,& frequenter in nigrũ colorem conuersa,phrenitin cum morte signifi
cat. Vrina nigra,& lucida,cũ sudore,& dolore hypochondryorum,mortem nunciat. Vrina te-
nuis,& boni coloris,frequens,& multa egesta,macronoxiam,& solutionem ægritudinis ostẽ
dit,sed apostema scias esse futurũ,& p vẽtris solutionẽ ægritudinis crisim demõstrari. Vrina al-
ba,& turbulenta,& nõ cõposita,aliquẽ dolorẽ cũ periculo nunciat. Vrina nigra,& spissa non
boni coloris,si multus vesicæ dolor †fuerit:mortẽ significat. Vrina nigra,& tenuis,& æstuosa, F †al. non fuerit
si æstuatio fuerit cũ fastidio,& si turbatũ sensum patiẽs habuerit,& nõ recte itelligat, & loquat,
aut malefactio nõ defuerit:mortẽ ostendit. Vrina,q̃ veluti florem vini supernatantẽ habuerit,
phrenitin,aut paracopen venturam ostendit. Vrina valde lucida,phrenitin venturam ostẽdit.

De quartanis febribus.

Quartana febris i initio pulsum rarũ,& segnẽ facit,& in alto positũ. declinãte aũt passione in
ueniť pulsus lassus,sordidus,& segnis. Cui causæ tpe accidente frigido, minuitur plus accenso *al. pulsus.
calore. Vrina in his misto calore apparet maxime pallida,vel fusca & indigesta videtur.

De tertianis febribus.

Tertianarijs pulsus est ingens,citatus,vehemens,creber. Vrina in eis crocea,aut satis rubra,
quasi sanguinea videtur.

De quotidianis febribus.

Quotidianis febribus pulsus est minor,q̃ quartanæ. Vrina eorũ cãdida apparet,aut spissa,aut
turbulenta. Vrina alba si longo tpe perseuerauerit,frigora soluit. Memineris aũt quanto quar-
tanariorum pulsus à tertianarijs minor est,tanto quotidianorũ à quartanarijs inferiorẽ esse. Vri
na nigra quartanã nunciat. Vrina cũ nebulis scissis,macronoxiã significat. Vrina nebulas cho G
lericas habens,in ægritudinẽ acutã transire significat. Vrina q̃ velut rasuram habuerit,& arenã
& in nebulis quasi sanguinem,syntexin renũ.i.colliquationẽ ostẽdit. Vrina phlegmatica si ap
paruerit sicut Sol in lympidis coloribus indignationẽ renũ denunciat. Vrina alba si se subito i
malum colorem mutauerit,proximã nunciat mortẽ. Vrina tenuis si post crisim venerit. & lon
go tpe perseuerauerit,repetitio cuiuslibet ægritudinis fiet. Vrina tenuis si in malum colorem se
post crisim mutauerit,& ij qui patiuntur prima ætate fuerint,contractionem corporis signifi-
cat. Vrina aspera si post crisim fuerit,in eandem febrem reintegrari demonstrat ægrotum.

De dolore capitis.

Caput dolentibus si vrina liuida fuerit,augmentum significat. Vrina rufa vt superior demõ
strat,quibus si sanguis de naribus fluxerit,huius doloris fiet solutio.

De synanchicis.

Synanchicis pulsus est paruus,velox,& densus,qui qñ ad periculũ veniunt,sine pulsu sunt.

De cardiacis.

Cardiacis pulsus est paruus,& densus,qbus imminenti periculo pulsus fit catoryctus.i. de-
fossus,vel deciduus,& quando creuerit,quasi iaculũ contrahiť,& fit velox,& paruus, & minus H
clarus,& inanis,& velut creber,ac vbi cœperit crebrẽscere passio,incipit vibrans esse, non cla- *al. crescere.
rus,cũ tremore,& formicatione,incognitus,& se subducens, At vbi cœperit grauari, pulsus fit
densior,& post defectior,quibus velut inclusus esse sentitur,quod est pessimum signum. q̃ qñ
ad melius venerit,pulsus inuenitur exaltatus,& bene dispositus,& leuis ictus. Vrina eorum al-
ba & aquosa,cum nebulis albis,eorum ægritudinis solutionem ostendit. Vrina in eis spissa qñ
fuerit,quæ spissitudo si velut scissa apparet,paralysin significat.

De pleuriticis.

Pleuriticorũ pulsus est spissus:q̃ passio qñ facta fuerit grauior,pulsus plus conspissatur, & fit
velox,& validus,& veluti fluctuãs,& inspicientium digitis velut vngues sentitur. Quando au
tem ad peripleumoniam conuertitur,pulsus fit spissior,q̃ supradictis. Vrina tenuis, & saniosa
si in initio ægritudinis venerit,& per multos dies manserit,phrenitin futuram nũciat, maxime
si eis tussis sicca,& insomnia fuerit,¦quibus si sanguis narium,& plurimus dolor venerit, solu-
tionem ægritudinis huius futuram nunciat. Vrina pinguis,& rufa, mortem futuram ostendit.
Vrina alba,& subliuida mortem demonstrat. Vrina tenuis habens veluti limum liuidum,¦indi
gestionem,aut mortem nunciat.

De peripleumonicis.

A *De peripleumonicis.*

Peripleumõnicis pulsus est validus:& spissus,qui qñ ad periculũ venerint,pulsus fit tardus, & veluti non comparens,& formicans. Vrina eorum nigra,cum varijs nebulis, mortem futuram ostendit. Vrina sanguinea,cum nebulis supradictis,vitæ periculum nũciat. Vrina indigesta in initio,& ante crisim,significat mortem futuram.

De cachecticis.

Cachecticis,& phthisicis pulsus est lassior,& talis morituris imminenter efficitur.

De dysentericis.

Dysentericis,& iliacis est pulsus lassus,minus tñ q̃ cachecticis,quibus si cũ singultatione pulsus fuerit,mortem futuram ostendit.

De hepaticis.

Hepaticorũ vrina alba,& spissa,& plurimũ egesta,sanitatẽ pmittit. Vrina sanguinea,mortifera est. Vrina nigra,& turbulenta,& velut capillosa,& aliquid rasuræ habens,mortem significat.

De spleniticis.

Spleniticorũ vrina rufa,vel nigra intemperata, & tenuis,periculum venturum ostẽdit. Vri-
B na lucida nimis,bonum signum significat,quæ si cum nebulis fuerit, quasi conglobatione instanti,bona imminentia ostendit.

De ictericis.

Ictericorum vrina intemperata etiam vt supra,protractionem in longum tempus significat. Vrina rufa,& spissa plurimum egesta,sanitatem,& solutionem ventris promittit.

De hydropicis.

Hydropycorum vrina intemperata,& pauca,& rufa quando fuerit,mortem annunciat.

De iliacis.

Qui dolorẽ ilium patiunẽ,illis pulsus est dẽsus:& si ad periculũ veniũt, fit eis pulsus mitior.

De ijs qui in renibus patiuntur.

Iis qui in renibus patiuntur,pulsus pigrior in vna manu,maior,ac vehemens,plenus, vel siccus,aut celer inuenitur.In altera vero manu pulsus inuenitur paruus,aut imbecillis, aut inanis, dispari tempore respondens.

De nephriticis.

Nephriticorum pulsus lassus. Vrina in his rufa si fuerit,nõ bonum significat.si causa in per-
C protrahit. Vrina in his spissa,& color velut sperma hominis,mortem significat. Vrina vinosa, augmentum doloris significat.

De apostematibus.

Qui eruptionem patiũtur apostematum,his pulsus est spissus,q neq; in declinatione,neq; in augmento mutatur.

De vlceratione renum.

Iis qui renum vlcerationem habent,vrina spissa apparet,habens velut carnes supernatantes, nimium dolorem ventris significat.

De scabie.

Scabiem in vesica habẽtibus vrina si spissa apparet cum furfuribus supernatãtibus,dolorem futurum ostendit. Vrina saniosa,& plurimum egesta,& velut coagulata, aut aliquã eruptionẽ in renibus,aut initium calculi in proximo venturum ostendit.

De ischiadicis.

Ischiadicorum vrina sanguinea,& tenuis,& intemperata,in dolorem si venerit,acriorem dolorem venturum ostendit.

D *De arthriticis.*

Arthriticorũ vrina sanguinea,& tenuis nimios dolores venturos indicat. vrina rubra, & nebulosa,dolorem cessare significat.

De opisthotonicis,& emprosthotonicis.

Opisthotonicis,& emprosthotonicis pulsus est in tenuitate deductus.

De cognitione vrinæ.

In oĩbus his infirmitatibus.i.phthisi,hydrope,apoplexia,epilepsia,peripleumonia,paralysi, cholica,dysenteria,si vrina rubra fuerit,mortem significat.In phrenitica vero vel pleuritica, synocha,causo,tertiana,si vrina alba fuerit,aut subliuida,mortem significat. Vrina alba sine febribus,in masculis,siue fœminis,dolorem laterum,& aliqñ renũ significat,& prægnantem fœminam significat aliquantulum. Vrina asterica,idest habẽs quasi stellas,vbi fœmina est, multum dolorem stomachi,grauitatemúe capitis:masculis,scapularum dolorem significat. Vrina si superius claritatem habuerit,& inferius nebulosa,& subliuida fuerit:dolorem renum significat, & coxæ,& genu,& superius stomachi. Vrina si superius fuerit subnigra,& plena,& inferius claritatem habuerit:inferius dolorem renum, & superius grauitatem capitis,obturationem aurium & narium significat,quod fumus stomachi facit. Vrina alba,& nuda in omnibus, debili-

tatem,& frigiditatem significat corporis. Vrina alba,& pinguedinosa, vel iumētina, dolorem E
renū significat,& vesicæ,& capitis aliquantulum. Qui sæpius ad vrinam vadit, infrigidationē vesicæ significat. Qui panē vinum hæpatis,vrinam rubram,& obscuram habet. Vrina pulmonis pinguedinosa,& alba,peripleumoniam significat. Si vrina spumosa superius fuerit,significat stomachi ventositatem.& aliquando desiderium veneris,& tussim,& frigiditatem.

De febribus maioribus.

Vrina quasi ignea,significat tertianā. Vrina sanguinea,synochum causon significat. Vrina sanguinea,& obscura,causon significat. Vrina de pleuritide,quasi fæx ē. Iuuenes raro moriunt inde,& senes raro euadūt:sed q quarta die solutionē habuerint,nō euadūt. Vrina in febrib⁹ rosea,& obscura,phrenitin significat.de synocho.n.icidit hō in phrenitio. Si fœmina habuerit vrinā velut iumento similē:dolorē vuluæ,seu matricis,& febrē significat. Cura fœminarū hęc est, si doluerit vulua,post balneū accipiat trypherā magnā,& sero mittat.℈.ij.de eadem in vulua.

De vulneribus sanandis.

Mistura ad vulnera sananda. ℞.pilosellā,p vlcere,saluiam pro paralysi,violā pro dolore,agrimoniam ad curandum,hederam terrestrem ad sanandū,melangiā ad aperiendū,opopanacē,oe cōtrarij sint sibi cibi,tenericulam,p pleuritide,dictamū,q ēt irrōnalibus subuenit,morsus serpentum curat,betonicam pro febre,quinquēfolia pro expellendo sanguine vel pure:ad constringendum plantaginem,ad consolidandum consolidam,eiecta pilosella,& melangia. F * al. pipinellā.

Mistura perfectissima ad plagam. ℞.buglum.i.herba venti maior.i.consolida.m. fœniculum pepium,vel pimpinellam,pindemōtis. ¶ *Emplastrum ad vomitum restringendum.* ℞.masticheS.cymini,aā.ʒ.i.baccarū lauri.ʒ.i.tere,& cum succo rutæ collige,& super stomachū pone,& mirabe ris effectum. ¶ *Ad idem.* Zingiberis.ʒ.iij.pinse, confice cum melle in stomacho pone,statim stringit. ¶ *Emplastrum ad febrem.* Tolle radices rafani,& frige cū melle,& facinde tentā, & mitte intus,postea tolle agrimoniam,& pinse,& fac emplastrū, & superpone. Si vis scrofulas absq plaga curare,pone super eas corticem nucis valde pinsitam,& post.ij.vel.iij.dies aufer,& pone ibidem nepitam herbam,rursum:& post tres dies tolle,& impone sanguisugas,& sanabitur.

¶ *Emplastrum barbarum,quod facit ad omnia vulnera recentia,proprie autem ad neruorum,& musculorum cōtusiones,& laxata intumescere non patitur,articulos incisos iungit,& omnium hominū periculosissima sanat mirifice,interius prius iniectum,postea extra appositum plagas veteres,& fistulas sanat,vel consolidat.* ℞.cerę,resinę frixę,picis frictę,bituminis,oium aā.ʒ.iij.opopanacis,aluminis,& vitreoli,croci,gallę omphacinæ,olei veteris aā.ʒ.ij.cerusæ,mannæ,thuris,aluminis scissi, æruginis cāpanæ, oium aā. G ʒ.iiij.confice sic.puluerem terendorum cum sufficienti aceto in mortario sine intermissione tere,solubilia cum oleo & cera solura medicamini adde,& sufficienter commisce:quando aūt cōmistum fuerit,compositis magdaliunculis conde,& vsui reserua. ¶ *Ad ficum.* Puluerem radicis philipendulæ.i.fisalidos dabis patienti interius,& exterius superpone.

Medicamen ad dolorem dentium. Succo hederæ terraneæ,aut herbæ in aure misso,ī ea parte, qua dolor est,statim mitigatur dolor. ¶ *Ad idem.* Senecionis succus in aure eiusdem partis missus, mirabiliter tollit dolorem. ¶ *Ad idem.* Succus herbæ calendulæ per nares eius partis missus,q dolet, dentes putridos excutit,& dolorem sedat.

Fumigium ad destillationem vuulæ,& ad rheumatismum faucium. . ℞.styracis,ficuū pinguiū, florum amygdalarum,hyoscyami seminis,oium quatuor.ʒ.vij.fac sic. Hæc oia trita in puluerem redacta,cum ficubus,& styrace diu terendo commisce,& in trochiscos informa,quādoq opus fuerit,positos super carbones lentisci,vt traiectoriū superimpone,& patiens ore aperto fumū accipiat donec sustinere præualet,& hoc ter in die faciat,mane,& meridie,& vesperi,& interpositis tribus diebus aut quinq,iterum atq iterum faciat,donec sanus erit. Accipe auripigmētū,& diu tere,vt multum tenuis puluis inde fiat,& album oui,& misce cū pdicto puluere. quibus bene mistis,accipe pannum subtilissimum,& infice in illo misto,ita q totum absorbeat ab illo pāno,postea pone ad Solem vt bene siccetur,postea incide pannum,&.℞.frusta ad minus demū vsq ad.ix.dies.ponat vnum frustum super prunas positas in tegula, & inueniat infundibulū, mitratq super pannum, fumum qui inde exhalauerit per cānellā infundibuli in ore recipiat. H

Ad guttam probatissimum experimentum. Accipe cornu cerui,& incide per partes,quas iocifsas pone in lebete cum vino albo,et tandiu fac bullire,q solummodo sexta pars vini remaneat,& sic cornu proijce,et vinum in pyxide repone,quod cosgulabitur:et de illo loca dolentia perunge. ¶ *Ad idem.* Accipe nouem folia laurus,et pone vnum in veru.postea lardi frustum, et sic facias pro vnoquoq folio vnum frustum lardi,quibus positis accēde,et guttas lardi in paropside collige,et loca dolentia perunge.

Ad ficum destruendum. Accipe puluerem herbæ capilli veneris,et cepe, et aristoloch. rotūd. appone sup ipsum,et sine dubio destruit. ¶ *Ad hominem loqui impotentem propter phrenitim.* Accipe lapillum de oche,et bene tere,et puluerem cum aqua tepida tribue, et sine dubio liberabit.

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE SPERMATE.

CENSVRA.

Et hic quoque liber ſummis, & maximis erroribus refertus eſt.

De ortu fœtus ex ſpermate.

Perma hominis deſcendit ex omni corporis humore, qui fit ex ſubtiliori natura quatuor humorum. hoc autē ſperma habet neruos, & venas proprias, attrahentes ſe à toto corpore ad teſticulos: qui nerui, & venæ, ex fricationis calefactione viri & mulieris emittunt illud, ſicut ex colliſione ferri. & petræ elicitꝰ ignis. Et hi nerui & venæ diuerſi ſūt
B à neruis & venis vrinæ. vrina. n. ſuos proprios meatus habet, & iſtud ſuos. Sperma viri fortius eſt & calidius muliebri: muliebre vero, nutrimentum eſt ſpermatis virilis. Secūdum igitur naturam ſpermatis, vt ex ſubtiliori natura quatuor humorum procreati, in cocundo emittitꝰ completum et animatum, ac tunc ſpermati muliebri aſſociatum recipitur cum quodam ſpiritu in matrice, & ibi impingueſcit ex matricis calore & fomento, ſpiritu per arterias ſubtiles attracto. alius. n. ſpiritus eſt ille, qui venit per arterias ſubtiles, & fouet matricem exterius: alius eſt, qui cum vtroq; ſpermate in eam intrat. Et ille ſpiritus, qui exterior eſt, non permittit exire ſpiritum interiorem, ſed conſtringit eum ad fouendum infantem, & calefaciendum. Poſtea vero venit in matricem quidam alius ſpiritus exiſtens ex ſubtiliori natura ſanguinis; qui iungens ſe ſpermati vertit illud in naturam carnalem per matricis calorem, ſicut hepar vertit phlegma in ſanguinem in duobus vaſis: in quibus operatur fortiter operam ſuā cum virtute fellis. nec mirum ſi hepar operatur illud fortiter cū opera fellis: quia indiget magna opa
*al. craſſum. vt vertat illud, quod grâue eſt in ſanguinē. Spiritus vero, qui eſt ex ſubtiliori natura ſanguinis, non indiget tanta opera. leuiter. n. vertitur in ſanguinem per matricis calorē ſperma: q̄ ex ſub
C tiliori ſanguinis conſtet natura. Quibus in ſanguinem conuerſis, illa ſubſtantia incipit ſuſcipere figuram hominis per calorem naturæ: & vnaquaq; die in ſui fomentum ſanguinem attrahit, & in carnem vertit, creſcitq; in formatione hominis per naturalem ſpiritum, propriam naturā ſingulis dans membris, & ſimilitudinem. ſ. alias ex acutis acuta firmās, vt digitos, vel res acutas cum acutis, vt in iuncturis oſſium, & ſic in cęteris. Prius autem formantur humeri, ex quibus caput, & latera, & brachia, & tibiæ: ex lateribus renes: ex renibus coxæ, prius ſimul iunctæ, & poſtea vna formando ſeparatur ab altera. Demum vero formantur nerui & venæ. Et poſt hæc interior natura ſemper mittit harmoniam ſuā ad nutrimentum totius corporis, intus & extra. Inteſtina vero ex ſpiritu efficiunꝰ, & expletis diebus trigita apparet maſculi figura, fœminæ vero figura peractis diebus quadraginta. Figura itaq; humana peracta creſcit īfans, impingueſcit: & tunc aperitꝰ os, incipiuntq; oſſa craſſeſcere ex calore veniente à matrice per ſpiritum naturalem. hic. n. calor habet virtutem conformandi totum corpus. Fiunt aūt oſſa ex quatuor humoribus, principaliter tn̄ ex grauiori ſanguinis natura. purgat. n. ſanguinem. Medulla vero ex ſubtiliori natura illius grauedinis. Oſſa acuuntur in compoſitione digitorum, manuum, & pedum. Et peractis menſibus tribus, in maſculo venæ incipiunt exire inguinum cōſtitutionē: in fœmina
D vero poſt tres menſes, & deinceps mouetur infans in vtero, & ſanguis menſtruus, qui quotidie ex cibo & potu in corpore matris augetur vel efficitur, agitatur in corpore, volens exire: & ſubtilitate ſua per poros, quos aperit, venit in mamillas, vbi ex earum calore & humiditate mutaꝰ in album & dulce. ſed maior pars illius menſtrui deſcendit in matricem ad nutriēdū infantem. Q; aūt infans ex ſanguine ad matricem deſcendente nutriaꝰ, qui emitti ſolet mēſtruo tp̄e ante conceptum, reſtatur Hipp. ſic, Vidi fœminā p̄gnantem minuiſſe ſanguinē per brachiū, & in tertia die abortū miſiſſe. Viri aūt menſtrua ideo non patiunꝰ, quia poros habent, p̄ quos ſanguis ſe tendens vertitur in pilos, quod patet in brachijs, & pedibus, & in cæteris partibus. Spūs quoque p̄ os, & nares fortiores emittunt, q̄ fœminæ, per quæ exiccantur humores illius ſanguinis, qui p̄ ſudorem emittuntur. Sicut. n. aqua exiccatur in vaſe ex ignis calore, & p̄ fumum emittiꝰ: ſic ille ſanguis à ſuo proprio calore exiccatus, fumū ex ſe generat, q per os & nares exit, piloſq;, & ſudorem, qui p̄ poros ſubtiles exeunt. fœmina vero non tantū. non enim tanti caloris eſt.

De natura pueri ſecundum quantitatem, & qualitatem matricis, & ſpermatis.

Quantitas autem infantis formatur ex quantitate matricis hoc modo. Si matrix longa & ſtricta fuerit, longus & gracilis puer erit, & ſic in cęteris. Sunt aūt in matrice ſpermatis receptacula ſeptē, & tot creanꝰ pueri, in quot ex illis ceciderit ſperma. In dextram matricis partē ſi ſperma

cadet, maſculus fiet infans. illic.n.calor & humiditas p̱ hepar, calor & ſiccitas ex felle vigent. Si E
aūt ſperma viri debile ſpermati mulieris fortiori aſſociatū illuc venerit, infans licet maſcul⁹, mu
liebris tñ eſt fragilitati mēbrorū, & animi, moribus. Poteſtq; fieri ēt ex prædicta ſpermatis viri
fragilitate cū forti mulieris ſpermate infans vtriuſq; ſexus. Si aūt ſperma in ſiniſtrā matricis par
tē cadet, fit fœmina, ex ſplenis & phlegmatis qualitatibus. Et ſi ſperma virile p̄ualet, fit viriis
ac fortis fœmina, qñq; pilos agranones habēs: poteſtq;, vt diximus ſupra de virili, fœmineū ſp
ma hoc ſimiliter nimis fragile vtriuſq; ſexus infantē reddere. Et nota q̄ ſi ſperma viri forte ſit,
maſculus eſt, ſi debile, fœmina. Et fœtus ..igat̃ in vmbilico matris: & per eundē locū recipit nu-
trimentum dū eſt in matrice, & non per os. Vmbilicus.n. fœtus vmbilico matris continuatur.

De alteratione ſanguinis aliorumque humorum in ſpermate.

Organa ſpermatis ſunt arteriæ & venæ, in quibus ſanguis vertit̃ in ſperma hoc modo. ſicut
enim in mamillis mulierum p̱ quādam decoctionem ſanguis in lac vertitur, ſic & in arterijs &
venis ad nutrimentum earum vertit̃ ſanguis in calidam & humidam ſubſtantiam, phlegmatis
habentem figuram: & nutriendo venas, & arterias vertitur illa ſubſtantia in ſperma, quod mox * al. vētorum.
in caput aſcendit cum magna vẽnarum & pororū ſubtilitate. Et deinde deſcendit per duas ve-
nas & duas arterias ad teſticulos. Solet autem contingere. q̄ ſperma deſcendens à capite poros F
narium & aurium obturat ita, vt vitalis flatus exire inde vel introire nequeat. Sperma retentū
p̄ter naturam idem operatur, quod venenum, creſcensq; in venis & arterijs ſuis, dū nequit de-
ſcendere in ſanguinis maſſam, nimiam generat paſſionem in faucibus quādam: q̄ græcæ lycoſ- * al. infantibus.
des dicitur, latine lupus, ideſt ſtrangulator. Quòd autem ſperma principaliter ex ſanguine, ſecū
dario ex alijs humoribus efficiatur: hac ratione probatur. quia in multo coitu ſpermare deficiē
te ſanguis emittitur. Si vero ſperma à capite deſcendens non impeditur, venit ad teſticulos, ad
vnum per venam vnam & arteriam, ad alium per arteriam & venam alteram.

De teſticulorum compoſitione.

Teſticuli vero quatuor habent panniculos: quorum duo calorem & humorem habent, alij
duo hñt acutionē, q̄ acutio ſperma adiuuaret. habēt quatuor vaſa etiam. i. ſupradictas venas, &
arterias. quatuor ſeminâria, quorum duo ex recto ſemine, alia duo ſunt adenes, quæ ſunt attra- * al. ex ſe munctoria
bentia & purgannia ſperma. Solet nanq; cū vero ſpermate deſcēdere aquoſum phlegma, quod † al. illis.
ab † infirmis retinetur, & emittitur vel dormiendo, vel vigilando: quod ſemper liquefit. ex quo
liquore acuto teſticuli magnum pruritum & ardorem recipiunt, vnde generatur voluntas co-
eundi. Habent ēt teſticuli neruos duos pendentes, & deſcendētes à principali oſſe colli, & fun G
damento corporis, per dorſum, & renes. qui nerui alios habent neruos coniunctos alijs oſſib⁹
totius corporis. Notandum aūt eſt, q̄ vna vena eſt propria ſpermatis, vacua ab alijs, q̄ recipit id
ſperma à quatuor alijs venis: illæ vero recipiunt ab alijs venientibus ab oībus partibus corpo-
ris, & ab oībus oſſibus medullā habentibus: quæ vena ducit illud ſperma ad caput, vt ſupra, di-
ctum eſt: quarum quatuor p̄dictarum venarū talis eſt natura. vna eſt iuxta renes: altera eſt iux-
ta cor & ſtomachum: tertia in pectore, & extenditur iuxta pulmonem: quarta eſt prope formo
ſitatem hepatis, in quo eſt poteſtas ſanguinis, vnde diffunditur per totum corpus. ex cuius ſup
fluitate naſcūtur ſpaſmus, apoplexia, diaphragmatis apoſtemata multimoda, & multæ aliæ paſ
ſiones. In pectore vero eſt poteſtas phlegmatis, vnde diffunditur p̱ totum corpus, ex ſupfluita-
te cui⁹ fit aſthma. (Primū.n. aſthma fit ex corruptione aeris intrātis ad pulmonē: ſcd̃m vero fit
ex fumoſitate phlegmatis ad caput aſcendente, & inde ad pulmonē redeunte) & apoſtema dia
phragmatis, & apoſtema multi generis, & aliæ paſſiones contrariæ muſculis pectoris: q̄ ſunt or
gana ſpūs, quem ad ſe trahit pulmo: & à ſe remittit: & † omnibus corde verbū committētib⁹, & † al. in.
multæ aliæ paſſiones. Cholera enim poteſtatem habet ſuam in renibus: unde decurrit per totū
corpus. ex eius ſuperfluitate naſcūtur paſſiones in renibus, & petra, ſperma etiam inuiſcatum, H
& dolor in renibus generatur, & in veretro: ideoq; aliquando non poteſt tenere vrinā: vel nō
poteſt emittere, & in omnibus neruis vſq; ad pedem patitur. Renum etiam ſiccatio inde pro-
uenit. vnde ſi cum muliere iacuerit, poſt patitur ſolutionem ſimilē debili ſpermati ſuper renes,
& generatur apoſtema: ex quo aliquando procreantur vermes, & ſimilia.

De domicilijs humorum ſperma deſcendens alterantibus.

Habent aūt p̄fati humores p̱prias ſedes, & ab illis diuerſas, de quibus diximus, in q̄bus ſuas
habent poteſtates. propria.n. ſanguinis ſedes eſt hepar, phlegmatis pulmo, choleræ rubræ fel,
choleræ nigræ ſplen. Ex poteſtate choleræ rubræ, q̄ habetur in ſtomacho, q̄dā fumoſitas in ca-
put aſcendit, generans ibi dolores, diaphragmatis apoſtemata, & alias paſſiones. inde ēt deſcē-
dit catarrhus ad pulmonē, vnde naſcit̃ aſthma, & phthiſis, & puſtulæ in pulmone. qñ aūt ſper-
ma deſcēdit à capite, & ſuſcipit̃ à duabus venis & à duab⁹ arterijs ſupradictis, ducentibus illud
ad teſticulos, anteq̄ ad teſticulos p̱ueniat, deſcēdit p̱ loca illa, in quibus ſupradicti humores ſuā
exercent p̄tātem, & ibi accipit naturā humoris ibi manentis. in hepate, fit calidū & humidum: ī
pectore, mutat̃ in frigidū & humidū: in corde & ſtomacho: in calidū & ſiccū, & in renibus, in fri
gidū & ſiccum. Sic ergo ſperma quatuor humorū qualitatibus formatū in renibus, deſcendit ī
teſticulos,

A testiculos,ibiq; mundatum et cõpletum recipitur à matrice mulieris:sicq; homo ex quatuor cõ
stat humoribus.in coitu igit̃ cuius sperma superabũdat,illi similis,infans procreat̃.similis matri
etiam hac causa fit,quia sperma eius est nutrimentum spermatis viri.aliqñ tamen vno superãte
humore non est similis illi infans,cuius est sperma:nam alii humores debilitãtur propter super
fluitatẽ alterius.aliqñ.n.sanis genitoribus strabo infans,vel claudus,vel naso torto nascit̃: pro-
pter superfluitatẽ humorum,vel minutionẽ.quia quam potestatem habet sperma in loco suo,
eandẽ habet natura in matrice.Itẽ genitorum quolibet passione aliqua occupato, infans similẽ
trahit qualitatem.Et aliquando ex lacte matris.Sicut.n.sperma viri habet potestatẽ in toto cor
pore:ita natura potestatẽ habet in matrice.Sicut.n.sanguis,ex cuius subtilitate omnium fit sper
ma,habet potestatẽ eundi per corpus:ita et sperma quod inde fit,habet potestatẽ exeundi sine
voluntate hominis vniuersaliter,dormiẽdo,vel vigilando. Sicut enim natura corporis sequen
do quatuor mutationes in die , mutat corpus secũdum illas: sic natura mutat sperma in matrice
sm easdem mutatiões.Natura humani corporis proprie dicitur subtilitas fumositatis principa-
liter sanguinis:secundario aliorum humorum : & etiã aeris agentis & commouentis ipsum san
guinem in venis & arterijs:quæ infixa in carne est temperamentum omnium membrorum, te-
B stãte Hippocrate,q natura est medius gradus in caliditate & humiditate , & septẽ materierum.
Vnde venit,q quidam sunt cholerici:& quidam melancholici,quidam sanguinei,quidã phleg
matici.quod nisi esset,omnes eiusdẽ essent naturę,licet nõ semper. Aetas.n.vel dięta,seu aliud
naturas quandoq; reprimit:sicut qui est sanguineus,naturaliter est iracundus,tamen irã depo-
nit à corde procedentem naturaliter,aliqua occasione superueniẽte. Sic ergo natura quiescit &
mutatur,sed eius proprietas est inconuertibilis†.quia qui naturaliter est sanguineus, iracundus
est,iram tamen deponit.Sicut enim ignis prius acuitur,& postea quiescit non tamen amittit na
turam suam:sic ille naturaliter prius acuitur,& postea quiescit,non tamen mutatur.

† al. quiescit & mutatur secundum eius proprietates.

De natura pueri concepti in horis sanguinis.

In tribus horis sanguinis,sperma cõceptum à muliere in sanguinis mutatur naturã,& infor-
matur:homo inde editus ruber est:supercilia eius grauia:venæ tẽporum graues & plenę: oculi
sanguinei,nebulosi,passionibus semp abundãtes: facies rubra,labia tenera,gingiuę sanguineę.
sæpe fluit sanguis à naribus:guttur sanguine ĩpeditur:inde vox grauis , rauca,debilis:os,dẽtes,
guttur,& caput sæpe dolent:capilli tendũt in rubedinẽ:ambulatio moderata:passiões ex rheu-
mate sanguinis,& synochus,& alia ex sanguine procedentia.

C *De natura pueri concepti in horis choleræ rubræ.*

In horis choleræ rubræ cõceptus , rubens & citrinus,& capilli:venæ crassæ,latæ,& plenæ,&
citrinæ:color citrinus,aliquando viridis:guttur,& os.& sputum,amara semper,& sicca:genua,
crura,pedes,& ossa dolent:rheuma siccum per corpus sæpe currit totum:inde nascuntur gutta,
passiones ventris,dolores,vt dysenteria,transuersio ventris,lienteria:fiunt in somnis pauor,in
fronte dolor,ambulatio acuta.

De natura pueri concepti in horis phlegmatis.

Si vero in hora phlegmatis cõcipitur,albus,sed sępe pallidus,oculi crassi,delati , aliquãdo si-
miles oculis accipitris:palpebræ graues,capilli flaui:vox grauis,crassa:grauiter dormit, & sæpe
stertit:os abũdat phlegmate:ambulatio grauis:passiões,nimia tussis,amphimerina,asthma apo
stemata articulis,nephrõpoma.i.renum dolor,colica,voluntas vomendi aliquando,quartana,
paralysis,solutio naturalis,& alia ex phlegmate procedentia.

* al.nephroponos.

De natura pueri concepti in horis choleræ nigræ.

Si in horis choleræ nigræ,vultus niger,partim albus,oculi nigri,sicci,acuti:capilli nigri:vox
subtilis,non alta:risor propter splenẽ,à quo procedit risus:ambulatio acuta,nõ audax:passiões
D quartanę,quotidianę,mania,mẽtis obliuio,cardiaca.i.verberatio cordis,nephrõpoma,paraly-
sis,phãtasię,stupor mẽtis,oĩs ossium harmonia sibi dolet,& alia quæ ex cholera ni. cõtingunt.

De natura humana,cur cunctis sit agilior.

Perscrutati sunt philosophi medici cur naturam humorum quatuor bruta animalia non imi-
tentur,vt de sanguine fiant sanguinea,de phlegmate phlegmatica,secundũ horas,signa, plane-
tas,& in alijs:quod sic soluitur,quia corpus hominis agiliori harmonia præditum esse necessa-
rium est,vt facile addiscat omnẽ,ad quæ anima intendit,phantasiam.homo enim theologus in
virtute sapientiæ cum vi rationis suæ ad vniuersalitatem progreditur ; & ideo corpus subtile &
agile suscipit,vt facile rationem speculatricẽ sequatur:& imaginetur omnia.sic deniq; fit perfe-
ctum hominis organum in theorica & practica.itaq; multa sua agilitate ex humoribus quando
concipitur in ipsorum proprietates transfertur, & ex planetarũ atq; signorum operatione exi-
stente varias sortitur proprietates,ad quæ brutorũ corpus non sic mutatur:sed tamen ex prima
illorum eis in dicta proprietate omnia vnius complexionis sunt.nam breuis numerus est ei col
latus.vnde cum vnus sit velox alter piger , alius paruus,alius magnus:& in huncmodũ eiusdẽ
tamen complexiõis sunt semper. Si.n.ita ad plenum sequeretur numerus , vt homines alijs alij
pręessent & stultitia , & prudentia , cæterisq; intẽlligentijs. Neq; sicut in hominibus hora præ-
ualet

† al.id genus.

ualet materiæ ſpermatis eorũ,vt conuertat illud,& firmet in humorum ꝓprietates, qbus horę ill, E
læ deputatæ ſunt,ſed extra infirmitas & natura ſpermatis eorũ trahit vim & dominium humo-
rum in ſui materiã:quia adeo fixum & incõuertibile eſt ſperma eorum,vt nunq̃ oẽ,ſed aliqñ ex
parte mutari contingat:quod in oĩbus certũ eſt:quia in tantum agile & conuertibile eorũ ſper-
ma eſt,vt vis horarũ,& dominium humorũ potius p̃ualeat ſpermati ad illud cõmutãdum,q̃ vis
ſpermatis illius.Nam & ſi in ſingulis horis ternis ſinguli dominenť humores in vnoquoq; ho-
mine,horæ tamen illius ſemp̃ præualet vis, in cuius horis natus eſt.nam ex debilitate ſpermatis
aliquando contingit,vt minus vigeat in homine vis humoris,in cuius horis natus eſt.

De immortali ſubſtantia,qualiter uiſibili & mortali copuletur.

Perſcrutati ſunt alij philoſophi porphyrici, quo modo ſubſtãtia incorporea poſſit vel eẽ vel
iungi in ſubſtãtia mortali : Sed nõ ſicut quatuor elemẽta coniunguntͬ in conſtitutione alicuius
ſubſtantiæ,ſed animæ ſpiritualis virtus ſenſuũ corporis,qui ſunt virtus corporis, iungitͬ verbũ. *al. verbo Dei
& etiam hoc cauſa non eſt extranea à cognitione, ꝙ ſubſtãtia incorporea ſit humiliata ad cõſti-
tutionem alterius ſubſtãtię:poſt cuius completionem illa ſubſtantia tenet ſe in ſua proprietate:
& eius differentia ſemper ſimiliter ſit per ſe:& eius altitudo nunquã eſt accidẽtalis , ſicut altitu-
do illius ſubſtantiæ quam cõplet : & eius differentia diffinit† omnem accidentalem differẽtiam F †al. deſtruit.
corpoream:& nulla differẽtia accidentalis poteſt eſſe firma in ſua ſubſtantia. Hoc dicit Porphy
rius ad oſtenſionem coniunctionis animæ cum corpore: & per hoc affirmat verbum Dei in ſa-
pientia hominis eſſe:ad quod oſtendendum fecit Iſagogas:in quibus oſtẽdit differẽtias animæ
firmas & immortales,& differentias corporis eſſe mortales.

De ſpiritu quid ſit:& qualiter operetur in tota parte.

Spermatici ſpiritus virtutes ſunt tres:quarũ prima,eſt neceſſitas:ſecunda,virtus:tertia,orga-
num.Neceſſitatis duo ſunt opera:nam & calorẽ cuſtodit,& ſpiritũ animalem nutrit. Virtus ve
ro eſt complementum.Organũ vero diſcurrit oĩa ex opere animę.Spũs aũt ille, cuius origo eſt *al. diſcernit.
à corde,porrigit ſe p̱ arterias & venas,dans in venis ſanguinẽ, mutando ſe in calorẽ naturalem
& ſpiritualem vitã.Fumus autẽ progrediens ex calore ſanguinis,eſt nutrimentum ipſi ſpiritui:
qui fumus ſpũalis mittit ſe à venis in arterias,exiſtens animatio totius corporis & nutrimentũ:
quæ partim vertitͬ in carnẽ, & partim p̱ poros mittitͬ ad procreationẽ pilorũ. nec ſolũ eſt fumus
ſanguinis,immo haber admiſtam ſibi ſubtilitatem ſpũs , decurrens p̱ totũ corpus.Sanguis pur-
gatur p̱ hepar:ſpũs vero in arterijs clarificatͬ ex fumo caloris à corde veniẽtis : cuius clarior pars
aſcendit p̱ quaſdam arterias ad caput:& ibi ſe ſecundario clarificat p̱ calorem ſurſum ꝓcedẽtem G
à corde:& clarificatus vadit p̱ duas arterias in neruos, qui ſunt harmonia trium ventriculorum
capitis vſq; ad animã:cui ex nimia ſubtilitate ſui cõnexa eſt anima : p̱ quã anima miniſtrat phan
taſiam ſuam harmonię totius corporis:& harmonia illa pereunti corpori.Dicunt Ammonius,
Democritus,& alij cõplures,ꝙ ille ſpũs eſt corporeus:& ipſe idẽ eſt anima, hac ratione,ꝙ mini- *al. p̱ poros.
ſtrando phantaſiam ſenſibus,& ſenſus corpori,findens ſe in parte † dat corpori ſenſum.hinc ẽt
accidẽtalis probatͬ eſſe,quia harmonia capitis eo conſumpto neceſſario trahit aliũ ſpũm p̱ eaſdẽ
arterias ad nutrimentũ animæ:quia ſi ſubſtantialiter ineſſet, nõ eſſet opus alium attrahi. Vnde
per hunc & ipſa anima corporea probatur.Porphyrius nõ conſiderat quidem animã,ſed conſi-
derat ſpiritum animatum rationalẽ,oſtendens ſpiritum hunc in Iſagogis corporeũ eſſe ad opus
animę:non ipſam animã.Sed Socrates,Plato,Ariſtoteles,& Theodorus Platonicus,& Andro
nicus peripateticus,& Porphyrius & alij complures vnanimiter affirmant,ꝙ nec corporea eſt,
nec lege loci tenetͬ,nec ſcinditur:quia cũ totũ corpus virtute ſui illuminet ad quęlibet exteriora
progreſſa,non tamen in ſubſtãtia ſua aliquam ſciſſionem patitur: & ſicut aer Sole illuminatur, *al. primam
ſic corpus anima,& ſicut aer per Solis lumen prõpriam omniũ rerum confert oculis intelligen *al. primam
tiam,ſic anima corporis harmoniæ p̱ ſpiritualem ſuæ ſapientiæ lucem , & prõpriam & ſecũdam H
intelligentiã confert:& ſicut lux Solis,quæ incorporea eſt,ſuum complens effectũ,nullam pa-
titur diuiſionem,ſic & anima:ſicut etiam lumẽ Solis,quod incorporeũ eſt,ſeparatͬ ab aere & ab
omni intelligentia oculorum ſine corruptione,ſic anima quæ incorporea eſt , ſeparatͬ ſine cor-
ruptione à corpore.Empernomos philoſophus dicit nõ eſſe mirũ animã , q̃ eſt ſubſtãtia incor-
porea,poſſe ſeparari à corpore, cũ ignis q̃ eſt ſubſtantia corporea , poſſit ſeparari à lignis,qbus
eſt iunctus,& reuerti in primam & propriã mãteriam ſine ſui corruptione, ſicut etiam Solis lu- *al. naturam
men illuſtrandũ hominibus ſola vi vtitur ſua,non indigens vi alterius quæ attrahat quaſi ad cõ
plementum prioris virtutis,ſic & anima:dicit Ariſto.in Phyſica eſſe quinq; partes animę, phy-
ticon.i.nutricem,ęſtheticon.i.ſenſualem,cineticon, catatopon.i.vim ad omnia loca ꝓgrediẽdi:
noeticon.i.intellectualem.Anima enim,quoniã generatͬ à natura corporis, cum natura ipſius
corporis vadit ad quatuor elemẽta:inde ad ſubſtãtias inanimatas,vt ad lapides,ferrum,aurum,
ꝓpter nutrimentũ:inde ad arbores,dehinc ad beſtias , inde ad homines. quemadmodũ.n.aqua
diuiditͬ in partes,quæ poſtea† redimit in homine:qui ſi bonus & purus ſit,eius aĩa in cœlũ clara †al. redeũt ad hominem.
redit.Sed Porphyrius non conſentiens Ariſt.dicit ꝙ nulla harũ partiũ ſeparatͬ à ſubſtantia ani-
mæ,cum oẽs phyſici dicant animã nouam de cœlo immitti,& aſſociari ſpermati in matrice, vel

puero

A puero prius formato: vnde ſi malus fuerit homo, vadit in beſtiam, & inde redit ad hominem, à quo ſi bonus fuerit, vadit in gloriam. Porphyrius vero negans hæc omnia, dicit animam potius de beſtia in beſtiam ire, de homine in hominem, deinde in cœlum.

De natura pueri ſecundum horas humorum.

Notandum aũt eſt, ſperma non ſemꝑ animatũ ab homine venire in matricem: ſed tunc tantũ qñ à Deo ſtatutũ eſt gigni infantem: & tũc anima ſociať ſpermati. Stoici dicebant animas quotidie creari: & corpori prius in matrice cõpoſito immitti, & oẽ corpus nouũ, & tꝑaliter creatũ, eſſe mortale. Porphyrius renuit, oſtẽdens ſic opus Dei eſſe debile: cũ ſit neceſſe quotidie creari. Sed ſciendũ nobis eſt ꝙ animæ ſemꝑ ſuam vitam firmam habent & ſtabilem ab initio: & ſic nõ eſt opus Deo facere nouas vnaquaqꝫ hora. Dicit Hip. ꝙ ſi mulier recipit ſperma in prima, vel in ſecũda, vel tertia hora noctis vel diei, infans contrahit ꝓprietates ſanguinis, qa horę ſunt eius. ſi in quarta qnta ſexta, cholerę ru. ſi in ſeptima octaua nona, phlegmatis: ſi decima vndecima duodecima, cholerę ni. Quòd ſi in ſiniſtra parte matricis in horis ſanguinis cõceptus maneat, pater vero & mater in horis cholerę rubrę cõcepti fuerint, nõ trahit infans figurã ex cholera rubra patris ac matris ꝑꝑ fragilitatẽ ſiniſtræ partis: & habet cauſas paſſionũ ex phlegmate vel à cholera B ni. plus q̃ ex cholera rubra: nõ tñ tanti acuminis, quantum ſi eſſet in dextra parte. licet aũt in iſta parte ſit virtus cholerę ni. & ꝑꝑ frâgilitatẽ* eius ſit virtus phlegmatis ibi, tñ iſans à ſanguine ſtarum ſumit initiũ paſſionum. Si vero in dextra parte ſit cõceptus in horis ſanguinis, pater vero & mater i horis cholerę rubrę, licet plus retineat figurã à patre & à matre ex cholera ru. q̃ ex ſanguine, tñ retinet ꝓprietatẽ paſſionum à ſuo principio. i. ex ſanguine: quæ paſſiones ſunt hæ: ſynochus, pleuritis, ſpaſmus, apoſtemata, cauſua, & aliæ paſſiões hmõi. habet ẽt ſanguis acutionẽ à cholera ru. Si infans cõceptus eſt in horis cholerę rubrę, & genitores in horis ſanguinis, ex his trahit figurã: magis tñ à ſuis, à qbus proprietatẽ paſſionum retinet: quę ſunt febris acuta, tertiana, ſynochus, dyſenteria, cephalalgia, phrenitis, icteritia, & ſimilia. Si vero in ſiniſtra conceptus ſit horis p̄dictis exiſtentibus ſuis & genitorũ: puella magis tetinet figuram ſanguinis à patre & matre, q̃ ex natura cholerę rubrę. frigiditas. n. ſiniſtri lateris ſuperat ꝓprietates paſſionũ: tñ inhęrent ei cholerę rubrę: quæ ꝓpter frigiditatem minus ſunt acutæ q̃ in dextra parte. Si vero in horis choleræ nigrę concepti ſunt pater & mater, & infans in ſiniſtra ſit parte, ſi puella eſt, naturaliter melãcholica eſt, vel paralytica, ſplenitica, quartanaria, epileptica, ſtulta, & iners: ſimilis eſt ẽt patri & matri: nec alio modo poteſt tꝑari natura eius. ſi vero ſperma eſt in dextra, nõ ſemꝑ, nec C ita p̄dictas habebit paſſiones, ꝓpter tꝑamẽtum caloris hepatis, & fellis: & quia hic calor accidẽtalis eſt ei, nõ poteſt prorſus pellere naturalia. Horæ autem choleræ nigræ, & cæterorũ humorum determinanť ꝑ curſum planetarum. Quod ſi puella ſit cõcepta in horis cholerę ni. pater & mater vero in horis phlegmatis, puella retinet figurã phlegmatis: magis tñ choleræ ni. & inde habet cauſas paſſionũ. Si ſit in dextra, magis retinet figurã patris ex phlegmate tꝑato à ſanguine: ſed paſſionum ꝓprietatem habet à cholera nigra non ita acutarũ, ꝓpter calorem dextræ partis. Si conceptio oĩum ſit in horis phlegmatis, & ſperma ſit in ſiniſtra, puella eſt phlegmatica, debilis, quotidianaria, lienterica, phthiſica, cephalalgica, dolẽs in omni mẽbro: dolens in renibus, in matrice & ſimilia: & partim habet paſſiones à cholera nigra ꝓpter affinitatem phlegmatis. Si vero ſit in dextra parte puer, eadem patietur, ſed tẽperate, propter ſanguinem & choleram rubrã. Si pater & mater cõcepti ſunt in horis phlegmatis, puella in horis ſanguinis, trahit à phlegmate, ſed non acutius, propter maiorem ſanguinis ꝓprietatem. Si vero pater & mater concepti ſunt in horis ſanguinis, & puella in horis phlegmatis, cõtrahit paſſiones à cholera ru. & ſanguine æqualiter: magis tñ à phlegmate: quæ paſſiones tẽperanť ꝑ ſanguinem. Quòd ſi cõceptio ſit in horis ſanguinis, patris vero in horis phlegmatis, matris in horis cholerę ni. à ſanguine paſſio D nem ducit: & figurã, & partẽ à patre: nullã vero à matre figurã: ſed tm̃ debilitatem & inertiã. Si in ſiniſtra eſt, plus à matre minus à patre: ꝓprietatem paſſionũ á ſanguine, quæ ꝑꝑ frigiditatem ſiniſtræ nõ ſunt ita acutæ, ſicut in dextra eſſent. Quòd ſi puer cõceptus ſit in horis cholerę nig: pater in horis cholerę rubrę, & mater in horis ſanguinis, partẽ figurę retinet ex patre & matre: minorem partem ex cholera nigra: ſed maiorẽ partem paſſionum habet ex cholera ru. minorẽ vero accidentaliter à ſanguine & cholera ru. quę paſſiones aliquantulũ ſunt tꝑatæ. Si in ſiniſtra eſt puella plus cõtinet ex cholera ni. minus enim à matre, nihil ex patre: paſſiões ducit ex cholera ni. & ſunt acutæ. Quòd ſi pater & mater concepti ſunt in horis cholerę rubrę, & puer in horis ſanguinis vel phlegmatis, plus retinet figurã p̃ris à cholera rubra, mediocrẽ figurã à matre et minorẽ: paſſiões à cholera ru. & ſunt tꝑatæ. Si pater & mater cõcepti ſunt in horis ſanguinis, puer in horis phlegmatis, & ſit in ſiniſtra, maiorẽ partem figurę habet ex patre, mediocrẽ à matre, minorem à phlegmate: paſſiões à phlegmate & ſanguine. Si vero eſt in ſiniſtra, plus habet à cholera nig. & phlegmate, minus à matre, nihil ex patre: paſſiões ex phlegmate & cholera ni. Quòd ſi oĩum cõceptio ẽ in horis ſanguinis, habet figurã à p̃re: & ſi ſꝑma matricis ſupabũdet & ſit ſanũ tota eſt ex parte p̃ris figura: paſſiões ſanguinis & acutæ. Si conceptio oĩum in p̄dictis ſit horis, & in ſiniſtra ſperma, & matris ſperma ſit debile, tũc filia maiorẽ partẽ figuræ retinet à matre,

minorem

* al. frigiditatẽ,

minorem ex cholera ni. Si ſperma matris eſt debile,patris vero ſanũ & forte, totã figurã habet E
à patre,debilitatẽ vero corpis à matre: paſſiões à ſanguine,partim à cholera ni.accidẽtaliter. Si
ois conceptio eſt in horis cholerę ru.& ſperma patris eſt forte,& matris debile,totã figuram ha
bet à patre:& ſi ſperma matris eſt forte,& patris debile,æquã vtriuſq; cõtrahit formã:& aliquan
tulum tñ habet à cholera ru.& paſſiones acutas.& ſi tunc fuerit in ſiniſtra,partem figuræ habet
à cholera,& tantundẽ ab vtroq;,paſſiões vero à cholera ru.Si vero ſperma patris ſanum eſt,ma
tris vero debile.figurã habet vtriuſq;:ſi vtrũq; debile,totã figuram habet à phlegmate,parum à
ſanguine,& cholera ru.& ſi tunc in ſiniſtra fuerit,parum habet ab vtroq;.ſ.partim à cholera ni:
& phlegmate:plus à cholera ni.pp frigiditatẽ illi⁹ partis. Quòd ſi æqualia ſint & ſana,ab vtroq;
continet figurã æqualiter:& parũ vero à cholera ni.& accidẽtaliter.Quòd ſi ſperma abundet &
ſanũ ſit,plus habet à matre q̃ à patre:paſſiões ex phlegmate. Quòd ſi conceptio oĩum fuerit in
horis choleræ ni.& vtrũq; ſperma debile fuerit,ab vtroq; partim figurã recipit: plus vero à cho
lera ni.& aliquantulũ à cholera ru.& ſanguine accidẽtaliter.Si vero ſana fuerint,vtriuſq; figurã
retinet parũ à cholera ni.& ẽt à cholera ru. accidẽtaliter. Quòd ſi ſperma abũdet matris, plus fi-
gurã habet à matre.Et ſi ſperma patris ſupabundet,plus habet à patre,& cholera ni.paſſiones:ſi
ſana fuerit,vtriuſq; figurã retinet,ſed plus à matre:& ẽt ſi ſperma matris eſt ſanũ,patris vero de- F
bile,habet figurã à matre,minus vero à patre,ſi cõtra eſt,ęquã habet ab vtroq; figurã:& cholera
ni.ſi plus ſupabundat materia,plus habet à matre,paſſiões à cholera ni.plus,minus à phlegma-
te.Si ſperma oĩum fuerit in matrice matris eorũ in eiſdẽ horis,magnæ eloquẽtiæ erunt. Si pater
& auus infans vel puer cõcepti ſunt in horis ſanguinis infantis, mater vero in horis phlegma-
tis:& ſperma matris ſuperet,ſed tñ debile,à neutro trahit figurã:qa illius ſperma minus ẽ,huius
vero debile eſt. Qñ vero habet puer principiũ ab horis ſanguinis, ſicut auus eius,retinet ab eo
figurã.Si pater fuderit ſemẽ in horis ſanguinis,mater vero cõcepta ſit in eiſdẽ horis,cuius ſper-
ma fortius & ſanius ſit ſpermate viri debili,nõ capit figuram patris,qa ſperma eſt debile:ſperma
vero mulieris fortius & ſanius vertit ſperma viri in ſuã,ppríetatẽ:ſed poſtea ſupueniente aliqua
paſſiõe vel phlegmate vel cholera ni.vel alijs humoribus, debilitat̃ figura matris:& ideo puer
nõ potuit eius retinere figurã.Et qa auis eius pueri eſt concepta in hora ſanguinis:& ſicut puer
cuius ſperma reduxit ſperma viri ſui ad naturã,ſperma illud qa eſt materia pueri acuens ſe in ſe-
ptima,nõ potuit venire in figurã patris & matris pp ſupradictas paſſiones.venit aũt in figuram
auiæ.Si vero fortius eſt ſperma aui ſpermate auię,tũc retinet figurã aui,ſi cõcepti fuerint in eiſ-
dem horis:ideo puer exiſtẽs in tertio ab auo ſuo vel ab auia iuuamen habuerit ſuæ figurę,& nõ G
à patre vel matre,qui ſunt in ſecũdo loco,vel vtriq; ſperma fuit debile: tñ quia opera planetarũ
ſemp ſolẽt miniſtrare ,pſperitatem ſecũdum imparem vſum, vel diuerſitatem naturę ſm parem
numerũ.Si vero ſperma patris vel matris debile fuerit,tũc nec humores,nec ſecũdus locus im-
pediunt quin recipiant figurã ab auo vel auia:& hoc propter naturam & vim loci & horarum. *

De conceptione pueri alterata à ſtellis, & non à parentibus.

Contingit ẽt aliqñ infantem nulli parentum eſſe ſimilem: & hoc fieri p naturam planetarũ:
naſcitur.n.aliqñ mutus,vel carens pedibus,manibus,oculis,&c.Philoſophi vero indubitanter
aſſerunt teſte Hip.ꝙ oĩs ſubſtãtia corporea animata iuncta ſit & ligata in planetis & ſignis,qua-
tuorq; elementorũ nexibus:& hoc approbo auctoritate Alexãdri imperatoris Macedoniæ ſic
dicentis,ꝙ Natanabus rex ęgyptiorũ pater eius ſm opera planetarum cũ matre ſua Olympiade
cõcubuit: & p ſuam mathematicam & aſtronomicã ratiõẽ p̃cauit, vt non cognoſceret eã niſi
in talibus horis, in quibus ex operatione planetarũ & ſignorum figurã traheret, non ex patre
vel matre. Cõſiderauit enim,pprie Solẽ venturũ in Leonẽ,& Saturnũ in Taurũ,à qbus volebat
filiũ ſuũ naſciturũ figurã & naturã principaliter retinere.A Leone igit̃ tenuit criſpitudinẽ capil
lorum,citrinum colorẽ,& toruũ aſpectum & vultũ,& irã,& robur.& quia aquila retinet,pprie- H
tatẽ à Leone in hoc ſolo,ꝙ aquila altius volat cæteris auibus,& acutius videt, ideo Alexander
habuit ex,pprietate ſui ſigni oculũ vnũ aquileũ & naſum. & vt Sol clarus eſt præ cæteris, & qñ
eſt in Leone fortior eſt:ſic ille toti mũdo dominatus eſt.ex Tauro vero cõtraxit cornutã fron-
tẽ,& corpus altũ,& ferociã. Taurus.n.terrã findit ingenio ſimplici,& opere pio. Et qa draco ha
bet,pprietatem in ſigno tauri & magnitudine & ſenſu,& draco ſupra habet dẽtes acutos,& alte
tum oculũ,in ſimilitudinẽ draconis oculos habuit: & vt Saturnus altior eſt oĩbus planetis,&
in humilitate & ſubtilitate ſuperat opus cęterorũ planetarũ,ſic Alexãder totũ orbẽ ſuperauit.

De natura duodecim ſignorum.

Sciendum itaq; eſt de ſignis duodecim,tria eſſe calida & ſicca.Aries.n.ca.eſt in ſecundo gra-
du,ſic.in tertio.Leo calidus eſt & ſic.in quarto gradu.Sagittarius ca.in primo,ſic.in ſecũdo gra
du.Alia tria ſunt fri.& humi.ſ.Cancer,Scorpio.& Piſcis.nã Cancer eſt Lunę ſedes.Scorpio hu.
in primo.frigi.in ſecũdo:Piſcis frigi.in primo,humi.in ſecũdo gradu.Alia tria ſunt ca.& hu.Ge
mini ca.ẽ in ſecũdo,hu.in primo:Libra ca.eſt in primo,hu.in ſecũdo:Aquarius ca.in primo,hu.
in ſecũdo. Alia tria ſunt fri.& ſic. Taurus fri.in tertio,ſic.in ſecundo.Capricornus fri.in ſecũdo,
ſic.in tertio. Virgo frigi.in ſecũdo,ſic.in tertio. Alij Philoſophi dicũt ꝙ Gemini ſunt ca.et ſic.in

A tertio gra.& virgo ca.& hu.in primo,& sagittarius ca.& hu.in principio secũdi:& aquarius fri.
& sic.in tertio gra.Aries,leo,sagittarius,sunt oriẽtales ca.ignei,& sicci.Taurus,virgo, capricor
nus,sunt terrei,frigidi,& sicci meridionales.Gemini,libra,aquarius,sunt occidẽtales,aerei,cali-
di & humidi.Cancer,scorpio,piscis,sunt aquatici,frigidi & humidi,septentrionales.

De differentia septem planetarum.

Ab his oĩbus ducunt elementa rerũ naturas suas & qualitates p̃dictas.& opera planetarũ cõ-
plentur & pficiunt̃ per signa p̃dicta.& quia elemẽta iuncta sunt signis naturaliter,c̃t ex elemen
tis cõstat oĩs substãtia corporea animata.ergo elemẽta opus recipiũt planetarũ à signis,& illud
trahunt omni substantiæ animatæ corporeę,& illud esse natura à signis habet:& aliud.i.effica-
ciam & operationes à planetis. naturã.n.dicimus in calore,& frigiditate,& cæteris:operationẽ
vero in valetudine,pulchritudine,pigritia,velocitate,& similibus,q̃ contingunt infantibus: ẽt
si nõ fuere in genitoribus.Multa.n.de hmõi materia dicturi sumus,sed in p̃senti omittamus.

De alteratione signorum & planetarum.

Quatuor autẽ sunt elementa ac temporaneæ mutationes,quæ fiunt ſm cursum & rõnem si-
gnorum & planetarũ.Temporum qdem aliud est calidum & siccũ,vt æstas.& hoc fit ex natura
B signorum eiusdem cõplexionis.s.ca.& sic. Aliud vero calidum & hu.i.ver,sicut alia tria signa.
Aliud frigidũ & sic.s.autumnus ſm sua tria signa. Aliud vero frigidũ & hu.s.hyems ſm sua tria
signa.Et vnumquodq; tempus ſm naturã suorum signorũ acuit & mouet materiem elemento
rum,quæ sibi est conueniens,quod tñ aliqñ mutari solet. Nam cum æstas debeat esse ca.& sic.
naturaliter,tñ eius calor minuitur & temperat̃ ex frigiditate, non ex sua natura,sed signorũ.nã
si ex potestate capricorni & planetæ eius,generẽtur seu creentur res alicuius anni,ex eorũ frigi
ditate temperat̃ æstatis calor,& ex illa frigiditate innaturali æstatis currentis & cõtrariante,con
trariæ nascunt̃ passiones. Aestate vero transeũte venit autũnus q frigidus & sic.naturaliter est,
sed ex capricorni natura,qui potestatẽ habet anni,vt diximus,superuenit altera frigiditas, quæ
auget frigiditatem & sic.autũni:quæ res est contraria quatuor elemẽtis in corpore existẽtibus.
est.n.in illo tpe maxima grauitas & intẽperies. Et ex affinitate autumni qui nimis est fri.& sic.
superuenit hyemi magna intemperies.adeo vt superetur in oĩbus quatuor elementorum tpata
natura.putrefacta.n.liquescit à sua ꝓprietate.Adueniente aũt vere quod est calidum & hu.tem-
perat̃ eius calor ex frigiditate capricorni atq; hyemis iam peractæ. Deinde calor veris & æstatis
contẽperat̃ hyemis peractæ & capricorni frigiditate,cuius potestas illo viget anno:sicut vnum
C quodq; signum suã habet potestatem ſm suam naturã & mutationem suã. Et mouetur natura
tpis anni illius,q pertinet ad signũ illud,& ẽt per frigiditatẽ p̃fatam natura veris mutat̃:qua mu
tata turbat̃ naturalis calor humanæ naturæ:& q̃ prius erat p frigiditatẽ hyemis & capricorni ru
pta & putrefacta,mouet̃ & acuitur:& generant̃ passiones q̃ sunt propriæ illorum temporum:
quæ sunt mortiferę.Si vero ex potestate læsionis & planetę eius,q sunt calidi & sicci,generẽtur
res atq; creent̃,æstas erit magni caloris & siccitatis: veniẽte aũt autũno,ex calore Leonis & So-
lis eius frigiditas temperat̃ & hyemis: ideoq; turbat̃ aeris natura & acuitur,tum ꝓpter naturam
signi & planetæ,q̃ sunt calidæ naturæ,tum propter naturam sui ipsius qui est calidus, & acuen-
do se,pugnat cõtra naturas illorum tẽporum.s.hyemis & autũni,quæ frigidæ sunt naturæ:sicq;
natura humana putrida mortiferas generat passiones,quæ proprię non sunt illorum temporũ,
nam si in anno Leonis & eius planetæ, in æstate generentur passiones acutæ & graues, tunc
sunt ꝓprie eorum:si vero hyeme,vel in aliјs tpibus eorũ,quæ nõ sunt propria,generant̃ passio-
nes ad eorum ꝓprietatem,tunc illæ passiones magis erunt ꝓprie eorũ Leonis & Solis,qui sunt
calidi & sic.q̃ eorum tẽporum in quibus generant̃.generant autem aliqñ passiones permutata
natura vtrorũq;.i.temporum signa planetæ:q̃ passiones generant alias,quæ nõ sunt signorum
D vel planetæ vel tẽporum.Quod aũt dictum est de p̃dicto signo & planeta,q̃ in eis sunt propria
& q̃ non,de reliquis intellige signis & planetis & tpibus. Sole.n. ascendente frigiditas:cum tñ
potius ex Sole calor inesse debeat,quod cõfert potestas Saturni ex capricorno,cuius frigiditas
terræ acuit frigiditatẽ q̃ aduenit.fumus in aere ascendit,ex quo color aeris turbat̃. ęstatem vero
ex Sole calor & siccitas,ex terræ fumositate frigiditas & sicci.aerem corrũpunt:vnde animalia
& nos turbamur in illo Capricorni anno: homines grauibus infirmant̃ morbis:sicut apparet ĩ
anno Leonis descendẽte Sole sup terram:& qñ frigiditas adesse debet natura hyemis redeũtis,
acuit̃ aer igne:& acuẽdo turbatus generat graues passiones,q̃ ꝓpriæ sunt temporis illius,vt di-
ctum est.Similiter apparet in anno cancri,qui ex eius natura acuit̃ natura aquę:qua acuente,in-
de ascendit quædam fumositas in aerem,ex qua turbatur aer.inde frigidæ & humidæ fiunt pas-
siones,non ꝓpriæ illius temporis,sed signi.Si vero annus est librę,acuitur,& acuendo trahit ad
se calorem ab igne:& tunc tẽpus est multum calidum & humidum.s.hyems, & inde fiunt gra-
ues passiones,quæ propriæ sunt veris & hyemis:sunt enim calidæ & humidæ.

De alteratione signorum,& septem climatum mundi.

Potestas tamen signorum & planetarum nõ eodem modo se habet in omnibus partibus to-
tius terræ.climata enim mũdi septem sunt secundũ planetarũ rationẽ. Anno igitur capricorni,

qui

qui est frigidus & siccus, est maior frigiditas & siccitas in partibus illius terræ, q̃ ꝓprie sunt sub B
planeta.i.Saturno, qui est frigidus & siccus. nam cũ aliæ partes terræ naturaliter sint fri. & sic. tñ * al. illæ
ex natura & potestate Capricorni, quam habet illo tẽpore, magis mouentur & perturbantur q̃
aliæ terræ, quæ non sunt propriæ eorũ. Quòd si annus eorum non fuerit, tunc terra non habet
moueri causa eorum nisi in hyeme & vere, scilicet per naturã. sed quãdo planeta superponitur,
est alia significatio. Illæ vero terræ, quæ proprie sunt suppositæ Lunæ & Cancro, propter affini
tatem frigiditatis quam habẽt, inferunt cõmotionem in suo anno, non tantã quantam inferunt
suæ propriæ terræ: quia terra illa frigida est & humida, sicut Cancer & Luna. Alijs vero terris, q̃
neq; frigidæ sunt neq; siccæ naturaliter, licet inferant cõtrarietatem & cõmotionem, tñ paruam
inferunt. Similiter Leo & Sol maiorem cõmotionem dant terrę sibi proprie subiectæ q̃ alijs: illi
tñ quæ subiecta est Libræ & Arieti, licet non dent tantam cõmotionem quantam dant suæ pro
prię terræ, tamen propter affinitatem caloris dant ei maiorem cõmotionem q̃ alijs cum quibus
nullam habent affinitatem. Si vero fuerit annus Leonis & Solis vt dictũ est, tũc toto illo anno
dant commotionem in ætâte tribus mensibus, & hoc vt dictum est per naturam. * al. æstate

De alteratione quatuor partium mundi.

Est & alia in terris mutatio secundũ quatuor mundi partes, dispositas scilicet ad oriẽtem, vel F
occidentem, austrum, & septentrionem: & secũdum altitudinem montium Soli accidẽtium, &
ima vallium à Sole remotarum. Consideret ergo medicus an sit mutatio tẽporum propria an
accidentalis, vt supra dictum est. Aetates quoq; hominũ, figuras, colores, terram, vsum, passio-
nes terræ in qua sunt geniti, vtrum sint consuetudinariæ an propriæ: an veniant accidentaliter
secundum mutationem temporum vel naturaliter. si enim sunt passiones ex natura terrę, aliud
exigunt medicamen, quàm ex mutatione temporum naturaliter & accidentaliter.

De discrasia propria naturæ temporũ passionum, uel non propria.

Intuẽdum est ẽt an natura hominis suæ cõcordet passioni, & tẽporum mutationi, an passio
sit accidentalis & mutatio temporum, an mutatio sit substantialis & passio accidẽtalis. Solet.n.
passio cholerica & sanguinea mutationi tẽporum concordare, sed à natura patiẽtis discordare;
& e contrario. Pulsus quoq; videndus est an conueniat cũ sua natura & passione & temporum
mutatione: an tãtum conueniat cum mutatione, & non cum passione nec cum natura: an cõue
niat passioni, & non imutationi neq; naturę: an naturę, & nõ immutationi vel passioni, an nul-
li. Adhuc ẽt sciendum est an tempus transierit, vel præsens sit, seu futurum, in quo pharmacum
dari infirmo debeat. His.n. ignoratis ne bene euenientibus, miratur, & cito desperat medicus. G
Oportet ẽt medicum nosse vtrũ infirmitas debeat augeri: & hoc an sui natura, an temporis, an
passione alia superueniente: & sic poterit dare medicamen tpe congruo, vt vel decrescentẽ de-
primat & tollat ægritudinem, vel imminenti resistat, ne nimis ægrum tardet. nã si leue dederit
medicamen in morbo adhuc leui, credens paruam fore ægritudinem, nihil fecisse videbitur, qñ
grandis infirmitas superuenerit. Sciendum aũt est quasdam infirmitates quibosdam esse substã-
tiales, alijs accidentales. In æstate enim synochus & causus sunt naturales infirmitates choleri-
cis & sanguineis: phlegmaticis accidentales. & ideo non eodẽ modo curandæ. nam quæ potio
conuenit cholericis per naturam tẽporis & morbi naturalis eis, est contraria alijs, & causa alte-
rius morbi, id est phlegmaticis. Est.n. tẽpus, vt diximus, & morbus ille illis accidentalis. Si ergo
phlegmatico alicui prædictis morbis synocha & causo occupato, eandem dedit eiusdem men-
suræ medicinam, quam & cholerico, æstate cito sanabitur: qa eius complexio non est cholerica
& sicca, sed est his cõtraria: cholerici vero diu infirmi manebunt, quia calidi sunt & sicci, & tem
pus. vertitur.n. accidentalis febris in substantialem. s. frigidam, quæ est phlegmaticorum. Opor
tet etiam scire cõplexionem: qm̃ idem experimentum & eadem potio non omni danda est in-
firmo. contingit.n. vt quæ potio vtilis ei fuerit in primo vel secundo vel tertio periodo, in alijs H
non conueniat: & ideo ſm diuersas ægritudinum mutatiões ad diuersos periodos, diuersa con
uenit dari purgantia. Attende ſm quas horas. s. an sanguinis, vel cholerę rubrę, vel phlegmatis,
vel melãcholię, magis acuaẽ passio vel minuaẽ. Synocha.n. in horis sanguinis si acuaẽ, scias eius
originẽ esse ex accidentali mutatione sanguinis, nõ à principio cholerę rubræ. Mutatur.n. san-
guis aliqñ ex cõmistione, aliquando ex Solis ardore, aliqñ ex itineris fatigatione, & generatur
synocha: ex qua cõmotione sanguinis acuitur cholera rubra: qua acuente quiescit sanguis, & sy
nochus, & causus generãtur ex acuitate choleræ rubrę. Si vero ephemera febris acuitur in ho-
ris sanguinis, scias esse ex phlegmate salso coniuncto sanguini: quod phlegma acuẽs ex affinita
te sanguinis solet verti in choleram rubrã, & inde solet generari febris tertiana. Quartana vero
si in horis sanguinis acuitur, scias eius materiã, id est melancholiam generari ex putrido sangui
ne sub planeta naturæ proprię. Quòd si synocha magis acuitur in horis choleræ rubræ, non est
ꝓpria synocha, qa vel mutabitur in tertianã, vel in causum. Si vero tertiana acuiẽ in illis, vera ter
tiana est & propria. in illam.n. aliquando mutabitur febrem. Quotidiana vero si acuiẽ & muta-
tur in horis cholerę rubrę, cito vertitur in tertianam. Si vero quartana acuiẽ & mouetur in ho-
ris cholerę rubrę, cito vertitur in tertianã. Si vero quartana mouetur & acuitur in horis eiusdẽ;

A scias principium eius nō fuisse ex putrido sanguine, sed ex cholera rubra perusta in melancho-
liam conuersa. Quòd si synocha acuitur & mouetur in phlegmate, sicut in horis sanguinis, scias
generari ex sanguine iuncto phlegmati salso: & proprie post terminum suum completum mu-
tabitur vel in quotidianam, vel tertianam, licet magis affinis sit tertianæ, q̄ quotidianæ propter
calorem. Si vero tertiana phlegmatica mouetur, & acuitur sicut in horis choleræ rubræ, minus
est periculosa. mutabitur enim in quotidianam: de quotidiana vero fiet quartana: & aliquando
reddit tertianam. Quòd si quartana moueatur & acuatur in horis phlegmatis, principium eius
fuit salsi phlegmatis, quod versum in choleram rubram incenditur, & vertitur in melācholiam,
sicut viride lignum vertitur in viuum carbonem, deinde in cinerem. Quòd si synocha mouet̄
tal. magis est. in horis cho. ni. †minus grauis passio, & æger est piger, & grauis, & illa infirmitas habet partem
non solum ex bono sanguine, sed etiam ex putrido: & proprie post terminum suum cōpletum
veniet infirmus in quartanā. Si vero tertiana acuitur & mouetur in horis melancholiæ, subito
vertitur in quartanam. Quòd si quartana mouetur in horis illis, firma est & propria: nec mutat̄
in aliam propter prædictas passiones. oēs enim aliæ habent moueri & acui secundū prædictas
horas, & earum naturam & rationem: & secundum motum, & acutionem ipsarum, bene discer-
B nentur, & tactu, & pulsu, sicut ex prædictis horis.

De cognitione ægritudinis secundum planetam, diem, & horam.

Scire etiam medicum decet planetam & signum, in quo æger ægrotare cœpit, & tempus s̄m
diem & horam. nam si infirmitas fuerit s̄m signa & planetas, sed accidētaliter ex acutione signi
& planetæ esset, habet aliam distinctionem. Si vero medicus nesciuerit infirmitatem per nume
rum, idest per naturam signi & planetæ, perscrutetur pulsum & horas, vt dictum est.

De qualitate, & efficacia errantium planetarum septem climatum.

Asserunt etiam physici omnia in terris firmari & compleri secundum cursum, & operatio-
nem superiorum corporum: quorum operatio omnis summi creatoris virtute consistit. Elemē
ta igitur quatuor, signis duodecim, & septem planetis iuncta sunt: & eorum causas, quatuor ha-
bent temporum mutationes: secundum quas humana, & omnium subiectorum natura mouet̄
& acuitur: per quam motionem & acutionem passiones fiūt. Hæc autem mutatio est vniuersa-
lis omnibus mundanis. Est & alia mutatio ex natura terræ specialiter, & planetarum cōstans in
diuersis regionibus. Quadrifidus enim orbis etiam in septem diuisus est partes secundū septem
planetas, qui per astrolabium discernuntur. Sciendum est t̄n partes illas septem non esse conti
C nuas, sed in toto mundo diuisas. terra enim illa, quæ est frigida & sicca in quarto gradu, sub po-
testate est Saturni, qui eiusdem est naturæ. Quæ vero frigida est, & sicca in primo gradu, sub Io-
uis imperio, qui eiusdem est naturæ, & qui etiam affinitatem habet cum natura rerum omnium
maximeq; ad gaudium pertinentium. Sed quæ calida in secundo, humida in primo, sub Martis
ditione est, & suæ naturæ conuenit eiusdem. Sed quę est calida & sicca in quarto, Soli conuenit
& concedit. Quæ autem calida & humida in primo gradu, sub Mercurio. Quę vero humida, in
primo, frigida in secundo, habens aliquantulum tēperamenti calidi, Veneri subiacet. Sed quæ
frigida, & humida in primo gradu, Lunæ conuenit. Quęq; autē singulæ terrarum partes sui re-
tinent planetæ qualitates: accidētaliter t̄n in naturam vertunt̄ planetæ alterius. terra enim, quæ
ex sui planetæ natura proprie frigida seu calida esse debet, in contrariam vertit̄ naturam & com
plexionem. In cōplexionibus ergo præfatis, deinde etiam in altitudine, & profunditate, & ere-
ctione, & casu, & harmonia cuiusq; planetæ conuenire debet, ad cuius similitudinem compo-
sita est, & inde omne corpus sanum vel ægrum est. vnde Andronicus peripateticus asserit nos
esse secundum nostram voluntatem: & extra nostram volūtatem ambulamus, & etiam contra
nostram voluntatem, quando nostra anima ducimur, vel quando accidentaliter ex natura cor-
D poris, aut iræ furore, aut alio impetu mouemur. Monet ēt secundario aut cogente natura cor-
poris ad malum cognitionē reddere. sicut enim musicus nequit chorda falsa sonitum reddere,
sic anima prauum corpus, scilicet libidinosum vel aliud, ratiōe sui nequit regere: & symphonia
instrumenti artificis animæ, idest corporis displicet. Andronicus igitur cōmotiones planetarū,
& compositiones merito asserit veras: & cætera vitia non esse naturalia animæ: nec animam ex
natura corporis constare, quod quidam voluere. Si enim eiusdem esset naturę, nil repugnaret
quin anima rationibus spiritualibus subderet corpus, scilicet ieiunijs, & cæteris virtutibus cor-
poris vitia subderet. & ideo dicit Plato in logica, dum iuuentus est per sensum & rationē mun-
data ab omni prauitate corporis, cognoscetis omnem virtutē: omnis. n. prauitas extra naturā.
At alijs elementis corpore cōposito, ipsum corpus animā mouet: quod eorum contrahit quali
tates. dicit Hippocrates in physica, quod terra est apposita generare naturam corporum. Est aūt
vt terra alia dulcis, & temperata, ita & homines eius dulces & mansueti. Et ideo anima mandat
eis per phantasiam suam omnem bonam operationem. Est & alia terra per naturam planeta-
rum acuta. vnde eius homines veniunt bellicosi. Et quia operatio corporeæ materiæ ligata est
quatuor elementis, ideo dicit Plato, q̄ ratio conuenit ex superioribus, & ministrat homini spi-
ritualem intellectum, secundum quem discernit superiora, & inferiora, vera, & falsa in theo-
rica,

rica,& practica.i.in diuina rerum conſideratione,& operum faciendorũ doctrina & inſtructio- E
ne.praxis enim græce,operatio latine.Et quia ſenſus non fit cum imaginatione animæ,cito du
citur ad diſſenſiones rerum,vnde theorica efficitur: Deus enim omnia imprimit,& vbiq; eſt,&
omnia implet.Inde dicit Plato ꝙ homines exiſtentes ante ſuum tempus, non ex virtute ratio-
nis,ſed ex natura corporis ſuã praxim adimplebant.Et inde affirmat Iſaac ꝙ terra per operatio-
nem planetarum generat naturã corporis: natura vero corporis mouet corpus in conſuetudi-
nes malas,& mutationes malas:& mutatio quatuor temporum fit per duodecim ſigna & ſeptẽ
planetas:maior eſt autem per Lunam & Solem. Luna vero vnoquoq; menſe mũdum peram-
bulat,& dat motus quatuor elementis.Sol vero quatuor tempora anni conficit.ſ.ver calidũ &
humidum.quod ſi non eſſet,ſed ſiccum,vt quidam volunt,ſiccarentur gramina,non autẽ auge
rentur vel fouerentur:& alia inconuenientia eſſent,ſi aer tunc ſiccus eſſet.

De natura coniunctionis & adiunctionis quatuor elementorum.

Aſſerebant falſò quidam philoſophorum quòd homine mortuo humores ſepararẽtur,& ad
propriam redirent naturam,vt ſanguis in aerem,cholera rubra in ignem, melancholia in terrã,
phlegma in aquã.Hippocrates autem & Ariſtoteles & alij philoſophi aſſerũt deſtitutis & mor-
tuis humores in terram redire:diſſentiunt etiã Socrates & Hippocrates à quibuſdam alijs phy- F
ſicis dicentibus quòd quatuor elementa nullũ patiuntur detrimentum à ſua ſubſtantia,ſed re-
manent integra, nec corrumpuntur in conſtitutione corporis humani:ſed quædam differentia
accidentalis egrediens ab illis quatuor elementis temperat & regit humana corpora,quæ perit
cũ illis corporibus:ſicut albedo vel nigredo conſiſtens accidẽtaliter in corpore deſtructo perit:
& aliqua differentia deſtructa non patiuntur illa elementa aliquod damnum: quia ſemper ſunt
fixa & integra in ſua ſubſtãtia.Dicũt enim Ariſtoteles & Hippocrates ꝙ omnis creatura incor-
porea penetrat totam ſubſtantiam,cui aduenit intus & extra:vnde illa differẽtia,cum ſit incor-
porea,eſt veniens ad humana corpora ab illis quatuor elementis æqualiter intus & extra.ſed
illa differentia tantũ eſt extra & non in figura incorporea. Nam ſi illa differentia eſſet adiuncta
corporibus humanis vt illi dicunt,tunc illa corpora per illam differentiam intus & extra eſſent
vbiq; eiuſdem naturę & eiuſdem coloris:ſicut aqua vbiq; in tota ſubſtantia per calorem calida:
per frigus frigida,ergo ſicut calor & frigiditas,quæ ſunt accidentales differentiæ aquæ,poſſunt
ſeparari ab ipſa & deſtrui permanente ſubſtantia ipſius aquæ: ſic illa differentia,quæ accidit cor-
poribus noſtris,perit,remanente natura & proprietate noſtrorum corporum:quorũ differẽtia
accidẽtalis apparet extra,& poteſt deſtrui,ſicut ipſa corpora ſunt mortalia. Dicit nanq; Hippo- G
crates ſicut nulla ſubſtantia incorporea habet nutrimentum à differẽtia corporea, ſic nulla ſub-
ſtantia corporea poteſt nutriri à differentia incorporea.vnde teſtante Hippocrate aer & aqua &
ignis iunguntur & efficiuntur vnum,quibus terra propter ſui nimiam ponderoſitatem nequit
adiungi,ſed mandat ſuam frigiditatem & ſiccitatem,quæ temperat illa tria, & ſic complent na-
turam corporum, ſicq; mortuis omnia illa rediguntur in terram. Et ideo ſciendum eſt ꝙ terra
ſecundũ grauedinem ſuam nõ poteſt aſſociari alijs tribus elementis in conſtitutione humano-
rum corporum.Nam poſtea illa tria propter grauedinem terræ non poſſunt explicare ſuã ope-
rationem,aqua turbulenta & cõmiſta terræ non poteſt ſe mouere,nec in aliam partem ſuã vim
emittere.Item,ſicut videmus ꝙ turbati,ſanguis & cholera vertuntur in melancholiam: melan-
cholia vero in nullum ſupradictorum niſi in phlegma,& de phlegmate in alios:ita aer ignis &
aqua vertuntur in terram,de terra in humiditate,& de humiditate in alia elementa.

De mutatione elementorum qualiter fiat.

Supradictam hanc mutationem vocant phyſici hoc modo,terra enim creſcens vnaquaq; ho
ra ex mortalitate corporum vertitur in aquã:cuius ſubtilitas calefacta vertitur in aerẽ:ſubtilitas
autem aeris calefacta vertitur in ignem.ſicut enim aqua mittens humiditatem ſuam,vertitur in H
terram accidentaliter:ſic terra inde creſcens accidentaliter, amittit tunc ſiccitatẽ ſuam,& vertit
in aquam,& ſic conſiderant naturam aliorum elementorũ. & ideo dicit Ariſtoteles ꝙ nullum
difficile aut diſſolubile nomen eſt fixum & firmum circa aliquam ſubſtantiam. nam illud quo-
modo dicitur per ſupradictam creaturam ꝙ terra vertitur in aquam,aqua in aerem,aer in ignẽ,
ſic ignis ingroſſatus & infectus vertitur in aerem,aer ingroſſatus vertitur in aquã,aqua ingroſ-
ſata in terram:quæ,vt dictum eſt,iuncta inſimul fiunt corpora noſtra. Corpora vero noſtra ver
tuntur in terram,& vnũquodq; vertitur in aliud. Et ideo dicit Ariſtoteles ꝙ hæ quatuor mate-
riæ non habent hæc ſupradicta nomina fixa & ſtabilia ſibi: ſed proprie dicitur ſubſtantia.nam
in quodcunq; vertitur aer vel aqua,tunc dicitur ſubſtantia.

De mutuis conuerſionibus quatuor elementorum.

Conueniunt autem & differũt elementa differentijs & qualitatibus. ſicut enim aqua frigida
& humida contraria eſt igni,& mutat eius proprietatem:ignis vero calidus & ſiccus: terra frigi
da & ſicca:aer calidus & humidus,aqua frigida & humida:& his qualitatibus ad ſe inuicẽ colli-
gantur attrahentes ſemper conſimiles qualitates:vt aqua terram ſiccam frigidam:deinde contẽ
perant ſe in cõtrarijs; nam ſiccitas terræ per prædictam frigiditatẽ trahitur ad humiditatẽ aquæ
ſiccandam.

A siccandam:Ita etiam humiditas aquæ ascendit ad ignẽ tracta per aerem illuc,& ita vel annihilat
* al. alterat. contrarium suum,vel attrâhit. Aqua igitur per frigiditatem suam terræ iuncta à terra trahit fri-
giditatem & non siccitatem: aer aquæ per humiditatem conueniens attrahit illam: ignis vero
aeri per caliditatem conuenit,& illam suscipit ab aere. Vnde dicit Aristoteles,ꝙ duo sunt gene
ra aeris,vnum ex fumositate aquæ,aliud ex fumositàte ignis,qui suam caliditatem & siccitatem
mutans vertitur in fumosam materiam. hoc facto associatur supradictæ materiæ,quæ est fumo-
sa,& calida: ex quibus duobus generibus iunctis efficitur aer,qui aliquando ex frigiditate,&
humiditate aquæ acuitur & inuoluitur:& inuoluendo amittit suum calorem, & sic vertitur in
suam materiam ex qua fit,idest aquam. ex eius enim cõstat fumositate, vt dictum est.aqua vero
si de terra,inspissatur & amittit humiditatem.Recipitq; aqua & terra siccitatẽ,& in eius redigit
naturam.Nascuntur ex his corruptelæ corporum: nam aer intra ignem & aquam stans tribuit
calorem ignis,& in aqua acuitur,& calefit,& fumositas illa in aerem surgit,& inde aer turbat̃,
& etiam frigiditate contrahente à terra,& calore desursum ab igne. Nouem autem sunt naturæ
seu qualitates corporum:octo intemperatæ scilicet,& quæ conueniunt omni animali,scilicet ca
lida,frigida,humida, sicca.Calida & sicca,calida & humida,frigida & humida,frigida & sicca.
B Nona vero soli homini conuenit,& eius solam temperat naturam. Et ideo vtile est nosse,quæ
harum octo sunt substantiæ: & quæ differentiæ. In igne ergo calor eius est differentia virtu-
tis ipsius: quo calore amoto,attrahit siccitatem, & remaner quædam fumositas calida,quæ est
substantia. Aeris vero differentia est calor, qui designatur & reuertitur sæpius,vt dictum est.
substantia vero eius est humiditas, quæ aliquando desiccarur, vt solet fieri quando vertitur in
terram.illa enim siccitas est ei accidentalis, quæ & siccitas est accidentalis,si duret frigiditas.nã
dum redit in suam propriam naturam,amittit siccitatem,semper autem est humida.Et sciẽdum
est,ꝙ aquæ humiditas est idẽ,quod eius frigiditanis,nec sunt habendæ pro duabus differentijs,
sed pro vna tantum.nam ex nimia frigiditate terræ fit nimia frigiditas aquæ, vnde in aqua diffe
rentia est eius humiditas.Siccitas autem terræ est differentia.potest tamen remoueri à terra eius
siccitas,licet videatur eius substantia:est enim cum ipsa frigiditate. verũ & ipsa potest remoueri
à terra.est igitur eius substantia humiditas.in primis enim terra fuit humida:& eius siccitate re-
mota,& frigiditate,quæ est eius siccitatis,terra vertitur in humiditatem.

C

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE NATVRA ET ORDINE CVIVSLIBET CORPORIS.

CENSVRA.

Liber ordine, & iudicio carens.

De quatuor humorum natura.

Licet te sciam,charissime nepos, græcis literis eruditũ ad hanc disciplis-
nam posse pertingere, tamen nequid tibi poscenti ad memoriam de-
negetur,ex libris medicinalibus,Hippocratis intima latina feci: quod
D quia dignus es fideliter trado, daturus tibi aui tui patris mei librũ, ex
quo mundi rationem cognoscas: vt nosse possis quãta fuerit generis
nostri sapientia.Nunc vero tibi corporis vniuscuiusq; naturam & or-
dinem aggrediar exẽplificare. Corpus igit̃ hominis ex quatuor hu-
moribus constat. nam habet in se sanguinem, choleram rubram,cho-
leram nigram,& phlegma: qui quatuor humores habitant vel domi-
nantur in locis suis.sanguis dominat̃ in dextro latere in hepate, quod
iecur vocamus:sic & cholera rubra ibidem dominat̃.in sinistro vero latere,idest in splene cho-
lera nigra dominatur.phlegma autem in capite,& alia pars in vesica:alia pars sanguinis domi-
natur in corde. Virtus autem ipsorum talis est.sanguis est feruens, humidus, & dulcis,cholera
rubra est amara,ignea,& sicca.cholera nigra est acida,frigida,& sicca.phlegma vero est frigidũ,
salsum,& humidum.Hęc omnia crescunt suis temporibus.Sanguis enim crescit tẽpore ab octa
uo Idus februarij vsq; in octauũ Idus maij,& sunt dies.xcij. Cholera vero rubra in ęstate ab octa
uo Idus maij vsq; in octauum Idus augusti,& sunt dies nonagintanouem. Cholera autem nigra
autumno ab octauo Idus augusti vsq; in octauũ Idus nouembris,& sunt dies nonagintaunus.
phlegma vero hyeme ab octauo Idus nouẽbris vsq; in octauũ Idus februarij,& sunt dies.xciij.

Hi quatuot humores boc idem patiunẽ die ac nocte.Sanguis enim dominatur hotis ſeptem ab E
hora noctis nona vſq; in horam diei tertiam . Exinde dominatur cholera rubra vſq; in nonam
diei horam. Deinde cholera nigra dominaẽ ex hora diei nona vſq; in borã noctis tertiã. Phleg-
ma autem dominatur ex hora noctis tertia vſq; in horam noctis nonam. Hęc omnia habent re-
ſpiratiões ſuas per ſingulas partes corporis.ſanguis per nares, cholera rubra per aures,cholera
nigra per oculos,phlegma per os.Diuiduntur etiam hi quatuor humores per quatuor ætates.i.
phlegma in pueris ab ineunte ætate vſq; ad xiiij annos cum ſanguine. exinde cholera rubra do
minatur vſq; in annos xxv. & exinde dominatur vſq; in annos xlij. maxima pars ſanguinis cũ
choleris nigris.dominatur exinde vſq; in ſummam ætatem phlegma, ſicut in pueris dominaẽ.
Præterea hi quatuor humores faciũt in hominibus tales mores.Sanguis facit homines boni vo
ti,ſimplices,modeſtos,blandos,euchymos ſiue plenos.Cholera rubra facit homines iracũdos,
ingenioſos,acutos,leues,macilentos,plurimũ comedentes,& cito digerẽtes.Cholera nigra fa-
cit homines ſubdolos cum iracũdia,auaros,timidos,triſtes,ſeditioſos,inuidioſos, habentes ſæ-
pius cicatrices nigras in pedibus,vel in alijs membris. Phlegma facit homines cõpoſitos,inui-
gilantes,inter ſe cogitantes,cito afferentes canos in capite,minus audaces. Omnia ergo,q̃ cali-
das habent virtutes in ſuperioribus locis corporis dominaẽ. Pulſus autem ſuos hi quatuor hu F
mores habent vel faciunt. Sanguis enim pulſus facit plenos,bumidos,æquales. Cholera rubra
facit pulſum tenuem,citatumq;. Cholera nigra facit pulſum plus tenuẽ,ſed tabentẽ,veluti pcuſ
ſum,& aſperitatem.Pblegma facit pulſum minus plenum,humectatum,æqualem pondere. Hi
humores ſine ſe eſſe non poſſunt,& in omnibus ætatibus dominaẽ:ſed quoties ex his humo-
ribus aliquis excreuerit, tunc facit ægritudinem longam. & cauſæ veteres pro ſua vetuſtate, &
temperantiam,& æquitatem,& æqualitatem pro corpore ætatum omnium,hi humores ſingu-
lis ætatibus faciunt,quoties quiſq; eorum augmentum acceperit,& tunc longam ęgritudinem
facit ſi imperitum medicum babuerit,aut certe negligentem,aut qui cauſam non intellexit,aut
ex quo humore ægritudo nata fuit.& quidem tunc diligens & doctus ęgrotanti poteſt ſuccur-
rere.ſi vero negligens fuerit aut non intelligẽs,tandiu protrahit ægritudinẽ, quandiu tranſeat
humoris ipſius tempus,& alius exterius humor augmẽtum accipiat,ita vt iſte humor excluda-
tur,ex quo ægritudo fuerat nata.Nam ſi ſit ex cauſa ſanguinis,qui ſanguis eſt dulcis,& calidus,
& humidus, occurrendũ eſt ſic: adhibeatur ei contrarium,quod ſit frigidum,amarum,& ſiccũ.
Si fuerit cauſa cholera rubra,q̃ eſt amara viridis, & ignea, & ſicca, & acris:debet adhiberi quod
ſit frigidum & humidum.Si aũt cholera nigra fuerit cauſa,debet adhiberi,cum ſit frigida,& ſic- G
ca,& acetoſa,illud quod eſt calidum,& humidum,& dulce. Si ex phlegmate nata fuerit ægritu-
do,cum ipſum ſit frigidum, ſalſum, & humidum:debet adhiberi quod ſit dulce,calidũ & ſiccũ.
Hæc quando adhibita fuerint, tunc & peritus medicus inuenitur,& æger cito ad ſanitatem re-
uertitur.Hæc tibi pro noſtri memoria religioſe nepos dedi,maiora te putans adepturum.

De diſpoſitione plaſmationis fœtus in Vtero.

Expoſitionem membrorũ,quo ordine,vel qbus iuncturis,vel quo ſchemate homo in vtero
materno plaſmetur,hic docemus,exordium à capite ſumentes.Maioribus.n.noſtris,Apollini,
Hippocrati,Appollonio & cęteris Santonicis placuit mortuorũ viſcera ſcrutari,vt ſcirẽt vnde
vel quomodo morerentur.hoc autem nobis facere ipſa humanitas ꝓhibet, eo q; ipſis ſcrutanti-
bus omnia manifeſta atq; aperta ſunt.& quid dixerũt: Caput noſtrũ commiſſuras habet quinq;
anguloſas ſe inuicem continẽtes,ſicut ſummus anatomicus philoſophus bic memorans dicit,
maſculus in galea cõmiſſuras habet quinq;.fœmina vero in circuitu commiſſuras habet,cui ga-
lea ſuperpoſita eſt, quam Græci cranium appellant:quæ cohæret mẽbranis, & ſuperpoſita eſt
cunctis,quæ habet cauſa decoris, ſcilicet vt ab æſtu & frigore oculos cuſtodiat. Vbi vero galea
eſt,ſubiacent tempora,quæ continetur ſpiritualibus venis cerebri, quibus ſuperpoſita ſunt ſu- H
percilia,vt ſi copioſus ſudor fronti aduenerit,oppoſita ſtatione pilorum cõtineatur, donec ex-
cuſſus ab oculo ſudor auferatur.Oculi quoq; iſto ſchemate continentur. Ex naſo cerebri fora-
mina orta ſunt duo, per quæ tenuiſſimæ vene dextra læuaq; alterius inuicem ſibi continẽtur.
Tunicæ ſunt quatuor vel quinq;:prima tunica appellatur ceratoides:ſecunda choroides: tertia
oroenomides: quarta tinſenoides; quinta cryſtalloides. Suppoſita ſunt oſſa oculi,quæ malas
vocamus.Dentes etiam habent viri. xxxij. mulieres autem. xxx. auctor Apollonius memorat,
dicens,dentes vſq; ad caninos ſingulas habent radices. Alij vero intetius, qui molares dicunẽ,
habẽt ternas & quaternas radices.Plato lingua ſubiacet,q̃ cooperit canalem ſpiritualem, quem
Græci pneumaticum dicunt.quem canalem modo aperit,modo claudit. aperit.n.ſpiritualẽ ca-
nalem quando loquimur,claudit autem quando manducamus:quod probare poſſumus quan
do forti cibo vel potu vtimur,& currit ex ſupradicto cibo in ſpiritualem canalẽ aliquid, ſtatim
tuſſis conſequitur,donec impellẽte ſpiritu illud repat,& in propria iterũ reuocet. Huic linguæ
dextra læuaq; parte glandulæ ſuprapoſitæ.quod aũt ſuperpendet,vuula appellatur. poſt quam
cauernæ ſunt duæ,per quas fit infuſio vel taptus, quod Græci anarrbophema vocant,nareſq;
cum ſupradictis cauernis inferunt,& per eaſdem vſq; ad cerebrũ tendunt. Aures vero viæ ſunt

A auditoriæ sicut rerum natura composuit ad cerebrum,& à cerebro descendentes faciunt exha-
lationem. Coniungitur autem gula pulmoni. Pulmo vero in modum fabri ferrarij follis est cō-
structus,alter alteri spiritum tradens:& impler pectoris arcana. Stomachus autem ventri cōiun
ctus est,qui infra pennas pulmonis mediū possidet. Cor vero venas habet quatuor: duas quæ
spiritum continent,& duas quæ sanguinem trahunt.quæ spiritū continēt,pulmoni affixę sunt,
quarum firma facta concatenatione totū per corpus sanguis diffundit̃, & sic venę pulsum red-
dunt. Pulsus ita nutritur,modo recipit sanguinem,modo repellit. Cor vero,vt diximus,est coo
iunctum pulmoni:in sinistra parte dominationem tenet:id circa positum est,quod Gręci peri-
cardium vocant,attingēs extremas partes pulmonis. Sed hic posita sunt præcordia,quę Græci
diaphragma vocant.continet aūt pulmonis substātiam,ventremq́;, & intestina:cui iuncta sunt
latera & spina. Venter autem orificia habet duo,vnum proximum membranæ,quod Gręci pe-
ricardium vocant,in sinistra inclinatum:hoc Græci stomachum vocāt:aliud vero in dextra par
te circa iecur positum est, extensum vsq; ad longaonem, quod Græci pyloron vocant. Inde ad
vtrāq; partē renes. deinde vero inest follis vesicæ. In sinistra parte positus est splen,oblongus,
* ventri coniunctus:continens membranas tenues,habens pinguissimas venas,quæ intestina te
B gunt & calefaciunt:hoc Græci epiploum vocant,ab orbo extēsum vsq; ad renem sinistrū. Sub-
iacet autem sub hoc intestinum,quod Græci colon vocant. Sub hoc autem est locus continens
longaonem,qui iunctus est vesicæ habenti collum longum,quod veretro inest. Vesica vero re
nibus continetur media vtriusq;:ex quibus renibus decurrit ad neruos,q̃bus testiculi pendent,
quos Græci vocant cremasteras,à quibus iunctæ sunt venæ tenuissimæ,quæ sperma deducunt
ex cerebro:oriturq́; ex spinæ medulla. Viris quoq; testiculos inesse manifestū est: sed alio sche-
mate formati sunt viris. Mulierum vero testiculi breuiores & fragiliores sunt.nā quæ maiores
habent,viragines appellantur. Igitur manifestum est vnam esse viris,& mulieribus interiorum
viscerum compaginatam lineationem,sed multæ sunt tunicę testiculorum:prima eustrephes.i.
bene retorta:secunda pertcochliades.i.circūtortuosa: tertia perizoma.i.circuncinctoriū:quarta
vero tunica tenuissima arcys.i.rete appellatur. Similiter & matrix habet subiecta membra q-
bus continetur:quæ Græci cyetica,idest genitalia vocant:nā vt est masculo veretrum,ita est ma
trix mulieri columna. Matrix enim naturaliter fragilis & mobilissima est,constans ex neruis,&
paruissimis venulis,& tunicis duabus exterius neruis est firma, interius carnosa & mollis,quæ
est directa contra intęstina:cuius ceruix tribus foraminibus erigitur vsq; ad longaonem. Sini-
C stra vero est matrix,in qua sperma miscetur,quando conceptio celebratur natura volente,idest
viri semine,& mulieris sanguine:quānis & virile sperma sanguis noscatur esse. Vnde & maio-
res nostri consanguineos appellauerūt ex consanguinitate paterna vel materna natos. Nunc
dicitur ab imperitis,quo modo sperma sanguis esse potest, cum sit album? Nos tamen certa ra-
tione probauimus. Mare enim,vt ei natura tribuit,est colore viride: quando autem in tempesta
tibus mouetur,spumam albam emittit. vel si vinum nigrum in quolibet vase exagitaretur, spu-
mam candidam faceret. Simili vero ratione & sanguinis feruor concussus in albedinem verti-
tur. Dum enim coitio fit,non statim formatur infans: nam si quoties coitus fit,toties conceptio
fieret,innumerabilis esset multitudo filiorum. Certo enim tempore mulier concipit,aut in ini-
tio purgationis,aut in fine. nam purgatio sperma corrumpit, plurimo vsu sanguinis materia su-
perante. Temporibus certis infantem componi atq; formari in vtero materno manifestum est.
omnis enim figura formatur in quadraginta diebus, aliquādo in diebus triginta. Qui vero quā
dragesimo die formantur,nono,vel decimo mense impingente nascuntur. Manifestum est enim
infantes in vtero materno ita formari. Primo enim mense iactu seminis congregatur in vmbili
co,& fit rhysis,idest cōgregatio sanguinis. Secundo mense expressio corporis animam tribuit,
D Tertio mense vngulæ atque capilli nascuntur, & motum facit infans. Ideoq́; & quarto mense
*al.crescere sinum mulieribus nauseæ fiunt,quas Græci nautias vocant. Quinto autem mense facit catārrhi signū
atq; adulteria demonstrat. Sexto mense facit neruorum compositionem. Septimo mense me-
dullam confirmat. Octauo cum pelliculis ossa confirmat. Nono vero mēse maturum mouet
infantem. Infans vero masculus in dextra matricis continetur, fœmina vero in sinistra. Nam &
hæc signa præcedere solent. ꝙ si masculus fuerit in vtero materno dextro, robustior est. si fœ-
mina,sinistra. Dum ergo infans in vtero matris est,oculi genibus oppositi sunt. vnde hoc,ꝓba-
* trimus? quia genua tumentia,oculi autem concaui. ideoq́; cognita rerum natura, ita natura im-
posuit genua:& genæ quoq; cum acri dolore vel nimium percussus homo fuerit, & genua cur-
uauerit,oculi continuo lachrymantur:nō enim vult natura eos obliuisci societatem genuum.
Dentes autē nostri organa sunt quodam modo linguæ. infans vero dum dentes non habuerit,
vagit. dum vero duos vel quatuor dentes habuerit, mussitat. dum vero os dentes repleuerint,
loquetur. Dentes enim nostri quos habemus,alij vocātur cynodontes, quos caninos dicimus,
quos ad frangendum habemus. Dentes enim nostri ossa nō sunt,nec medullam habent: ideoq́;
omnia ossa confringunt, sed assiduo humore capitis veniente vitiantur. sicut enim assiduus
humor ex alto in nasum veniens perforat:ita dentes vitiantur à capite.

De cognoſcendis febribus. E

De cognoſcendis febribus omnibus ſuperiũs ſcriptum eſt.nunc illud ſciendum. Scito ꝙ ma
xime iam dixi primum cognoſcendas cauſas,& origines,& ſpecies febrium,& vt ſciamus,quæ
ſunt generales,& quæ ſunt ſpeciales,ideſt quæ ſunt veræ,& quæ non ſunt veræ,& quæ ſunt tro
picæ,& quæ ſunt acutæ , vel quæ ſunt ſimplices,& quæ ſunt duplices,vel quæ ſunt,quæ cũ alijs
febribus geminatæ fiũt,& quomodo accedant,& quomodo recedant , ideſt qualiter moueanť,
& qualiter declinent,& quibus horis,diebus,& noctibus,vel quot horis paroxyſmus, ideſt cõ-
motio teneat,vel quando faciet paracmen,ideſt declinationem,quid ue ſignificẽt,& quò ægrũ
ducant conſiderandum eſt:& iterũ virtus ægrotantis,qualitas,& impetus ægritudinis,& quan
titas:ex hoc enim vitæ mortiſq; indicia maxime,& ex pulſu,& conſideratione vrinæ,ac genus
febris præuidere poteris,ſi fuerit aſſiduus lectionis doctiſſimus vſus:necnõ ex alijs ſignis,quæ
noſter Hippocrates in prognoſticis probat:& futura ante prædicit.indicant enim & quaſi taci-
te loquuntur ęgrotantis color,oculi,vultus,vox,taciturnitas,poſitio iacentis,ſchema,corporis
habitudo:quæ omnia in ægris diligenter conſideranda ſunt,vt ſciamus manifeſte quid tenere,
vel quid refugere debeamus : ne forte hoc ignorantes ęgros lędamus. Addas & illud in his,vt
cõſideres in oibus ſemper ægritudinibus regionem,qualitatem,poſitionem locorũ,aeris tem- F
perantiam,temporum mutationem,ætatem , conſuetudinem ægrotantis,naturã corporis,ani-
mi,vigorem,cauſas & originẽ:necnon & illud,ne vt animi aut corporis vitio ægritudo nata ſit,
aut ne extraneus aduenerit ex cibo aut potu,vel ex corruptela aeris.Qñ enim hæc oia conſide-
ras,tunc rationẽ bene & vere eſſe cognoueris , & optime facies quicquid ad hæc oia facere con
ueniat : qm̃ tunc medici beneficia vincuntur , quando non in ſuo tempore adiutoria offerũtur,
aut natura corporis à morbo fugata beneficia non ſentit,itaq; præuidẽti omnia diligenter per-
ſpicienda,& præuiſis atq; cognitis cauſis,vt dixi,ſuis curis ſuiſq; temporibus curanda.

GALENO ASCRIPTVS LIBER

DE ANATOMIA PARVA.

CENSVRA. G

Liber maxime deridendus.

Voniam interiorum membrorum corporis humani paſſiones erant
ignotæ , placuit veteribus medicis , & maxime Galeno vt per anato-
miam brutorum animalium,interiorum partes manifeſtarenť. & cum
quædam bruta animalia , vt ſimia , inueniantur nobis in exterioribus
ſimilia,ita ſecundum interiorum poſitionem nulla inueniuntur adeo
ſimilia vt porci . & ideo in eis anatomiam fieri deſtinamus . Eſt autem
anatomia,recta diuiſio membrorum,quæ ſic fit. Porcum debes inuer-
ſum ponere , & per medium gutturis incidere : & tũc tibi primum lin-
gua occurrit , quæ dextrorſum, & ſiniſtrorſum quibuſdam neruis alli-
gata eſt , qui mõtiui dicuntur : quia cum ipſi à cerebro veniant ad pul- *al. reuerſiui
monem,à pulmone vertuntur ad linguam,per quos lingua mouetur ad voces formandas : ibi H
iuxta ſunt quædam carnes glanduloſæ,quę dicũtur pharynges. Qui colligitur humor,in eis fa-
cit branchos.In radicibus linguæ oriuntur duo meatus,ſcilicet trachea arteria,per quam tranſit
aer ad pulmonem:& œſophagus,per quem immittitur cibus ad ſtomachum: & eſt trachea arte
ria ſuper œſophagum:ſuper quem quædam chartilago eſt,quæ dicitur epiglottis,quæ eleuatur
aliquando,vt cibus & potus per tracheam non deſcẽdat,& aperitur vt aer intret, & exeat. Inter
tracheam arteriam & œſophagũ eſt locus , qui dicitur iſthmos, ideſt inter duo principia,in quo
aliquando humor colligitur ad apoſtema, quod dicitur angina:aliquãdo pars eſt intus, & pars
extra,& dicitur ſquinantia:aliquando eſt totus extra,& dicitur ſynantia. tũc debes ſeparare tra-
cheam arteriam ab œſophago , & inuenies pulmonem & cor . Cor vero eſt in ſiniſtra parte, &
pulmo in dextra. quorum quilibet in ſua capſula contineť. In capſula vero cordis colligiť ma-
teria,quæ facit ſyncopen,in capſula pulmonis colligitur materia,quæ facit peripleumoniam.&
tunc videbis quandam venam,quæ concaua dicitur : quæ ab hepate venit per mediũ diaphrag-
matis,& ſubintrat inferiorem auriculam cordis. & fit arteria , de qua ſunt oẽs arteriæ aliæ,quæ
procedunt ad membra,in quibus fiunt pulſus,quibus mediantibus cor alligatũ eſt pulmoni,&
thracheæ arterię,& fiſtulis pulmonis,in qbus colligitur humor,qui facit ſanſugium:aliquando

colligitur

A colligitur extra eas, & facit anhelitum: & aliquando intus, & extra eas, & facit orthopnœam. Et quòd pulmo sit cauernosus, potestis probare, si cum calamo intromisso infletur. Sub illis membris est panniculus, qui dicitur diaphragma, qui diuidit ea à nutritiuis, qui coniungitur teneritatibus costarum, in quibus colligitur humor, qui facit pleuritiu. Tūc debes reuerti ad interiora. & ad nutritiua, & compura longitudinem œsophagi vsq; ad septimū spondylum, & ibi incipit os stomachi supra diaphragma: stomachus vero inferius. Sub stomacho est intestinū, quod dicitur portonarium: sub portonario est duodenū: sub duodeno, ieiunū: sub ieiuno, orbum: sub orbo, saccus: sub sacco, longaon: & sunt ibi quędam gracilia intestina, quę lateralia vocantur, in quibus est iliaca passio. Ex dextra parte sub fundo stomachi est hepar positum, in cuius substantia est, quasi quędam vesica, quæ cystis fellis appellaī. & super hepar sunt duo pāniculi girbus, & sifac: qui sunt impliciti velut rete, quod apparet ibi pinguedo: & dicīt grossus girbus. quod autem subtilis, sifac: qui procedunt vsq; ad splenem, per quos venæ transeunt, per quas melancholia ad splenem ex hepate mittitur. Est autem splen membrū oblongum in sinistro latere positum. Loca quæ sunt sub splene & hepate dicuntur hypochondria. Tunc debes omnia intestina extrahere, & tunc occurret tibi in medio spinæ arteria magna: sub qua & vena magna conti-
B netur, quæ arteria fit de omnibus arterijs capitis, quæ de recto condensantur in venam magnā, & arteriam quæ descendit ad lumbos: & ad se varias arterias trasmittit tam dextrorsum, quàm sinistrorsum ad inferiora. Vena autem magna fit de venis capitis cōdensatis, quæ venit vsq; ad renes, & bifurcatur, & ibi fit caua vena, in qua infunduntur capillares venæ, quæ præ nimia paruitate sui videri non possunt, per quas vrina cum quatuor humoribus venit ad renes. Sunt inter ea autem & renes quædam membra oblonga, & concaua in principijs lumborum posita: & in renibus decolatur vrina à quatuor humoribus, tunc inuenies ibi duos meatus, qui vreteres dicuntur pori: & per eos refudat vrina in vesicam. nam infiguntur vesicæ, qui etiam transeunt per quendam panniculum, quo omnia intestina præter longaonem clauduntur, qui vocatur
* aEgirbus. epigome cinctus menon, quo aliquo erupto cadit intestinum in oscheum, supra quem est quædam pinguedo, quæ vocatur omentum: supra omentum est sumen.

Nunc de anatomia matricis dicendum est.

Sciendum est autem ꝙ natura hoc membrum in mulieribus disposuit, vt quicquid in toto mense de superfluitate generaretur, ad hoc membrum in consueto tempore tanquam ad sentinam totius corporis mitteret: & inde mulieres naturaliter menstrua habuerunt. Est ēt hoc mē-
C brum ager naturæ, qui excolitur vt fructificet, in quo aliquando vt in bonā terram semen eijcitur, quod adhęret in ea, & per actionem cooperantis naturæ calidę, & spiritu mediante inferius scinditur more grauis: & à se ramusculos emittit per quasdam radices vel ora, quibus infigitur matrici, & per quæ nutrimentum sibi ministratur & futuro fœtui, & sic postea actione virtutū, vt sæpe à me vobis dictum est, si bene recolitis, futurus fœtus generatur, & augmentatur. Est autem posita matrix super intestina, & supra collū eius est vesica, & sub ea longaon est, & inferius est vulua. Tunc debes scindere matricem per mediū os, vbi inuenies duos testiculos superpositos, per quos sperma mulieris mittitur ad matricem, vt ex eo & virili fiat fœtus. Habet autem matrix septem cellulas, & si prægnans est, in ea fœtum inuenies, supra quem videbis quandam tunicam, quasi quandam camisiam, quæ secundina dicitur, quæ rumpitur quādo fœtus recalcitrat ad exitum, quæ alligata matrici & fœtui venis per eam transeuntibus nutrimentum ad matricem, & ad fœtum transmittit. & illi meatus quibus fœtus alligatur, dicuntur cotylidones. Est etiam ibi quidam magnus meatus, qui vmbilicus dicitur, qui rumpitur iuxta matricem in quantitate quatuor digitorum, ex cuius ligatura fiunt phlegmone in vmbilico.

Nunc de anatomia cerebri videamus.

D Debes ergo in summitate capitis incidere, & remota cute inuenies pelliculas quasdam, quæ dicuntur musculi, sub quibus inuenies os, quod dicitur cranium. sub cranio est pellicula, quę dicitur dura mater, sub qua est pia mater, deniq; cerebrum. In oculis est tunica, quæ appellatur cōiunctiua, & apparet alba: quæ est iuxta eam, aliquantulum est subnigra, & dicitur cornea: quæ sub illa magis est nigra & minor, & dicitur vuea. Tūc incide per medium, & humor qui prius exibit, dicitur albugineus: qui post eum est, clarus est, & coagulatus in modum crystalli, & dicitur crystallinus: & qui vltimo est, ipse vitreus appellatur. Neruus, qui ab interioribus venit ad oculum, qui est albus, & angustus, ipse dicitur opticus: & qui venit ad aures, dicitur auditorius neruus.

GALENO ATTRIBVTVS LIBER DE ANA- TOMIA VIVORVM.

CENSVRA.

Liber, in quo multa uera & Galeno digna continentur, sed tamen longe ab eo differens, quem Galenus ædere proposuerat.

Partium corporis diuisio, natura, vsus, & dignitas.

Edicorum anatomicoa necesse est præcognoscere, q̃ humanum cor-
pus cum sit compositum, ad hoc vt sit sustẽtaculum motuum & ope- F
rationum diuersarum, ex multis & diuersis compo nitur instrumẽtis.
coniungitur.n. nobilissimæ animę, à qua influunt ei potẽtię nobiles,
& virtutes multiplices, quarũ ministeria regatur, & saluetur in esse,
& prohibeatur à corruptione, & à casu veloci. Sed cũ nullius virtutis
ministerium compleatur nisi per organum cõuenienter adaptatum:
tunc exigitur adaptatio, & præparatio organorũ multiformium, ad
texturam corporis humani ordinandam, per quę virtutes negocien-
tur, & effectus quos intendũt attingant. Verum quia operatio quæ-
liber absq; multiplici iuuamento nõ saluatur diu, neq; etiam fit: tunc oportuit vt organa specia-
lia haberent speciales texturas ex partibus diuersis. Et dico q̃ tam ea, q̃ partes eorum à medicis
membra appellantur. quarum generatio est ex humoribua proportionatis, sicut humorum ex
cibis. Vnde mẽbrorum alia simplicia, alia composita. Simplicia sunt, quorum quãcunq; partem
sensibilẽ assumpseris, erit illa toti cõicans in noĩe & definitione: sicut oa & caro. Cõposita sunt,
quorum quãcunq; partem assumpseris animalis, toti cõicans nõ erit nomine & definitione, si-
cut manus & facies. Membrorum similium partium primum est os: quod creatum est durũ, G
qm̃ corporis est fundamentum, & motuũ sustentamentũ. tñ & ipsum ẽt & ſm magis, & minus
in duricie diuersatur. Post ipsum est chartilago in duricie mollior, ad flectendum humilis, sed
oĩbus alijs durior. In cuius creatione iuuamentum fuit, vt per ipsam ossium cum pelliculis, &
carnibus facilior & melior fieret continuatio. Si.n. molle cũ duro absq; medio componeretur,
accideret ei passio vehemens apud percussionem, & coarctationẽ seu cõstrictionem: & ex casu
ipsius supra durũ immediate, & resistentia, seu repulsione duri constãtis: quare ordinata fuit po
sitio mollis cũ duro: & inuestitæ fuerũt ossium extremitates bucellares, & cõcauæ, hoc corpore
medio, sicut est in oculo, scapula, & in ossibus costarum, & in epiglottali chartilagine, & in osse
suspenso in furcula, & in alijs pluribus. Non solum autem hoc iuuamentum, sed etiã alia in eis
reperiuntur iuuamenta plura, sicut in osse, quod suspẽditur in furcula ad defensionem oris sto-
machi. Et quandoq; per ipsam melior vicinitas fit iuncturarum sese inuicem fricantiũ: alioquin
sui duritie rumperentur. Et aliquando iuuat in sustentando membrũ molle extensum, & elon-
gatum in suo itinere: propter quod alio indiget, cui innitaſ, & à quo confortetur. Postea sunt
nerui, qui sunt tanquã virgulta orta à cerebro, & à spinali medulla, à substãtia† nuncia seu vica- † al. alba.
ria in ipsis, duram & flexuosam habentes substãtiam, ad separandũ difficilem. Et iuuamentum H
eorũ est deferre virtutes sensibiles à cerebro, & motiuas ad partea alias: & corroborare totum
corpus per quod incedunt, & dilatare quandoq; se in cinctorio membrorũ ceu carentium, sicut
hepatis, splenis, & pulmonis. ista.n. membra, & si sensum non habent, positũ est tamen super ea
cinctorium neruosum cooperiens ea, quæ quando apostematibus & ventositate tensa fuerint,
peruenit apostematis grauedo, seu pondus, aut ventositatis extensio ad cinctoriũ, & ad ipsius
radicem, & sentit ipsam. Postea sunt chordæ ab extremitatibus musculorum ducentes origi-
nem, quarum substantia substantiæ neruorum similis est, ad membra tendentes mobilia. quæ
quando retrorsum trahuntur, propter sui principij attractionem ea retrahunt q̃bus alligantur:
& quãdoq; laxant, quia eis accidit relaxatio ex eo, q̃ relaxantur sua principia, & ad suos tendũt
situs: & quandoq; extendunt: sicut apud sui extensionem, quam habent ex suis principijs egre-
dientibus mensuram suæ longitudinis consuetæ. Et substãtia chordæ componitur ex neruo, &
ligamento ingredientibus musculum, in quo perficiuntur, & fiunt tanquam fila in eo, & vt plu
rimum penetrant per medium illius, & ex altera parte egrediuntur, & aggregantur in vnum, &
chordam constituunt: quæ quando separatur à musculo, ad iuncturam vadit, aut ad membrum
mouendum, & colligitur in seipsa, & inchordat ipsum sicut chorda arcum. Postea sunt liga-
menta:

A menta;ſicut prædiximus,ſimilia neruis.Et quędã eorum abſolute ligamẽta vocanť:& quędam
ſunt , qbus appropriatur nomen alhacab.Illud aũt , quod ad muſculos extendiť,non vocať niſi
ligamentũ:quod aũt ad muſculum non extenditur,ſed continuatur inter duo extrema oſſium,
aut inter alia membra,annectendo vnũ alij firmiter,& ligamentũ,& alhacab appellať, & ipſius
extractio,& origo eſt ab oſſe.vnde & ſenſu carent ſicut & os. & hoc prouiſum eſt ei melius, ne
propter motuum ſuorum vehementiam & multam fricationẽ doleat. Iuuamentũ ipſius eſt ne-
xio,& concatenatio iuncturarum,& corroboratio neruorum.qñq; enim nerui ſeparanť de ſuis
principijs,& partiunť,& ramificanť in membris,& propter hoc in ſuo proceſſu magis ſubtilian
tur,quanto magis remouentur à ſuo motu , cum rami ipſorum multo fiant ſubtiliores,q̃ radix.
quamobrem ne cadant in defectum,& corruptionem,gubernauit eos Dei ſapientia miſericor-
diter agens. etenim ex oſſibus rem ſimilẽ ſibi extraxit , quæ connexio vel ligamentũ appellať.
& ipſam neruo miſcuit,& ex eis,quaſi rem vnam effecit,& ſic acquiſita ſibi craſſitie ſecurius in-
cedit neruus ad mẽbra longinqua, & non eſt timor de reſolutione virtutis eius : & pręterea nõ
erat conueniens,vt nerui oſſibus continuarenť,quæ ſunt ſuſtentamenta,& radices membrorũ
mobilium.oſſa.n.ſunt ſolida & dura nimium:neruorum aũt ſubſtantia mollis,& ſubtilis. Poſt
B ligamenta ſunt arteriæ,q̃ ſunt organa concaua,in longitudine extenſa,neruoſa,& in ſui ſubſtã-
tia ligamentalia,habentes motiones diuerſas,& quietes aſſimulatas,ſeu proportionatas motio
nibus,& quietibus cordis,quod eſt earum principiũ.Et ſunt cõpoſitæ ad hoc,vt per ipſas euen
tetur cor à ſuis fumis,& reſpiret calor naturalis, & ſpiritus diſtribuatur in membra,q̃ ſunt poſt
ipſum,propter partitionem & ramificationem,quã ſuſcipiunt. Et poſtea ſunt venę,arterijs in
aliqbus aſſimulatæ,non habentes motũ dilatationis vel cõſtrictionis,ſicut & arteria:& hoc eſt
ꝙ quietæ nominantur.Et ſunt creatæ ad hoc,vt ſint viæ per quas feratur ſanguis nutrimẽtalis,
& membris partiatur ſm ꝙ neceſſarium eſt.Vnde de neceſſitate ad omne membrũ inſtrumen-
tale veniunt duæ venæ,pulſatilis & non pulſatilis,ad deferendũ duo genera ſanguinis, quibus
membra indigent ad ſui conſeruationem & nutritionem. Licet & aliam habeant vtilitatẽ iſtæ
venæ in corpore,cõmunem cũ neruis in eo , ꝙ ſunt ligamenta carniũ, ſicut poſtes in pariete.Et
ſignificatio ſuper hoc eſt,ꝙ videmus , ꝙ in corporibus, in qbus liquefiunt membra & caro,ap-
patent venæ craſſiores alijs membris magis diminutis.Et alia eſt neceſſitas ſuæ manifeſtatiõis,
vt per venulas paruas diuidatur ſanguis , & facilius accipiat alterationem , & conuerſionem.
& iterum,vt ſanguis craſſus remaneat,& retineať ab eis,& cohibeatur ab exitu:& in qbus relin-
C quuntur orificia ampla,non coercetur ſanguis ab exitu ſuo omnino.vnde in palato,naribus,&
ano,fiũt multoties ſanguinis exituræ. Et poſt hæc ſunt panniculi , quorum textura eſt de filia
neruoſis ſenſu nequaq̃ perceptis,quorũ ſpiſſitudo eſt tenuitas quædam in ſuperficiem ſuſcita-
ta,ad hoc vt ſint continentes conuenienter,& bene cooperientes ſuperficiem corporũ aliorũ,
propter iuuamenta plura.Ex qbus eſt,vt lemitam corũ,in quibus eſt in ſua figura & factura be-
ne cuſtodiant:& hoc iuuamentum eſt in tunicis cerebrorũ,& grandinis glacialis,& humorum
ſuorũ,quorum ſubſtantia de natura currens,& mobilis eſt.indigent tñ vt figantur,& ſtent ordi
nati in ſuis figuris,ne accidat error in operationibus virtutum perficiendis , quarum neceſſita-
te creantur,& exiſtunt,vt ſuam exiſtentiam in conſequẽntiam contrahant. Et ex eis eſt,vt fiant *al. manentiũ.
ſuſpenſoria aliorum corporũ,ſicut renum à dorſo:& vt ſint continentia quædam , ſicut ſtoma-
chus & inteſtina. & vt per ea membra quędam ſenſum in ſuperficie ſolũ habeant,ſicut pulmo,
hepar,& ſplen,& renes.Et ex eis eſt,vt per eos diſtinctio,& diuiſio habeať ſuper membra diuer
ſarum intentionũ.ſicut inter os & carnẽ , inter ſpiritualia & nutrientia propria diaphragma:&
vt inter duas concauitates cõpares.& hęc eſt intentio velaminis ſeparãtis thoracẽ. Et poſtea
eſt caro:cuius iuuamentũ eſt vt adimpleat tunicas , & connectat ramos , q̃ in ſuis complexioni-
D bus & coloribus diuerſa in diuerſis membris reperiť:ſicut alba & mollis in coniunctionibus,&
in glandulis oĩbus,& in mamillis,& in ouis:rufa ſeu roſea in pulmone;rubra vt in pluribus: ru
bicunda vt in corde:purpurea vt in hepate:ſubnigra,ſeu nigra vt in ſplene,& ẽt in vua. Et mẽ-
bra alba albificant materias quas conuertũt,ſicut mamillę lac,oua ſemen:& rubra rubificant, ſi-
cut hepar ſanguinem.Splen vero & renes ſanguinẽ rubrũ,quaſi ſimilem magis appetũt: ſimilẽ
dico in colore & natura. Et verũ eſt,ꝙ glandulę ſunt ſpecies carniũ diuerſorũ iuuamentorũ.
in locis.n.iuncturalibus,& etiam ſub lingua,ponuntur ad nutritionem humiditatis neceſſarię,
ad motũ facilem & velocẽ,& prohibitionem arefactionis ſuperflug aduenientis ꝓp fortitudinẽ
motuum:& qñq; ad recipiendũ venas tranſeũtes ab vno in aliud, ſicut meſaraicas euntes ab he
pate ad ſtomachũ & inteſtina:q̃ indigent ſolo,cui innitanť:ſicut res honoratæ in hora ſuæ laxa-
tionis,ne proſternatur virtus earũ,& conſimile eſt iuuamentũ glandulę pinealis ſuppoſitæ ce-
rebro;ꝓpter quod replet interſtitia venarũ tranſeuntiũ ad diuerſas partes cerebri. Adipem &
medullã nõ negat Ariſtoteles partes aĩalis eẽ neceſſarias,quarũ gñatio eſt ex eo,quod relinquiť
de nutrimẽto caloris innati:& coagulať ꝓp ſui imbecillitatem,cũ conſumi nõ poſſit: & eſt aerię
ſubſtantiæ multũ,ad quod ſe cõuertit natura,& trãſfert in vſum neceſſariũ,& recipit ab eo iuua
mentũ multiplex. Quorũ vnũ eſt,vt nõ dimittat calorẽ innatũ euaneſcere imo retineat ipſum,

& coadunet & multiplicet: & hoc notum est in zirbo, & in pinguedine renum: quare circa mē- E
bra frigida de natura, calore multo indigētia, propter humiditatē multā, quę solet in ipsis dñari,
circūdata est in aīalibus, & plurima reti, & pręcipue in locis distātibus à principio caloris natu-
ralis, & maxime in frigidis cōplexione & humidis. Medulla est supfluitas sanguinis in ossibus
cōcauitatem habētibus: & hoc significaẽ per hoc, ꝙ oē animal abundās in sepo, & pinguedine,
abundat & in medulla: & puer qñ est puer. in osse. n. eius reperitur sanguis: & cōualescēte calo-
re in ipso, & decoctione, albescit. Et ꝙ sit supfluitas sanguinis ossa nutrientis significatur, qa illa
medulla est calida & humida: & ossa sunt frigida & sicca: et superfluitas est contraria ei, cuius est
superfluitas. quare videẽ, ꝙ potius sit superfluitas ossis medulla, ꝗ eius nutrimentū: & hoc signi
ficatur per hoc. ꝙ in ossibus aīalium frigidorū multa reperitur medulla, quia calor ossium in eis
non pōt dissoluere pinguedinē siue medullam: propter quod leo nō habet medullā, qm̄ consu
mitur ex calore in ipso osse. Iuuamentum medullę ossis est, vt ipsum fomētet & humectet, & vt
ipsum mollificet ne frangatur: & ideo quia motus ipsum exiccat, & vt os p ipsam forte sit & soli
dum. Post partes istas vltimæ in mollicie, & à duritie maxime elōgatę sunt humiditates visui
deseruientes, & pcipue albuginea, ꝗ clara est valde & subtilis. creata est. n. in facie glacialis. clara
igitur posita est propterea, ꝙ gradetur delatio luminis super glacialē. Si. n. spissa crearetur, obte F
geret & velaret lumen ab omni eo, quod ipsum seqtur. Spinalis medulla ergo à qbusdā puta-
batur medulla, sed Aristoteles dixit, ꝙ nō fuit medulla, qa in se habet duriciē, ꝗ non accidit me-
dullę. & dixit, ꝙ ipsius iuuamentum erat per spinā transire ad modū tigni. iuuando remotionē
spondylorū, & spinæ, & oīum ꝗ ex eis oriuntur. sed posteriores aliā inuenerunt ipsius vtilitatē,
descendit. n. à cerebro sensificans virtutes, & mouēs mēbra sequentia caput. Et hæc sunt homi-
nis simplicia membra, in quorum vnoquoqꝫ sunt virtutes ad sui regendi custodiā & tutelam:
Et sunt duæ res necessarię. i. motiua de loco ad locum, & digestiua, seu maturatiua: & motiuā de
loco ad locū diuidunt medici in tres. s. in appetitiuam, ꝗ trahit rem necessariā ad locum: & ex-
pulsiuam, ꝗ expellit rem nō necessariā de loco: & retentiuam, quę retinet, quod necessarium est
in loco. licet eadē virtus sit apud philosophū, ponentē principiū motus & quietis ab illo motu
esse indifferēs. Et dico ꝙ materia vniuscuiusqꝫ mēbri similium partiū aut est ex spermate, aut ex
sanguine. Quæ gñantur ex spermate sunt oīa mēbra pręter carnē & adipem. quorum gñatio est
ex sanguine. Et ſm philosophū sperma masculi & fœminæ diuersarū est intentionū. intentio. n.
spermatis masculi est informare ad similitudinē eius, à quo sperma separatū est. Et intentio sper
matis mulieris est recipere formā ſm similitudinē eius, à quo seminatū est. A spermate igiẽ ma- G
sculi spūs est, & artifex, & forma: & à spermate mulieris est fundamētum, generatio, & materia.
Caro vero ad replēda loca vacua, ex sanguine solo gñatur spisso, quē caliditas & siccitas coagu
lauerat. Adeps vero, ex eius aquositate & vnctuositate, quā coagulauit frigiditas. ideo caliditas
eam dissoluit. Et ex sanguine generata renascuntur post perditionē suam, & illud quod est ge-
neratū ex sanguine, in quo adhuc est virtus ex istis spermatibus, si tollatur, iterū renasci potest,
sicut dentes in pueritia. Item quæ complexioni sanguinis vicina sunt, nō indigent multitudine
conuersionis sanguinis ad sui nutritionem: immo statim in suo occursu in eo conuertunẽ. quo-
rum vero est materia sperma, & sunt à cōplexione sanguinis remota, necesse est vt multis con-
uersionibus sanguis in eorum nutrimentum ſm ordinem conuertatur. Quapropter in quibus-
dam membris tanta sunt foramina sicut in ossibus, quatenus eorum nutrimentū sanguineū stet
in ipsis & moreẽ, vt ea pcedant paulatim, & paulatim cōuertendo illud in sui similitudine perfe
cte. A carne aūt separata est ista foraminū diuersitas. Prẹterea licet plura prędictorū membrorū
simplicia nominentur à medicis, non suis tñ carent complexionibus, & texturis, sicut venæ, &
arteriæ, & panniculi omnes. Componuntur enim ex villis seu filis, ordinatim in eorum textura
positis, sicut quandoqꝫ videmus in artificialibus, & hoc propter necessitatē plurimā. Nullus. n. H
motus nisi per villos cōpletur. Motus enim voluntarius per villos fit in musculis. Et motus na-
turalis, qui est attractio, retentio, & expulsio, fit causa villorum, ex quibus vasa naturalia texun-
tur, sicut stomachus, & intestina, venæ, arteriæ, vesica, gula. Et sicut in artificiali textura tenduẽ
fila quædam in longitudine, quædam in latitudine, quædam in transuerso quandoqꝫ: ita in na-
turali: quæ protenduntur in longum, appropriantur attractioni; in latitudine vero tensa, expul
sioni, & sunt constringentia: quæ vero cadunt secundū transuersum, proprie deseruiunt reten-
tentioni, & sunt tanquam frena secundum formam situum suorū in medio posita, ad prohiben
dum superfluā velocitatē motuum expulsiuorū & attractiuorū. Neqꝫ sunt naturæ motus cum
impetu, sed quadam successione & gradatione volunt fieri. Et qñqꝫ oēs istæ species villorum in
eadē tunica simul reperiunẽ, & qñqꝫ in diuersis: & in diuersis tunc reperiunẽ, quæ in latitudine,
tũc tenduntẽ magis in tunica extrinseca, & aliæ duę villorum species in tunica intrinseca magis.
Veruntamen illi, qui in longitudine procedunt, ad superficiem magis declinant intrinsecam.
Et ista separatio villorū nō fuit facta nisi vt vterqꝫ motus proueniret melius & magis expedite.
Et in mēbris, in quibus exigitur multa mora & fixio longa, fortius cōmiscenẽ villi retentionis
cū villis expulsionis, sicut in stomacho, matrice, vesica, & monoculo, ꝗ oīa ampla sunt, & con-
cauitatem

A cauitatē habentia:in mēbris aūt in quibus non habet locum ista necessitas, vehementer, nō ita, sicut in intestinis, qbus magis necessaria est attractio multa cū forti expulsione. Item membrorum substantiæ neruosæ & q̄ pprie vasa sunt, quædā vnam tunicam hn̄t, q̄dam duas. Vnam tm̄ hn̄t illa, de quibus non est timor vt accidat eis læsio ex materia contenta, cū sit mollis & quieta, sicut sanguis quietus qui habitat in venis. Vnde nec venæ: nec vesica indigēt multiplicitate tunicarum cooperientium, nisi necessitate coacta. immo semp conanī corpus alleuiare quantum posse est. Igitur multiplicatio tunicarum pp multiplicem necessitatem & magnam cōitatē creata est cum puidētia. Necessaria est. n. qn̄q; fortitudo & spissitudo vasis pp bonā custodiam securam, ne forte findaī pp motum materiæ contentæ, cum fortis sit & continuus. Alia est necessitas plurima in custodia vehementi materiæ mobilis, circūdante ne soluaī & pereat, ex quo imineret periculum maximum, pcipue cum ipsa sit vehiculum, pprium aiç. & ideo studendum valde fuit in custodia eius. & hæc materia est spūs & sanguis qui in arterijs repositus est, & est primus thesaurus, & melior, quem hēt natura. & hæc est causa multiplicationis tunicarum in arterijs. Tertia necessitas est vehemens attractio & vehemens expulsio, quibus indiget membrum separatum. Vnde vtrunq; instr̄m factum est membrum singulariter & absq; pmistione. & hoc

B manifestum est in stomacho & intestinis. Quarta necessitas est operationum diuersitas, q̄ a diuersis, pcedunt principijs, & diuersas habent intentiones, & complenī melius s̄m complexionum diuersarum naturas. Cū igiī hmōi operationes sint ineuitabiles in aliquo mēbro, & maxime necessariæ: voluit natura inter eas diuidere, & vnicuiq; operationi instr̄m proprium pparare ad hoc, q̄ vtraq; operatio s̄m q̄ melius est, p se in actū, pcederet, sicut in stomacho, in quo fuit necessaria operatio sensibilis, q̄ melius completur p membrum neruosum: & operatio digestibilis, q̄ melius complēī in membro carnoso. Vnde ipsum natura tunica carnosa muniuit & neruosa. vt per neruosam fieret temperantiæ & distemperantiæ rei ingredientis pceptio: & per carnosam, rei digerendæ s̄m q̄ possibile est, maturatio accidit. Et natura situs istarum tunicarū cū prouidentia & discretione ordinauit. Neruosum enim & sensibilem interius posuit: Carnosam vero digestibilem exterius. Potest enim digerentis actio ad digerendum sine occursu prouenire. Actio vero tangibilis absq; obuiatione rei tangendæ nō fit. Et cutis q̄ est totius corporis indumentum, ex duabus laminis constat: quare accidit eleuatio vnius laminæ absq; alia cum vesicula. Laminæ aūt illæ ortum habent ab extremitatibus venarum & arteriarum & neruorum q̄

*al. cutis. terminantur in eis. Et creata est una perforata vt cribellum ad hoc, vt per ipsam fiat respiratio

C vaporosarum substantiarum seu superfluitatum interiorum membrorū, ex quibus in pluribus partibus studet natura pilos multiplicare, vt eos obijciat rebus nocītis & pmutatiuis, & vt sint tutamentum & defensio nobilis membri, in cuius regimine solicita est nimium natura. Et hæc est intentio in creatione palpebrarum & pilorum superciliorum, videlicet vt sint in defensione à lumine supfluo, à fumo, & à puluere, & ab oi eo quod ad oculum volat, aut descendit de capite ad ipsum. Et sensificaī cutis à diuersis neruorum extremitatibus procedentibus à cerebro, & à diuersis spondylis medullæ spinalis. Et ipsius sensus debilitas vel subtractio semper sequiī nocumentum nerui deferentis sensum ad ipsam: sicut sequitur mollicies cutis in posteriori parte capitis ex læsione partis neruorum egredientis à foraminibus existentibus inter primum & secundum spondylum colli. Cutis itaq; diuersaī in raritate & spissitudine. vbi. n. est magis rara & pilosa, magis est aspera: vbi magis spissa, magis lenis & plana: & siccior magis ē aspera, humidior magis est mollis. Et qn̄q; multiplicantur tunicæ vel cortices in membro, pter fortitudinē & tutelam, sicut in tunica dura seu cornea, q̄ s̄m veritatem cōposita est ex tunicis subtilibus quatuor q̄ sunt cortices suppositi, & vt si excorietur vnus eorū, non fiat cōe nocumētum, & pter hoc q̄ locus opponitur foramini, est magis indigens fortitudine & tutela. Et hæc dicta sunt

D de partibus simplicibus pluralitatem in tunicis habentibus. Organorum vero alia sunt quibus fit seruitium, & sunt regalia, & alia sunt instrumentalia seruitia. Regalia igitur quibus seruitiū fit, sunt ea sup quæ est repletio vitæ, & sunt mineræ virtutum spūalium animæ & spiritus & intellectus, & sunt officialia, & loca eorum. Membra vero regalia intrinseca sunt septem: & quędam eorum præeminent in sublimitate & principalitate eorum. quorum sublimitas & principalitas magis notificantur, sunt quatuor, cor, cerebrum, hepar, stomachus. & ista creata sunt famosa in sublimitate, qm̄ sunt mineræ virtutum spiritualium regētium corpus hominis. & post illa in celsitudine sunt testiculi duo, & renes, & vesica. Ista enim. vij. sunt diuersa s̄m. vij. orbes stellarum & centra earum. & si istis addamus pulmonem & splenem, iam reperiemus. ix. indignitate famosa, comparata. ix. sphæris, & diuisa iuxta. ix. orbes mundi. Regalibus seruientia quędam sunt apparentia & extrinseca, vt oculi, aures, manus, & pedes: intrinseca vo. iiij. epiglottis, gula, cāna. intestina, & similia. Et posuit Deus carnem, & neruos, & renes, & testiculos, & velamen cordis, & pectoris, vuulam, & epiglottidem & duas amygdalas, & linguā ex parte sanguinis. Et dico q̄ sanguis est emanans ab hepate. & locus eius sunt venæ & cor. & dominiū eius est in supficie corporis, & anteriori parte capitis. & proprietates consequentes ipsum sunt risus, desiderium, gaudium, coitus, multitudo somni. Et proprietates eius in stomacho est velocitas digestionis,

gestionis, facilitas penetrationis, & in corpore toto facilitas alterationis substantiæ eius ad sub E
stantiam carnis. Et creauit Deus excelsus cerebrum, & pulmonē, & oē quod est in corpe ex mē
bris frigidis, & humidis, & phlegmaticis. Et ipsorum principium & elemētum posuit phlegma,
& diuisit ipsum sicut aquas in diuisiones. s. super faciem terræ. Et in diuisione aeris, quam defe-
runt nubes. Similiter pars phlegmatis, q̄ currit in cannalibus pulmonis, & continuatur aeri, ad
iuuat ipsum in prôperando ad cor cū facilitate, & excitatur ꝑ ipsum. & confortatur virtus, anhe *al. præpa ſdo.
litus in expulsione fumi calidi, cuius retentio posset esse causa combustionis cordis. Et est pars
alia, q̄ ascendit à pulmone ad cerebrum, & post sui compressionem descendit de cerebro, sicut
descendit ros ex aere ꝓpinquo terræ. Et eius dominium est in parte posteriori cerebri, & in pe-
ctore. Et in moribus sequit̃ dominium ipsius id quod est castitas, pietas, paucitas desiderij coi-
tus: In motu autem id quod est pigritia, grauitas, tarditas, & taciturnitas responsionis: In corpo
re autem id quod est paralysis, tremor, debilitas. Et proprietas eius naturę in stomacho, est infri
gidatio caloris, & ex acuitate ciborum & potuum, & reliquarum materierum superueniētium
stomacho & cordi. quod est quia virtus expulsiua confortatur cum sit ei simile, sicut simile per
suum simile, & compar per suum compar. Et creauit Deus excelsus & gloriosus fel, quod est ca
lidum & siccum, & igneum, & domus choleræ citrinæ. & posuit ipsum annexum hepati, adiu- F
uans hepar sup̄ decoctione cibi. Et posuit dominium choleræ citrinæ in vertice, ꝑꝑ sui leuitatē
& sublimitatem, & eius altitudinem & eleuationem. Eius aūt respiratio est in vtrisque auribus,
quia sunt ex diuisione eius, & ipsius natura. & assimulatur ei ex membris qd̄ est calidum & sic-
cū. Et ipsa quidem cholera currit in corpore cum sanguine, ꝑꝑ conuenientiam & cōbinationē
eorum, sicut est conuenientia olei ad lampadem. Et de ꝓprietatibus naturæ eius in stomacho ē
attractio cibi, & adiutorium sup̄ digestionem, & emundandi fæcem. Et hoc quod consequitur
virtus moralis ex actionibus eius, est incōstantia, furor, & subtilitas, & acuitas, & solertia, & au-
dacia, & eleuatio, & desiderium coitus, & memoria, & velocitas rn̄sionis. & totū corpus conse
quitur ex eo calorem & siccitatem. Et assimulauit Deus ossa, chartilagines, pilos, & vngues, &
ligamenta choleræ nigræ. Omne. n. membrum congelatū, terrestre, priuatum sensu, est ex me-
lancholia. & sedes ipsius est in splene, & dn̄ium in visu, & in sinistro corpis. & ꝑ eā accidit taci-
turnitas, & cogitatio, & grauitas, & fletus, & tarditas, & timor, & solitudo, & pusillanimitas, &
aspectus, & in successionibus, & in stomacho ꝓprietatem hēt retinendi, & expellendi, & excitā
di appetitum, & corpus ex ea consequitur frigiditatē & siccitatē carniū, & immobilitatē, ꝓpor-
tionatam sibi s̄m magis & minus. Posita sunt aūt quatuor principia regalia corpis aīalis à qui- G
busdā: ab alijs vero tria: ab alijs aūt duo. sed à sapiente verificatū est vnū esse principiū tm̄ in aīa-
li, & istud est cor. Anima. n. vna est virtus actu, potentia vero plures. tunc exigitur ꝙ alicui vni
coniungatur priuatio, à quo oīa sequentia suas trahant virtutes vitales, & operationes natura-
les, & descēdat ab eo vt reducatur ad ipsum, sicut in particularibus reducimus ad sensum cōem
oēs sensus particulares. Quare in aīalibus diuersa mēbra officialia necessaria fuerunt, contrahē
tia. s. virtutem ab vno membro et vno principio, quod in ꝑfectis aīalibus est officiale, & in imp
fectis consimile sicut in ostreis. s. q̄ non habent sensum nisi vnicum. s. tactū, & mēbris carent of
ficialibus, habent tn̄ membrum consimile. Sed cū calor naturalis figatur & sustenter̃ in corde,
merito ipsum est principium oīum aliorum. oīa. n. trahunt aliquid ab eo. Ipsum aūt nō de neces
sitate ab oībus. Item cum sit positum fundamentū spirituum & caloris vitalis, & cū spūs sit ve-
hiculum virtutum vitalium, sensibilium, & motiuarum: necessarium igitur fuit, vt viæ suæ ꝑ ip
sum calefierent & ꝑficerentur ab eo, & ita vt haberent spiritū tm̄ apud sui radicē. Calor. n. & ip-
sius via, sicut effectus & causa, ab ipsius radice consurgunt vt dicit Aristoteles. Sed Gal. dicit ꝙ
hepar est principium nutricationis, cerebrū vero sensus & motus. Sed nō videmus hominem
cōitatem habere ad plantas s̄m sensum & motum, sed s̄m nutritionem tantum, quare cor cū nō H
sit principium nutritionis, neq; sensus & motus, s̄m ipsum non erit principium. Sed si dicas ꝙ
aliqua virtus habeat principium à corde, q̄ non ꝑtinet ad nutritionem, neq; ad sensum, neq; ad
motum: tunc illa virtus erit p̄ter sensum, & motum, & p̄ter virtutē in qua aīalia communicant
cum plantis, conueniet oībus membris. Sed non reperimus talē in animalibus, neq; in mēbris
ipsorum. Et si dicas ꝙ sit principium motus quod est secundum pulsum: tunc oīa membra cō-
municant cum eo in pulsu: aliter nō esset principium vniuersale oīum membrorum animalis.
Et si dicas ꝙ cor habet filum longum ad vnam operationem motiuam, & alia in latum ad ope-
rationem aliam, & intransuerso ꝑꝑ operationem tertiam, secundum ꝙ attrahit, retinet, & expel
lit, quare nō est voluntarius: iā iste motus cōuenit alijs mēbris, vt stomacho, matrici. quare cor
non est principiū alicuius qd̄ falsum est. aut. s. est principiū nutrimenti, & sensus, & motus. Qd̄
aūt ita sit, signum est, qm̄ alius est pulsus in dormiente, qui coniunctus est cum digestione nutri
menti, & alius in vigilante, qui cōiunctus est cum opationibus animalibus. Ad idē quoq; alias
ꝓponit ostensiones Arist. dicens. Qm̄ id ad qd̄ nulla vena vadit, & à quo oēs venæ tendunt,
debet esse principium venarum: & nullum mēbrum reperit̃ tale nisi cor. Item oē quod nascitur
ab alio, debet esse principium et id à quo nascitur. Sed hepar cum sit totū carnosum, ab eo vena

non

A non nascit̄,cum sit substantiæ venæ,ipsius substantia valde dissimilis:ergo nō potuit esse prin-
cipium venarū. Verum huic rōni instat Arist.dicens ꝙ corallus nascitur in terra molli & lutosa
in mari,et tñ est arbor durissima.Propterea reperitur vena penetrare ꝑ medium ipsius substan-
tiæ hepatis,et in penetrādo diuisiones et ramificationes suscipere.ergo in eo nō habebit oriri.
Cor aūt et quietam et pulsatilē in se terminat et iungit,et tam istius q̄ illius materias,quas defe-
runt bene continuat,neq; habet venā aliquā in se,nisi postq̄ exierit,in se iterū reflectatur et re-
deat.Antecedit ēt in ordine naturæ et creatione p̄paratio cordis p̄parationi hepatis. Nō enim
nutritur vel sensificatur membrum aīalis,nisi in quo est sustentatio vitæ cū calore naturali. Cū
ergo ita sit,necesse est p̄parationem & formationē membri p̄mittere,quod sit creatio & susten-
taculum caloris & spūs,ante creationem nutrientis ipsum & sensificantis.Sed hoc est cor: qua-
re ipsum est antiquius & sublimius in corpe aīalis , & non habet sibi cōpar,& oīa alia sunt post
ipsum,& disposita sm ipsum,& ei inclinata.Et Gal.mores,& virtutū naturalium opationes di-
uersas diuisit iuxta diuisionem complōnum cordis,& posuit earum,pcessum ordinatū & rectū
supra ipsius tpantiam,errorem vero & inordinationem supra ipsius distēperantiā. Consequēs
ergo est apud eum,sm rōnem & non sm sensum diiudicantem,cor esse basim & radicē virtutū
B moralium,& eis deseruientiū.Ad motum.n.radicum sunt motus ramorum, & nō cōuertitur.
cum.n.ipsius forma radicalis sit,supra quā mouentur virtutes morales,& ipsum erit radix istro
rum moralium.sicut.n.se hēt perfectio vnius ad pfectionem alterius : ita se hēt vnum pfectum
ad aliud pfectum.In eo.n.quod Gal.dicit ꝙ hepar est principiū sanguinis pp hoc, ꝙ neq; in ma
trice,neq; in stomacho,neq; in intestino sequentis ipsum repitur primo sanguis, sed in hepate,
pp hoc ꝙ hepar circūstāt receptacula fœcis sanguinis,vt cystis fellis,splen,& vesica,videtur ma
gis sequi semitam sensus vt medicus:qm̄ & si sanguis in prima sui pfectione appareat in hepa-
te,& in venis post ipsum,non tñ est ibi in sua peroptima pfectione. Optimā.n. & dignissimam
pfectionem cōsequitur sanguis in corde.iterū vbi admiscetur ei spūs, & vbi fit spiritualis & vi

tal. summa vel forma.

talis,summē.quare postea in vasis,& magis securis ponitur à natura,ppter timorem vehemen
tem de pditione ipsius,cum ipse sit melior thesaurus naturæ.Cor igitur sm Aristotelem, est pri
mum mouens,& vltimum membrorum animalium,spū plenum,& virtutibus, q̄ alijs cōicātur
p influentiam ab ipso.Et cordis vna extremitas subtiliata est,& ad vnum punctum aggregata.
& hic punctus est à quo incipit natura primo,ptrahere informationem totius corporis,& alte-
ra sui extremitas est in circulum.& istę duæ extremitates cōiunguntur figura circuli mediante:
C cuius initium angustissimum est apud punctum, deinde multiplicat se cōtinue sm circulos cre

tal. maximo

scentes,donec attingat extremitatem aliam,q̄ est in circulo,maximus circulorum cordis.Et sic
gradata est ipsius figura ad similitudinem pineę,quatenus ipsa ingeniosa fabricatio superior et
inferior sit conueniens & bona, & non sit in ea superfluitas euagans in angulos , in quibus la-
teat nocumentum & iuuamentum.In subtiliatione vnius partis ipsius est,vt sit minor pars par
tium ipsius q̄ parata est lædi ex contactu ossium.Et facta est dura similiter hæc pars cū supfluita
te,vt melius obuiet,& minus lædatur,seu patiatur à rebus sibi occurrentibus.Et dilatata est ip-
sius extremitas altera ad meliorem comprehensionem materiæ ingrediētis sanguineæ seu ae-
riæ,& ad euacuationem faciliorem egredientium ab eo,& vt sit sufficientia in origine eis,quæ
ab eo oriuntur.Et apud ipsius radicem p̄dictum est membrum , quod,p fundamento iponitur
simile chartilagini paruum,vt sit ei basis fixa & firma.Et eleuata est ipsius pars supior, vt elon-
getur ab inhæsione sup ossa pectoris,& vt facilius accedat calor spiritualis ad eleuationē virtu
tum vitalium,& pueniant mores boni:& elongatæ sunt à depressione,q̄ est causa timoris & tri
stitiæ & auaritiæ.& quandoq; situs partium cordis.s.ante & retro,dextrorsum & sinistrorsum,
sursum & deorsum,opantur situs partium corpis.& recessus earum à suis sitibus naturalib⁹ est
D causa recessus ipsarum à suis sitibus naturalibus,ex quo accidit deformitas in exterioribus cum
deformitate mentis.Substantia quidem cordis ex diuersis cōsimilibus cōposita est. sicut enim
principium oībus alijs compositis & simplicibus partibus assimulatur,scilicet in sui composi-
tione compositis,& in simplicitate suarum partium simplicibus.Cōponentia vero ipsum sunt
caro,villus neruosus,& chartilago,vel simile chartilagini,i sui carne carnibus, in villis suis ner

tal. cinctoriis.

uosis neruis,chordis,ligamentis,panniculis,adiutorijs,in substantia simili chartilagini mēbris
duris,vt ossibus,& chartilaginibus assimilatur,cum caro illius fortis sit,& solida,& sicca, & du
ra,vt sit difficile passibilis.Species etiam villorum fortium plurimæ diuersitatis in eo contētæ
sunt,longitudinalium,scilicet attractiuorum:latitudinalium,expulsiuorum:& transuersalium,
retentiuorum,vt sint ei sufficientes species motuum.Et apud ipsius radicem positū est ibi fun-
damentum membrum quoddam chartilagini simile,vt dictum est.Istæ igitur partes consimi-
les cum sint duræ & siccæ & terrestres,magis attinent complexioni terrestri. quare ipsum con
stans ex eis,est frigidum & siccum magis.& hæc est intentio sapientis.Quæ enim est compara-
tio fornacis ad ignem contentum,eadem est comparatio cordis ad calorem & spiritum conten
tum.& sicut fornacis compositio exigitur esse ex rebus solidis,lapideis, & indissolubilibus co
ram igne, ita & cordis compositio ex duris , & compactis , & non liquabilibus esse exigitur ,
propter

propter calorem fortem quē continet:qm̄ aliter ſtare non poſſet in facie multitudinis ſui calo- E
ris. Signū ſuper hoc eſt, ꝙ confortatur magis apud ſui diſſolutionem,et remollitionem ex ſub-
ſtantijs duris lapideis,quales ſunt coralli,margaritę,ſaphyri,hyacinthi, & ſimilibus,ſicut iuuat
ſimile à ſuo ſimili,& cōpar à ſui compari:licet.G.poſuerit oē cor calidum & ſiccum, reſpiciens
diſpoſitionem,quā trahit ex ſpiritu calido contento,& ex ſuis motibus : cuius ſimile imprimit
in alijs mēbris per exufflationem , & tranſmiſſionem caloris ſui ad ea. verūtamen eſt ita, ꝙ iſta
diſpoſitio eſt naturalis ei ſm ꝙ cor,& nō impedit quin partes primæ compoſitiuæ ſui à princi-
pijs ſint frigidę & ſiccæ,licet ipſum ex parte complexionis,& perfectionis, quam trahit ex ani-
ma ſit calidū & ſiccū, propter ſpūm calidum,& motū quē habet ex parte animæ. Et corpus ip-
ſius poſitū eſt in pāniculo ſpiſſo & ſolido valde,cui non inuenitur cōpar in ſpiſſitudine in cor
pore hoīs,vt ſit clypeus & tutamen.Et in ipſo ſunt duo ventres, & fouea,quæ eſt quaſi meatus
quidā inter ventres,& non eſt venter. Duo ſunt ei ventres, vt ſint receptacula nutrimēti dupli
cis quo nutritur, ſpiritualis & aerei.ſ.& ſanguinis craſſi. & fouea eſt minera gñati ſpūs in ipſo,
& ſanguinis vitalis,& locus perfectionis,& miſtionis eorū: & dilatatur apud dilatationem cor
dis,& conſtringitur apud ſui conſtrictionem. Et ſiniſtra ventris baſis eleuata eſt ſuper ventris
dextri baſim;& baſis ventris dextri depreſſa eſt multū deſcendens. Apprehenſum vero à dex- F
tro craſſum eſt,& terreſtre. Comprehēſum vero à ſiniſtro,ſubtile & leue eſt. Leue autē facilius
ducitur ad ſuperiora : Craſſum autē ad inferiora. Tēperatior ergo natura reperit̄ in ipſius me-
dio. Et ſunt duo orificia cordi,introitus duarū materierū.ſ.ſanguinis,& aeris attracti : ſicut duę
aures,q̄ creatæ ſunt neruoſę:rugoſa & mollificata,dum conſtringunt̄ villi: in dilatatione vero,
tēſa. Subtiliata ergo & mollificata ſunt,vt melius ſint obedientia vtriq; motui:& facta ſunt ner
uoſa,& extenſibilia,vt remotiora ſint à paſſionibus. Sic ergo duo orificia p̄dictæ ſunt duæ ar-
cæ recipientes à vaſis, deinde remittentes receptū ad cor cū moderātia. Et à parte dextra egre-
ditur vena magna,deferēs nutrimentum ab hepate, quod eſt ſanguis. Et hæc eſt pars occupata
in attractione ipſius,magis vicinans hepati. Sed arteriarum origo eſt à ventre ſiniſtro:quæ oēs
creatę ſunt cū duabus tunicis: quare interior eſt magis dura,vt ſit bene obuiās p̄cuſſioni & mo
tui forti ſubſtātiæ ſpūs,præter vnam cuius via eſt ad pulmonem , quæ eſt habens vnā tunicam,
ab oībus alijs arterijs diuerſa, & noīatur arteria venalis. Sicut in ventriculo dextro naſcit̄ vena,
quæ penetrat ad pulmonē,quæ ſola inter oēs venas habet duas tunicas:& inde eā arterialē ve-
nam vocant, cuius cauſa deinceps dicetur. Poſitū aūt eſt cor in loco medio medij pectoris, qm̄
locus ille temperatior exiſtit. Sed eius declinatio aliquātula eſt ad ſiniſtram partem, vt amplifi- G
cet locum hepati. hepati.n.melius eſt cedere,ꝙ̄ ſpleni,qm̄ eſt ſublimius. Et eſt alia ratio declina
tionis ad ſiniſtrā, vt non totus calor coaduncetur in dextra. ſuperflue.n. calefieret, propter vici-
nitatem nimiam vtriuſq; principij calidi , & pars ſiniſtra ſuperflue infrigidaretur propter eorū
elongationem. Et propter hoc fuit melior declinatio cordis ad partē ſiniſtrā , vt tēperetur per
ipſum latus ſiniſtrū,p̄cipue cum ſplen ipſe nō ſit calidus valde. Et tertia ratio eſt, vt faciat viam
venæ ventrē habenti,aſcēdenti ad ipſum ab hepate, vel deſcendenti ab ipſo ad hepar. Et locus
cordis in medio eſt corporis, vt magis vicinet̄ æqualiter omnibus circūſtantibus,& facilius eis
afferātur ab eo iuuamēta: & alia famulātia ipſum circūſtent vndiq;. Et menſurauit Deus quan-
titatē cordis in ſufficiētia abſq; ſuperfluitate & diminutione , vt nō ſit ei grauitas propter quā-
titatem imoderatam, neq; fractura vel anguſtia in ſuis extremitatibus propter diminutionem.
Ab eo.n.eſt origo arteriarum, ſuſpenſio ligamētorum, & virtus omnis in vniuerſo. Verunta-
men exceſſus ipſius ſm diminutionē & ſuperfluitatē frequenter in diuerſis particularibus re-
peritur. Et dico ꝙ ipſius quantitas ſuperflua in compo*ſitione corporis eius, non eſt cauſa auda * al. cōparatione.
cię vt quidā autumant, neq; quantitas parua cauſa timoris & pauiditatis. Animalia.n.plura ha-
bent nimiam quātitatem cordis in comparatione ſui corporis , & ſunt cū hoc pauida plurimū H
& timida, vt lepores, cerui, cuius cauſa eſt , qm̄ in eis calor paruus eſt, & extra ferī pars plurima
ab eo ad mēbra viuificāda,& ſenſificanda,& mouenda : quare non calefacit ipſum integrū, ſed
relinquitur frigidum & vacuum, vnde & pauiditas. Sed quædā ſunt è cōuerſo parui cordis, &
hæc ſunt audacia, qm̄ in eorum corde eſt caliditas plurima,& coarctatur propter loci anguſtiā,
& cum vehementia ebullit. vnde illa,quæ plurimum ſunt audacia, ſunt ea, quæ ſunt magni cor
dis, et plurimi caloris. Et cor nutritur cum ſuis virtutibus naturalibus et earū motibus, qui ſunt
diaſtole & ſyſtole, & q̄etibus duabus inter ipſas. Neceſſe eſt enim vt inter omnes duos motus
cōtrarios quies interueniat. Et in his reperitur ars muſicæ cū natura: qm̄ quēadmodum ars mu
ſicæ completur per adiunctionē ſonorum ſm proportionē cōtinuantem eos inter acuitatem
& grauitatem per circulos caſuū temporū, quæ ſunt inter eorū percuſſiones, ſimiliter eſt diſpo
ſitio pulſationis cordis , qm̄ proportio ſuorū temporū in velocitate & ſpiſſitudine, eſt ſicut p̄-
portio ſonorū eius:& proportio diſpoſitionum eius in fortitudine & debilitate,& quantitate,
eſt ſicut proportio adiunctionis eius : & ſunt motiones p̄portionatæ ad inuicē : & quietes ſilr:
& motiones quietibus, & è conuerſo. Et cum oīa iſta cōcurrunt in cōuenientia ſm ordinē, tūc
ſaluū eſt regimē corporis , & procedunt oīa cū incolumitate & quiete vera. Et ſi prædicta cum
ſuis

126

A suis dispositionibus,ꝓportiones naturales egrediantur,disturbationē naturæ portendunt.&ēt
disturbationis quãtitas,est sicut quantitas egressa à ꝓportione.Est ergo cordis pulsatio, harmo
niam principiorum complexionis corpis animati assimulans,vel eorũdem discordiam natam
*al. coctionem ꝑꝑ occasiõnem ducentē ad sũpfluitatem & diminutionem,sicut manifesium est in passionib⁹
aiæ,timore,& spe,et lætitia,castitate et luxuria,largitate et auaritia,et in ægritudinib⁹ corpalib⁹,
cali.fri.hu.et sic.Et terminus ad quem se extendit cor maxime,est in conractu tunicæ et panni-
culi sui exterioris,qui sibi datur ad tutelam et custodiã,et est spatium positum inter boc et hoc,
vbi oriũtur ab eo.et similiter apud radicem ipsius,vt in ipso dilatari possit absq; ꝑfocarione, et
constringi,sicut in spario amplo.Et motiones ipsius efficiunt motiones in arterijs consimiles,
ita,ꝙ dilatatio dilatationē,et constrictio constrictionē,licet alij aliter ponant,inducentes exem
plum de follibus,cui experientia contradicit.verbi gratia,si ponas manum supra cor alicui⁹, et
alteram sup arteriam,videbis semp depressionem cordis & depressionem arteriæ simul fieri.Et
verũ est ꝙ pulsum rarũ & tardũ efficit tristitia.quod nequaq̃ fieret.si ꝑ cõpressionē cordis dila-
taretur arteria.liē ſm hoc magis deberet apparere facies inflata & rotunda in tristitia,q̃ in ira:&
pulsus magis eleuatus i humili,q̃ in supbo.sed in oĩbus hmõi accidit oppositũ. Quare oportet,
B vt ad eleuationem cordis sequat eleuatio arteriæ,& cõpressionē cõpressio.Processio igit̃ calo
†al. terminum numeratum. ris vitalis,incipiens est à cordis fundamenro vbi orit̃.s.apud principium monstratum, † supius
rendens in latum & amplũ continue,cuius motus consequit̃ figurã cordis,quoad exeat, & reci
piatur à vasis,& feratur in spatiũ amplum rotius corpis,& spargat̃ in eo,& terminet̃ apud extre
mitates ipsius.quare motui suo se ipsum assimulat cor in figura sua. Et sicut motus iste ē prim⁹
motuum in veritare,ita &;figura ipsius,cum sit hmõi motum assimulans,est prima,& mater fi-
gurarum in oĩ membro cõsequente.Intentio aũt Isaac multũ est diuersa ab hac intentione. Ere-
ctio siquidē totius aialis supra cor posita est à natura tanq̃ supra radicē vltimã, sed ꝑꝑ diuersita-
tem virtutum nobilium ab eo egrediētium necessaria fuit creatio diuersorũ organorum absq;
ꝑmistione aliqua, ꝑ q̃ ferantur,& in quibus sustenrentur,ꝑꝑ separationem operationum suarũ
meliorem,& faciliorem,ꝓuentum earum.identitas.n.organorum penitus cõfunderet. & earũ
*al. creata. ꝑmistio vehemēter impediret.Melius ergo cũ separatione cērta sunr & diuersa naturæ recepta
cula,quatenus singulis singulæ specificentur & cõpleantur operationes nobiles, cũ alleuiatio
ne & absq; impedimēto,ꝓpterea creata sunt cerebrum & hepar & pulmo & stomachus, & sunt
tanquam nodi ꝓpinqui primæ radici,supra quos deinde & nodi alij eleuantur,q in eorũ eleua-
C tione sunt secundarij.Qm̃ sicut in terræ nascētibus radix est principiũ supra quã figitur,& post
ipsum sequuntur nodi ascendentes vt in pluribus,in quibus coadunat se natura, vt iterũ forti⁹
progrediat̃,& attingat melius quod intendit:ita & in aiali supra radicem ipsius,q̃ est cor,eleuã-
tur membra consequentia ipsum,q̃ sunt in comparatione nodorum in terræ nascentibus, vt in
ipsis efficiat natura operationes diuersas,ſm ꝙ necessariæ sunt ex parte regiminis aialis.Sed cũ
bipartita sit naturæ solicitudo,quarum vna consistit in restauratione resolutorum,& reliqua in
*al. restaurãtis custodia & protectione restãurationis,causa exitus ipsius à corde est duplex,& iter ipsius silr bi
partitum,& virtutes restaurantis,p̃ter penetrationem ad exteriora corpis.Ipsa.n.opera sua quę
rit cęlari magis.quare cũ suis fornacibus & nodis sepulta est interius in suis concauitatibus , q̃
sunt duo ventres sibi coniuncti,à natura p̃parati,superior.s.& inferior, quos separat diaphrag-
ma:licet supiorem separet panniculus,pectus per medium partiens.& superior est domus cor-
dis & pulmonis,in quo est spũs p̃paratio & rectificatio antequam cor ingrediatur . & attractio
aeris ad hanc partem,est ꝑ cannam magnam,& ꝑ cannales nasi.Inferior vero venter.domus est
organorũ,in quibus assimulatur nutrimentum,cuius ingressio est ꝑ gulã,& ad q̃ abijciuntur su
perfluitates eius.Ex parte igitur aeris siue vię arteriæ exigitur nodus quidam,qui est pulmo, su
D ꝑ quem eleuatur canna cum cymbalari,& cãnales.et ex parte viæ sanguinis supra cor , exigitur
nodus alius magnus,qui est hepar,in quo est prima apparitio sanguinis.et ipsi supponuntur et
alij duo nodi parui in comparanone ipsius,qui sunt domus supfluitatis et grauaminis sangui-
nis,et vrinæ colatoria.Et supra hepar ēt eleuatur stomachus cum suis appendicibus, licet consi
militer sustenretur supra cerebrum,et sup radicem primam,ꝑ aliam viam,ꝓpter quantitatem ip
sius sanguinis supfluam,et suarum appendicum,et,ꝓpter quantitarem sui ponderis in hora sup
repletionis.et supra ipsam etigitur gulam,recipiens cibum ab ore. Virtutis autem positæ in cu-
stodia et protectione nutrimētalis et totius compositi processio,est magis ad exteriora.Eleua-
tur ergo,et ascendit in locum magis eminentem in toto:qui locus est magis dignus speculato-
ri exercitus:et est magis dignus in custodia membrorum:et in loco isto coadunatur nodus , in
quo complentur operationes mirabiles valde:et nodus iste appellatur cerebrũ,sup quod mer-
guntur nodi plures:in q̃bus opantur quinque sensus,qui sunt exteriores speculatores,et in q-
bus opantur irascibilis et concupiscibilis,et isti nodi sunt musculi sparsi per vniuersum corpus
tã in quibusdam intrinsecis q̃ extrinsecis ea coopientibus,et in extremitatibus q̃ sunt rami me-
diorum : sicut in manibus,et pedibus,et capite. Et nodi, qui sunt principia g̃nationis,eleuati
sunt supra cerebrum ſm Isaac.licet sapientes post ipsum erexerint et sustentauerint ab alijs pa-
riter,

riter, & per viam etiam ſpiritualē à radice prima. & verũ eſt quòd eſt ramificatio ab vnoquoq; E
nodo primo procedens ad alium, & virtutum diuerſarum ad inuicem tranſmiſſio, quatenus
vnuſquiſq; ſuſtineatur, & confortetur ex parte alterius virtutis. Et demonſtratio per hoc eſt, ꝙ
omnes ab eadem oriuntur radice.

De anatomia arteriarum.

A ſiniſtro cordis vētriculo duæ oriunt̃ arteriæ, quarũ vna ad pulmonē tendit, & in ipſo par-
titur, propterea vt aer attrahat̃, & vt ēt ſanguis nutrimēralis pulmonis primo ad ipſum à corde
deferat̃. & hoc eſt, qm̃ nutrimentum pulmonis primo defert̃ ad cor, in quo meliorat̃, & poſt ad
pulmonem tranſmittit̃. & hoc eſt vnicam tunicam habēs, in quo differt ab omnibus alijs arte-
rijs: quare appellat̃ arteria venalis. Et ſi cōparaueris inter duplicitatem tunicarũ & firmitudinē
ſeu ſoliditatem, & inter vnitatem tunicæ & lenitatem & raritatem, ſi magis eſt neceſſaria, & tu-
nicæ vnitatem, propter hoc. lenitas enim & raritas faciunt ei dilatationem facilem & conſtri-
ctionem, & reſudationem eius quod ab ea reſudat ad pulmonem, qui eſt ſanguis ſubtilis vapo
roſus ſubſtantiæ pulmonis magis aptus & ſimilis. Et hæc arteria venalis in interiori parte pul-
monis ſpargit̃, & in ipſa ſubmergit̃, & eſt deferens ſanguinē ſubtilē, vaporoſum, ꝓpinquũ cō-
pleræ digeſtioni, & non completæ digeſtum, & non timetur ſuper hoc propter propinquitatē F
ipſius ad cor, à quo ad ipſum venit virtus calida facile digerēs & cōuertēs. Et eſt vena q̄ à dex-
tro cordis ventriculo exiens ſubintrat pulmonē. & ipſa creata fuit duas habēs tunicas, & ideo
eam arterialē vocant venam. Primũ autem iuuamentũ in hoc exiſtit, vt ſit ſanguini, qui ab ea
reſudat, ſubtiliatio perfecta: qm̃ in eo nō eſt talis digeſtio, qualis eſt eius qui ad arteriã effundit̃
venalē. vnde oportuit vt vena eũ portās incraſſaret multũ cum ſuis tunicis. Et aliud eſt, vt non
reſudet ab ea ſanguis, niſi ſubtilis & bene coctus, propinquus ſanguini à ſiniſtra cōcauitate ex-
eunti in quantũ poſſibile eſt, quaſi ſpiritus ſubtiliatus, pulmonē magis iuuans in ſuo motu. Fa-
ctus eſt igit̃ pulmo quatenus ſit receptaculũ aeris frigidi, qui veniens ad cor tēperet ipſum. niſi
enim eſſet aer iſte, iam cor cremaretur ex calore in ipſo. Vnde oē animal habēs calorē magnũ,
neceſſarium fuit habere pulmonē magnum. ideoq; quadrupeda magnum pulmonem ſunt ha
bentia. Aues autē, cũ ſint frigidioris naturæ, habent paruum pulmonē, quia aer inſpiratus ſuf-
ficit eis ad nutrimentũ caloris ſpiritualis: ita etiam ꝙ quędam earum non potant, neq; ſitim ha-
bent. ſufficit enim aer inſpiratus calori earũ. Et nō dixit Galenus ꝙ attrahebat̃ aer ad cor ad nu
trimentũ cordis, quia aer cum ſit ſimplex, non tranſit in nutrimētum, ſicut neq; aqua ſimplex,
propter remotionē ſimilitudinis, & diſtantiam plurimam inter ipſam. vnde vtrũq; eorum aut G
eſt pars nutrimenti, aut eſt faciēs ipſum penetrare in eo ꝙ dat ei lubricitatē. Et dico ꝙ aqua eſt
ad nutrimentũ corporis: aer vero ad nutrimentũ ſpũs. & vnumquodq; duorũ. ſ. nutrimēti cor-
poris & ſpũs, eſt corpus cōpoſitum, & non ſimplex. Modus autem, per quē accidit temperātia
in corde & in ſpiritu eius per aerē, eſt euentatio ſuperfluitatis aduſtæ ſpũs, qui eſt fumoſitas pro-
pinqua aduſtioni & inflāmationi, per motũ ſui introitus, ꝑcipue cũ ſit frigidus in cōparatione
materiæ fumoſæ calidæ egredientis. Et infrigidatio cordis per aerē attractũ, ꝓpinqua eſt infrigi
dationi ſtomachi, quæ euenit ei in hora ſuæ repletionis, propter motũ & deſcenſum ciborum.
vnde philoſophus, Venter vacuus caleſit, & repletus infrigidat̃, propter motum. Et eſt pulmo
cōpoſitus ex partibus: quarũ vna, canna eſt: ſecunda, eſt rami arteriæ venalis: & tertia, rami ve-
næ arterialis: quas, ꝓculdubio cōiungit caro mollis rara, cauſata ex ſanguine magis tenui & ma
gis ſubtili: ex quo nutritur & ſuſtētatur in eſſe. Eſt ergo pulmo mollis, rarus, ad albedinē decli-
nans, & plurimorũ meatuũ, quatenus in ipſo capiatur aer, & digeratur, & expellatur ſuperfluitas
eius ab eo. ſicut creatum eſt hepar ſm̃ ꝙ melius in cōparatione ad cibũ. Mollis autem eſt, vt ſit
ꝑparatus duobus motibus ſm̃ attractionē & reſpirationē, quos tñ motus conſequitur ex parte
thoracis. Carnis autem ipſius eſt iuuamentum, vt adimpleat rimas, & coniungat ramos. Decli- H
natio autem ipſius ad albedinē, eſt propter dominium aquæ ſuper illud quo nutritur, & ꝓpter
illius plurimam frigiditatem. eſt enim ſedes aquæ, vt per ipſam confortetur virtus anhelitus in
expulſione fumorũ calidorum. Et continuatur etiam aeri, adiuuans ipſum in feſtinādo ad cor
cum facilitate. Sed raritas eius eſt, vt redeat ad attractionem aeris, & recipiat ipſum. Aeris enim
penetratio non eſt ſolummodo in canna: immo plurimũ euadit ad corpus pulmonis ex eo. &
propter hoc eſt multiplicatio ipſius aeris in eo, apparens manifeſta. Et eſt aliud iuuamentũ ra-
ritatis ipſius, vt adiuuet in conſtrictione ad expulſionē. Præparatur igitur duobus motibus. &
propter hoc aperitur pulmo cũ inflatione, & clauditur cum exſufflatione. ipſius tñ conſtrictio
ſequitur conſtrictionē thoracis, & dilatationem dilatatio, ſicut dictũ eſt. & hoc ne locus ſit va-
cuus. & eſt ſimile videre in ſpongia, quæ cōpreſſa manu coarctatur in ſpatio breui & anguſto.
quæ ſi explicetur, ſequitur eam ſpōgia, & ingreditur eã aer, & dilatatur, & redit ad locum am-
plum, ſicut primò fuerat. Et pulmo eſt diuiſus in duas partes, in quibus attenditur ipſius gemi
natio, ſicut eſt geminatio cæterorum membrorũ in homine. Licet dubitetur de hepate, vtrum
geminet̃ in homine. licet in piſcibus duplex ſit hepar à duplici lacerto. Et quia hō habet hemi-
craniã, & patitur quādoq; paralyſin vnius partis & non alterius, ideo cognoſcitur geminatio

partium

A partium in cerebro. Iuuamentum vero partitionis pulmonis in duas partes, vt non cesset anhelitus, pp nocumentũ vni duarum partium aduenienś. Et vtraq; diuisio ramificatur in duos ramos. licet in latere dextro quasi nõ reperiatur ramus, cuius iuuamẽtum nõ est magnũ in anhelitu, sed est ibi tanquã lectus substratus venæ concauæ ascendenti ad cor cum nutrimento sanguineo cordis. Et secũdę diuisiones pulmonis sunt sicut primæ ipsius diuisiones. & vt sint tanquã digiti ipsius, ppter bonã cõpressionẽ cordis. Verũtamen additio sectionis in dextra est ad hoc, vt occupet spatiũ pectoris, & æquet ipsum: qm̃ declinatio cordis est magis ad sinistrã partem. Et pulmo insensibilis creatus est in se, & imobilis per se: qm̃ ipsum nõ penetrat neruus aliquis: & omnis sensus & motus influens influit p neruũ. Cooperimentum tñ ipsius, panniculosum et neruosum est, vt sit ei sensus aliquo modo in supficie, fm q determinatum est. Et pulmo ipse substernitur cordi, sicut culcitra sustẽtans & leniens ipsum. Et gibbositas ipsius est à parte dorsi. & est duplex, vt melius recipiatur in concauitatibus à duabus partibus spinæ. Cõcauitas autẽ ipsius respicit anteriora magis, ad hoc vt amplectatur facilius cor & melius. Et spissitudo maior est apud exitum cannæ, postea descendit attenuando se gradatim vsq; ad sui terminũ. & inspissatio eius est superius magis necessaria, ad subleuationẽ meliorẽ capitis cordis, magis lati

B & magis spissi, quare indiget fulcimento spisso & molli superius. Sed cõsequenter cedit hæc spissitudinis necessitas. vnde postea attenuata est, fm q pportionaliter cor ad acuitatẽ tendit & sublimitatẽ. Et comparationem etiam habet ad folium, quod positum est in custodia, & protectione fructus, sicut ipse positus est in protectione & custodia cordis. Iuuamentũ autẽ quantitatis augmentatæ, quæ est supra ipsum, est multiplex. Et vnũ est, vt sit cõtinens pulmonis aeris, qui sufficiat pluribus pulsationibus cordis. Si enim numerus inspirationũ, nõ pulsuũ, propter paruitatẽ pulmonis cogeretur adæquari, iam cessarẽt plurimæ nobiles operationes, sicut emissio lõgæ vocis: quæ necessaria est in sermonibus, vociferationibus, & cantibus. & nõ posset detineri inspiratio corã se fœtida & corrupta: neq; etiam in hora deglutitionis. imo accideret vt superoccuparẽtur inspiratione & expiratione. quare diu permanere nõ posset, qñ necessaria est plurima quãtitas ipsius, vt spiritui cordis sit materia sufficiẽs, dũ summergitur in aquis animal, aut quãdo necessarium est ei vocem prolongare cũ continuatione, aut qñ abhorret attractionem aeris propter corruptionem & fœtorem eius. Et etiam notandum q quædam animalia sunt habentia pulmonem, quædam autem non. quæ autẽ sunt ambulabilia & sanguinea pulmonem habent. Et piscibus loco pulmonis sunt branchię. Et in quibusdã animalibus loco

C pulmonis sunt canales. Delphinus quoq;, & lepus marinus, & animalia alia quæ sunt cõia terræ & mari (quæ arabice cenalia dicũtur) & pisces respirant vaporẽ per branchias. paucus enim vapor sufficit eis, cum participent multum frigiditatis. Vtrum autem aliqui pisces respirẽt aerem, dubitatur propterea, quod dicunt piscatores de delphino, quod quando dormit in superficie aquæ, sentiunt ipsum stertere: & G. promisit se tractaturum hoc.

De anatomia oculorum.

Creauit Deus caput animalis, & posuit ipsum in superiori parte animalis, pcipue, ppter oculos. Et anteriorem partem capitis eleuatiorẽ fecit, vt oculi in illa parte siti essent in eminẽti, instar speculatoris vndiq; prospicientis aciem, siue exercitum vndiq; in plano positũ. sic & oculi cõpaginem inferius speculantur. Vnde qdam animalia paruũ habent caput. & decliues habẽt oculos, positos in quibusdã neruorũ extremitatibus, quos qñq; emittunt à se, qñq; retrahũt ad se, vt patet in Limace, cuius extremitates vulgus cornua vocat. Quibusdam vero aialibus illæ extremitates, ptensæ duriores sunt, neq; retrahi possunt, sed habent quædã defensoria supposita, quasi duos clypeos duorũ oculorũ, vt patet in Cãcro. A cerebro aũt exeũt duo nerui, quorũ vterq; duobus pãniculis est obuolutus, à duabus matribus siue meningibus ortũ habẽtibus, q

D panniculi ad duos orbes oculorũ tandẽ peruenientes ibi dilatantur p circuitũ, vt intra se deglutitionẽ humorũ possint accipere. Est ergo cryst allinus humor q grando glacialis ab Aristotele appellaẽ, qa in forma & colore est similis glaciei, in pfundo & medio positus duplici ex causa, qa mediũ dignior est situs in custodia, & vt à circunstãtibus iuuamentũ accipiat vndiq;. Iste humor in posteriori parte sphæricam habet formã, in anteriori aliquantulum planã: & hac rõne, qm̃ si vndiq; haberet sphæricam, imago rei visæ quodã modo lubricaret sup ipsum, & tangeret in puncto. Item anterius planũ est, vt parua corpa visa multam haberent in eo sectionẽ. Iste autem humor diaphanus & translucens est, vt sit susceptibilis omnium formarũ intra se. Post crystallinum humorẽ interius versus cerebrum positus est vitreus humor, qui sic appellatur, qa vitro liquefacto assimilatur: cuius color medius est inter rubrum & albũ similis vitro. Et est iste humor ad rectificandum nutrimentũ crystallini humoris, & vt fiat gradatio sanguinis dum cõuertitur in crystallinũ humorem. Si enim perueniret sanguis in suo rubore ad nutrimentũ crystallini, inficeret ipsum: & faceret omnia visa apparere rubra. & eleuaẽ iste humor ad maiorẽ circulum crystallini, faciendo semisphęram circa ipsum. Et se habet iste humor ad crystallinum in cõparatione stomachi ad hepar. Ex opposita autẽ parte vitrei humoris exterius ante crystallinũ positus est albugineus humor, qui similis est albumini oui: cuius finis multiplex est. s. vt ex

humorositate

humoroſitate ſua defendat cryſtallinũ humorẽ ab arefactione aeris exterioris, qui qdẽ humor E
eſt defenſorium cryſtallini ex alia parte, & eſt ſupfluitas illius, ſicut vngues, capilli, cornua ſunt
ſuperfluitates animalis, & defenſiora eiuſdem. Item iſte humor p̄ponitur cryſtallino, vt fiat gra
datio lucis & imaginis ad ipſum cryſtallinũ: quia natura nõ ſuſtinet repentinas immutationes.
Vnde iſto læſo deſtruitur viſus. Item iſte humor liquidus eſt, vt ex liquiditate imago rei ingre-
diens diſtinctionẽ ſuſcipiat. Et eſt iſte humor poſitus in foramine vueæ tunicæ, quod quidem
foramen, pupilla oculi appellatur. Interior autẽ panniculus ad maiorem extendit̃ circulũ cry-
ſtallini humoris, claudens intra ſe ferè duos humores. ſ. cryſtallinum ferè, & vitreum ex toto. &
vocat̃ tunica ſecundina, quia à ſecunda matre. ſ. pia matre naſcit̃. A qua quidẽ tunica, in eodem
termino naſcunt̃ aliæ tres tunicæ. ſ. vna quæ inferius reflectitur, interponens ſe cryſtallino hu-
mori & vitreo ſeparatorium illorũ ex vna parte, & vocat̃ retina inſtar retis. partes habet innu-
merabiles ex venis, neruis, & alijs. Ab eodẽ loco naſcit̃ tunica alia, quæ aranea nuncupat̃, per-
ficiens ſphæram cum retina, circũdantem cryſtallinum humorẽ. & dicitur aranea, quia ad mo-
dum telæ araneæ ſubtilis eſt, ne impediat lumen ingrediẽs ad cryſtallinum & albugineum. Ex
alia parte extra hanc tunicam, ab eodem loco, cũ ea tunica naſcit̃ alia tunica, cũ ſecundina ſphæ
ram perficiens exterius. Hæc tunica appellat̃ vuea, quia perforatur ad modũ vuæ, ſuſpenſorio F
eius ablato. Figurã illius & colorem cœleſtem habet, colorem. ſ. mediũ, admiſtum. ſ. nigro ſm
maius, et albo ſm minus, quia ſi ex toto eſſet albus, nimiũ diſgregaret viſum: ſi niger ex toto, ni
mis cõgregaret. Tunica aliquãtulũ eſt ſpiſſa, interius autẽ mollior, vt ſit ſimilis in mollitie cry- * al. anterius.
ſtallino: exterius durior, vt ſit corneæ tunicæ ſimilis. Rugoſa autẽ eſt circa ipſum foramẽ, vt qñ
opus ſit, cõſtringi poſſit ad modum burſæ: & hoc qñ virtus laxat̃, & indiget recreatione. Et qñ
opus eſt dilatari, poſſit, qñ viſus diffuſione lucis indiget. In foramine huius poſitus eſt albugi-
neus humor, qui illas replet rugas interius, qui qdẽ humor qñq; cõſtringit̃, qñq; dilatatur ſm di
latationem & cõſtrictionem illius foraminis. Item ab exteriori panniculo oritur tunica, p̄ximo
loco includens ſecũdinam, procedens ad modum ſphæræ, quæ ſclerotica propter ſui duritiem
appellatur, à qua naſcitur tunica cornea, cũ ea ſphæram vnã perficiens, quæ aſſimulatur cornu
lucido bene abraſo, & polito in luciditate & in duritie. vt ex illa duritie defendat interiora, &
ex ſua luciditate ſit diaphanũ ſiue peruiũ luci. Vnde p medium ipſius apparet circulus latus, fo
ramen habẽs in medio de vuea tunica: qui quidẽ circulus, oculi corona appellat̃. Et hæc tunica
in ſui cõſtitutione quatuor habet cortices. & ſi deſtruãtur duo vel tres illorũ, quartus remanet.
quo deſtructo oẽs deſtruuntur. Vltimo loco ſupuenit coniunctiua, coniungẽs oẽs illas partes, G
quæ naſcitur à quodã neruo, & nõ à matribus: & cõponitur hæc tunica ex carne alba & hu. &
tenera, & ex neruis & venis ſubtilib⁹: & habet foramen in medio, p quod apparet corona ocu-
li, quæ eſt pars vueæ tunicæ, quæ pupilla appellatur. quæ propter ſui profunditatem prętendit
alium colorem albũ. quæ re vera cũ ibi ſit, ſicut aqua nimis profunda, apparet nigra, cũ tamẽ ſit
alba. Habet autem hæc tunica ſex paria lacertorũ ſiue muſculorũ, totum motũ oculi perficien-
tium. quorum vnus mouet oculum ſurſum, alius deorſum, alij ad duos angulos, vnus ad angu
lum domeſticum ſiue lachrymalem, alius ad angulum ſylueſtrem. Item ſunt alij duo ex tranſ-
uerſo poſiti, qui mouent oculum circulari motu. & de compoſitione oculi hæc ſufficiant.

De anatomia aurium.

Creauit Deus aurem vt deſeruiret auditui. cuius interior figura eſt anfractuoſa, quoniã bre-
ue eſt cerebri ad aurem ſpatium. Si autem recto tramite intraret aer ad cerebrum, ex ſui qualita
te & ſubſtantia læderet cerebrum: propter hoc anfractuoſus eſt eius meatus, vt per tam breue
ſpatium prolongaretur. Et eius foramen à petroſo oſſe incipit, quod medium eſt inter os & pe
tram, ſicut conchæ piſcium. & propter hoc vtriuſq; ſuſcipit denominationem. Et ſimiliter an-
fractuoſus eſt, vt in prolatione variæ voces & variæ ipſarum differentiæ pcipiantur, & cũ ipſo H
perficiat tinnitus neceſſarios, quæ non acciderent ſi directus eſſet tranſitus. Et eadem eſt cauſa,
quare prolongatur iter aeris per aurem, cum cauſa quare prolongatur per tracheam. ſ. ne lędat
cerebrum, ibi vero ne lædat cor ipſum. In interiori autem concauitate oſſis petroſi, ſine cõpa-
ratione manet aer quietus. ibi autem diſcernuntur oẽs vocum differentiæ. Et ſe habet illa pars
oſſis petroſi ea comparatione ad auditum, in qua ſe habet cryſtallinus humor ad viſum. Reſi-
dua vero pars ab oſſe petroſo extra apparens, chartilaginoſa eſt, nõ tamen mollis ſicut caro, vt
debitam figuram ſibi retinere poſſit: neq; tam dura ſicut os, vt flecti poſſit, non frangi ad offen
diculũ. Poſita eſt auris ad latus, non in anteriori parte ſicut viſus, quia immutatio viſus directe
procedit, ſed immutatio auditus indifferenter. Item nerui audibiles procedunt à media cellula,
propter hoc ſub illa lateraliter poſita eſt auris. & potius ſub capite, quàm ſuperius. ne propter
ipſos impediretur auditus. Item quidam panniculus exit à neruo deſcẽdente à quinto pari ner
uorum cerebri, qui interius inueſtit os petroſum, & totam præſtat ei ſenſibilitatem quam ha-
bet: & eſt foramen ad ipſam aurem, in comparatione pupillæ ad oculum.

De anatomia naſi.

Naſum creauit Deus pręcipue propter tria iuuamẽta. Quorum vnum eſt, vt vapor deferens
odorem

A odōrem rei odnriferæ, recipiaꝫ in concauitatibus ipſis, & ibi quodā modo tēpereꝫ, & ꝑparetur odoratui. Aliud eſt, vt aer recipiaꝫ ibi in magna quātitate, pro parte trāſmittēdus ad pulmonē, pro parte ad cerebrū. ſicut. n. cor conſtringitur & dilatatur, & infrigidatur per aerē: ſic & cerebrum ſuo modo. qund ne lædatur ab aere recepto, ſubito recipit ipſum tanq̄ ꝑparatorium, mediante colatorio iſto, ſicut & trachea arteria. Tertiū iuuamentū eſt, vt ſit vnū emunctorium ſuperfluitatum cerebri. Vnde longā & eminentē haber formam. ſ. vt tegat mucilagines exeūtes à cerebro, & celet eas. In interiori autē parte iuxta durā matrē, eſt quoddā cōcauū os duo habens fnramina, ꝑ quæ intrat odor & exit, & mucilago. In oſſis cōcauitate iacent duæ carunculę ſpōgioſæ, inſtar duarū paruarū māmillarum, à quibus ſugitur fumus, qui eſt vapor deferēs odorē: ſub quibus māmillis ſunt duo oſſa foramen triangulare habētia, quę coniunguntur ad vnū

* al. foramen. latus eleua um ſm forāmen naſi, & duos angulos, à termino quorū inferiori adiungitur chartilago quædam, ſicut in alijs locis, coniungens carnem cū oſſibus, quaſi inhæſio carnis pendentis circa foramina nariū. Itē in folijs nariū ſunt duo lacerti, quorū motus dilatatur, & cōſtringitur in boris neceſſitatis, vt in impedimētis diaphragmatis. Itē ſuperius in radice naſi ſunt duo foramina exeūtia ad angulos lachrymales oculorū, quibus exeunt lachrymæ: ſignū buius rei eſt. ſ.

* al. inferiori. B quando collyriū apponitur, eius odor ſentitur: ſed ſapor lingua percipitur. Itē ferè ab intēriori parte naſi directe poſt palatū procedūt foramina duo quadam tela interpoſita vſq; ad radicem

* al. deſcenſionem. linguæ, quorū iuuamentum eſt, vt intret aer ad cor refrigerandum, & pro parte exeat, ne totus cadat in offenſiōnem vocis. Vnde illi, qui liabēt illa foramina ſtricta, vel opilata, imperfecte & cōfuſe formāt voces. Sed quæritur quare inter cætera organa ſenſuū, ſemꝑ aures ac nares ſunt patulæ, alia q̄n q; aperta, cum cōtinua operatio debiliter ſenſum, vt patet in oculis piſcium, qui non diſcernunt inter medins colores, ꝑpter debilitatē viſus ex cōtinua apertione: & in hoīum odoratu, qui nō diſcernunt inter medios odores, ſed inter extremos tantum. ſ. inter fœtidum, & aromaticum. Ad hoc poteſt dici, ꝙ nares ſemper ſunt apertæ, vt per ipſas continua fiat inſpiratio aeris ad infrigidationē cordis, dum os claudirur, cum vehemens odoratus nō ſit neceſſarius hominibus, ſicut quibuſdam brutis, quæ mediante odoratu nutrimentum acquirunt.

De anatomia oris.

Creauit Deus os tanquam neceſſarium inſtrumentum guſtus: in cuius radice ſunt dun foramina interius: vnum foramen ad ventrē inferiorem, per quod intrat cibus in ſtomachū: aliud ad ventrē ſuperiorem, per quod intrat aer ad cor & pulmonem. Eſt ergo os, vas vniuerſale or-

C ganorum locutionis in homine, & vociferationis in brutis, quæ ſunt dētes, labia, palatū, & lingua, & vua, & duæ amygdalæ. Sunt autem linguæ multa iuuamēta. Vnum, eſt decīſio vocis & extractio literarum. Aliud iuuamentum, eſt conuerſio cibi maſticati. Tertium, eſt diſcrerio guſtus. Et ei præſtat ſenſibilitatem quidam neruus deſcendens à quinto pari neruorū cerebri, qui circundat ipſam. Sub radice linguæ ſunt duę cōcauitates, quę fontes ſiue hauritoria appellanꝫ, in quibus ſaliua digeritur. In iſtis cōcauitatibus ſunt quædam carnes glanduloſæ, quæ parant humiditatem organis oris, ne ex nimio motu areſiant. Cōponitur autem lingua ex carne alba cum rubore, ex venis minutis & ſubtilibus, deferētibus ſanguinē per diuerſas partes eius. Propria figura eſt linguæ, vt ſit mediocriter lata, longa, ſpiſſa, acumen habēs in ſuo principio. Vnde qui habent linguam nimis acutā, vel nimis obtuſam, peccāt in formatione vocis. Habet autem lingua. ix. muſculos in ſui cōpoſitione, varios eius motus ꝑficientes. & habet binos & binos muſculos ſingulis motibus deſeruientes. nō enim tanti, & tā varij motus ab vno muſculo poterant perfici. Veniunt autem duo muſculi ei ab additamētis ſeſaminis. i. quibuſdam paruis oſſiculis ad modum ſeminis ſeſami: & ſunt ſupplementa ſpondylorum colli. Primi ergo duo à latere ſubintrant linguam, facienres motū dilatationis. Veniunt autem alij duo muſculi ei à ſu-

D periori parte lambdæ, directe ſubintrātes ipſam, faciētes motū circūuolutionis. Veniunt vero ei alij duo ab inferiori mandibula, vnus ab vna parte, alius ab alia, faciētes motū duplicationis. Venit iterū ei muſculus vnus à ſuperiori parte lambdæ, attingens vſq; ad medium linguæ, faciens motum retardationis. Et ſicut cerebrum diuiſum eſt in multas partes, vt ſi impedita fuerit operatio vnius virtutis & partis, vigeat altera pars: ſic & lingua diuiſa in duas partes conſimiles, vt ſi forte paralytica ſit vna medietas, reliqua motum ſuum, & ſenſum non amittat.

De anatomia dentium.

Creauit Deus dentes propter multiplex iuuamentum. ſ. ꝑpter deciſionem cibi, ad pręparandum ſtomacho, & meliorem deciſionem vocis, & ꝑpter arma in quibuſdam animalibus, ſicut in apris. Horū tres ſunt ſpecies ſecundum tres ſpeciales deciſiones ciborum. Quidam. n. dicuntur inciſores ſiue inciſiui, qui lineare habent acumen ad modū cultelli: quorū officiū ſpeciale, eſt frangere ſiue incidere. Quidā dicunꝫ canini, qui pineale habēt acumē: quorū ſpeciale officiū eſt frangere ſiue conſtringere. Quidā latam habent figurā ſuperius, & aſperam ſicut mola: quorum ſpeciale officiū eſt mnlere, & remollire, & in minutiſſimas partes cibos diuidere. Infiguntur autem dentes gingiuis in quibuſdā caueis per fortia ligamenra, qunrum radices teguntur quibuſdam additamentis carnium. Maiores autē dentes per plures radices figuntur, parui dentes

per pauciores, vt p vnā vel duas. In brutis animalibus, sicut in hominibus, vnicus est ordo dentium, pterq̄ in quibusdam, vt piscibus, in quibus est multiplex ordo dētium, sed vna maneriea tm̄. s. detites fractores siue canini. nō. n. est eis necesse, nisi vt frangāt cibos. non. n. possunt molere & diu tenere in ore, & hoc aqua impediente, quæ subintrat. similiter in lupis multiplex est ordo dentium. Quibusdā etiam dātur dentes ad armaturam, sicut apris: & sicut cornua dantur alijs ad armaturam. Quædā animalia habēt duas maneries tantum, sicut incisiuos, & molares, vt oues, & boues, & æqui, & cætera alia multa. Dicuntur autem fm cursum naturalē in homine & numerum xxxij. dentes xvi. in superiori mandibula, & tondē in inferiori. Vnde superius in anteriori parte duo incisores, postea duo quadrupli, vnus ex vna parte, alius ex alia: q duo dentes vltimo adueniunt, sicut postremo tempore crescunt ipsius crementa. s. in iuuentute. E

De anatomia vuulæ.

Vuula autem est quoddam membrum supra radicem linguæ situm: & apparet visui aperto ore & demissa lingua. Huius est iuuamētum duplex, scilicet vt detineat aerem, ne subito intret cum suis nociuis qualitatibus ad ipsum cor. Aliud, ad meliorem formationem vocis. Est enim quasi secunda canna vocis, epiglottis vero prima. Vnde illi qui habent incisam vuulam aut deperditam, plurimum habent raucam vocem. Vnde Hippocrates in prognosticis, vuulam incidere timendum est. Subiacent ei duæ pelliculæ, quæ galsamach dicuntur, iuuātes ipsum in suo officio. Duæ amygdalæ sunt, quasi duæ auriculę ante os gulę, quodam modo claudentes cibū: & vuula media inter has, ne declinet in hanc partem vel illam. F

De anatomia gulæ.

Gula est quoddam membrum compositum ex duobus panniculis, recipiens cibū & potum intra se, qui fertur ad stomachum. Huius interior panniculus componitur ex villis lōgitudinalibus, ex quibus habet vehemētem attractum. exterior vero panniculus componitur ex villis latitudinalibus, ex quibus facit compressionem eorū, quæ recipit: & componitur ex alijs villis transuersorijs, ex quibus habet aliquantulū retinere. propter hoc difficilis est vomitus. Procedit autem gula directe vsq; ad quartum spondylum pectoris. Vnde ibi incipit declinare versus dextram partem, donec coniungatur cū diaphragmate, cum quo alligatur fortiter. Postea declinat ab ipso, donec perueniat ad locum vbi coniungitur cū ore stomachi, vt circa xij. spondylum. Hac autem ratione declinat ad dextram partem ipsa gula, scilicet vt faciat venæ concauæ locum, transeunti ab hepate ad ipsum cor. Si quæritur vtrum ipsa gula cum ore stomachi continuetur: potest dici q̧ continua est cum eo, tamen habens aliam cōpositionem, quoniam os stomachi magis est neruosum, gula vero minus. Continuatur vero gula superius cum palato. G

De anatomia stomachi.

Creauit Deus stomachum, membrū concauum, & oblōgum, rotundum in sua longitudine: Concauū, propter meliorē receptionē: Rotundū, ne si esset angulosus, colligeret in se nociuas superfluitates: Oblongū, qa si fuerit penitus rotūdus, impediret ipsum diaphragma à motu suo, & ipsa spiritualia. vnde illi qui habent stomachū rotundū, post prandium difficulter inspirant, & expirant. De tali loquit̄ G. vidi quēdam &c. Habet autē stomachus duplex os, vnū inferius, quod claudit̄ q̄diu celebratur digestio prima: postea aperitur, & exit massa in eo cōtenta ad intestina. Os vero superius neruosum est valde. Nā quidam neruus crassus descēdit à cerebro, & intrat gulam, & per ipsam descēdit ad os stomachi, in quo dilatatur, vt ipsum efficiat multū sensibilem, vt ex sensibilitate sua sentiat suam inanitionem similiter & repletionē. Membra enim inanita trahūt à venis: venæ vero sugunt ab hepate: hepar à venis mesaraicis: mesaraicæ ab intestinis & stomacho: stomachus autem inanitus appetit. Vnde si prædicta patiūtur oppilationē, stomachus patitur fastidium. Componitur autem stomachus ex duobus pāniculis, quorū interior est magis tener & magis neruosus, exterior vero spissior & magis carnosus. Interior vero pāniculus cōponitur ex quibusdā filis longitudinalibus, quibus mediantibus fortiter attrahit: & ex quibusdam transuersis. Exterior vero pāniculus componitur ex filis latitudinalibus, vt comprimat & exprimat massam in stomacho cōtentam qn̄ opus est. Sed quæritur cum virtus digestiua fundet in exteriori panniculo, sensibilitas in interiori: quare neruositas sit magis interius, q̄ exterius. Ad hoc dicendū, q̧ digestio viget fm caliditatem, calor autē agit in partes remotas sicut in propinquas: sensus autē tactus in ꝓpinquas tantū: propter hoc pāniculus deseruiens tactui, magis neruosus est. Ascendunt autē exteriorem panniculū venæ & arteriæ, deferētes sanguinem ad eius nutritionē, quia carnosus est: & caro habet nutriri ex sanguine: quæ tandem venæ & arteriæ dilatantur in tantū. q̧ circundant totum stomachū, & intestina in modum cuiusdā sacci, qđ tegmē & girbus appellatur. Et est spissum, carnosum, pingue, vt intus detineat calorem naturalem stomachi. Pinguedo. n. extra circūdans ipsum, claudit fumos calidos ne euaporent, sicut patet in cibis pinguibus: & sub pinguedine supernatāte diutius retinet̄ calor. Et talem habet sitū & positionē stomachus. Et superior eius pars declinat versus sinistram, vt det locū hepati superiacenti sibi lateraliter in dextra parte. Secūdum magis tamen declinat eius superior, q̄ inferior pars, quia maiorem locum occupat hepar, q̄ splen, cum in se contineat H

hepar

129

A hepar materiam & nutrimẽtum totius corporis. Splen vero vnam eius ſuperfluitatẽ.ſ.fæcem,
ſiue ſanguinem melancholicum,qui tranſmittitur ad ſuperiorem partẽ ſtomachi, vt ex ſua ſty-
pticitate,& acetoſitate prouocet appetitum. Vnde ſtyptica & acetoſa prouocãt appetitum: &
hoc eſt vnum iuuamentum ſplenis à ſuperiori. Aliud autem iuuamentũ inferius eſt, quia quã-
uis ex ſua complexione ſit frigidus & ſiccus: tamen ex calore actuali, quẽ habet in ſe,calefacit
ſtomachum inferius. A cyſti autem fellis tranſmittitur cholera ex alia parte ad ſtomachũ pro-
pter digeſtionem confortandam,& propter eius nutritionem. Vnde ſtomachus debet habere
triplex nutrimentum,vnum à maſſa,quam continet in ſe, aliud à ſanguine trãſmiſſo ſibi ab he-
pate:tertium à cholera ſibi tranſmiſſa à cyſti fellis. Hepar autem in ſui concauitate,quę ſima ap
pellatur,amplectitur vnam partem ſtomachi.vnde illa pars cæteris calidior eſt.

De anatomia inteſtinorum.

Creauit Deus plura vaſa fæcũ,in longitudine ſua inuoluta, & reuoluta, vt morã faciat in eis
maſſa contenta,donec attrahatur ab hepate ꝑ venas meſaraicas id,quod ſubtilius eſt & melius,
ad nutritionem omniũ membrorũ. Si enim omniũ vnum vas eſſet, & breue ipſarũ fæcũ,ſtatim
ſepararetur fæx illa à corpore. Vnde duplex accideret incõmodum,reſumptio cõtinua ciborũ,
B & continua deſeſſio. Per primũ impediretur homo à ſuis negocijs alijs, & oporteret eũ ſemper
vacare ſuper acquiſitionem victus. Per ſecundũ & turpe haberet nocumentum. Et potius aſſi-
mularetur beluæ, ꝙ creaturæ rationali. Item alia eſt ratio melior,quare ſunt lõga, & inuoluta.ſ.
vt nutrimentũ cõtentum in inteſtinis euadat, & elabatur à primo ordine venarũ meſaraicarũ,
& reuolutione ſequente redeat ad tertium ordinem: quia multiplex eſt ordo venarũ meſarai-
carum:quarũ quædam ſugunt à ſtomacho,quædã ab inteſtinis,quę quidem venę in multis lo-
cis ſubintrant ipſa inteſtina,quædã ſuperius,quædam inferius:quarum venarum orificia conti
guantur cum fęcibus ipſis. Sunt autẽ ſex inteſtina numero:quorũ primum eſt duodenum,ſiue
portenarium,ſecũdum ieiunum,tertium inuolutum ſiue ileon, quartũ cæcum ſiue orbum aut
monoculum,quintum colon,ſextum extale vel extẽſum ſiue longaon. Quorũ inteſtinorũ ſu-
periora tria ſunt graciliora & ſubtiliora propter hoc, vt facilius penetret ad ea virtus delata ab
hepate,quia maſſa in eis cõtenta & ſubtilior,& liquidior eſt. Tria vero inferiora ſunt craſſa, qa
maſſa in eis cõtenta craſſior eſt, & terreſtrior, pungens & mordicans ipſa vaſa in qbus cõtine-
tur. Primum autẽ inteſtinũ quod dictũ eſt,duodenum appellatur, quia cõtinet.xij.digitos eius
cuius eſt in longitudine:& coniungił ipſi ſtomacho inferius,ſicut gula ſuperius. Differũt tum,
C quia largũ eſt orificium gulæ plus, ꝙ illius inteſtini: & ipſa gula craſſiorẽ & fortiorẽ habet cõ-
poſitionẽ propter maſſam craſſiorẽ, quã in ſe continet, quæ eſt liquidior qñ deſcendit in hoc
inteſtinũ. Dominatur autẽ in hoc inteſtino neruus ſm latitudinẽ,quo mediante expellit cõten
ta à ſe.& componitur ex duabus tunicis ſicut quodlibet aliorũ, tñ debilem habet expulſiuam.
Attractiuã vero nõ oportet vt fortẽ habeat, qa ſtomachus ſuperpoſitus expellit à ſe quod con
tinet ipſum inteſtinum,& inferius inteſtinum trahit ab ipſo inteſtino, & maſſa ex ſui grauitate
ſeipſam deprimit. Eſt autẽ hoc inteſtinũ rectum & extẽſum duplici de cauſa: Quarum vna eſt,
vt det locũ hepati à dextra parte, & ſpleni à ſiniſtra. Alia cauſa eſt, qa omnis penetratio ꝑ rectũ
& extẽſum facilior eſt, ꝙ per nodoſum,& tortuoſum. Poſt hoc inteſtinũ ſequił aliud, quod ie-
iunum appellatur,quia in aĩalibus mortuis vacuũ inuenitur,cuius rei cauſa duplex aſſignatur:
Vna,multitudo venarũ meſaraicarum ſugentiũ ab ipſo fortiter maſſam in eo coadunatã: Alia
cauſa eſt multitudo choleræ deſcẽdẽtis à cyſti fellis ipſum pũgentis,& mordicãtis ipſum, & co
gẽtis ad expulſionẽ. Sed quærił quare nõ accidit idẽ de inferioribus inteſtinis: Ad hoc dico, ꝙ
cholera in ſtomacho pura eſt,& ſine admiſtione cũ maſſa, & propter hoc magis violenta, ꝙ in
alijs inteſtinis, in quibus admiſcetur cũ fæcibus, & vires ſuas amittit. Hoc inteſtinum ſequitur
D aliud quod ileon appellatur,ab ile, qñ confuſum ſiue inuolutũ appellatur, qa multas habet in-
uolutiones propter multiplicem ordinem venarũ meſaraicarum ad ipſum deſcendentium, cu
ius inuolutionis ratio ſuperius aſſignata eſt. Poſt hoc ſequił aliud, quod orbũ ſiue monoculũ
appellatur,quod craſſum,& gibboſum eſt abſq; inuolutione,vt in eo tota fęx colligi poſſit, qa
in iſto inteſtino primo fit putrefactio maſſæ, qa colliguntur ibi ſordes,vt ſimul expelli poſſint,
qa facilior eſt expulſio fæcis in ſumma, ꝙ illius diſpartitę. Item aliud eſt in cauſa.ſ.ne deſcẽdant
in colon,& ibi ex craſſitie,& multitudine faciant oppilationẽ. Itẽ aliud eſt in cauſa,vt colligan
tur ſordes ſiue fæces,vt excuſetur homo à cõtinua deſeſſione,quod accideret ſi ſtatim qñ acci-
peretur deſcenderet fæx illa. Item hoc inteſtinũ declinat magis in dextram partem, vt cõforte-
tur per calorem hepatis in illa parte exiſtentis. Craſſam & amplam habet cõpoſitionem,ne læ-
datur à craſſitie fæcis contentę in ipſo. Habet autem vnum ſolũ foramen,& hoc propter ſitum
ſuum & poſitionem. Nõ dico, ꝙ ſicut ſtomachus,quia ſtomachus protenditur in longũ, vnde
facta ſunt ei duo orificia, vnũ inferius,& aliud ſuperius. Iſtud vero eleuatur in gibboſitatem,&
latus verſus dextrã:&,vt dictũ eſt,vnũ foramen habet à latere, cui iungũtur duo foramina duo
rum inteſtinorum,quorũ vni continuatur inferius, & alteri ſuperius. Et decipiuntur quidam
dicentes in ſtomacho craſſari fæces propter nimiã ſuctionem venarũ meſaraicarũ ab ipſo,cum

paucæ vel nullæ ad ipsum dirigantur. Post hoc intestinū sequitur aliud, quod colon appellatur E
à colando, quia angustum est ad modū colatorij. Istud inuolutū est, vt fiat gradatio fæcis cōten-
tæ in orbo ad ipsum, ne simul tota fæx ad vnū descēdat. Vnde in ipso diuersæ accidunt passio-
nes, propter eius angustationē, & fæcis crassinem. Eius inuolutio incipit ab vna parte, & flecti-
tur in oppositum, & tandem redit ad medium, vbi coniungitur cum ore vltimi intestini, quod
longaon vel extēsum appellatur. Et in sui extremitate quatuor habet lacertos, quibus median-
tibus anus clauditur, vt teneatur fæx & expellatur. Istud autē intestinū habet villos longitudina-
les, quibus mediantibus fortem habet attractionē. Sed quæritur quare non habet villos latitu-
dinales propter compressionem, quæ ei necessaria esset? Ad hoc dicēdum, quod ab extrinseco ha-
bet iuuamētum fortis expulsionis, quia in mirach pellicula inuoluente intestina sunt octo la-
certi, quibus mediātibus fit expulsio fortis ab isto intestino. Hoc autem vltimū intestinum, re-
ctum, & extensum est ratione superius assignata. Sed proximum suprapositū .s. colon, est inuo-
lutum, ne si esset rectū & extensum. fæx tota descenderet in ipsum, quæ debet colligi in orbo
paulatim & successiue. Et in illa cōparatione se habet orbus ad stomachum, colligendo eius su-
perfluitates, in qua comparatione se habet vesica ad hepar, colligendo eius superfluitates.

De anatomia hepatis. F

Et creauit Deus hepar, vt esset vas generationis sanguinis, & origo venarū: tñ in hoc dissen-
tiunt Aristoteles & Galenus. Vult enim Aristoteles, quod cor sit principiū sanguinis. & probat quod
hepar non, his rationibus. Hepar enim cōponitur ex venis. componentia vero sunt priora cō-
posito. ergo hepar non est principium venarū. Item hepar carnosum est: & venæ potius à ner-
uo, quàm à carne nascūtur. neruo. n. magis assimulātur. Item virtus vitalis influit à corde ad cætera
mēbra. Vita autē in calido & humido cōsistit, & ita in sanguine. quare sanguis à corde. Gal. di-
cit, quod ab hepate, hac ratione. Sāguis generatur ab hepate. ergo hepar est principium sanguinis.
Item alia ratione. Superfluitates rei, originē illius circūstant: sed vrina est vna superfluitas san-
guinis, quæ cōtinetur in vesica. Item sanguis melancholicus est alia superfluitas, quæ continet
in splene. Item sanguis cholericus est alia superfluitas, quæ cōtinetur in cysti: omnes istę super-
fluitates, & earū vasa collocantur circa hepar. ergo in hepate est principiū sanguinis, cū super-
fluitates circūstent ipsum. Ad hoc dicit auctor, quod nihil prohibet sanguinē ortum habere ab he-
pate licet hepar carnosum sit, vena aūt sit neruo similis, sicut in luto crescit corallus. Potest aūt
dici, quod tam cor, quàm hepar est principiū sanguinis: sed primum & mediatū principium est cor. ab
eo enim est calor artifex. Hepar vero est principium immediatū, & proximū. Hepar cōcauū est G
ex vna parte, gibbosum ex alia, positū sub diaphragmate, declinans magis versus dextrā. Con-
cauum, propter meliorē receptionē. recipit enim stomachū ex parte intra cōcauitatē sui. Vnde
habet plura additamenta, quędam minora, quædam maiora: quæ se habent ad concauitatē sto-
machi, in cōparatione digiti ad manū. Membra enim bonæ cōpræhensionis debent esse, sicut
volæ manuū &c. Extrinsecus autē gibbosum est hepar, vt forma eius exterior sit similis formæ
corporis interioris. corpus. n. interius rotundum est. Et hepar cōiungitur spinę dorsi. vnde fm
formam rotūdam ei assimulatur. Ponitur autem in dextra parte ex directo, vt directe suscipiat
supra se insufflationē cordis ipsum viuificantis. Ab inferiori autē cōcauitate hepatis exit quæ-
dam vena, quę post suum exitum in vna parte diuiditur in plures ramos. s. in quasdā venas sub-
tiles, quæ mesaraicæ dicuntur, quarum quædam subintrant intestina, & sugūt ab eis, quędā ve-
ro subintrant stomachū, & ibi terminantur, sugentes ab ipso quod melius est & subtilius. Præ-
dicta autem vena ramificatur & diffunditur per totā ipsius substantiam. Ex parte quidem eius
gibbosa rami hepatis iterum cōueniunt, & constituunt quandā venam maximam à gibbo he-
patis, quæ caua vena appellatur, & dirigitur ad ipsum cor, vbi ramificatur interius in cōcauitate,
quæ lactea appellatur, quia quasi lacteus est humor ille, quē sugit ab intestinis, & à stomacho. H

De anatomia vesicæ, fellis, & splenis.

Creauit Deus singula vasa singulis superfluitatibus sanguinis, quia plura cōferunt iuuamē-
ta naturæ. In secūda enim digestione tres superfluitates exeūt à sanguine. s. spumosa supfluitas
superius calida & sicca, quæ cholera appellatur: & fæx inferius residet, quæ melācholia dicitur.
& aquosa superfluitas, quæ admista sanguini phlegma appellatur: intrans autem vesicā, vrina
dicitur. Fecit enim natura duas cystes. i. vesicas, maiorē. s. & minorē, sed maiorem. s. vesicā vri-
næ: minorem autem, quæ cystis fellis appellatur. s. folliculus continens cholerā: & supponitur
ille folliculus. s. cystis fellis in cōcauitate hepatis. s. in loco generationis sanguinis, habēs conti-
nuationem cum hepate, & habet tres meatus. vnus dirigitur ad fundū stomachi, quo transmit-
titur cholera in ipso stomacho, propter digestionem confortandam: alium habet meatū, qui ad
intestina dirigitur per plures ramos, vt ad ieiunum, per quos transmittitur cholera ad mundifi-
cationem ipsorum intestinorū. Vnde ex oppilatione cysteos fellis plures accidunt passiones
in intestinis. cholera. n. quæ transmittitur, mordicādo, & pungendo mouet intestina ad expul-
sionem. habet autem meatum ad ipsum hepar, quo mediāte sugit ab hepate, quod calidū est ad
sui nutrimentum, quia calidæ, & siccæ cōplexionis est: collum habet iste folliculus, in quo do-

minantur

A minantur fila lõgitudinalia propter attractionem fortẽ. Componitur autem filis latitudinali-
bus propter expulsionem:& filis transuersis, propter retentionẽ. Proprium autem vas super-
fluitatis melancholicæ est splen. Ponitur autẽ splen inter duo membra calida, cor.s.& hepar, vt
sua potentiali frigiditate inducat temperantiam in extremis. est.n.melancholicæ cõplexionis.
Et habet duos meatus: Vnum, qui dirigitur ad os stomachi, quo mediante transmittitur melã-
cholia ad illam partem, ad prouocandũ apperitũ. Vnde ex oppilatione splenis accidit fastidiũ:
sicut ex nimia apertione eius,& transmissione melãcholię superflua accidit bulimus, siue cani-
nus appetitus. Alium autẽ meatũ habet, qui dirigitur ad hepar, quo mediante sugit ab ipso, qđ
melancholicum est ad sui nutrimentum. Habet autẽ figurã linguæ aliquantulũ oblongã,& ad
modũ cinguli cingit ipsum stomachũ. Ex altera parte coniungitur hepati, vt sugat ab eo, quod
melãcholicũ est. Et propter hoc in passione splenis patitur stomachus, qm̃ nõ transmittit ad ip-
sum melancholiã in debita quantitate. Patitur etiã hepar qñ non attrahitur ab eo melãcholia in
debita quantiate, qm̃ ex retentione eius in hepate infrigidatur hepar,& accidit error secũdę di-
gestionis. Cõponit̃ autẽ splen ex crassa carne & dura,& melãcholica, rara tñ & porosa, vt possit
suscipere intra se melancholiã ad sui nutrimentũ, cum melancholica superfluitas generetur ex
B sanguine, vt deportet sanguinẽ per mẽbra. neq;.n.est necessariũ totã superfluitatẽ illã dispergi
p mẽbra. necesse aũt fuit illã separari à sanguine,& vno loco deponi, donec ejcetet̃ à corpore.

De anatomia renum.

Creauit Deus duo colatoria, qbus separet̃ aquositas à sanguine, ne sanguis corrũpatur p ip-
sam: quæ quidẽ renes appellãtur. Et sunt duo potius, q̃ vnũ, quia si esset vnum solũ, oporteret
esse amplũ, propter superfluitatẽ aquosam quã reciperet,& sui amplitudine impediret alia mẽ-
bra vicina sibi, ppterea sunt duo parui, vt suppleat̃ officiũ vnius magni, qa non habet locũ aljs
mẽbris sufficientẽ. Itẽ alia est ratio, quare sunt gemini, vt si impediatur vnus aquosam supfluita
tem recipiẽdo, accipiat eã alter pro maiori quantitate. Habet aũt sitũ vnus in dextra parte, alter
in sinistra, vt directe sibi opponantur. qa ille, qui est à dextra parte, superius collocat̃ & coniun
gitur hepati: ille q est à sinistra, inferius locat̃, vt amplificet locũ spleni. Sũt autẽ renes ex solida
substãtia, ppter multiplex iuuamentũ. Vnũ est, vt cõcurrant multa in paruo spatio, et recipiant
multã supfluitatẽ in paruo spatio. Aliud est, vt sua soliditate resistãt humorib⁹, vt humori cho-
lerico pungẽti & scindenti, q transit ad ipsos à stomacho. Tertiũ iuuamentũ est, vt ex sua duri-
tie & soliditate cõprimant sanguinẽ cum superfluitate, ad modũ duorũ nodorũ cõprimentiũ
C aliquos meatus, rectificãdo sanguinẽ ad sui nutrimentũ, reprimẽdo aquositatẽ. Triplex enim
est sepatio sanguinis ab aquositate: prima in gibbo hepatis: secũda in caua vena, à qua trãsmit-
titur aquositas cũ primo sanguine, quasi lotura carnium ad ipsos renes, quibus fit secũda sepa-
ratio: in renibus vero tertia. Vnde si meatus renũ nimis aperiant̃ vt sanguis fluat in vesicã, san-
guis tunc exit in vrina. Habẽt autẽ renes duplex os: vnũ superius, per quod trahũt ab hepate p
quosdam canales: aliud per quod emittitur inferius ad vesicã. Dirigitur autẽ quædam arteria à
corde ad hepar per mediũ hepatis ad renes, deferens eis spiritũ vitalem siue vitam. Itẽ quædam
venæ diriguntur ab hepate ad ipsos renes exterius, deferentes sanguinis nutrimentũ ad exte-
riores partes renũ. Interius.n.non habent renes venas, sed nutriuntur à sanguine quẽ attrahũt
per canales cum aquosa superfluitate. Coniunguntur antem renes cum quibusdam spondylis
dorsi. vnde transmittunt ei vestem, quæ vestit eos exterius,& dant eis sensibilitatẽ. Habẽt autẽ
figuram intus concauam aliquantulũ, exterius gibbosam & nodosam. Et circa orificia, quædã
habent additamenta, quæ circundantur pinguedine, cuius ratio per similia alibi assignatur.

De anatomia vesicæ.

Sicut creauit Deus propriũ vas superfluitatis primæ digestionis, ita creauit propriũ vas su-
D perfluitatis secundæ digestionis, vt vesicã vas vrinæ. Habẽt ergo renes duo emunctoria, quasi
duos canales per quos transuehitur vrina post separationẽ eius à sanguine in vesica. Subintrãt
ergo illi duo canales exteriores tunicam vesicæ circa medinm tumorẽ eius,& fluit vrina inter
duas tunicas ex vtraq; parte vesicæ ad os illius, vbi tandem intrant per interiorẽ tunicam vesi-
cę penetrãdo ipsam. Et dum intrat vesicam vrina trãsmissa à renibus, clauditur exterius os vesi
cæ, ne aliquid exeat. Et è conuerso dum exit vrina à vesica, clauduntur duo prædicti meatus, ne
aliquid subintret vesicã interim:& hoc p dilatationẽ interioris tunicæ,& cõprehensionẽ eius
cũ exteriori. Cõtexta est aũt exterior tunica ex filis lõgitudinalibus,& viget in ea magis attra-
ctiua. Interior antem tunica cõtexitur ex filis latitudinalibus:& hoc propter cõprehẽsionẽ:&
ex transuersis, propter retentionẽ. Os autem vesicę constat ex quibusdam lacertis, quibus me-
diantibus constringitur,& aperitur in horis necessarijs. Duplicatur autem eius interior tunica
ad exteriorẽ,& in fundo vesicæ: quia necessarium fuit vt esset densa,& fortis, ne acutis humo-
ribus,& sanguine melancholico scinderetur, quod accideret sibi si subtilis esset cõpositionis.

De anatomia matricis.

Creauit Deus matricum radicẽ, vt esset instrumentũ & locus generationis in muliere. cuius
collnm est in comparatione virilis virgæ:& eius siphac.s.interior cõcauitas, est in cõparatione

oſchei.i.burſæ teſticulorū:& hac comparatione ſe habet inſtrumētum gñationis in muliere ad E
inſtrumentū gñationis in maſculo : in qua ſigillum imprimēs ſe habet ad ſigilli impreſſionem
in cera. Inſtrumentū fœminæ habet figurā inuerſam & protēſam.i.fundatā intus: Inſtrumentū
hominis habet inuerſam & protenſam extra. Collū autē matricis lacertoſum eſt:multas habēs
pelliculas,& inuolutiones ad modū burſæ,ſicut & collum veſicæ,vt poſſit dilatari,& cōſtrin-
gi qñ opus fuerit. Qm̄ ante horā partus ipſius fœminæ os matricis cōſtringitur ſm oēs ſui pli-
cas ad modū roſæ,cuius folia complicātur anteꝗ̄ expandatur ipſa. Vnde ita ſtrictus eſt meatus
colli matricis,ꝙ ſolūmodo viam habet vrina per ipſum. In prima autem defloratione dilatatur
collū matricis,& rumpuntur quædā venæ ſubtiles,quæ ſunt in dextra parte ipſius colli,& exit
ſanguis. Duplex vero eſt os matricis,vnū exterius , & apparet viſui, ad quod terminatur collū
matricis:aliud vero interius,in quo inchoatur collū. Iſtud vero os in hora cōceptionis ita clau-
ditur,ꝙ nō poſſet etiam acus intrare. Ita.n.diſpoſuit natura,ne poſt cōceptionem aliqd de ſper-
mate exeat,vel de alijs ſuperfluitatibus ſubintret,& lædat fœtū, In hora autem partus ita dilata
tur collū matricis,ꝙ eius amplitudo ferè cōcauitati interiori ipſius matricis adæquatur, ad mo-
dum roſæ,quæ tota expanditur ſm oēs ſui partes. Interius autē circa mediū tumorē ipſius ma-
tricis ſunt duo additamenta inuerſa,ſiue protenſa,ſicut duo cornua, vel duo capita mamillarū, F
quibus adhærent duo fœtus,vnus à dextra parte.ſ.maſculus, alius à ſiniſtra.ſ.fœmina. Sicut.n.
natura exterius pręparauit duo inſtrumēta nutritionis.ſ.duas mamillas, ita interius duo ſuſpē-
ſoria:& ſicut plures ſunt mamillæ extra & intra, & plura ſunt iuuamenta matricis interius,quę
etiam viſui apparent. Vnde quidā per ſimile dicebant,decepti in muliere, eſſe quinꝙ cellulas,
quidam ſeptē,quia tot fœtus poſſunt ſimul eſſe in matrice. Ad hoc dicēdum , ꝙ ſicut in arbore
plura pira apparent vel adhærēt in ſtipite prouenienti ex arbore , à quo accipiunt nutrimentū,
ita in matrice poſſunt plures fœtus adhęrere vni additamēto,à quo oēs accipiunt. Patiunť autē
iſta duo additamēta duas diſtinctiones corporis mamillæ: vnā,propter colligantiā vnius cum
dextra mamilla:reliquā,ob alterius cū ſiniſtra. Dicit Hip. ꝙ ſi gracileſcat dextra mamilla,maſcu
li abortū faciet. Ponitur inter lōgaonem & veſicam, & illi eſt illud inteſtinū, quaſi culcitra ſup
quā quieſcit. In quibuſdam collū matricis eſt gracilius , & longius, & tortuoſius : & in quibuſ-
dam breuius,& rectius,& craſſius:ſicut in quibuſdam viris virga gracilis,longa,et tortuoſa:in
quibuſdam,aliter diſpoſita. Componitur autē matrix ex duabus tunicis,quarū exterior magis
carnoſa eſt,interior vero magis neruoſa aliquantulū,vt ſenſum poſſit habere,nō tñ magnum:
quia ſi nimium ſenſum haberet,matrix nimis læderetur in partu. Exterior autē ſpiſſior eſt pro G
pter hoc,vt ſeruaret naturalē calorem. Interior autem ligamentalis eſt.i.ex ligamentis,& com-
ponitur ex omni genere neruorum.ſ.lōgitudinalibus,latitudinalibus,& tranſuerſalibus. Alli-
gatur autem matrix ſpinæ dorſi fortiter poſterius, & duabus coxis. Similiter eius ligamēta de-
ſcendunt ad genua:à genibus vſꝙ ad pedes. Superius autē alligatur diaphragmati , cuius liga-
menta aſcendunt vſꝙ ad mamillas & oculos. Sub iſtis autem additamētis extra ex vtraꝙ parte
inferius prope os matricis ponūtur duo ianitores , quaſi duo oua.ſ.teſticuli,qui.ſ.aliquātulum
ſunt latiores,q̃ teſticuli maris,qui aliquantulū ſunt oblōgi : illi latiores propter humiditatē de-
ſcendentem:iſti oblōgi,propter caliditatē . Creauit autem natura iſta gemina,vt in eis eſſet lo-
cus digeſtionis ipſius ſpermatis,ad hoc vt ex ipſo eſſet materia corporis humani. Sunt autē va
ſa ſeminaria antecedentia,& cōſequentia, quibus defertur ſperma vel materia ſpermatis. Vaſa
autem antecedentia ſunt quædam venæ,quæ prodeunt à cerebro vſꝙ ad teſticulos , & deferūt
ſanguinem dealbatū,qui erat ad nutrimentū cerebri ad ipſos teſticulos,qui mediante ſua virtu
te attractiua talē ſanguinē attrahunt ad nutrimentū. Reſiduum autē illius nutrimēti à teſticulis
tranſmittitur per ſeminaria vaſa cōſequentia in ipſa virga virili,& per illā in matricē ad genera
tionē fœtus. Cuius quidē ſpermatis in homine ſtrictus eſt meatus & tortuoſus,& lōgus,vt ſub H
tilietur & habilitetur per longum tēpus:in muliere non eſt ita neceſſariū vt ſubtilietur, qa eius
ſperma debet craſſius eſſe,& humidius,q̃ ſperma viri,maxime ab iſto agēte patiens: ꝓpter hoc
breuior eſt trāſitus à teſticulis mulieris in matricē. ſtatim.n.ſubintrat matricē ſub inferiori ore
à latere matricis ex vtraꝙ parte illius,& nō per illud os. vnde nō cōiungitur cū ſpermate maris
anteꝗ̄ vtriuſꝙ ſperma ꝑueniat in matricē. Sub interiore autē ore matricis illius iacet os aliud.ſ.
veſicæ,quod ſubintrat collū matricis,& ita exit vrina ſm eandem viam, per quā intrat ſperma.
Conueniunt autē ſpermata maris,& mulieris in matrice ita, ꝙ ſperma maris agit in ſperma mu
lieris. Sperma autē maris naturaliter intendit imprimere formam eius,à quo deciditur,& ſper-
ma mulieris intendit ſuſcipere. Illud autē facit ſperma viri in ſpermate mulieris, vt dicūt alij in
ſanguine menſtruo,quod facit fermentū in paſta.ſ.ebullitionem. Et Gal. vult,ꝙ vtrūꝙ agat in
reliquū,& patiatur à reliquo. In principio.n.admiſcentur ſpermata , & fit ſpuma in eis mediāte
ventoſitate eleuante ampullas. In ipſis.n.ſunt tres ſpūs.ſ.naturalis,ſpiritualis, & vitalis,q mo-
uent materiā quolibet genere motus:quorū quilibet intendit ad generationem proprię cauſæ
materialis.ſ.ſpiritus vitalis ad generationē cordis,ſpiritus naturalis ad generationem hepatis,
& animalis ad generationem cerebri. Subintrante ergo in profundum ſpermatis ventoſitate,

A actione trium spirituũ in medio nascitur vesicula quędã:superius autẽ ꝓpè alia vesicula:à latere
iuxta inferiorẽ alia,Ex prima vesicula formatur ipsum cor: Ex secũda superius posita cerebrũ:
Ex tertia hepar. Tamẽ maxima est dissensio inter auctores de ordine formationis. Hippo.n.in
libro de natura fœtus voluit, ꝙ cerebrũ esset primum in creatione, vt patet ex sensu,qa in ouo
primo apparet caput pulli. Isaac videtur cõsentire, quia comparat hoiem arbori inuersæ,& ce-
rebrum radici arboris. Alij volunt ꝙ hepar primũ sit in creatione,qa illud membrũ cuius ope-
ratio primo est necessaria,primo debet creari:sin minus, inordinate ꝓcederetur. Et ista ratione
dicit Arist. ꝙ cor primo creatur, qa eius opatio primo est necessaria, & ideo primo debet crea-
ri.non.n.posset nutriri nisi primo vel prius fieret vita. Vnde cũ opatio vitalis primo fit in cor-
de,primo creatur cor. In istis tribus membris,artifice natura petente exteriores partes, exterius
terminatur vehiculũ,quo mediante alligatur fœtus vni partium capitum mamillarũ, per cuius
vehiculi inferiorẽ meatum trãsmittitur de puro sanguine menstruo matris, vel alio, per quem
membra,quæ prius erant alba,rubificantur.Illud autẽ vehiculũ alligat fœtũ matrici: & cũ illud
vehiculum posterius sit in conceptione, alijs tñ prius est in perfectione. Per sex autem primos
dies in illa materia apparet spuma, & aliæ tres ampullæ principalium membrorũ. Postea ꝑ tres
B sequẽtes dies inchoantur interius lineationes, & punctationes aliorũ membrorũ. Per primos
autẽ sex dies nihil attrahit̃ à matrice, qa parũ aut nihil deperdit̃ de illa materia. & si deperditur,
nõ est vtilis restauratio, vnde nihil attrahit̃. Per sex autẽ dies sequẽtes penetrãte ventositate &
spiritibus ad exteriora,perficiuntur ramificationes venarũ & arteriarum. Per xij.dies sequẽtes,
subintrat sanguis per vniuersa mẽbra carnea. Vnde in abortu apparent tunc tẽporis frusta car-
nea. Et per ipsos diuiditur etiã spinalis medulla à cerebro ꝑ spinã dorsi. Itẽ per ix.dies sequẽtes
distinguunt̃ membra à se inuicẽ,latera à collo,& collũ à capite,coxæ à natibus, & ita de singulis
alijs. Et ita in vniuerso erunt xxxv.dies: tñ in quibusdã ista tẽpora formationis anticipant̃:& in
quibusdã postponũtur partitiones totalis tẽporis formationis, tum ꝑ vnũ diem, tum ꝑ plures.
Tripliciter ergo variat̃ totum tẽpus formationis. quoddã.n.terminatur in xxx. diebus, quod-
dam in xxxv. quoddã in xl. ita ꝙ qnq; dies semꝑ interueniunt & intercidunt. Causa autẽ huius
diuersitatis est calor intẽsior in qbusdã,remissior in alijs: & materia magis,& minus obediens.
Fœmine corpus tardius format̃, ꝙ̃ corpus maris. Tẽpus autẽ motus.i.illud,in quo apparet vel
sentit̃ motus volũtarius ex anima sensibili, duplũ est ad tẽpus formationis. Tẽpus autẽ partus
triplum ad tẽpus motus. Et propter istas diuersitates temporũ formationis,etiam variantur tẽ-
C pora partus. Et ideo quidã nascuntur in vij.mense,quidam in viij.& quidã in ix. Totum autem
quod dictum est de tẽporibus formationis, experimento compertum est per diuersa tempora
abortuũ,in qbus apparent visui antiquorum medicorũ successiuæ diuersitates formationum.

De anatomia panniculorum fœtus.

In quibusdã autẽ materijs calor est maior. statim autẽ declinãte calore, & penetrãte in ꝓfun-
dum extremitatibus relictis,induit̃ pellicula ad modũ corticis exterius, sicut patet in ouis,quæ
vestiuntur extra tenuissima tela prius,& postea testa duriore. Silr̃ in arboribus,quæ vestiuntur
triplici cortice,& in fructibus quarundam arborũ, quæ duabus vel tribus tunicis teguntur. Silr̃
fœtus in vtero matris inuoluitur tribus pelliculis: quarũ prima versus fœtum tenuissima est,&
dicitur camisia pueri,vel profundatio sudoris. ista.n.pellicula abstergit puerũ à sudore,qui est
quasi aerea superfluitas. Inter hanc pelliculã, & sequẽtem recipitur secũda superfluitas.s.vrina.
statim.n.qñ excolatur per renes,nõ intrat statim vesicã,sed per quendam meatum dirigitur ad
vmbilicum,vbi exit,& subintrat istas duas pelliculas, & non expellit̃ inde ante partũ,imo exit
cũ puero. Cuius retentionis hæc est causa.s.vt ex humiditate mollificet & infundat matricẽ, vt
sufficienter amplificet̃ ad exitũ pueri, quia facilius excolat̃ ꝑ humidum, ꝙ̃ ꝑ siccũ, Interior autẽ
D tunica subtilior est cæteris: & cõponitur ex arterijs & venis,in quibus defertur sanguis ad nu-
trimentum fœtus,venalis sanguis hepati,arterialis cordi: & hæc est tunica similis retinæ. Prima
autẽ superfluitas nõ est in fœtu, qa nihil dũ est in matrice intrat per os. & ita nihil in stomachũ
& intestina, quod postea exeat per secessum. Venit aũt ei nutrimentũ ꝑ vmbilicũ de sanguine
materno,q transmittit̃ ad hepar,& ibi quandã suscipit digestionẽ. Inuoluit̃ ergo tribus pãnicu
lis fœtus,sed non propter dictas causas solũ,sed vt fœtus firmiter adhæreat mr̃ici. nõ.n.suffice-
ret illud vnũ solũ vinculũ ꝑ vmbilicũ,nisi in pluribus locis ꝑ pelliculas illas alligaret̃ matrici. Ha
bet.n.fœtus positionẽ & sitũ membrorũ naturalẽ ſm diuersas sui plicaturas naturales. Ambas
aũt manus habet positas supra duo genua, brachijs extẽsis ex vtroq; latere,& faciẽ positã inter
manus,& nasum inter genua: & habet genua flexa, & pedes iunctos. ꝓcessu aũt tẽporis crescit,
& auget̃ vehemẽtius,& fortius mouet̃. Et tẽdit ad exitũ triplici de causa: Vna causa est propter
angustiã loci in vtero materno: Alia causa est ꝓpter defectũ nutrimẽti. nõ.n.sufficit ei, qđ trã-
mittitur à matrice: Tertia causa est angustia inspirãdi, & expirãdi, & paucitas aeris, q quidẽ ni-
mis calidus attrahitur. In matrice ergo tẽpore partus puer cõuertit se ad exitũ.s.caput inferius,
& extremitates superius. Hic naturalis ordo est in exeundo, vt præcedat caput, & sequãtur cę-
tera membra. Caput.n.ex sua crassitie,& grauitate facit locum cæteris mẽbris gracilioribus. qñ

vero præcedunt pedes,timendum est ne brachia frangãtur. qñ præcedit vnus pes,timendũ est E
de alio:idem dico de cæteris membris.Rũpuntur.n.cotylidones,& exit sanguis cũ aquositate,
qui retentus inter pelliculas mollificat,& infundit matricem. Matrix autem post tantam dilata
tionem cito redit ad propriam vel pristinam constructionem,& hoc nimia operatione naturę.

De anatomia genitalis virgæ.

Habet autem virga virilis cõpositionem ligamentalem. Cõponitur.n.ex crassis venis, ner-
uis,& arterijs : vt recipiat multum intra se de spiritu & ventositate,quæ faciunt ipsam inflari &
erigi quando opus fuerit,& per ipsam deportari materiam sementalẽ.Longitudinẽ naturalem
habet inter sex, & nouẽ digitos, vt possit attingere ad locũ sibi destinatũ in ꝓiectione sperma-
tis.Itẽ habet duos meatus,vnũ in quo defertur sperma à testiculis,aliud in quo defertur vrina à
vesica,qui tñ duo meatus cõueniunt tandem in vnum meatum. In ipsa.n.virga sic accidit sicut
in collo matricis,qa per alium meatũ exit vrina, & per alium meatum intrat sperma viri, tñ ipsi
duo cõueniunt in ipso collo,& fit meatus vnus. Veniunt autem nerui ad eius cõpositionẽ ab
inferiori parte spinalis medullæ:veniunt etiam quędam ligamẽta à pubis ossibus. Virga habet
duo paria musculorum,vnum par longitudinalium & protensorũ,quibus erigitur & extendi-
tur : & aliud par habet musculorum transuersorũ,quibus mediantibus erigitur. Quare si vnus F
musculorum spasmaretur, tunc declinat versus vnũ latus : alter versus alterũ declinat si neuter
dirigitur. Istis etiam mediantibus post iniectionem spermatis retrahitur ad priorẽ mensuram.

De anatomia cordis.

Creauit Deus cõr ex carne crassa forti & dura, vt esset longinquum à læsionibus,neq; nimis
velox.neq; nimis tardum esset ad motũ,neq; nimis paruum,propter multum aerẽ & sanguinẽ
quem recipit. Figura autẽ eius est pineata,qa latum aliquantulũ in rotundũ est in parte vna:&
hoc vt locum haberẽt amplum venæ,& arteriæ exeuntes & subintrantes in illa parte.Et in alia
sui extremitate punctale habet acumen,vt in vna sui parte contingeret ossa costarũ,quibus vi-
cinatur,ne læderetur ab ipsis.Et pineatam habet figurã, & rotundã,quia nulla figura melius,ꝙ
ista coniungit punctũ cum superficie, cum à puncto ꝑ crescentes circulos gradatim ꝑueniatur
ad vltimam superficiem, Inuoluitur autẽ cor in quodã forti pãniculo ad sui defensionẽ,qui ca-
psula cordis appellatur:inter quẽ & ipsum cor,tñ vacat spatium, quod sufficit ad plurimã cor-
dis dilatationẽ,ne ex cõstrictione inducat suffocationẽ in ipso. Colligatur autẽ cordi in tribus
locis.s.in punctali extremitate, vbi magis est chartilaginosa, propter defensionẽ illius partis à
duritie ossium vicinorũ : & in duabus auriculis similiter. Quæ quidẽ auriculæ apparent extra, G
quasi duo additamẽta carniũ,per quarũ inferiorẽ subintrat vena deportans sanguinẽ ab hepa-
te ad nutrimentũ cordis,& ad gñationem spũum,& sanguinis vitalis. Superiorẽ autẽ auriculã
subintrat canna pulmonis,deportãs aerem ad temperationẽ caloris innati : & ita leuioris.s.ae-
ris meatus est superior. Cor autẽ habet tres distinctiones,siue folliculos,ad modum quarũdam
bursarum : in quarũ parte suprema recipitur aer: in quarũ infima,recipitur sanguis : in quarum
media,quæ fouea appellatur, fit aeris & sanguinis cõmistio, & spirituum generatio. Vnde ille
locus in corde dicitur minera spirituũ. Cõponitur autẽ cor ex oĩbus generibus filorũ.s.longi-
tudinalibus,quibus attrahit:latitudinalibus,quibus expellit:et transuersis vtrorũq;,quibus re-
tinet. Vergit autem cor versus sinistrum aliquantulũ, vt det locum hepati posito in dextra par
te,ne duo tam calida membra in vna parte corporis ponantur corpus calefacientia. Sũt autem
duo subintrantia cor,vena concaua deferens sanguinem ad nutrimẽtum cordis, & generatio-
nem spirituum , & canna pulmonis deferens aerem, vt ex ipso & aere generetur spiritus. Duo
egrediunẽ,sicut est vena arterialis,vel arteria venalis: quæ sic appellaẽ, quia media est inter ve-
nam & arteriam,quæ deferunt sanguinem calidum , & subtilem ad nutrimẽtum pulmonis. Et
propter hoc dicunt quidam,ꝙ pulmo calidam,& siccam habet complexionẽ,quia nutritur ca- H
lido & sicco sanguine.s.cholerico.tñ ex accidẽti frigidus est & humidus. vnde dicitur propriũ
vas phlegmatis.humor.n.distillat à cerebro ad pulmonẽ,quasi pluuia. vñ ex accidẽti abundat
in eo phlegmatica humiditas. Ista autẽ vena vnam tantũ habet tunicam,cum oẽs alię ad minus
duas habeant:& hãc mollem habet,& hoc multiplici ratione. Vna ratio est,quia intrat substan
tiam pulmonis,quæ tenera est & mollis : & si vena esset crassa & dura, de facili posset siccari,&
suscipere rimam,& fixurã, & pulmo per ipsam. Alia ratio est,quia mollis est, vt sequatur motũ
pulmonis:quod nõ faceret si esset dura:& est ad modũ iunci in aqua,qui ex sua mollitie & fle-
xibilitate sequitur motum aquæ. Alia ratio est,quia vena non procedit per longam viam , imo
tantum per substantiam pulmonis:vnde iacet super pulmonem sicut super culcitram. Vnde si
sanguis venam impleat,cum nõ habeat durũ & resistens,non lędetur ex percussione. Alia ve-
na egrediens à corde est illa,quę dicitur aorta,quæ defert sanguinẽ vitalem ꝑ totum corpus: &
habet duas tunicas,interiorẽ durã,& exteriorẽ mollẽ : durã propter subtiliorẽ sanguinẽ & pe-
netrantẽ,ne ille extra resudaret.defert.n.sanguinẽ pulsatilem ista. Exteriorẽ habet mollẽ, qa si
haberet eã durã,cũ iste sanguis pulsatilis impleret illã interiorẽ , & ipsa exterior ex eius duritia
repercuteretur,& læderetur tunc:& ꝑpter hoc exterior mollis est, vt receptio ictus siue pulsus

A ſit tanq̃ in molli. Ramificatur autẽ iſta per totũ corpus. & eius rami interius ſuperiacent venis
quietis, vt tanq̃ volubile oĩno ſuſtenteť ab illis. Exterius vero iuxta ſupficiem corporis ſuppo-
nuntur eis, vnde habeant ea quaſi ſcuta & tegmẽta. Et diſcerniť iſte ſanguis pulſatilis qui vitalis
eſt ab ipſo ꝗ nutrimentalis eſt, qm̃ hic ſaluando exit interpolate, alius continue & quiete.

De anatomia pulmonis.

Viuit cor cũ ſuis dilatationibus & cõſtrictionibus & qetibus intermedijs. cuius calor excel-
lens, ſignum eſt audaciæ: ſupexcellens vero ſignum eſt manię. Non. n. magnitudo cordis cauſa
eſt audaciæ, neq; paruitas eſt cauſa timiditatis, qm̃ lepus & ceruus magnum cor habent ſm mẽ-
ſuralem ſibi ꝓportionem, cum timidi ſint. quædam ſimiliter animalia paruum habent cor, ſed
calidũ, & ꝑꝑ hoc audacia ſunt, ſicut ſerpens thirus, muſtella &c. Et qm̃ cordi neceſſaria fuit con-
tinua aeris attractio, vt in animalibus ambulabilibus: neq; potuit attrahi ab extrinſeco, tum ꝑꝑ
loquelam & vociferationẽ ſiue cantum, tum ꝑꝑ corruptionem aeris exterius, neceſſarium fuit
vt eſſet aliquod vas receptaculũ aeris attracti interius, vt aer reſeruareť ad tempus, & rectificareť
à ſuis nociuis qualitatibus, quod qdem vas pulmo vocatur. Eſt igitur pulmo caro tenera & ra-
ra, vt recipiat aerem in magna quantitate. Vnde animalia, quæ magnum habent pulmonem &
B valde rarum, multũ morantur ſub aqua. quæ paruum, parum morantur. hi. n. frequenter inſpi-
rant & exſpirant: alij vero tarius. Habet aũt pulmo magnam quandam cãnam, quę ſuperius ter
minatur ad epiglottidem, ꝑ quam attrahitur aer. quæ qdem canna ramificať & diſpergitur per
multam ſubſtantiam pulmonis. Et iterum ex oppoſita eius parte eſt cãna, quę ſubintrat cor de-
ſcendẽdo. Non aũt mouetur pulmo ꝑ ſe & ſuo ꝓprio motu, ſed potius motu dilatationis in in-
ſpiratione, & conſtrictionis in reſpiratione. q quidem motus à cor de ſunt, qm̃ in ſui cõpoſitiõe
pulmo non habet neruum, à quo eſt motus cõis mẽbro animalis. Exterius aũt inuoluitur qua-
dam pellicula, quæ fit ex neruo dilatato circa ipſum. & ex iſta pellicula totũ ſenſum habet in ſe.
Et eſt pulmo in illa cõparatione ad alia ambulantia, in qua ſunt branchiæ piſciũ ad ipſos piſces.
Habet aũt pulmo qnq; diſtinctiones, pelliculas. ſ. tres ex vna ſui parte: & duas ex altera: duas ma
iores, & tres minores: vt ſi forte lędať in vna vel duabus ſui partibus, ſalueť in alijs. qm̃ ſi eſſet cõ
tinuatio in ſui parte, læſio vnius partis ꝑ continuationem totale membrum læderet. Habet aũt
pulmo diſtinctiones duas maximas, & quinq; ſubdiſtinctiones paruas, quas pelliculas nũcupa
mus, vt ſi forte vna earum lædereť, & impediať à ſuo effectu & actione, altera ſuppleat, neq; ceſ-
ſet ab officio ſuo. Tres aũt illarum pellicularum magis vergunt verſus dextram. Quarũ vna nõ
C moueť ſicut cæteræ, ſed tm̃ ad hoc eſt vt ꝑ eam tranſeat vena concaua, quæ ab hepate dirigiť ad
ipſum cor, & illa vena eſt quaſi lectus in quo iacet. Duæ vero pelliculæ magis vergũt verſus ſi-
niſtrum, cuius dictionis hæc eſt ratio: quia tres pelliculæ à dextris ſunt: vt vna illarũ ſit vicinior
venæ concauæ quam veſtit. Alia ratio eſt, vt exeuntes ex ęquo duos panniculi ex parte cordis,
cum ipſo corde teneant ſiniſtram partem pectoris. Et tres pelliculæ ex parte hepatis tenebunt
dextram partem pectoris ex æquo, ne aliqua pars pectoris relinquať vacua magis q̃ alia. Tibia
aũt pulmonis inſtar ſtipitis habentis multas radices ramificatur ſm ſubſtantiam pulmonis, qui
qdem rami per totũ pulmonem diffunduť ita, ꝙ eorũ capita ſiue orificia extrinſece ſunt aper-
ta, neq; aliquo tꝑe clauduntur, ſed ſugunt cõtinue & attrahunt ſuperfluitates pectoralium, de-
ſcendentes à capite ad loca inferiora pectoris. Neq; ſolum ꝑ illos ramos cannæ pulmonis attra-
huntur ſupfluitates cordis, ſed ẽt ſuperfluitates à capite deſcendentes. Eſt aũt pellicula quædam
diuidens ſuos thoraces à ſe inuicem, tranſiens per maiorem diuiſionem pulmonis, quaſi diſtin
guens eũ in duas medietates, alligatas cum ſpinis dorſi poſterius, anterius vero pectori. Cuius
cauſa finalis prohibet ne tranſeat aliquod læſiuum ab vno thorace ad alium, ſi lædatur vel patia
tur prius, q̃ alius. Canna aũt pulmonis ſuperius cõponitur ex annulis quibuſdam perfectis: in-
D ferius aũt ex annulis imperfectis. quanto. n. magis aſcendit canna, tanto ꝑfectiores ſunt circuli,
ita ꝙ in aſcenſu decreſcũt, donec perueniat ad perfectionem. Gibboſitas aũt ipſorum annulorũ
vergit exterius, & efficit gutturis tumorem. verſus aũt interiorem partem vbi deficiunt circuli,
eſt quædam pellicula fortis & ſpiſſa, quæ ſupplet officium circulorũ. Qñ aũt cibus recipiť in gu
lam, illa pellicula cedit ipſi, & reflectiť interius hora deglutitionis, ne impediat illã, ſicut impedi
ret, ſi eſſet chartilago interius, ſicut exterius. Superioris aũt partis illius cãnæ, & exterioris illius
duplex eſt iuuamentũ. vnũ, vt inſpiratio & exſpiratio fiat ꝑ ipſum, aliud, vt ſit primũ inſtrumen
tum formationis vocis, & ita fiat inſtrumentũ virtutis voluntarie mobilis. Et eſt ſimile de pelli
cula cooperiente cerebrũ, cuius duplex eſt iuuamentũ. Vnum, vt cõiungat venas & neruos &
& arterias exeũtes à cerebro, aliud vt regat & inuoluat cerebrum ne lædatur & diſſipeť, cum ſit
teneræ ſubſtantiæ. Exſpirať ergo ſuperfluitas aerea, quæ perueniens ad guttur, format vocem.
Natura ergo format ſibi ſupfluitates, & adaptat ad quędam ſui iuuamẽta. ſ. ſquamas in piſcibus,
& pilos in corpore. Cõponiť autem guttur ex tribus fruſtulis ad formandam vocẽ ſecundũ plu
res ſui differentias. ſ. gracilẽ, & craſſam, & ita de alijs. qm̃ ad diuerſos motus & contrarios alicu-
ius membri, neceſſaria ſunt plura fruſtula alicuius membri, ſicut patet in digitis, qui ad varios
motus aptanť. quorum primũ fruſtulum eſt quędam chartilago compoſita ad modum aliarum

* al. thoraca

cannarum

cannarum ambarũ.Ipſius circulus eſt imperfectus,ad modũ peltę,cuius gibboſitas extra appa- E
ret in gutture. Eius vero defectus eſt verſus gulã. vnde chartilago peltalis vocaẽ. Cuius quodã
modo ſupplet defectum quædam chartilago ſuppoſita iſti inferius,ſimiliter circulũ faciens im-
perfectum. ſed contrario modo ſe habet peltali,qa eius gibboſitas interius eſt verſus gulã, defe
ctus vero exterius verſus guttur eſt. Et ita ſe habet hæc chartilago, ꝙ oriẽ ſeu collocaẽ ſup infe-
riorẽ chartilaginẽ;cuius opus eſt ne impediat deglutitionem,qñ gula dilataẽ verſus ipſam. hæc
aũt chartilago cymbalaris,& coopertoria vocaẽ.Et eſt alia chartilago, q̃ appellatur nomen non
habẽs,cum modo collocẽ verſus partem exteriorẽ, modo verſus interiorẽ, qñ opus fuerit:qa
eius iuuamentũ eſt,vt qñ deglutitur cibus in gulã,interim tegat os tracheæ:& iterum cũ forme
tur vox in gutture,interim tegat os gulæ. Si aũt accidat,ꝙ loquaẽ deglutiens aliquid,remoueẽ
id operculũ,& aperitur os tracheæ:& quando ſubintrat mica panis per tracheam,tunc natura ꝑ
fortem tuſſim conatur expellere illam.Chartilago autem nomen non habens,duo habet addi-
tamenta,hâc illa quæ ſubintrant illud cooperculum,ſiue cymbalarem chartilaginem,& tenent
ipſam in debito loco & poſitione.In formatione autem vocis,quanto magis eleuatur peltalis,
& cymbalaris,tanto magis gracileſcit vox,& trachea arteria tanto magis elongatur & arctatur:
qñ vero illæ chartilagines deprimuntur,vox craſſeſcit,& trachea dilatatur intus magis. F

De anatomia diaphragmatis.

Diaphragma eſt quædam pellicula diuidens regionẽ vitaliũ à regione nutritiuorũ. vnde di-
citur diaphragma,quaſi duo frangens,Cuius cõpoſitio eſt ex neruis & ligamentis. Habet aũt il
lud iuuamentũ.ſ.vt ſit primũ principiũ motus inſpiratiõis, & exſpirationis.motu.n.diaphrag-
matis moueẽ pulmo.pulmo aũt non moueẽ ex ſe vel ꝑ ſe,cũ non habeat neruum in ſe. Alliga-
tur aũt diaphragma ſpinæ dorſi retro,& anterius pectori. Et annexum eſt circumquaq; corpus
corpori ꝑ circuitum, per muſculos aũt haber motum circularẽ. Cum aũt motus dilatationis in
circulo,à medio puncto incipiat,& termineẽ in extremitatibus, & motus cõſtrictionis incipiat
ab extremitatibus,& termineẽ in medio.neceſſe fuit vt principium motus diaphragmatis eſſet
in medio illius.Deſcendit ergo à ſexto pari neruorũ quidã neruus directe,& ꝑpendiculariter ꝑ
medium punctum ipſius diaphragmatis,pręſtans & ſenſum,& motum,q poſtea ramificatur,&
diffunditur per totũ diaphragma.Præterea veniunt alij duo nerui à quinto,& quarto pari ner-
uorum ab ipſa ſpinali medulla,& ſpondylis,fetentes prædicto neruo principium: qui qdem vt
adhæreat veſtitur carne,vt in ſuo defectu ſubintret pelliculam illam,quæ eſt diuidens duos tho
races,facientes duas diſtinctiones pectoris:& quodam modo veſtitur,& adhæret donec perue G
niat ad diaphragma. Contingit aũt ꝙ diaphragma quandoq; apoſtematur, & impeditur à ſuo
motu,& tunc iuuatur à qbuſdam muſculis lateraliter ei venientibus,qui ſunt.84.teſtante. Gal.
& etiam iuuatur à folijs narium per vehementem inſpirationem,& exſpirationem.

De anatomia cerebri.

Et cerebrum diuiditur in tres ſubſtãtias,in velarẽ,medullarẽ, & ventres plenos ſpirituum,q
ſunt principia neruorum à cerebro orientiũ. Cerebrum aũt eſt frigidum,& humidum. Frigidũ
vero,ne inflãmetur vapore fumorum aſcendentiũ à ſtomacho,& ne inflãmetur motu neruorũ
ſenſibilium,vel per operatiões ſenſibiles,vt imaginationes,& cogitationes,& vt temperet ſua
frigiditate ſpiritus vitales calidos aſcendentes.Molle & humidũ eſt,vt de facili ſuſcipiat impreſ
ſiones ſenſibiles,& vt poſſit eſſe nutrimentum neruorũ,qui à principio ſui molles ſunt,& gra-
datim,& ſucceſſiue indurantur. Item leues ſunt nerui,rari,& flexuoſi:leues,vt ſuſcipiant ſpũs:
rari,vt præſtarẽt ei facilem motum,& directum,& velocẽ:flexuoſi,vt deſeruiãt mẽbris ad regẽ-
dũ ſe faciliter verſus quãlibet partẽ.Item cerebrũ in anteriori ſui parte eſt mollius & humidius,
propter neruos ſenſibiles inde orientes,qui molliores habent eſſe,q̃ nerui motiui.In poſteriori
ſui parte durius eſt,propter neruos motiuos inde orientes,qui duriores habẽt eſſe,q̃ nerui ſen- H
ſibiles,& propter illam partem,in qua eſt theſaurus memoriæ & repoſitio formarũ. Cerebrum
autem ſecũdum latiudinem diuiſum eſt in duas partes,vt hoc membrum vnum ſit, ſicut & cæ-
tera membra bina,vt ſi forte lædatur vna eius pars,altera ſerueẽ illæſa. Deſcendit aũt poſterior
pars cerebri cum ſuis velaminibus in concauitatẽ ſpinæ,& ex illa parte oriũtur nerui, ex vtraq;
parte lateraliter atq; ad ambas partes corporis vicinas tendunt.

De anatomia neruorum à ſpinali medulla orientium.

A ſpinali medulla.xxx.paria neruorum oriuntur,& vnus neruus,qui caret pari.quorũ vij. à
ſpondylis colli oriũtur;alia vero vij.à ſuperiorum coſtarum ſpondylis oriuntur,quæ in rectitu-
dine pectoris ſita ſunt.Alia vero quinq;,quę ſunt poſt ipſa,ab inferioribus coſtarũ ſpondylis na
ſcunẽ. Oriunẽ & alia quinq; à quinq; ſpondylis renũ. Ab oſſe vero, quod renibus ſupponitur,
oriunẽ alia tria: poſt quę alia tria ab oſſe caudæ naſcunẽ.A caudæ aũt ſummitate neruus carens
pari oriẽ. Primi paris egreſſio eſt à duobus ſpondyli primi foraminibus,quod in capitis ſolũ,
muſculis ſpargitur: & eſt paruum, & minutum.quoniam melius videtur,cũ locus,à quo ægre-
ditur ſit anguſtus.Par ſecundum à foramine,quod eſt inter primum ſpondylũ & ſecũdum,ori-
tur,cuius maior pars tranſuerſa ad cutem capitis aſcendit,dans ei motum.Et quod primum mi-

nus facit

A nus facit pp sui paruitatem, consequens ipsum complete emendat. musculoq; colli & maxilla-
rum coniungit,dans ei motum. Par tertiū exiens à foramine inter secūdum & tertiū spondylū,
statim in duo diuidit ex vtraq; parte.quarum vna musculis qui maxillas mouent transmittitur,
& est qñ musculis miscet temporum,& cum musculis aurium in bestijs,& qñq; in hominibus:
alia vero pars ipsius p musculos dispergit,qui inter vtrasq; locant scapulas. Par vero quartū in-
ter tertium & quartum spondylum exoritur,& partit in duo sicut pcedens.sed pars ipsius ascē-
dens est parua.Er quidam dixerunt iam,q ab ea penetrant rami sicut araneę tela extensa super
venam,donec ad diaphragma pueniat,separans sup duo latera diaphragmatis,& pectus in duo
media partiēdo incedens.sed eius pars minor ad superiora reflectit,& in fundo musculorū pro
fundat,donec ad suprema vadat,& musculis mandat ramos, q inter caput & collum sunt cōes.
& dixerunt qdam q ab eo ad dorsum descendit ramus.Quintum vero par inter quartum & qn
tum egressum in tres diuidit partes:& est vnus ramus,& est minor pars perueniens ad muscu-
los,qui caput anterius puertūt,& ad alios musculos qui capiti sunt cōes & collo,& alter ramus
ad musculos scapularum dirigit,& miscetur,& ad mediū penetrat diaphragmatis.Par vero sex-
tum,septimū,& octauū,ab alijs fm ordinem egredit foraminibus. Sed octaui egressio est à fora
B mine cōi inter finem spondylorum colli & primum spondylū dorsi.& eorum rami vehementi
miscent mistura.fm plutimum eius ad scapulæ peruenit superficiem.& pars eius maior, quę est
ex quarto,& minori parte,quæ est ex tertio peruenit ad diaphragma.& plurimū septimū perue
nit in adiutorium.licet sint qdam qui ex ipsis ramis ad musculos capitis & colli & dorsi cum ra-
mis quinti associati vadant ad diaphragma.sed tñ ille,qui est ex quinto,ad partem manus tēdit,
& non transit scapulam.Sexti vero paris qdam ad musculos scapularū dirigunt,& alij mouent
adiutorium,alij vero à superioribus partibus dant sensum adiutorio,alij mouent brachium,alij
per cutem adiutorij.Septimi vero paris qdam mandant musculis qui sunt in adiutorio, q spar-
gunt dantes eis sensum.Octaui vero paris partes quędam p cutem hanc qdem partiunt,dantes
eis sensum.alij vero ad musculos brachij tendunt motū manibus pstantes. Primum autē par ex
partibus membrorū pectoris egredit inter primū & secundū spondylum pectoris,quod in duas
diuidit partes,quæ aūt maior est,in omnibus musculis spargit costarum,& in musculis dorsi su-
per primas costas extensum,pcedit,& octauo neruorū colli obuiat, & similiter ad manus ptens-
ditur,donec ad digitos & palmam perueniat & manū, & segregatur per eam, dans ei motū vel
sensum.Par vero secundū,à foramine egredit,quod pdictum sequit foramē,cuius pars ad adiu-
C torij tendit superciem,dans ei sensum.& ipsius residuū cum alijs partibus q remanserūt,aggre-
gantur,& ad musculos scapulæ qui sup eam positi sunt ascendunt,ipsius mouentes iuncturam.
& ad musculos perueniūt dorsi,qui ex istis neruis spondylorū pectoris oriunt. Et ramus,qui ad
scapulam non protendit,ad musculos dorsi vadit,& ad musculos q sunt inter costas primas in
posterioribus pectoris positas.Qui vero ex spondylis secundarū nascunt costarum,ad muscu-
los veniunt,q sunt inter costas & ramos,cū istorum neruorum ramis.Pręterea à ramis neruorū
arterię & venę aperte currūt, & spinalem medullā ingrediunt per loca vnde ipsi egrediuntur.
Nerui exeuntes à duobus spondylis pectoris in hoc cōicant,q pars eorū ad musculos dorsi per
uenit,& pars ad musculos ventris,& ad musculos qui sunt in dorso pressi.tertia aūt superior cū
neruis miscet,qui à cerebro sunt descendentes,& nō alia. Et duo paria inferiora ad partes crurū
multos transmittunt ramos,cum qbus ramus tertię partis,& ramus nerui primi,ossibus alcha-
tim miscent.Sed isti duo rami coxę non pertranseunt iuncturam,sed in ipsius spargunt muscu-
lis,& ita eos pertrānseunt incedendo ad crura. Neruorum aūt crurum & pedum forma, à ner-
uis manuum & pedum separat in eo,q non iungunt,& inclinant submersi ad cerebrū. Non est
aūt forma continuitatis adiutorij cū scapula,sicut forma continuitatis femoris cū coxa,neq; ex-
D tremitates cum origine suorum neruorum.Et isti quidem nerui ex parte cruris,diuersis tendūt
modis.sunt enim ex eis qui occultant,sunt qui manifestant, sunt qui submergunt sub musculis
cooperti.Et quia musculi qui ex parte femoris oriunt, neruos ad vtrosq; pedes non habuerunt
à posterioribus partibus,neq; ab occulto femorum,propterea ibi musculi multi & venæ factæ
fuerunt,vt pars neruorum quę est in pectine,curreret & penetraret in foramine, quod ad testi-
culos descendit, donec ad musculos vadat femoris, & descendat ad musculos poplitis. primū
aūt par ex neruis sequentium spondylorum commiscetur cū neruis antecedentibus, sicut dixi-
mus. Alia vero paria,& vnū par, quod ab extremitate oritur caudę,musculis spargunt sphincte
ris,& ipsius virgę,& musculo vesicę,& matricis,& in panniculis ventris, & in partibus dome-
sticis superioribus ossis femoris,& in musculis qui nascuntur ab ossibus alchatim.

De anatomia venæ concauæ.

Vena ventrē habens ad cor,qñ venit in rectitudinem diaphragmatis, transmittit ramos ad
ipsum nutriendū.quę postea,perforat diaphragma,p cuius foramen venę subtiles ab eis disgre-
gatę panniculo, q pectus in duas diuidit partes,& cordis capsulæ,atq; glandulæ,quæ à medicis
vocat mina,continuantur, & per prædicta sparguntur membra.Postea vero quidam magnus
ramus ab eis separatur, qui vni duarum cordis auricularum, dextræ scilicet continuatur, &

diuiditur

diuiditur in tres partes, quarum maior dextram cordis aurem intrat, ſecũda cordis ſuꝑficiem ex E
teriorem circuit. tertia vero ad inferiora ramos tranſmittit. & poſtea ꝓcedit aſcẽdendo, & retor-
quet ad furculas. Et tranſmittit à ſe ramos ad nutritionem omniũ partium vicinarum interiorũ
& exteriorum. Qñ autem ramificaẽ ex vtraq; parte, & venit in rectitudine axillarũ, ramus qdã
magnus exterius ab ea egrediẽ, & ad locum qui eſt in alis axillæ ꝓtendiẽ, quæ baſilica appellaẽ.
Sed ẽt prior, quæ relinquiẽ circa furculas, quæ eſt ſtipes huius baſilicæ, in duas diuiditur partes:
quarum vna ad dextram: altera ad ſiniſtram tendit. Et iterum vtraq; iſtarum ſubdiuidiẽ. Quarũ
vna diuiſio, humero ſuppoſita ad manum tẽdit, & vocaẽ cephalica. Alia vero diuiſio vtrinq; in
duas diuidiẽ partes. Quarum vna ꝑ interiores partes colli aſcendit, quouſq; craniũ intret, & par
tes membrorũ cerebri, & ſuorum panniculorum ibidem irrigat. & in trãſitu eius ꝑ collum vſq;
ad cerebrum diuiduẽ ab eo rami ſubtiles, qui membra in collo humectant. & hæc vena gaudet
cholera: Alia vero manifeſta aſcẽdit, quouſq; ꝑ faciem, oculos, caput, & nares diuidiẽ, vt omnia
membra nutriat, quę ideo manifeſta vocaẽ. A vena aũt humerali, dum ꝑ cubitũ tranſit, rami qui
dam ſubtiles ſeparanẽ, à qbus ea quæ in adiutorio exterius manifeſta ſunt, irriganẽ. Similiter ſub
vena axillarum aggreganẽ rami ſubtiles, qui rami adiutorij muſculos nutriũt. Et qñ humeralis
vena & axillaris ꝓpe cubiti iuncturam veniunt, duæ partes ab eis ſeparanẽ, vna. ſ. ab axillari, alia F
ab humerali. & cõiunctim aſcendũt quouſq; ex eis vna fiat vena, quæ purpurea vocaẽ. Alia ve-
ro humeralis pars ꝓtenditur ſm diuerſas adiutorij partes, & ſuꝑ arundine altera tranſit: & voca
tur funis brachij. Axillaris vero pars altera, q̃ vna eſt ex inferioribus partibus brachij, quę eſt in
ꝓfundo, vſq; adeo protendiẽ, quouſq; ad caput inferioris arundinis ꝑueniat. & fit ex ramis ſuis
vena vna, quæ eſt inter medium & auricularem, quæ ſaluatella appellaẽ. Pars aũt quæ ad corpo-
ris inferiora deſcendit, ſuꝑ ſpondylos coſtarum tranſit, deſcendendoq; inferius porrigiẽ. à qua
egrediunẽ rami, qui vadunt ad renum faſcias, & ſuorum panniculorum, & ad mẽbra quæ ex eis
diſponuntur, & ea nutriunt. A qua poſtea duo rami magni ſeparanẽ, qui renum intrant cõcaui-
tates, poſt quos reperiunẽ duo alij, qui ad teſticulos vadunt, Deinceps ab eodẽ in rectitudinem
cuiuſq; ſpondyli duo alij ſeparanẽ, qui ad vtraq; ꝓcedentes membra, quæ circa ipſa ſunt, vel quę
ſunt occulta, vt vulua, veſica: vel manifeſta, ſicut venter, ilia, humectãt. quæ quãdo ad vltimum
venerit ſpondylum, in duas ſeparatur. quarum vna ad dextrum pedem, & alia ad ſiniſtrum va-
dit. Et ab his ſegregantur partes quæ femorum muſculos nutriunt. quarum quędam ſunt occul
tæ, à quibus occulti nutriuntur muſculi, quędam manifeſtæ, quę manifeſtos humectant muſcu-
los. Quæ iterum quando peruenerit ad genu, in tres diuiditur partes: Quarum vna per molam G
tranſit, cuius rami, omnes cruris muſculos nutriunt, qui interius & exterius inueniuntur. Alia
vero ad partem cruris domeſticam tendit: quæ ſimiliter occultatur vſq; adeo taliter, donec par-
tem ſuper malleolum interiorem operire incipiat: & tunc ex ea, quæ ſaphena vocatur, fit vena.
Pars vero tertia ad partem cruris ſylueſtrem tendit, quæ ſimiliter occultatur quouſq; ad malleo
lum veniat exteriorem, quæ dicitur iſchiadica. Ab vtraq; autem iſtarum, quando ad pedẽ per-
ueniunt, ſeparantur partes quæ per pedem ſparguntur. quarum illę quæ in partibus digitorum
ſunt, & ſi ab eo reperiantur, venæ iſchiadicæ ſunt partes.

De anatomia venarum manus.

Venæ autẽ manus quę phlebotomanẽ, ſunt qnq;: nigra ſiue purpurea, baſilica, funis brachij,
& axillaris, quę eſt ramus baſilicæ, & ſceilem, & cephalica, quę omnibus maior eſt. Baſilica vero
magni timoris eſt ꝓpterea ꝙ arteria cadit ſub ea. & neruus & muſculus ẽt ſub ea cadunt. In baſi-
lica quoq; phlebotomanda quanto plus ad brachium deſcẽderis, erit ſanius. Propterea ſciendũ
ꝙ baſilica axillaris & cephalica ſuꝑ iuncturam phlebotomię approprianẽ, & non ſub ea, neq; in
ea, vt ſanguis bene ſaliat, & ſit ſecuritas à nocumentis neruorum & arteriarum. Cephalica vero
quod eſt ex collo ſupra ipſum partim, & partim ſub ipſo euacuat, & terminũ partis hepatis non H
pertranſit, neq; hypochondriorũ. Baſilica vero euacuat partes pectoris, & quod eſt à parte ven
tris inferius. Nigrę vero iudiciũ inter cephalicam & baſilicam mediũ eſt. Funis vero brachij ſi-
milis eſt cephalicę, Sceilẽ ſiue ſaluatella qdẽ, quę in dextra, doloribus hepatis confert: & quæ in
ſiniſtra, doloribus ſplenis. Et ꝙ ſanguis phlebotomię dimittaẽ donec per ſe reſtringiẽ. Manus
quoq; illius q phlebotomaẽ, in aqua calida poniẽ, ne cito ſanguis reſtringaẽ. Sed arteria manus
q̃ phlebotomaẽ, eſt arteria quę inter pollicem & indicem exiſtit. Eius iuuamentũ in antiquis do
loribus hepatis & diaphragmatis eſt mirabile. Galenus hoc vidit ſomniãs, & expertus eſt poſtea.
Et ex venis pedũ, quæ phlebotomanẽ, vna eſt iſchiadica, & eſt à parte ſylueſtri calcanei: eſt alia
ſub eo, aut ſupra ipſum. Et ligaẽ in faſcia, & inuoluiẽ quod ẽ ſupra ipſum in ſummitate coxę vſq;
ad calcaneũ fortiter. Et melius qdẽ eſt vt balneetur ante. Et ſi ipſa fuerit occulta, aliquis ſuorum
phlebotomeẽ ramorũ, qui inter minimũ & ſecundũ exiſtit. Et iuuamentũ phlebotomię iſchiadi
cæ magnum eſt in dolore iſchij, & podagræ, & in varice, & elephantiaſi. Et ſaphena, q̃ eſt ver-
ſus inferiorem partem pedis, manifeſtior eſt q̃ iſchiadica quę phlebotomatur ad euacuationem
ſanguinis ex membris ſub hepate, & vt ſanguis à ſuperioribus ad inferiora declinet. quare mẽ-
ſtrua prouocat, & hæmorrhoidum orificia aperit. Et ſuper calcaneum retro eſt vena, quæ eſt
ſaphenę

 134

A saphenæ ramus,& operatur quantum ipsa. Et ad summum phlebotomia venarũ pedum cõfert ægritudinibus, quæ fiunt ex materiebus ad caput declinantibus, & ægritudinibus matricis.& magis debilitat q̃ phlebotomia venarũ manus. In venis capitis q̃ phlebotomant̃, quædam sunt quietę, quędã pulsatiles. Quietę sunt vena frontis, quę inter duo existit supcilia. cuius phlebotomia confert grauitati capitis,&,pptie illi q̃ est in posteriori parte, & grauitati oculorũ,& dolori capitis. Sup cornu capitis phlebotomat̃ pp hemicraniã,& vlcera capitis. Et duæ venæ temporum, quæ flexuose incedunt: Et duæ venę, q̃ sunt in angulis oculorũ lachrymalibus, non apparent multum, nisi pp constrictionẽ suffocantẽ. Et in ipsis non est pfundãdus phlebotomus, qm forte fierent fistulæ.& nõ egredit̃ sanguis nisi paucus. Iuuamentũ phlebotomię harũ existit in dolore capitis,& hemicrania,& ophthalmia antiqua,& lachrymis,& panno,& scabie palpebrarum,& nyctalopibus. Et sunt tres venæ, quarũ locus est post locũ vbi extremitas auris tãgit qñ puenit ad capillos. & vna earum est magis manifesta, q̃ phlebotomat̃ in principio aquæ, & qñ caput stomachi fumum recipit.& post hoc cõfert vlceribus crurũ,& colli,& posteriorum capitis. Et ex istis sunt duæ iugulares.& minuunt̃ in principio lepræ,& fortis anginæ,& angustatione anhelitus,& in asthmate acuto,& in raucedine vocis,& in apostemate pulmonis,& in spirã

B di difficultate, q̃ ex multo sanguine fit calido,& ægritudinibus splenis & laterũ. Modus ligãdi eas est, q̃ oportet trahere caput ad contrariũ partis phlebotomiæ, vt vena extendat̃ sicut chorda. Et ex eis sunt venæ labiorũ.s.quatuor.super vnũquodq; existit par, quę conferunt vlceribus oris,& pustulis, & doloribus gingiuarum,& earũ apostematibus, & earũ laxitati,& vlceribus,& fistulis,& scissuris,q̃ sunt in eis. Et ex eis est vena q̃ est sub lingua.& pp grauitatẽ linguæ, quę est ex sanguine, minuit̃. Et ex eis est vena,& est inter mentũ & labiũ inferius, quæ phlebotomat̃ pp oris foetorem; Et ex eis est vena furculæ, quæ phlebotomat̃ in mordicationibus oris stomachi. Et ex venis, quæ phlebotomant̃ in corpore, sunt duæ vene supra ventrem, quarũ vna supra hepar, altera supra splenẽ.& phlebotomat̃ dextra in hydrope,& sinistra in ęgritudinibus splenis. Ex arterijs vero quæ sunt in capite, est arteria tpis, quæ quandoq; phlebotomat̃, quandoq; inciditur, quandoq; extrahitur, quandoq; aduritur.& hoc fit, vt rheumatismi subtiles constringantur, qui ad oculos descendunt. Et duæ arteriæ, quæ sunt post aures. quæ phlebotomantur, ppter species ophthalmiæ,& principium aquæ,& pannos,& nyctalopas,& antiquum dolorem hepatis. In earum tamen phlebotomia semper existit timor,& tardatur consolidatio.

De anatomia membrorum consimilium.

C Omnis operatio ab anima procedens, vt melius in actum procedat, in corporibus nostris pficitur. Instrumentorum autem corporalium alia sunt simplicia, alia composita. Simplicia sunt, quarum quamcunq; partem sumpseris, sensibilem communitatem habet cum corpore & diffinitionem. Composita vero sunt illa, quæ non &c. Sed quoniam simplicia sunt in compositis, & non conuertitur, de his prius dicendum.

De ossibus.

Inter simplicia primum est os, quod est fundamentum totius corporis,& erectio & sustentamentum motus & sensus. Quædam ossa specialia habent iuuamenta. Quoddam enim propter fundamentum est, vt os spinæ, siue ossa spondylorum. Quędam, vt sint sustentamentum sensus & motus, vt sunt ossa pedum,& tibiarum,& crurum. Quoddam ad tuendum, vt os cranij, nimirũ ad tuendum cerebrum ab extrinseco nocumẽto. Quoddam ad replendum, vt os quod supra spondylum excrescit quasi additamentum.& hæc ossa sesamina vel simemia dicũtur. huiusmodi ossa maxime reperiuntur piscium, scilicet qui non habent medullam transeuntem per mediũ spondylorum. quare parum apparent huiusmodi ossa in eis.

De chartilagine.

D Est aũt chartilago membrum mediocre in natura inter os & carnẽ. est.n. mollior osse durior carne.& est pp hoc in animali, vt sit diuisiuũ ossis à carne, ne nimis durum coniungat̃ cũ molli immediate. Propterea vero caro qñ vulneratur & quassatur ab extrinseco, magis læditur ab intrinseco osse pp sui duritiem. Quædam tñ chartilagines specialia habent iuuamenta. Vnde quędam posita est in animali, vt sit iuuamentum extremitatum bucellarum ingredientium vacuitates alterius ossis,& concauitatum eiusdem. qm inter illa minor læsio est, q̃ si durum supra durũ fricaretur in motu. Quædam posita est in extremitate scapularum & humerorũ, vt in hora percussionis minor fiat læsio: quædam ad defensaculum nocumenti extrinsecus aduenientis, vt chartilago ante os stomachi posita quasi ensis protensa. Quædam est suscipiens & retinens musculos à remotis partibus venientes,& dicitur chartilago epiglottalis. Quædam vt sit suspensorium carnium inferiorum. quæ ponitur in extremitatibus costarũ inferiorum & perfectarum.

De neruo.

Neruus est mẽbrũ mediocre in duritia, dilatabile & extensibile, solutionẽ continuitatis non de facili recipiens siue rupturam, sustentaculum motus & sensus ad vniuersa corporis mẽbra.

De chorda.

Chorda est membrum ab extremitatibus musculi ortum habens, ad similitudinem chordæ

arcus

arcus effecta. Quemadmodum enim chorda arcus incuruata incuruatur arcus,& relaxata rela- E
xatur:ſic muſculo relaxato,chorda impellitur à muſculo & relaxatur,quare membrum extẽdi-
tur:muſculo vero contracto,contrahitur & chorda,quare membrum incuruatur.

De ligamento.

Ligamẽtum eſt membrum inſenſibile,ortum habens ab extremitate oſſis, inſenſibile per ſe,
ſenſibile tamen per accidens: quoniam per muſculum. Et eſt duplicis iuuamenti in corpore:
vnum eſt,vt ipſo medio iungatur os cum neruo:aliud eſt,vt cum neruo iungatur ad hoc,vt for
tis ſit,cum ſubtilis ſit in eius ortu,à cerebro ſcilicet,vel à ſpinali medulla alba,& cum multipli-
cem ſuſcipiat deciſionem in eius proceſſu.

De muſculo,& tendone.

Muſculus eſt membrum ex neruis, ligamentis, & carne,ligamentorum & neruorum inter-
ſtitia replens, compoſitum, vt ipſo tracto,vel dilatato ſecundum ſui partes,ſequatur extenſio
vel incuruatio membri mediante chorda.Et eſt muſculus idem quod lacertus,quaſi laceratus,
ideſt diuiſus ſecundum diuerſas ſui partes. Tendo autem non eſt ligamentum,vt quidam exiſti
mant,ſed eſt idem quod chorda.

De arteria. F

Arteria eſt membrum ortum habens à corde,concauum exiſtens,vt per eius concauitatem
concurrat ſpiritus vitalis ad omnes partes corporis.

De vena.

Vena eſt membrum ortum habens ab hepate ſecundum Gal.concauum exiſtens,vt per eius
concauitatem ſanguinis nutrimentalis tranſmittatur ad omnes partes corporis.

De panniculo.

Panniculus propter multam neceſſitatem in corpore creatus eſt. Quidam enim continent
membrum in ſua forma debita & poſitione, vt panniculus inuoluens cerebrum:ipſum enim
eſt molle:ſimiliter panniculus inuoluens inteſtina. Quidam eſt diuidens nutritiua à ſpirituali-
bus,vt diaphragma.Quidam eſt cooperiẽs intrinſecam coſtarum ſuperficiem.Quidam eſt ſen-
ſificans,& tales ſunt qui pulmonis,hepatis,ſplenis,renum habentur:vnde in profunditate ſub-
ſtantiæ eorum non ſenſificatur homo extrinſecus,niſi ſecundum duos panniculos:Præterea re
nes mediante ſuo panniculo ſuſpenduntur in fine dorſi.

De medulla oſſium.

Medullam quidam exiſtimant eſſe membrum,cum mihi dubium ſit. Mollis eſt in ſubſtantia G
vnctuoſa,quoniam mediante eius virtute ſuſtentatur.

De carne.

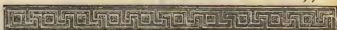
Caro eſt propter hoc,vt repleat interſtitia neruorũ & ligamentorũ,venarum & arteriarum. * al. intrinſeca

De humore.

Eſt humor membrum molle, ad ſuſcipiendũ impreſſionem de facili.]Ex his ergo poteſt eli-
ci,ꝙ membrorũ ſimplicium quędam ſunt dura vt oſſa, quædam mollia vt humor,quędã media
inter mollitiem & duritiem vt media, quædam magis accidẽtia ad duritiem,quædam magis ad
mollitiem.Item ꝙ omnium membrorum ſimplicium ſiue conſimiliũ cauſa materialis eſt ſper-
ma, ꝓter q̃ carnis,& adipis ſiue pinguedinis. Adipis.n.cauſa materialis eſt vnctuoſitas ſangui-
nis,frigiditas & humiditas efficiens:& remotio à partibus à principio caloris.ſ.à corde.Et poſi-
tio eius localis.ſ.circa partes ventris & renes.Carnis vero,purior pars ſanguinis eſt cauſa mate-
rialis:efficiens,calor & ſiccitas.villorũ à ſe deciſione, venarũ & arteriarum interſtitia ſm ſui po
ſitionem debitã adimplens.Item carnis diuerſæ ſunt ſpẽs.quædam.n.dura,vt caro cordis. quæ-
dam mollis,vt caro pulmonis.quædam mediocris,vt caro hepatis.Item carnes differunt ſm co
lorem.quædã.n.nigra,vt caro ſplenis.quædã alba,vt caro glandis, teſticulorũ. quædam albior, H
vt caro vberum.quædam purpurea,vt caro hepatis,quædam rubra,vt caro cõis.quædam rubi-
cunda,vt caro cordis.quædam flãmeola,vt caro pulmonis.quædam crocea,vt caro maxillarũ.
De ſpermate aũt dubitaĩ vtrum ſit materia prædictorum,vt dictum eſt,propter diuerſas opinio
nes Ariſto.& Gal.Secundum Ariſto.ſperma viri coagulo comparatur: ſperma autem mulieris
lacti.Quare in ſpermate viri eſt virtus coagulationis actiue:in ſpermate muliebri eſt virtus co-
agulationis paſſiue.Secundum Gal.vtriuſqꝫ ſperma coaguli eſt materia:ſed virile fortius, mu-
liebre debilius.Item pars ſpermatis tranſit ad glanduloſam carnẽ in oſcheum depoſita, ſimilis
ex ſimili ꝓducta,ad ſimilitudinem partis paſtæ depoſitæ quaſi fermentũ alterius.Item glandula
rum quædam poſita eſt in radice linguæ,humiditatis collectiua,vnde hauritorium ſaliuę dicĩ.
quædam in locis iuncturalibus,ſimiliter humiditatis collectiua,vt ſub axillis & in inguinibus.
Item q̃dam carnes ſunt villoſę.quædam carent villis,vt caro pulmonis, hepatis,ſplenis,renum.
Villoſę,vt muſculi,q̃bus deferunĩ ſenſus & motus per diuerſa corporis mẽbra. Membrorum
aũt villos habentiũ quædam habent villos longitudinales,& hi ſunt attractiui.quædã latitudi-
nales,& hi ſunt villi expulſiui.quædam vero tranſuerſales,& hi ſunt retentiui. Quoddam autẽ
mẽbrũ magis habet de villis lõgitudinalibus & latitudinalibus,vt gula:quoddã magis de trãſ-

A uersis & latitudinalibus, vt stomachus. quoddam magis de latitudinalibus, q̃ de alijs, vt intesti-
na. Item membrorum villos habentium quædam habent vnam tunicam tm̃, vt vesica, quia hu-
iusmodi ratione mollis substantiæ contentiuæ: quædã duas, vt arteriæ, stomachus, & intestina:
& hoc ne fiat fissura in his qua exiret sanguis. q̃m nimia relaxatione, ipsius exhalarent spiritus.
& ad impedimentum vtriusq; operationis, propter diuersas operationes descendentes à diuer-
sis principijs diuersarum compositionum. Item inter omnia corporis membra septem sunt mẽ-
bra regalia & famosa, multam sublimitatẽ habentia secũdum septem orbes planetarum, & eo-
rum contradistincta, quæ membra sunt mineræ spirituum animæ & intelligentiæ, scilicet cere-
brum, cor, hepar, & stomachus. Reliqua minus principalia, scilicet renes, vesica, & testiculi. Se-
cundum vero quosdam, quatuor sunt principalia tm̃, scilicet cerebrum, cor, hepar, & testiculi.
Secundum quosdam vero, tria sunt principalia, scilicet cerebrum, cor, hepar, & testiculi, non eo
q; non faciunt ad esse indiuidui, sed ad esse speciei. secundum alios duo tantum, scilicet princi-
pium sensus & motus, scilicet cerebrum, principium vitæ, scilicet cor. secundum Aristote. vero
vnum tm̃, scilicet principium vitæ, idest cor. Vnde videndum est, quæ sit eius substantia, quæ
compositio, quę complexio, quæ forma, quis situs, qualis sit eis motus. Substantia vero eius est
B caro crassa, dura, & solida, vnde ratione soliditatis ponderosa. Quòd sit dura probo: Caro eius
melancholiæ est generatiua. Item si cor distemperetur, reducetur ad tẽperantiam cũ lapidibus,
scilicet corallis, margaritis, hyacinthis, & similibus duram substantiam habẽtibus: quare nõ est
aliqua pars humani corporis, sub æquali ꝓportione ad ipsum, quæ ita pendeat sicut cor. Est fri-
gidæ complexionis de substantia. & hoc secundum Aristo. secũdum vero Gal. est de calida, &
sicca complexione, eo q; cõtinet in se calorem totius corporis, scilicet materiam caloris, scilicet
sanguinem & spiritum vitalem: quos per vniuersa corporis membra exufflat. quare ratione cõ-
tinentiæ, & influentiæ secundum Gal. dicitur calidæ & siccæ complexionis. Complexionẽ ha-
bet cor ex diuersis substantijs, aliorum membrorum substantijs similibus, scilicet ex carne dura
vt prædictum est, & chartilagine extrinsecus in radice eius existente, quæ non multum differt à
natura ossis, & panniculis fortibus, & spissis ipsum cor inuoluentibus, nec etiã ipsum contingẽ-
tibus in aliqua sui parte, præter q̃ in duobus ventriculis, & parte pineata extrinsecus. & hoc vt
possit se dilatare, & constringere, secundum q; necesse est animali. Vnde secũdum diuersas par-
tes ipsum componentes, vniuersalius assimulatur alijs membris, q̃ aliquod aliud membrum.
quare est principium, & vniuersalius alijs. Item formam habet ad modum pineæ aliquantulum
C rotundam. Talis enim forma minus est superfluitatis collectiua læsionem præstituræ. Superius
est lata, vt secundum eius latitudinem venæ & arteriæ competenter orirentur ab eo. Inferius pi-
neata & obstructa, vt secundum illam partem thoracem aliquantulum contingentem minus
læderetur ab ipso. Item intrinsecus formam habet rugosam, quando constringitur, planã quan-
do dilatatur. Item intrinsecus ventres habet tres, scilicet dextrum, sinistrum, & medium: dexter
est inferior, & magis versus hepar dispositus, attrahens ab hepate, quod sibi necessarium est ad
sui nutrimentum. sinister est minor & superior versus pulmonem positus, attrahens ab eo de
aere, quod sibi necessariũ est. Inter hos vẽtres est medius, meatus quidam siue fouea ab auctori-
bus appellata, in profundo cordis sita, in qua sanguis cum aere attracto commiscetur, & fit ex
his spiritus vitalis, quem per vniuersa corporis membra exufflat. Cordis vero positio est in me-
dio, vt omnem corporis partem calefaciendo respiret, & ab omnibus attrahat ad sui iuuamen-
tum. Declinans vero versus sinistrũ magis. & hoc, vt hepar ampliorem habeat locum, q̃m val-
de regale est. Præterea vt vena concaua viam habeat ampliorem ab hepate ad cor, sibi deferens
sanguinem. Præterea vt pars sinistra proportioneẽ dextræ in calore: quoniam splen membrũ
frigidum est, idest remisse calidum secundum medicos. Hepar vero membrum calidum est. &
D ita quod minus est ex parte splenis de calore, reperitur ex parte cordis. Item prædicta duo, ha-
bent additamenta, cordis duabus auriculis comparata, quasi coxæ deposita, materiam spiritus
vitalis vtraq; recipientia, & vsq; ad profunditatem cordis transeuntia. Item huiusmodi addita-
menta in cordis constrictione sunt rugosa: in eius dilatatione, extensa: idest suis villis latitudi-
nalibus & transuersis: vt sit in ipso corde attractio, et expulsio. & ita in his tanquam instrumẽtis
fit motus cordis. Motus autem cordis principium est virtus motiua: Virtutis aũt motiuę causa
est anima: Caloris autem, motus: Fortitudinis vero caloris, fortis motus & frequens. Cor autẽ
fortiter & frequenter mouetur. Motus vero cordis dilatatiui causa est attractio nutrimenti ci-
balis. Cibatur enim spiritu & sanguine attracto. Fortiter autem mouetur, vt fortiter attrahat à
membris, quæ prius hora constrictionis exiccantur. pręterea fortiter mouetur, & frequenter, vt
recuperet in eo, quod ferè continue calore eius consumitur. Item motus cordis constrictionis
causa, est superfluitatum collectarum expulsio fortis. Motus causa, est fortitudo virtutis. frequẽ-
tiæ motus causa est necessitas. Item motu constrictionis exsufflatur calor à corde ꝑ totum cor-
pus, sanguinem subtilians, cursibilem efficiens ipsum, à putrefactione defendẽs. pręterea à mo-
tu spiritus, subtiliatẽ sanguis, & cursibilis efficitur. Sunt enim coniunctæ pulsatilis vena & vena
quieta: sed quieta supposita, pulsatilis supposita in interioribus mẽbris, quia pulsatilis dignior
est.

est. In exterioribus vero pulsatilis supposita, quieta superposita, vt sit eius defensaculũ à nocu- E
mento exteriori. Item cor non solũ mouetur motu dilatationis & constrictionis, licet villos in sui constructione habeat, sed etiam cerebrũ. sed diuersimode, quoniam cor per se, cerebrũ vero per accidens, id est per exsufflationem spiritus vitalis à corde fit dilatatio cerebri, & per recursum eius fit constrictio. Similiter inferius orificium stomachi dilatando & constringendo mouetur, horis tamen determinatis. Similiter horis matricis in hora egressus fœtus, & hora ingressus spermatis, fit dilatatio, & tempore retentionis eiusdem fit constrictio. Similiter omnes venæ mesaraicæ quandoq; aperiunt ea orificia, quandoq; claudunt. Item propter multitudinẽ materiæ contentæ in corde fit animal audax, propter paruitatem eiusdem, fit timidũ. Similiter propter diuersas qualitates materiæ contentæ suscipit cor in se diuersiones, & non propter sui magnitudinem & paruitatem vt quidam existimant. Item tres posuit Arist. rationes persuadentes cor esse principium venarum & arteriarum existentium in corpore. Prima talis est, principium caloris est cor, sed calore fit digestio nutrimenti: ergo cor est principium digestionis nutrimenti. Item est principiũ digestionis nutrimenti: ergo & eorum in quibus fit digestio. sed sunt venæ & arteriæ: ergo est principium illarum. si principium verum, ergo vltimum. Contra dicit Gal. φ caua vena vadit ad ipsum, deferendo ei nutrimentum ab hepate. ergo à simili cum venę exeant F
à stomacho ad hepar, similiter ab intestinis. iij. ad hepar venæ, non erit hepar principium venarum, sicut neq; cor. Item contra Gal. sic. Omne quod trahit originem ab aliquo, assimulatur illi, sed venæ trahunt ab hepate: ergo assimulantur illi. Contra, venæ frigidæ & siccæ cõplexionis sunt: ergo hepar, quod falsum est. Item hepar componitur ex venis & arterijs, Sed componentia præcedunt compositum in natura: non ergo hepar est principium illarum. Item omnia mẽbra perforata sunt ex venis & arterijs præter cor: quibus mediantibus exsufflatur calor ad vniuersa corporis membra, sicut hepar, splen, renes, testiculi, stomachus, pulmo, & diaphragma, similiter & cerebrum. decurrunt enim venę & arteriæ à corde ad anterius cerebri. ab anteriori ad medium. à medio ad posterius. & sic ad spinalem medullam. & ita ad neruos principium habentes à cerebro. Arteriæ dico deferentes spiritum vitalem exsufflantur à corde ad neruos. quare patet cerebrum esse perforatum. Cor autem non est perforatum. sic ergo cor est principium illarum. Contra, intra totam substantiam cordis contingit inuenire venas & arterias. ergo est cor perforatum sicut alia membra, non ergo erit principium illarum. Solutio. tam venæ q̃ arteriæ originem habent à radice cordis, & egredientes, totam substantiam cordis ipsius intrinsecus perforant. Vnde arteriæ venientes ad sinistram auriculam ipsius, in egressu reciprocant in substan- G
tiam ipsius extrinsecus, & ita perforant extrinsecus. Similiter venæ ad dextram aurem venientes, iterum reciprocantur in substantiam propriam. sed non aliæ venæ & arteriæ, trahentes originem ab alio principio præter q̃ ab ipso. Item à forma, Sicut ab anima, simplici in essentia, tanq̃ puncto existenti effundunt omnes virtutes ad vniuersas partes corporis, vt anima in suis operationibus perficiatur: sic à cono cordis & radice & puncto porriguntur venæ & arteriæ ad sui circulum, & sic ad totum. in quibus defertur calor qui exsufflatur ad totum corpus. sicq; anima est principium virtutum. Ergo à simili, cor est principium venarum & arteriarum, quod concedimus. Item dictum est Arist. omne quod habet ortũ ab alio, assimulatur illi à quo oritur. quare venæ non habent ortum ab hepate. Contra hoc autem, ergo corallus. qui est arbor durissima, non habet ortum à luto & re molli in fundo maris existente. Solutio. Arist. intelligit φ dixit quantum ad manentem materiam. appositio autem est secundum materiam transeũtem. Item dicit Ari. φ supra cor est reuolutio vitæ. Item supra communionem animalis ad plantas nõ percepit alias præter sensum & motum. Sed secundum Gal. cerebrum est principium sensus & motus, hepar principium digestionis. Sed cor aut est principium vniuersale, aut non. si primũ, ergo ab eo sunt sensus & motus, similiter & digestio à principio. si non, contra, aliquam habet virtu- H
tem aliam, à qua fit sensus & motus, & aliã ab illa qua fit digestio. illa virtus quid erit si virtus sit? quare fit pulsus? Cum cor sit principium vniuersale ad omnia membra, erit & eius virtus vniuersalis: & ita pulsus fieret in omni membro, quod falsum est, pręter q̃ in arteria solum. Item in corde fundantur omnes virtutes morales. quod patet per hoc φ ad complexionem cordis variatam sequitur variatio virtutum moralium. Morales enim virtutes sunt dispositiones animalis interiores. Virtus autem motiua & sensibilis exteriores. ergo cor erit principium illarum. Item virtus motiua & sensibilis fundatur in corde. ergo & virtus vegetabilis. ergo vt prius, cor erit principium vegetationis. Item, propter duas rationes posuit Galenus hepar esse principiũ. Vna talis, In hepate primo reperitur sanguis, & in eo fit digestio: ergo ipsum est principium digestionis. & alia talis, In qualibet digestione expelluntur superfluitates ad sua propria receptacula, sicut ad vesicam fellis cholera, ad splenem melancholia, ad vesicam vrina. sed huiusmodi receptacula circunstant hepar, & non cor: ergo hepar est principium digestionis, & immediatum, vt à quo. & cor est principium mediatum, & proximum & immediatum est hepar. Et ita patet diuersitas inter Galenum & Aristotelem.

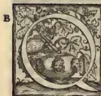
GALENO ASCITVS LIBER DE ANATOMIA OCVLORVM.

Nicolao Rhegio Calabro interprete.

CENSVRA.

Liber ex Galeno sed non admodum diligenter excerptus.

De libri huius intentione, & vtilitate.

B Via oportet secundum amorem scientiæ, & vtilitatē artis eos, qui conantur passiones, quæ circa oculos consistunt, curare, scire naturam & positionem oculorum, qui in integritate & sanitate sunt (nam et vetus ait magister, naturam corporis esse principium eius, quod opus est ad medicationem) ideo necessarium putauimus existere pauca de oculis ante vsum, & initiationem operationum dicere, vt in dispositionibus, quæ in oculis consistūt, vel à positione, vel à periptosi aliqua, & in doloribus, qui sequunt & consensorijs passionibus: sicut licet videre in punctione facta in cornea tunica, & cū ea videlicet in secunda & tertia (nā magna ex parte in sequēti die sequitur alteratio) possimus eā, quæ fm naturam scientes, cognoscere statim causam, & ita conuenientē, & congruā curā adhibere.

De tunicis, & humoribus oculorum.

Consistit igitur oculus ex tunicis quidem quatuor: humoribus vero tribus, & musculis sex secundū alterutrum oculum, qui motus actum efficiunt: & alijs duobus q comprehendunt radicem nerui optici, & tunicę, quę dicitur circūocularis: quæ à natura creata substerniī tori oculo, circūtangens, & circūinduens os, vt oculus non applicetur vacuitatibus ossiū nudis. Accedit igitur illa circūocularis à crassa meninge, pertransiens. n. ipsa suturas, & pericraniam, quā & circūossalem vocamus, ex eis peruenit ad frontem per spatia oculorum, & eorū quæ sunt circa oculum, & vsq; ad iridis quidem circulū, vnde cornea incipit subtiliari, peruenit. prorsum autē non procedens, sed è conuerso rediens, residuam induitionem operatur corpori. Hanc igit tunicam dicimus oculo heterocraniacam passionem operari: ac etiam chemoses, quæ fiūt illa suscipit. Videmus. n. in huius dispositionibus, circūscripta fm circulū iridis, reliquas partes phlegmone laborare, & in eleuatione existere. Et qdem illi, qui de hac parte medicaturæ diligentius tractauerunt, ita notificauerūt chemosim, quæ est qñ album oculi tumefactum superat circulū iridis, & vt nigrum oculi concauū videatur: quo significat nobis, q in circūoculari habuit consistentiam & non in cornea. Sequitur aūt semper vt & circulus iridis similis eleuationi & æqualis fiat. Sed tñ non est possibile corneam per se talem sustinere dispositionem, ceu chartilaginosa existens & densa, sed totam eius circunferētiam, præterq̃ si aliqñ toto oculo à basi eius moto disponaī similiter toti corneæ. Manifeste aūt & pterygia, quæ consistunt circa oculos, ostendūt istius naturam. aucta. n. & modo quodam in duplicata hac tunica efficitur pterygium: ita q aliquando eius augmento procedente, & comprehendente partes corneæ cooperiaī non solum iris ipsa, sed & pupilla: & sic aliqñ comprehensa tota pupilla, non solum inuisibilitas sequaī, sed & deformitas, & improperium, pulchritudine oculi cooperta à pterygio, & non apparente. Et de circūossali quidem tunica, vnde habeat principium, & quomodo perueniat ad oculos, moderate dictū sit. De reliquis vero particulis consequenter dicamus. A basi cerebri pori duo oriūtur, ab vna radice habentes & ipsi principiū, subtiliata meninge, quæ cerebrū comprehendit. In modum autem literæ lambda græcæ diuisi perueniunt ad concauitates oculorū, portantes per foramina, quæ in eis sunt, spiritum visiuum. Vterq; vero ipsorū procedens, & figuratus angustanoni ossis, contexit tunicas, adimplens concauitatem, quæ est in eis. simul. n. atq; in poris incipit finem habere, incipit cornea ampliari, & inflata perficit prędictam tunicā. Ista igitur tunica ab angustia quidem pori, vnde ipsa habet principiū, vsq; ad circulū iridis similis est, & sibijpsi per totū chartilaginosa existens, & crassa. Inde aūt, ingeniante natura vt possit spiritus visiuus procedere, & obiectum comprehendere, subtiliatur, & crassitiem permutans fit neruosa magis, & ita cornu similis cum fiat, præbet luciditatem spiritui, qui venit à parte interna. Fides autem eius subtilitatis, est cicatrix, q̃ consistit in oculis. Si. n. quando post vlcus illius loci fiat cicatrix, crassa accipiente tunica naturalem crassitiem, quā & extra circulū iridis habebat, in colore quidem talis apparet, qualis erat & ante iridem: operationem vero visus, quę desuper veniebat impediens

pediens offuscat, non adhuc potente visiuo spiritu pertransire, sicut quãdo naturaliter se habe- B
bat oculus. Secunda vero tunica à poro optico habet explantationẽ. proueniens autem & ipsa
ſm propinquam positionem primæ tunicæ vsq; ad iridem, colorem suum ostendit per corneã:
deinde circa medium oculum veniens, finem accipit ex foramine derelicto, quod nominãt pu-
pillam, in qua & tui visus simulacrum vides, per quod spiritus pertingit ad id, quod extra est: &
huius gratia foraminalis vocata est. Secũdum intrinsecam vero partẽ cyanea est. gaudet.n.hoc
colore visiuus spiritus. Neq;.n.nigram ipsam omnifariam fecit, ne tenebraret visiuus spiritus:
neq; albam, ne dispersus fatigaretur quando aspicit: sed vt resumptio & reintegratio ei fieret, sic
facta est. Cum hoc autem colore adhuc & hispida consistit tunica vuea: vnde & vuiformis vo-
cata est cõsimiliter acinis vuæ. Habet autem & vasorum multum in forma retis, vnde & retifor
mis vocatur, quia est sicut & retiformis meninx, quæ est ex multis vasis cõplexa in modũ retis,
vt spiritus qui fertur desuper inhabitet: non qa præbeat reliquis particulis de visu, sed partiatur
in toto oculo, & vt substentatio fiat crystalloidi & sedes. Tertia vero tunica & ipsa à poro proce
dens, & perueniens ſm propinquam positionẽ vsq; ad circulũ, applicaẽ ad secundũ vas palpe-
bralium explantationũ, ad ipsam à cornea in circuitu explantatarum, deinde inde reuertens, si-
militer reti super attracto. vnde & retina vocata est. sua.n. peluicula amplectitur vitriformẽ hu- F
morem: qui humor efficit molem oculi, premẽs per suam repletionem, & conuexũ faciens ocu
lum apud extrinsecam partem. vnde & his à qbus euacuatur ab aliqua plaga, concidit & residet
inferius, tanq̃ humore, qui figuram eius custodiebat, effuso & exciso. subtilis enim est valde tu-
nica assimulans, & proinde araneiformis vocata est. De quarta vero tunica quæstio non parua
facta est à medicis: qdam enim aiunt esse tunicam, & continere humorem crystalloidem, qui ef-
funditur in peluiculam tertiæ tunicæ, veniens qdem aduersus vitriformem: sustentata autem à
tunicis, quæ sunt extrorsum. Et sicut circũocularis perueniebat ad oculum vsq; ad iridem, ita &
araneiformis vsq; ad medietatem perueniens non comprehendit totum, ne impediat visum.
alij autem tunicam ipsam quidem non esse aiunt. neq; enim explantationem habere à poro, sed
supernatare, membranam autem esse crystalloidis humoris in hominibus. raro autem aliquãdo
in aliquibus animalibus, sicut in leonibus. Est autem & tertio humor aqueus, qui, sicut dicit
Asclepiades, replet intermedium spatium humoris vitrei & tertiæ tunicæ, materiam præbẽs ad
videndum: vt autem dicunt quidam, in medio primæ & secundæ tunicæ est, & simulacra, quæ
apparent facit videri: & hic humor coagulatur in suffusionibus.

De musculis oculorum, & palpebrarum. G

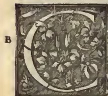
Musculi in oculis sunt sex secũdum vtrunq; oculorum, habentes substratam pinguedinem.
qbus actus commotionis spiritus cõmissus est, perficientis motus eius per ipsos. Facti sunt autẽ
vt facile circũducantur oculi, quando volumus huc & illuc mouere. Et duos qdem aiunt mu- * al. nere.
sculos habere superiorem palpebram & inferiorem: quarum superior fortioribus indiguit, vt
quocunq; voluerit nuere oculus, contrahatur, & ad se attrahatur. vnum autem ſm vtrũq; angu-
lum, vt per eos flexiones oculorum efficiantur: quorum rursus ille, qui est extra & apud paruũ
angulum maior & fortior est, propter prædictam causam ingeminatus & ipse. Secundum alios
vero, octo dicuntur esse musculi oculi vtriq; parti duos distribuentes. est autem & illorũ fidem
considerare ex his. Si enim aliquando aliquis eorum patiatur offensam siue à generatione, siue
à periptosi, strabismi causa fit, vel spasmi. Et à generatione quidem fortassis paralysis offendet
oculum, augmentum suscipiendo, vt habeat spatium oculus declinãdi ad alteram partem: quo
modo efficiuntur strabismi, oppositis quidem musculis, trahentibus ad se oculum secundum
naturam: eis vero, qui patiuntur assentientibus tractioni illorum: & strabismus quidem ita fiet
à generatione. Ex periptosi aũt, adueniente aliqua causa, q̃ musculo plagã infligat, & spasmi &
tractus apud eum causa fiat. Ac etiam musculorum, qui secundum oculum aliquis percussus, H
offendet oculum vel secundum lagophthalmum, vel secundum relaxationem. Si enim aliquis
inexperte, & inartificialiter hydatidem auferens fecerit appunctionem phlebotomi vltra me-
dicinalem coniecturam, & percusserit musculum, siquidem à phlegmone spasmatice disponа-
tur, passionis lagophthalmæ efficietur causa. Si vero relaxatio fiat, relaxabit palpebram, vt neq;
conante patiente eleuare musculus palpebram possit, aut aliquo modo oculos aperire, sed gra-
uata palpebra propter relaxationem feretur semper deorsum: quocirca oportet in chirurgijs
huius pinguedinis, maxime quidem caute, & cum aduertentia facere intromissionem phlebo-
tomi. Maxime autem in medio palpebre oportet incisionem facere apud vẽtres musculorum.
non enim ita ventres quando vulnerantur anxiantur, sicut neruorum exortus, cauẽdo ab apo-
stematibus, quę accidunt, vt vituperia circa curam effugiens quis, sortiatur finem venerabilem.
Hæc igitur de humoribus, & tunicis, & periophthalmio seu circũoculari, ac etiam musculis se-
cundum nostram possibilitatem, quæ non erant in memoria audientium, ad nostram vtilitatẽ,
& amationem boni designauimus.

GALENO ASCITVS LIBER DE COMPAGINE MEMBRORVM SIVE DE NATVRA HVMANA.

CENSVRA.

Aliqua & hic uera, aliqua deridenda uidetur continere.

De cerebro.

B Erebrum natura quidem frigidum & humidum est: & ideo, vt facillime ad susceptionem diuersorum conuertatur, & vt mēbris mouēdis habilitatem pręstet, & vt calido & sicco spiritui ad caput exhalanti tēperiem inferat: cuius meninx frigida est, & sicca, & densa: & intra, quā sunt diuisiones tres: prima dicitur phantasia: secunda rationalis: tertia memorialis. Inter phantasiam & rationalem est pannus quidam frigidus & siccus, densior eo, qui diuidit inter memorialem & rationalem, habens in se modicum tenuissimæ carnis. Ex memoriali vero procedunt duo cannales tenues & humidi, vt spinalis medulla, qui penetrant per totam compaginem, & veniunt vsq; ad phantasię cellulam, per quos possit phantasticus spiritus, & rationalis commendari memoriæ, & iterum memoralis duci ad rationem & phantasiam.

Qualiter fiat auditus.

Vnicuiq; auri supponitur vnum os frigidum, & siccum: & sine spiritu quidem, inferius adhęrens illi tenui panno, qui diuidit inter phantasiam & rationem: qbus sunt singula foramina in obliquo facta, habentia tenue initiū ab ipso pāno: q̄ intrinsecus habent indumentū tenuissimū, frigidum tñ & siccum: per quod ducitur animalis spiritus ab ipso interiori pāno, præstans auribus virtutem audiendi. Et est audibilis qualitas calida, & humida, vt qualiscūq; sonus p aera in-
C fertur auri, atq; ab humiditate suscipitur, à calore attrahatur ad cerebrū, vt sciat̃ qualis sit. Siccitas vero ossium ad hoc est, vt sonitus in eis æque obseruetur secundum exteriorem euentum.

Qualiter visus oculis adueniat.

Oculorum autem tres sunt humores interiores frigidi & humidi: primus est vt aqua coagulata lucidissima, in qua virtus visibilis est: secundus est vt tenue oui album: tertius vt vitrū, modicum habens citrini coloris ab ipsa. Sunt aūt septem tunicæ, quarum nomina ad præsens tacemus. Dicendum autē est quo modo visibilis qualitas adueniat oculis, & vnde, ab ipso .s. tenuissimo panno, qui diuidit inter phantasiam & rationē. Procedunt duo tenuissimi cānales frigidi, & sicci, per quos fertur spiritus ab eodem panno ad humiditates oculorum calidus, & siccus, & tenuis. qui penetrans oēs compagines oculorum præstat eis visibilem qualitatē: quæ † {progrediens longius prope album ampliatur:} vnde quæ prope sunt, largius videntur, quæ vero longe, tenuius: quæ statim quādo egredit̃, si sint visibiles res, rursus reuertitur ad eosdem oculos, & præscriptis humiditatibus imprimit cognitam in se rei similitudinē: vnde producitur cerebro: & à cerebro cordi pręstatur notitia. Est autem visibilis qualitas calida & sicca: calida, vt per eam aperiat & exeat: sicca vero, vt per eam ad præscripta loca proprios habeat reditus.

† al. progredič lōgius ppe albulæ amplum.

D *Qualiter odoratus naribus adueniat.*

Naribus virtus odorabilis præstatur: quarum positio se habet ita: superius ossę sunt & foratæ, intrinsecus inuolutæ tenuibus tunicis, frigidis tamen & siccis: quæ principiū à phantastico panno habentes, ferunt ab eodem spiritum odorabilem, qualitatem naribus præstantem. inferius autem ab osse, chartilaginosæ & mobiles sunt: quarū natura frigida est, & sicca: frigida est, vt prædictam virtutem intus obseruent: sicca, vt aereum odorem naribus applicatum intus attrahant, & cerebro ad discretionem ministrent. Sunt & alia duo foramina intra chartilaginosas concauitates sita: principium à palato, & finem infra ipsas nares habentia: quibus duæ virtutes sunt .s. attractiua, & redditiua: quarū vnam attractiuam à superioribus habent partibus: & ideo quando attrahunt, nares deponunt: alteram vero vt redditiuā, ab interioribus palato adhærentibus: & ideo quando reddunt, quasi replendo eleuant.

Quibus partibus gustabilem qualitatem præstent.

In toto autem ore præstat̃ gustabilis qualitas gingiuis, palato, capiti gurgulionis, & linguæ: sed magis omnibus linguæ: quoniam tenuissimæ carnis, & spongiosæ est, habēs tenuissimū intra se humorem, qui saporatis rebus intra os positis se admiscens, eodem ad se tracto, infert sibi varios sapores: intra quos species sunt nouem, .s. dulce, amarum, acre, salsum, conditum, acidum,

comprimens linguam,formicans,& ſine ſapore:quorum alios amicabiliter ſuſcipit,ſcilicet dul E
ce,& conditum,& ſine ſapore:alios vero inuoluntarie. Guſtabilis qualitas frigida,& humida
eſt;frigida,vt obtineat:humida,vt ſaporum humiditatem excipiat. * al. diuerſitatem

Quod qualitas tactibilis toti corpori præſtetur.

Tactibilis virtus toti attribuitur corpori, ſed maxime manibus: magis autẽ harum interiori-
bus partibus,eo q ſingulariter nerui lati,& tenues ſpiritum tactibilem à cerebro ferentes p me-
dias plantas vſq; ad digitos tranſeunt:ibiq; naturaliter manẽtes,ea loca ſenſibiliora cęteris red-
dunt.Natura vero tactibilis virtutis penè æqua eſt, media ſcilicet inter calidum & frigidum, &
ſiccum,& humidum;vnde calidum & frigidum:durũ,& molle:aſperum & lene,& cętera ęqua-
liter ſentiunt.Operationes autem cerebrum alias accidentales habet,alias naturales:accidenta-
les vero amittit,quando ab aliquo vicino membro viciſſim patitur,vt in epilepſia ſenſus & in-
tellectus,& memoria perduntur:illud vero humidum,quod per ſpinæ medullam dorſo,& cæ-
teris membris,& per viam conſimilem linguæ naturaliter ab eodem conceditur cerebro, inter
ipſas omnes anguſtias præſtare non ceſſat,& non amittit humiditatem.

Qualitas vuulæ,& organorum reſpirationis.

Vuula propterea palato ſuſpenſa eſt,vt tenuiter conſimilẽ linguę humiditatẽ tribuat,eamq;. F
flexibilem prętet,vt cibum ori applicitum dentibus ad molendum ſubdat,& œſophago ad in-
glutiendũ concedat:etenim aliter inglutire non poſſet. Canales ad interiora ferentes duo ſunt,
vnus pneumaticus,quem Latini ſpiritualem dicunt:alter œſophagus cui nomen Latini gulam
attribuunt.Spiritualis aũt ipſe gulæ ſuperponitur:quorum capita quadam tenuiſſima chartila-
gine nectunt,vt aperto ore,quando aliquid gulæ infertur,ex ipſa chartilagine ſpiritualis porus
conſtrictus quicquam ex eo ſuſcipere non permittatur:quãdo vero os claudit̃, eadem chartila-
gine œſophago conſtricto,ſpiritualis porus ad inſpirandũ aptus aut apertus redditur. Eius con
ſtitutio non vt arteria vel vena continuatur, ſed partibus quidem quibuſdam lacertoſis, & re-
nuibus vnitis carnibus conſtituitur:quod ita factum ad hoc aſſeritur,vt quando pulmo dextra
læuaq; ſequeſtratur ad ſuſcipiendum aerem exteriorem,valeat ad ſuperiora aſcendere: quando
vero ad expellendas ſuperfluitates innati ſpiritus conſtringitur,faciliſſimo motu ad inferiora de
ſcendat.Eius inferior pars pulmoni affigitur:quæ diuiditur in duos canales: quorum vnus per
dextram pennam pulmonis, alter per ſiniſtram deriuatur: quorum dexter dextræ auri cordis,
ſiniſter vero ſiniſtræ ſuppoſitus adhæret:qui ſuperius ſuſcipientes frigidum & humidũ aerem
aliquantulum excoquunt,& excoctum auribus cordis miniſtrant: ibiq; pauliſper detentus ite- G
rum excoquitur, & ſic interiori cellulæ cordis ad temperiem, & extra, & citrà cor intra marſu- * al. circa
pium,quo circundatur ad euentationem faciendam præſtatur.

Qualitas cordis.

Cor vero in ſummo craſſum eſt, & in fine acutũ. Eſt autem ſpiritualium membrorum prin-
cipaliſſimum:& naturalis caloris fundamentũ:& omnibus membris corporis calidius:quia in-
de calor naturalis ad omnia membra viuificãda procedit.calidum enim eſt,& ſiccum: de cuius
interiori parte procedit arteria,quæ in ſimo hepatis coniungitur,per quam attrahat ſibi nutribi
lem ſanguinem.Et ab exteriore alia procedit,quæ in duos diuiſa canales,per vnum nutribilem
ſanguinem & ſpiritum cerebro præſtat: per aliũ vero in multis ſubdiuiſa canalibus, naturalem
calorem ſimul cum ſanguine per totum corpus ad miniſterium naturale infundit. Marſupium
quo ipſum cor tegitur, duabus exiſtit, & conſtat membranis,vna interiore & altera exteriore * al mediante
manẽnte tenui carne qua nutriuntur. Et propterea itaà natura factum aſſeritur, vt ſit obſtacu- * al. nobilitur
lum contra ea,quæ exterius cordi nocere poſſunt: & obſeruet frigidũ & humidum aerem,qui
cordi ad temperiem faciendam tribuitur,vt ſuperius admonitum aut commendatum eſt: cuius
natura ſimilitudinem dat aut fert epiglottidis membranæ,quę diuidit ſpiritualia membra,ideſt H
pulmonem & cor in ſuperiori cella manentia à nutribilibus membris in inferiori degentibus:
& de eorum natura in ſequenti tractabo.

De œſophago.

Oeſophagus,per quem cibus & potus ſtomacho attribuitur,frigidus & ſiccus eſt. Et ex alte-
ra parte pneumatico canali ſupponit̃ velatus: ex alia vero ceruici quibuſdam tenuibus muſcu-
lis nectitur,in ſimilitudinem ſpinoſæ camerę ſubleuatus,quouſq; ad epiglottidis membranam
producitur:quod penetrans ori circũplicatur ſtomachi,quod ipſi epiglottidi ſuſpenſum eſt.

De qualitate ſtomachi.

Stomachus autem conſtat ex neruis tenuibus, & longis,qui lineares,& ex tranſuerſis, q tex-
tiles,& ex obliquis,qui vertentes dicunt̃:quorum lineares helcticen,ideſt attractiuam:& anel-
cticen,ideſt retentiuam tranſuerſi:apoereticen vero,ideſt expulſiuã obliqui ſibi vindicant po- * al. obtegitur
teſtatem,qui intrinſecus quibuſdam obtẽguntur membranulis trino ſchemate conſiſtentibus,
breui ſcilicet & medio prolixiore,quibus potum & cibum naturali calore in lacteum ſuccũ con
uerſum,& ita quaſi remis quibuſdam ad portam impingit ſtomachi:quę ideo porta dicit̃, quo-
niam muſculis in ea poſitis, miniſterio naturali vſq; ad perfectam decoctionẽ nutribilis mate-
tiæ

A riæ constricta clauditur:qua decocta,eisdem mollificatis aperta redditur,quousque præscriptum succum duodeno intestino infundat: quod propterea duodenum dicitur, eo quòd duodecim digitis spacietur:à quo accepta vice ieiunum intestinum succum ipsum suscipiens aliquantulum decoquit: quod in duo diuisum:alterum,quod tenue est, in mesaraicis venis sibi spongiosis capitibus inhærentibus ab ipso subtrahitur:alterum vero,idest crassum, longo & patulo,cuidam axungiæ innexo intestino conceditur:à quo monomacum suscipiens aliquantulum decoquit, & sic crasso concedit intestino,quod manica dicitur:deinde ex tali diffusum,& ibidem à cholera decoctum coloratur: cuius translatione aut titillatione per pudicũ circulum foras dimittit. monomacum enim ideo dicitur,quia vno aperitur foramine,quod infitum est ori manicę,vt sibi quicquid à longo accipit,sine contrarietate reddere possit.nam manica eo quòd largum magis cæteris est,nominatur.Subtilis vero pars per mesaraicas de ieiuno subtrahitur: quę in obliquũ positæ,subtractum ad se succum decoquunt,& excoctũ hepaticæ summæ ministrant:quo ibidẽ moram faciente,adminiculo virtutis naturalis in sanguinem vertitur: qui in duas diuidit partes:quarum,quæ tenuior est,& vritis dicitur, arte cõceditur hepatis: quę per duos vritides canales renibus deriuatur,ibique manens decoquitur:de qua sibi renes,quod vtilius est ad nutrimen-

* al. alto

B tum obseruant:cæterum vero de eisdem porta vesicę dimittitur: †{quę cũ ad collum vesicę deueniunt,coaduoata ruitotur.} Collum aũt vesicæ diuiditur quodam pãno mediante, cui vritis porus ex vna parte, & ex altera superiori membranæ scimatico schemate conglutinatur. vnde vrina,& quicquid ex renibus affluit, fundo destinatur vesicæ: per aliam vero,idest per inferiorem,cum virga quadam contiguitate coniungitur, & secũdum naturam, & extra naturã vesica ipsam vrinam existentem foras transmittit:altera vero pars,quæ adicialis dicitur, cholericũ rubrum felli,melancholicũ spleni transmittit aut attribuit.Sanguinis vero quod vtilius est,ipsum hepar sibi ad nutrimentum obseruat:de quo quod tenuius est cordi,ipsum cor cerebro, vt præparatum est,ministrat: cæterum vero diuersis corporis partibus per quasdam venas vnicuique proprie destinatas additionem largitur diuturnam, quod bene coquentes ad similitudinẽ suæ naturæ à proprio esse mutantea, quod nutribile est sibi retinent: inutile autem cum fortes sint extrinsecus,per hæc decenter expellunt,per capillos,per vngulas,per aures ceratas gummas,per lachrymas,per sputa,per egestiones,per vrinas,per sudorem,& per cutis sordes.

† al. quod autẽ venit conuocatum vanitur.

* al. diutinam

De sensibus animalibus.

Per animales quinque sensitiuas corpus fruitur nouem voluptatibus, sibi à cerebro illatis,scilicet dilectione,odio,tristitia,gaudio,audacia,timore,verecũdia,ira,& furore. Nam per visum,

C auditum,gustum,odoratum,& tactum diligit vel odit,gaudet vel tristatur,audet vel timet,verecundatur,vel irascitur,vel furit. Quando autem aliquis per aliquem horum quinque ad alicuius amorem erigitur,cor concutitur:& ex eius cõcussione duo quidem prodeunt spiritus calidi, & sicci:quorum vnus,qui tenuior est,cerebrum adit:alter vero,qui densior est,subito per neruos diffusus ad virgam ducitur:qui inter neruos,quibus constituitur,& membranulas,quibus inuoluitur,insiliens erigit eam, & tensione quadam eã inflexibilem reddit:alter vero,quem cerebro adesse diximus, humidum quoddam ab ipso suscipiens, per spinalem medullam ad viam renũ deducitur:per cuius duo foramina immissus,sibi substratum attingit membranulũ: quod calefactum penetrat.& sicut membranum egreditur & penetrat, sic venarũ retinaculum prædicto membranulo annexũ aggreditur,ex quo tenuissimum sanguinem secũ à cerebro delatũ huic miscet:& per duos canales inde procedentes ad testiculos funditur,ibique paulisper permanens excoquitur,& in lacteum,& tenacem succum conuertens,inde per geminos canales virgæ applicitos completo communi opere secum foras educit. nam pterygomatibus.i.alis(& sunt orificia vasorum spermatis ex quibus mulieris sperma ad fundum matricis mittitur) sugentibus,per

* al. calefaciẽs

* al. huic

D collum matricis subtrahitur,& sic ad inferiores cellulas eiusdem destinatur.

De communi sapore coitus.

Sapor igitur cõmmunis huiusmodi viria in tota virga,sed maxime in præputio est: mulieribus vero circa pectinem in confinio vuluæ.Mulierũ testiculi duo sunt: quorũ vnus sub dextro rene,alter sub sinistro tenetur:qui fundo matricis coniuncti per singulos ex se procedentes,incitata venere,ad cellulas eiusdem sperma ministrant:quod si simul cum viri spermate cõueniat, vel modicum ante,vel post,prius quàm prælatum frigescat, vnitur. Si vero in sinistra cellula matricis simul spermata conueniunt,fœmineum embryum generant: Si vero in dextra masculinum procreant: Si vero in media, quæ secundum calidum & frigidum æqua est,secundum plus vel minus vtriusque spermatis,aut masculinum,aut fœmininum procreant.

* al. cõeuntis

De embryo.

Oportet autem in embryi dispositione aliquantisper immorari,& dicetur quid in vnoquoque mense à primo vsque ad nonum sibi naturaliter fiat, & qualiter à primo mense vsque ad septimum, & à septimo vsque ad nonum, si genitum fuerit, pereat: & in ipso septimo vel nono si æditum fuerit,salubre perduret.Cum ergo vtrunque sperma, viri scilicet & mulieris in matrice conuenerint: si frigidum & humidum fuerit, omnino dissoluitur:si vero calidum, &

ſiccum, conſumptionem incurret: ſi autem æqualitate perfruitur, nulla impediente concipiet E qualitate.

De coniunctione ſpermatis.

Spermate igitur vtriuſq; coniuncto, in ſpecie conchulæ expanditur: & radice producta ſibi ſufficietenus alligatur: ex cuius calore prẹfati ſpermatis ſummitatibus decoctis ab ipſa diuiditur & ex ſola radice, per quam nutrimentum accipit, cum ipſo tenetur. Medium autem, quod infra decoctas ſummitates in modũ nucis eminet, inter eadem ſpacia ſanguineam glebulam quadam frigiditate conſtrictam primo menſe obſeruat, nulla alicuius ſimilitudinis imagine in ea impreſſa. Secũdo, in vermiculi longi ſcilicet & rotundi producit̃ ſpeciem. Tertio, in eo crura diuiduntur, & à lateribus brachia: collum caputq; perficit̃. Quarto, formatur cor & hepar, & anima id ingreditur, & naturaliter mouetur. Quinto, omnis interior completur compoſitio, inteſtina ſcilicet quadam diſpoſitione formantur: digiti manuum pedumq; ſcinduntur. aures, nares, os, vĉretrum, & ipſe pudicus formatur circulus. Sexto, oculi ſcinduntur: ſupercilia formantur: palpebræ creſcunt: capilli & vngulæ producũtur. Septimo, fiunt axungiæ, & caro perficit̃. cutis & omnis humiditas ſecũdum diuerſas vaſculorum compoſitiones conſtituitur: & completis ſecũdum naturalem diſpoſitionem omnibus, laborat vt exeat: matrix autem nitit̃ vt obti F neat, & vt calore, quæ cõpleta ſunt confirmet & muniat. ſi vero debilis eſt, concedit ei vt exeat: & durat, eo ꝙ naturaliter completum eſt. ſi aũt matricis natura fortis eſt, nititur, vt id retineat. In octauo, embryon expugnato exitu non ſibi conceſſo, fatigatus quieſcit. In nono, matricis calore iam firmato, & craſſitie confecto, natura concedente patet ei aditus, & exire permittitur.

* al. venter

De ætate planetarum in embryo.

Habent aũt ſeptem planetæ aliquid in compoſitione embryi ſpeciale. Saturnus quidem frigidus & ſiccus, ſua frigiditate primo menſe ſpermati grauedinem, & ſui ſiccitate compaginem parat: & ideo non creſcit embryo, ſed à ſuo calore in ſanguinem commutatum ſine augmento permanet. Secũdo, Iupiter calidus & humidus, calefaciendo cõfortans, & humectando replẽs, in longi & rotũdi vermiculi ſpeciem ſperma producit. Tertio, Mars calidus & ſiccus, calore roborans, & ſiccitate incidens, crura diuidit: à lateribus brachia ſeparat: collũ & caput informat. Quarto, Sol minus Marte calidus & ſiccus, & animam, & cor, & hepar creat, & cerebrũ: & creatis animã ingerens, naturaliter embryo motũ prẹſtat. Quinto, Venus frigida & humida, omnia intĉriora format, aures, nares, os, virgam, & pudicum circulum format, pedum & manuũ digitos diuidit. Sexto, Mercurius ſecundum calidum & humidũ, frigidum, & ſiccum æquus, in quo G manualis habetur ſcientia: & ponit ſupercilia: oculos ſcindit: palpebras creſcere facit: capillos & vngulas producit. Septimo, Luna frigida & humida, replens axungias, carnem & ſuperficiẽ complet venis & arterijs humiditatem tribuens, toti corpori nutrimentum præſtat: & quia oĩa perfecta ſunt, ſi prægnans parturiet, ſalubriter perdurat: ſed quoniam adhuc in eo ſunt membra non bene firmata, indiget alio tempore ad id operis explendum. In octauo, Saturnus reiterata vice ſimiliter infrigidando embryonẽ, matrici grauitatem infert: ſuaq; ſiccitate humores extenuans, embryo nutrimentum parcius tribuit: & propterea ægre prægnantes in hac tenuitate exiſtunt. Nono autem, Iupiter calefaciendo infrigidata, & replendo tenuia, embryum corroborat, & matricis aperit aditus, & ſic exitus omnibus naturaliter perfectis conceditur. A primo autem menſe vſq; ad ſeptimum ſi genitum fuerit, non perdurat: eo quòd naturaliter imperfectum habetur: à ſeptimo vſq; ad perfectum nonum, quamuis natura perfectum ſit, tamẹn ſi generetur non ſubſiſtit: quia Saturni infrigidatione ſtupidum, & eius ſiccitate minorato nutrimento afflictum vel obſtrictum, corrupta matricis naturalitate, calore materno exuſtum ſi excuſſum fuerit diſſoluitur. Solet autẽ non omnibus membris perfectum vt in pluribus apparet embryo generari: plerunq; vero craſſo capite, & tenui collo, vel magnis pedibus, & ſubtilibus cruribus, H pedibus genibus applicatis, aut manuum ſingulis, vel duobus digitis perditis hac luce perfrui. ſed hoc dupliciter in embryonis cõpoſitione contingit: aut enim natura ẹquam habet materiã, & redarguentem ſpiritum, & ſecũdum horum duorũ æquitatem, moderate vel perfecte informat: aut abũdantia materiæ & ſpiritu moderato, eidem materiei abundantiam alicui addit mẽbro, ex qua naſcitur maius cæteris: vel ampliato ſpiritu, & materia minorata, aut ex parte membra attenuat, aut ex toto non dimittit procreari: & hẹc omnia aut ẹquitate vtriuſq; materiei ſcilicet & ſpiritus natura perficit, aut augmentatione vel minoratione horum vnius. Solet etiã in generatione quibuſdam viris illud muliebre, & quibuſdam fœminis illud virile, quo luxuriat̃, adijci: ſed illud impedita vel oblita natura ſic perficitur. nam quando aliquo euentu impeditur vel obliuiſcitur, illud materiei humidum ſuperfluum, quod ad naturalitatem vel ad numerum alicuius membri ſolet diſponere, ad alterius naturæ membrum ſine ratione mutat.

* al. exteriora

Galeno

GALENO ATTRIBVTVS LIBER DE VIRTVTIBVS NOSTRVM CORPVS DISPENSANTIBVS.

CENSVRA.

Ex ueris Galeni libris fragmentum.

E dispensantibus corpus nostrum virtutibus, quot sint numero, & quæ sit vnaquæque, & quem in animali quælibet locum obtineat, ne-
cessarium est scire omnes medicos, ad scrutandũ de passiõibus, & in-
uestigandum eam quæ patitur, & sanandum maxime ipsam. Scire igitur
B oportet ipsas ex tribus prouenire particulis: Ex capite quidem eam, qua
ratiocinamur, & meminimus, & sentimus, & de loco ad locum permu-
tamur: Ex corde vero eã, qua irascimur, & percalidi sumus, & adhuc
pulsum habemus in ipso corde, & in omnibus arterijs: Ex hepate aũt
eam, secundum quam nutrimur, & augemur, & cibum appetimus, &
assumptũ elaboramus cõcoctione, & digestione, & sanguificatione,
& appositione, & prosphysi, & discretione, & excretione. Ad has aũt suppositiones sequitur
necessario desipientias quidem, & manias, & melancholias, & phreneses, & lethargos, & catar-
rhos, & apoplexias, & epilepsias primi principij esse ægritudines, & omnino in eis pati caput,
vel primum & solum, vel compatiens alteri particulæ. Febres vero alias, & epialas, & impulsati
litates, & malas pulsatilitates, & infrigidatiões, & rigores, & syncopas, & marasmos, & quæcũque
alia talia, alterius principij esse passiones, & pati in eis ipsum cor, vel compatiens alicui alteri, &
maxime ortorum ab eo, vel solo ipso secũdum se male habente. Atrophias autem, & cachexias,
& cacochymias, & discolorationes, & icteros, & diarrhœas, & vrinarum immoderatas exeretio
nes, & elephãtiases, & cancros, & vniuersos hydropas tertio principio fieri patiente, vel aliquo
C ortorum ab eo. Spiritus aũt, qui secundum arterias & cor, vitalis est & nuncupatur. Qui vero
secundum cerebrum, animalis: non ceu existens substantia animæ, sed vt primum eius organũ
habitantis in cerebro, quicunque sit secundum substantiam. Ignorare enim eam confiteor, cum à
nullo demonstrationem euidentem didicerim: solũ autem adinuenerim complexionem cere-
bri oportere custodire commensuratam necessario eos, qui meditari & viuere recte eligunt. Si-
cut autem vitalis spiritus secũdum arterias, & cor generatur, materiam habens generationis ex
inspiratione, & humorũ vapore, ita animalis ex vitali amplius elaborato habet generationem:
Decens enim fuit magis omnibus eum transmutatione certissima potiri. Quo circa & velut la-
byrinthum telam, per quam variam condidit natura prope cerebrum, retiformem plicaturam,
diuturnam eius morã in vasis ingenias. Omnes vero particulæ corporis, à cerebro habent sen-
sum & motum: peruenientibus alijs quidem neruis ad organa sensuum ad dignotionem sensibi-
lium: alijs autem mouentibus ea, quæcunque mouent motu, qui secundum impetum. Cerebrum
quidem non sensibile organum à natura, sed sensuum factũ est. Hæc igitur sufficiant ad præsens.
†Generatio vero animalis, dispensatio à tribus principijs consistit. Vno quidem eo, quòd in ca
pite seruatum est: cuius sunt opera secundum se quidem, phantasia, & memoria, & reminiscentia,
D & scientia, & intellectus, & excogitatio: in ad aliquid vero, sensus sentientibus animalis parti-
culis, & eis quæ mouentur secundum impetum motum præstare. Alio autem eo, quod in corde
situatum est: cuius opera secundum se quidem modo est velut vigor animæ, & permanentia in
ijs quæ ratio iusserit, & inuicta constantia: secundum passionem vero, velut ebullitio innatæ ca
liditatis, desiderante tunc anima punire eũ, qui existimatur iniuriam fecisse. Et hoc vocatur ira.
In ad aliquid autem, principium caliditatis esse ijs, quæ secũdum partem particulis, & arte-
rijs motionis pulsatilis. Tertij vero principij firmati in hepate sunt omnia, quæ se-
cundum nutritionem animalis: quorum maximum in nobis, & in omni-
bus ferè animalibus est sanguinis generatio. Huius autem po-
tentię est & delectabilium fruitio, in qua cum vehe-
mentius, quàm deceat mouetur, intem-
perantiam, & incontinen-
tiam efficit.

† Ex libro sexto de dog. Hipp. & Plat. cap. 7.

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE VOCE ET ANHELITV.

CENSVRA.

Videtur & hic ex Galeni libris ad Arabes perueniſſe.

DIxit Galenus, Si neruis,qui ſunt inter coſtas acciderit ſciſſio,ppe ſpon
dylos,deſtruetur vox & anhelitus.hoc autem idem accidet ſi oſſa co-
ſtarum ſcindanẽ, aut ſpinalis medulla ſm latitudinem inter finẽ colli
& initium ſpondylorũ,qui reſpiciunt ex oppoſito pectoris.Si autem
ſpinalis medulla infra huius loci initium ſcindaẽ:nec anhelitus oino, F
neq; vox omnino priuabitur:ſed tantum de vtroq; priuabitur ſecun-
dum numerum ſpondylorum , qui opponunẽ pectori:ſimiliter acci-
dit ex inciſione coſtarum ſm magis & minus . Muſculus eſt organũ
motus voluntarij. Et ad vnumquẽq; muſculum peruenit neruus à ce
rebro,aut ſpinali medulla:qui ſi ſcindatur,nõ mouebitur muſculus:
interior autem muſculus , qui eſt inter coſtas,facit anhelitũ:& tunc fit,quãdo aer expellitur ve-
hementer à pectore:& ex eodem anhelitu fit vox,& eſt ei quaſi materia. Et voco collum illum
locum,qui eſt inter ſuperius epiglottidis,& ſuperius œſophagi vſq; ad radicem linguę.In collo
autem ſunt muſculi bronchorũ. Et raucedo accidit quando muſculi colli extendunẽ & inchor-
dantur,vt extenduntur in aſſumptione cibi & potus. Et qñ epiglottis inchordaẽ ita,ꝙ conſtrin
gatur,fit vox:& qñ conſtringitur , inchordanẽ muſculi ex quibus pendet.Et anhelitus quidem
fit apud extenſionem muſculorũ pectoris , & ſolutionem muſculorum colli,& epiglottidis,&
trachex arteriæ. Raucedo autem accidit ex extenſione muſculorũ colli , alijs omnibus rema-
nentibus in ſuo ſtatu. Vox etiam fit ſi muſculi epiglottidis extendanẽ , licet non muſculi colli.
Epiglottis ex tribus componiẽ chartilaginibus inæqualibus , & diſſimilibus:quarũ vna eſt an-
terius,ſcilicet maior,duæ vero poſterius:quarum altera ſupponitur alteri : quarum ſuperior eſt G
minor.Habent quoq; dũas iuncturas : quarum duæ ſunt inter primam & ſecundam chartilagi- * al. quatuor
nem:& duo capita primæ chartilaginis intrant in ſecundam': & ſunt duæ iuncturæ inter ſecun-
dam & tertiam,quas continent ſex muſculi.In vtraq;.ſ.iunctura ſunt duo muſculi , qui attrahũt
tertiam chartilaginem adpoſterius,& aperiunt os epiglottidis. E contrario agunt alij duo mu- * al. anterius
ſculi,& ſunt ẽxterius : & qñ ambo extendunẽ , claudunt os epiglottidis clauſura perfecta,ita ꝙ
nihil ex aere egrediatur.Neceſſe eſt autem ad hoc vt fiat vox,vt duo modi muſculorũ,qui mo-
uent epiglottidem ſint fortes ita,vt neutrum par cedat alteri in actione:& intellige per hos mu
ſculos,illos qbus aperitur & claudiẽ:& ſunt erecti,& poſiti in rectitudine:& continuanẽ ex infe
riori,& non ſuperius:& mouent iuncturam per ſuperiorem extremitatem:& habent duos ner
uos proprios,vnum in dextra parte epiglottidis,& alterum in ſiniſtra: qui mouent tertiã charti * al. ſex
laginẽ: quorum cõcurſus eſt ex inferiori parte ad ſuperius: qui ſi ſcindanẽ,laxabunẽ illi, ſcilicẽt
†muſculi,qui mouent epiglottidem,& deſtruetur motus eorum. Dum vox eſt in epiglottide,
agunt in ipſam duo modi muſculorũ,illi.ſ.qui aperiunt,& illi qui claudũt:ſed ſi illi,qui claudũt,
ſoli agunt,tũc accidet retentio anhelitus:& ſi illi qui aperiunt ſoli agunt aut neuter,tũc accidet
anhelitus. Deſtruitur autem vox, quando muſculi, qui claudunt epiglottidem,deſtruunẽ , ſiue H
illi,qui aperiunt , ſaluanẽ. non.n.addunt neq; diminuunt in deſtructione vocis.Quando crea-
tor voluit in nobis ponere inſtrumentum vocis,primo poſuit aliquid,quo aer ſit in nobis velo
citer,& eſt pectus:deinde poſuit occurſum aeris in ipſo ex via ampla ad canalem ſtrictũ,vt aer p
ſtricturam canalium velocius currat:velocitas enim facit ipſum fortiorem:qui quando percuſ-
ſerit chartilagines,tunc fiet vox:percutit etiam præter hoc tracheam arteriam,& vuulam,& ſu-
perius palatum,& locum curſus aeris per nares . Sed ex hoc non fit ſimpliciter eadem vox,ſed
quaſi vox,vt ſtertitio & azegiz. Vox autem non fiet,niſi quando aer percutit primam epiglot-
tidem:& eſt poſita ſupra caput trachex arteriæ ad modum inſtrumenti , quo muſici vtunẽ tibi-
cines.Si epiglottis amplietur plus,ꝗ oportet,minuetur velocitas motus aeris:& ſic diminuetur
fortitudo venti,tunc ſecundũ diminutionem velocitatis,& debilitatem percuſſionis. tũc enim
minus reſiſtent chartilagines aeri:non enim ampliantur,niſi quando nõ extenduntur,& rema-
nent laxatæ. Quãdo autem epiglottis conſtringitur plus, quàm oportet,tũc aer qui exit ex epi-
glottide erit paruus,& tunc erit minor percuſſio:quapropter vox erit parua. vox enim non po
teſt creſcere,niſi creſcant illa duo,quibus fit,aer.ſ.& percuſſio cremẽto proportionali: Quodli-

bet

A bet enim crescit propter crementū illius, à quo constat in substantia. Egressio aeris violenta nō
fit nisi per extensionem musculorum ipsorum: hoc autem differt secūdum magis & minus, ſm
fortitudinem extēsionis, & ſm multitudinem & paucitatē musculorū. In egressione autem ae-
ris violenta nimis, necesse est vt oēs musculi pectoris extendātur nimis, & maxime musculi co
starū. Anhelitus autē & vox nunq̃ fiunt absq; his musculis: in quibus si aliquod impedimentū
aut nocumentū acciderit, ſm numerum nocumentorū erit destructio vocis. Si. n. motus medij
numeri illorū destruitur, medietas vocis destruitur: & si tertia pars motus destruetur, tunc de-
struet̄, & tertia pars vocis. Et vniuersaliter illa pars, quæ destruet̄ de voce, erit ſm partem destru
ctam de numero illorū musculorū. Adiuuāt autē hos musculos duo musculi, qui sunt apud ra-
dicem costarū, & illi, qui sunt ex duobus lateribus spondylorū: & ex duobus musculis ꝓceden
tibus in lōgitudinem, musculi, qui sunt sub diaphragmate positi. Sermo est ex voce: vox est ei
quasi materia: cū enim anhelitus occurrerit epiglottidi, ipsa epiglottide existente æquali in am
plitudine, fiet vox. nam quādo percusserit illā, fiet illud, quod fit in fistula apud exsufflationē.

Tractatus secundus.

Ex duobus neruis sexti paris ramificant̄ ex parte pectoris duo parui rami, q reuertunt̄ ascen
B dentes ad collū ex duobus lateribus tracheæ arteriæ, quousq; perueniāt ad epiglottidē: quorū
vterq; continuatur cum quatuor musculis epiglottidis. Et sex ex octo musculis oīno necessarij
sunt ad hoc, ꝙ vox fiat: duo autē alij nō in oībus animalibus reperiuntur: quorū actio est, dum
epiglottis clauditur cōpleta clausura. Ex istis autē sex, duo sunt in ipso canali epiglottidis: alio-
rum vero quatuor, duo sunt à lateribus, & duo posterius. Duo autē muscul, q intrant in ipsum
canalem epiglottidis, attrahunt iuncturam, quæ est inter secūdam & tertiam chartilaginem, &
aperiunt illam duo musculi, qui sunt in lateribus, attrahendo illā iuncturā ad latera: & aperiunt
* al. nerui — eam duo alij musculi, qui sunt posterius, attrahendo eandē iuncturā retro. Et sex mūsculi* præ-
ter duos prædictos neruos continuantur cum musculis epiglottidis: quorū duo nerui descen-
dunt superne: & ramificantur ex septimo pari neruorū cerebri, quādo illud par appropinquat
* al. submerguntur — collo: & subiūngitur* per omnes musculos, qui sunt extra chartilaginem scutalē. Et duo nerui
ex illis sex descendunt ex transuerso, & intrant interius epiglottidis, & illic diuidūtur. Et sunt
duo nerui descendentes, qui occurrunt duobus neruis ascendentibus de pectore. Cooperculū
epiglottidis est locus strictus, & est in medio primæ chartilaginis: in quo loco ꝓprie fit vox: &
† al. occurrit amplissimo — aer, qui venit ex pulmone, currit per tracheā arteriā: & primo† {occurrit de amplissimo} loco,
C & percutit ipsum: deinde occurrit orificio cooperculi epiglottidis, quod est strictissimū ex illo
coopertorio: & acquirit velocitatem motus, & fortitudinem: & illic fortiter percutitur cooper
toriū epiglottidis, & fit vox. Extensio duorū musculorū, qui sunt intra epiglottidē, ꝓhibet ne
coopertoriū claudatur apud vocē. nā qn̄ aer vehementer eleuatur, & cōtinet in circuitu partes
coopertorij epiglottidis, cōstringit illud coopertoriū, & claudit orificium eius, & sic prohibet
ne fiat vox. Cum enim hi duo musculi ponantur circundantes coopertoriū epiglottidis, tunc
* al. sitim fert — qn̄ extenduntur, resistent aeri, qui venit fortiter. Coopertorium epiglottidis, qn̄ homo vocife-
rat,* & quando anhelat anhelitu, aperitur & ampliatur multū. Quando autem anhelitus retine-
tur, aut quādo aliquid comeditur, perfecte clauditur tunc, adeo ꝙ nihil ex illo transibit neq; ab
interiori parte ad exterius, nec ab exteriori ad interius. Causa autem huiusmodi clausuræ est in
ipsa substantia coopertorij epiglottidis. est enim neruosa mollis & leuis, vt sit cōstans, & apta
motui. Voci & orationi posita sunt tria mēbra: lingua. s. & epiglottis, & trachea arteria. Et vni-
cuiq; eorū est positum quoddā instrumentum glandulatum ad hoc, vt temperet ipsum conue
nienti humiditate. Lingua autē habet duas glandulas, in quibus sunt duæ venę, in quibus cur-
rit saliua ad linguā, & ad totum os. Collum autē habet duas glandulas, in quibus generatur hu
D miditas. In epiglottide vero generatur humor phlegmaticus viscosus ad hoc, vt humectet illa
instrumenta. Sed ex duabus glādulis, quæ sunt in collo, & ex corpore, quod est in epiglottide,
nō proueniunt venæ, in quibus currit humor, sicut ꝓueniunt ex duabus glādulis linguæ. Sed
illæ, quæ sunt in collo, sunt in natura spongiæ, ex quibus pertransit humor illi, qui currit supne
deorsum, sine hoc, ꝙ indigeat eis, aut sint ei necessariæ venæ, in quibus currat. Et posuit in epi-
glottide duos dentes, & duo foramina transeuntia ad illos dentes, ad cōcludendum orificium
coopertorij epiglottidis. Et sunt ibi duo musculi continui, continentes radicem tertiæ chartila
ginis. Et necesse est ad hoc, quòd vox fiat, quòd aer exeat vehementer: & quòd cursus eius in
epiglottide sit strictus. Quando vero canna erit stricta, vox erit acuta: & si ampla, erit grauis: si
curta, erit addens in acumine: & si longa crescit in grauitate. Humiditas autē epiglottidis facit
voci grauitatem: siccitas vero acuitatem. Initium generationis vocis, est ex orificio linguæ epi
glottidis: quod orificium quanto magis extenditur, tanto magis aeris percussio crescit. Existē
* al. erit eadē — te ergo amplitudine orificij in suo statu, si longitudo crescit, altitudo vocis cadit,† sed magnitu
do eius crescit secundū extēsionem orificij linguæ epiglottidis. Amplitudo autē linguæ dum
percussio fit, illa potentia, quæ erat antequā cresceret amplitudo epiglottidi, minuit acuitatem
* al. minueri — vocis; & crescit in crassitie, & magnitudine. Si vero lingua creuerit nimis, & intrāuerit de po-

tentia

tentia percussionis: tunc crescet crassities vocis quantum crescet in grauitate: sed nō crescet in E
magnitudine. vox autem crassa fit ex multo aere sine potētia. Cætera autem instrumenta facta
ad vocem, seruiunt huic instrumento, sicut illa quæ sunt anterius vsq; ad orificium linguę, quę
facta sunt ad magnificandam vocem, non ad acuendam.

Tractatus tertius.

Duo sunt musculi eorū qui sunt epiglottidis, qui ꝑcedunt recte in lōgitudine, & cōtinuant
chartilaginem scutalem cum osse, quod est inter linguam & epiglottidē, & attrahunt maximā
chartilaginē epiglottidis sursum & ante. & incipiunt à loco alto, deinde descēdūt ad epiglotti-
dem. ex quo habemus, ꝙ illi attrahunt scutalē chartilaginē ad suū caput. Et sīr vnusquisq; alio-
rum musculorū attrahit membrū cum quo cōtinuatur, ad partē sui capitis. Et si hi duo musculi
incidanī, accidet voci maximū nocumentum. eradicabitur. n. scutalis chartilago, & amplifica-
bitī locus ille totus. & laxaī multū ita, ꝙ non potest resistere aeri. non. n. remanet in ipso nisi te-
la quæ continet œsophagū & cannam tm̄. Si autē neruus qui cōtinuaī cum illis, scindaī, minus * al. nimis
nocebit voci: diminuetur. n. magnitudo eius, & fiet raucedo. Et sunt quidam musculi qui cōti-
nuant inter hanc chartilaginē & secūdā. quorū motus si destruaī, modicū accidet nocumētum
voci. s. duo musculi parui, q si scindanī parua erit remotio, quæ fiet inter primā & secundā char F
tilaginē. Et dixi de quatuor musculis, qui sunt sup chartilagines epiglottidis, qm̄ cōtinent can-
nam & epiglottidē intus. nā caput vniuscuiusq; eorū est superius. Non ergo possunt declinari
ad posterius, qa spondyli colli hoc ꝓhibent: nec ad anterius, ꝑꝑ hos musculos: neq; ad latera, ꝑꝑ
musculos ex transuerso positos: & sic remanent in cāna & epiglottide extensi. hoc autē multū
iuuat in hoc ꝙ fiat vox. Aer. n. ex quo fit vox, indiget cursu recto & stricto. Si trachea arteria ex
vna esset chartilagine cōtinua, nō posset fieri fluctuatio in aliqua parte eius in percussione ae-
ris. sed facta est ex pluribus chartilaginibus, quas cōtinet quędam tela gracilis, & sic mouetī & * al. cōtinuat
fluctuat qn̄ aer occurrit. ideo necessarij fuerūt musculi ad hoc, vt adiuuēt & coniungāt ipsam.
Et quia trachea arteria facta est & ad anhelitum & ad vocē, ideo posita est anhelitui tela, quæ li-
gat ipsam inter chartilagines. Voci aūt facti sunt cū chartilaginibus isti musculi, vt cōstringant
& adiuuent tracheā arteriam. Sūt enim duo musculi in canali vocis, quibus ꝓprie fit vox. sunt
& alij duo extra, qui continuant tertiam chartilaginē cum œsophago. & duo musculi qui mo-
uent cannā. Apud destructionem motus eorum fit raucedo, & fit vox rauca ꝑꝑ hoc, ꝙ aliquod
corpus non sonorū percutit anhelitum. Et ipsa canna est non sonora in radice. quia est carno-
sa humida. Epiglottis autē est sonora acutæ vocis, cū sit chartilaginosa sicca, resistens aeri. ideo G
qn̄ humefit, accidit raucedo. Et tela quæ est super cannā humefit, propter multa humida quæ ꝑ
ipsam transeunt. Vnde ante aut potum aut cibū vox est clara, post autem minus clara. Quòd si
potus fuerit plus, q̄ oportet, vox erit rauca. et ideo magis accidit raucedo senibus, ꝓpter multas
sup̄fluitates quæ generanī in eis. Et in omnibus corporibus illa quę sunt sicca, sunt clarioris vo
cis, q̄ illa quæ sunt humida. Si omnia instr̄a vocis aperiantur, tunc exit multus aer subito, & est
anhelitus. si vero cōstringanī, tunc cum anhelitu *erit aliquod audibile, quod diuersatur fm̄ di- * al. exit.
uersitatem instrumenti quod cōstringitur, adeo ꝙ fiet percussio. Si vero epiglottis fuerit illud
quod cōstringitur, tunc ille anhelitus erit vox acuta. Si autem fuerit canna, erit quiddam inter
anhelitum & vocem, & est raucedo. & hoc erit, si non moueris epiglottidem, & dimiseris eam
ociosam. Si vero dimiseris cannam non motam, & moueris epiglottidē, tunc fiet vox sine rau-
cedine. Canna autē nullam habet actionem in voce, nisi in hoc solūmodo. Origo autem duo-
rum neruorum qui sunt in collo † à parte duorū neruorū ab alis, ex ipso cerebro est. & hoc est, † al. ad partē
quia actio eorum est de nobilioribus actionibus animalibus, & subtilior. Genera autē actionū
sunt tria. s. *cōgitatio, voluntatis cōseruatio, & imaginatio rerum. Et mittuntur à cerebro sensus * al. cognitio
& motus voluntarius ad alia membra. Vox autem est nobilissima actio voluntaria. fit autē ex H
nobilissimo motu animæ. s. ex motu cogitationis & deliberationis. vn̄ hi duo nerui descendūt
ex ipso cerebro ad stomachū, vt qn̄ cibus defuerit, sentiat homo. vnde orificium stomachi fuit
maioris sensus q̄ cætera mēbra. & ex illo ascendunt duo nerui ad musculos epiglottidis. Et nō
posuit creator hos neruos ex medulla spinali, quæ est inferior, & propinquior his musculis, sed
origo eorū neruorum fuit à cerebro, vt instr̄a vocis sint continua cum eo quod regit vocem. s.
cogitatione, quæ est in cerebro. Reuersio autem horum duorū neruorum inferne, fuit, vt con-
tinuētur cum musculis inferne. & motus fit superne. s. ex capitibus suis. Et duo nerui qui oriū-
tur à cerebro, diuiduntur in quatuor ramos vnusquisq;. & currunt super radices costarū ex su-
periori ad inferius. & vnus eorum *intrat cor & pulmonē: alius stomachum. tertius reuērtitur * al. intrat
ad radicem musculorū epiglottidis. cæteri autē intrant alia mēbra interiora & canales. Et apo-
stemata musculorū epiglottidis dicūtur angina interior & exterior. Et si in superiori parte pa-
lati acciderit humiditas, tūc claritas vocis corrumpeī. Vox habet duos terminos in acuitate &
grauitate, quos si excesserit, destruetur. nā si orificium coopertorij epiglottidis post stricturam
quā habet in acuitate vocis amplius constringatur, abscindetur: si vero extendaī & amplificeī
post amplificationē, qua vox fit in vltimitate grauitatis, tūc fiet anhelitus almacror. & secundū

diminutionem

* al. diminutionẽ * al. diuisio

A diminutionẽ anhelitus, si fuerit medius ab anhelitu q est in nimia velocitate, erit diminutio pcussionis aeris in coopertoriũ epiglottidis à prima pcussione. Si vero anhelitus almaeror medius iungaẽ amplitudini mediç in orificio coo ptorij epiglottidis, tunc vox in veritate erit media inter acutã & grauẽ. quia motus pectoris indiget potentia. Ideoq; qui multũ debilitaẽ, tacet frequentius, nisi ex aliqua solicitudine. & tunc cũ magna angustia loquitur. & tũc musculi debiliter constringunt pectus. & trãsitus aeris erit tardus. cogetur ergo vt coopertoriũ epiglottidis ponat valde strictũ qñ voluerit loqui, vt quod deficit ex velocitate aeris, perficiatur ex strictura cursus eius in epiglottide. Nam si instra vocis amplissima essent, tunc vox destrueretur.

Tractatus quartus.

Si spinalis medulla abscindatur in initio pectoris, & fine colli, & in initio dorsi, vbi septimus spõdylus occurrit octauo, destrueretẽ exsufflatio totaliter, & vox omnino. nerui. n. veniunt ad oẽs musculos qui sunt intra costas, & intra hunc spondylũ. Ad diaphragma veniunt tria paria neruorum, quorũ maius oritur ex spinæ medulla post spondylũ tertium spondylorũ colli. minus oritur ex spinali medulla post spõdylum nonũ. tertiũ† {ex medio} inter hæc quidẽ oritur ex ipso cerebro. Si ergo spinalis medulla abscindaẽ apud tertiũ spondylũ, tunc diaphragma carebit duobus paribus neruorũ, & remanebit ei motus tertij paris, qđ venit ex cerebro. Anhelitus almacror fit p musculos qui sunt inter costas, & musculi qui sunt supra ventrẽ, augmentant anhelitum. & tñ vox nõ ex actione istorũ musculorũ augmentatur. Et si duo nerui qui sunt ad partem duarum venarũ pulsatilium destruantur, vox erit. & accidet musculis qui sunt inter costas aliqua occãsio. & ramificantur ex his duobus neruis rami, qui cõtinuantur cũ canna & pulmone, & diaphragmate, & stomacho, & hepate, & splene, & omnibus intestinis. Ad musculos autem qui sunt inter costas nõ veniunt nerui nisi ex sola spinali medulla. Et inter musculos & neruos, qui sunt in epiglottide & canna, nõ est cõtinuatio. Et oẽs musculi qui sunt inter costas, sunt. xxij. qui totidem habent neruos. quorũ si vnus abscindatur ab vno latere, destruetur medietas anhelitus, & medietas vocis. Quidam putauerunt q actio anhelitus sit naturalis, cũ fiat in somno & vigilia æqualiter, & sine voluntate. alij dicunt ipsum esse voluntarium, quoniam qñ volumus anhelamus, & quando volumus retinemus. Et hoc est verum secundum nos, vt patet ex nostra anatomia. Alij dicunt q est medius inter voluntatem & naturam.

† quod est medium

C

GALENO ATTRIBVTVS LIBER DE VTILITATE RESPIRATIONIS.

CENSVRA.

Multa vera in hoc quoq; libro insunt, sed magna ex parte Aristotelica.

CAlorem vitalẽ, qui est in corde, dicit Arist. nutriri à sanguine, pingui & vnctuoso existente, eodem modo quo flãma nutritur ab oleo: Et eiusdem caloris extinctionem, quemadmodum & flãmæ, dupliciter fieri. nã sicut flãma extinguiẽ dupliciter, siue cõsumpto oleo, siue addita ei maiore flãma: silr calor vitalis extinguiẽ in morte animalis, aut ex defectu puri & pinguis sanguinis, vt in cõsumptis, aut aquoso sanguine repletis, aut ex supuentu caloris maioris, vt in febriẽtibus. Inuestigans autẽ Arist. quare maior flãma extinguit minorem flãmam ei appositam, dicit maiorem flãmam consumere nutrimẽtum minoris flãmæ vsq; adeo cito, vt non possit æque cito nutrimẽtum succedere. Dico autẽ maiorẽ flãmam trahere ad se minorẽ causa similitudinis vsq; adeo cito, vt non possit æque cito minor flãma attrahere aliam flãmam, ex eo à quo nutritur sibi succedẽte. Nutritur autẽ flãma non solum à pinguedine aliqua, imo etiã ab aere vicino. & fit nutritio non vt quidam putant p alterationẽ nutrimẽti, neq; p assimilationẽ eius ad id quod nutriẽ, sed p attractionẽ partiũ nutrimẽti, similium ei quod nutriẽ. id enim à quo nutriẽ ignis, necesse est vt in se habeat igneas partes. Q; autẽ ignis nutriaẽ ex aere, probaẽ ex eo: quia si inter terrã fodiatur specus ampla angustioris, & magna lignorũ congeries intermissa incẽdatur imisso igne, obstruso quidẽ foramine, necesse est ligna eodẽ momẽto oĩno extingui. Exit enim ignis p poros terræ superiectæ. & nõ potest aer subintrare ad reparationẽ ignis exeuntis, tum qa aer obstrusior est igne, nec æque mobilis est vt ignis, tum qa necesse est plus aeris influere, q̃ sit ignis affluẽs,

D

qui

qui reparandus est ex eo, pro eo ꝙ nõ ex toto aere, sed ex solis igneis partibus quæ sunt in aere E
fit ignis. fitq́ʒ ex plurimo aere multo minor ignis. nã & siľr in omni nutritione fit ex multo nu-
trimẽto res modica ꝑ digestionem. Vľr etiam quicquid fit ex alio, minus est eo à quo generať,
quod tñ pleriq́ʒ negãt. nam sicut, inquiunt, ex modica aqua fit multus fumus: siľr quoq́ʒ ex mo-
dica aqua fit multus aer, ita quoq́ʒ ex modico aere fit multus ignis. Dico autẽ ꝙ fumus nõ fit ex
sola aqua, sed habet plurimũ aerem, in quo disseminatæ sunt aqueę particulæ, q̃d' est videre hoc
modo. nam qñ bullit aqua in vase ad ignem, ignis quidem transit ꝑ poros vasis ad aquã faciẽs
illã tumescere & ampullas eleuari. fiũtq́ʒ ampullæ ex directo ignis qui est sub vase. sicq́ʒ ad me-
diam aquam transit ignis ascẽdens in aerem. attrahitq́ʒ secum aqueas particulas, cũ quibus aeri
admiscentur, feru̅turq́ʒ aqueæ particulæ sursum, donec deseruñť à calore inferiori aere, quẽ fri-
gidum esse constat, vt ostensum est aliàs. Amplius autẽ nubes, cũ sit fumus, congelata quidem,
fit nix, quemadmodum pluuia congelata, fit grando, nix autem plurimum habet aerem, quẽad
modum spuma. & est alba vtraq́ʒ ꝑꝑ aerem sibi cõmistum: quem Aristo. esse album ostẽdit: sed
hæc hactenus. Qm̃ autem flãma in continuo fluxu est, & continue generatur alia & alia flam-
ma, succeditq́ʒ posterior flamma in locum prioris, immo in modum fluuij, putãt quidam prio-
rem flãmam sursum ascendentem extingui ab aere. Dico autem eam admisceri aeri, dissemina- F
riq́ʒ in eo ꝑ minutas particulas. nã & similiter disseminata fuerat prius, nõ solũ in eo à quo gene
rata est, imo etiã & in aere vicino, præsertim cum multo plus nutrimenti habeat flãma ex aere
ꝗ̃ ex aliquo alio. Sicut autẽ flãma in cõtinuo motu est, & in modũ fluuij alia alij succedit, & ita
calor continue effluit à corde ad venas, & ꝑ venas ad totũ corpus, & inde cõtinue effluit extra
corpus. nam & vestes non ob aliud calefaciunt, ꝗ̃ quia retinent calorem continue euaporantẽ
à corpore per poros. Sunt autẽ pori venæ subtilissimæ ꝑ quas effluit calor, & etiam sudor, qui
nihil aliud est ꝗ̃ aqua sanguini admista. qñq́ʒ poris amplius dilatatis effluit ipse sanguis. Q, aũt
pori sint venæ subtilissimę, inde patet, ꝙ quælibet vena producit ex se aliam venã minorem, &
aliam iterum minorem, vsq́ʒ dum diuisio perueniat ad capillares venas. Accidit autẽ poros ꝑ
frigiditatem, aut aliquo viscoso fumo oppilari. & tũc calor multiplicatur in venis. nõ enim suf-
ficienter euaporare potest, tum propter angustiam pororũ, tum quia fugit interius, propter fri
giditatem sibi contrariam, quæ est exterius. Dicit enim Aristo. vltimã digestionem cibi fieri in
corde. sanguinemq́ʒ in ventribus cordis generari. Dicit quoq́ʒ Aristo. primũ & vľe instrm̃ om-
nium sensuum est cor, nõ autem cerebrum, vt quidam asserunt, hoc autem est indicium, ꝙ im-
possibile est dolorẽ fieri in aliqua parte corporis, qn fiat passio in corde. & si multus fuerit do- G
lor, facit syncopen cordis. Nam omnes partes corporis colligantiã habent ad cor ꝑ medias ve-
nas, & pelliculas, & neruos. A duobus igitur ventriculis cordis procedũt magna vena & arte-
ria ad supremum spondylũ colli. Nã magna vena, quę diciť caua, procedit à dextro ventre cor-
dis, & primo trãsit ad gibbum hepatis. & inde ꝑ dorsum ad caput. Magna vero arteria, quæ di-
citur aorta, qñ procedit à sinistro ventre cordis, primo transit ad quintum spõdylum dorsi, qui
cæteris spondylis vicinior est cordi. vnde qñ œsophagus spõdylis innititur, declinat quidem * al. vicinior fit.
in quinto spondylo dorsi, & in alteram partem dans locũ magnæ arteriæ. Prædicta vena & ar-
teria venientes ad caput, coniungũtur duabus pelliculis cerebri, & etiã pelli quę per oẽs spon-
dylos ꝓtenditur, & tegit spinalem medullam. Dicũt autem anatomici duplici pelle tegi spina-
lem medullam, quemadmodum & cerebrum. Ab his vero pellibus cerebri & spinalis medullę
procedũt oẽs nerui corporis. Nihil igitur de corpore sensibile est ꝑ̃ter venas, & arterias, & pel-
liculas, & neruos, cum sit ex eis vnum quoddam cõtinuum cum corde. Alia vero membra in-
sensibilia sunt, vt ossa, & ligamẽta ossium. Quorum duplex est genus. nam eorũ quibusdã col-
ligantur ossa ad seinuicẽ. alijs vero colligantur ad musculos. Sunt autẽ & chartilagines omnes
insensibiles, quẽadmodum & ossa. nam & plerũq́ʒ ab ossibus procedunt, & si nõ omnes. Sunt H
autem maximæ duæ chartilagines corporis, altera quidẽ ex qua constat trachea arteria, & alte-
ra quæ procedit ab osse puppis. & est maxima pars virgę virilis, & colli matricis. Sũt etiã insen- * pubis.
sibiles oẽs pinguedines, & medullæ, & ipsum cerebrũ, & est etiã caro pulmonis insensibilis. cir
cundatur autem tribus pelliculis, quarum duę ꝓcedunt à vena & ab arteria, quę à duobus ven-
tribus cordis ꝓcedunt. & hæ duæ pelliculæ sunt sensibiles. tertia vero ꝓcedit à trachea arteria,
quæ est insensibilis, quẽadmodum ipsa trachea arteria à qua procedit. fitq́ʒ ꝑ hãc inspissatio ae-
ris ad cor fm̃ fistulas ipsius, quæ à trachea arteria ꝓcedũt. Similiter autẽ hepar & splen insensibi
lia sunt, quẽadmodũ & pulmo: exceptis etiam q̃busdã venis, neruis, & pellibus quę in eis sunt,
quæ ꝓcedunt ad pulmonem, & hepar, & splenem, dilatanturq́ʒ in eis. Sunt autẽ glandulæ om-
nes insensibiles, quẽadmodum & pinguedines, cum sint de genere pinguedinis. quãuis quæ-
dam videantur sensibiles, propter pelliculas sibi insertas. Sunt autẽ tam pinguedines ꝗ̃ glãdu
læ omnes in corpore ad fomentũ & conseruationem caloris naturalis. quãuis enim calor à cor
de ad totũ corpus procedat: sunt tñ quædam corporis partes magis susceptibiles caloris, ꝗ̃ cęte
ræ. Pinguedo enim quę supposita est hepati, & spleni, & intestinis, calefacit ea, facitq́ʒ nutrimẽ-
tum digeri in eis. Vnde cũ cuidã pugili pinguedo hæc in palęstra rupta esset, & postmodũ liui-

da

A da facta, à medico erepta esset, cœpit pugil supra modū frigoris esse impatiens, & consueta cibi digestio in ventre mutata est. Glādulæ autē quæ à radice linguæ sunt, nō solum generāt saliuā, sed etiā digerunt sanguinē in venis, quæ ad meningas cerebri coniungunt. Cum.n. meninges cerebri cōstent & ex subtilissimis venis, quę à crassis venis colli ꝓcedunt, nō potest sanguis venulas meningum subintrare, nisi fuerit plurimū digestus. Itē glandulæ sunt in mesenterio caloris causa, attrahētis succū cibi ab intestinis ad venā hepatis. Itē testiculi, & mamillæ glandulosæ sunt ad generandū sperma & lac. Adiacēt etiā collo vesicæ glādulę, caloris causa attrahētis vrinam à renibus, & insup sperma digerētes. Quidā etiā inter glandulas annumerant renes, q vrinam attrahunt à vena quæ est in gibbo hepatis. quāuis Arist. dicat nō ob aliud renes esse in corpore, q vt p eos excolet vrina. nā vasa duo deferentia vrinā à gibbo hepatis terminanť ad duos renes, & rursus ex alia parte renū oriunť alia vasa vrinalia, procedentia vsq ad vesicā, perforata intra vesicam foraminibus pluribus atq subtilibus, per quæ fluit vrina vesicę. & hæc quidē foramina in mortuo animali non apparent, pro eo q frigiditate obtusa sunt. Dico autē calorem qui est in sinistro ventre cordis & in arterijs, nō solū nutriri ab aere influente p fistulas pulmonis: imo etiā ab aere influente p poros corpis. quod probat ex eo, quod accidit in passione qua

B dam quę dicit suffocatio matris, in qua nulla fit manifesta inspiratio aeris. Dico autē in hac passione cor cōprimi à matrice sursum eleuata, modicumq calorē remanere, in eo quod nutritur à modico aere influente p poros. nam & similiter plura animalia viuunt, nō habentia cor, neq pulmonē, quorum calor vitalis cum sit modicus, nutritur ab exteriori aere influente p poros. hæc autē sunt parua animalia, vt muscæ, & similia. & etiā in piscibus polypodes, & alij oēs qui sanguinem non habent. quāuis etiā de cæteris piscibus sanguinē habētibus dubitetur qūo spirent intra aquā. Cōstat autem maiores pisces spirare aerem extra aquā, quos etiam pulmonem habere manifestum est. minores vero pisces, qui loco pulmonis branchias habēt, spirant intra aquam. spirantq aerem, qui modicus est, intra aquā, p poros branchiarum, qui sunt proportionales fistulis pulmonis. quēadmodū enim fistulæ pulmonis, ita similiter & pori brāchiarū vsq adeo angustantur in ea parte quæ terminatur ad cor, vt non capiant aquā, sed aerem solum. qui p poros excolať ab aqua, transiens ad cor. Q, autem aer sit intra aquā, ꝓbatur ex eo, q qn congelatur aqua, fit minor, propter aeris expressionem. vnde Aristoteli visum est q pisces qui branchias habent loco pulmonis, non attrahant aerem: sed aquam attrahant, ad refrigerandū calorem cordis. nam & similiter de habētibus pulmonē dicit Aristo. q attrahunt aerem, ad refrige-

C randum calorem cordis, cum ostensum sit aerem inspiratum prestare nutrimentum calori cordis. Hippocrates autem in libro de generatione animalium dicit aerē inspiratū refrigerare pariter ac nutrire calorem cordis. Aristoteles quoq in quodam loco affirmat, q omne notrimentum influens, refrigerat id quod nutrit. & addit etiam, q deficiente nutrimēto, fiat caloris augmentatio, ratione vacuitatis. & hoc ostēdit p simile eius quod accidit in ventre & matrice, quæ postquā sunt vacua, calidiora fiunt, q̄ qn plena fuerint. huius autem causam determinauimus in libro quē de spermatę ædidimus. & hoc quidem hactenus. His igitur pmissis, postmodū scire oportet, q cū in corpore sint vena, & pellis, & neruus, quę sunt receptacula sanguinis, & spiritus, & pellis quidem mediam habet naturam inter neruum & venam, & manifestum est q ad omnē pelliculam coniungitur aliqua vena, quæ in ipsa pelle diuiditur in multas subtiles venulas, subtilem sanguinē capientes. habet autē & neruus venulas. ideo et findi potest in longum: sed habet eas plurimum subtiles, solū capientes spiritum. Dico etiam q instrumēta omnia sensuum cōtinentur pelliculis, fiuntq sensus in ipsis pelliculis, vt est videre in oculo, cuius pelliculæ plenæ sunt humore aqueo, & originē habent à cerebri pelliculis. fitq visus nō in crystallino humore oculi, vt Aristoteli visum est, sed in pelliculis oculi. Quarū duæ procedūt à duabus

D pelliculis cerebri, & tertia à neruo qui opticus, idest visibilis dicitur; ꝓceditq ab ipsis pelliculis cerebri. Est autem pter has pelliculas tres, quædam alia quarta, quæ est in oculo, quæ alba est, & continet omnes alias, ꝓceditq à pellicula quæ tegit cranium, & est insensibilis. est autē hæc pellicula in piscibus valde dura, & fere in modū ossis. Similiter autē & pellicula plena aere locata est intra aurē, in qua fit auditus. Et pelliculæ plenæ spōgiosa carne locatæ sunt intra nares, in q bus fit olfactus. Et oēs hæ pelliculæ originē habent à pelliculis cerebri. idem quoq oportet intelligi & de pelliculis linguę, in qua fit gustus. De tactu autē dicit Aristoteles, q fit in carne totius corporis. Dico autem q nō fit in carne, sed in pelliculis carni cōmistis. manifestū est enim reticulatam carnē esse pelliculis valde subtilibus, quę à crassis venis procedunt, & ab eis deportant subtilem sanguinem ad nutrimentum carnis. Probat autem Aristoteles q principium motus, quēadmodum & sensus, est in corde, pro eo q omnis motio fit cum vi & conatu. Vim autē facit contentio spūs. origo autē spiritus est in corde. deinde ex contentione spiritus, fit in omni conatu inflatio venarum, & neruorum, & etiam pellium cerebri, & spinalis medullę, & principaliter diaphragmatis. Constat enim vires corporis omnes esse ex neruorū tensione. causa autem tensionis nerui nulla est alia, q̄ spiritus neruū inflans. Sed quia origo spūs est à corde, oportet prius diaphragma inflari, & postmodum venas, deinde duplicem pellem spinalis medullę,

& ipsius cerebri: vltimo vero neruos. Spiritum autē voco nō solū vaporē sanguinis, sed etiam E
aerem inspiratum, qui ei admiscetur. trāsit.n. aer inspiratus à pulmone ad ambos vētres cordis,
& inde per venas et pelles vsq; ad neruos. In omni igitur conatu fit per contentionē anhelitus,
conclusio spūs inter diaphragma, & in ipsis fistulis pulmonis, quę procedunt à trachea arteria,
pôst quā fit aeris inspiratio: & idēm spūs comprehensione diaphragmatis trāsmittitur per fistu- • al. ꝑ quam.
las pulmonis ad vētres cordis, & inde ad venas, & pelles, & neruos. Cōtingit autē oppilationē • al. inde.
fieri in loco, in quo vena & arteria, ꝓcedētes à corde, transeuntes ꝑ collum, coniungunt ad pel-
liculas cerebri & spinalis medullę, ex humore, aut fumo multo, aut paruo, & tantum crasso, aut
subtili: fitq; ibi oppilatio per angustiam venularū, quæ ꝓcedunt ab illis venis, disseminanturq;
in pelliculis cerebri, & spinalis medullę. Dico autē ex hac oppilatione fieri somnū: qñq; epilep
siam, & qñq; etiam apoplexiam. Fit autē apoplexia ex humore plurimo & crasso. Epilepsia ex
humore nō tanto, neq; adeo spisso: & qñq; ex solo fumo crasso, ascendente à stomacho, aut pe-
de, aut aliquo mēbro alio: in his quidē videt aura subtilis, & frigida ascendere ad caput. Sōnus
autē fit ex multo fumo subtili, faciente diuturniorē, sed minorem, & facile solubilē oppilatio-
nem. vnde quidam in somno sentiunt, & mouent, & etiam loquunt, & imaginātur somnātes.
nam & similiter imaginant quidā in epilepsia, & etiā in syncope, quæ est passio cordis. Fit autē F
quibusdā in epilepsia spuma circa os, dum spiritus, qui fertur à corde in venas sursum occurrit
humori facienti oppilationē, & ei admistus spuma fit. Est.n. spuma admistio aeris & aquæ, aut
humoris: ideoq; alba est vt aer: & ephialtes quędā epilepsia, quę fit in somno: fit autē ex mistio-
ne tanq; epilepsia. Ideoq; nō in vigilante, sed in dormiente. vt.n. prædictum est, somnus et epi-
lepsia fiunt in eodē loco, & ex simili causa: vnde Aristoteles dicit epilepsiam esse somnū quen-
dam. verum ephialtes longo tēpore ꝑdurās in epilesiam conuertit. Amplius autē dicit Aristo.
ꝙ quibusdam venis colli compressis fit homo insensibilis, & similis dormiēti. vnde & antiqui
venas illas vocauerūt carotidas, propterea ꝙ in eis fit caros, quod est insensibilitas, & imobili-
tas totius corporis. Cōpressio diaphragmatis, quę fit in respirādo, causa est prolationis vocū,
qñ vuula, quæ est in gutture, supponitur tracheæ arteriæ ita, vt respiratio fiat per angustum. spi
ritus.n. exiens per angustum, qñ colliditur vuulæ sibi oppositæ, facit sonū: alioquin fit respira-
tio sine sono, qñ spiritus liberū habet exitum. est.n. diaphragma, respirationis origo, & vocis,
& omnium viriū corporis. Est autē & ipsa vuula principium vocis, quia sensibilis ac mobilis,
quemadmodū diaphragma. Et insuper efficit vires corporis, quēadmodū & ipsum diaphrag-
ma. nā in oī conatu fit oppilatio oīmoda tracheæ arteriæ suppositæ vuulæ, vt cōpressione dia- G
phragmatis, spiritus qui est in fistulis pulmonis, nō possit sursum per os exire, sed trāsmittatur
ad cor, & à corde ad venas, & inde ad pelles cerebri, & spinalis medullæ: à qbus nouissime trās-
mittitur ad neruos: quorū tensio vires corporis efficit. tendunt autē, modico spiritu eos subin-
trante & inflante. Pulmo autē est imobilis ſm seipsum, & insensibilis, quēadmodum & ipsa tra
chea arteria. Vnde & in peripleumonia nō sentit dolor, sed grauitas sola. Mouet autē pulmo
cum diaphragmate, eo ꝙ colligantiam habet ad ipsum quibusdā pelliculis: & insuper ex eo, qa
dilatatione diaphragmatis, maior existit capacitas inter diaphragma, quā necesse est impleri ex
aere in spirando, & inflante fistulas pulmonis, quæ intra diaphragma cōtinentur. Queritur au-
tem de motu diaphragmatis, vtrū sit voluntarius. Si.n. est volūtarius, quo modo igit fit in dor-
miente? si autem nō est voluntarius, quo modo ergo potest voluntarie retineri? nā & quidam
leguntur tādiu cōtinuisse, donec extincti sunt. Dico autē motū diaphragmatis voluntariū esse,
fieri quidem voluntarie per neruos, nihilo minus etiam fieri propter aliam causam. nā cum ca-
lor continue effluat à corde, necesse est cōtinue influere aerem ad cor, qui inflat pulmonem. &
ꝓpter hoc totum diaphragma, pro eo ꝙ pulmone inflato necesse est capacitatē diaphragmatis
augmentari. Non solū autem inflatio pulmonis, quæ fit ab aere inspirato, causa est vt diaphrag H
ma dilatetur: imo etiam, quia aer inspiratus transit à pulmone per cor ad venas diaphragmatis,
procedentes à corde, in quo est origo venarum omnium, non solum pulsantium, imo etiam &
aliarum, vt alibi ostenditur. Nō solum autem venæ diaphragmatis inflantur spiritu, imo etiam
aliæ venæ remotiores à corde, vt in forti conatu est videre. nā & venas pellium cerebri ab ea-
dem causa accidit inflari, vt apparet in habētibus fractum cranium, si anhelitum cōtineant. nā
& spiritus, qui neruos subintrat, procedit à corde ad neruos per intermedias venas: quod pro-
batur ex eo, ꝙ quibusdam venis colli cōpressis, fit homo absq; omni sensu & motu. Nō solum
autem pulmo ministrat cordi aerem ad nutrimentum caloris vitalis, immo etiam cōmunit &
conseruat calorē, qui est in corde: cuius simile est in cinere videre, qui superponitur igni ad cō-
seruandum ipsum. Habet autem pulmo quemadmodum & cinis plurimā raritatem, per quam
habet ignis moderatam respirationem, & moderatam aeris influxionē. fitq; inspiratio, et respi-
ratio ꝑ fistulas, ꝓcedentes à trachea arteria, ad cor terminatas, quę sunt in pelle circūtegente pul
monem. Manifestum est enim, ꝙ ad conseruationem ignis necessarius est aer. non vt quidam
putant propter refrigerationem, sed nutrimēti causa. est enim aer nutrimētum ignis. omne au-
tem nutrimentum, simile fit ei, cuius est nutrimētum. aer.n. influens per poros cineris, ignitur,

ad restaurationem

A ad restaurationem euaporationis ignis.aer enim per digestionem fit ignis.Digestionem voco separationem ignearũ aeris partium ab alijs partibus.est enim aer corpus dissimilium partium, habens caliditatis & frigiditatis particulas in se ipso.vnde nec aer est elementum.sed sicut alibi ostensum est,duo tantum sunt elementa:calidum & frigidũ. Dico etiam quòd ex aere fit aqua, euaporatione ignearum partium.nam cum omnium fluminum origo sit à mõtibus,dicit Aristoteles non solum vapores aqueos ascendere inferne per venas quasdam ad crepidinem mõtium,& inde distillare, sed etiam in ipsis venis montium aerem per frigiditatem in aquam conuerti.Manifestum etiam ꝙ nec aqua est elemẽtum,nec aer. fit enim ex aqua glacies, expressione aeris,qui in ea erat. vnde minor est glacies q̃ fuerit aqua,ꝓpter aeris eductionẽ.nam & omne metallũ maius fit si liquefiat q̃ fuerit prius. ignis enim subintrans liquefacit aquam, quæ in poris metalli congelata est.Sunt autem pori in metallo adeo angusti,vt nõ possit aer,sed solus ignis subintrare. Rursus autem oportet scire,in omni nutritione id quod nutritur,attrahere & congregare particulas sibi similes,quæ disseminatæ sunt in eo,à quo fit nutrimẽtum, pro eo ꝙ naturaliter simile ad suum simile tendit.Fit autem digestio nutrimenti per calorẽ,pro eo quòd calor,vt ait Aristo.aggregat similia,& disgregat dissimilia. Quẽadmodũ enim in ventilatione

B adunatur per cõmotionem granum seorsum à palea: ita etiam similiter in nutrimẽto fit per calorem cõmotio omnium partium: & in ipsa commotione similiter in nutrimento similium ad se inuicem adunatio.Facit autem calidum cõmotionem,pro eo quòd in continuo motu est,vt est videre in aqua bulliente. Amplius autem calor inspissat nutrimẽtum,dum cõtinua sua euaporatione partes aqueas secum trahit.Deinceps autem oportet scire solũ diaphragma esse principale instrumentũ respirationis,pulmonem autem fistulis plenum recipere multitudinem inspirati aeris in fistulis suis.& ob hoc receptaculum spiritus appellatur. Subintrante igitur aere inflatur pulmo, & rursus paulatim detumescit, aere paulatim trãsmisso ad cor, ad nutrimẽtum caloris qui est in corde. vnde quia colligitur multus aer in pulmone, qui sufficit aliquandiu ad nutrimẽtum caloris cordis: inde est quòd aliquis potest aliquando absq; spiratione perdurare, & aliquando absq; interpollatione vocem protrahere. Insuper autem & aer breui aliquando tempore permanens in pulmone calido existente,ibiq; digestus efficitur competentius nutrimentum caloris cordis. Dicit enim Aristo.ꝙ pisces,qui branchias loco pulmonis habent,attrahunt interius aquam, ad refrigerãdum calorem vitalem cordis. (Dico autem calorem vitalem nutrimento indigere,non autẽ refrigeratione. nutrimentũ vero ignis nullatenus est aqua, sed

C aer.)sunt enim in prædictis piscibus pori quidem branchiarũ ad cor adeo subtiles,ꝙ nõ capiũt nisi aerem solum,per quos transit aer qui est aquæ cõmistus. Dicit autẽ Aristoteles aerem non esse intra aquã,persuadens hoc ex eo, quòd cum aer leuior sit,aquæ supernatat,non autem admiscetur ipsi. Est autem sibiipsi contrarius,cum alibi dicat glaciem fieri ex aqua per expressionem aeris qui est in ea. Verum pisces pulmonem habentes multo plus habẽt caloris, quàm cęteri pisces,vt Delphini,& Phoca,& Canis,& Cete oĩa,& similia.Quoniam igitur multus calor qui est in eis multo indiget aere ad sui nutrimentum, inde est ꝙ spirant extra aquam. Scire autem oportet,quòd trachea arteria veniẽs ad pulmonem, facit circa eum pellem plenam fistulis pluribus ac subtilibus,quæ terminantur ad ventrem sinistrum cordis.habentq; foramina subtilissima,per quæ capiunt aerem solũ,non autem sanguinem. fitq; ꝑ hæc foramina inspiratio aeris ad sinistrum ventrem cordis. Sanguis autem qui est in sinistro ventre cordis, nõ potest per ea effluere,propter earum angustiam. Amplius autem vena & arteria ꝓcedentes à duobus ventribus cordis,perueniunt ad pulmonem,& faciunt circa eũ pelles duas, plenas venis & arterijs pluribus ac subtilibus.Quoniam autem in conatu fit cõclusio* spiritus,non solũ in fistulis pulmonis,sed etiam in venis & neruis:contingit quãdoq; terminos venarum ex multo spiritu di-

* al. cõculcatio

D latari,spirituq; exeũte trahere secum sanguinẽ. estq; sanguis hoc modo exiens spumosus, propter spiritum sibi admistum: Accidit etiam eadem causa sudorem exire per poros corporis. Est autem sudor, sanguini aqua admista.Pori vero sunt venæ subtilissimæ,quæ à crassis venis ꝓcedunt.Cõtingit autem poros ex multo aut feruido spiritu vsq; adeo dilatari,vt etiam exeat sanguis ꝑ eos,fiatq; sudor sanguineus.Miror autem plurimum super eo quod dicit Arist. se vidisse poros cordis in pulmone,ꝑ quos fit aeris inspiratio & expiratio:cũ sint imperceptibiles propter sui paruitatẽ,quẽadmodum & pori vesicę, ꝑ quos ingreditur vrina,maxime cum ꝑ frigiditatem obstruant̃ huiusmodi pori in mortuo animali. Dicit enim tres esse vẽtres cordis:cum sit patẽs visui esse tm̃ duos.ab vno enim procedit magna vena, & ab alio magna arteria.in paruis etiam animalibus vnũ tantũ esse,à quo ꝓcedit magna arteria.Postmodum autem scire oportet, ꝙ pulmo,cũ sit spongiosus & calidus,habet vim attractiuam. attrahitq; aerem ad se,ad refrigerandum calidum cordis.quẽadmodum ventosa igne intromisso. exit enim ignis ꝑ poros ventosæ,& necesse est aerem subingredi.Idem quoq; est videre in hepate, quod spongiosum est & calidum.attrahitq; succũ cibi ab intestinis ꝑ medias venulas cuiusdam pellis,quæ media est per intestina & concauã venam hepatis,& cõtinuata est vtrisq;.dicuntur autẽ venulę illę mesaraicæ,siue mesentericæ:pellis in qua sunt,mesenteriũ,siue mesarçũ appellatur, & ꝓtenditur à me-

dio

dio ventre per intestina. Dicit enim Arist. mesenterium vicē radicis obtinere. sicut enim radix attrahit nutrimentum à terra, ita & mesenterium ab intestinis nutrimētum corporis animalis. E Cor etiam, in cuius cōcauitate plurimus est calor continue effluens, attrahit continue à fistulis pulmonis. attrahit etiam succū cibi à concaua vena hepatis. quia vt ait Aristo. in corde perfecte digestus sanguis fit. Rursus autem cor attrahit ab intestinis succū cibi aliunde q̄ per hepar, idest per mediam arteriam. arteria enim quæ protēditur à corde per dorsum, & coniungitur mesenterio, non transit per hepar, cum dicat Aristo. in hepate nulla est omnino arteria. Est autem sanguis arteriæ liquidior q̄ venę. & præ nimia sui aquositate nō coagulatur, quemadmodum sanguis qui est in vena. Huius autem hæc est causa, q̄ hepar venæ suppositum maximā habet vim attrahendi, attrahitq́ succū cibi multum ac spissum ab intestinis. Ideoq́ in vena multus est sanguis ac spissus, qui cito coagulatur euaporāte aqua. è cōtrario vero sanguis arteriæ modicus est & aquosus, pro eo q̄ arteria habet vim attrahēdi debilem ex solo proprio calore, & etiā ex corde. Dicit enim Arist. q̄ in quibusdam animalibus sanguis ipsius venæ liquidus est, & nō potest coagulari, vt in ceruo, & lepore, suntq́ huiusmodi animalia timida, pro eo q̄ habent sanguinē frigidum & aquosum. rursus autem quędā animalia habent sanguinem valde spissum ac terrestrem, qui coagulatur statim, vt taurus. cuius etiam sanguis venenosus est. Et huiusmodi quidē F animalia habent pinguedinem quādam terrestrem, quæ sepum dicitur. & sunt plurimū ossuosa. & sunt etiam calida & audacia. nam sanguis terrestris plurimū calidus est, pro eo q̄ est receptaculum amoris. sed prius cõtingit* calorem in eis egisse, vt est videre in calce, & cinere, similiter & sale. nā sal genus terræ est. estq́ sal terra incensa. quod probat Arist. ex eo, q̄ quibusdam calamis incensis & incineratis fit sal, si mistus fuerit aquæ, & eadē aqua bulliat ad ignē. vinum etiam quanto fortius est, tanto terrestrius est. quod ꝓbatur ex eo, q̄ quāto fortius est, tanto pōderis plus habet, adeo etiam q̄ supernatat oleum* in eo. Amplius autē vinū, & liquores alij varios sapores habent ex terra sibi admista. vnde in quadam regione vinum suspēsum ad ignem in vtribus, indurescit in modum salis, euaporāte aqua. Dicit etiam Aristo. q̄ in sanguine spisso inueniuntur neruuli quidam. & quāto spissior est sanguis, tanto plures insunt. In liquido autē sanguine nulli possunt inueniri. Dicit etiā Arist. q̄ homines liquidioris sanguinis, sunt timidi, sed boni sensus: ex eo q̄ molles carnes habent, suntq́ passibilia maxime in eis instrumenta sensus. Vidēdum autē est deinceps, vtrum aliquis meatus sit à vena ad arteriā. quod quidem probatur ex eo, q̄ si scinditur vena aut arteria, effluit omnis sanguis, tam q̄ est in venis, q̄ qui est in arterijs. Quæritur autem quo modo sanguis intret arteriam, si verū est, vt plurimi putant, totū G succum cibi ex quo fit sanguis transire ad venam hepatis. Aiunt igitur quidā, q̄ cū vena & arteria habeant in corpore parietem cōmunem fistulas quasdam habentem, sunt quidem in medio illarum fistularū quidam meatus angusti, per quos excolatur sanguis. & meatus illi in mortuo animali non apparent, quoniam per frigiditatem sunt obstructi. Dico etiam mesaraicū, per quod transit succus cibi ab intestinis per totū corpus, nō solum continuari venis hepatis, imo etiam arteriæ cuidam procedenti à dorso, & nō transeunti per hepar, sicut testantur omnes qui de anatomia scripserunt: ex quo manifestum est, succum cibi nō omnino transmitti ad venam hepatis, imo etiam partim ad arteriam. Amplius autē vena & arteria simul in toto corpe sunt, præter q̄ vt ait Aristo. in hepate & splene. iunguntur q́ adinuicē quibusdā pelliculis, in quibus sunt venulæ subtiles, per quas ab arteria ad venam excolatur liquidus sanguis. Scire etiā oportet q̄ non solum à vena hepatis, imo etiam ab arteria sunt meatus quidam ad renes. Dico autē q̄ ab omnibus venis & arterijs corporis mittitur vrina, quēadmodum & sudor. nam quemadmodum vrina, ita quoq́ sudor nihil aliud est q̄ aqua sanguini admista. Dico etiam q̄ quēadmodum hepar, ita quoq́ & splen attrahit succū cibi ab intestinis per mediū mesenterium, cui continuata est vena splenis, quēadmodum & hepatis vena. vnde splen, vt ait Aristo. recte hepar sinistrum potest appellari. H Item à corde protēditur vena ad splenem, quemadmodum ad hepar, per quam cor attrahit sibi succū cibi à splene, quemadmodum ab hepate. In splene autem vt ait Arist. nulla est arteria, quemadmodum nec in hepate. Dico autem q̄ in curuatura hepatis & splenis inueniuntur tam arteriæ q̄ venæ, in gibbo autem hepatis solæ inueniuntur venę quę cōueniunt ad cauam venam. in gibbo vero splenis nec vena est nec arteria. Miror autem quāplurimos antiquorum ignorasse vsum splenis in corpore humano. alios autem opinatos nosse penitus errasse. solus vero Aristo. in libro de particulis animalium diligenter supra hoc scripsit, qui fuit verus solus veritatis ostensor.

* al. si prius cō tigerit.
* al. oleum.

Galeno

GALENO ASCRIPTVS LIBER, CVI TITVLVS EST COMPENDIVM PVLSVVM.

CENSVRA.

Liber ieiunus, sed non omnino reijciendus.

HOc ei quod de pulsibus forte Aegimiũ possibile est cõpetentẽ modũ
circuit. Primũ autem aiunt egenũ antiquum de pulsibus. item non de
pulsibus hoc intitulasse: sed de palmon.i.de saltibus: ignorauit enim
vt decens hic vir, quę existat differentia pulsus & palmi, idest saltus, si-
B cut deinceps ostendemus, primum dicentes quid sit pulsus.

De definitione pulsus.

Pulsus igitur est diastole.i.dilatatio, & systole.i.cõstrictio cordis, &
arteriarum: solæ enim hæ eorum, quę in nobis, pulsuali motu mouen-
tur. Alia vero, quæcunq; videntur, & ipsa pulsualiter moueri, vt me-
ninges, quæ circa cerebrum sunt in pueris visæ, fm participationẽ ar-
teriarum mouentur, circa quas particulas fit palmos, idest saltus, & tremor, & spasmus.

De his, quæ pulsui simulantur.

Similia vero pulsui sunt, & palmos.i.saltus, & spasmus, & tremor: etenim & hęc videntur q-
busdã ita fieri, sicut & pulsus, ex diastole & systole. Differẽtia vero in eis existit plurima. Igitur
Praxagoras quidem existimauit hæc ad se inuicem differre quantitate, non adhuc autem quali
tate: fieri autem ex pulsu, qui magis: eo circa motũ extenso, palmon.i.saltũ: ex palmo vero, tre-
morem: & hoc quidem Praxagoras vir non liber neq; in his, quę fm medicinam sunt contem-
plationibus, neq; in alijs secularibus. Herophilus vero diligentius insistens huic loco, in quali
tate magis eas differentias inuenit. fieri.n. pulsum circa arterias solas, & cor: palmon autẽ: i.sal-
C tum & spasmũ, circa musculos et neruos: & pulsum similiter generari cũ animali, et mori cũ eo.
Fit autem pulsus ita, quando cor attraxerit ex pulmone spiritum, primũ quidem eum suscipit
in sinistrum suum ventriculum: demum super concidens, deinde ipsis arterijs præbet. Contin
git igitur in cõcisione, repletis his, quæ in corpore sunt, arterijs pulsum perfici: euacuatis autẽ,
systolen. Igitur arteriæ quidem, sicut dixi repletæ cursum perficiunt, assumentes spiritum: cor
autem euacuatum, sicut deinceps demonstrauimus. Propriũ igitur terminum.i.definitionem
dedimus eius, pulsum dicentes esse diastolen, & systolen cordis, & arteriarum.

Vnde constet pulsus.

Cõsistit autẽ pulsus ex diastole & systole: quia vero impari, & eodẽ tẽpore & cor, & arteriæ
pulsum perficiunt, & propterea existimant ferè oẽs q repletis vtrisq; similiter fiat, volo repræ-
sentare eorũ errorem. Nam quod quidem impari tempore ex arterijs & corde pulsum, qui fit,
assumimus, manifestum est: quod autẽ arterijs quidẽ repletis, corde vero euacuato hoc fiat, vo
lebã remittere eos, qui volunt discere, ad anatomiam.i.ad incisionẽ: vt autẽ nõ videar inuidus
esse, & liuorem habere, paucis repręsentabo. Corpus cordis.i.substantia, pinea forma existit: &
ampla quidem pars eius, in qua sunt ora ventriculorum eius, pulmoni vnitur, & in medio qua
D tuor fibrarũ iacet: vna.n. fibra breuissima reliquarũ existens, tertium thoracis spatium repleuit.
Acuta vero pars eius, & oblonga fm sursum cum pectore nõ vt sit continua sicut est basis eius
pulmoni, sed est absoluta. Continetur autẽ vndiq; cor mẽbrano, quod vocatur pericardion.i.
circa cor. Hoc autem nõ solum pulmoni vnitũ esse inuenies à latioribus, sed & pectori, in illis
partibus, in quibus diximus cordis acutum absolutum iacere. Contingit autẽ ita, quandoqui-
dem ex pulmone attraxerit spiritum, repletum vndiq; ipsum ad latera incedere, & multũ spi-
ritum à pectore auferre. Quando vero rursum euacuabitur cor, & euacuatũ in naturalem figu-
ram recurrerit, tunc prosilit pectori, & percussionem facit, & ita concidens pulsum perficit.

De differentijs naturalium pulsuum sequentium ætatem.

His autem ita habentibus, dicemus prius differẽtias naturalium vnamquãq; ætatum sequẽ-
tium pulsuum, demum eas, quæ sunt in febribus, & postea pulsus, qui inueniuntur secundum
passionem. In fine vero, pulsus qui ablati sunt denominati.

De pulsu puerorum nouiter genitorum.

Igitur modo genitorum pulsus puerorũ existit breuis omnino, & indeterminatus. & in dia-
stole & systole: hunc pulsum Herophilus alogon, idest irrationalem cõsistere ait. Irrationalem
vero vocat pulsum eum, qui non habet aliquam analogiam, idest proportionem. neque enim

duplicem, neq; bemioliam, neque aliam quandam rationem habet hic, ſed breuis eſt omnino, & magnitudine puncturæ acus nobis aduenit: ideo & primum Herophilus alogon, ideſt irrationalem eum competenter dixit. E

De pulſu creſcentium.

Procedente vero ætate, & corpore in augmẽtationem veniente, & ad rationẽ, & pulſus augetur ad rationem, diaſtolen latiorẽ ſyſtole accipiens: quando de reliquo eſt eis logon, ideſt rationẽ adæquare ad demonſtrationẽ eius, quæ ex grãmatica manuductionis. Nã primus quidẽ pulſus, qui in modo genitis pueris inuenitur, rhythmum.i. tenorem eũ, qui breuis ſyllabæ exiſtit, etiam in diaſtole & ſyſtole habet: & propterea ditonus intelligitur: pulſus autẽ eorum, qui apud augmentationem ſunt, ꝓportionalis eſt pedi, qui apud eos theo. eſt autẽ hic tritonus, diaſtolen quidem in duo tempora accipiens: in vnum vero ſyſtolen. Pulſus vero eorũ, qui in ſtatu ætate ſunt, in vtriſq; par exiſtit, vt in diaſtole & ſyſtole, cõparatus pedi vocato ſpondeo, q vtiq; diſſyllaborũ pedũ longiſſimus eſt. conſtat igitur ex temporibus quatuor: hunc pulſum Herophilus per paria vocat his qui pedi. Declinãtium vero & firme iam ſenum pulſus, & ipſe ex tribus cõponitur tẽporibus, diaſtole duplo ſyſtolen accipiens longiorem. Et hi quidem ſunt pulſus, qui ſecundum latitudinem ætates in ſanis ſequuntur. Deinceps autẽ ſunt in febricitãtibus. F

De pulſu in febribus.

Eorum qui incipiunt febrire, pulſus paruus omnino eſt, & ſubintrans, perſecutionẽ patiens in vtriſq; & in diaſtole, & ſyſtole, vt fermè quandoq; & vix incidat tactui: in ſuperadditione vero ſecundum parum adauger, diaſtolen, & ſyſtolen accipiens, & maiorem, et prolixiorem, propter ſpiritus aſcẽſionem: in ſtatu vero in vtriſq; par exiſtit, & in ſyſtole & diaſtole, ceu & febri parilitatem accipiente: in deſcenſione vero, ſyſtolen quidem diaſtolẽ accipit prolixiorem. Calor vero in vẽntre, ſuperabundat magis, q̃ in extremis: quia in primis quidem ferè vniuerſus calor in medijs ſuperabundat, vt multoties & infrigidari contingat extrema. Quãdo autem ſunt in ſuperadditionibus: circa media quidem amplior eſt calor, in extremitatibus vero paucior. Statim autem accipiente febri, & calor pariter inuenitur in extremitatibus, & in medijs. Et hi quidem ſunt, qui ſecundum latitudinem ſequuntur febrientes pulſus. *al. medijs*

De pulſibus paſſionum in generali.

Pulſibus autem, qui ſecundum paſſiones fiunt multis & diuerſis exiſtentibus, & de his pulſibus, qui in acutis paſſionibus ſequuntur dicemus.

De pulſu phreniticorum. G

Phreniticorum vero pulſus breuis, & erroneus, & non bene robuſtus, propterea φ cõtinue ſpiritus à vigilijs motus ſuperaccidit tactui, ac ſi accideret motus ab arcu tenſi nerui, & chordę: & omnino minimis periculis manuum noſtrarum ſuperaccideret, ideſt occurrerit.

De pulſu lethargicorum.

Lethargicorum vero pulſus eſt magnus & vacuus ſm longitudinem & latitudinẽ, nobis ſuperaccidens profundo intellectu: quare & quidã præſumpſerunt dicere pulſum incorporeũ. *al. intellecto*

De pulſu cardiacorum.

Cardiacorum vero pulſus eſt, minor qui finaliter eſt pulſu phreniticorum: robuſtior vero, & quaſi moroſior, vt & alijs partibus ſubaccidat, ideſt ſentiatur tactu: hoc autem fit ſpiritu, quãdoq; quidem remiſſionem accipiente, & retentionem, quandoq; vero intenſionem.

De pulſu pleuriticorum.

Pleuriticorum, et peripleumonicorum pulſuum, in paucis quidem eſt differentia: ſolum autem his, qui valde empirici, ideſt exercitati, ſeu experimentati ſunt, comprehẽſibilis eſt: acutus enim & vehemens, q̃ plurimum inuenitur: & immiſſiones inæqualiter moltoties faciens.

De pulſu epilepticorum. H

Epilepticorum vero, eorũ quidem, qui fiunt ſine ſpaſmo & cõtractione particularũ, pulſus eſt magnus & diacenus.i. vacuus, & cõtinuus, & fugatus, perſecutionẽ patiẽs, quãplurimum: & hi quidem ſunt pulſus, qui ſm hanc paſſionem, ſm plurimũ aſſequũtur, ſimiles pulſui lethargicorum. Eorum autem, qui fiunt cum ſpaſmis, pulſus eſt magnus, & diacenus, ideſt vacuus.

De nominibus pulſuum.

Sciendum autem, φ omnis pulſus cõſiſtit ex magnitudine, & velocitate, & plenitudine, & rhythmo, & tenore. Et magnus eſt ſm longitudinem, & latitudinẽ, et profundum, digna ratione tactui accidens. Plenus autẽ, eſt vehemẽs, & quaſi neruiter tactum percutiens. Eurhythmus autem, ideſt bene tenoratus pulſus, qui in vnaquaq; ætate naturalẽ conſequentiam ſeruat. Dicitur autem hic pulſus eurhythmus. Pararrhythmus vero eſt, qui cito deſilit à manu. Velocitas autem à ſpiſſitudine differt. nam velocitas quidem ſm vnam poterit arteriæ intelligi percuſſionem, ſpiſſitudo vero ſecundum plures. Ita deniq; dicimus quidem velocem eum, qui in paruo tempore longitudinem explet: Spiſſum autem, qui continue per eundem locum deuenit.

De generibus pulſuum.

Genera pulſuum ſecundũ quietẽ ſpiſſitudo, & raritas: in quo velocitas & tarditas: ſecũdum totum

A totum robur, idest tensionem, vehementia, & amydrotes, idest obscuritas: secũdum corpus arteriæ, durities & mollities: igitur hi quidem ita.

De nominibus secundum antiquos quorundam pulsuum.

Deinceps autem de his pulsibus, qui à veteribus scripti sunt, & necessarij maxime sunt, & in quiete existũt dicamus. Dicitur quis pulsus myurizon.i. muris modo caudatus: cuius sunt rursus duæ differentiæ: hic quidem nãq; attritis digitis manus, & vehemens, demũ eas, quæ deinceps sunt diastoles longiores accipiens, in fine rursus, & citus, & magnus, & vehemẽs sentitur. Alius vero paruus sentitũr, & eas, quæ deinceps sunt immissiones magnas operans, rursus, & citus, & paruus accidit: hic pulsus quidem qñq; inuenitur, & sanos naturaliter assequens: quãdo vero inuentus fuerit in ægrotantibus in paruitate superabundans, eos qui debent abire perindicat: qui vero in magnitudine, eos qui in lethargum. Dicitur pulsus & parempipton.i. intercidens, quando plures diastolas & systolas operari dimiserit, secundam diastolen spissiorem attulerit: hic pulsus quidem qñq; sequitur & sanos, quando vero in ægrotantibus inuentus fuerit, nihil irrationale significat. Dicitũ qdem pulsus dicrotus, qñ distans arteria maiorẽ vnã diastolẽ, alterã attulerit breuiorẽ: hic pulsus fit in sanis qdem, à cursibus, vel exercitijs, vel aliud qd cito

B nobis operantibus: in ægrotantibus vero, manibus maxime febriẽtium inuenitur. Dicitur autem pulsus & dorcadizon, quando magnus prius accidens, mox breuis accidit, vt putetur anteq; systolen faciat finaliter arteria, rursus dilatari: hic pulsus inuenitur magis in ęgritudinibus, quæ sunt circa thoracem. Dicitur pulsus myrmecizon: hic autem est, qui continue & subtiliter diastolen facit, vt videaẽ myrmecos.i. formicæ in manu fieri deambulatio: ferè ex omnibus deficiendo inuenitur. Vltimus vero omnium eorũ, & breuissimus est, qui vocatur scolecizon, idest vermiculans: hic vero ita paruus, & languidus, & amydros.i. obscurus existit, φ formiculante, & breuissimo penitus existente intelligatur diastole & systole: in hoc autem nequaquã, sed velut desinentia solum & reuolutio spiritus in arterijs perficitur in eo.

[Margin: * al. accidens]

GALENO ATTRIBVTVS LIBER DE MOTIBVS

C

MANIFESTIS ET OBSCVRIS:

QVEM IOANNITIVS DE GRÆCA LINGVA IN ARABICAM TRANSTVLIT. M. AVTEM TOLETANVS DE ARABICA IN LATINAM.

CENSVRA.

Liber traductoris magis, quam authoris culpa mendis scatens, in quo multa Galeni doctrinam sapiunt, licet quædam quoque insint ab eius dicendi consuetudine aliena.

De facultate, & primis instrumentis motus.

D Nquit Galenus, Illi quorum proprium est anatomiã meditari p̃ hoc, φ dicunt motus liquidos, eos qui vidẽtur in corporibus animalium, sensui manifestos intelligunt: verũtamen quo membro fiant penitus ignoramus: & quãuis hoc videamus, qualiter fiant nõ scimus: † {ideo de his doctrinam oportet nos agere.} Principium autem inquisitionis de motibus liquidis est, vt primo inspiciamus an sint actiones mẽbrorum, & an ex eo, φ sint passiones ab eis. Et per actiones, intelligo motus agentes imprimentes: & per passiones, motus intelligo, q̃ fiũt à motore agente, quãdo ipse mouet aliquid aliud. Et tu poteris vnico exemplo duorum horum motuum naturam intelligere. nam motus manuum & pedum, distendendo & complicando, vel inclinando, & mouendo ad vtrãq; partem, quæ quidem ossibus eorum interiacent, iuncturis efficiuntur. Manuum autẽ fit iunctura, quæ est in cõpositione ossis adiutorij: & hæc quidem iunctura vocatur mabit: & iunctura, quę est in cõpositione duorũ focilium, est cum ossibus. & iunctura ossium basium, quæ interiacent duobus focilibus, † & pectini, & vocatur rasceta, & iuncturis digitorũ. Pedum vero motus fiũt iunctura genuum, & calcaneorum, & digitorũ. Et siquis desiderat motus iuncturę humeri numerare cum motibus manus, & iuncturæ motus coxæ cum motibus pedis, non intromittit in

[Margin: † al. id intentio nobis hic est vt eorum causas inquiramus.]

[Margin: † al. & est pectem: * al. iunctura]

Spurij. I i ij significatione

ſignificatione diuerſitatẽ per hoc vel varietatẽ: verũtamen ſufficit in hac ſignãtione, vt dicaẽ, E
ꝙ pomum oſſis adiutorij, io iunctura cõponitur humeri cũ pyxide, quę eſt in oſſe ſcapulę: & ꝙ * al. ſummitas
ſummitas oſſis adiutorij inferior, cõpoſita eſt in iunctura mabit cũ duobus brachij focilibus: ſi
cut duæ ſummitates duorũ focilium, ab inferiori cũ oſſibus paruis raſcetæ cõpoouñẽ. Simĩr in
pedibus iuncturæ ex cõpoſitione oſſium, q̃ ſunt in eis, erũt. Quòd ſi tes in hoc ita ſe habet, ana-
tomici verum in hoc dixerunt, ꝙ motus manuum & pedum fiunt oſſibus, nõ tñ ab eis. qm̃ hęc
quidẽ eſt actio laeerti mouẽtis ea. Prouenit ergo ex hoc, vt motus lacerti ſit actio lacerti: & mo
tus oſſium ſit paſſio eorũ: & paſſio eius quod fit, & actio eius quod agit, ſimul exiſtant. Diſcre-
paut tñ in eo, ꝙ agẽs eſt principiũ ſui motus ab ipſo, & patiens eſt principiũ ſui motus ab alio.
Sicut ergo qñ lacertus agit, mouet quidem primo vnũ duorũ oſſium cõpoſitorum in iunctu-
ra, & eſt illud os, quod continuatur cum adiutorio: deinde mouet ſecundo ipſam iuncturã mo
uendo os: ita anatomiã conſiderantes inueſtigauerunt an oporteat dici, ꝙ lacertus ipſe agit pri
mo, aut recipit eriam virtutẽ motus ab aliquo alio. Vt autẽ viderunt, ꝙ voicuiq; lacertorũ con-
tinuantur arteria & vena, & tertiũ quiddam. i. neruus: vnicuiq; eorũ intendẽtes vnumquodq;
ſigillatim vinculo conſtrinxerunt, conſiderantes in ipſa cooſtrictione an motus impedireẽ la-
certorum, aut mobiles permanerẽt. Poſtq̃ autẽ motum lacertorũ ſtrictis arterijs & venis in ſuo F
manentẽ ſtatu deprehenderunt, ipſumq; ſtrictis neruis impediri: ꝙ ad lacertos quidẽ virtus di-
geritur à neruis aliqua, per quã fit actio eorum, iudicauerunt. Deinde iuxta hanc viam inquiſi-
uerunt diligẽter, an hæc actio ſit neruis ex ſua natura & ſubſtãtia, an ſupra neruos aliquod mẽ-
brum ſit, quod oeruis virtutẽ motus exhibeat, ſicut lacertis exhibere viderũt. Adhærẽtes autẽ
neruis eosq; pręcidentes, ſectiooem eorũ ſuperiorem in ſua ſenſus & motus habitudine perſi-
ſtere deprehenderunt: inferiorẽ autẽ, à loco ſectionis ſeoſu priuari & motu. Ex hoc itaq; quod
eis apparuit, virtutem motus etiam neruis ab alio membro eis ſuperiori trãſmitti, cooiectura-
uerunt. Proſpicientes igitur primam neruorum originem, eamq; iodagãtes, quoſdam eorum
oriri à ſpinali medulla, quoſdam à cerebro deprehenderunt. Abicindentes itaq; ſpinalẽ medul
lam, deprehenderunt, ꝙ ab inferiori parte ſectionis nõ tranſmittitur virtus ad neruos quidem
à quibus virtus oritur, quę prius tranſmittebatur ante abſciſſionẽ: & à ſuperiori vero ſectione,
quæ eſt ſuper abſciſſionem, q̃ prius tranſmittebatur virtus, tranſmittitur: ac tunc iudicauerunt
virturem quidem motus ad oeruos à cerebro trãſmitti. Deinde poſtmodum inquiſiuerunt, an
ſit hoc, qm̃ illa virtus ſit innata ſubſtantiæ ſuæ ꝓpria, an à corde ſibi trãſmittitur: neq; ad hoc in
iſto loco neceſſitas vrget, cũ nos inueniamus vtiq; neruos exhibere lacertis virtutẽ motus à ce G
rebro ꝓcedentẽ. Primũ igiẽ membrũ ac ꝑcipuũ, vniuerſa quidẽ mẽbra corporis aĩalis mouens
motu voluntario, eſt cerebrum: cætera vero, quæ quidẽ cerebro interiacent, & vltimo mẽbro
quod moueẽ, mouent ſe ſm ordinẽ ita, ꝙ vnũquodq; eorũ mouẽs, ac motũ exiſtat. Reſtat ergo
vt cerebrũ moueat tm̃, nec aliud moueat ipſum. Sĩr fit vt manus ac pedes moueanẽ tm̃. Et iam
declaraui in tractanbus, quibus inueſtigaui de virtute ordinatiua, de virtutibus aĩæ, ꝙ cerebrũ
eget hepate & corde ad cõſeruandũ ſubſtaotiã ſuam: & ꝙ nõ trãſmittitur ab illis virtus, qua fit
motus voluntarius. Hic autẽ nõ eſt aliq̃d, quod nos cogat vt probationem ad hoc inducamus,
cũ ſufficiat in hoc tractatu cõcluſione ꝓpoſitionis illius vti dũtaxat: quia nõ memoraui, quod
apparet io anatomia, vt expooerẽ per hoc, ꝙ virtus ordinatiua tranſmittiẽ ꝑ neruos à cerebro
ad lacertos: verũ vt à me iotelligeretur ſufficiẽter, in quo differũt motus & actio: qm̃ ſignifica-
tio, quã ſignificat nomẽ motus, generalior eſt: & ſignificatio, quã ſignificat actio, ſpecialior eſt:
cum nos appellemus actionem, motum agentem: & paſſionem, motum ab alio prodeuntem.

De motu reſpirationis, qui notior eſt uiſus ueteribus.

Et ſermo iſte, in quo nos ſumus, eſt, quo intẽdo inueſtigare de vnoquoq; motu, quod ſit mẽ
brum, quod ab eo patitur, & quod mẽbrũ operatur ipſum, verbi grã de anhelitu: qa melius eſt, H
vt ponam ſermooem meũ de ipſo, vt exẽpli cauſa luceſcat: cũ non cõferat ex exempli quidem
ratione dũtaxat: verũ cum ipſo exemplo non eſt vtiq; modica pars, de qua inueſtigare propo-
nimus: videmus. n. manifeſte, ꝙ anhelamus: & hæc quippe actio animalis eſt cõpoſita ex aeris
inſpiratione ab exteriori ad interius, & expiratione è conuerſo: & apparet ẽt ꝙ id, quod moueẽ
in concauitate pectoris in anhelitu facili ſuauiter, cõcutitur inferius dũtaxat: in anhelitu vero
magno, nõ ſolum moueñẽ inferiora tantũ, verũetiam moueñẽ loca lateribus omnibus vicina.
Diſcordes ẽt fuerunt medici in motu anhelitus, an ſit ẽt ex lacertis, vt ſunt alij motus volũtarij,
aut aliter. Et q̃dã iudicauerũt, ꝙ hæc actio naturalis ſit, ſicut pulſus arteriarũ & cordis, alij vero
iudicauerũt actionẽ eſſe volũtariã: alij autẽ, ꝙ ſit actio cõpoſita. Et hæc quidẽ inquiſitio magis
ad dialecticã, q̃ ad medicinam ſpectat. Inquiſitio autẽ, quę dignior eſt in operibus medicinę, eſt
qua quidem inueſtigatur, quo inſtrumento mouetur clibaous. i. cõcauitas pectoris, per quã fit
anhelitus: quoniã hic quidem dilãtatur, ꝓut apparet in anatomia: apparet quoq; in anatomia, ꝙ * al. extrahiẽ
hic clibanus ex oſſibus, quę latera vocãtur, & ex lacertis cõponitur interiacentibus. Merito er-
go anatomiã cõſiderãtes dixerũt, ꝙ illud mẽbtum, quod diaphragma vocaẽ, eſt vna pars iſtius
clibani, nec tñ illud totaliter: & hoc quidẽ vſq; ad tẽpus magiſtrorum noſtrorum homines ar-

al. inscrip A bitrati sunt, q membrũ istud instrumẽtis anhelitus nobilius existat. In nr̃o vero tẽpore factum eius patuit ex eo, quod de operatione huius mẽbri declaraui, q, s. mouet partes clibani dũtaxat inferiores: queadmodũ illud, quod mouet supiores eius est lacertus à collo descendẽs. Mouet quoq; id, quod interiacet lacertus qdem, qui inter latera cõstituitur: nisi qa hic lacertus qdẽ nõ dilatat clibanũ tñ, verũetiam ipsum cõstringit: cũ vnusqsq; eorũ habeat duas tunicas positione diuersas. Lacerti nãq; descendẽtes à loco, q est supra collũ, dilatant, & distẽdunt clibanũ tñ. Et vidi sæpe plures hoies in facto neruorũ, qui mouent huiusmodi lacertos quos prædiximus. qñquidẽ vinculo constringebant absq; clibani ruptura, q vinculũ illud eos motu clibani penitus priuabat: & discipulos meos instruxi qualiter hoc ipsum, qd' declaraui, intelligerẽt. Et õnia illorũ, q dicũt, q anhelitus est motus volũtarius vel actio volũtaria, nullũ argumẽtum inducit, qd' maioris, q̃ hæc existat roboris ad pbandũ veritatẽ eorũ: qm̃ motus clibani impeditur statim & aial extinguit subito ore aperto cupiẽs anhelitũ, cum nequeat clibanũ mouere: vnũquodq; horum fuit ab antiquis inuentum: & quædã præter illa, quæ ipsi inuenerunt postmodũ reperi.

Comparatur cognitio aliorum immanifestorum motuum, & liquidorum quorundam ad antiquorum cognitionem: & ponitur excusatio tractationis illius.

B Et quodlibet horũ antiquitus reputabat ignotũ: qm̃ de ipso nihil anatomiam inspicientes tetigerũt: cui posset aliquis acqescere, vel quo posset esse cõtentus, nedũ sufficienter probarent: vtinam autẽ aliquis motuũ, & aliqua actionũ harum, quæ reputabat esse ignota, reperirentur à quo mẽbro aialis prodirẽt: & qualiter ab agente causa, qñ quidẽ agit: multa quippe horũ, quæ vltimo cõperi, penes me prius erant ignota, queadmodũ de motu clibani retuli. Et in tractatu quidem tertio de motu pectoris & pulmonis quædã, siquidẽ mei docuerũt me doctores ad tẽpora sua: quibus adieci postmodũ in libro quẽ de passionibus anhelitus edidi, quod adinueni, postq̃; à magistris mei didici: confessus sum etiam in libro de iuuamentorum mẽbrorum ignorantiam meã, quam habui de motu palpebrarum superiorum: deinde vero narraui post modũ qualiter hoc fit in tractatu decimo libri mei de cura anatomiæ. Eodem quoq; modo ignorabã esse duorum neruorum ex vtraq; parte arteriarum constitutorũ, qui falso & sine ratione vocantur apoplectici: cum fuerit in eis ingressa malitia, qualiter vox impediт: demum quippe cũ labore maximo, ac difficultate cõperi hoc, cũ nullus quidquã de ipsis tractauerit sufficienter: & hęc

al. lacertum quippe signatio erat incognita: demũ facta est nũc nota: quia reperi neruos mouentes lãcertos epiglotidis à duobus neruis duabus arterijs vicinis, qui apoplectici vocantur, oriri. Ignorabat

C quoq;, cur ex spondylis dorsi medulla spondyli primi, si sm latũ tota abscindatur, donec extrema non sese contingant, vox impeditur illius aialis. Et sill' si vnus spondylus locum deserit: qa spinæ medulla cõprimitur fortiter. Inueni quoq; hæc, & alia quæ reputabãt illi, qui fuerunt ante me, ignota de anhelitu & voce: & eorum inuẽtio fuit ex eo, quod in anatomia appatebat. Et reperi quoq; lacertum, qui vtraq; mouet genam, cum prius fuisset ignotus: nec intelligo quidẽ in hoc loco per vtrãq; genam duo mandibularum ossa, sicut Hippocrates intellexit hac appel-

al. qui qdẽ latione in libro suo de iuncturis, quẽm quidem ẽ cõtrario nempe vocauerũt: sed intelligo per vtrãq; genam, corpora quæ duas continent mandibulas, quæ recipiunt, quod os implet de humiditatibus, & cibarijs, aut vento, prout in illo, qui vtres inflat, videtur. Specierum item lassitudinis, actio diuersitatis earum per anatomiam fuit reperta: quando in quibusdã, qui laborabãt hac passione, vel membri quod lassatur sensus impeditur, vel in quibusdam motus, vel vtrũq; simul: & in pluribus eorum nunquã in hac specie locus putabatur esse dubietatis. quoniã quidem non dubitatur, quòd in neruis, qui vadunt ad membra, in quibus accidit ægritudo quãdo ingreditur malitia, noceat sensui & motui. Duæ vero species aliæ non putabantur, donec reperi secundum quem modum erant in membris corporis, in quibus accidit illud, & non in alijs:

D quoniam hoc quidem nullatenus accidit in omnibus membris: ob hoc, q nõ reperitur in omnibus membris neruus, qui sensum tribuat, & motum lacerto, qui est in membro patiente, prętерquam neruus, qui sensum tribuit cuti, membrum siquidem illud includenti.

De motu virgæ.

Et iam narraui oĩa ista, quæ apparent ex istis rebus in libro meo de anatomia. Et qui indagat de istis rebus, remouet hæsitationẽ earũ: & patet esse eius p hoc, quod apparet in anatomia. Et quædam harum rerũ magis congruit, vt per dialecticã discurrant: nisi quia cũ hoc ad hoc anatomia iuuamur, vtpote linguæ prolixitas, donec emineat ori. Et satyriasis, q̃ accidit in pueris: & in quibusdã est velocior, qñ intuentur quã amant, aut imaginantur eã. Quia causa augmenti ex vtroq; modo est difficilis, siue ex volũtate fiat hoïs, siue naturaliter sine voluntate. Et in omnibus motibus, q fiunt volũtate, nihil obscurius & dubitabilius hoc. Qm̃ in pueris ego video, nedum in alijs, qñ ipsi volunt aliquod membrũ ex mẽbris suis replicare, aut distendere, aut in partem declinare, hoc quidem faciunt ex voluntate: & hoc quidem ipsi faciunt per lacertũ, qui destinatur illi motui, & appropriatur, licet ipsi quidem lacertum illum ignorent: & nõ ipsi tantum, sed etiã multi medicorũ. Et illud est, qm̃ inuenio mẽbra corporis moueri per lacertum, cuius creator, qui nos creauit, & plasmauit, & in oi tempore præsens est nobis, prudenter indidit po-

tentiā mouendi. Qn̄ igitur aliquē volumus motuum, mouet lacertum, quē ad hunc plasmauit E
& creauit. Et declaraui in libro meo de iuuamento mēbrorum, ꝙ creauit nos nō solū prudens
scire quid oportebat melius agere, imo cū prudentia habuit potentiā, qua quidē nihil ei de hoc
quod melius & cōpetētius prouidit esse, defuit agendū: & bonitatem, ac largitatē, in qua nulla
fuit auaritia creandi, quod melius est: & imperscrutabile videt̄ opus, creatoris esse veraciter scire:
& qualiter inest corporibus aialium: verūtamē nō est quippe licitum dicere eum nō viuere vel
non agere: imo vtiq; est summe prudens, & potens, ac benignus, sicut iam declarauimus. Et si
notum est & publicum, ꝙ in oībus corporibus est animalium, sicut quidā putāt, verbum istud
inducit ad hoc, ꝙ duæ sunt in corporibus aialium aiæ: quarū vna creatur naturaliter, & plasmat̄
omnibus mēbris, & est præposita oībus quidē volūtatibus eius, ex quibus actiones procedunt
per motū lacertorū, qui deputantur illis actionibus proprie: Alia vero est aia, qua voluntas in-
est actionū. Quidam tn̄ hoc respuentes nō fuerunt cōtenti hoc, & ab ipso fugerunt, dicentes ꝙ
aia, qua qdē voluntas existit, est illa, quæ p se & suā essentiā vniuersa corporis mēbra imaginat̄,
vt quod voluerit de actionibus cōpleatur. Et huiusmodi quidē dicti apparet perēptio; ꝓpterea
ꝙ si nobis esset hæc anima, ignoraremus cū ignorantia actionū inuenire, an illi quidem lacerti
sint, aut nō sint. Et ex eo, quod cōpetit ei quod diximus, est quidē, qm̄ illud quod diximus, non F
solum est verum in animus hominū, verūetiā in animalibus remotioribus intellectu, hoc est in
brutis, vt sunt asini, oues, porci: adeo quippe vt animas habeāt in summa potētia, & prudentia,
& bonitate ac largitate, iuxta quod exposcit natura corporū eorū, aut creatura exigit. Et si nos
quoq; cætera dimiserimus animalia, & simus homine contēti, cui quorundā animaliū cōpara-
tione intellectus attribuitur † proprie infra illa videbimus, ꝙ vita in actionibus, quæ fiunt à vo- * al. circumscriptis illis
luntate cōsistit: nec in aliis liquet actionibus, & nō nobilioribus atq; præcipuis. Cōgruit igitur
vt dicatur, ꝙ nō est actio quidē nobilior homini, nec cōuenientior rōnali, ꝗ ratiocinari ac loq;
& hoc quidē erit cū distinctione, quā lingua agit in voce expedita, ab epiglottide distinctā. Cū * al. destinata
lacertos habeat lingua: quorū quidā ipsam sursum attrahūt ad partē palati ad oris suprema: alij
vero in contrariā eius partē trahunt eā, donec ad inferiorē deponāt mādibulā: lacertos quoq;
alios habet ꝗplures, qui ad vtrāq; partē eam declinant: neq; aliquis est puerorū, neq; adultorū,
& eorundē, qui anatomiā inspiciunt, qui lacertos linguę nouerint, qn̄ voluerit aliquod noīum
ꝓnūciare, verbi grā si dicat Petrus, ꝙ valeat prius excogitare & intelligere quo lacerto, & quo
motuū illud nomen profert. Cōuenit igitur & cōpetit, vt musculus, cui libido fuerit irrogata,
sm̄ hāc rationē incurrat satyriasim, qn̄ libidinē auiumat, & imaginatur per aptitudinem rei ad G
hoc. Et quòd membrorū corporis imutatio imitat̄ animæ immutationem, non in motibus tm̄,
sed in alteratione coloris, erit instar huiusmodi. Et ante modos huiusmodi alterationū, quædā
sunt alterationes quæ fiūt calore & frigore: & ex hoc est, ꝙ sæpe cōtingit diminutio ei, quē arri
pit timor subitus, vel horror, vel angustia. Et ex hoc arguerūt quidā, dicētes, ꝙ animæ quidem
nō sunt aliquid p se existens, adueniens corpori, vt possibile sit absq; corporibus existere, verū
animæ sunt quid ex corpore. Et qm̄ hi inuestigauerūt de loco quid sit, diuersificati sunt diuer-
sificatione nō modica. Quidam .n. dixerunt, ꝙ est spiritus: & quidam ipsorum dixerunt, ꝙ est
alia maneries de cōmistione elemētorum, quā vnusquisq; eorum profitetur, aut ex cōpositio-
ne eorum: & quidā nempe existimauerūt, ꝙ virtus esset substantiæ, quæ vnicuiq; appropriatur
animali: & quidā putauerunt ipsi eidē animali essentiā sibi propriā. Verum substātiæ, quæ sen-
tiunt & mouentur voluntate, sunt illæ, quæ animalia nuncupantur: operatio vero eorum, quę
operantur ex eis, sm̄ epithetum substātiæ, quā habent ex cōmistione elementorum. Etiam sen
tentias in libro nr̄o elementorū cæteras deteximus, sm̄ sententiā Hip. cum vera sit istorum sen
tentia, q dixerunt, ꝙ substātia gn̄ationi & corruptioni subiecta, qualitatibus quatuor ca. fri. sic.
& hu. & nō aliis immutat̄. Inquirere autē de anima an eius substātia sit corporea, neq; cesset qn̄ H
corpus accidit alicuius rei animalis descendere in ea: aut sit aliquid corpori continuū, quod cū
corpore accidit: aut spermatis sit virtus & potētia aliqua, cui cōueniant quidē cū creatione cor
poris accidentia animæ: relinquo hoc illis, qui de se existimāt, ꝙ hoc sciunt veraciter. Satyriasis
autē virgæ scio manifeste ꝙ fit volūtate: & fortasse imaginatione tm̄. Silr̄ scio ab ore cuiuslibet
hominis egredi linguam, qn̄ hanc actionē vult. Causę autē propinquę, hac appellatione appel
lant̄ à peritis & sapiētibus viris in hoc ca. & subtilis speculationis. Merito autē dixerūt, ꝙ earū
causę duę sunt simplices, & vna cōposita. Causę duę simplices sunt, ꝙ ab arteriis spiritus ad ista
duo mēbra destinantur, cum sint rara & porosa interius. s. virga virilis & lingua: vel à se habēt
vt erigantur & dilatentur: & vtriusq; erectio sequitur & comitatur spiritum intra venas existē
tem vsq; ad exteriora vtriusq;: & pori, qui sunt inter vtrāq;, necessitate vacuitatis implent̄. Sic
enim virgæ virilis impletio fit ab imaginatione & voluntate: & distensio quidē vehemens ha
bitudine & valida, prout dicunt, & testantur medici cōsiderātes anatomiam, lacertis aliquibus
attribuitur paruis, & spiritibus, qui continentur in arteriis. Et eodem modo fit in lingua, qn̄ eri
gitur & dilatat̄, ei quidem cōtinue spiritus immittuntur, cum eo etiam, ꝙ aliqui lacerti in ea ha-
bitudine distēduntur. Veritati quidem huiusmodi dicti attestatur, ꝙ arteriæ in lingua & virga

A virili confixę, maiores, q̃ in cæteris membris existunt. Cauebo ergo eum, qui verbum meũ hoc audit, †ne quippe abhorreat verbum meũ, existimando ꝙ arteriæ, spiritum quidẽ duntaxat cõtinent, sicut Erasistratus existimauit, sed sæpius dixi, ꝙ in arterijs sanguis subtilis cõtinetur calidus cum substantia quippe aerea: & extrema venarũ orificia sunt adeo stricta, ꝙ id quod ab eis egreditur, spiritus est tñ. Et poteris quidẽ pręcognoscere, quòd de duobus dictis propinquius existit veritati: & magis elegi verbũ illius, q̃ dixit, ꝙ distensio virgę virilis non est minor causa, q̃ illius, qui dixit, ꝙ ab arterijs quidẽ spiritus destinãtur ad virgã virilem, & linguã per id, quod narrabo. Quod est, quia præsumet aliquis, & anticipabit dicere, ꝙ vnũquodq; membrum, suiipsius intendit cõmodo & reparationi: & hoc quidem non solum est sufficiens, sed & verũ: sed quod dicitur, ꝙ membrum, alterius intẽdat cõmodo, modum & quantitatem naturæ excedit, cũ hoc quippe in hominibus cunctis nõ reperiatur, nedũ in brutis. Et hoc quidẽ declarauimus sufficienter in libro nr̃o de virtutibus naturalibus. Et quod hoc affirmat & asserit, est, ꝙ stomachus nequaq; cibaria digerit, vt per hoc intendat omnia mẽbra animalis reparare: neq; hepar quoq; cibũ alterat hac intentione: & imutat à stomacho ꝓgressum ad ipsum, vt conuertat in sanguinem, & ad cætera mẽbra mittat. Silr̃ quoq; cor, non quidẽ pulsus actio prodit ab eo pro alio B membro, sed pro sui cõmodo. Quod autẽ dictũ est verisimilius sentẽtiæ naturali, vt dicatur, ꝙ vnumquodq; membrũ attrahat sibi quod conuenit ei, vt ex ipso nutriatur: deinde illud imutat quod attraxit, & retinet, & assimilat sibi: & expellit à se, quod est sibi diuersum. Quod vero dicitur, ꝙ vnũquodq; membrũ non intendit quidẽ reparationi suæ, sed quicquid operatur, operatur vt præster obsequium alijs membris: non est verũ. Cum ergo hoc sit vnum de ijs, quæ in libro nostro de virtutibus naturalibus declarauimus: oportet vt principiũ repletionis accidat quidem membris, quæ implentur, non ex arterijs, sicut quidam dixerunt: verũ ipsamet mẽbra cum habeant erigi, & proprie dilatari, attrahunt spiritus ab arterijs, & implentur ex eis.

De motu linguæ.

Virga vero virilis augetur manifeste, & fit magna, suscipiendo augmentũ nõ solum in longitudine, verũetiam in circuitione. Sed linguã videmus in longitudine distendi, qñ ab ore educitur: non tñ augeri in omne corpus suum, quemadmodũ virga virilis. Similiter quoq; nõ videtur ab ore vniformiter egredi, qñ fortius homo, q̃ potest os suũ aperit, aut qñ penitus extãt apertum, aut qñ inter duas habitudines mediocriter se habet. Qm̃ in ipso, cuius est os apertum fortiter, ac valde plus, q̃ possit, inuoluitur in inferiori labio intantum, ꝙ si conetur quãtum po C test eam eleuare, non valebit eam adaptare vt ad figurã attingat mediocrẽ: propter hoc, ꝙ mandibula quidem inferior cõcomitabitur eam, donec claudatur os: quoniam actio in aperiẽdo os & in claudendo, est huius mandibulæ tantum, superiori quidem mãdibula quiescente: & maxime quando aliquis quæsierit linguam eleuare sursum cũ conamine, donec exterius inuoluatur super labium superius, eam concomitatur mandibula inferior, donec cõcurrant labia, & os claudatur: & hoc fit, quia vinculum lingue est ex parte inferiori anterius: deinde post ipsum est extremitas linguæ absoluta, qua fit proprie distinctio vocis, vt fiat pronunciatio & locutio. Et hæc extremitas est, quæ egreditur exterius ab ore: cum oris apertio quidem fiat, qñ mandibula inferior inferius attrahitur, & lingua mandibulę sigillatur, cum sit ei ex parte inferiori tota cõtinuata. Oportet igitur, vt non extrahatur extremitas linguę sursum in illa habitudine, cũ vinculũ ab inferiori attrahat ipsam, & prohibeat. Et ſm hanc rationem, si aliquis quæsierit violenter linguam suam sursum eleuare, videbit mandibulam suam inferiorem sequi eã, & appropinquare mandibulæ superiori: & attinget hoc quoq; cõclusionem oris. Cumq; iam præmisimus hoc, concludemus sermonem nostrum, sicut oportet cõclusione sua: & narrabimus hæsitationem, quæ accidit nobis deesse linguæ. Et dignum fuit, & merito accidit nobis, cũ nõ inuenia D mus causam, propter quam lingua prolixatur, donec ab ore quidem exeat. Nec responsio, quã videmus, egreditur ab illa ambiguitate. Scimus.n. ꝙ lacertus mouẽs linguã, sumit principium ex partibus tunicæ nodi gutturis, et ossis, quod assimilatur lambda literæ. Ideo oportebat tunc necessario, vt si lingua attrahatur ad illas partes, ascendat interdum per lacertos, qui continuantur ei desuper: & humilietur per lacertum, qui continuatur ei deorsum, quando ipse ad se attrahit: & declinat interdum, deuiando ad aliquam partium per lacertum, qui circũdat quidem in duas partes. Cum ergo anatomiam inspicientes in hoc conueniant, ꝙ nullus motus obedit voluntati, nisi motus lacerti tantum, nec aliquis lacertus linguæ cõtinuatus distendit eam, donec adducat eã extra os, tunc merito in titubatione incidimus, quãdo scire volumus qualiter actio fiat linguæ. Et si motus aliquis posset in corporibus animalis inueniri, qui volũtate fieret absq; aliquo lacerto, non inciderer in hanc quæstionem aliquid ambiguitatis.

De motu vomitus, & deuorationis.

Oporter ergo de hôc inquisitione vehemẽti inquirere, donec ad veritatẽ ꝑtingamus huius rei. Et inspiciamus si forte inueniantur in alijs quoq; membris motus volũtates animalis imitãtes: & non solum voluntates eius, verũ id, quod imaginamur existimando, sicut in virga fit virili; quia impletur corpus rarificatũ ex vento velociter, ac leuiter: deinde ad tantũ attingit mo-

† al. ne quippe oberret
* al. clarum
* al. nõ existat
* al. has

tum, q̄ impletione sui crescit. Et tu poteris scire, q̄ motus volūtarius nō est solius lacerti, manifestius ex animali quod ruminat: quia hoc animal postq̄ implet ventrem suū herbis, aut ex alio nutrimēto, redit in idē, & erigit ipsum paulatim ex eo, quod trāsglutiuit ad os suū, vt molat ipsum & terat actione ruminationis. Quidā etiam hoīum intendunt euomere, quod potauerunt præter conatū vehementē, volentes expellere facile ac velociter, vt nō oporteat eos caput cōquassare, sicut alij faciunt: & nō egeant membrorū prouocatione quibus euomit, neq; eorū distensione. Et manifestū est hoc procedere ex eis, quia instructi sunt in hac actione plus, q̄ alij: & consueuerunt omni die, q̄n exeunt à balneo euomitare, & sumunt potū ante cibū. Q; si aliquis dixerit, q̄ œsophagus obedit volūtati in huius actionibus, & si dixerit, q̄ stomachus obsequit voluntati, & si dicat, q̄ vterq; ei obsequitur, nihil in hoc casu refert, in quo sumus inter hęc, nisi quia alio modo, q̄ oportet inquiritur, cū intenderimus inuestigare de motu mēbrorū. & nō sumus quidem cōtenti perspicere, ex quibus mēbris illi fiant motus, q̄uin cōsideremus cum boc * sm quem modum fiat actio illorū. Et video manifeste in lingua, & in generationis instrumētis illa eadem mēbra, quæ mouentur: & cū hoc quoq; video sciētia manifesta, q̄ actio linguæ, quæ accidit q̄n ducitur ab ore: volūtati quidem obsequitur: actio vero gn̄ationis instrumentorum non fit à volūtate tm̄: sed sæpius sine volūtate, obsequēdo ei, quod anima format, & imaginat. In animali quoq; ruminante, & in euomēte facile, merito quisquis fuerit quæsiuit, an illa actio fuerit solius œsophagi vel stomachi: & similiter habitudo in voluntate. Iā diuersificati sunt homines in hoc. Et quidā eorū actionē eius attractioni stomachi attribuūt. Et quidam eorum attribuunt eā compressioni quidē œsophagi, qua cōprimitur id, quod discurrit per ipsum, & coarctatur. Qui autē in sermone suo distinxit, & perscrutatus est breuiter actionē mēbrorū, dixit q̄ œsophagus ex duabus componitur tunicis: vna intrinseca, quæ quidē obedit stomacho, per quā ipse attrahit, quod trāsglutitur, sicut quod per manū trahit aliquis: alia vero extrinseca impellit comprimendo circūquaq; rem, quæ transglutitur, donec ad stomachum perueniat, quēadmodum coqui faciunt, q̄n manibus suis cōprimendo id, quod cōtinent intestina, emūgunt. Et quidā viderūt, q̄ vtraq; tunica œsophagi agit in trāsglutiendo, nisi quia maior virtus, ac dignior in hac actione, est in interiori tunica: & exterior ei facile suffragatur. Et iam quidē declaraui in libro meo de virtutibus naturalibus, q̄ pcipua virtus, & maior, & dignior, quę ad transglutiendum operatur, est quidem tunicæ intrinsecæ œsophagi: actio autem, quæ est in tēpore vomitus, quæ est contraria trāsglutioni, fit quidem per aliam tunicam .f. extrinsecam. Oportet ergo vt ponamus causam in maiori parte, virtutem quæ est in stomacho expulsiuam: quæ non est voluntaria, sed naturalis: & fortassis causa in illa operatione virtus est volūtaria: & forte virtus naturalis in illa habitudine, virtuti suffragatur voluntariæ facile, & modicū: sed q̄n vomitat homo sine voluntate cibū, quādo eleuatur ad orificium stomachi, sicut accidit pueris dormientibus, oportet quidem existimare, q̄ causa in illa actione est virtus expulsiua: & hæc virtus etiā inuenitur in intestinis, & vesica manifeste & matrice: & inuenitur etiam non minus in cæteris mēbris animalis omnibus: nisi quia in istis occultius inuenitur adeo, vt probatione indigeat. Et iam adinuenimus in eis probationes, & fundauimus in libro nr̄o de virtutibus naturalibus.

De motu egerendi, & vomendi.

Et sicut quidā vomitus fit à virtute naturali sola, & quidā vel totus, vel maxima pars ipsius fit prorsus à virtute volūtaria, ita reperitur in euacuatione per inferiorē regionem .i. per anū: & in euacuatione, quæ fit per vrinā q̄n mingitur duplici quidem actione. Fortassis .n. fiet hoc ab aliquo lacerti iuuamento, qui congruit ei, extrinsecus cōdensando, & comprimendo anū. vel forte absq; illius lacerti iuuamēto fiet ab intestinis vt egrediatur egestio, vel à vesica per vrinā; & hoc fiet à dormiēte: & prouenit hoc etiam propter, vigiliam nimiam, vel propter multā materiam, quam quidem continent illa loca: vel propter materiæ punctionem, vt demū dimittatur absq; voluntate, & illa loca nō comprimantur à lacerto: neq; in illa quidem habitudine qcquam habeant de actione voluntaria, nisi tantum vnicam, scilicet relaxationis actionem: & cicularium impedimentum lacertorum, qui cōtinent quidem extrema lacertorum illorum: qui ne fiat absq; voluntate purgatio, solum virtutem prohibent naturalem in eo, qui permanet in suo cursu naturali. Quod si quidē accidat lacertis illis laxatio, aut incidantur penitus, donec sectio totaliter appareat, & egestio quidem, & vrina tunc progreditur prorsus absq; volūtate. Et iam quidam in hoc loco litigiū induxerūt, vt vincere videantur, non ex eo, q̄ sequerētur inde cōmodum, interrogantes an actionis lacerti laxatio, comprimētis orificia meatuum, & impedimentum eius, de actione computetur voluntaria: & dixeruut q̄ actio quidem lacerti fit per distensionem eius, & incuruationem, & nō per relaxationem. Congruit itaq; in hoc capitulo sententia eorum, qui sentiunt, q̄ rerum virtutes æstimandę sunt: cum in eis iam cōueniatur inquirere de nominibus: restat autem concordes simus, q̄ lacerti quādo meatuum extremitates comprimuntur, non egreditur quicquam ab eis: quando vero ab eius actione arcetur, quod in illis extitit meatibus, egreditur. Merito igitur dicit obiector, quòd illud, quod egreditur quidē ab illis meatibus, quando relaxatio vincit, illi quippe lacerto contingit actio nō volūtaria, quę fit per

* al. cum

A sit per virtutem tantum naturalem: & quod egreditur ab eis, eo in sua manente complexione, quando suffragatur lacertus illis conueniens instrumentis extrinsecus, actio fit volūtaria, veraciter erit secundum primam intentionem, vel viam, vel semitam primam, vel qualiter voluerit nominare. Et siquidem intendit voluntate sua, illorum lacertorum impedire vel laxare actionem, ipsis in sua natura non permanentibus, illud quod egreditur, actio voluntaria per secundam intentionem, & viam secundam, non primam appellatur.

De membris, quæ mouentur motu voluntario.

Et sub hoc occupationis genere multa continent̃ alia dubia: immo qdem, si dignius est verū dicere, sub hoc capitulo omnia, quæ qdem accidunt & arcentur, à nostra voluntate continent̃. qm̃ ambulare, currere, calcitrare, & cæteræ quę pedibus actiones perpetrant̃, voluntarię dicunt̃ actiones, per intentionem primam. Similiter actiones, q̃ manibus aguntur, voluntarię dicunt̃. Vox & locutio dicũtur esse à voluntate: prima quidem intentione. Manuum autem & pedum quietudo, & cessatio à sermone, dicũtur actiones voluntarię, intentione quippe, & sententia secunda. qm̃ sicut qñ membra nostra volumus mouere, est illud, quod volumus, actio volũtaria. ita idem etiam qñ nolimus ea mouere, erit qdem quod volumus: & hoc sequetur præcisionem B consilij apud homines in aliqua actionum volũtaria. Nec hoc quidem currit in sermone duntaxat hominum, verum reperitur ad instar hoc in sermone Dei sublimis viro cõminantis, tempore necessitatis præsenti amico non subuenienti, in hunc modũ dicẽtis: Nunqd tu pręsens fuisti, ac amico qdem tuo in mortis articulo iam cõstituto non subuenisti? deinde me fraudulẽter adijsti, egredere à meo sancto altari. Et qdam hominum non admittũt hunc sermonem: & existimant qdem ꝙ non est appellanda causa illius quod accidit, nisi quidem actio imprimat aliqd in accidentia illius rei, quę accidit: & cogitur, qui hoc dicit verbũ, dicere ꝙ qui se, ne in exercitũ magnum vadat ex regis edicto ad pugnam, & ad supponendũ se periculo, occultat, nullã pœnam meretur: qm̃ pugnantes illius exercitus si ceciderint, ipse cadet inter eos ratione cadendũ, non quia ipse occultauit se ab eis. Et determinaui inter eos, qui dicebant verbum hoc, & inter illos aliud verbum dicebant, hoc modo discordiam magnã & validam. Et iam orta fuerat sæpius inter medicos & philosophos discordia atq; altercatio, vtrum priuatio vel nõ factio esset qdem causa accidentiæ rei quæ accidit. Et doctores legum, & reges, eos qui se absentant à pugna, & eam subterfugiunt volũtarie, acrius puniunt, q̃ illos, qui post victoriam hostiũ fugiunt. Illi.n.q existimant, ꝙ non est aliquid priuatum causa accidentiæ rei, non possunt ratione defendere se C in aliquo contra illum, qui dicit, ꝙ illi, qui subterfugiunt pugnam timore cędis vel mortis, iuste puniuntur: sed contenti sunt hoc verbum dicere, & ipsum sæpius iterare, & successiue, cũ non possint declarare atq; ostendere, ꝙ nequit aliquis eis sufficienter probare, ꝙ priuatum licet esse causam eius, quod accidit pręsentialiter. Et quidam medicorum intendentes hoc fundamentũ obseruare, fundauerunt se super ipsum: existimantes ꝙ egressus egestionis, & vrinę, quando fit absq; voluntate lacerti, qui est, super orificia meatuum, actio est naturalis, & non volũtaria, neq; de actionibus animalibus prorsus. Sed qui sophistarũ relinquit altercationes, & contrarietates, & intendit in eis, quę in arte iuuant medicinę, concedit ei, qui vult actiones istas appellare qualitercunq;: & intendit inspicere qualiter ea, que iuuant & vtilia sunt duntaxat inueniant̃, quod est qualiter hæ fiant actiones. Exempli causa, ꝙ in stomacho, & intestinis virtus viget naturalis, expellens quidem id, quod eis nocet quantitate sua vel qualitate nocua: & expellit etiam cum hoc interceptum in eis, licet non sit nocuum, quando non iuuat: & hoc quidem in membris in sua manentibus natura, quando consequitur ex hoc, quod continetur commodum per temperantiam. Et fortasse aliquid intendunt expellere membra in tempore indebito, & non opportuno: & imitatur ipsa lacertus, qui comprimit, & coarctat illorum orificia meatuum, vt quid expellat D donec transiliat, & egrediatur: & similiter quando tempus accedit, quo sentit̃ ille exitus superfluitatum: ille quidem lacertus relinquitur, ac remittit̃: demum quiescit ab actione sua, de quo sermo pręcessit. Nec huius negocij fecimus mentionem, nisi ob id, quod sermo se ingessit ex continuo, non quidem principaliter ex prima intentione, quę proposito, quod intẽdebam necessaria existeret præsenti. Nec est quidem absurdum cum eo, quod pręcessit rememorari: quod sum narraturus. Quod est, quia qui videt ophthalmiam patientem insuetus hoc videre, oculi eius primo replentur humiditate. & si diutius inspiciat, ophthalmiam quoq; incurrit, & ipse: quia oculi formidantes ægritudinem, debilitantur ex illa: & euanescit virtus illorum essentialis adeo, vt aliquid ab oculis admittat vicinis, qui sibi continuantur quando fuerit in eis superfluus humor atq; prauus. Et iam quidem hoc innuit Hippocrates, & his similia ex eo, ꝙ corpori communicat cogitatio: & compatitur in accidentibus, sermone quem scripsit in libro humorum huiusmodi. Et fortasse quidem videt homo serpentem subito, & in colore suo accidit pallor. Et fortasse quis incedens super apicem pinnaculi aut montis excelsi timet, & pedes eius tremunt. Similiter quoq; homo videt aliũ mingentem, aut egerentem, aut pandiculationes agentem, & ad hoc prouocatur idem operari: quasi in membris ipsis, visio sit intellectus, & inspectio. Et manifestius hoc declaratur, ac liquidius sicut dixi in actionibus, quæ fiunt in lacertis:

quoniam illas actiones agunt pueri, nedum adulti, qñ voces imitantur, quales alios audiunt, p- E
ferentes, cum ignorent ipsi lacertos linguam mouentes, adeo vt incidant vocem incisione lo-
cutionem formante. similiter accidit inspiratio & exspiratio, anhelante lacertũ, quo hoc opera-
tur, ignorante. Non est ergo mirandũ linguam qdem moueri à lacerto voluntate duntaxat. sed
in ea virtutem esse, qua qdem perpendit quod appetit intellectus, adeo vt moueat seipsam mo
tu, vt ab ore quid educat' compētenti. Et iam qdem p̄dixi qualiter hoc fiat. s. linguę raritatem ac * al. concepti
porositatē eius, sicut in virga virili. Sed q̃a porositates in virga virili ampliores existũt, augmē-
tum virgę virilis immensum, multam aeris comitat' substantiam: linguæ vero porositates mo-
dicæ. Ideoq; non accidũt in ea raritates multæ vel magnæ. Et huius generis quidem est quod de
dolore quæritur: quid nanq; est, ꝙ illud quod qdem incurrit occupatus ex aliquo, & negocio-
sus in loco in quo est, apostema est minus. Quando ergo euacuatur, cum eo quoq; quod ab eo
non desistit augmentat'. Quidam aũt dixerunt ꝙ pars animæ dispostiua & ordinatiua, qua fit
ordinatio, quia causa motus existit voluntarij, & sensuum omnium membrorũ sensibilium, qñ
cogitatione detinetur & occupatur alicuius rei, retardat præuentionem. Et quidam dixerunt ꝙ
in ipsis membris est quædam virtus. quando ergo illa pars ad angustiam peruenit, ordinâtam * al. ordinatiua
animæ, & debilitatur, & euanescit, & etiam laxatur. res autem debilitata & euanescens, habet F
necesse, vt contra id quod nocet ei, validius insurgat. Et hoc qdem excogitauit vir quidam phi-
losophus, cuius philosophia atq; prudentia pura qdem & non turbata fuit, neq; inuidia duceba
tur, veritatem secutus non verbo tm̃, sed etiam opere. Percussionem sustinuit is in femore, ex
qua sibi contigit apostema. Factum est ergo per hoc in quo dubitauit. & illud fuit, quoniam
mirabatur ad plurimum qualiter languor eius noctu magis intendebat', cum etiam maioribus
vteretur remedijs in tenebris, & pedes eius tunc magis ociabantur q̃ in luce, & totum corpus
eius erat opertum & calefactum. Et ipse dixit, ꝙ sicut reuelatum fuit, illud quidem non fuit nisi
quia non erat de nocte alio negocio occupatus videndi vel audiendi, neq; aliquid agendi, neq;
in aliquo prospiciendi, nec cogitandi. sed eius cogitatio conuertebatur in apostema coxæ dun-
taxat. Et dixit, ꝙ acciderat ei apostema prius semel in oculis suis, & dolebat noctu vehemētius.
& illud est quoniam sicut quando oculus sanus aspicit alium oculum ęgrotum, & intendit circa
ægritudinem cogitare & imaginari: etiam ipse oculis ægrotat. Sic ita non est mirandum vt co-
gitatio operetur ac imaginatio illud. & quamuis sit in ægritudine femoris, quia dispositio eius,
licet admodum sit modica, tunc tamen ægritudo intenditur & augmētatur. Hæ autem res, licet
ad veritatem earum non attingamus perfecta probatione, quod tamen de eis dicimus firme, est G
sufficiens. & possibile est, vt non sit sufficiens tantum, sed verum.

De motu palpebrarum.

Et iam tempus est vt ad aliam speciem motuum liquidiorũ redeamus, ac si sit conuersio eius
quod narrauimus. qm̃ sicut quędam membra regunt' in virtutibus naturalibus, & motus in eis
apparent animales, vel actionibus permisti naturalibus, sic inuenio alia membra, quasi volun-
tatem sequentia. & voluntas eis prædominatur dominio manifesto. & cum hoc inuenio, ꝙ per
miscentur eis motus naturales, sicut môtus palpebrarum. qm̃ quidem hæc actio erit in pluribus * al. motibus
hominibus absq; voluntate. & non reperies aliquem ferè, qui sic arceat palpebras suas, vt non
moueat eas. & apertis permaneat oculis vsq; dum velit eos claudere. & claudat nisi raro.

De motu clibani pectoru in tussi, risu, & sternutatione.

Et iam inuenimus quoq; in motu clibani pectoris totius in tp̄e tussis, risus, ac sternutationis,
locum ambiguitatis. Et hoc quidem est, quoniam istud membrum animalis mouetur vtiq; sem
per p lacertum. & initium motus lacerti mouentis ipsum, procedit à fundamento neruorum &
origine illorum. adeo ꝙ homo si intenderet illis neruis, & illos amputaret oēs, incontinenti p̄-
pedire' anhelitus illius animalis. Et siquis voluerit forti conamine tussi resistere, vt fortassis va- H
leat anhelitum arcere ac continere propter tussim paululum, si fortis fuerit virtus in arcendo &
comprimendo anhelitum suũ dominando ei, diuturniori tamen tp̄e non poterit resistere quin
deficiat & vincat', donec siue velit siue nolit tussiat. Similiter fit in sternutatione. qm̃ neq; actor
eius ipsam comprimere, qñ violenter inuadit. Eodē quoq; modo hoc qdem inuestigat' & anhe
litus. Et qdam existimauerunt, ꝙ anhelitus esset actio naturalis, non voluntaria, ob id siqdem,
quia viderunt eam in soporato & apoplectico. Etiam sufficiēter quidem exposuimus de anhe-
litu in tracta. ij. libri nostri de motu lacertorum. & librum nostrum inspiciēti competit quod ibi
diximus de anhelitu, ad tussim reducere & sternutationem. Risus aũt incitatus ex eo, ꝙ superfi
cialia tanguntur loca sub axillis, & volæ pedum, non quidem sub hoc capitulo comprehendit'.
neq; video quidem ad cognoscendam causam, propter quam si tangantur huiusmodi loca, hu-
iuscemodi tactu moueantur motu huiusmodi: velut quando aliquid videtur risibile: vel audit'
secundum aliquam semitâm penitus. nec ad cognoscendam causam propter quam, qñ similia * al. scenicam
viderimus istis vel audierimus, corpus prorumpit in motum risus: etsi velimus arceri ab eo, &
continere quanto possumus conamine soliciti. Tussis vero, sternutationis, oscitationis, singul-
tus, pandiculationis habitudinem narraui quidem in causis accidentium.

De

A *De motu gutturis in deglutiendo.*

Contentus ſum aũt impræſentiarum ponere qdem exemplum ad inquiſitionem aperiendã
de actionibus ambiguis.de quibus hæſitatur qũo fiant. Et iam aliquid ex hoc narraui in trac.ij.
libri mei de anatomia viuorum animalium.Nunc aũt narrabo modum in alia ſpecie animaliũ,
cauſa quippe exercitij, conſcius inter oĩa nihil eſſe vtilius ei q voluerit acquirere ſm habitudi-
nem & modũ in arte medicinę,vt in pluribus exercitet̃ exẽplis.Cum in tranſitu eius quod tranſ
glutit̃ in œſophago plures diſcordent, oportet ad inquirendũ diligenter intendere qualiter rei
veritas reperiat̃.Et primo narrabo ex anatomia totã formã œſophagi qualiter ſit, deinde poſt-
modũ omnia alia membra,quæ ſibi continuant̃. Et primũ eorũ quæ ſibi continuant̃ & dignius
oĩbus eſt ſtomachus.at qdem ſi aliquis dicat œſophagũ ipſius eſſe partẽ, non verebit̃ hoc dictũ
neq; verecundabit̃. ſecundũ aũt de ijs quæ continuant̃ œſophago eſt nodus gutturis. demum
lingua,atq; os. Et illud eſt, qm̃ vna tunicarũ œſophagi.ſ.interior in ſua natura neruoſa, cuncta
q̃ ſunt in ore & nodo gutturis inuoluit.& videt̃ apparibiliter(qũ id quod tranſglutit̃ ad ſtoma-
chum,p œſophagum tranſmittit̃)de ſuo loco nodus gutturis moueri primo, & ad partẽ guttu-
ris eleuari.Qñ aũt quod tranſglutitũ eſt reſidet in fundo ſtomachi, nodus gutturis incõtinenti
B ſubtrahit̃,donec ad priſtinum locũ redeat.Et ex hoc qdem quod apparet in hoc capitulo nobis
aperit̃ initium inquiſitionis.& orit̃ quęſtio,an nodus gutturis tres habeat partes,q̃ ſint,nomen
non habens,peltalis,& cymbalaris.& an nodus gutturis in aliquo ſuffraget̃,ſemetipſum erigẽ-
do ad tranſglutiendũ nutrimentum.an qdem moueat̃ motu aliquo quem agit & operat̃ deuo-
ratio. Poſtquã aũt cogitauit ille,qui magnę fuit inueſtigationis in inqſitione huiuſmodi actio-
nis,ꝙ antecedit deuoratio tranſitũ eius quod trãſglutit in ore & gutture: indagauit an in motu
nodi gutturis ſit aliquod inſtrumẽtorũ quod actionẽ operet̃ illam.ſ.tranſitũ nutrimenti in ore
& gutture:an non ſit ad hanc cauſam poſſibile vt nodus gutturis attrahat̃ ſurſum:ſed ſequatur
† al. ꝑſumptio ſit — neceſſario motũ membrorũ,qbus ſit tranſitus nutrimenti in œſophago.deinde neſcio qualiter
diſcordauerunt,vt qdam eſſent quibuſdam contrarij.Et duæ illarũ ſectarum antiquiores,† à ve-
ritate fuerunt remotiores: quæ iudicarunt ꝙ nodi gutturis eleuatio atq; erectio motum qdem
linguæ contingit,q mouet eam immittendo quod tranſglutit̃,donec ipſum ad œſophagũ per-
ducit.Et qui fuit ex illis in anatomia profundior,ipſe qdem exiſtimauit ꝙ lingua,qñ magis fle-
ctitur in tranſglutiẽdo,ſurſum attrahit duos lacertos.& attrahũt ſurſum illi duo lacerti nodum
gutturis p attractionem ſuam.qm̃ inter radicem linguæ & nodum gutturis inſigunt̃.propterea
C qdem ꝙ continuant̃ chartilagini quæ ſcuto aſſimilatur. Et aſſertores huius verbi exiſtimant ꝙ
duæ duorum lacertorum extremitates horum deſinant in chartilaginem. Cũ omnes ergo, qui
profitẽtur anatomiam,in hoc qdem communicent,ꝙ cuiuſq; lacerti corpus, qñ operat̃ & agit,
verſus caput ſuũ retrahitur,non eſt ergo mirandum,ſi qñ lingua incuruatur in initio deuoratio
nis totaliter illorum lacertorum verſus caput,eorum corpora vnumquodq; duorum ſurſum
contrahit, & loca eorum iuxta linguam, & ſecum quoq; chartilaginem ſurſum ſcuto ſimilem.
Cum ergo reſiduæ chartilagines duę nodi gutturis huic continuẽtur chartilagini;totus idcirco
nodus gutturis eleuatur atq; erigit̃.Quòd ſi res,ſicut exiſtimauerũt ꝙ apparebat in anatomia,ſe
haberet;verbum quod dixerũt omnibus quæ dixerant ſufficientius eſſet. Sed quia duo lacerti
qui chartilagini quidem continuant̃ ſcuto ſimili,non continuantur vtiq; cum lingua, ſed capi-
tum eorum origo exiſtit à duobus oſſis lateribus,quod lambda literæ græcæ aſſimilatur, eorũ
patet error,qui qdem exiſtimauerunt chartilago nodi gutturis aſſimilata ſcuto mouetur, ſiqui-
dem motu linguæ per attractionem duorum lacertorum,quos prædiximus, ſurſum. Et quam-
uis etiam cum hoc ꝙ exiſtimauerunt,verum exiſteret quod apparebat in anatomia, non qdem
cum chartilagine ſcutea ſurſum quidem attracta duæ chartilagines reſiduæ de chartilaginibus
D nodi gutturis attraherentur,cum in eis diſtinctiones eſſent manifeſtę valde inter quaſdam char
tilagines adinuicem. Quòd ſi quidem in animali intendas mortuo illos duos lacertos ſurſum
trahere, videbis & chartilaginem vnicam ſurſum trahi parum:& non videbis ipſum mouere
nodum gutturis totum per motum eius.Et hoc apparet in cæteris lacertis nodi gutturis. quo-
niam vnuſquiſq; eorum mouet quidem chartilaginem illam,quæ continuat̃ cum eo duntaxat,
motu facili valde. Et manifeſtior qdem modus, quo deprehenditur error huius ſententiæ,eſt
quod in animali viuo apparet, qm̃ ſi tu duobus illis intendas lacertis, & amputes illos,deinde
labia coniungas vulneris,& vinculo conſtringas,& dimittas animal agere quodlibet, videbis
poſt modicũ temporis ipſum tranſglutire cibum ſuũ & potum.& mouebit nodum gutturis ſui
ſicut prius,neq; hoc faceret ſi forte lacertus qui ipſum mouet,amputaret̃. & ꝙ non prolonge-
tur ſpacium temporis inter inciſionem illius lacerti quam facis,& quod de hoc dixi oportet vi-
dere.Eſt ergo vt animal,quod incidis & ſcarificas,prius affligas fame vel ſiti; & quod de hoc di
xi eſt ſuperfluum, quo ad illud quod neceſſe habetur cum eorum ignorantia. cum qdem eſſe
duorum capitum duorum lacertorum ſolum ſufficiat ad errorem huiuſmodi ſententiæ & con-
ſilij detegendũ.quoniam qdem hos duos lacertos infixos eſſe video in duobus lateribus oſſis
lambda literæ aſſimilati. & duos alios lacertos video à ſummo vniuſcuiuſque laterum illius
oſſis

ossis oriundos,ab inde versus linguam tendentes,duobus quippe lacertis continuâtos ad no- E
dum gutturis discurrẽtibus.Er videẽ mihi q decepti sunt & errauerũt in anatomia simiarũ. qm̃
in hoc qdem aiali reperiunẽ duo capita duorũ lacertorum superiorũ iuncta duobus duorũ lacer
torum capitibus inferiorũ ita.q se contangunt,qñ animal carnosum extiterit & delicatũ.& hoc
erit prę angustia duorũ laterũ ossis lambda literę gręcę similis,& subtilitate vtriusq;. In animali
vero cuius duo latera huius ossis fuerint lata, tu qdem capita istorũ duorum lacertorũ videbis
adinuicem seiuncta manifeste.& maxime qñ animal extiterit magnũ,vt taurus & similia.Er in-
ter illa capita, distantia quoq; longitudinis est sensibilis in oibus animalibus dentatis. Studeas
igitur exerceri qdem primo in huiusmodi speciebus animalis,vt inter capita lacertorum horũ,
de qbus fui locutus,bene distinguas:deinde hoc idem in equis, & in cæteris habẽtibus vngues
coneris.Quãdo igitur hoc feceris,poteris inter vtrũq; bene distinguere.In simijs ẽt facile.& ma
xime qdem si prius exercueris in simijs quorũ capita capitibus canũ assimilanẽ.Et qñ fuerit aial
antiquius & mâturius,anatomiam oium lacertorũ melius pscrutaberis. Post aũt q̃ perfecte de-
prehendimus & vere scimus,q huiusmodi verbi pfessores quod perscrutati sumus errauerunt
in eo:cõsideremus igiẽ an ab alia re q̃ sit in ore de mẽbris, sit causa attractiõis & erectionis nodi
gutturis tpe transglutitionis.& apertã inspectionẽ inquirens secũdo,cũ inter ipsum & œsopha F
gum sit cõicatio non modica p tunicam qdem interiorẽ,in qua substãtia carnis est modica val-
de.deinde cessat in ea caro annihilari paulatim,donec ea priueẽ penitus. & fit in modum pelli-
culæ spissæ,qua totus nodus tegiẽ gutturis,& os,& cũ ea tegiẽ superior pars linguę.Et iam vidi
semel quosdam brutorũ animalium medicos ac chirurgos volentes in œsophagum infundere
quędam qbus infundunẽ animalia.& tenebaẽ eius lingua cũ mandibula fortiter inferiori ita, q
non mouebaẽ. Et memini quorundã, quæ infundunẽ hominibus, qñ apoplexiam incurrunt.
Nos quoq; intendimus faucibus oris qdem,& ponimus quędã in eis cibaria humida liquida.&
in radicem linguę immitto & infundo quod est in vase in œsophagum: & video q nodus gut-
turis tũc eleuaẽ.Et ex hoc patet manifeste,q eleuatio nodi gutturis est accidẽs ineuitabile transi
tus eius quod transit p œsophagum.Et fortasse ponimus in œsophago grana modica rotunda,
quo qdem transglutianẽ narcotica, & q̃dam pharmâcica,& q̃dam quippe quæ alia opera faciũt
retẽta cum extremitate linguæ,vel interius impulsa, ne phibeat digitos nostros qbus intermit-
tunẽ grana,donec ad principium perducanẽ œsophagi. neq; tñ ex hoc huiusmodi veritas patet
verbi.verũetiam ex hoc quod nõ est possibile vt alius excogiteẽ modus q̃ iste,quẽ dixerũt qui-
dam in lacertis, quo liceat linguæ qñ moueẽ,ad se nodum gutturis attrahere. Et illud est,qm̃ cũ G
radix linguæ,& duo lacerti descendant ad ipsam†à duobus locis quę prędiximus,oportuit illis
duobus lacertis linguã,neq; aliquid aliud moueri.qm̃ verbi illius quod auctor asserebat,q pos-
sibile qdem erat nodum gutturis illis duobus attrahi lacertis sursum descendentibus ad charti-
laginem scut eam.error detectus est,& patuit falsitas. Cum ergo sit hic qdem existimare alium
modũ quo possit hoc stare pter hunc,manifeste patet hoc esse falsum. neq; aliquis aliud poterit
dicere.Similiter ẽt nullus poterit dicere,nisi q motus nodi gutturis erit cum transitu eius quod
transglutitur in œsophago,non cum actione linguæ, cum actio quidem linguę transitum eius
quod in œsophago transglutitur,antecedebat:deinde quiescit & præpeditur tẽpore quo cibus
in œsophagum transit.Restat ergo nobis indagare causam propter quam mouetur nodus gut-
turis cum transitu rei iniectę in œsophago à principio vsq; ad finem,donec incipiat eius motus
quando iniectum inchoat in œsophago transire, & quiescit quando quiescit illud & residet. Et
res etiam patet & manifestatur ei qui non exercuit cogitationem suam multo exercitio, quod
non potest esse quin sit vno duorum modorum:siue quòd nodus gutturis innatum habeat in-
tellectum quo moueat seipsum,cum videat hoc esse sibi melius ac dignius.siue q eleuetur per
attractionem.Cum ergo primum dictum sit absurdum,restat vt secundum sit verum, scilicet q H
nodus gutturis eleuetur quando trahit ipsum œsophagus. & approbat hoc esse verũ & attesta-
tur naturalis,quo declarauimus quòd in omni membro virtus est attractiua,qua qdem id quod
est simile attrahit sibi & assimilat. quemadmodum in vnoquoq; ipsorũ est virtus expulsiua ad
id quod est contrarium ei & odit.Quòd si est verum,est quod declarauimus,quòd desideriũ est
actio oris stomachi,& quòd œsophagus attrahit,quemadmodum res attrahit manu quod com
petit ei,& desiderat quod est in gula.†{Tunicæ vero alterius pellicula,quæ currit & inuestit in
circuitu secundum latitudinem, vtilis est qdem & suffragatur}quando stomachus quidem ad
euomendum aliquid moueẽ. Similiter pellicula quędam,quæ est in intestinis oibus,inuestit in
circuitu in latũ,nec aliqua pellicula in eis existit,quæ aliter,quàm hoc modo inuestiat.quoniam
natura non aptauit ad attrahendum aliquid conueniens, sed ad educendũ quod in stomacho
superfluit,sicut explicui in libro meo de virtutibus naturalibus.Probationes ergo secundũ hãc
viam apud eum qui cogitationem suam circa virtutes actionum exercuit naturaliũ, sunt verio-
res,& magis vrgentes,& ad credendum digniores,q̃ argumenta quæ sunt præmissa. Ille autem
cui non est insitum à natura,nec est aptus ad intelligẽdum subtilia,neq; cogitationem suã circa
doctrinam eorum,quibus vere cõprehenditur cognitio, à pueritia exercuit,nec postea in scien-
tia

* al. cõtinuatis

* al. maturius

† al. ab illis

† al. Tunicæ vero alterius, & villi q vestiunt, & ẽt currũt in circuitu fm latitudinẽ, vtiles sunt quidem & suffragantur.

A tia rerum naturalium intentionem suam diu apposuit, probationes quę fiunt sensui manifestæ secundū modum illarum, quas superius narrauimus, non erunt ei firmiores & magis vrgētes. non enim prospexit & sciuit φ natura nil operatur frustra & incassum. Et quia vna tunica, scilicet interior œsophagi sola videtur habere solicitudinem apparsibiliter in œsophagi actione: nō reputo quenquam ad tantam deuenisse ignorantiam, φ dicat quòd stomachus attrahat id quod competit† {ei per pelliculam quæ disponitur circulariter in latum: & expellat per pelliculā quę tendit}-linealiter in longum. nisi quis in hac vita nihil de hoc excogitauit, sed acquiescat qdem ei quod nouit sensu, donec ipsum veraciter comprehendat. veluti quidam ostendere volens cuidam volenti hanc viam in gallo, quod† {pellicula quæ disponitur} in latū, quæ est in tunica œsophagi exteriori, quādo amputatur amputatione in longum, videtur illud animal trajcere. Et manifestū est, φ hac vtiq; anatomia debemus vti in gallo, fame prius afflicto. & illud est, qm̄ postquam fueris vsus hac abscissione fm̄ rectitudinem facta in longum, cum non in aliquo sibi ad conseruandum vitam efficiat, ipse qdem comedit & bibit prius, quam locus vulneratus apo stemetur & doleat. & tunc abstinebit ab esu & potu. & non sic qdem declarat ei cuius hęc fuerit via sua. s. de tunica œsophagi† {Cuius villi transeunt}-linealiter in longum. & non quia cū interiori parte nodi gutturis continuetur. hoc quidem modo factum, in quo sumus, magis declarabitur φ illo modo quem p̄diximus, neq; declarabitur ei cuius fuerit hæc via sua, id quod accidit quibusdam piscibus. s. chamæ, & illi qui vocatur sonedis, φ stomachus vniuscuiusq; illorum, qñ intensa fame conatur aliquod animal minus eo capere, & euadet illud, sæpius inuenit erectus vsq; ad os suū. & hoc quippe, quia in his animalibus appetitus valde intenditur & superat.

† al. ei p villos q disponuntur circulariter in latum & expellat p villos qui tendunt

† al. villi qui disponuntur

† al. cuius pellicula transit.

B

GALENO ATTRIBVTVS LIBER DE DISSOLVTIONE CONTINVA.

CENSVRA.

C *Pleraq; ex libris de alimentis, & de cibis boni & mali succi, in hunc librum ab aliquo longe post Galeni tempora tracta uidentur: inest tamen in libro nonnihil absurdi.*

CAP. I.

Via corpora hominum sunt in continua dissolutione & propter calorem naturalem qui est in ipsis, & propter calorem aeris circundantis ea extrinsecus: fuit necessarium restaurare in eis quod dissolutum est de ipsis. Ideoq; fuerūt necessarij cibi & potus. & fuit infusa in ipsis virtus appetitus ad cognoscendum horam necessitatis eorum, & quantitatem assumendam de eis, & speciem conuenientem eis. Verum quia non restauratur id quod dissoluitur, nec stat loco eius, nisi sit sibi simile, nec inuenitur in cibo & potu aliquod simile ei quod dissoluitur de corpore: Ideo fuit necessarium naturam mutare cibum & potum, vt stet loco eius quod dissolutum est, & ingrediatur in locum eius. neq; potest virtus, quæ mutat & conuertit cibum & potum in corpore hominis, facere quòd mutetur & conuertatur nisi quod est simile corpori & proprium. Et quoniam non totum quod comeditur & bibitur assimilatur corpori: ideo non est dubium quin remaneat ex cibis & potibus superfluitas in corpore: quam de corpore mundificare oportet & ab eo ejcere. Nam sicut ciborum & potuum, quando intrauerint stomachum, operatusq; fuerit in eis stomachus suas operationes, eorum pars transit ad hepar, & residuū fit egestio mundificanda de corpore: similiter faciunt organa corporis & loca, ad quæ peruenit nutrimentum, ad hoc facta. Oportet igitur penitus eum qui vult custodire sanitatem, ad duas res intentionem suā dirigere. quarum vna est ad corpus cum cibo cōueniente, loco eius quod dissolutum est de ipso. alia est mundificatio ab ipso eius quod generatum est de superfluitatibus ciborum. Verum oportet te scire diuersitates naturarum ciborum, & diuersitates naturarum corporum, & nocumenta eorum, vt scias conuenientiam cuiuslibet specierum cibi, & cuiuslibet differentiarum hominis, propterea φ naturæ ciborum sunt diuersæ. Nam eorum quidam sunt temperati, sicut ex quibus generatur sanguis purus & mundus. & quidam eorum sunt nō temperati, sicut ex quibus generatur sanguis cum cholera aut phlegmate, aut cholera nigra superflue, aut vētositas crassa & inflatiua. & eorū quidam sunt crassi. & quidam subtiles. & qdam ex quibus generatur humor viscosus. & eorum ex quibus generatur humor sine viscositate nocuus. & eorum qui iuuāt ꝓprie naturas alicuius membrorū

D

membrorum & non alias. Et corporũ quædam sunt tẽperata etiam, qbus dñatur naturalis san- E
guis purus & mundus: & quædã sunt non rẽperata, & dñatur eis phlegma, aut vna ex choleris,
siue vna duarũ eholerarum: & quędam eorũ sunt rara, & velocis dissolutionis: et quædam sunt
spissa et tardæ dissolutionis: et quædam, quæ in oĩbus mẽbris sunt sana: et quędã sunt, quæ sunt
læsa in aliquo membrorũ, et non in alijs. Itaq; oportet, qñ dominans est ſm corpus sanguis mũ-
dus, ꝙ ministrenť cibi æquales in quantitate et tẽpetati in naturis suis. Et qñ est phlegma dñans,
oportet ꝙ sint cibi calefacientes & exiccantes, et nutriať cũ his, quę addunt in caliditate et con-
sumunt humiditatem. Et qñ ei fuerit dominans cholera, oportet ꝙ nutriať cum ijs, quæ extin-
guunt cholerã, et addunt in humiditatem. Et qñ ei nigra cholera dñatur, oportet ꝙ nutriať cibis
calidis, et humidis. Et qñ corpus est spissum er tardę dissolutionis, oportet ꝙ nutriatur cibis pau
cis et subtilibus, et humidis, quia paucũ est, quod dissoluitur de corpore. Et qñ corpus fuerit ra-
rũ, oportet ꝙ nutriať cibis multis, crassis, siccis, et viscosis, propter multitudinẽ eius, quod dis-
soluitur de corpore. Et hoc regimẽ est cõueniens de necessitate, nisi sit in aliquo mẽbrorũ cor-
poris læsio, aut dolor: quia qñ fuerit læsio, aut dolor in aliquo mẽbrorum, oportet ꝙ fiat cõside
ratio de cibis conuenientibus mẽbto dolẽti: et si fuetit diuersum à necessitate residui corporis,
sicut qñ hepar est frigidum et stomachus, et in vijs sunt oppilationes, oportet ꝙ administrentur F
cibi subtiles, et dimittat cibos crassos, et si sit residuũ corporis pręter necessitatem eorũ, propter
maiorem tenuitatẽ et raritatẽ, vt non faciant cibaria crassa oppilationẽ in hepate: aut si est aliqñ
hepar calidum, prohibebis cibaria dulcia, et si ipsi corpori conueniant, propter velocitatẽ con-
uersionis eorũ in cholerã rubrã. Et qñ stomachus est debilis, oportet confortare ipsum nutrien-
tibus: et qñ est, ꝙ in ipso generatur phlegma, oportet ipsum lauare, et abstergere: et qñ est, ꝙ in
eo cholera gñatur velociter multa, conueniunt, quæ extinguunt acuitatẽ choleræ, aut ꝙ p̄ter-
mittantur res generantes ipsam. Et si est aliqñ cibus remanens natãs in orificio stomachi, mini-
strentur cibi crassi ponderosi, vt ponderositate sua descendant in fundũ stomachi: et p̄cipias ei,
ꝙ paulatim moueať post cibum, vt declinet cibus de ore stomachi: et qñ hoc non fecerit, nõ est
necesse, quod memorauimus de cibo & moru. Et qñ est descensus cibi de stomacho ante dige-
stionẽ suam, indigemus his q̃ stringunt & retinent: & qñ est superfluitas cibi difficilis descenius
de stomacho & intestinis, indigemus his, q̃ descendere faciant, & vẽtrem mollificent. Et qñ ca-
put est calidũ suscipiens vapores, prætermittamus cibaria calida & sicca, licet conueniant in reli
quo corpore. Et oportet, ꝙ nõ sis cõtentus his, quę memorauimus, sine cõsideratione. s. quanti-
tatis motus ante cibũ, & somnũ post. Nam qñ est motus ante cibum multus, ciba bene, nõ cibis G
multis, crassis, viscosis, ad siccitatem declinantibus, q sint difficilis dissolutionis: neq; iniungas
ei diætam, qa parum conuenit ei. Et qñ non est ante cibũ motus, vel est paucus, oportet ꝙ nõ sit
contenrus diæta, cũ. s. paucis cibis, & subtilibus sine adiutorio, in purgando cum medicina laxa
tiua, vel cum balneo illud, quod generatur in corpore de superfluitatibus, & qñq; cum prouoca
tione vrinæ, & cũ minutione sanguinis. Et qñ motus est conueniens, dabimus cibos tẽperatos
in subrilitate, & crassitie. Et quando est somnus post cibum multus, oportet ꝙ donemus cibos
multos, & crassos: & hoc conuenir fieri in hyeme, propter longirudinem noctis, & mulritudinẽ
somni. Et qñ somnus est paucus & leuis, subnlibus nutriatur, sicut in ætate, propter breuitatem
noctis, & paucitatem somni. Et dicamus, ꝙ oportet, ꝙ mensuremus in cibis quatuor modos.
Primus est, ꝙ nutriatur corpus bonis cibarijs hora qua nutritur, sicut anre memorauimus: quia
qñ est dominans ſm corpus caliditas, indigemus cibis frigidis: & qñ dominatur ei frigiditas, in-
digemus cibis calidis. Et qñ est temperatum, cõueniunt ei cibi temperati, similes. Et qñ est aliqs
ciborum p̄ter bonitatẽ, nec est ei conueniens, oportet ne sir simplex, immo admisceas ei alios,
& comedas cũ eo cibos conuenienres, vt rectificeť, quod cũ eo timetur de nocumento cibi mali
quibus vritur cum eo. Similiter & modus secũdus est mensura ẽt ciborum ita, vt sint in mẽsura H
virturis digestiuæ: quia & si est cibus in seipso bonus, & est corpori conueniens, & est virtutem
digestiuam debilitans quantitate sua, generatur ex ipso nutrimentũ malum. Et modus tertius
est p̄termittere ex cibarijs, quæ oportet prętermittete, & postponere, quę oportet postponere.
verbi gratia, quia aliquando aggregat homo cibos leniẽtes corpus in vna comestione, & cibos
stypticantes ipsum: ꝙ si præmisit lenitiuum, & secuti sunt ei alij, leuiter descendũt cibi post dige
stionem suam. sed quãdo pręmisit stypticum & secutus est leniens, non descendunt, sed corrũ-
pitur totum. & hoc ideo, quia lenitiuus separat inter stomachũ, & inter descensum cibi styptici,
& remanet in stomacho post digestionem suam, & corrũpitur, & corrumpit corruptione sua
cibum alium: sed quando est cibus leniens ante stypticum, leniens descendit post digestionem
suam, & stypticum leuiter per vias descendit. & ideo si aggregat aliquis in comestione vna ci-
bos velocis digestionis, & alios duræ, & tardę digestionis, pręponat cibos duræ, & tardæ dige-
stionis in fundum stomachi: propterea, quia fundus stomachi est calidior, & potentior super di
gestionem, propter multitudinem compactionis eius, quę est in eo de partibus carnis: & supe-
rius stomachi est neruosum, frigidum, debilis digestionis. & ideo quando natat cibus in stoma-
cho, non digeritur. Et modus quartus est assumptio ciborũ in hora sua: & ideo, qui accipit ci-

bum

A bum fm post descensionem primi,& pmisit motū sufficientē,& secutus fuit somnus sufficiens, fit bona digestio. Et qui accipit cibū & remanserunt in stomacho aut intestinis reliquiæ in quātitate ex priori cibo pter digestionem, corrumpit cibus secūdus cū reliquijs primi. Et qui comedit cibū post motum sufficientem,& accipit sup mundificationē & super necessitatē corporis, inuenit cibus calorem naturalem, sicut ignis qñ ardet. Et qui sumpsit cibū pter motum, & accipit pter mundificationem & pter necessitatē corporis, inuenit cibus secundus calorē naturalē submersum, sicut ignis qñ operitur cinere. Et in quo somnus sequit cibum, reuocat calor naturalis in ipso,& aggregatur in interioribus corporis,& digerit cibum. Et in quo motus sequit cibum, descendit cibus de stomacho pter digestionē suam, & intrat venas sine mutatione,& adducit in hepate oppilationē,& renibus, & reliquis membris,& morbū. Et aliqñ est membrum debile vt stomachus,& natat in ipso cibus.& non iniungas somnum, donec non descenderit cibus de stomacho.& sumant immediate aliquid de vino, vt descēdat cibus de stomacho aliquo descensu, donec deueniat in fundū stomachi: & ante pcipias eum mouere parū, sicut memorauimus iam: Nec oportet vnquam q accipiat ex vino multum in principio acceptionis cibi, ne descendat cibus cum vino & phibeat digestionem, ,ppterea q separet intra substantiā stomachi

B & inter cibum.& qñ non tangit stomachus cibū, non mutat in similitudinē corporis cōuenientem: sed remanet in ipso indigestus. Et debent isti qui accipiūt cibum, cum ipso sumere de vino, q solum sedet sitim.& abstineant se cū quantitate qua possint.& quiescant donec digestio fiat postea sumant de vino prout optauerint. nam ipsum adiuuat ad descensum cibi, & subtiliat vt penetret & vt ingrediat in venas subtiles. Et debet similiter esse acceptio cibi in hora motus appetitus, ,ppterea q qñ mouet appetitus,& non incipit accipere cibū, attrahit stomachus ex superfluitatibus corporis: quę cū intrent stomachum, destruunt appetitū,& corrūpunt cibum qñ admiscetur ei, Et melior horarū in accipiendo cibū, est hora frigiditatis, pp aggregationem caloris naturalis in interioribus corporis. Sed in hora caliditatis oportet q dimittat acceptio cibi. quia caliditas aeris attrahit calorem naturalē ad exteriora corporis,& euacuat ab interioribus,& debilitat calor in interioribus corporis ad indigestionē. Et pp hoc est, q antiqui pferebant cœnā prandio, pcipientes q sumeret plus in cœna, pp aggregationem caloris in interiora corporis frigiditate noctis, & somnum. quia caliditas in somno reuocat, & calefacit interius corpus,& infrigidat extrinsecus. Sed in vigilia accidit contrariū huiusmodi. quia calor extendit in exteriora corporis,& debilitat in interioribus. Et ideo necessarium est q homo, cui est dominium cōple-

C xionis calidę,& cuius stomachus est calefactionis velocis pp generationem cholerae citrinę,& cui generat in stomacho aut effundit ei multa cholera citrina, nutriat cibis crassis duræ digestionis.& digerit eos,& nō digeret cibos leues subtiles velocis digestionis. qa cholera est potētior sup leuibus cibis,& corrūpit eos,& nō est potens corrumpere crassos.& ideo inuenimus homines q digerunt carnes bouinas;& non digerūt carnes pullinas,& quæ similant eis ex cibis leuibus. Et cōsuetudo in eis addit magnam partem. qm qui consueuit prandere, & remouet ab eo, & est contentus cœna, magnificat nocumentū sibi.& q consueuit sumere cibum in aliqua hora determinata,& mutat ad aliam pter istam horam, declarabit sibi hæc pmutatio nocua: & si mutauerit cibum ex horis malis ad horas bonas.& debet, ppterea imitari consuetudinē qñ est antiquata & longa, etsi sit nō bona, qñ non adducit aliquid necessitatis ad mutationem suam. nam consuetudo est natura secūda, sicut memorat sapiens Hippocrates. q si eueniat aliquid vi ducēs q mutet ab ea, conuenientior rerū est in eis q mutet ab ea paulatim. Et appetitus ē in opere digestionis cibi est maior pars. quia significat supconuenientiā & bonitatem.& qñ sunt cibi duo ęquales in bonitate,& est necessitas appetitus de eis ad vnum eorum declinans, consentiemus dare rem appetitam pręalia, quia conuenientior est naturæ suę & leuior ea in digestione. Et qñ

D duo cibi sunt,& vnus eorū est melior altero,& necessitas appetitus in eo est ad peiorē declinās, eligimus eū super meliorem eorū, dummodo non timeamus ex ipso nocumentū plurimum q̄ eueniat ex ipso iuuamentum, ,ppterea q libenter sumat, & melius stomachus digerat ipsum, vt explanauimus in eo quod rememorati sumus, q oportet studere ministrare cibos bonos & electos fm cognitionem diuersitatum naturæ corporum,& operationum eorum,& diuersitatem virtutum ciborum. Et declarauimus diuersitatem naturam corporum,& operationes eorum. & quod conuenit cuilibet vni eorum ex speciebus ciborum & potuum.& ego nominabo spēs ciborum,& rememorabor quod est in qualibet specie.& nomina quæ sunt in qualibet specie ipsorum,& rememorabor in qualibet specie dispositionis corporis,& conuenientiū eorum.

CAP. 2. Ciborum subtiliantium tria sunt genera, eorum.n. sunt ex qbus generatur sanguis subtilis, & dicunt ipsi subtiliantes. quia sanguis generatus ex eis quando cōmiscetur sanguini qui est in corpore, reddit totum subtilius, quàm prius esset, sicut medulla panis frumenti fermentati, loti lotionibus pluribus,& carnes pullorū,& carnes aduragi,& phasiani,& starnæ,& axillę auium omnium,& carnes piscium paruorum in quibus non est viscositas,& cucurbitæ,& almesci,& quod similatur eis. et huius generis cibi conferent ei q non mouetur,& cuius labor naturalis in corpore suo est debilis,& qui non securatur quin in corpore eius generetur humor crassus:&

generetur

generet̃ in hepate aut in ſplene oppilatio, aut renibus, aut in pectore, aut in cerebro, aut aliquid E
in iuncturis ſuis phlegmatis. Ciborum ſubtiliantium genus aliud eſt quod ſubtiliat quod inue-
nit ex re craſſa, ꝓpter id quod eſt in eis de caliditate & acuitate. ſed ipſa ſunt in ſubſtantia ſua craſ
ſa, generantia humorem craſſum, ſicut paſtinacæ, cepæ, raphanus, & rapæ, & quod ſimilat̃ iſtis.
& huius generis ciborum qñ coquuntur & aſſantur, ſeparatur ab eis caliditas, acuitas, & incíſio,
& remanet ſubſtantia mala. Et quidem poſſibile eſt ꝙ eueniat iuuamentum per inciſionem iſto
rum ciborum & ſubtilitatem eorũ: & ꝙ diſcedant à ſubſtantiæ ſuæ natura ſm vnum trium mo-
dorum: aut coquantur ſimul, & eius craſſities attenuetur, ſicut fit de cepis. aut exprimantur: aut
coquantur, & poſt ſumatur aqua ſua, ſicut fit de raphano. aut ꝙ comedatur aliquid crudũ ad in-
ciſionem phlegmatis, & vomatur cum eo, ſicut faciunt cũ eo omnes. Et tertium genus ciborũ
ſubtiliantium eſt, ex qbus generat̃ ſanguis ſubtilis, & tenuat quod inuenit de humoribus craſ-
ſis & viſcoſis in corpore. Huiuſmodi generis ciborũ ſubtilium ſunt quatuor differentiæ. Prima
eorũ differentia eſt eius quod eſt ſapidũ, dulce, ſubtile, propter id quod eſt in eis de virtute mun
dificatiua, ſicut aqua hordei, & batheca, & ficus ſiccę, & amygdalæ, & fiſtici, & mel, & hæc ex his
quæ abſtergunt. & hęc differẽtia eſt propinqua in iuuamẽto ſubtiliãtibus cibis q ſunt ex primo
genere, niſi ꝙ illorũ perfectio eſt in ſubtili corpore. Et ſecũda differẽtia eſt acutior, inciſiua, ſicut F
ſinapi, naſturtium, allium, porrum, apium, eruca, origanũ, ficus, menta, mentaſtrum, fœniculus,
ruta, anethum, cyminum, carui, vinum citrinum, clarũ, ſubtile, antiquum, calidũ. & hęc differen-
tia cõfert ei q indiget apertione oppilationis ſplenis, hepatis, pectoris, & cerebri. & incidit ſub-
ſtantiam & tenuat. ſed non oportet aliquis multũ vtatur eis, nam ſanguinem adurunt, & red-
dunt ipſum aquoſum. & hi cibi minuunt corpus, & poſtea ipſum debilitãt. & poſtea calefaciũt
ſanguinem calefactione nimia. & redit plurimum eius cholera citrina. & poſtea ſi continuus ſit
vſus eorũ, ex ipſorum continua aſſumptione diſſoluit̃ ſanguis ſubtilis, & deducit̃ ad exiccatio-
nem & craſſitiem, & plurimũ fit cholera nigra. & qñq; generat̃ ex iſtis lapis in renibus nocitu-
rus. & hæc differẽtia vehementius & ꝑfectius operat̃ in eo, in quo eſt cholera citrina dominãs:
Et tertia differẽtia eorũ quę diſſoluunt & tenuant cũ ſalſedine ſua, ſicut muria, & piſces qñ ſunt
ſaliti leuis carnis & paucæ pinguedinis, & ſicla, & aqua caſei ſaliti, & oẽs cibi in qbus poſitũ eſt
ſal, & muria, & baurach, & huiuſmodi differentię iuuamentum & nocumentũ eſt propinquum
iuuamẽto ſuperacutarũ, & nocumento earũ, niſi ꝙ hęc differẽtia in mundificando ſtomachũ &
inteſtina, & leniendo naturã, eſt ꝑfectior. Et quarta differentia eſt eorũ quæ incidunt & tenuant
cũ acetoſitate ſua, ſicut acetum, & ſecaniabin, & acetoſitas citri, & aquę granatorũ acetoſorum, G
& oẽs cibi qui cum eis accipiunt̃. & hęc differẽtia confert ei q eſt in ſtomacho & in reliquo cor-
pore calidus. & qñ generat̃ in eo phlegma ex craſſitie ciborum aſſumptorum, aut ex multitudi-
ne eorũ. Cibaria craſſa qñ inueniunt corpus calidũ, multum laborant. & ſomni multi poſt cibũ,
digerunt, & nutriunt corpus nutrimẽto plurimo adhęrente, & confortant confortatione pluri
ma. & melius eſt ꝙ ſumantur hęc cibaria in hyeme, ꝑꝑ aggregationẽ caloris in interioribus cor-
poris, & longitudinem ſomni. & qñ quis ſentit in corpore ſuo diminutionem manifeſtam, & ſi
comedat aliquid, & ſit in corpore ſuo caliditas pauca, & proprie in ſtomacho, & labor ante cibũ
paucus, & ſomnus poſt paucus, non perficit̃ digeſtio, ſed generat̃ in corpore humor ex eis craſ-
ſus nimium, crudus, generans oppilationẽ in hepate & ſplene. Ideo oportet eũ qui comedit ci-
bos craſſos & pręter neceſſitatem dominij appetitus eius, ꝙ paucos ex eis accipiat & cõmiſtos,
nec aſſueſcat eis. Et ſunt ex cibis craſſis qui cũ craſſitie & viſcoſitate ſunt multum nutrientes
qñ digeruntur. ſed ſi non digerantur, ipſi eorum multitudine generant oppilationem, & ciba-
ria craſſa dominante eis ſiccitate, duritie, & viſcoſitate, & ſimplicia & commiſta faciũt idem. &
hoc eſt quod rememoramus. aliqñ enim propter nutrimentum ex natura rei. & aliquando ad-
ducit eis ex contactu caliditatis & coctione. Et lenticulæ, & glandes, & lepores, & fungi, & fa- H
bæ aſſæ ſunt craſſa, quia ſiccitas eſt dominans eis in natura eorũ, Et hepata, & oua dura elixa aut
aſſa, & omne quod eſt frixum ex eis, & lac coctum coctionibus pluribus, & vbera, & vinũ vuæ
quod eſt coctũ, & ſpecialiter quod eſt ex vua craſſa in natura ſua omnia ſunt craſſa, quia calidi-
tas in coctione acquiſiuit eis ſiccitatẽ & coagulationẽ. Et caro ceruí, & hirci, & carnes bouinæ,
& ventres, & inteſtina, hæc ſunt craſſa, propter duritiem naturæ eorũ, & eodem modo lupini,
& grana pini, & rape, & faſeoli, & panis furni in exterioribus eſt craſſus, ꝑꝑ id quod acqſiuit eis
ignis ex ſiccitate: & in interioribus eſt craſſus, propter viſcoſitatẽ quę in pane eſt de natura fru-
menti, & ſimiliter omne quod non eſt bonũ, vti aſſatum, & confectum, & fermentatum, aut ni-
mis digeſtum ex pane, aut tenuius coctũ. & omnis panis in teſtis cum oleo & ſine oleo: & da-
ctyli, & ſeſamum, & fungi, & ſimilia. Et lagana, & cerebra, omnia ſunt craſſa, propter viſcoſita-
tem quę eſt in natura eorum. Et pultes ſunt craſſi, propter coagulationem eorum & viſcoſitatẽ
acquiſitas eis ex decoctione. Et melongianæ ſunt craſſæ, propter ſiccitatẽ & viſcoſitatem, quæ
ſunt in natura earum. Et piſces duri & viſcoſi ſunt craſſi, propter aggregationẽ duarum rerum
ex tribus in ipſis rebus. Et caſeus eſt craſſus, propter aggregationem trium rerũ in eo. Et aures,
& labia, & extremitates muſculorũ, ſunt generantia humorem viſcoſum non cum craſſitie. Et

etiam

A etiam generatur accidentaliter ex cibis frigidis chymus craſſus, propter debilitatē calidi corpo-
ris,& digeſtionis,& ſubtiliationis ſuæ, ſicut accidit ex comeſtione fructuũ ante maturationem
CAP. 3 eorũ,& ex comeſtione citrulorũ,& cucumeris,& carnis citri,& lactis acetoſi. Et ei qui eſt 151
in corpore tẽperatus & ſanus, nec labor eius eſt multus, nec eſt labor in virtute, meliora ſunt ci-
baria media inter ſubtilia & craſſa, qa ipſa ei conueniunt,& non debilitant ſicut cibaria ſubtilia,
nec generant cruditatē,& oppilationē ſicut craſſa. Et oĩs panis bene præparatus arte, ouũ galli-
narum, caro hœdi anniculi, caput & caro agni,& pecudũ, oẽs ſunt humidæ,& viſcoſæ. Et caro
pullorũ columbarum,& paruarum auium, generat ſanguinem calidiorem,& craſſiorem ſan-
guinem temperato. Sed hepata pullorũ & anſerum,& axillæ ipſorũ ſunt temperata.& reliquũ
corpus eſt multarũ ſuperfluitatum. Et omnis auis, quæ eſt multi motus, & cuius paſcua ſunt in
locum boni nutrimenti, mundi aeris,& ſicci, eſt melior multũ,& ſubtilior. omnis vero auis ge-
tis, eſt oppoſita,& peior,& immundior magis. Sed oĩa oua bene pręparata,& maxime quę ſunt
proiecta ſuper aquam calidã,& recipiunt anteq̃ indureſcãt, ſunt temperatæ craſſitiei. Et omnes
piſces non duræ carnis, nec multæ viſcoſitatis, aut quibus non eſt viſcoſitas, & ſunt boni ſapo
ris:& quorum paſcua ſunt in aquis mundis à ſorditie,& aquis fluminum, ſunt temperati,& bo-
B ni nutrimẽti. Et de fructibus, vuæ,& ficus, qñ ſunt bene maturæ ſup arborem, & cito deſcendũt
de corpore.& quod generat ex eis, temperatũ eſt in ſubtilitate.& ſi non cito deſcendũt, nõ ſunt
bonæ. Et de oleribus, endiuia, lactuca,& aſparagi. Et omne vinũ cuius color eſt, color granati
CAP. 4 clarus, nec eſt nimis antiquũ. Cibaria velocis digeſtiõis ſunt vnius horũ modorũ. Primus
modus eſt, qñ ſunt naturæ nõ ſiccæ, ſicut ſunt lenticulæ: neq; ſunt duræ, ſicut lupinus: nec ſunt
viſcoſa nimis, vt triticũ. nec aſpera multũ, vt milium & panicũ: nec multum vnctuoſa, ſicut ſeſa-
mum: nec abominabilia, vt vinũ ponticũ nimis: nec ſunt plurium ſuperfluitatũ, vt caro pullorũ
anſeris: nec dñatur eis frigiditas vehemẽs, ſicut lacti acetoſo: nec caliditas vehemẽs, ſicut melli.
Et modus ſecũdus eſt ſm naturam digerentiũ ea.& hoc eſt vno duorũ modorũ. modus primus
eſt conuenientia cibariorũ,& ſimilitudo cõplexionis naturalis corporis, ſicut q̃ appetunt,& ſa
piunt cuilibet homini.& iam inuenimus homines diuerſos in appetitu eorũ.& quilibet tñ eo-
rum melius digerit, quod appetit,& ad q̃ multum declinat eius appetitus, q̃ quę non appetit,&
ad quæ non declinat. Et modus ſecũdus eſt ex cõplexione accidentali corporis, in accipiendo
cibos contrarios ei, ſicut apparet, ꝙ cui dñatur caliditas ex aliqua cauſa, eſt cibos frigidos for-
tius digerere, quia extingunt caliditatem corporis,& temperant eam, nec calidos digerit.& cui
C dñatur frigiditas, calidos digerit, ſed nõ digerit frigidos.& cui eſt corpus humidũ totũ, ſtoma-
chus digerit cibos ſiccos, nec digerit humidos.& cui eſt actualiter ſiccum, eſt oppoſitum iſti. Et
iam declarauimus, ꝙ cibaria ſubtilia & media, de ſe ſunt velocis digeſtionis.& ẽt aliqñ euenit, ꝙ
cibaria craſſa velocitet digerũtur in aliquo corpore, ſicut iam memorauimus. Et declarauimus,
ꝙ panis bene pręparatus, & caro gallinæ, duragi, & ſtarnæ,& hepata pullorũ anſerum,& eorũ
axillæ,& omniũ auium pinguiũ,& iuuenum, velocius digerunt, q̃ axillę macrarũ, et antiquarũ,
Et carnes auium omniũ velocius digerunt, q̃ quadrupedũ. Et omne quod eſt ex aĩalibus ſiccis,
paruum velocius digerit, q̃ magnũ.& ideo caro vituli velocius digerit, q̃ caro bouis. Et hœdi
anniculi,& agni velocius digerũtur, q̃ caro antiquorũ,& q̃ capra. Et omne quod eſt ex animali-
bus humidis maius, velocius digerit anteq̃ dureſcat, q̃ minus.& ideo anniculus ex pecude ve-
locius digerit, q̃ agnus. Et caro omnis animalis, quod eſt in augmento,& cremento, velocius di
geritur, q̃ eius, quod inueteratũ & antiquum eſt. Et caro cuius paſcua ſunt in locis ſiccis, velo-
cius digerit, ꝙ cuius paſcua ſunt in locis humidis, propter ſuperfluitatum paucitatem, quæ ſunt
in eo cuius paſcua ſunt in locis ſiccis,& multitudinem eorũ, cuius paſcua ſunt in locis hum dis.
Et omne cuius ſubſtantia eſt rara, velocius digeritur, q̃ cuius ſubſtantia eſt ſpiſſa.& ideo nuces
D velocioris ſunt digeſtionis, q̃ auellana.& oua nõ dura velocius digerunt, q̃ dura.& omne quod
leuiter & facile maſticatur. Et ſimiliter lactucę, & endiuia,& citruli,& cucurbita, digeſtibiliora
ſunt, q̃ apium,& carbthum. Et oĩs cibus, q melius ſapit eſt digeſtibilior abominabili.& ideo vi-
num dulce digeſtibilius eſt aſpero. Quę tarde digerunt, tarditatē habent, qa in natura ſua ſunt
aut ſicca, aut dura, aut viſcoſa, aut ſpiſſa, aut multæ vnctuoſitatis, aut ſupfluitatis, aut abominabi
lis ſaporis, aut caliditas eſt in eis nimia, aut frigiditas. Et quod eſt contrariũ complexioni natura
li, qñ nõ appetit. Et quod eſt cõueniens, accidẽtaliter diminuẽdo corpus, aut addẽdo in ipſum.
Et caro bouis, & caro cerui, & venter,& inteſtina,& interiora,& aures omniũ animaliũ,& ca-
ſeus,& oua dura tarde digerunt, propter ſiccitatem & duritiem eorũ. Et eorũ quæ ſunt ex aui-
bus alcaraſym, galfaguelut, & pauones,& ventres omniũ auium. Et de granis, oryza,& lupi-
ni,& lentes,& milium,& glandes,& caſtaneę,& caro hirci,& maiores caprę, ſicut meminimus,
propter ſpumoſitatem,& abominationem eorum. Et caro pecudum,& hepata omnium anima
lium,& pulli anſerum ſunt tardæ digeſtionis, propter multitudinem ſuperfluitatum eorum. Et
lac acetoſum, propter frigiditatem ſuam. Et frumentũ coctum, propter eius viſcoſitatē & ſpiſſi-
tudinem. Et fabæ,& faſeoli, propter multitudinem inflationis eorũ. Et ſeſamum, propter mul-
titudinem oleagineæ ſubſtantiæ. Et vuæ,& ficus,& reliqui fructus, qui non valde maturantur.

Et caro citri,et bedaruch,et rapæ,et paſtinacæ,et oĩa olera,et radices,et vinum nouum craſſum, E
propter ſuperfluitatem eorum. Cibi multarũ ſuperfluitatum ſunt caro pullorũ anſerum,præter
axillas,et interiora omniũ aĩalium,et cerebra,et aues de paludibus,et lacubus,et culturæ,et cice
ra recentia,et fabæ virides, et caro animalis lactantis , et oĩs caro quieſcẽs non velocis exercitij,
& piſces,ſicut meminimus,& iſtorum,qui ſunt de aquis ſordidis thermarũ. Cibi non habentes
ſuperfluitates ſunt axillæ auium,& pedes quadrupedũ,& genua:& animalia,quorũ paſcua ſunt
in deſertis,& in locis ſiccis.Cibi multi nutrimẽti ſunt oẽs cibi craſſi,qñ digeruntur bene in mul
titudine,& omne quod eſt ſuperfluitatũ paucarum,& eſt plurimi nutrimẽti.Sed oportet,ꝙ cibi
multi nutrimenti ſumanť ab eo,qui indiget cibis paucis nutrientibus cum nutrimento multo,
ſicut eſt conualeſcens.Et hi cibi grauant ſtomachum propter multitudinẽ eorũ.Et corpori con
ueniunt indigenti nutrimento multo.Et caro vaccina,& cerebra,& medullæ,& interiora,& vẽ
triculi auium omniũ. Et piſces craſſę,& viſcoſæ carnis,& ſimilia,& fabæ,& cicera,& faſeoli,&
lentes,& lupini,& dactyli,& glandes,& caſtaneæ,et rapæ,nutriunt eũ,qui digerit ea nutrimẽto
multo craſſo.Sed axilla pullorum anſerum,et panis ſimilę,et vuæ paſſæ plenę dulces,et ficus,et
lac recenter mulſum,et vinum nutriunt multum,propter paucitatẽ ſuperfluitatũ eorũ,et pluri-
mam conuenientiã eorũ ad corpus.Et nutrimentũ lactis eſt craſſum,licet ſubtilibus minus nu- F
triat.Et craſſum incraſſat,ſicut vaccæ.Et ſubtilius eſt lac aſinę lacte camelę. Et lac capræ eſt me-
dium inter iſta. Et nutribilius eſt vinum rubrũ craſſum dulce:et poſt hoc nigrũ,craſſum dulce:
et poſt hoc albũ,craſſum dulce:et poſt hoc craſſum,rubrũ aſperum:poſtea nigrum,craſſum aſpe
rum:et poſt hoc vinũ ſubtile:et de iſtis ẽt omne quod declinat ad rubedinẽ, et dulcedinẽ eſt ma
gis nutritiuũ:et minus nutritiuum,eſt album ſubtile.Oẽs cibi ſubtiles ſunt pauci nutrimenti: et
oẽs in qbus eſt nimia ſiccitas et humiditas,aut multa ſupfluitas,ſunt minoris nutrimẽti, ſicut pe
des,et venter , et inteſtina,et aures,et pinguedo,et pulmo,et caro oium auium,et aĩalium anti-
quorum,parum nutriunt,pp ſiccitatem,quę eſt in eis.et ideo panicum,et milium,et papauer,et
oliuę,et nuces,et amygdalæ,et auellanæ,et zarur,et caules,et cappares,et fructus lentiſci,et vuę
paſſæ ponticæ,et pira pontica,oĩa parum nutriunt,pp ſiccitatem eorum:Sed piſces,et cucurbi-
tę,et granata,et mora,et poma,et pruna,et chryſomela,parũ nutriunt,pp multitudinẽ humidi-
tatis eorum.et nutrimentũ eorum neq; remanet,ſed diſſoluiť cito. Vnde panis hordei,et furfur,
et fabæ humidę,et oĩa olera,velut caules,et ſicla,et acetoſa,et portulaca,et raphanus,et ſinapi,et
naſturtium,et paſtinacæ,parum nutriunt,pp multitudinẽ ſuperfluitatum eorum.Et cepę,allia,
et porri,qñ comeduntur cruda , non bene nutriunt. Sed qñ coquuntur in cibis,nutriunt nutri- G
mento pauco bono,ſicut memorauimus.Et medulla panis lota bene,et amylũ, ſunt nutrimẽti
pauci,pp ſubtilitatem eorum : ſed ficus,et vuæ paſſæ,ſunt inter ea , quæ minus nutriunt,et quæ
plurimum nutriunt:et eorũ nutrimentũ eſt tenerum humidum.et ſimiliter eſt nutrimentũ fa-
barum.et oẽs cibi quibus hoc dñatur dominatione forti,amittunt ea,qñ elixantur,aut aſſantur,
aut infunduntur,et nutriunt nutrimẽto paruo.Cibaria boni chymi ſunt oĩa cibaria tẽperata.in
quibus non eſt nimia fortitudo , et in quibus non fit egreſſio in quantitate, generant ſanguinẽ
clarum,mundum,ſanum.et omne,quod eſt ſimile iſtis,eſt cõueniens omni corpori,et omni tẽ-
pore,in corpore tẽperato,et in tẽpore temperato.Sed corpora,quæ egrediuntur temperamen
tum,indigent cibarijs,quorum virtus ſit egreſſa tẽperamentũ contrarijs virtuti dominanti ſup
corpus temperatum. et ſimiliter ẽt corpora temperata in tempore non temperato. Ae cibario-
rum temperatorum quædam ſunt craſſa , et quædam ſubtilia,et quædam ſunt media horum.et
hæc cibaria temperata,media inter ſubtile,et craſſum,ſunt meliora omnibus hominibus,et ma-
xime tẽperatis,et in tẽpore tẽperato. Et iam qdem narrauimus cibos craſſos,et ſubtiles,et me-
dios.et nominauimus eos,q ſunt boni. et qñ quælibet eorũ eſt bona ſpecies.et remanſit vt no-
minemus cibos generantes chymum bonũ,et diminutos, ſm quod diuiſimus. Dico,ꝙ pa H CAP. 5.
nis frumenti mundi bene factus arte ſua,qñ comeditur in die ſuo,et caro gallinæ,et hœdi anni
culi caput:et piſces non cũ duritie,nec multę viſcoſitatis,qbus non eſt zinuma,nec malitia,nec
pinguedo plurima:et quorũ ſunt paſcua in aquis non ſordidis,nec aquis thermarũ,qui non nu-
triuntur male,nec ſunt velocis corruptionis,ſed remanent tempore longo anteq̃ mutentur : et
oĩa oua nõ dura,bene parata et cocta,et omne vinũ boni odoris,leue in quo eſt dulcedo pauca:
oĩa ſunt boni chymi tẽperati inter ſubtile et craſſum. Sed panis de ſimilia bene paratus ex arte,
et phaſiani,et duragi,et pulli colũborum,et axillæ omnium auium,et piſces parui,qbus non eſt
pinguedo multa,et ſunt teneri , in quibus non eſt viſcoſitas manifeſta,et quorum paſcua ſunt;
ſecundũ quod nominauimus,et piſcibus paruis teneris ſal remouet viſcoſitatem,et furfur hor-
dei,et vinum boni odoris,perſicũ vel citrinum, omnia hæc ſunt boni chymi ac ſubtilis.et lac re
center mulſum eſt boni chymi,niſi ꝙ ipſum eſt craſſum. et ideo aliqñ caſeatur in ſtomacho. et
propterea admiſcetur ei mel,et ſal,et tenuatur cum aqua.Et melius lac,et temperatius,eſt lac ca-
præ,quia eſt ſubtilius , q̃ lac pecudum,et vaccæ.et eſt craſſius,q̃ lac aſinæ,et camelę.et debet ac-
cipi lac ex animalibus ſanis,iuuenibus,bene nutritis:nec eſt accipiendum in tẽpore,quo lactan
tur:quia tunc eſt craſſum.et tenuatur poſt paulatim , donec ſit aquoſum . Et melius eſt recipere
lac

A lac statim mulsum anteq̃ immutetur ab aere: quia velociter immutaẽ. Et lagana, & caseus humi-
* al. vi dus, & panis similæ bene paratus, & ex arte coctus, & panis frumenti, & caro vituli, & partes, ẽt
vbera, & hepata, & interiora, & de granis fabę: & de vino id, quod boni est odoris, dulce. omnia
CAP. 6. hæc generant chymum bonũ & crassum. Omnia cibaria, q̃ non tẽperata sunt, non generãt
sanguinem purum, mũdum, clarũ. Et cibariorum mali chymi tres sunt spẽs. Eorum. n. sunt, quæ
addunt in phlegma. Et eorum sunt, quę addunt in choleram. Et eorũ quædam sunt, quæ addũt
in choleram nigram. Et oportet omnẽ hominem dimittere multitudinem eorũ, & continuatio
nem assumptionis eorum. etsi. n. digerant ea, nec inferant nocumentũ cito: tñ adunanẽ in cor-
pore continuantis acceptionẽ eorũ in longo tpe chymi generantes ægritudines malas. Et non
dimittat omnẽ speciem eorũ, quæ addit in eo id, quod dominaẽ in corpore eius: sed accipiat ẽt
id, quod est oppositũ ei, quod dominaẽ corpori, quod est nocuũ minus. Et ego finio rememora
tionem horũ cibariorum. Et memoro, quod generaẽ ex quolibet eorũ. Et dico, ꝙ omne quod
accipiẽ ex pane, & farina multi furfuris, & frumenti antiqui aut farinę, est mali chymi, addens in
choleram nigram. Et caro pecudis oĩs addit aliquid in phlegma. Et caro caprę multorũ annorũ
omnis addit in melãcholiam. Et mala est caro hirci, & caro bouis, & hirci syluestris. Et post caro
B hirci maxime non castrati. Et post caro pecudũ multorum annorum. Et post caro bouina. Et ex
istis caro castrati est melior multum. Et caro capreoli, cerui, & leporis, sunt præter malitiã, quam
memorauimus. Et de membris animalium, renes sunt mali chymi, propter spumositatem, & su-
perfluitatem, quas acquisiuerũt ex malitia vrinę. Et cerebrum addit in phlegma. Et oẽs ventres
addũt in phlegma, propter multitudinem superfluitatis eorũ. Et oua cocta in tegamine vel in
testis, generant nutrimentum crassum, & corrupnbile. Et similiter caseus, & maxime antiquus.
Fungi generant chymũ crassum, & frigidũ. Et fœnumgræcum, & cicera, sunt mali chymi, ꝓpter
id, quod est in eis de caliditate. Et lentes addũt in melancholiam. Et milium, & panicũ generant
sanguinem crassum. Et pisces duri q̃bus dñatur viscositas, generant phlegma: Et si fuerint saliti
& antiqui, generant melancholiam. Et ficus siccę si multæ sumanẽ ex eis, generant sup̃fluitates
putridas, & multiplicant pediculos: Et pira, & poma, si comedanẽ matura, generant chymũ fri-
gidum. Et similiter cucumeres, & citruli, & aqua bathecæ, & cucurbitę aliq̃n anteq̃ digerantur,
adducunt in corpore accidentia mala: & aliquando faciunt in stomacho corruptionem, corrũ-
puntur. n. in eo, & generant chymum malũ: & maxime si inueniant in stomacho malam super-
fluitatem. & ideo accidit indigestio illi, qui comedit bathecã. Et olera oĩa sunt mali chymi, pro-
C pter multitudinem superfluitatum in eis, & paucitatẽ nutrimenti. Et cepę, & allia, & raphanus,
& rapæ, & pastinacæ, propter malitiam caliditatis, q̃ est in eis, & acuitatis. Et q̃ñq; addunt in cho
leram, & q̃ñq; in melãcholiam, sicut meminimus iam. Sed q̃ coquunẽ & effundunẽ ab aqua illa,
& coquunẽ cum alia, mouetur caliditas & acuitas ab eis. Et bedarus calefacit sanguinem calefa-
CAP. 7. ctione forti. Et caules generant melancholiã: & similiter oẽs herbę similes. Cibaria media
sunt panis de farina crassa, & caro castrati, & ex vacca, & pecude: & ex mẽbris, lingua, & intesti-
na, & aures: & ex fructibus, vuæ, & batheca, & maxime appẽsę, & ficus maturę humidę, & siccę,
cũ nucibus, & castaneę: & ex oleribus, lactuca, & post endiuia, & post citruli, & atriplex, & por-
CAP. 8. tulaca, et olus iamenũ, et acedula: et olera q̃bus non est multa acuitas. Cibaria calida con-
ueniunt ei, cui dominatur frigiditas: & in tẽporibus, et in partibus frigidis, et in ciuitatibus frigi
dis. et vitare debet ipsa ille, q est calidæ complexionis, et in temporibus calidis, et in ciuitatibus
calidis: quorũ sunt frumentũ coctum, et panis frumenti, et cicera, et fœnumgręcũ, et dactyli, et
sesamũ, et cannabis, et vuæ dulces, et passulæ dulces, et apiũ, et ruta, et raphanus, et rapæ, et sina-
pi, et pastinacæ, et allia, et cepę, et porri, et caseus antiquus, et vinũ dulce ẽt calidũ, et vinũ dulce
CAP. 9. antiquũ citrinũ. Cibaria frigida debent administrari ei, qui est calidi corporis, et in tẽpori-
D bus calidis, et in ciuitatibus calidis. Et eorũ est hordeũ, et omne quod fit ex eo, et miliũ, et pani-
cum, et cucurbita, et batheca, et cucumeres, et citruli, et pruna, et ꝑsica: et q̃ declinant ad acetosi-
tatem, et ponticitatẽ, sicut vuæ, et passulæ, et fructus palmæ, et radix eius: et lactucæ, et endiuiæ,
et portulacæ, et papauer, et poma, et pira, et granata pontica sunt frigida terrea: et ea q̃ sunt ace-
* al. nigrum tosa, sunt frigida, subtilia: et acetũ frigidũ, subtile nocẽs neruis: et vinum album ponticũ est mi-
CAP. 10. nus calidũ vino albo: sed tñ hoc est crassum, nocuũ et malũ. Cibaria sicca conueniunt ei, in
cuius corpore dñatur humiditas, et in tẽporibus, et in ciuitatibus humidis. Et horũ sunt lentes,
et caules, et sauich sicca, et omne quod assaẽ, et omne quod frixũ est, et omne in quo plurimũ vi-
CAP. 11. ni, et murię ponitẽ, et acetũ, et sinapis, et caro oĩs multorũ annorũ aĩalis. Cibaria humida cõ
ueniunt ei, q siccę complexionis est, et in tẽporibus, et in ciuitatibus siccis. Et eorũ est hordeũ,
* al. atriplex et batheca, cucurbita, citruli, et cucumeres, et nuces humidę, et vuę, et ficus, et pruna, et radix pal
CAP. 12. mæ, et mora, et lactuca, et olus iamenum, et cãthasi humida, et faseoli humidi. Iam memora
mus, ꝙ q̃ñq; est in aliquo membro corporis morbus: et oportet sit plurimũ intẽtionis tuæ in ci-
barijs, quę cõueniunt illi mẽbro: et maxime quando morbus existit in stomacho, aut in capite,
aut in hepate, aut in splene, aut in renibus. et q̃ñ stomachus est debilis, et mollis, rectificant eũ ci
baria styptica, sicut cydonia, et oliuę, et aquæ, quæ sunt salsæ, et acetũ, et oleum ponticũ, et vuæ

sepultæ in vinacijs vuarū,& agresta, & vinum ponticū subtilis odoris,& cortex citri, qn̄ acci- E
pitur de eo parū,confortat stomachū:& qn̄ accipitur de eo multū,grauat: qa substātia eius sola,
est durę digestionis.& oīs cibus & potus stypticus,si pręmittať ante alios cibos,stringit ventrē:
si accipiať post alios cibos & potus,lenit ventrē.nam pp duritiem eius adiuuat stomachū inde
ponendo cibū. Et aliqn̄ aggregatur in stomacho phlegma viscosum, & adhęrens, & auferens
appetitū ab eo.Et rectificant eū cibaria,quæ incidūt phlegma,& mūdificant stomachū,sicut si-
napi,& nasturciū,& rafauus,& vinū calidū,& nuces cum ficubus.Et aliqn̄ est mollis,& debilis,
in quo est phlegma adhęrens, & conueniunt,quæ amouent phlegma,& mūdificant ipsum,&
corrugant substantiam eius, & confortant,vt capparis pręparatus cū aceto solū, aut cum aceto
& melle,& fumus terrę,qn̄ comediť cū aceto,& vinum ponticum qn̄ miscetur cum vino calido
boni odoris: Et quando generať in stomacho calido,tunc cuscutæ & apium mundificant eum.
Sicla est mala stomacho propter mordicationē quā habet ex acuitate,& bauracitate: & rapæ CAP. 13.
qn̄ non valde coquuntur,propter mordicatiuū,quod est in eis:& olus iamenum,& cathaf,pro-
pter viscositatem eorū. & ideo oportet,ꝙ comedať cū aceto & muria.& fœnumgræcū est malū
stomacho;facit.n.incensionem.& sesamū est malū stomacho,propter vnctuositatem & multi-
tudinem oleaginosæ substantiæ:& lac propter velocitatē immutationis eius naturæ. nā acescit F
iu stomacho frigido,& conuertiť in choleram citrinam in stomacho calido.& mel qn̄ plurimū
accipiť de eo,pungit stomachū,& facit incensionem.& batecha similiter facit incensionem, qn̄
non digeriť in stomacho:& generatur ex ipsa humor malus,& ideo generat indigestionem:&
oportet,ꝙ post comestionem batechæ accipiať cibus plurimus boni chymi.& cerebra oīa sunt
mala stomacho:& ideo oportet,ꝙ comedanť cū origano, & mentastro syluestri, & sinapi,& sa-
le.& medullæ,& vinū nouum,crassum,nigrū,ponticum, velociter acescit in stomacho, & facit
incensionem. Lac,& dactyli,& vua, q̄ sepulta est in vinacijs vuarum, & ruta, & fenūgræ- CAP. 14.
cum,& sinapi,faciūt dolere caput,& vinū citrinum antiquū facit dolere caput,& inebriat plus,
q̄ vinū pōticum nigrū: & vinum albū non facit dolere caput. & omne viuū paucam sustinens
aquam non facit dolere caput:immo aliqn̄ sedat dolorem capitis:& est capiti melius,q̄ aqua qn̄
est sola. Cibaria quæ inflant ventrē,sunt cicera,& fabæ,& maxime quæ coquunť integræ: CAP. 15.
sed si torrefiant,minuitur earum inflatio:& post ista faseoli,& almesci,& lentes,& hordeum,qn̄
non bene coquunť.& foca,& ficus humidæ generant inflationem: sed eorū inflatio descendit
velociter:& vuæ multū maturæ minus sunt inflatiuæ.sed ficus siccæ non inflant,& humidæ in-
flaut.& lac generat in stomacho ventositatem:& mel qn̄ non coquiť:sed qn̄ coquitur & remo- G
uetur ab eo spuma eius,nō inflat:& vinū dulce,& ponticū,& vua. Omnis cibus inflatiuus CAP. 16.
si sit bene paratus ex arte,& bene paratus in coctione & maturitate,minuiť eius inflatio:& si mi
sceni ei species dissoluentes ventositatē, sicut cinnamomū,anisum,& alcheisim,& ruta minuit
inflationem:& acetū mistū cū melle similiter tenuat ventrē,& expellit inflationē. De ijs,q̄ CAP. 17.
mūdificant est furfur,hordeū,& fœnumgræcū,& batecha,& oleū dulce,& fabæ.& cicera nigra
sunt eorū,quæ mūdificant renes,& frangūt lapidem generatū in eis. & cappares cum aceto &
melle,qn̄ comeduntť ante cibū,abstergunt & mūdificant stomachum & intestinū,& aperiūt op-
pilationes:& sicla ēt aperit oppilationes hepatis,maxime qn̄ comediť cū sinapi.& cepę,& allia,
& porri,& raphanus incidūt & subtiliant humores crassos:& caseus similiter subtiliat.& ficus
humidæ & siccę mūdificant, & abstergūt renes.& amygdalæ proprie amarę mūdificant,& te-
nuant,& aperiūt oppilationes hepatis & splenis:& adiuuant ad spuendū humiditatē ex pecto-
re & pulmone.& fistici cōfortant hepar,& aperiunt oppilationē eius.& mel apū tenuat & mun
dificat:& maxime quod colligūt apes de arboribus calidis & siccis,siue plāta,sicut est origanū.
nā mel tenuat sputū crassum,& iuuat ad spuendū.& secaniabin tenuat & incidit humiditatem
crassam & viscosam: & apit oppilationē hepatis & splenis:& mūdificat pectus, & pulmonē,& H
vinū subtile mūdificat venas ab humore crasso, qn̄ ei est acuitas, & incisio: & cōfert ei,in cuius
corpore est humor crassus,& frigidus:& vinū subtile aquosum adiuuat ad spuendū humiditatē
ex pulmone,cū cōfortatione mēbrorū,& humectatione,& tenuatione crassarū supfluitatū,quę
sunt in eis,& hoc ēt operať vinū dulce. De ijs,q̄ oppilāt:horū est lac,qn̄ in eo fuerit aquosi- CAP. 18.
tas pauca:& similiter caseus multus.qm̄ adducit oppilationē in hepate,& lapidē in renibus ei,q
multiplicat assumptionē eius,& cuius renes,& hepar parata sunt recipere læsionem. & oēs cibi
dulces sunt mali hepati & renibus, qn̄ est in eis crassities.& lac si comedať solū,auget crassities
spleuis,& hepatis:& si comediť cū eo,quod subtiliat & mūdificat, sicut est mentastrū syluestre,
& origanū,& piper,aperit oppilationē hepatis,& splenis. & dactyli humidi,& oīa q̄ accipiunť
ex frumēto,p̄ter panē bene paratū ex arte. vinū dulce generat oppilationē in hepate,& lapidē
in renibus,& crassum reddit splenē.Omne quod tarde descēdit,est sicut quod accipiť ex medul
la frumēti,& fabarum,& lentium,& cerebra,& hepata,& interiora,& omnia oua dura elixa,&
assa,& oua frixa,& faseoli,& sesamū,& glandes,& poma,& pira pontica,& vinū dulce, ponti-
cum,crassum,nouum,& omnes aquę. De ijs,quę velociter corrumpunť in stomacho sunt CAP. 19.
chrysomela, & mora, & batheca: q̄ si cito non descendūt de stomacho, & obuiant humoribus
malis:

A malis,cito corrumpuntur. & debent ista comedi ante cibum,amouenda de stomacho, propter
velocitatem descensionis eorum,& lubricitatem viarũ in eo, qui comedit prius ista.nam quan-
do comeduntur post cibum, corrumpuntur propter remanentiam eorum in stomacho,& relin
quunt corruptum cibum corruptione eorum,: & quandoq; taliter corrumpuntur, ꝙ euenit si-
CAP. 20. cut venenum perniciosum. De cibis, qui non velociter corrumpuntur in stomacho,me-
lior est crassus,solidus,tardę digestionis,sicut caro vaccina,& pedes,& maxime pedes vaccæ,&
CAP. 21. quæ similantur istis. Quando superfluitates ciborum tarde descendunt de stomacho & in
testinis,debent dari cibi lenientes & pungentes, in quibus sit dulcedo, aut acuitas,aut salsedo,
aut nitrositas:vt aquæ caulium,& lenrium.leniunt enim ventrem:& eorum substantia stringit
ventrem:& brodium galli antiqui,& panis multi furfuris,& fœnumgræcum cum melle,& oli-
uæ cum aqua,quando comeduntur ante cibum cum muria, leniunt ventrem:& quando etiam
comedunẽ post cibum sine muria,& maxime,quæ sunt ponticę,cum aceto,confortant stoma-
chum,& deprimunt cibũ, sicut iam memorauimus de rebus stypticis cõfortantibus stomachũ:
& lac subtile,& multæ aquositatis:& caseus,qñ maxime admiscetur ei sal & mel:& caro paruo-
* al. atriplex rum animaliũ,& sicla,& châtaf,& okis,& cucurbita,& batheca,& ficus,& passulę dulces,& nu-
B ces humidæ,& siccæ,qñ mollificantur in aqua:& mora,& pruna humida,& sicca, qñ infundun
tur in aqua mellis,aut comedatur,aut bibatur vinũ dulce,& differatur plurimũ cibus, sunt leni-
tiua ventris.& aqua mellis aliqñ tendit velociter in venas,& vadit cũ eis totum nutrimentum,
& claudunt ventrẽ,& prognosticant vrinam,& aliqñ mundificant stomachũ,& mordicant,&
excitant ad deponendũ cibum,& leniendũ ventrem.& mel qñ non coquitur lenit ventrem,&
si coquatur non lenit:& similiter aqua mellis,qñ multũ coquitur,& secaniabin mundificat sto-
machum & intestina,& qñq; facit in intestinis tinesmon.& vinũ dulce,& mustum,leniunt vẽ-
CAP. 22. trem. Quando est descensus cibi de stomacho ante suam digestionem, debent ministrari
cibi stringẽtes styptici:& ipsi sunt,in quibus dominaẽ stypticitas,aut ponticitas, aut crassitudo:
& tales sunt cydonia,& pira,& grana myrti, & fructus spinæ albæ,& substantia lenticularũ,&
castaneæ,& glandes,& vinum ponticũ:& hæc stringunt ventrem cũ stypticitate & ponticitate
ipsorum:& oriza,& panicũ,& miliũ,& saulc hordei stringunt ventrem cũ siccitate eorum.& ca
ro leporis, & caules cocti pôst effusionem aquæ primæ ab eis cũ aqua eorũ secũda: & lac coctũ,
& caseus,stringunt ventrem cũ crassitie sua. & oportet ꝙ lac coquaẽ,donec sit aquositas cõsum
pta.nam eius aquositas lenit ventrem:& etiam possibile est,ꝙ lapides fluuiales, aut frusta ferri
C igniti remoueant illam ab eo.& qñ separatur aqua eius,confert descensui superfluitatũ acutarũ,
nisi sint multũ crassæ,qñ fit operatio cũ eo:sed aliqñ caseatur,& glutinatur in stomacho:& ali-
quoties egrediẽ à stomacho,& generat in hepate oppilationes,aut lapidem in renibus:& opor-
tet propterea mittere in ipso post consumptionem aquositatis aliquid ad sublationem ipsius,
& vt non caseetur, nec generet oppilationem, nec lapidem. & omnia acetosa,;sicut
poma acetosa,& granata acetosa,si inueniunt in stomacho humorem ma-
lum, & crassum,incidunt,& expellunt, & leniunt ventrem:
sed si inueniunt mundũ,stringunt ventrem.

EX GAL. ET ALIIS PRAESTANTISS. MEDICIS.

DE AQVIS.

CAPITA SEX ORIBASII.

Augustino Gadaldino Mutinensi Medico interprete.

Hic libellus in prioribus æditionibus de bonitate aquæ inscriptus, mutilus legebatur.

Libri primi ad Eunapiũ. Cap. xiiij. Et libri quarti ad Eustathiũ filiũ Cap. vltimum.
De Aquis ex Galeno.

Quarum præterea bonitatis ac vitiositatis experti esse debemus, nam hæ ad omnem victus rationem multiplicioris sunt vsus, quàm cętera F ferè omnia. Scire itaque oportet illam aquam esse optimam, quæ nullam prorsus qualitatem gustu aut odore pręseferat. statim vero & hęc bibentibus iocundissima est, visuiq́ pura. Sicq́ ab hypochondrijs confestim descenderit, nullam aliam pręstantiorem perquirito. Nam quę io hypochondrijs diu morantur, ventremq́ feriunt, inflant, ac grauant, licet prædicta bona adsint: semiprauæ iudicandæ sunt. quin & quæ in eiuscemodi aquis elixantur, tardissime ac deterius elixantur. Satius igitur est huiuscemodi aquam experimento iudicare. Quòd si quis ex indicijs discernere ipsas velit, ex ijs quæ dicentur, iudicet. Quæ enim ad septentrionem spectant, ac solem auersantur: illæ tarde permeant, ægre coquuntur, tarde etiam calefiunt & refrigerantur. Quæ vero ad orientem versæ sunt, ac per meatum quendam vel terram puram colatæ, celerrime tum calefiunt, tum refrigerãtur: eas optimas esse sperandum est. Bonæ etiam & quæ æstate frigidiores, hyeme calidiores existunt. Sunt qui pondere ipsas probent, ac quæ leues sunt, meliores esse arbitrentur. Sed hoc si cum prædictis alijs indicijs numeretur, laudandum est: sin per se solum sit, non erit sufficiens bonarum aquarum argumentum. Leuissimæ vero (vt ait Hippocrates) dulcissimæ, limpidissimæ, ac tenuissimæ sunt ipsæ pluuiales. propterea G quòd sol, quod leuissimum ac tenuissimum est, trahit, idq́ non ex cæteris solum aquis, sed & ex mari, & ex ipsis etiam humanis corporibus. vnde facillime omnium putrescunt aquæ hæ pluuiales, vt quæ varijs ac multis constent qualitatibus. Nemo tamen aquam quæ facile putrefit, pessimam esse autumet. nam quòd facile alteretur, bonitati potius quam vitio tribuitur. quare vbi cæteras habueris optimæ aquæ notas, licet facile putrescat, optima hæc censenda est. cum vero iam mutari cœperit, ijs qui eam biberint, raucitatũ, tussium, grauitatumq́ vocis causa est. Harum autem aquarum pluuialium præstantissima est temporaria seu æstiualis, deinde tonitrualis, postremo nimbalis. Quę vero ex glacie niueq́ conflantur aquę, vitiosissimæ sunt. Dum enim aqua congelatur, quicquid tenuiorum partiũ inerat, exprimitur. Aquas palustres, fœtentes, ac absurdis qualitatibus præditas, expedit elixationibus ad melius reducere, sìeq́ bibere tẽperatas vino, acerbas quidem dulciori, alias autem acerbiori. Aliquas etiam colare bonum est, vt limosas†. {Sed salsæ polentis colentur}. Quæ vehementer frigidæ sunt, post cibum bibantur: non tamen affatim aut inhiantet, nec sine vino. Quidam cibos ac potus quosdam remedia aduersus aquarum vitia inuenerunt: ac alij quidem ciceram decoctum præbibunt: vel ipsa H etiam cicera commanducant: alij caucalidas pariter cum pisce aliquo elixas, fœniculos itidem: alij betas & cucurbitas cum muria vinoq́ diluto prǽmandunt.

Lib. de Locis, Aere, & Aquis.

*al. fæculẽtas.

† Al. salsas & bituminosas.

* Al. elixentur.

Libri quinti Collectionum medicinalium ad Iulianum Imperatorem.
De Aquis ex Galeno. CAP. I.

Qua quæ optima est, omni prorsus carere debet qualitate non ad gustum tantum, sed etiam ad olfactum. Fuerit autem & hæc ipsa tum iocundissima bibenti tum exquisite pura. Si vero etiam celeriter ab hypochondrijs descenderit, non est, quòd præstantiorem aliam perquiras. Ita vt quæ puræ quidem sunt, & splendidæ, & dum bibuntur non iocundæ, diutius tamen in hypochondrijs morantur, vel ventrem ferientes, vel inflantes, vel grauantes: semiprauæ censendæ fiot. Enimuero multæ etiam tales sunt, de quibus præcipue mihi videtur scripsisse discrimen ab optimis aquis, Hippocrates, vbi inquit, Aqua quæ cito calefit ac refrigeratur, leuissima est. Neq; enim in cœnosis,

Gale. lib. 1. de san. tué. cap. xi.

Gale. quarta part. 6. epi. cómen. x.

vel

A vel maleolentibus, vel quid medicamentosum gustu præseferentibus, eiuscemodi dignotio ex vsu est: vt quæ manifeste omnibus appareant: sed in quibus nihil quidem eiuscemodi insit: verum alia quædam ob praui aeris admistionem vitiositas circa aquam sit: vel etiam aliquod aliud insit vitium, ipsi aquæ connatum, quod latentem habeat causam. In his enim memorata hæc dignotio optimum est iudicandi instrumentum. Neque enim celeriter aut calefiunt aut refrigerantur eiuscemodi aquæ. Alia quoque huic similis est dignotio per ea quæ in ipsa elixantur, vel olera, vel legumina, vel fructus, vel radices, vel carnes. Celerrime enim in optimis aquis, tardissime in prauis elixantur. Hasque tam prauas aquas veteres quidam ἀτέραμνα & ἀτεράμονα. i. indomitas ægreque coctibiles, seu crudas appellarunt: quo pacto & ipsa etiam legumina quæ difficulter elixantur. Tutissimum ergo est experimento talem aquam iudicare. Quòd siquis etiam ex indicijs eius facultatem prænosse velit. Quarum fontes ex saxis scaturientes, ad septentrionem erumpunt, solemque aduersum habent, has omnes ægre coctibiles tardique transitus esse iudicandum est. statim etiam ipsis accidit, vt tarde tum calefiant, tum refrigerentur. Sicuti contra. Quarum fontes ad orientem erumpunt, ac per meatum quendam ac terram puram percolantur, celerrimeque tum calefiunt, tum refrigerantur: has præstantissimas esse sperandum est. Aquæ vero

Gal. lib. 1. de san. tué. cap. 11.

B pluuiales (vt inquit Hippocrates) sunt leuissimæ, dulcissimæ, limpidissimę, ac tenuissimę. Nam sol leuissimam aquæ partem tenuissimamque attollit, sursumque rapit. attollit autem non ab alijs aquis tantum, sed & à mari, omnibusque alijs corporibus. vnde celerrime omnium putrescunt. Maxime enim ea corpora quæ vnam in se ipsis habent qualitatem, difficilius putrefiunt, quàm quæ multas obtinent: quando non ob aliam causam corpori adsit, vt vel difficulter vel facile putrescat. Sanè animum attendere oportet, ne quispiam aquam quæ celerrime putrescit, deterrimam esse opinetur. eadem enim etiam præstantissima esse poterit, vbi omnia optimarum aquarum indicia superiore sermone tradita, habuerit. Nam quòd facile secundum qualitatem alteretur, id in bonitatem potius quàm vitiositatem aquæ referendum est. Signum autem bonitatis pluuialis aquæ est, quòd à solari caliditate concoquatur. Nam & cætera omnia quæ elixantur, seipsis dulciora euadunt. Cum vero putrescere cœperit, penitus absurda est. Qui enim aquam adhuc putrescentem bibunt, raucitatibus, tussibus, vocumque grauitatibus corripiuntur. Ex ipsis autem pluuialibus aquis, quæ æstate fit, quam horæan. i. horariam seu temperariã Hippocrates vocat, nimbali præstantior est. Melior etiam est nimbali tonitrualis. Quæ vero ex glacie vel niue liquescenti fiunt, deterrimæ sunt. Nam in ijs quæ à frigore congelantur, quicquid

In lib. de locis, aere, & aquis.

C in ipsis continebatur, quod tenuissimarum esset partium, id totum exprimitur. Sanè præstiterit, quæ fœculentę sunt, & maleolentes aquę, & quæcunque absurdas habent qualitates, eas prius elixatione alteratas offerre. Et in alium etiam vsum aquam præcalefacientes refrigeramus, quamuis neque gustum neque olfactum prauum habeat, exquisiteque sit pura: quando ipsam diutius in ventriculo commorari, nocumentumque aliquod inferre experti fuerimus. Nam caliditas aquam, quæ elixatur, totam æqualiter fundendo, eam aptam ad secretiorem reddit. Dum enim refrigeratur, terrestres quidem partes innata grauitate descendentes, ad vasculi fundum peruenient: aqua vero his supernatabit: qua sensim in aliud vas transfusa, citra noxam vti poterimus. Post elixationem vero quando aquam frigidissimam reddere voluerimus: niuem quidem si habeamus, aquæ prius calefactæ extrinsecus ipsam circumponimus: niue vero si careamus, ex puteis, vel aquæductibus refrigerationem ipsi comparamus: ipsam nimirum prius calefacientes, vt alteratu facilis reddatur. Nam quicquid ante calefactũ est, promptius in se ipsum totum, alterationem quæ à vicinis corporibus fit, suscipit. Cum vero vasculum in puteos demiserimus, vel aquædnctibus subijcerimus, necessario operculũ ipsi faciemus: ac vndique ipsum exquisite stipabimus, vasculum sanè non implentes, sed vacuum id aliqua ex parte facientes, vt

Gal. quarta pe. 6. epi. cõmẽ. 2.

In eodem commento.

In eodem commento.

In eodem commento.

D nimirum aer qui inter operculum, & aquam in vasculo positam medius est, prius refrigeratus, ita contactu propinquam aquam refrigeret. Vbi autem nihil eiuscemodi adest, vt in Aegypto, vasculum suspendentes, detectum id, quò aerem suscipiat, relinquimus. Quoniam vero nec incidentis nec calidi quicquam habet aqua, iure optimo tarde meat, ægre concoquitur, ægre itidem subducitur omnis aqua. quamuis alioqui optima sit. Moratur enim multo tempore in ventriculo, fluctuationes ipsi ferè semper inferens, sique ventriculus biliosus fuerit, simul & ipsa aqua corrumpitur. cumque vix à ventriculo in ieiunum transierit, haud facile distribuitur. Quapropter nec ad mouendam vrinam, nec ad educendum sputum natura apta est. Neque tamen sitim sedat, etiam si diurissime in ventriculo moretur. quandoquidem in totam profunditatem non immergitur, nec ariditatem irrorat. Quòd autem non nutriat, sed vehiculum duntaxat nutrimenti sit, dudum ab Hippocrate alijsque præstantissimis medicis dictum fuit. Quare nec vitalem virtutem potest roborare. Et hæ sunt causæ cur Hippocrates relicta aqua ad melicratum, oxymeli, & vinum in ægrotantibus peruenerit. Ac quantum quidem ad hęc, nunquam ea quis vteretur: plerique tamen in alijs falsi, ad aquam confugiunt, in qua danda magnopere non potest aberrari, cum nec vires etiam magnas ipsa habeat. Prauus autem fit vsus oxymelitis, vini, & melicrati tum ob confertas mutationes, & tum ob acraton hoc est intemperatam meracamque

Gal. in. 4. de victus ratione in morb. acu. commen. 40.

In eodem commento.

In eodem commento.

seu impermixtam mistionem à medicis magna ex parte factam. Nam veluti manus quædam, quæ ad distributionem aquam rapiat, minimum omnino vini immiscendum est: quò nimirum aqua, syncera esse desinat. Sic sane oxymeli illud quod aquosum est, laudo. Posset etiam quis eo melicrato, quod aquosum est, citra periculum vti: nam quod impermistum est, nisi prius aluum subducat, maxime nocuum euadit, ac præsertim in picrocholis, & ijs qui magna habent viscera, in quibus sane corporibus aqua etiam ipsa nocua est, quando in bilem versa fuerit, diutius in hypochondrijs morata. præter enim hæc omnia quæ habet mala, adhuc etiam cum sit stercoris expers, nullam alui subductionem facit. Quòd vero hæc ipsa, cum in accessionum initijs bibitur, lædat, omnibus sane notum est. Quando ergo in potu vtilis erit aqua? quãdo sola potione pro diæta laborans vtitur: ptisanæ cremorem nondum assumens. Tunc ergo in medio aliorum potuum aquam quis in tempore offerat, præcipueq; quando laborans siticulosus sit: nam inundationem (græce πλημμυρίδα) quandam, hoc est humiditatis multitudinem, ab ipsa fieri asserit Hippocrates. quare inter melicratum & oxymeli parum aquæ dat, quippe quæ ad expuendorum humiditatem conferat. Quin & vbi vinum maxime nocuum sit, tunc & aquam dat. Nocuum autem est, cum vel delirat laborans, vel caput vehementer dolet. Suam igitur propriam naturam humidam ac frigidam habet aqua. adicititiam autem acquirens caliditatem, calefacit quidẽ ac humectat propinquas sibi res: at non similiter ambo hæc facere natura apta est. verum humectat quidem summe, siue tepida, siue temperata, siue etiam calidior existat: calefacit autem non summe, nisi quæ extreme ferueat. Exploretur autem hic sermo in rẽperata natura. Si enim huic naturæ aquam temperate calidam offeras, siue lauando siue perfundendo quamcunq; velis partem: hanc ipsam, humidiorem ac calidiorem demonstrabis in ipso perfusionis tempore. Si vero posthac quieueris, vt qui frigida corpus nec coegeris nec densaueris: paulo post frigidiorem ipsam se ipsa factam comperies: caliditate innata immoderatius perspirata. Non tñ quemadmodum frigidius deinceps, ita etiam siccius demonstrat corpus calidæ aquæ vsus. quamuis certe & hoc fieri videretur, tum ob meatuum raritatem, tum ob corporis mollitudinem, tum deniq; ob substantiæ fusionem. Necesse est enim vt largior in huiuscemodi affectionibus fiat euaporatio. Vapor autem humor est attenuatus. Verum non sic se habet rei veritas. Nam quæ in vasis ac alijs vacuis regionibus continenĩ humiditates, vniuersæ vacuanĩ: corpora vero ipsa vasorum, ac vniuersum carnosum genus, humidius se ipso fit. & hanc solam facultatem, vt videtur, nunq̃ deponit aqua. Neq; enim cum feruens comburit corpora, quæ vsta sunt, sicca euadũt vt quæ ab igne assata sunt: neq; etiam eum summe frigida facta, toto die vel etiam longiori tempore super aliquam partem perfunditur, eam sicciorem reddit. sed hæc quidem accidunt, propterea q; humiditas quæ in vasis alijsq; regionibus continetur, vacuata est: innatę autem ac solidę ipsę partes (hoc est τὰ στερεὰ) nulla in re se ipsis sicciores fiunt.

E In eodem com

Gal. in. 4. de victus ratione in morb. acu. com mẽ. 41. G. lib. 1. de facul. simp. med. cap. 8.

F

Ibidem

G

De aquæ frigidæ & oxymelitis in ægrotantibus exhibitione. Caput. ij.

Quoniam omnis affectio corporis, q̃ prçter naturam est, à sibi ipsi contrarijs curari est ostensa: patet febrem quoq; ipsam à frigida extinctam omnino iri, quando ipsa sola fuerit sine vlla affectione quę à frigida læditur. Nam si cum febre, alia sit affectio, quam frigida lædit: licet quæ ex hac ipsa affectione orta est febris, à frigida confestim extincta fuerit, alia tamen deinde grauior febris accendetur, aucta ea affectione, quam frigidæ potio læserat. Lęduntur autem à frigida affectiones, tum quę sunt partium phlegmone laborantium, tum quæ sunt succorum incon coctorum. quorum nota ac indicium est ipsa vrinarum inconcoctio. Si igitur vrinę concoctæ sint, simulq; nulla pars principalis phlegmone vexetur: hęc satis erunt, vt ad frigidam dandam nos impellant. Quòd si æstatis tempore vehementia febris aliquando vrgeat, laboransq; iuuenis sit ac frigidę potioni assuetus: si vna cum aspectu ac consistentia vrinarum sublimamentum laudabile videas: frigidam dando, non peccaueris, quamuis aliqua particula phlegmone vexetur: sed malueris hoc in loco febris quidem vehementiam quàm primum sedari, reliquias autẽ phlegmones pluribus diebus indigere. scirrhosiores enim solutuq; difficiliores vt ipsę euadãt, necesse est. Si igitur non admodũ adurentes sint febres, frigidam dando in particulis phlegmone laborantibus, magnopere à coniectura aberrabis. Nam quę vehementer flãmeę sunt febres, phlegmonem erisipelatosam quoquo modo esse significant. ideoq; frigida etiam hanc iuuat si cuti in exterioribus conspicitur. in ijs ergo qui incipientes habent phlegmonas in iecore, ventriculo, alijsq; eiuscemodi particulis, exquisitiori determinatiõe est opus. Magnopere enim hi omnes lędunĩ, licet in tempore assumpserint, si aliquantum potus ipse quantitate excedat. Qm̃ aũt principia earum phlegmonarum quæ sine ictu aut vulnere consistũt, vel ob imbecillitatem particularũ vel ob aliquam igneam caliditatem fiũt: eas quidem quę ob imbecillitatem fiũt, sem per frigida lædit: eas vero quæ ob igneam quandam caliditatẽ, ea ipsa moderate exhibita iuuabit. Periculum enim est in largiori potu dando ne pars ad contrarium excessum transeat. adhuc vero tales affectiones frigida potio iuuabit, si dum sani erant, ea ipsa vti solebant. Considerandi igitur sunt, qui in thorace, ventriculo, iecore, ceruice, ac toto capite sunt validi morbi. Nam artus, (quę ca la gręce hoc est membra longa dicuntur) haud magnopere fortasse lædentur: lędentur

H

tur

A tur etenim aliquantulum per quasdam affectiones, quas deinceps dicam. Quòd vero hotum ea
dem futura sit noxa, quanta prædictarum partium valide affectarum fit, ne id quidem idiota af-
sereret. Si igitur erysipelatosa vel herpistica hoc est serpiginosa quædam affectio in hypochon-
drio sit, vel erysipelatosa phlegmone, vel aliqua alia affectio summe calida ex intemperie nimi-
tum sine succis genita: tunc frigidæ potio iuuabit. Sicuti eadem maxime lædet, vbi abscessus,
vel œdema, vel scirrhus, vel vlcus, vel intemperies frigida affuerit. Quoniam autem de artu-
bus dicere sum pollicitus, sciendum est, quòd quæ in his sunt phlegmonæ neruosarum partium, à
quibus alioqui spasmorum imminet periculum, à frigidæ potione maxime læduntur. Si autem
in carnosa artuum parte phlegmone gignatur, bibere etiam frigidam homo poterit. & si extrin
secus membro phlegmone vexato obtulerit, lædetur quidem, non tamen insigniter nec omni-
no manifeste præsertim si frigidæ potioni fuerit assuetus. Cum igitur febris fuerit sola sine vlla
alia affectione quæ à frigida lædi possit, tantum frigidæ dandum est quantum laborans ipse
anhelitu non iterato haurire poterit. Oxymeli autem æstatis tempore frgidum datur, vt la-
borantis sitim non exacuat. quapropter etiam antequam concoctus sit morbus, oxymeli frigi-
dum dare audemus æstatis tempore: aquam certe in eiusmodi affectione ad saturitatem non da-
B turi. nam tum phlegmonem densabit, si ob eam febricitent: tum succos seruabit inconcoctos, si
ob hos ægrotent. At oxymelitis tunc parum damus, tanquam tepidum prius sit in ventriculo
euasurum, quàm eius frigiditas vsque ad costam distribuatur. Quòd si exiguum quid distributũ
etiam fuerit, illud ab ipso oxymelite corrigetur, vt quod incidendi facultatem habeat.

G. in primum de victus rōne in morb. acut. cō. 93.

Ex libris Rufi de Aquis. est in secundo Libro de Diæta seu Potibus. *Cap.* 14.

Aquæ, quæ resides sunt, (voco autem eas quę sunt ex puteis) cum minime sint fatigatæ, neque
valde tenues sunt: sicque intro inierint, minus madefaciunt, ac dissoluunt cibos, minus item cōn-
coquunt, nec bene etiam per vrinam redduntur præ crassitie, & quia frigidæ sunt. Fiunt autem
potabiliores tum crebro haustu, ac si effluerēt, tum expurgatione puteorũ. Quæ vero fluunt,
multo sunt tenuiores, atque ad madefaciendum præstantiores, ad cōcoctionem item, & ad vrinæ
redditionem. Quæ vero sunt ex stagno, omnes pessimæ sunt. Nam & odorem absurdũ habent,
sicuti putrefactæ. & æstate quidem calidæ fiunt, hyeme autem frigidæ. quod maximum signum
prauitatis aquarum statuo. Aestate igitur ventres perturbant, tarde etiam in vesicam transeũt.
sæpius item difficultates læuitatesque intestinorũ homini inferunt, à quibus res tandem in aquã
intercutem cedit. Hyeme vero cum frigidæ sint, ventres quidem non admodum perturbant: ru
C pturas autem, pleureses, & tusses faciunt. quin & ad lienem repũt, postea in aquam intercutem
desinunt. ex liene autem & pedes vlcerantur, & ea ipsa vlcera celerem curationem non admit-
tunt. Solæ autem quæ in Aegypto sunt paludes, ex omnibus quas nouerim, sunt salubres: quòd &
hyeme aqua non putrescat, neque enim supercalefit: & autumno Nilus paludes replendo, anti-
quam aquam extrudat, & aliam recentem in eius locum reponat. De aquis autem pluuiali-
bus hæc cognosco. Aquæ pluuiales leues sunt, tenues, puræ, gustantique dulces. & si quid in ipsis
elixare volueris, celerrime id elixatur. sicque ipsas calefacias, celerrime calefiunt. vinoque perexi-
guo temperantur. quare bonæ sunt ad concoctionem, bonæ ad vrinarum secretionem: bonæ
iecori, lieni, renibus, pulmoni, ac neruis. cũ enim facultatem valde refrigerantem non habeant,
merito hisce partibus fiunt benigniores. Vernales ergo ac hyemales opportunissimæ, ac opti-
mæ sunt: quas sanè ego præcipue laudo. Autumnales autem & æstiuales fuerint quidem alijs
præstantiores, sed non omnes omnibus. nam viribus quidem eas quę in terra sunt, antecellunt:
quàm vero sint vernalibus hyemalibusque inferiores, dici sanè non potest. nam terra siccius va-
porat æstate, & autumno {, &} aer multas habet terrę sordes, quas pluuiæ purgant. tales igitur
licciores nitrosioresque vt sint necesse est, atque ad abstergendum per intestinaque descendendum
D idoneæ: minime tamen sunt accommodatæ renibus, pulmoni, & arteriæ. quin & plus vini
tales aquas ferre necesse est, quò earum nitrositas vincatur: Differunt autem non parum
etiam aquæ penes flatus ventos ve aquilonares & australes. In aquilonaribus enim dulcior qui
dem pluit aqua, verum frigidior: in australibus autem minus quidem dulcis, calida autē magis.
Et in vniuersum tempora quæ imbribus pluuijsve abundant, dulciorem: quæ eisdem carent,
siccæque sunt, nitrosiorem aquam prębent. Quæcunque autem à niue & glacie fluunt aquæ, vni-
uersæ durę quidem sunt, frigiditateque excedunt, dulces tamen sunt gustanti. aqua autem quæ
dura frigidaque sit, neque ad concoctionem neque ad vrinę redditionem commoda est, quin & ner-
uis, pectoribus, costisque mala est. nam & spasmos tetanosque infert, ruptionesque in thorace facit,
vt etiā nonnulli subcruenta expuant, ac suppurent. Fontanæ autē aquæ quæ ad orientem ver-
gunt, vniuersæ humiditate, tenuitate, odoris bonitate, quodque tum moderate humectent, tum
moderate calefaciant, cæteris excellunt. Quæ ad septentriones, dulces quidem sunt, sed immo-
deratius refrigerant. Quæ ad occidentem, violentæ sunt in refrigerando, violentæ item & du-
ritie. vnde raucitatem, laterum morbos, ac spasmos inducunt. Quæ ad meridiem, salsiores cali-
dioresque sunt, minimeque vt per vrinam reddantur idoneæ, ad secessiones autem per intestina,
præstantiores sunt. Atqui, licet aquas quæ sunt in meridie, non laudem, Nilum tamen ita laudo,

ψυχρον est in græcis cod. vide & Aetium li. 4. ca. De Aquis ex Rufo quod vult quòd aqua coquat cibos in ventriculo.

vt paucis admodũ fluuijs in bonitate aquę cõparandus videaẽ. nam & ventrem ſubducit, mulie E
ribusq́ purgationes citat, & in puerperio bibiẽ. Pleręq́ vero meridionales aquę reſides ſunt, q-
bus duplex eſt noxa: altera, à regione: altera, q͏ non effluat. Pro terrę vero natura ſic de aquis
dignoſcere oportet. Nam terrarũ alia eſt plana ſeu cãpeſtris, alia colles, & montes. Campeſtris
ad aquarũ effluxiones deterior eſt. multiq́ hoc in loco putei foſſiles, fonteſq́ reſides ſunt. Col
les & montes ſunt præſtantiores. nam & puriores aquas, tenuiores, & meliori præditas odore,
dulcedineq́ ſuauiores præbent. Rurſus camporum nonnullis ſalſugo & nitrum inſidet æſtate
& autumno: nonnullis nihil: verũ terram hanc, dulcem appellant. hic ergo & aqua eſt pręſtan-
tior potabiliorq́: illic ſalſa ac nitroſa. Ex montibus itidem, alij terrei, alij petroſi. ac terrei aquas
habent præſtãtiores quo ad mollitiem, & quia minus ſint frigidæ: petroſi, quo ad duritiẽ & fri-
giditatem aquas habent deteriores, puriores tamen cæteris, ſedimentoq́ vacantes. Maxima
autem ac notabiliſſima in aquis eſt differentia, tum ex metallis, tum ex herbis illic natis. Ac me-
talla quidem tum ad aliam habitationem, tum ad aquæ potionem nocua ſunt. Herbę vero non
nunq̃ quidem admodũ lædunt aquam: nonnunq̃ aũt ipſam adiuuant: vt ſium, calamenthe, &
adiantum, hæ. n. plurimæ in riuis ſeu canalibus naſcunẽ. ac laudabilem quidem aquam lædunt:
prauam vero alioqui iuuant, cum quoddam ab eis veluti medicamentũ ipſi aquæ cõmiſceatur. F
Euadunt aũt præſtantiores vt per vrinam reddanẽ, eiuſcemodi aquæ. Non minima ergo haben
da eſt conſideratio an etiam à terra vel aliunde aliquod aquis vitiũ adueniat: q͏ non ſatis ſit fon
tes hic qdem præſtantiorem aquam ac potabiliorem, illic vero ſalſam ac nitroſam præbere: niſi
etiam quæ ad riuos attinent, ſimilia exiſtant. Quæ *igitur* maxima ſunt, in hoc ſermone dicta
ſunt. Dicantur autem & alia ſigna bonitatis aquarũ. Quæcunq́ aquæ hyeme qdem calidæ ſunt,
æſtate vero frigidæ, quoquo modo videntur eſſe optimæ: Quæ vero ſimili modo in calore &
frigore quo tempora, ſe habent, peſſimæ. Nam æſtate in terra ſuperficie calor aduentat: hyeme
in profundum imergiẽ. ob idq́ mihi videtur, fontes, quicũq́ à profundiſſimis partibus fluunt,
& quæcunq́ antra caua, omnia per hyemem calidiſſima eſſe, per æſtatem frigidiſſima. ideoq́
omnia quæ in ſuperficie ſunt, vna cum temporibus cõmutantur, quocũq́ modo ea ipſa tempo-
ra in calore vel frigore ſe habeant. Mirabile aũt eſt quod {alicubi} aqua hyeme euaneſcit, æſtate
apparet. quamuis contrarium iure eſſe deberet. Verũetiam huiuſce rei cauſam calor ipſe habet:
vt qui profundas aquas ſecum conuehat. nam & hæ calorem ipſum ſentiunt. Quicunq́. n. fon-
tes profundi ſunt, parumq́ admodum ab externis imbribus ſuſcipiunt, hyeme qdem ac per ve-
hementiſſima frigora minimos, ęſtate vero maximos cõperies. Quare & quod in Delo eſt ſta- G
gnum, hæc ipſa eiſdem de cauſis patiẽ: puteiq́ qui in Pythopoli ſunt. Vna ergo hæc ipſa eſt bo-
narum ac prauarũ aquarũ cognitio: ſi hyeme calidę, æſtate frigidæ ſint. Secunda vero, ſi in ore
guſtantis nihil notabile habeant. ita vero nec multo vino pro tẽperando indigebunt, omniq́
vino conuenient. Eſto aũt & pura illa, quæ preſtantior eſt: nec alioqui colore infecta, nec fęcem
ſubſidentiamq́ habens: ſtatim vero quæ pura eſt, pondere ẽt eſt leuis. nã quę pondere leuis eſt,
terrę ſemper impermiſta eſt: quæ vero eſt grauis, terræ ratione plus grauat. Sunt & hæc non mi
nime conſideranda. vt, ſi cito ipſa calefiat, ac refrigeretur. nam eiuſmodi aquæ cæteris ſunt præ-
ſtantiores: Et quomodo ad concoctiones, quomodo item ad ſeceſſionem ſi habeat. nam quæ ci
tius cõncoquunt, ſunt præſtantiores: & quę ſecedunt, ſi per veſicam ſecedant, ſunt pręſtan-
tiores: deterior autem eſt aquę per inteſtina ſeceſſio. Quarum vero in noſtra arte nõ eſt, ope-
ra perdiſcere, ea ab incolis percontari debemus. Nequaquam autem facile ſciri poſſunt quę prę
ter rationem eueniunt. Ne diutius moter, Aqua in Leontinis eſt, ex qua ſi quis biberit, moriẽ.
Huiuſcemodi alia in Pheneo Arcadię conſpicitur, quam Stygos hydor appellant. Huiuſmodi
item alia in Thracia, & ſtagnũ illud quod apud Sauromatas eſt, quod nec auis tranſuolare põt.
Et aliud etiam apud Medos eſt, cui ichorem nigrum ſupernatare dicunt. qui vbi igni admotus H
fuerit, accenditur. hoc medicamento Medeam tradunt Creontis filiam perdidiſſe. Eſt ẽt Suſis
aqua, quæ ſi bibatur, dentes excutit. Sybaris autem fluuius homines infœcundos reddit. Quæ
vero in Aethiopia eſt aqua, rubra appellata, furorem inducit: Quæ in Aegypto eſt, bibentium
capita depilat. Horum ſanè nihil ſciri poteſt cur qui illis inconſiderate iam vſi fuerunt, multi q-
dem mortem obierint, multi vero aliud quid inconueniens perpeſſi fuerint. Sunt & alię multę
aquarum facultates, quę non ſecundum cõmunem naturam ſe habent. Nam quæ Lyceſtis eſt
aqua, bibentes ad temulentiam adigit. Quę in Clitorio Arcadiæ eſt, in ea ſi quis ſe lauerit, odo-
rem vini amplius ſuſtinere non poterit. Aqua Arethuſę in Chalcidę, mulieres quidem iuuat: cę
tera vero animalia, ſi ex ea biberint, pedum doloribus afficiuntur. Cydnus pedum dolores ſe-
dare creditur, quamuis frigiditate excellat. Qui vero habitat, vbi praua eſt aqua, excogitare
debet, vt ipſam potabiliorem efficiat. Optimum igitur erit, vt ipſa in fictilibus vaſis elixetur: ac
vbi noctu refrigerata fuerit, rurſusq́ calefacta, bibatur. Si vero exercitui bonã aquam ex praua
pręparare fuerit opus, foueas ex ordine ab altiſſimis locis ad decliuia fodere, per illasq́ aquam
ducere oportet: terra dulci ac pingui quæ conficiendis fictilibus ſit idonea, in foueas iniecta.
ſemper enim hoc modo aquæ vicioſitas in foueis remanebit.

Græci codices hic in margine habent. Loquitur de fonte illo qui in Lycia ẽ apud Chimæ rã montẽ quẽ Pegaſus ictu vngulæ aperuiſſe fingitur.

Cod. græci habent in margine. De Paradoxis quæ ſunt in Aquis.

Aquę

A *Aquæ correctio ex libris Dioclis.* *Cap. 4.*

Aquàm imbēcilliſſimam efficies, ſi tertiam partem decoquas: & ouorum alba ſimiliter incoquas; inijcere autem in hæc ipſa oportet glebā argyllę aridæ, quouſq; maceretur. Si autē menſura ſemiſextarius in amphorā. Vbi autē decoxeris, bibat. Ita etiā odorē ab aqua extrahes, ſi calefactā manu ad ventū pfundas, & in vaſe imenſo inſoles, atq; in multa vaſa paulatim diffundas.

Aquæ Purgatio ex libris Athenæi. *Cap. 5.*

Aqua defęcatur partim vaſis ſtillacidijs, (quæ ſtacta à Græcis appellantur) partim colis (quę ab eiſdem hyliſteres vocantur:) quæ nonnunquā quidem ſimplicia, nōnunquā vero duplicia vel triplicia fiūt: vt puriſſima aqua per hæc ipſa excipiatur. Quin & foueæ tum iuxta mare tum iuxta ſtagna fiunt: illic quidem, cum aquam potabilem à mari ſecernere volumus: hic vero, vt ſi conturbarum fuerit ſtagnum, hirudineſq; in ſe velaliqua etiam alia vitia habuerit, puriſſima maximeq; innoxia aqua per terram tranſudās, in foſſas colligatur. Vbi vero multa aquæ quātitas haurienda ſit, vt in exercitibus, latera foueæ lapidibus vel lignis in orbem circūdant, atq; vbi pauimentum eodem modo inſtrauerint, puras conſeruare aquas nitūtur. Porrò aquæ quæ defecantur, tenuiores purioreſq; fiunt, ob idq; etiam frigidiores. pleræq; vero licet fuerint de-
B fæcatæ, vires tamen à ſordidis corporibus perceptas adhuc conſeruant.

DE VINIS EX GALENO CAPVT SEXTVM

libri quinti Collectionum Medicinalium Oribaſij ad Iulianum Imperatorem.

Auguſtino Gadaldino Mutinenſi interprete.

C Inum aquoſum nominant hoïes id, quod colore & cōſiſtentia aquæ aſſimilatur: tranſparens.n.ac ſplēdens eſt, & purum: ac conſiſtentia tenue apparet: tibiq; dum guſtaueris, nullā fortem habere qualitatē videbitur: dumq; temperatur, multæ aquæ haud ſuſtinet mixtionē. vnde ab antiqs oligophorō.i.pauciferū, vocatū eſt. Haud oïno autē vinū hoc ab adſtrictione eſt ſemotū, at eam exolutam penitus habet: ſi.n.ipſum aquæ cōparaueris, manifeſte ex ea cōparatione guſtu perſenties, id exiguam quādam adſtrictionē aſſumpſiſſe. Eſt & viribus aquæ ſimile, nec caput imbecillū, nec neruos imbecillos tangēs: quoniam nec manifeſte calefacit. Videtur etiam nullā aliam conſpicuam qualitatem poſſidere, non auſteritatem, nō acerbitatem, nō dulcedinem, nō acrimoniam. Idoneum autem eſt hoc vinum ad eorum, quæ in pulmone cōtinentur, eductionem, virtutem nimirū roborans, & humores humectans, ac incidens moderate. Idem & febricitantibus minori cum periculo datur, quā alia vina. Nā huic vni ex omnibus vinis ineſt, vt aquæ & vini malitias effugiat. Præterquā autem, quòd nunquam caput lædat hoc vinū, ſæpius etiam iuuat: leues eos dolores, qui ab humoribus in ventriculo contentis excitantur, ſedans. Inuenies autē aliquādo quoſdam ob aquæ potionem capite dolentes, præcipueq; cum ipſa praua fuerit, quæ dum cor-
* al. ex ore ventriculi D rumpitur, naturale robur vētriculi exoluit: quo iam imbecillo reddito, ichores bilioſi ex corpore in eius ſpacium confluere conſueuerunt, ſicuti ijs, qui ieiunarunt, accidit. à quorū malitia & læſione prædictum vinum hominem liberat: primum quidem ac ſtatim epicraſeos.i.contēperamenti ratione: poſt modum autem, eo ꝙ roboratus venter, deorſum, quæ ſibi noxia ſunt, pellit. Iis autem, qui admodum calidi ſunt temperamento, aquæ potio magis, quàm vini confert. Quòd ſi quandoq; vino indigent, dandum ipſis eſt, quod tenue ſit moderatæq; auſterum. Vina aquoſa cum vrinas cieant, pauciſſimum corpori præbent alimentum: eaq; ſola ex vinis tuto etiam recentia bibuntur, quemadmodū Gaurianum nominatum, & aliqua ex Sabinis. In vnaquaq; autem natione talia vina gignuntur: in Italia imbecillum Sabinum, quod etiam febrientibus dant: in Aſia Titacazenum, & Tibinum. At ſi eorū ſigna audieris, facilius in vnaquaque natione talia vina inuenies. Apud nos cito potabilia euadunt Tibinum, & Arſyinum, & præter hæc Titacazenum. Dulce vinum, nec tenue exquiſite, nec ſplendidū: ſed plus minus à prædictis recedere, neutrum vero habere, comperies. Calefacit autem vinum dulce, craſſumq; cōſiſtentia eſt. Ac particulares eius vires, quas dum potatur, præ ſe fert, has duas qualitates cōſequuntur. Nam color ex ſui ratione nullam, vel in iuuando, vel in lædēdo vim obtinet. Quàm craſſum autem cōſiſtentia eſt hoc vinum, tam etiam tarde meat: ita vt non ſolū aliquam ex ob-

ſtructis

structis particulis obstructionē non liberat, vt etiam obstructionē adaugeat. Ob idq́; iecori af- E
fecto maxime nocuum est, præcipueq́; quando phlegmone aliqua vel scirrhus in ipso sit. Mo-
deratius autem lædit, quando à crassis obstructum fuerit humoribus viscus id, vel quando im-
becillitate afficitur, sicuti in affectionibus, quæ proprie hepaticæ vocātur. Post iecur lien à dul
cibus vinis læditur: non tamen pulmo, quando crassum humorē in bronchijs habet. Dulce.n.
vinum in acutis morbis ad expuitionem confert, cum iam peripneumonia, et pleuritis conco-
cta fuerit, nec iam phlegmone vexentur particulæ. Quo autē magis à vehementi caliditate di-
stant vina dulcia, eo minus capitis grauitatem mentisq́; lesionem faciunt: At facilius, quā alia
vina deijciuntur, magnaq́; reddunt viscera. Non sunt autē picrocholis idonea: materia.n.sunt
omnia vina dulcia flauæ bili. Nec solū, quia multa caliditas tales humores amaros reddit, vina
dulcia febricitantibus non cōueniunt: sed etiam quia cum crassa sunt, neq́; ad vrinam trāseunt,
nec secum vnà biliosos humores educunt, nec euacuant. Vnū autem dūtaxat bonum hoc ipsis
inest, quòd ventrem leniunt: quare ipsa præbibunt. nam si hoc non fecerint, omni sanè modo
lædunt. Præter alia enim sunt siticulosa, hac ipsa re indicātia, quòd facile bilescunt. Sunt & talia
vina flatuosa. Inferioribus tamen intestinis haud sunt nocua quòd flatus ab ipsis genitus tarde
meet, moreturq́; in hypochondrijs quousq́; perfecte cōcoctus ac tenuatus fuerit. Dulce simul F
& austerum est vinum, quod in Cilicia est, contrarijs cōstans qualitatibus: quare prauum exi-
stit: quippe quod nec distribuatur, nec descendat: sed diu in ventre permaneat, ipsumq́; inflet.
Nigrum vinum, quod citra dulcedinem austerum apparet, vel acerbum: replet, ac tarde meat,
ambasq́; deiectiones, tum quæ per aluum, tum quæ per vesicā fit, cohibet: facileq́; acescit, & vo
mitum prouocat: Solis autem ventris fluxionibus conuenit, nec in his ad saturitatem est bibē-
dum. Album simul & austerum vinū nec ipsum vrinas ciet: sed si crassum est, in hypochōdrijs
moratur: si nō crassum, non æque ad vrinas transit, sicut alba & mediocriter austera. Cirrhum,
idest fuluum, & austerum vinum, fluxionibus ventris & ipsum competit. Duplex autem fuluū
sicut & nigrum, est: alterum dulce, austerum alterum. sed fuluum caput & mentem magis ferit,
quia nigro calidius est. Flauum vinum summe calidū est, quemadmodū et quod post ipsum est
fuluum, post hæc rubrū, postea dulce. Album cæteris alijs minus nutrit. Ex albis vinis nullum
est dulce: verum quædam austera, ac crassa sunt: quædam aquosa, ac tenuia. Ex flauis, & fuluis
quædam sunt dulcia, vt Hippodamantium, & Faustianum Falernum, quędam omnino dulce-
dine carent. Rubra vina his sunt crassiora: quemadmodū rursus rubris alia, quæ iam proxime
ad nigra colore accedūt. Atq́; omnia hæc pro crassitudinis ratione nutriunt. ob idq́; ijs, qui re- G
fectione indigent, vt vinum dulce bibant, concedendū est, præsertimq́; cum eorum iecur, lien,
& renes vitio careant. Qui vero crassum humorem in venis collegerunt, ijs tenuis cōsistentiæ
vina vtilia sunt: siq́; humor ille frigidus fuerit, acria & vetusta: si nō frigidus, quæ nec acrimo-
niam, nec vetustatē habeant, cōueniunt. Ad probos autem succos gignendos odotū præstan-
tius est, sed caput ferit. Austeris ad roborandū stomachū, ac sistēdam aluum fluentem vtimur:
alioqui sanè nō vsuri, propterea quòd nec alimento distribuendo, nec sanguini procreādo, nec
probis succis gignendis, nec vrinæ ciendæ, nec sudori prouocando, nec aluo subducendæ cō-
ferunt. Biliosis igitur corporibus nec Falernum, nec Tmolites fuluū & dulce, nec Ariusiū, nec
Lesbium illud, quod odorum ac fuluum æque, ac prædicta vina, est, conuenit. Calidiora enim
omnia hæc vina sunt: facileq́;, qui ea biberint, caput dolent, ac febricitant, atq́; aliqua neruo-
rum affectione tentant. Igitur nec biliosis naturis, nec sole exustis, nec ijs, qui in laboribus mul
tis, aut penuria, aut mœrore, aut tempore, & cœli statu calido viuunt, danda sunt talia vina. Cō
tra vero ijs, qui calefactione egent pituitosis frigidisq́; temperamentis, ac humorū crudorum
copia refertis, ociose viuentibus in regione frigida, & hieme, & cœli statu frigido, ac humido,
bona sunt. Sanè omnium vinorū, quæ nec valde crassa, nec admodum dulcia sunt, vt Theræū, H
& Scybellites, cōmune est, vt cum in longum temporis spacium extensa fuerint, flaua fiant co-
lore, ac quiddam more ignis coruscans, acquirant. Nam nigra (quale apud nos Perperinium)
si veterascunt, in rubrum quidem prius, vel fuluum: postea vero in flauum colorem transeunt.
Et album quale est Bithynum, quod cum inueteratū est, Romani Cecubum vocant, iam quan
do est tale, amarū est, & propterea potui inutile. Vitanda igitur, & ita vetustorum potio est, si-
cuti etiam recentiū. Maxime autem abstinendū est à vinis natura crassis, quando recentia sunt:
tantum enim abest, vt ciborum concoctionibus quicquam conferant, vt vix etiam concoquā-
tur: præterea nec per aluū transeunt, nec distribuuntur facile: nec vrinas prouocant, nec sangui
ni procreando conducunt, nec nutritioni. Sed diutius in ventre suspensa (vt aqua) remanent:
siq́; de ijs parum quis biberit, facile acescunt. Vetustissima vina ita ab albo simul, & austero, &
recenti, & crasso differunt: vt alterum quidem validissime calefaciat: alterū sensibiliter refrige-
ret. Gleucos autem, i. mustum, quàm flatuosum concoctuq́; difficile, & crassi succi sit, omnes
norunt. Solum hoc vnum bonum habet, quòd ventrem subducit: quo si forte aliqua aliquādo
priuetur, maxime nocuum redditur. Celerrime omniū vinorū alba & aquosa inueterascunt,
idest prompte in veterascentium, qualitatē transmutant. Hæc autem est acrimonia quidē pri-
mum,

 157

A mum, quæ plane calefacit: postea vero amaritudo, ad quã aliquando in decem annis peruenire cõspiciuntur, nisi primis tribus quatuorve annis prius acescerint. Potentia autem simul & austera & alba vina, quæ crassitudinẽ habent, etiam post decimũ annum qñq;, nisi rite fuerint reposita, acescere contigit. cõtingit autẽ & ipsa plurimo tpe inueterari. talia sunt in Italia Tiburtinum, & Signinũ, & Marsum, & Surentinũ, quod ferme ante annum vigesimum adhuc est crudum. viget enim dum tot annorum est: diuq; potui aptum perseuerat, haud facile nimirũ amarescens: ac virtute cum Falerno contendit. Secus autem patiuntur quæ aquosa sunt, Sabinum, Gaurianum, Arsyinum, Titacazenum, Tibinũ, & id genus alia. Facile enim ad contrarias qualitates transmutantur: ad acidam quidem in principio: ad amaram autẽ si perdurarint. Locus sanè in quo reponitur vinum, multum ad eius alterationẽ facit. In principijs enim optimus est frigidus: postea vero calidus. nã tepidus facile acida reddit vina. Qñ vero vina in frigido loco reposita, duobus tribusue annis perdurauerint, exinde calefieri admodum desiderant, nec amplius locum tepidum ac temperatum requirunt. Quędam autẽ vsq; adeo sunt debilia & aquosa, vt ne à principio quidem frigidum ferant. Ex vasis porro vina continentibus, quodcunq; sinas sine obturamento, facile acescit: Sicuti sanè est ex ijs quæ obturata sunt, minus patiuntur,
B quæ plena sunt. Nam quæ subuacua sunt, quia in seipsis aerem cõtinent, per illum medium citius ab ambiente extrinseco alterantur. Quæ vero vsq; adeo sunt repleta, vt operculum à vino tangatur, per illud solum alterationem habẽt: at tam imbecillam ac debilem, q̃ sanè est densum operculum. Quæ vero à pice vel gipso stipata sunt, magis perdurare comperies: quæ à corio solo, minus: quemadmodum & quæ folijs obturata sunt. Vina autem fulua apud nos optima, tria sunt. Tmolites, Lesbium, & probatissimum veteribus Ariusium, quod in Chio prouenit, quo omnes ad optima medicamenta conficienda ac præcipue ad antidoros vtebantur.

GALENO ASCRIPTVM PRAESAGIVM

C EXPERIENTIA CONFIRMATVM.

Georgio Valla Placentino interprete.

CENSVRA.

Imitatur & hic liber veros Galeni libros, sed ieiuna admodum oratione.

Vicunq; præscíscere libuerit mortis non diem modo, sed etiam horã, considerare expedit quo potissimũ tẽpore languẽs ab accessione vehementer affligatur, num inter accedẽdum tum impense obrigescat, & æstu cõflagret, diuq; ea permanserit intensio, pulsusq; sit exiguus, & segniter somnum ceperit, somnolentusq; fuerit, vel id genus aliud subierit detrimentum, id omne tẽpus suspectũ habere oportet. vel si etiam ita mediocriter habuerit. At circa vigorẽ si ægrotũ deiectũ, aut cedentem, aut mœrentem spectes, febrisue magnitudinem minime
D tolerantem, plurimumq; exæstuãtem, & se tenebricum volutantem, & capite dolentem, & corde succumbẽtem, aut tali aliquo affectu vexatum, suspectũ id tempus tibi esse maxime oportet, si etiã accessionis principio ac vigore sint mediocria. Verũ id si circa vigoris decessum fuerit, anima cõsternetur, & sudores sint inæquales, aut frigidi, aut circa caput, aut circa pectus insurgant, pulsusq; obscuros & debiles efficiat, aliaq; id genus: id tẽpus expedit suspicere. neq; tum definiendũ quicq;, neq; dies mortis, pferenda. Nam secunda die si contingat & quarta accessionem vehementiorem esse prima, tertius & quintus & sextus diem mortis indicabunt. Quot de causis succenduntur febres? Qñq; aut ob additamentum idoneæ materiæ, aut ob motũ, aut ob astrictionẽ, aut putredinem, aut ob accessum caloris extrarij. Ac ob additamentum quidem, vt cum temperamentum nacto calidũ, adiectum fuerit piper, sinapi, allium, & similia. horũ enim qualitas si cordi fuerit inuecta & infita, succendet caliditatem, febremq; inflãmabit. Ob motum autem dupliciter. Nam is aut ab anima, aut à corpore suscitat. Ab aia quidẽ, vt cupiditate, & cura. A corpore autẽ, vt in labore immenso. Ob adstrictionẽ, cum ob glutinositatẽ, aut ob quãpiam crassitudinẽ exaruerint obstructiq; fuerint inceru corpis meatus, aut extrema vasorũ, & in pfunditatis difflatione febris fuerit incẽsa. Verũ ob putredinẽ, vt cũ subiecta & redũdãs materia putruerit introrsus, cordiq; fuerit

rit obiecta, ac febrē succēderit. Ob accessum autē caloris alterius, velut cū in Solis ardore caput E
exæstuauerit, præcipue tunicularis pituita per arterias cordi fuerit obiecta, febrēq; succenderit.

Signa febris futuræ.

Imminentis febris nuncius est hiatus, horror, oscitatio, nausea, somnolētia, tussicula subaspe-
ra, extremorum membrorū infrigidatio. atq; hæc quidē extrinsecus præsagia. A pulsibus autē
ex paucitate, & inæqualitate deprehendit̄ etiā quod desideraī. ac iniectione quidem, cū impen-
sior correptio, frigetq; cū aliquāta inæqualitate atq; exiguitate. at in ascensu ferè sunt improbi,
aucta diductione, ad perfectū vsq; vigorem, sed calore intenso, primū magnitudo augetur, de-
inde celeritas assumit̄. Nam cū satis succēsa febris cōflagrarit, tū ingentes simulq; celeres efficit
pulsus: sin autē impensius, etiā crebros. Quo nēpe pacto ante febres hiatus progignunt̄? hiant
ante febres ægri ob cōcussionē, & vim ipsos intendentē. Nam quēadmodū ex ahenis ad ignis
violentiam positis vapor attollitur multus deferuēte in ipsis aqua, ita etiā ex eis quæ introrsus
in corpore sunt, vapor exhalans intendit conuincitq; corporis musculos. solent nāq; nerui te-
pefacti desidere. atq; ita fiunt oscitationes. At quonam demū pacto capitis dolores febricitan-
tibus incitantur? nempe cum venæ plenæ & à flatibus intumentes, intersectæ fuerint, in caput
dolores aduehunt, vi ac tenore internorum flatuum, qui immissi dispersiq; sunt. F

De significatione sudorum.

Febrē vero sudoribus dissolutū iri cognoscimus ex eo, quod languor sit vigoris maximi, vt
est qui causus nominaī. Biliosus nanq; is demū est morbus, qui cū impensius moueri oporteat,
rigor efficitur. & perinde si venter astrictus sit vrinaue, proxima subeunte crisi, rigor erit expe-
ctandus. Sin amborū fuerit astrictio, nec vllus præsto est vomitus, aut sanguinis eruptio, sudor
multus consequaī necesse est, præsertim cū languentes prociderint, accessione incrementū ca-
piente, vt ea de causa magis incalescant, nōnullaq; corpis sit calida euaporatio, qualis antea nō
fuerit in dudū memoratis. Pulsus ingētes, & sublimes, & celeres, in diductioneq; potius prope-
rantes, ac velut vndosi, cum arteriæ tunica atra humidaq; apparet. Totius vero corporis extre-
ma superficies perprurisit ac remollescit. & quādoq; ad horas rufescit. atq; hæc in critica acces-
sione adueniunt, præeunte cōcoctione. & critica die bona existente, salubrium ac resoluētium
sudorum fuerint indicia, Non dubium quin calorē esse expediat mediocriter sudoris solubilē,
& per vniuersum corpus sibi cōstare, exinanireq; iuxta proportionē, atq; habitiorem alacrio-
remq; reddere hominem. At frigidi sudores cum acuta febri erumpētes, mortem subesse mini-
tantur. at cum ardore, morbi longitudinem coarguunt. Si à sudoribus febricitātibus fuerit ini- G
tium, boni & tertiani, & quintani, & septimani, & nonani, & vndecimani, & quartidecimani,
& vigesimiseptimani, & trigesimiquartani. hi nāq; sudores morbos iudicant. qui autem ita nō
sunt, laborem significant, & longitudinem morbi, et subuersionem. Ac vbi est corporis sudor,
ibi quoq; dicito subesse morbum. Et vbi est corporis frigus aut calor, ibidē est quoq; morbus.
& vbi in toto corpore mutatio, fueritq; refrigeratum corpus, aut rursus incaluerit, aut color ex
alio alius emerserit: morbi longitudinem pronunciat. Sudor ex somno factus citra manifestā
causam, corpus significat cibum assumpsisse plurimum. Q, si cibi plurimi causa non fuerit, si-
gnificat egere euacuatione febricitantium corpora. Sudor aduentante febri, nec deficiente fe-
bri, malum. longum nanq; morbum, & humiditatis significat copiam.

De sanguinis detractione ex vena.

Vide in libro de Curandi ratione per sanguinis missionem ex quo to-
tum ferè hoc caput extractum est.

In omni die & noctis hora, vrgente necessitate, sanguinē detrahito. aduertendo tamen in fe-
bricitantibus vigorem cessantē accessionis. In aliis autē, siue ex lippitudine, siue ex alia ratione H
citra febrim, vbi sanguinis detractione ex vena opus sit, doloris aut inflāmationis considerato
magnitudinem. qua enim hora mitigatum dolorē inspexeris, sanguinē de vena mittes, re nul-
la vrgente quo minus fiat, satius fuerit matutino tempore de vena sanguinē detrahere. nec sta-
tim cū ex somno experrectus, sed posteaq̄ ad horā peruigilarint. ac prius abluere aliquos præ-
stiterit, & alios prius obambulare. In quo autem præoccupata custodiæ causa sanguinē de ve-
na detrahere permittitur, etiam post aliqua consueta exercitia sanguis è vena detrahendus. Cæ-
terū languoris magnitudo, & virium robur, atq; firmitudo, primæ sunt sanguinis è vena detra-
ctionis cōsiderationes. Proinde perspiciendum cuiusmodi ea sit naturalis hominis cōplexio.
ac atras habētibus venas & mediocriter tenues, neq; albis, neq; carne molliculis ad euacuandū
minus parcendū est: At contra parcendum, quando sanguinis parum habent, carnemq; dila-
bilem. Hac de causa neq; pueris sanguinem ex vena detraxeris ad quartūdecimum vsq; ætatis
annum. At in maximis inflāmationibus validissimisq; doloribus nullū noui maius adiumen-
tum q̄ ad deficientē vsq; animam euacuare. Aduertenda sanè est diligenter qualis sit pulsus ele-
uatio ab eo qui ipsum attineat suffluente adhuc sanguine. quemadmodū in aliis vnde sanguis
detrahitur siquid agere expediat. ne quid modo lateat deficientis animæ quod ad interitū ad-
uehat.

A uehat. Quod si tempus fuerit vernum, locusq; natura temperatus, & pueri natura cõcinna detrahito sanguinem. & impensius vbi pericula insideant aut pulmonis, aut anginæ, aut lateris aut cuiuspiam alterius acuti ac vehementis morbi detrahendus, vt dictũ est, sanguis, pulsu vsq; explorato. omne nãq; percussum membrum aduerteris non annorũ modo numero, sed etiam corporis habitudine. Formidanda vero frigidis tẽporibus larga euacuatio, ob consequentem refrigerationem. Neutiquã perscribi potest singulorũ hominũ definienda euacuationis mensura. Perspexi nãq; in nonnullis nec plus ꝙ sufficerer sanguinis libras sex ablatas esse, & confestim extinctam febrem. neq; vllam cõsecutam fuisse virium exinanitionem. Quibusdam vero librã dimidiam citra læsionẽ. quibus si quis duas modo exhausisset, impẽsissime offecisset. Vidimus vnã quoq; aliquando auferri, & minus, ac profuisse. Reuulsionis gratia qui in rectũ languentium secat venas, cõfestim perspicuã inspexerit vtilitatẽ. Si quispiam annularis digiti venam secet, vt nõnulli mediam inter medium & annularem digitum venam, sinentes sanguinẽ effluere, quoad sponte cessauerit, lienem iuuati. vt in ancone venam secãdo interiorẽ. satis cõmode nanq; lieni prodest male habenti sanguinis detractio ex manu sinistra. Atq; adeo profecto in pleuriticis in rectum languentis ex vena sanguinis detractio vtilitatẽ frequẽter demons-

B strat euidentissimã: At ex opposita manu, aut prorsus obscuram, aut expectabilem. Ingentibus oculorũ doloribus succurrit siue humeralis appellata vena, aut quæ ab ea deuiat in ancone secta, perspicuam confestim afferendo vtilitatem. In latere autem languẽte, aut pulmone, aut septo transuerso, aut liene, aut iecore, ac ventre paraxille ad anconem diffractionẽ peruenientẽ diductam secare quidem expedit. præcipue ad emissionem quæ per fracturã cui insidet humerali vena discreta pariter auulsa. Tres nimirũ hi modi sunt ad anconem sanguinis detractionis, quæ extra, & intra, & quæ media. Quæ igitur intus, infra collum languẽtibus vtilis. quæ extra, in facie, aut in capite. at medius locus quãdoq; quidem ambas habet diductas venas ad partes anteriores manus protensas. deinde hic copulatus quãdoq; statim in se inuicẽ existentes ad inflexionem distractionis. Incerta igitur existente sua languentis mẽbri vena, ad mediam aliquã eundum. diductioq; potius quàm in sua sectio facienda. Est etiam cũ distractio infra anconem quę in brachio diducenda nihil prohibet: non apparentibus in ancone. vt autem dicta oĩa mẽbra in ancone sanguinis detractinnibus adiuuantur, ita inferioribus his est, vt in poplitibus & talis. Sunt autem dictorũ quæ ad coxendicem, & vesicam, & vuluã, & renibus alternãtes. Ideo in ancone quandoq; sanguinis detractionibus obtemperant, cum recens fuerit inflãmatio, &

C sanguinis vis multa. sin affectio sit, quã proprie phrenitim appellamus, poplitem secare oportet, & in talis venas. Vt in vuluis inflammationes, sectatum in cruribus venarum adiumento, nnn parum leuantur. enimuero euacuationibus ab anconibus siquid sit infestum & obseruandum frigus, expedierit alimentum exhibere mediocre ad tres aut quatuor mndo dieculas.

Ex ca. 1. libri septimi Oribasij ad Iulianũ Imperatorem.

Cum olim pestilentia ingens Asiã occupasset, qua cadebãt innnmeri, tum ego secundo die, nulla facta remissione, crus scalpendo, ad binas libras sanguinis euacuationem fieri permisi. & perinde deuitaui periculũ. multi quoq; alij eo vsi adiumento conseruati sunt, pręcipue qui large sanguinem euacuarunt. At etiã mediocres capitis aufert dolores, fauciumq; inflãmationes. At vetustiores tales casus scarificationum sectionibus dissoluimus. Oporter itaq; ex atrocibus morbis ad naturalem habitum perducere neq; quicq; tam ad concinnam cõuersionem agit, ꝙ ex scarificatione sanguinis euacuatio. Inter indicẽ vero & pollicẽ secta vena & fluens sanguis, quoad sponte cõstiterit, vetustũ dolorẽ, p̃sertim si ei membro insederit, curat. Purgatorũ autẽ, & plus mediocritate euacuatorum, & refrigeratorum, & resolutorum, & conuulsorum, cessare purgationem expedit. aquãq; tepidã exhibendo vomere hortabimur. at præstabit illinire calido oleo manus & pedes. sistit nihilominus somnum & lauacrũ. Cæterũ non satis purgatis bal-

D nea congruentiora sunt. nam noctu purganẽ. hos minus pascere cõuenit. at tuto purgatis, oua, & alicam, & sorbitiones, & vinum dulce exhibere expedit, quo intestinum purgatione moueatur per * xẽsmum. cõuenit etiam per posteriora lac immittere cum hircino adipe, dulciue vino, atq; ita suffluentia componere clysteribus admouendo omnifariam purgationem.

* al. clysmum

De adhibenda cautione in sanguinis detractione.

Qui detrahere sanguinẽ velit, aduertere debet ne stercus multũ cohibeatur inter intestina. Proinde molli clystere euacuãdus æger, ne venę ab intestinis venenẽ, attrahantq; putridã quãpiam supfluitatũ essentiã. Ex p̃senti igiẽ morbo qui sanguis detractione egent, quouis tpe e vena sanguinẽ detrahemus, vigorẽ, et delitiũ in febribus particularẽ custodiẽdo, et accessionẽ. Si cõtinua sit febris oino, matutinũ tp̃s accõmodatius. Qui vero nõ p̃senti morbo occurrũt, sed cauẽdi cã, sanguinis exqrũt detractionẽ, his vernũ cõgruit tp̃s. In ætatib⁹ porrò supra quartũdecimũ ãnũ detractio faciẽda, sicut itra ãnos sexaginta. nisi si qua mõ efflagitãs nos ingẽs vrgeat necessitas. In totũq; vires ibecillæ obseruãdæ sunt. nec nõ sub lingua venas, vt in anginæ morbn, oblique dissecamus, astrictionẽ obseruãdo, quẽadmodũ & in capite, & in oculis ex morbis vetustis en mõ dispescunt. In pede autẽ, sicut in ischiadicis. aut ob anũ supra interiorẽ talũ vtiliter secant. Verũ per morbos acutos, detrahito ex vena sanguinẽ, si vehemens appareat ægritudo,

tudo, & occupati morbo iam puberes sint, roburque eis adsit. Si igitur angina fuerit, delige purgationem, vel si quid fuerit pleuriticum. Quod si debiliores appareant, si etiam plus sanguinis detraxeris, clysteribus tertio die aluum exhauri: ac si tutus fuerit æger, etiam inedia vtitor. Detrahendus igitur ex vena sanguis brachij dextri vena interiore: iuxtaque habitudinem auferendus sanguis: ætatisque plus minusve considerandum. Eueniunt istorum pluribus talia, rubores faciei, & oculorum vacillatio, diductioque manuum, pandiculatioque, stridores dentium, pulsus, maxillarum contractio, refrigeratioque extremorum, flatuum oblationes per venas: quãprimũ propè sanguis de vena detrahendus sublimibus cunctis existẽtibus mœstis flatibus, & fluxibus ad ferendam opem id accõmodatius. Ferendum illud perpetuo est ad curam salubrem victum vniuersum, quàm medicina longe præstantius esse. E

DE VRINAE SIGNIFICATIONE, EX HIPP. F

Georgio Valla Placentino interprete.

CENSVRA.

Nulla hic methodo Hippocratis, & Galeni verba exscribuntur.

Optima vrina est cum eius alba fuerit hypostasis, quam substantiam dicere possumus, et leuis, & æqualis pperuo, donec iudicatus fuerit morbus. Significat nanque securitatem nec diuturnam fore ægritudinem. Si vero intermittat, & puram quãdoque mingat, quandoque subsidat album quoddã & leue: tum diuturnior efficitur morbus: & minus tutus. Si fuerit vrina subrubra, & hypostasis subrubra, & leuis diuturnior hæc, q̃ prima, verũ multo salubrior. Crassioris autẽ farinæ specie in vrinis hypostases, malæ: qbus adhuc peiores sunt etiã foliosę: at tenues & albæ, admodũ malæ: quibus improbiores furfuraceæ. Nebulæ suspensæ, & mobiles in vrinis, albæ quidem bonæ, nigræ vero malæ. Si erit tenuis & rutila vrina, ægritudinẽ significat crudam, ac diuturnã: & sine periculo esse nõ potest. Letalis autem male olens, & aquosa, & atra, & crassa. Virilis autẽ siue muliebris atra vrina, pessima: infantibus autẽ, aquosa. Quibus vrinæ tenues & crudæ minguntur diuturnę, si alia signa tanquã euasuris adfuerint, hos abscessum ad septi transuersi regiones infernas expectare oportet. Pinguedines quoque superne innatantes araneosas licebit improbare: colliquefactionis enim signum est. Cõsiderandæ porrò vrinæ, in quibus sunt nebulę, sursumve an deorsum meent, quosque colores habeant. deorsum enim labentes cũ coloribus iam memoratis, malas esse decet arguere. Nec te fallat vesica ipsa ægra, quæ huiusmodi aliquã reddat vrinam: nec enim totius est corporis signũ, sed ipsius per sese. Quibus vrinæ crassæ, grumosæ, paucæ, nõ febricitãtibus, copia ex his tenuis aduenieñs prodest: præcipue tales adueniunt, qbus à principio, vel è vestigio stabilitur hypostasis. Quibus vrinæ perturbatæ velut iumentorũ, ijs cephalalgiæ aut adsunt, aut aderunt. Quibus vrinæ perspicuæ albæ sunt, improbæ, pcipue in phreniticis apparentes. Quibus hypochondria sublata, murmurantia, ilium dolore accedente, ijs alui humectãtur, nisi flatus erũpant: vel vrinæ proueniat copia: hæc sanè in febribus. Quibus sanguis vel pus mingitur, renum, vel vesicæ exulcerationis est argumentũ. Quibus in vrina crassa existente minutæ carunculæ tanquã pili pariter adueniunt, ijs à renibus excernitur. Quibus in vrina crassa existente furfuracea eminguntur, eorũ vesica scabiescit. Quibus sponte sanguis mingentibus exit, eis à renibus significatur venulæ fractura. Quibus in vrinis arenosa subest materies, ijs vesica calculescit. Si noctu mingatur multum, exiguum excrementum significatur. Quibus biliosæ hypostases, superne autem tenuitates, celerem ęgritudinẽ significant. Quibus in vrinis insident bullæ, ex renibus significant ægritudinem, eamque lõgam fore. Quibus febrium vertigines à principio sunt, & pulsatus capitis, & vrina tenuis, eis expectãda est ad crises febris acumine augeri: nec mirabor cum caput circũferri videbitur, si in amentiã deciderint. Quibus pinguis hypostasis, & accumulata, ijs renum vitia, & acuta significantur. Quibus ex renibus laborãtibus prædicta signa sint, laboresque circa musculos spinales extiterint, si in locis sint exterioribus, abscessus, quæ Græci apostemata vocant, foris expecta futuros: si in locis interioribus, fuerint dolores, abscessus in interioribus fore expectato: Si sanguinem meiat & grumos, stranguriaque affligatur, dolorque ad perineũ, ac epigastrium incidat, significat circa vesicam esse ęgritudinem. G H

A tudinem. Quibus à principio vrinæ ſunt nebuloſę, vel etiã craſſæ, purgandi ſunt, ſi cætera con-
ferre videbũtur. Quibus à principio vrinę ſunt tenues, ijs medicamen ne exhibeas. At ſi vide-
bitur, clyſteribus vtere. ita nanq; ſi curentur profuerit. Quod futurum quoq; eſt, ex vrinis lice-
bit conijcere. nam ſi dĕſior, vel pallidior, melior erit vrina: ſi tenuior et nigrior, erit deterior. ſa-
lutem nanq; pronunciat. Hunc hippocratis locum Galenus hoc modo interpretatur. Manife-
ſto nunc craſſiores tenuibus comparans dixit. nõ naturalibus autẽ tenues & nigras, peſſimas
ad ſolas tenues effectas, minime concoctam ſignificans ægritudinẽ. integre nãq; tenuis aquo-
ſa eſt, & perinde etiam alba. Quòd ſi mutationes habeat, tempus ſignificat. & neceſſe morbum
cõmutari ad inęqualitatem in deteriorem & meliorem. Ex febribus inquit porrò Hippocrates
præcipue morbis vrinarũ ſignificatio colligitur vtiliſſima. ſed quoniam omne cõtra naturam
ab eo quod eſt naturale inuenitur, à naturalibus ſumamus principiũ. Vrina igitur in ſanitate &
habitu bono cõſtitutis hominibus, optima eſt, quæ ſubrutila aut ſubflaua, craſſitudine medio-
cris, quæq; colorem non mutat, cumq; emicta fuerit, læuem & albã & æqualẽ perpetuo ſeruat
hypoſtaſim iuxta bibẽtis rationem. In fœminis naturalis vrina colore albior ſit, q̃ viri ferè ne-
ceſſe eſt, maioremq; habeat hypoſtaſim. At infantium craſſa eſt hypoſtaſis, propter puerorum
B voracitatem, inordinatumq; & intempeſtiuum motum. Læuem inquit Galenus hypoſtaſim
vocat Hippocrates continuam & indiuulſam ſignificare volens. lęue ſiquidẽ opponitur aſpe-
ro. æqualem vero, vt in totum ſemper ſimilem mingat. nam quæ manet concocta, neq; deinde
incõcocta, non vtiq; hypoſtaſim vel profuſionem totam habet inæqualem. Si quæramus igit̃
in naturali vrina colorem, vel profuſionis conſtitutionẽ, & quæ à profuſione inſerũtur, vt ne-
bulam ſub nebula ſuſpenſam, & in fundo hypoſtaſim, non dubium quin ad hæc cõuerſa vrina
inconcoctionem indicet in venis eſſe. Optima quidẽ, inquit Hippocrates, vrina eſt in ægrotan
tibus, quæ ſimillima ſanorum vrinæ, ſubuiridis vel ſubflaua, & albam & lęuem & æqualem ha-
bens hypoſtaſim. At deterior, eleuationem habens albam & læuem & ęqualem. Eſt porrò hac
incõcoctior quæ nebulam habet, quæq; eſt ſubternubilata. In qua enim flatus eſt in profundo
craſſus & inconcoctus, ſi exiguus quidem ſit, extrudit reliquam materiã vt ad fundũ vaſis de-
feratur: ipſamq; diſpeſcendo dirimendoq; vniri non permittit. Quòd ſi redundet inconco-
ctus in fundo flatus, attollit ad profuſionis medium hypoſtaſim, facitq; eam ſublimitatem ap-
pellatam. Q; ſi flatus impendio plus fuerit inconcoctus, ad extremum profuſionis agit hypo-
ſtaſim, quæ nebula nominatur, aut ſubnebula. Quãto igitur potuerit flatus diſtribuere, nec ſu-
C ſtollere hypoſtaſim, tanto inconcoctiorem eſſe vrinam arbitrator. Quòd ſi neq; hypoſtaſim,
neq; ſublationem, neq; ſubnebulam, neq; nebulam vrina habuerit, ſciendũ eſt morbũ faciẽtes
humores naturam concoxiſſe. Q; ſi quandoq; quidem habet hypoſtaſim, vel ſublationem, vel
ſubnebulam, vel nebulam, quandoq; autem non, pugnam natura oſtẽdit cũ ægritudine. In pu-
ris nãq; tertianis & quotidianis nebula ſolum, vel ſublatio, ſæpenumero ad morbi ſolutionem
ſufficit: quandoq; vero bene coloratam dũtaxat eſſe vrinam. Plerunq; etiam color albus eius
quod intus apparet illatũ in profuſione, fallit ignaros, quòd hypoſtaſim vtilem quæ nõ ſit, eſſe
opinẽtur. Euenit ſiquidem vt crudus humor & albus cum vrina excretus ſubſidat, præbeatq;
videndam vtilem hypoſtaſim. Quandoq; etiam iecore aut renibus languentibus pus cũ vrina
excernitur, & ſubſidendo fallit etiam minus acutũ artificem. ſed priua definiendum excutien-
dumq; eſt languere hominem aut ex renibus, aut ex iecinore, aliove membro, vnde per vrinã
purgari conſueuit. deinde etiam grauiter olens puris particeps inuenitur. at crudus humor per
vtiles hypoſtaſes diſtinguitur ab inæquali ſubſtantia eius quod ſubſidet. neq; enim id ſibi con
tinuum manet, ſed in minutas partes diſpeſcit̃ tanquã arenulas, neq; omnino læue eſt, ſicut ve-
ra eſt hypoſtaſis. ſubinde vtilium vrinarũ primum quidem apparet nebula. deinde ſuccedens
D ſublationem facit. poſtremo reſidens in fundo vaſis hypoſtaſim facit. cum perfecte id cõcoctũ
fuerit. Verum in crudis humoribus ſtatim ab initio in vaſis fundo ſubſternitur vis multa,
quòd non ſit vtilis, ſed mala tota profuſio. deinde pedetentim cõcocta & attenuata
ad medium ſuſtollitur profuſionis, facitq; ſublationem. Cum vero attenuatior
ac concoctior euaſerit, ſubſidet in ꝓfuſione & nebulã facit. planeq; igna-
ros fallit, vt exiſtimẽt in deterius lapſam eſſe valetudinem. Si fuerit
vrina magis biliosa, inq̃t Agrius Hippocratis interpres, & hy-
poſtaſis ſimilis, debes euacuare, ſiue ꝑ vrinas, ſiue purga-
mine. ſi bilioſus fuerit color, hypoſtaſis autem alba,
erit bilis cũ pituita. vtrũq; euacuato, ſi color al-
bicãs, et hypoſtaſis rufa, ſeu manifeſto, ſeu
obſcure, vel plus fuerit, ſi potẽtia vali
da firmęq; ſint vires, mitte ſangui
nẽ ex vena: ſin ibecillis ſit, me
dicamẽ adhibe, aut ei rei ac-
cõmodatũ exhibe cibũ.

Galeno

GALENO ATTRIBVTVS LIBER DE SIMPLICIBVS MEDICAMINIBVS AD PATERNIANVM.

CENSVRA.

Liber cum multis rationibus, tum ea maxime omittendus, quòd hac doctrina in proprijs Galeni libris verior, & clarior habetur.

PRÆFATIO.

Vm mihi propoſuiſſem, chariſſime Paterniane, omnia Sinigmata tã metallica q̃ aromatica, & omnem herbationem deſcribere, optimum duxi, quia ſtudioſiſſimum & periniſſimũ eſſe te ꝓbaui. itaq; accipe, tibi exemplũ voluntatis & ingenij offero. Igiť frater ſolicite exquire tota tua peritia hanc ſcripturã. ne autẽ calumniareris, ꝓſpexi. Et nequis dum aut herbulam, aut aliquã aliam ſpẽm ſiue aromaticam, ſiue metallicam requirit, diutius erraret & totũ volumen euolueret, ordine primarum literarũ. A.B.C.D. &c. agam omnia ſinigmata nominare; quæ in ſimplario tractantur, & in vſum medicinæ cadunt. incipiemus igitur ab. A. & ſic deinceps ad extremam literam perueniemus. F

De ære uſto.

Aes vſtum fit maxime de clauis cupreis vetuſtis, qui in olla fictili cruda miſſi, in furno incenduntur, aſperſi ſulfure, vel ſale, vel vtroq;, vel alumine, & coquuntur. Bonum autem æs, quod eſt optime vſtum, vtpote rubricæ colorẽ faciet ad ipſa capitula in ſe, quod enim eſt fruſtius, eſt combuſtum. Eſt ergo virtus & efficacia æris vſti ſimilis ſquamæ, ſed tamen fortior eſt. G

De acacia.

Acacia fructus eſt arboris ſpinoſæ, quæ maxime in Aegypto naſcitur. hic igitur fructus velut oliua exprimitur, & ſuccus illius in Sole ſiccatur, & in glebam redigiť. erit ergo optima acacia quæ eſt penitus læuis, leuiter ſubrubra, ſuauitate odoris ſui ſubacidas tranſit. & guſtu valde ſtyprica. hæc enim maxime de immaturo fructu premitur. nam nigra de maturo fructu premitur. Omnis autem acacia viſcide ſtringere poteſt.

De ærugine vel vitreolo.

Aerugo circa aliqua metalla in quibuſdã pelagis lente & veluti ſtillicidiũ manare perhibeť. Verum & conficiť hac ratione. Granula interiora vuæ, quę quaſi ſunt, quæq; græce tritapta dicimus, valde ſubſtruũtur in vaſe aperto. & aſperguntur miua & aceto, deinde ſuperponiť lamina ærea & lata. & iterum operiť eiſdem tritaptis ſimiliter aſperſis. & lamina alia ſuperponiť, & hoc vlterius fit quãdiu vas capit, deinde oppilať diligenter, ne aliquod habeat ſpiramentũ. & ſic die ſeptimo aperiť. & prolatis laminis, ærugo quã traxerint leuiter abraditur. & rurſus intinguntur. Et hoc fit vſq; quo totæ cõſumanť. Alij ſup acetum acerrimum has ipſas laminas ſuſpendũt, & diebus decem relinquunt, deinde perferunt, & æruginẽ quantã inueniunt abradunt. Alij maſſulas æris ligant, & eis quaſi ſcobis ligamẽta decidunt, in acetoq; mittũt. & quotidie bis aut ter cõmouent, vſq; quo ærugo euadat. Eſt ergo optima ærugo quæ eſt leuis, & tactu nullam aſperitudinem habet. Vires autem habet quaſi æris vſti, vel lapidis, & maxime acutiores. H

De ammoniaco.

Ammoniacum eſt quaſi lachryma herbæ quæ græce nartex. i. ferula appellatur, ſimilis altit, id eſt aſſæ: ſed viſcoſior, & folijs veluti pinguioribus, quæ contrita eſt glutinoſa quaſi gluten. Naſcitur autem in terris Ammonis quondã regis in vltima Cyrene. Colligiť autẽ ammoniacũ ſic. Maximis æſtatibus huius herbæ radix & thyrſus inciditur, & ſic lachrymam fundit. & poſtea in terra colligitur. vnde & ſordem capit. Verũ eſt optimũ ammoniacũ quod eſt mũdiſſimum, & recentiſſimum, & colore candidum, & quaſi pingue vt thus. Et ſi frangatur, ſpiſſum & ſplendidum apparet. odore ſubſimile caſtorio. Poteſt igitur efficaciter remollire & relaxare.

De aloe.

Aloe ſuccus eſt herbæ quæ eſt ſimilis ſcillæ, cuius radice inciſa hic ipſe promanat ſuccus, & colligitur, vel tota herba cõtuſa premiť & ſiccatur. Aliqui enim dicunt de petris eã collectã in Iudæa, & Aſia, atq; in India. Verum optimam iudicamus quæ eſt fragilis, gleba mũda, pinguis,

ſplendida

A splendida, subrufa, & dum aliter facile exhumidat odore, subuiscosa, & gustu amarissima. Effectum autē duplicē habet. Si enim bibatur & deglutiatur, ventrē soluit, & purgat putredinē, & choleram & phlegma deducit. cum oxymelite datum. ʒ. ij. stomachicis & hepaticis magnū adiutoriū est. Alij post cœnā bina vel trina grana sicut ciceris magnitudine deuorant. qm̄ corpus procurat, & escas nō corrumpit. & si sitis fuerit, extinguitur, qn̄ triueris cum succo caulium, & feceris ad ciceris magnitudinem. Alij miscent colocynthidos interiora & scāmoniam, & dant ad typos, vel ad varias infirmitates. Si vero corpus extrinsecus illiniatur, efficaciter stringit.

De amylo.

Amylum omnibus notū est. est enim quasi medulla frumenti, quod infunditur in sportellā, & cum pressura colatur. cuius est optimum quidem, recētissimum & candidum & leue & sine vllo acrore vel lutoso aliquo aut inquinoso odore. Potest autē leniter stringere. propter quod collyrijs ad lachrymam facientibus miscetur. & ad profluuium ventris prodesse cōprobatur.

De alumine.

Alumen dicitur rotundum, & scissum, & liquidum. Inuenitur autem omne alumen in Insula quæ Melos dicitur, sed & in Aegypto, & in Macedonia, & pluribus locis. Verum est optimū B scissum alumen, quod græce schiston dicitur, quicq̄ illius rotundi veluti flos est. Hoc igitur simile est albis capillis vexatis, & quodam modo carminatis. Liquidū deinde quod est læue, per lucidum, & aliquid io summo in modum floris quasi lactis habet, quod ipsum probamus siccū ad dulcorem. Syncerum autem si fit, non inficitur ab illo. Rotundum eo quòd est subalbidum, & aliquo pallore velut pinguenatum, fragile, mundum. & colorem mutat asperso succo quem diximus. potest autem omne alumen vehementer striogere.

De auripigmento & psilotro.

Auripigmentum, quod aliqui arsenicum dicūt, naturale est. Iotrinsecum colorem habet aureum. quod comminutum in laminas tenues comminutas funditur: quod in modū auri refulget. Inuenitur in mōtibus Asiæ, & Armeniæ, Ponticæ, & Cappadocię. Verū est quod de Amista & Disponto affertur, hoc enim laminas habet latiores, & optimum est, & syncerissimum, & aurigeneo colore limpidissimum. Vires quoq̄ habet sicut ignis, q̄ vrere possit, et alienationes consumere. si cum calce viua mistum fuerit & corpori illinitum, pilos tollit. Vode græce hæc ipsa mistura psilotrum dicitur, latine acilea nuncupatur.

De aphronitro.

C Aphronitrum optimum est quod est leuissimum, cādidissimum, latū & fragile. potest enim & calefacere, & cum aliqua mordacitate relaxare, & omnes sordes de corpore abstergere.

De alosardio.

Alosardium est veluti pinguamen quod aquis supernatat, stantibus prout stant alia, colore croceato, cuius optimum est quod nullo fallimine colligitur: hoc enim coloratissimum est, & cum aliqua pinguedine, aquosum, & penè putridum. Potest igitur acriter & incidere, & calefacere, & quasi sal aliena consumere. Item collyria & malagmata colorare.

De alcimonio.

Alcimonium species habet duas. videtur autem siccum & liquidum. aliqui aiunt vtrunq̄ lachrymam esse arboris qui in Iudæa & alijs locis nascitur. Alij quidē certius veluti pinguamen stagnorū esse dicunt, valde glutinosum & in se cohærens. & aquis palustribus supernatare. hoc igitur io scapulis pusillis attrahi, & imponi, & impletis scaphis non aliter præcidi. & sic in terra expositum siccari. Et hoc ipsum maxime in Iudæa & alijs locis fieri. Liquidum autem quod in Babylone & Iacintho colligitur circa quosdam lacus. Est igitur siccū asphaltum, quod est optimum, frigidissimum, & colore rufo velut purpura splendens. quod autem nigrescit, pice adul D teratur liquida, deinde quod est lucidum & glutinosum, vtrunq̄ odore grauissimo. Vires autem habet viscidas, & efficaciter relaxantes.

De aphroselino.

Aphroselinum in Aegypto tantūmodo inuenitur. quod ita creatur, ros cœlestis positus ad Lunæ claritatem in specie lapidis, quem specularē vocamus, coagulatus striogitur. vnde & nomen sumpsisse videtur. Cuius eligimus quod est colore cœruleo & lucido. potest autē omnia vitia capitis potatum emendare: & cephalalgicis & epilepticis vtiliter prodesse.

De argemone & eupatorio.

Argemone herba est pluribus nota, cuius vires faciunt contra venena ad diuersas compositiones. Huius igitur radicem Græci eupatorium dicunt, & est diuretica valde.

De apio.

Apium herba est, quæ in hortis nascitur, omnibus nota. & cuius semen facile nouerunt. magis tamen ad medicinam aptum est. Mittitur autem io purgatorijs, & io antidotis. Est autem viribus acrius, & excalfactorium, & diureticum certum.

De aniso.

Anisum optimum est Creticū. deinde Aegyptium. Gallicum incertissimū. verūtamē habet

vires

vires relaxantes,& excalfactorias,& diureticas,& ad vsum idoneas.Et est semen eius simile ci- E
cutæ.de nutrientibus,si bibatur lac prouocat, & auget, odore eius suaui.

De agarico.

Agaricum ab arboribus excrescit,prout tubera vel boleti.& est fractu leue,& quasi vanum.
est pallidum valde,& aspectu subrubrum.penitus subalbidum, nõ dissimile furfuri. gustu ini-
tio videtur dulce,sed ex lento euadit amarissimum. Quod autem est optimum,in Ponto maxi
me inuenitur.quod autem in alijs locis nascitur,multum est ineptius. Vires autem habet acri-
ter relaxãtes,& venenosis morsibus & potibus resistentes. sic & ventrem purgat aliquatenus.
& choleram & phlegma deponit.Ideo nec dolorem,nec vomitum facit.

De absinthio.

Absinthium omnibus notum est.& Santonicũ,tam Gallicum & marinum q̃ Ponticũ,quod
ipsum ex omnibus notum est.hoc enim & in succũ redigitur contusa tota herba.& succus eius
expressus siccatur.vel in aqua vsq; ad tertias decoquitur. & sic ipsa aqua recocta in mellis redi-
gitur spissitudinem. Vsus quoq; & vires absinthij,& q lumbricos expellit,nemo ignorat.

De amurcha,vel fæce olei.

Amurca fæx est olei quando premitur, nigra & aquosa. quæ coqui solet in mellis spissitudi- F
nem.cuius est optima quę de recenti coquitur.& sic venustatem accipit. Vires habet stypticas,
valde propinquas ei quod in emplastris inuenitur,& in alijs multis compositionibus.

De aristolochia.

Aristolochia est rotunda.& hoc ipsum quod non est vetustum & graue,siccum, & quodam
modo spissum,& gustu amarum,in emplastris mittitur, & caua vulnera comprendit & replet.
ad viperarum morsus,& ad alia venena intrinsecus facit.

De aconito.

Aconitum herbula est,quę folia habet à sua radice duo vel tria silia cucumeri,& thyrsulũ nõ
altum,radicẽ oblõgam, & ad vnũ magis tenuiorem & minutiorem. spẽm & colores ad simili-
tudinẽ scorpionis pusilli sine pedib⁹. Vires autẽ habet quasi thapsia.et valde venenosa esse dr̃.

De artemisia.

Artemisia herba est subsilis absinthio.sed p̃ oĩa vastior.i.folijs latior, ramis altior & fortior,
sed aspectu & colore humidis. Põt autẽ relaxare,mẽstrua & vrinã ꝓuocare, & partũ expellere.

De asparago.

Asparagus,& semen & radix eius vrinam prouocat.potest duritiẽ relaxare. Vires habet ali- G
quatenus calefactorias,& diureticas.

De amygdala.

Amygdala est & suauis & amara.& vtraq; viribus styptica.magis tamen sunt in vsu medici-
næ & aptiores amaræ,eo quòd subtiles magis.

De anagallide.

Anagallis est herba quæ nascitur in locis humidis.& ipsa species habet duas.etenim vna cę-
ruleo flore,altera quasi roseo.verum vtræq; sunt in reliquo similes.Sunt autem thyrsulo humi
li,folijs mollibus & pusillis & quasi rotundis, habẽtes circa ramulos suos radiculas minutas &
subdulces,viribus stringentes.Efficacior quidem est illa cærulea quæ in emplastris mittitur. &
succus illarum cum melle attico ad oculorum facit claritatem.

De ami.

Ami semen est æthiopicum, cymino minutius quidem, & exalbius, & quodam modo spis-
sum.Cuius optimum est quod est recens,& non furfurosum. Vires habet acres, & excalfacto-
rias,& relaxantes.vnde prorsus inflationem sedat,& vrinam & menstrua prouocat.

De ardacha. H

Ardacha nascitur in Gallia,locis humidis, circa calamos, quibus adhæret. & est spuma quæ
est in specie spongiæ, consimilis halcyonio.sed asperior, & siccior, & leuis valde. Vires habet
acres, & in modum ignis excalfacientes. & si corpus de ea fricemus, cum magno calore pun-
ctionis densat,& anathema facit.

De amomo.

Amomum genus est herbæ odoratissimæ,quæ ramulos habet duros & siccos,virgulis assi-
miles,colore subrufo : circaq; folia habet iuncta, & copiosa, & in speciem racemorũ implicata.
flos eius,quasi violæ.tota gustu acriter excalfaciens.Cuius etiã optimũ dicitur Armeniũ.sequi
tur Ponticum,quod ipsum asperius est & durius.Nã de Media,omnium est inertissimum,eo q
locis humidis nascatur.Vires autẽ habet omne amomũ calefacientes & siccãtes. Eligere tñ de-
bemus quod ab vna radicula omnes suos ramulos excrescentes, & integros habet folijs & flo-
ribus,qualiter diximus.Item reprobare debemus quod gummi conglutinatur coniunctũ cum
amomo aut amomide herba quæ est assimilis.sed caret odore, & flores habet origano similes.

De asaro,idest bacchare.

Asarum radicula est minuta, & nodosa, & transuersa, suauiter olens quæ & Gallia & in

Phrygia

A Phrygia inuenitur. Verum optimum Aſarum Ponticum, & huius quod eſt recentiſſimum. Vires autem habet excalfacientes, & cum acrimonia relaxantes. vnde & vrinam, & menſtrua prouocat. & totum corpus calefacit cum oleo, & vino iunctum atq; læuigatum.

De acoro.

Acorus herba eſt, quæ & thyrſum emittit, & folia iridi ſimilia, lata, & oblõga, & exalbida, & in ſummo extẽſa, & acuta, quaſi gladius: florẽ aureũ habet, radicẽ quoq; implicatã, & nigriorẽ, q̃ iris habet, nodoſam, & guſtu acrẽ, & aliquatenus ad odoratũ. Semẽ plenũ, ſpiſſum, integrum, & ipſum odore ſuaui perſtringitur, qũo & meu. & per omnia eſt efficacius. & magis excalfacit. & intra ſplenẽ videtur conſumere potũ. & ſuccus radicis illius claritatem oculis facit mirifice.

De auena.

Auena creſcit in ſegetibus: & eſt tota ſimilis folijs, & culmo frumẽto: ſed fructu differt. Hæc igitur vires habet efficaciter relaxantes, & ad omnem tumorem facientes.

De portulaca.

Portulaca õmnibus nota eſt. Ea viſcide ſtringit. proprie tamen, maſticata dẽtium offenſam, quæ ab immaturis fit, quam græce hæmodiam dicimus, ſanat.

B *De aſphodelo.*

Albucus, qui dicitur aſphodelus, naſcitur in molli terra: & habet folia ſimilia porro capitato, & circa terram diffuſa. thyrſum lenem, rotundum, & oblongum: in ſummo ramulos excreſcentes, habentes florem exalbidum, fructiculum nigrum, radices quoq; oblongas, & rotũdas, quæ ſunt potentiores. Combuſtæ enim & in cinerem redactæ alopeciam emendant, & albidas maculas. Item coctæ aqua ipſa bibita renibus dolentibus prodeſt. vrinam & menſtrua prouocat: & ad tuſſim veterem facit. nam tunſa & impoſita duritiem emollit.

De abrotano.

Abrotanum omnibus notum eſt, & amaritudine, & acrimonia ſua: ſimilitet vt abſinthium proficit: ſic & lumbricos expellit.

De anetho.

Anethum vires babet acres & excalfactorias, & diureticas, aptas, & idoneas rurſus ad infrigidationes omnes inteſtinorum.

De gramine, quæ dicitur agroſtis.

Agroſtis berba eſt, quæ in campis naſcitur: & habet folia quaſi auena puſilla, & veluti vinculis in terra repentia, nodoſa, radiculas quoq; longas, ſpiſſas, nodoſas, quæ faucium vulnera glu-
C tinat: potata vrinã prouocat. Canes etiam quando volunt purgari, hanc herbam manducant.

De armeonio.

Armeonium vel minium optimum dicimus, quod eſt leue, æquale, cęruleum, fragile, ſine lapillis. Vires babet chryſocollæ, & tamẽ inferiores: proprietate genas ſiccat, et nutrit palpebras.

De haloſachne.

Haloſachne eſt veluti ſpuma maris, quæ in petris inſidet & remanet. Vires habet quaſi ſal, & omne nitrum.

DE BDELLIO.

Bdellium lachryma eſt arboris, quæ in Arabia naſcitur: quod in modum reſinę manat. optimum eſt quod perlucet cum aliqua pinguedine prout chryſocolla: & guſtu eſt amarum, mundum: & nihil in ſe ſordidum aut alienũ habet: molle, & ab igne odorem ſuauem emittit. Poteſt tamen penitus & in inſtanti excalefacere, durities neruorum emollire, & ſtricturas relaxare, & ea quæ ſine collectione habet euaporare. Sed & adulteratur gummi ipſius, quod guſtu & ſapore deprehendimus: amittit enim ſuam mordicationem.

D *De balauſtio.*

Balauſtium flos eſt ſyluaſtici maligranati: cuius floris aliquę ſunt ſpecies. Inuenitur autem & album, & purpureum, & ſimile roſæ: & quidem ipſum vires eaſdem cytinis habet.

De butyro.

Butyrũ fit ex lacte bubulo & ouillo. eſt autẽ optimũ ouillũ, quod colore ſubrufo, & amplius eſt pingue: quod ita cõficiť. Emittitur. n. in capillã longã: & cũ virga, quæ habet in capite rotulam, quæ intra cupã capere poſſit, agitatur diutiſſime hoc ipſum lac. & fit vt quod eſt illius pinguiſſimũ ſupernatet: quod colligitur, & in vaſculo reponiť. Optimũ eſt ergo butyrũ, quod eſt pinguiſſimum, & ex ouillo lacte æſtate factum. Vires autem habet leuiter relaxantes. vnde ad vuluę dolores, & tumores, & loca neruoſa, & delicata, et ſiccitatẽ pulmonis ꝓprie videť facere.

De batrachio.

Batrachium herba eſt in modum cicutæ ſimilis cõriandro vel apio areſcens veluti ferula: & in ſummo florem habet aureum & ſplendidum valde: & radices ſubalbidas & longas. naſcitur in locis humidis. Vires habet cauſticas, & exulcerantes.

De bryonia.

Bryonia herbæ radix eſt plerunq; habens vaſtitudinem rapæ, & longitudinem paſtinacæ.

Viribus acris,& calefactoria:propter quod oleum,in quo est cocta,ad acopa,& malagmata fa cit naturaliter,nascens in plurimis locis. E

De bulbo erratico.

Bulbi erratici flos est rufus,& odoratus.Cuius est optimus, quod longitudine & æqualem habet vastitudinem,& nimiam vastitudinem:in summo veluti apice abijciente. recens & aspe ctus,prout succinũ perlucens,& ad tactum non humidus:& ad gustum linguam submordens. et saliuam diu multumq; inficiens.huiusmodi enim erit optimus:licet cornetum,licet sium,vel ægæum,vel selgium,vel syriacum,et cyrenaicum,et centuripinũ siculumq; appellemus,vel si quid est aliud,à suo tactu aliter cognominatur. Vires autem habet omne crocum leuiter stypti cantes:mitigat enim omnes dolores commistum collyrijs,antidotis,& alijs,quãpluribus com positionibus.Verum adulteratur oleo rosaceo perunctum:atq; de fructu læuigata cũ ea spuma argenti,aut molybdæna,aut lapide sparto:sed dignoscitur:aliquid enim tactu bulluastrum in uenitur.odor situosus & terrenus:& de fructu,austerus occurrit:& est entissimus.

De cadmia.

Cadmia fit in metallis vbi æs,cuprũ,& argentũ coquitur & conflatur,qñ prima terrea pressa sunt.Nã quod est terreũ,coctura ipsa separatur. & quasi fuligo lateribus & cameris ex ipsa ple nitate furnorũ agglutinatur. & sic tẽpore crassatum, & in speciem lati lapidis induratũ auellit. Est ergo optima cadmia,& quasi prima,quã Græci botrytin appellãt:quæ extrinsecus,quasi ra cemulos habet,et intrinsecus subuiridicat.Secũda,quã onychiten appellam⁹.Tertia ostracitis, quæ est tenuissima,& aspectu testæ assimilis. Ois tñ cadmia styptica est,& vehemẽter stringere potest.propter quod collyrijs miscetur,& vulnera sordida expurgat,& ad cicatricẽ perducit. F

De cerusa.

Cerusa sic fit.Acetum acerrimum funditur in amphorã,vt faciat quasi dimidiã; deinde plũ bum dilatatum,et extenuatum super acetũ suspenditur.et sic ipsa vi aceti temissa in soluto plũ bo in amphora,veluti fæx subsidet:quam fæcem de limpidato aceto læuigamus. et in Sole sic catam terimus.et ex aqua tãdiu lauamus, vt nihil habeat asperum.et læuigatam aquam in Sole siccamus.Cuius est optima,quæ est candidissima,et non grauissima,et quæ lingua nõ denigra tur.Vires autem habet stypticas:sed ex aqua,et vino potata,venenosa esse dicitur.

De chitran.

Chitran lacticinium est quãplurimarum arborum:omnibus notum est: cuius quasi optimũ eligimus,quod est candidum,et mundum,et glutinosum.præstat autem, quod et dragantũ fa cere dicimus. G

De chalcitide.

Chalcitis gleba est naturalis,quæ est in Cypro insula: quæ in metallis inuenitur,colore sub aureo:intus venas habẽs diffusas ptout alumen scissum,et in modum stellarũ fulgentes.Cuius est optima,quæ est recentissima,et mũdissima,et æqualiter fragilis. Potest igitur sine mora ve hementer stringere.Vnde ad profluuium sanguinis,humoris,et ventris,habetur vtilissima.

De como.

Comum herba est omnibus nota: cuius semen est simillimũ aniso: et ad vsum medicinalem colligitur:refrigerat autem et stringit. Sed et succus illius expressus seruatur. nam et ipsum ea dem præstat:verum optimum comum habetur Creticum.

De castoreo.

Castorium animalculum quadrupes:et qui castor appellatur,testiculus eius est;quod partim in aqua,partim in terra viuit,et circa aliqua flumina capitur.Verum optimũ castorium est pon ticum.hoc enim plenissimum inuenitur:et cohærentibus suis testiculis positum, siccum colo re cereo:odore grauissimo. potest igitur firmiter excalfacere, et relaxare, et sic elimare longin qua vitia neruorum,quæ nimijs doloribus contrahuntur. H

De chalcantho.

Chalcanthũ in metallis inuenit.Cuius est,quod naturaliter fodit.Cuius quoq; optimũ dici mus,quod est colore cœruleo potiusq̃ pallido.Et aliud,quod ex hoc quidẽ fit.admista.n.aqua copiosa coquit in plũbeo vase satis amplo.et sic ex partibus copiosis instanter cõpositis veluti laminæ insequunt.post quod ipsum chalcãthũ in glebulas dispartitũ spartitoris agglutinat.Ve rum est optimũ,quod est colore prout diximus cœruleo,graue,mundũ,perlucidum,et viscide stringere potest.

Item de chalcantho.

Chalcanthum in metallis fit. Quãdo enim æs temissum est,et purificatur,aqua frigida asper gitur subito,aut in fimo conficitur.Ipsum flos est in specie milij:et optimum est, quod est rotũ dum,graue,et aliquatenus splendidum,siccum,fragile si læuigetur. Adulteratur tamen scobæ æris,quæ frangitur.Verumenimuero æris flos vires habet viscidas,et stringentes: sic enim ci catrices deducit,et factas in gulis extenuat.

De crocomagmate.

Crocomagma fit expressis aromaticis crocini vnguẽti.et est quasi gleba lata,et oblõga.Cu ius optimũ dicimus,quod croci habet colorẽ, et similiter redolet vt myrrha, et gustu linguam submordet.

A submordet, dentes quoque & saliuam, & manus inficit, graue, & minime asclosum. Vires quoque & ipsum croco repræsentat, idest stypticas. nam & hoc stringit. plures autem in compositione propter precij distantiam pro croco magmate mittunt crocum.

De cucurbita syluestri.

Cucurbita syluatica nascitur maxime in Aegypto, magnitudine similis infantili pilæ. gustu amarissima, nota quàm pluribus. hæc igitur amaritudine & acrimonia sua viscide, & cum vexatione totum corpus commouet: sic & ventrem purgat: & in antidotis commiscetur.

De centaurea.

Centaurea herba est origano assimilis, aliqua maior, & aliqua minor. Verum folia habet magis oblonga, quàm rotunda, incisa quasi ferula. ramulos ab ipsa radice plures, et longos. in quibus summus flos illius est purpuratus. Vires quoque habet cum aliqua exasperatione laxantes. vnde totum ventrem purgat, & nigram bilem prouocat, & menstrua amouet, & partum expellit. Radix autem eius est vasta, ardẽs velut ignis, mollis, fragilis, succosa, acris cum magna amaritudine. cuius succus est colore subrufo, & facit suspiriosis & tussientibus.

De chelidonia.

B Chelidonia herba est omnibus nota: quæ succum quasi croceum emittit. Qui in ictericijs citrinis & in nigris bibitur. & collyrijs mista ad caliginem oculorum facit.

De cedro.

Cedrum lachryma est arboris eiusdem nominis, solidum: viscidum quoque & ipsum efficaciter, & omni vexatione refrigerat, & stringit, propter quod maxime causticis admiscetur.

De cinadar.

Cinadar non est sanguis draconis, quod aliqui putãt: sed fit de lapide, q dicitur argyritis arena: & est optimum, quod in Hispania fit. hoc.n. splendidissimũ est: & coloratissimũ est colore sanguineo, veluti coccineo. Potest igit leniter stringere. quapropter quidẽ collyrijs additur. sed & coloris gr̃a. Inficit.n. & colorat adhuc magis, q̃ hæmatites: aliq dicũt ipsum eẽ miniũ cinnabar.

De cera.

Cera omnibus locis inuenitur: sed optimam dicimus, quæ aliquatenus pinguis est, munda, & odore suaui, & quasi melleo. Verum omnis cera remollit, & laxat durities. propter quod in emplastris, & acopis, & malagmatibus mittitur.

De careo.

C Careum est semen oĩbus notũ: cuius et vsus, et efficacia ferè talis est, qualis et apij. hoc tñ aliquatenus virosius videtur esse: et magis ad compositionem idoneum: verum in antidotis, et in purgatorijs mittitur. *De cypero.*

Cyperus radiculæ sunt pusillæ, nõ dissimiles oblongis oliuis: quarũ eligimus, quæ sunt grauiores, et splẽdidiores: sed et duriores, et veluti lanuginẽ habẽtes ad similitudinẽ spicæ: et ipse colore fusciores: redolentes suauiter: et gustu acres, et subamarę. viribus excalefaciẽtes, et aliquatenus stringentes. *De cocco cnidio.*

Coccus cnidius fructus est herbæ, quæ in montuosis crescit: autũno colligitur, et in sole siccatur. duos habet veluti cortices: vnũ extrinsecus rubrum: alium intra se, quasi nucleum albũ habentem. Verum purgat vehementer. Et nimio suo calore prout ignis excalfacit.

De cyclamino.

Cyclaminos herba est, quæ radicem habet nigro cortice, clausam in speciem rapæ, et thyrsulum pusillum: circa quam folia similia hederæ, sed nigriora, tria vel quatuor, et flosculum roseũ in specie. Hæc igitur radix, quo tempore tota herba florescit, cõciditur, et in pila tunditur: et sic in pressorio succus eius exprimitur, et in patella fictili siccatur, vel etiam coquitur, vsque dum
D mellis habeat spissitudinem. Vires autem habet acres et excalfactorias. vnde et ventrem purgat. Hic ipse succus potatus, et cõmistus cum melle, aut cum lacte, aut aceto, per nares infusus, caput purgat. et suffusiones super oculos inunctus dissipat.

De costo.

Costum radiculæ sunt non ignotæ, et plenulæ, et spissæ, et siccæ, non vermiculosæ: quod dicimus ex Creta, eo quòd sit recens, tale est enim optimum costum. Sed et gustu submordet, et excalfacit. hæc omnia in se habet, quod ab Aegypto affertur, sequens est Arabicum. hoc enim leuius quidem, et odore suauius. deinde Indicum, quod est vastum, et nigrum, et leue, prout ferula. infirmius Syrium est: strictum est enim, colore buxeo, et graue valde, et odore graui. Verũ omne costum vires habet acriter stringentes, et excalfacientes.

De cantharidibus.

Cantharides animalcula sunt: quorũ sunt efficacissimæ, quæ in spicis frumenti adhuc florescentis inueniunt, virides, et quasi districtæ circa papillas suas, violaceo colore, oblongę, et vastæ. inertiores enim sunt et minores, et latiores, quę circa rosas colliguntur. Et adhuc infirmiores quoque vt colore sunt. hæc enim animalia momento à vapore aceti suffocantur. et in vas nõ picatũ reponunt. Faciũt.n. ad aliquas antidotos, et ad aliqua caustica. Sed venenosa eẽ dicunt.

De chrysocolla. E

Chrysocolla est quasi puluis viridis valde. cuius optimam dicimus de Armenia. est enim leuis, & sine vlla asperdine, & omnium viridissima. Sequens est Macedonica, postq; Cypria, æru gini similis. Verũ omnis chrysocolla vires habet acriter stypticas. Vnde & collyrijs ad lachrymam facientibus miscetur: & in cerotis posita carnes luxuriantes stringit.

De calisiua.

Calisiua fit de lapide, qui affectatim vritur: & est viscidissima, quę est recens, & non mundata. mittitur autẽ in emplastris, & in causticis: est enim & ipsa caustica, & vires habet acerrimas.

De coriandro.

Coriandrum notissimum est. Huius ergo succus viscide refrigerat & stringit: propter quod ad ignem sacrum proprie facit, sed & ipsa folia trita & imposita. Item semen eius tritum & potatum cum oleo lumbricos occidit.

De cymino.

Cyminum viribus præcipuis præditum videtur Aethiopicum: sequens Afrum. verum omne cyminum leuiter laxat, & calefacere potest. & sic inflationibus, & tortionibus prodest: & viscide dolorem placat: & si bibatur, pallorem facit. F

De chamæleonte.

Chamæleon herba est non vna specie: inuenitur autẽ nigra & albida. Verum albida, est quæ folia habet circa suam radicem in terra diffusa, varia, densa, aspera, quasi spinosa, & in medio velut surculum acutum stantem. florem purpureum, densum, & minutum, qui & albescit: semen quasi anethum: radicem albam & vastam mollem grauiter redolentem, gustu subdulcem: quæ cum passione vrinam mouet: & hydropicos siccat: & lumbricos occidit. Nigra deinde quę est, folia habet tenuiora, & pauciora, & subrubicunda: thyrsulum oblõgum, crassitudine digiti, & ipsum rufum: in quo summo cumulum, & florem spinosum, hyacinthino colore: radicem vastam, & nigram, vel variam, spissam, subrufam, & submordentẽ, sicut asseritur, quæ facit ad maligna vlcera, quæ græce cacoethe dicuntur. Item maculas & lentigines cum alijs rebus cõmista tollit. Vtranq; tamen quibusdam locis circa folia sua dicunt viscum emittere.

De cardamomo.

Cardamomum semen est, quod nascitur in Arabia, & in alijs locis. Est optimũ, quod est flauum, plenum, graue, durum, & quasi lentum, & non rugosum, & totum conclusum, & si frangatur puluerosum, gustu subamarum, excalfaciens, odore graue. Vires habet acres, & excalfactorias, relaxantes. vnde tortiones & inflationes ventris sedat, & vrinam & menstrua prouocat: & partum expellit: & ad tussem veterem facit. G

De chamæmelo.

Chamæmelus herba est omnibus nota: cuius virtus & efficacia est cum suauitate calefactoria: & cum omni dulcedine temperata: & sudorem prouocans.

De calamo aromatico.

Calamus aromaticus est, qui in India crescit, & subrufus, & nodosus maxime: & quasi araneas habens: & qui frangitur in plura frusta sicca, & minuta: & odore suaui: fructu & viribus stypticis, & glutinosis: acris & excalfaciens. Reprobamus autem, qui aut exalbidus est, aut nigricans, & nodos raros, & paucos habens.

De chamædrie.

Chamædrys herba est oblonga: cuius folia sunt simillima quercus: sed minora: gustu amara: thyrsulum, & florem ex parte rubicundum habens, & pusillum: nascitur in locis asperis. Vires habet acres, & relaxantes: propter quod ad tussim veterem facit: & menstrua & vrinam prouocat: sed & partum expellit, & hydropicis prodest. H

De casia.

Casia cum plures habeat species, & aliquibus locis colligatur, optima est, quæ in Arabia inuenitur. est enim aspectu grauissima: colore rufo, tenuis, leuis, longa fistula maiori, ad tactum leuissima. hæc igitur ipsa certis est cum virgulis, quæ sibi crescunt tenues, & oblongæ: quarum cortex tempore certo à virgulis suis recedit, & quasi tribulus adducitur, prout dracones squãmis suis se exuere dicuntur. Verum omnis casia fistula vires habet acriter calfacientes & stringentes. vnde ad omnia vitia thoracis facit: & in antidotis mittitur: aliquando pro se, aliquando pro cinnamo, duplicatis ponderibus eius.

De chifien.

Chifien est quasi suffimenti genus: quod ex his rebus cõficit, calamo aromatico, cinere aspalathi, myrrha, primo cypero, iuniperis veteribus, & nuce elapidata: puluerizari quæ possunt, tunduntur, & cribrantur, & siccum reliquum in vino maceratur vna die. deinde aspalathum comburitur, & læuigatum aspergitur: & tunc mel decoctum admiscetur. et sic omnia in vnum diligenter commouentur: et in vase fictili reponuntur. Hæc antiqui, qui eis vtebantur. medicĩ quoq; illud in aliquas compositiones mittunt. Potest autem acriter et efficaciter relaxare.

De cinnamo.

A *De cinnamo.*

Cinnamũ sunt quasi ramuli & virgulæ, quę ab vna radice plures excrescunt rectæ, & minutæ, & non adeo longæ, & colore subrufæ, & extenso cortice, nõ rugoso: qui cortex vngue non facile abradit: nodulos plures & interualla habẽt, & in medio leues: & si frangant, quasi puluerem emittunt: odore oia vincentes. ferè. n. hęc maxima probatio cinnami est, q̃ est oium rerum odoratissimum: gustu vero & viribus est acre, & excalfactorium: & extẽsos stringit, & submordet: propter quod in multas compositiones mittitur: tamen in antidotis preciosum est valde.

De cucumere erratico.

Cucumer erraticus nascitur maxime in locis sabulosis: & est per omnia dulci cucumeri similis: sed pilosior, idest asperior: & multo breuior, & minor. radicem habet quidem vastam: quæ læuigata, & pro fomento imposita, ad dolorem, vel durities neruorum, & ad podagras facit: & siccata & rasa, & cribrata, omnia mala de corpore tollit.

De conyza.

Conyza est omnibus nota. cuius folia præ acrimonia sua viperas, & serpentes fugant, & ad morsus earum faciunt: sed & vuluæ longinqua vicia remediant.

B *De colchico.*

Colchicon vel ephemerum hanc ipsam herbam aliqui bulbum erraticum dicunt. effert autem florem album: deinde emittit quasi bulbi fructum in thyrsulo rubrum: radicem subrufam, & nigricantem, intrinsecus albam & mollem, dulcem, lacte plenam, quæ dicitur vicem fungi strangulatoris facere: & ferro præcisos sanare linita.

De clematide, vel vite alba.

Clematis. hanc aliqui vitem albam dicunt, flexibilem, subrufam, & quasi circunflexam. folia habet acria & exulcerantia: fructum vuæ similem. Phlegma deorsum deducit & purgat.

De cnico.

Cnicum thyrsos habet bene longos, spinosos, capitella & folia habentes oblonga, aspera, & vitiosa, & ipsa spinosa: florem quasi croceum: semen oblongum, & quasi angulosum, rubrum, & album: quod totum ventrem purgat: & phlegma, & choleram deponit: sed moderate tunditur semen eius: & expresso succo eius, datoq; in ptissana, aut in iure pulli, alumen, vel anisum, vel amygdalas miscent: & faciunt dysentericis magnum adiutorium drach. vi.

De corallo.

C Corallus est colore rubro, quasi arbustũ. Vires autem habet stypticas. vnde sanguinem excreantibus mire ꝓficit. *De cuculo. s. vua lupina.*

Cuculus græce einenon dicitur, alij stryehnon vocãt: & est herba facile nota. nascitur in hortis: ramos habet plures & diffusos, folia autem maiora & latiora: quæ facit grana rotunda & viridia primum, similia quasi granis vuæ: deinde quando maturauerint, nigra efficiuntur. & dicitur vua lupina. Vires igitur habet stringentes, & bene refrigerantes.

De cano.

Canũ optimũ habet, quod validissimũ est: & est cœruleũ. inuenitur. n. in metallis, in quibus cõflat, & q̃busdã littorib⁹ maris. Vires habet, verũ acriter stringẽtes, & quodã modo causticas.

De cornu cerui.

Cornu ceruium vires habet stringẽtes. vnde ad oẽ profluuium facit: sed & limat, & raditur, & in ouo in potum datur, & lubricos expellit. item si suffumigatur, viperas, & serpentes fugat.

De coagulo.

Coagulũ oẽ stringere & glutinare põt. vnde ad oẽ profluuiũ aptissimũ, & vtilissi mũ habet.

DE DICTAMNO.

D Dictamnum herba est mollis, quæ quasi ramos emittit rotundos, & oblongos, nodulos copiosos habentes: circa quos foliola excrescunt similia menthæ: sed exalbidiora, & angustiora: & in summis ramulis flosculum roseum. & in hoc ipso veluti semen nigrum, & similiastrũ: odore penè artemisiæ, sed suauiore, & gustu exlento, excalfacit eum amaritudine. Vires habet excalfacientes, & leuiter stringentes: & proprie tamen vrinam & menstrua prouocat: sed & fœtum mortuum expellit. & odore suo viperam et serpentes occidit.

De diphrige.

Diphriges est veluti fæx, quæ à cupro vero crescit: quod subinde calefacit: quod similiter vt calx viua vritur: quodq; primũ in Sole siccat, deinde coquitur. Potest igitur viscidissime stringere, et in modum niuis refrigerare. vnde optimum dicimus, quod gustu validissime stypticũ est, et similiter vt alumen exiccat.

De dryopteride.

Dryopteris filix est, quæ in arbore crescit: quod Græci polypodium vocant. per omnia iridi terrestri, et specie similis, et efficacia.

De dauco.

Daucum optimũ est creticum. hoc igitur radiculam habet oblongã, crassitudine digiti. thyr

sulum eadem longitudine:in quo summo flosculum exalbidum,& in medio semen,quasi pslo E
sum,magninidine milij.Est & aliud cuius semen oblongum videt̃,& cymino simile.Tertiũ vero,quod cymulam habet quasi coriandri.Verũ oẽ daucum vires habet acres,& excalfactorias: sic protinus ad gustum linguam remordet,& excalfacit.vrinam quoq; & menstrua prouocat: & partum dejcit:& ad tussem veterẽ,& ad omnia vitia thoracis,quæcũq; fuerint,idonee facit.

De dorycnio.

Dorynium,& alicacabũ aliqui dicunt,folia habet colore similia oliuæ,sed longiora,& aspera:florem habet album:& semen quasi orobi,& in folliculos:quod aliqui quasi amatorium describunt.Verum tota herba venenosa est.

De cridrio.

Cridrium radicula est plerunq; pusilli digiti: colore humaceo,idest terreo maxime penitus. cuius eligimus,quæ est sicca,& spissa,non vermiculosa,gustu excalfaciens. Vires habet acriter relaxantes:& maxime ad oculorum claritatem facit.

DE EVPHORBIO.

Euphorbium est lachryma arboris,quæ in Mauritania nascitur,& vt aliqui volunt,& in par
tibus Italiæ,quæ Galliæ adiacent.Optimum est ergo euphorbium,quod est recens,subalbidũ, F
& guttulis suis assimile minuto thuri,gustu exlento,linguam vehementer mordens,& excalfaciens.Potest autem purgãdo humores stringere,& calefacere aquaticos humores, prout sinapi Alexandrinum,quod est minus acutum & igneũ.Hydropicis maxime datur,& colicis omnibus,qui frigidi sunt.Ventres autem cholericos turbat:& sitim grauem facit,quia nimis exiccat.commiscebis autem ei petroselinum,aut anisum,aut cyminum.

De ebeno.

Ebenum genus ligni,quod in Aethiopia nascit̃:cuius optimũ est,quod est nigrũ,& æqualiter læue,simile sua lenitudine cõruo.est.n.aliud in India, qđ aliqua in se abiectitia babet subru- *al. cornu
sa.Verum melius est ad vsum medicinalem, quod prius diximus. Vires autem habet ad gustũ acres,& aliquatenus stypticas. vnde scobes illius in collyrijs miscent̃,& ad vulnera polyhęma.

De oliuæ lachryma,seu ebea.

Ebeas drachi,oliuæ lachryma est, & gũmi assimilatur. & sitr ab ipsa matrice oliuæ manat,& maxime in Aethiopia inuenirur. cuius est optimũ,quod est recẽs,mundum,pingue,rufum,gustu submordens.Vires autem babet vehementer excalfactorias,& ad oculorũ caliginem facit.

De elaterio. G

Elaterium succus est erratici cucumeris:quod hac ratione conficitur. Collectis quãpluribus cucumeribus prius,q̃ in plenam maturitatem veniãt,hos ipsos oẽs admordemus: & in colum mittimus,supposito alio vase,quod succũ exeipiat illorũ: & sic maxime illos supprimimus, vt nõ solum humorem exprimamus, sed etiam ipsius cucumeris quicquid est carnosum. Deinde sifieri potest,siccamus in patella fictili,nimisq; probatũ delimpidamus. Siquid aquosum est supernatat:& quod est admodum quasi fæculentum, in mortario læuigamus,& in pastillos redigimus.Aliqui etiam aquã miscent aut pluuialem,aut marinã: & rursus delimpidant. deinceps cætera similiter faciunt. Verũ optimum est elaterium ciruzaicum. hoc enim est candidissimũ, & leuissimum,& maximam habet amaritudinem,& gustu aliquatenus excalfacit,& saliuã euocat in modum veratri. Quod autem est quasi pallidũ, vel fuscum, & asperũ,& graue,peius est. Vires quoq; habet similes elleboro,vel etiam vastiores.Totum enim corpus promouet: sic & ventrem,& viscera depurgat, & vomitum suscitat: & si plus modo sumatur,venenũ esse dicit̃. Sed & adulteratur amylo,propter cãdorem,& læuitatem:Item cinere polinæ: Item farina orobi,vel succo ipsius radicis. Hæc tamen intelligũtur eo,ꝙ amaritudinis, & candoris,quod diximus aliquid amittat:& aliquid grauitudinis assumat: nec ad gustum sic excalfacit. H

De erificio.

Erificium herba est,quæ in summis montibus inuenitur:quę folia habet similia apio,& thyrsulum oblõgum.in cuius summo flosculum,quasi violaceũ habet:& semen in medio. radicem quoq; ad magnitudinem & valetudinem in specie cepæ oblongæ,& veluti ad vnum extũatæ: *al. eleuatæ
habetq; radices alias,quæ sic radiculas minutas è lateribus emittunt nigro cortice clausas.Hæc ipsa viribus est aconito similis & thapsiæ.Proprio gustu omnes illas probare deuita.

De helenio.

Helenion herba est omnibus nota.nam & in hortis nascitur:& est assimilis lapathio:folia habet asperiora & latiora,habet thyrsulum altum,in cuius summo flos est aureus: aliqui sine thyrsulo describunt.radicem habet bene olentem,vastam,subrufam,amaram.Huiusmodi igitur folia ex vino cocta & imposita renibus coxiosos emundant. Item succus florũ cum ruta tussientibus & ruptis prodest.vrinam quoq; & menstrua prouocat,& partum expellit.

De eruca.

Eruca omnibus est nota.Et habet vires excalfactorias,& diureticas:& coitum per suam virtutem ad venas portitat.

163

A *De edera.*

Edera nascit̃ in diuersis arboribus, parietibus vel petris, & terra: est oibus nota. Huius trita folia dysenterias remediãt. Itẽ trita & pro fomẽto et posita, ad cõbusta, & vulnera cãcerosa faciũt.

De elelisphaco.

Elelisphacos herba exalbida, vasta, & oblonga, virgam habet vastam, & quadratam: folia aliquatenus aspera, odore non insuaui: fructus in summis ramis quasi ormini syluani: nascitur locis asperis. Potest autem acriter stringere, propter quod ad dysentericos facit, & succus foliorũ eius denigrat, & vrinam prouocat.

De epithymo.

Epithymum est flos herbæ assimilis setæ, subuiridis, & nauseosus: qui ventrem temperat, & vomitum facit. Nam verus epithymi flos exalbidus est, & asper: & plurimũ in Pãphilia inuenitur. Choleram nigrã soluit tritũ drach. vi. aut cũ vino dulci, aut cũ melicrato: miscens & modicum salis, & his dabis qbus præcordia ab inflatione vexãtur, & hepaticis, & q suspiriũ patiunt.

De Erpillo, vel Serpyllo.

Serpyllum herba est, quæ in hortis seritur: & in campis saudis, & petrosis crescit. Iacẽs veluti
B repens ramulis, & oblongis foliolis densis, pusillis: odore suaui in modum sampsuchi: flosculũ habens in summo rubicundum. Inuenitur aliquando & stans. Potest igitur vrinam & mẽstrua prouocare. & in fomentationibus capitis phrenitícorum, & lethargicorũ aliqui illo vtuntur.

De erythrodano.

Erythrodanum rãmulos habet tenues, & quasi nodosos, folia ex interuallo, & iuxta singula veluti stellulas: fructum rotundum, viride, deinde rubicundũ, & ad maturitatẽ nigrũ: radiculã tenuem, pusillam, rubicundã, diureticã. Cuius vsus ad eadẽ proficit, ad quę alias diureticas herbas facere diximus. latos ramulos habet vi. vel. vij. tenues, & oblongos: folia quasi ex se pilosa, & styptica. vnde fronti imposita lachrymã oculorũ stringit. & cocta deinde et mãducata ad dysentericos facit.

De ebulo, & sabuco.

Ebulus & sabucus videntur quasi magnitudinem, & folia, et florem, et grana similia habere: & ferè easdem habere vires. Proprie tamen ebuli radix hydropicos, & inatur, & purgat: sed & ipsa folia cocta & manducata, ventris sunt purgatiua.

De erice.

Erice adsimilis hiricæ: sed multo breuior est, & acris valde. propter quod & comula illius ser
C pentes, & viperas fugat.

DE FICV.

Ficus fructus est arboris eiusdem vocabuli: quæ nimium comestę stomachũ cõburunt, ventrem deponunt, feruores nutriunt, sudorẽ prouocãt, sitim prohibẽt. Siccæ vero, quę caricæ vocantur, stomacho vtiles sunt, sitim operantur, & ventrẽ stringunt: faucibus, arterijs, renibus, & vesicæ vtiliter prosunt: & eos, qui spiritum tarde recipiunt, iuuãt. illos etiã, qui de lõga ægritudine colore pallidi videntur, meliorãt. hydropicis prosunt, thoracis sordiciẽ purgant. Decoctę vero cũ hyssopo et careno, potui ieiuno datæ, tussibus antiquis prosunt: et pulmonũ vitia mundant. Cũ aqua vero mulsa decoctæ, arterijs, et tonsillis tumentibus optimũ gargarismũ est. Duricies, et parotidas, et feruores soluunt sicut iris, et intra decoctæ imponantur. Crudæ quoq; similiter, nitro et sale permisto, duricies, et vulnerũ rheumatismũ emendant. In aceto coquãtur, et cum eodem succo permistæ coquantur, et imponantur. Impetigini et maculis vtiles sunt.

De fœniculo.

Fœniculũ est oibus notũ: de cuius radicibus contusis in pila lignea, vt betę succus exprimit. Idoneũ est ad multa medicinalia: et maxime ad vitia oculorũ, premitur. similiter et de semine,
D et de ramis illius adhuc viridibus. Verũ optimus est succus, qui de radicibus fit. leniter enim calefacit, et remollit.

De folio.

Folium folia sunt herbulæ, quæ in India nascitur locis humidissimis, et paludibus. colligunt autẽ hæc ipsa folia in aqua supernatantia. Verũ est optimũ, qđ pilosum et hasile est. notissimũ, et integrũ leue, exalbidũ viscide: suauiter redolens in modũ spicæ, et eundẽ odorẽ diu multũq; seruans, gustu subamarum. Potest autem vires habere similes, quas spicam habere diximus.

De fæcula.

Fæcula fæx est vini vel aceti, quæ coquitur et reponitur: cuius est efficacissima, quę est recentissima. mittitur autem in caustica.

De filice.

Filix herba est sine flore, sine fructu: ramulos habens longos, vastos, patulos, diffusos, et in specie alarum et pinnarum adapertos. vasta, extrinsecus nigra, penitus viridis: nascitur maxime in locis petrosis. Vires habet acres, et relaxantes, et aliquantulũ ventrem molliẽtes. et proprie tineas, et lumbricos expellit ex mulsa aqua potata.

De phu.

Phu herbæ genus est, quæ in Ponto nascitur: quæq; habet folia similia apij syluatici, thyrsum

rufum,mollem,cauum,leuem,ex interuallo nodos habentem: & flores maiores, q̃ narciſſi,cũ E
aliquo pallore purpuraſcentes:radiculam ſubrufam,vaſtitudine puſilli digiti,ex qua alię excre
ſcunt minores in ſe implicatæ:& quæ tota radix vires habet excalfactorias,& diureticas.

De fimo.

Fimus omnis efficaciſſime tumorem lenit,& veteres duricies remollit. Item podagricos in
acceſſionibus mitigat.Caninus fimus albus,tritus,cũ melle impoſitus, & tumores, & vulnera
delicate mundat. Aſininus autem cum aceto tritus, vel ſuccus eiuſdem,dentium dolorẽ tollit.

De felle.

Fel omne vires habet acres & thermãticas.vnde poteſt omnem ſordem de corpore abluere
& abſtergere.Item caligines,& cicatrices oculorum eximit.

DE GLAVCIO.

Glaucium ſuccus eſt herbæ eiuſdẽ nominis,humilis,et folioſæ:q̃ folia ſimilia ſunt papaueri.
naſcitur autẽ locis planis & humidis:hęc ipſa folia ſiccãt,& calido cinere opprimũt,vt ſic ſuccũ
remittant.Alij hanc herbã tantũmodo in olla noua addũt: & ſic ollã luto vndiq; circũliniunt,
& in furnũ feruẽtem mittunt.& ſic folijs maceratis ſuccum eorũ exprimunt, & ſiccatũ in Sole
in paſtillos redigunt.Alij ex aqua dulci coquunt,quouſq; aqua croci colorẽ habeat, & tunc co F
lant:& ſiſi ſiccant.Eſt autem optimũ glauciũ,quod recentiſſimũ,& tinctum croci colore,quaſi
ſimiliter inficiens croco mũdo:odore graui,& defruſtrato,guſtu amaro.Vires autem habet ſty
pticas.vnde reſolutum in aqua,& inunctũ prius,impetus lippitudinis, & lachrymas ſtringit.

De galbano.

Galbanum eſt lachryma naturaliter manans ex arbuſcula aſſimili ferulæ, quæ in Media na-
ſcitur.cuius lachrymam eligimus,quæ eſt mundiſſima & ſimilis ammoniaco.non vda,nec du-
ra,& q̃ minime aſtuloſa.Cuius vires hoc præſtant,quod & ammoniacum.

De git.

Git herba eſt,quæ in ſegetibus creſcit,habens ſemen nigrum, & minutum,& odore non in-
ſuaui,pluribus notum.Hæc igitur relaxare & calefacere poteſt.Si potetur,menſtrua & vrinam
prouocat,& lumbricos expellit:impoſita,tumores,& duricies ſoluit.

De galla.

Galla eſt quaſi nux parua,vel malũ arboris aſſimilis quercus.quarũ ſunt aliquę pcuſſę:aliquę
integræ,& extrinſecus aſpæ, q̃ ipſæ ſunt viſcidiores.Verũ ois galla vehemẽter ſtringit:eligim⁹
tñ q̃ ſunt nigriores,integræ,grauiores,& quodã modo pleniores, quas Græci cicidas appellãt. G

De fœnograeco.

Fœnumgræcum eſt omnibus notum. Vires autem habet leniter relaxantes.vnde ad omnẽ
rigorem,& tumorem idonee facit.

De glycyrhiza.

Glycyrhiza herba eſt,quæ folia habet actu pinguia & gummoſa circa virgulas oblongas:&
floſculum quaſi hyacinthi,fructiculũ magnitudine ſimilẽ pilulis:plãtæ radices quaſi buxeo co
lore oblõgas,& in oẽm partẽ diffuſas, in modũ viticularũ, ad guſtum dulces:ex quibus ſuccus
coquitur ſimilis glaucio.Nam habent vires ſuauiter relaxãtes,et cum dulcedine exhumectan-
tes.naſcitur autem locis glareoſis,et in campis. Vnde et ſitim ſedant,et renum, et veſicæ dolo-
rem mitigant.prouocant.n.vrinam et menſtrua. Et oẽm tumorem tunſæ et impoſitæ placant.

De gentiana.

Gentiana herba eſt aſſimilis coctæ lactucæ:folia quidem in gyro habet inciſa in ſpecie ſerrę,
et thyrſum oblongum,craſſitudine digiti,cauum,mollem,ab imo rubicũdum, ſemen in folio-
lis.radicem longam,ſimilem ariſtolochiæ:ſed nigriorem et lentiorẽ corticem.hęc igitur guſtũ
eſt amariſſima.Et habet vires acres,et excalfactorias,et relaxantes: et acrimonia,et amaritudi- H
ne ſua poteſt partum expellere:et omnem ſerpentem fugare: et aduerſus venenoſa prodeſſe.

De gladiolo.

Gladiolũ omnes nouerunt.huius igitur radix potata ex vino, et ad venerea percitat,et men
ſtrua prouocat.Item trita,et in modum fomenti poſita, ſurculos, et ſpinas de corpore extrahit.
etenim duricies diſſoluit,et euaporat.

De ge ſeu terra Samia.

Terra ſamia terra eſt naturalis,et genus cretæ:cuius optimã iudicamus,quę eſt lęuiſſima,can
didiſſima,mollis,et fragilis,et q̃ ſolaria oblõga habet,et linguæ applicata vehemẽter adhæret:
huiuſmodi quoq; eſt,quã florẽ aſterẽ appellamus.Facit autẽ terra ſamia ad ea, q̃ inſtãtius ſtrin-
gere volumus:ſic et cœliacis,et dyſentericis,et ad oẽ profluuium fortiter prodeſſe obſeruatur.

De gypſo.

Gypſum lapidis genus eſt,ſimile vitro: cuius optimũ eſt, quod venas habet latas, lucẽteſq;
et hac ratione paratur. In clibano miſſum, vt calx cãdidum fit. Vires habet,quas et terra ſamia,
et amplius ſtypticas,et refrigerantes fortiter.vnde illinitus fronti,ſanguinis fluxum reſtringit:
potatus vero,et dyſentericis,et cœliacis omne profluuium ſtatuit.

164

A *De ge ſeu terra ampelitide.*

Terra ampelitis,terra eſt & genus cretæ,colore nigra. cuius optimam dicimus quæ eſt nigerrima,ſplendida,leuis,& quæ ab humore cito reſoluitur, ſtringens valde,& denigrans. propter quod capillos inficit.ſed & in calliblephara mittitur.

De ge ſeu terra erethria.

Terra erethria gleba eſt rubicunda.cuius eſt optima quæ ſine ſabulo eſt & ſine lapillis. Vires habet valde ſtringentes,& efficacius quàm terra ſamia.

De ge ſeu terra chia.

Terra chia gleba eſt alba & lata,non valde candida.aufertur aliqñ & in patellis rotundis aut quadratis.& ipſa efficaciter ſtringens.ſed & cutem purgat,& extenuat,& ſplendidam facit.

De ge ſeu terra ſelinuſia.

Terra ſelinuſia vires habet quas & terra chia.& eſt optima quę eſt lucens,candidiſſima,ſplēdens,& quæ ab humore cito remadet.

De ge ſeu terra melina.

Terra melina eſt colore ſpodij,& dura valde.ad guſtum ſapore aluminis.& linguam exiccat.
B Eligimus autem quæ eſt melior,& recens,& quę ab humore cito reſoluitur,nec in ſe quicquam lapidoſitatis habet. hanc autem probationem in omni creta deſideramus. & hæc quoq;,prioribus illis ſimiliter proficit.

De ge ſeu terra cimolia.

Terra cimolia eſt aliqua candida,& ſpiſſa,& purpurea,velut pinguis.& melior videtur & ad tactum frigida.valde quoq; illinitur ad ignem ſacrum & combuſta. puſtulas.n.fieri prohibet.

DE HERBO.

Herbum naſcitur in lenticula,quod & ſeritur:& aliud pallidum,aliud ſubrufum.Vires habet acres,& diureticas valde.& ſi comedatur extra rõnem,caput grauat.vētrem ſoluit.p vrinā ſanguinem educit.boues ſaginat ſi decoctum detur.Fit aũt farina de illis quæ albiora ſunt, ita vt ſi aqua parum aſpergātur,& in patellis aſſentur,corium dimittāt,& ſic tundanť,& tenuiſſime cribellentur.ventrem vtiliter laxant.vrinam mouent. & colores malos emendant, ad menſuram trium cochleariorum cum melle vel vino data.vulnera quoq; ſiſt cum melle optime purgat & implet. lentigines vel maculas tollit.duriciē mamillarũ ſoluit. carbunculos ēt malignos ſanat. & contra canis & viperæ morſum vtiliter imponitur. cũ aceto vero acceptum vrinam mouet,
C tortionibus prodeſt.aqua vero vbi cocti fuerint pruritum prohibet, ſi totũ corpus inde laueť.

De herba ſauina.

Herba ſauina omnibus nota eſt inter vires acres & excalfactorias. propter quod & in vino potata partum expellit.& ſuper vrinam ſanguinem inducit.

De haſeg.

Haſceg,id eſt minium ſpecies haber duas.eſt enim vnum lene,& plus venuſtum & valde cæruleum.quod inueniri ſoler†{circa primitiā}, & quaſi radiculas foliorũ calamorũ, qui in Indiā naſcuntur.eſt & aliud quod maxime in Italia fit quādo†{purpura tingitur}. nam quod eſt ſpumoſum,& quaſi ſupernatat,& lateribus vaſorum illorũ adhæret,colligitur. & cum ipſa argyritide terra miſtum in ſimilitudine digitorum formatur, vel in pilulas ſiccatur.cuius eſt optimũ quod vehementiſſime cæruleo colore fulget ęqualiter,& fragile.Poteſt igitur ſiccare & refrigerare.vnde locis turgentibus & diſtenſis impoſitum cito emollit,& quaſi rugulas facit.

†al.iuxta mineram. * al.libya †al.ſulfur vritur

De huſtolige.

Huſtolex eſt quaſi collyrij genus ſubcæruleum.quod confringitur aliquatenus.huius ipſius ſunt genera duo.eſt enim quod foditur & in terra inuenitur. eſt quod potius reparatur ratione
D tali.Mortarium eſt cupreum cum piſtillo,& ſic læuigatur alumen liquidum, & ſal,vel nitrũ eiſdem ponderibus,ex aceto acerrimo.alij & aceti lutei vetuſtiſſimi duas partes cōmiſcent. & hęc lęuigant ęſtibus maximis & in Sole calidiſſimo,vſq; quo ſpiſſitudinem aliquam accipiat,& colorem cæruleum.deinde fingitur velut collyrium. Aliqui ex vrina infantis maſculi hoc faciũt. & fit aurificibus idoneum valde ad aurum glutinandum. Vires autem habet viſcide ſtringētes valde,& nimis cum magna exaſperatione.

DE IRIDE.

Iris ad ſimilitudinem iridis,quam in cœlo videmus, dicitur & hęc cognominata. quo modo enim illa plures & diſſimiles habet colores,ſic & hęc varios & differentes emittit flores. Aliqui enim purpurei ſunt, aliqui violacei. Verum folia ſunt ſimilia gladioli. ſed maiora & latiora & pinguiora.ramulos quoq; ipſos. ſimiliter radiculas nodoſas & duras,ſuauiter olentes in modũ violæ.quarũ optima eſt iris Illyrica & Macedonica.eſt enim ſpiſſiſſima,& breuis,& non fragilis,& ſubrufa,odore ſuauiſſima,& guſtu linguam viſcide excalefacit,& dum tunditur ſternutare facit.ab iſtis Africana laudatur. quæ eſt colore candidior, & guſtu amara.Verum ſi tempore relinquantur & quaſi ſeneſcant,fiunt quidem vermiculoſæ,ſed odore ſuauiores.Poſſunt igitur excalfacere leniter,& vulnera concaua replere.

De ibiſco.

De ibiſcho. B

Ibiſcus genus eſt herbæ ſimilis erraticæ maluæ, omnibus notum. cuius radix & tota quidem herba lenit. & efficaciter omnem duritiem & rigorem mollire & relaxare poteſt.

De iunipero.

Iuniperum fructus arbuſculæ rubicundus & dulcis, omnibus notus. cuius vires ſunt excalefactoriæ, & diureticæ, & ad digeſtionem facientes.

De ichthyocolla.

Ichthyocolla eſt aliqua quæ conficitur coctis ex aqua corticibus quorũdam piſciũ: eſt aliqua quæ ventriculus videtur eſſe piſcis. quæ in Ponto naſcitur. Verum omnis ichthyocolla ſtringere poteſt. vnde & cutem extendit, & ſplendidam facit.

De œnanthe, id eſt floribus labruſcæ.

Oenanthe flores ſunt vitis ſyluaticæ. qui ſolſtitio colliguntur, Idus viij. nam qui ante hunc diem vel poſt eum flos colligitur, infirmus eſt. Vires autem habet œnanthe bene refrigerantes, & ſtomacho præſtantes.

DE CHAMÆPITYÆ.

Chamæpitys ſpecies habet tres. eſt aũt quæ ramulos emittit oblongos & curuos in ſimilitudinem anchoræ, & fructiculũ: tenuem comulam: flores tenues, & aureo colore: ſemen nigrum, & odore plenum. Eſt & alia, quæ maſculus dicit̃, quę folia habet tenuiora, & quaſi piloſa: thyrſulum aſperum, tenuẽ, molliculũ, & ſubaureo colore. ſemen & ipſum pinũ redolens. Eſt & tertiũ, quod quaſi in terra ſerpit, folia habens ſimilia cardis, ſed quaſi pinguiora, veluti piloſa: floſculũ aurei coloris. & ipſa ſimiliter olens prioribus. Verum omnes vires habent acres & diureticas. F

De chamædaphne.

Chamædaphne folia habet quaſi laurus, ſed leuiora, tenuiora, & in extremo ſpinoſa, fructũ in ipſis folijs rotundum, & ſubrufum, & diureticum.

De chamælea.

Chamęlea ramulos habet oblongos, folia fortiora q̃ lapatij, in ſpeciẽ quaſi folijs oliuę, denſa, & tenuiora, & ſpinoſa, & guſtu mordentia. Tota herba ventrem purgat tepida attractione.

DE LEPIDE IDEST, SQVAMA.

Lepis colligitur quãdo maſſæ cupreæ diu multumq́ in igne calefactę & in aceto luteo extinctæ ſuper incudem atteruntur, vt lamulæ, & veluti ſpumellæ decidant. has igitur colligimus. & Græco nomine lepidas appellamus. quæ & ipſę viſcide ſtringere poſſunt. eligimus autem quæ ſunt vaſtiſſimæ, & colore ſubrufæ. G

De lycio.

Lycium ſuccus eſt arbuſculæ puſillæ & ſpinoſæ. cuius grana, & folia, & radices in vnum ex aqua dulci coquuntur. & diebus admodum quinq́ relinquuntur. & iterum coquuntur donec fæcis habeãt craſſitudinẽ. & ſic in vaſcula defunditur. maxime Ponticum tale eſt. aliqui diutius coquunt ſic, vt in glebam redigant. Verum eſt optimum lycium radicum. hæc enim gleba eſt extrinſecus nigricans, & intrinſecus ſubrufa, & aſſimilis aloe, guſtum babens amarum, & ſtypticum. Vnde adulteratur amurca, & abſinthij ſucco.

De laſere.

Laſer lacbryma eſt herbæ, quæ ſilphium appellatur. quæ in multis locis in ſpeciem & magnitudinem ferulæ creſcit. folia circa ſe habens maiora q̃ apij. ſemen ſimile. optimum eſt ergo laſer quod Cyrenaicum dicitur, hoc enim ſubrufum eſt, & perlucidum, & intus exalbidum, odore viſcidum, & ab humore cito reſoluitur, & ad guſtum cõfeſtim humorem prouocat. Vires autem habet acerrimas. vnde cum magnis vexationibus excalfacit.

De libyſtico. H

Libyſticũ ſemẽ eſt herbę eiuſdẽ vocabuli. acre, vtile ſtomacho, & excalefactoriũ, & ad digeſtionẽ valde vtile. pp quod ad inflatiõis potũ facit. & in antidotis, quę colicis proſunt, admiſcet.

De lauro.

Laurus omnibus nota arbor eſt. fructus illius eſt quẽ baccã lauri appellamus. Quæ bacca & tota arbor vires habet acriter calefacientes, euaporantes, & relaxantes. Lixiuium eius in cauſtica mittitur, & eſt ad vſum medicinæ efficaciſſimum. Quod eſt ex cinere quæ de quercu fit, non ſolum hominibus prodeſt, ſed & pecoribus. multis enim cauſis neceſſarium eſt in vulneribus. Sed & interioribus partibus vt potio datur. habet enim propriam rationem. quibus vero cauſis detur demonſtrabo. Pecora quibus pulmo tẽſione vexatur, & quibus venenata aliqua res per cibum obrepſerit, ex hac ratione liberantur. hac ratione multum & vulneribus præſtat.

De lixiuia.

Lixiuia vires habet ſtypticas & acres. inurit. n. & ex vulnerãdo inſtaurat. humectãtia vulnera exſtaurando & exuulnerando ſiccat. ideo vix cohęrẽtia vulnera, & fiſtulę, & his ſimilia quæ fuerint, lixiuia calida clyſterizãtur ſępe. facillime curam medicamẽti ſententia ad ſanitatẽ perducit. difficilia ad ſanandũ vulnera calloſa, longo tẽpore ſordida, quæ nullam medicamentorũ

virtutem

A virtutem pto longo tpe senserunt. vtile est lixiuia quotidie lauari. ex cuius virtute omnis limus & quæcunq; pto vetustate stupida facta sunt auferunt. si quotidie fiat, & post hoc deinde curari oportet sicut ipsa vulnera dictauerunt medicamẽtis aptis. virtus enim lixiuiæ non sanat, sed ad sanandũ vulnera disponit. hoc idem superius in interioribus fieri partibus dixi. Ex quo cinere lixiuia facta, cur'ue necessaria sit, & qui cinis, & q̃uo tẽperatus, impositus qd p̃stet vide. erenim ex sarmentis cinis, ex cinere lixiuia fit. dicenda enim est res acris & styptica, cũ tam solide curet, sed magis stringat. sed & ipse cinis in recẽtia vulnera in pfundũ positus sanguinẽ statuit à cursu. Ideoq; oibus pecoribus castratis cinis impositus prodest, oibusq; abscisis. De sarmẽtis tñ oliuæ cinis acerrimus est. & ex nucleo solo acrior est. & ex hoc lixiuia, vulnerũ cancerata aufert: ereni acriore lixiuia sordida vulnera lauanda sunt. Caprifici cinis omnibus superioribus acrior est.

De lentisco.

Lentiscus arbuscula est similis myrto: corticem in cyma subrubrũ habet, folijs pusillioribus. virtutis, est stypticæ. huius folia, aut extremitatem amaram, vel radicis corticẽ in aqua vehemẽter decoques, quousq; mellis habeat spissitudinem, & sic vteris. facit aũt eis qui sanguinem reijciunt. Ex posca frigida dato. ℈. v. vel. vi. & ad fluxum vẽtris, & ad dysentericos similiter oblatũ

B & ad veretri vitia tritum imponito. Fit aũt succus de folijs eius vel cymis contusis & expressis, similem in omnibus habens virtutẽ. Aqua, in qua folia eius fuerint decocta, si fracturas frequẽter fomentaueris, aiunt celerius solidari. facit & ad dentes se agitantes. si enim frequẽtius in ore teneat̃, stringuntur. Fit quoq; de semine eius oleum similibus causis necessariũ. Capillis cadentibus inunctum prodest, eo q calidam & stypticam habet virtutem. Nascitur vero in Chio insula. Vtile sanguinem reijciẽtibus & tussibus antiquis in potatione sumptũ. Prodest hæmoptoicis cum aqua frigida seu posca. tussientibus in mulsa calida. Est aũt stomacho optimum, & ructuosis, & fœtori oris prodest manducatum. Pilos ẽt qui iam in oculis nascuntur contrarij acu vel graphio calefacto optime colligat. Gingiuas tumentes impositum emendat & sanat.

De lenticula.

Lenticula herbæ semen est, quod fertur locis sabulosis, lapillosis, & tostis. quæ si sæpius fuerit comesta non cocta, inducit caliginem turbãdo. excoriata vero & decocta in acero, ventrem stringit. podagricis cum polline mista præstat medelam, cum melle autem vulnera purgat & glutinat. in aceto posita cocta & imposita, durities & scrofas emollit. Oculorum doloribus vel rumoribus optimum adiutorium est. Si cum cydonio in aqua cœlesti fuerit decocta, & oleo ro

C saceo admista, veretri vitia emendat. Et si melle adiecto ponatur in succo maligranati, sanat. & ad vesicas, & ad ignem sacrum, & perniones, simili modo decoctum imponito.

De lupinis.

Lupinus herbæ fructus est, quæ seritur omnibus prouincijs. Virtus eorum est calida. nutriũt corpus. sunt in digestibiles, & ventrem temperant si cocti manducent̃. Aqua vero vbi cocti fuerint cũ ruta & pipere, modice potui data spleniticis prodest. scabiei maculis vel feruoribus apta; optima fomentatio est. cum aceto vero in modum cataplasmatis impositus scrofas, vstiones, & malignos humores accipit. Farina vero eorum cum marrubio pari pondere in vmbilico imposita lumbricos expellit. radix eorum in aqua decocta, & potu data vrinam mouet.

De lipsianis.

Lipsiani comesti lupinis minores, sed virtute sifes. tñ optimi sunt q maiores sunt. nã possunt acriter relaxare. & sua amaritudine non solum lumbricos occidere, sed & partum expellere.

De lapathio.

Lapathium herba est oibus nota. & in uiscatiuum esse dicit̃. Huius igit̃ radix, & radicis cortex intus, ex aceto vel alumine liquido, omnem maculã à sudore factam infricata in balneo tollit.

D

De lilio.

Lilium omnes nouerunt. Cuius vires possunt durities neruorum remollire: & ipsa folia cocta & imposita ad combusta proficere. sed & potata, aut ipsum semen menstrua prouocat. partum deijcit. & ad serpentis morsum facit.

De ladano.

Ladanum hac ratione colligitur, Funiculi ligati circa ederam distrahuntur, & sic quicquid illis glutinosum in modum sordis adhęrer, abraditur, & in glebulas expansas redigitur. Aliquando etiam genibus & fœminibus caprarum, quæ edera vescuntur adhęrens, hoc ipsum ladanum inuenitur, & similiter abraditur hoc totum. Verum est optimum quod oler, & quod est subuiride, & pingue, & resinosum, sine vllo sabulo. maxime tamen in Cypro colligit̃. quod enim à Cilicia vel Arabia affertur, infirmum est. Vires autem habet ladanum acres, & excalfactorias, & relaxantes. propter quod in malagmata & in emplastra mittitur. & ad tussem veterem facit. Item capillos fluentes cum oleo myrtino continet.

De lonchitide.

Lonchitis folia habet rubicunda. florem nigrũ, assimilem personis comœdorum, quorũ orificia patent. semẽ album, oblongũ in specie lancearum. radicem quasi dauci, similiter diureticã.

E

De lathyride.

Lathyris nascitur circa aquam & ipsa, à qua foliola habentur pusilla rotundula: flosculũ exalbidum. tota herba est acris, diuretica, acuta. thyrsum habet oblongum. vastitudine digiti, cauũ. & in summo quasi ramulos diffusos, folia longa. fructiculum in summis ramis triangularem, & penè subrotundum, quasi capparis. in quo sunt tria granula rotunda, & interstrata tenui veluti membranula. Quorum septena vel nõuena ventrem viscide purgant, aqua frigida superbibita. quæ choleram rubram & phlegma deponunt. * al. octona

De linozostide: vel mercuriali herba.

Linozostis folia habet quasi ocimum. thyrsulos binis nodulis & densis & pluribus cauos. fructum fœmina quæ dicitur, habet copiosum, & quasi racemosum. quæ deinde masculus, pusillum, & rotundum, combinatum quasi testiculos, folijs ipsis adhærentem. Verum vtrunq; ventrem soluit, similiter & phlegma & humores calefaciendo deponit. & quasi olus decoctũ manducatur. & succus idem & ius bibitur.

De lapide hæmatite,

Lapis hæmatites est naturalis qui ab Aegypto, & India, & Hispania affertur. durus est extrinsecus, & lenis, & veluti colore liuidus intus, deinde sanguineus. cuius maxime idoneum iudicamus qui tritus in cote ex aliquo humore in modum sanguinis inficitur. Verum potest viscide stringere, & tamen sine magna acrimonia. F

De lapide schisto.

Lapis schistus colore fusco est, aliqua in se ostendens subrufa, oblongus. & spinas habẽs directas prout alumen scissum. hunc quoq; optimũ iudicamus, qui & ipse viscide stringere potest.

De lapide asio.

Lapis asius in Alexandria tantummodo inuenitur. Cuius est optimus ad vsus medicinæ, qui est colore candidus, fragilis, leuis in modum pumicis, & veluti puluis in manibus insidens. effectu autem viscide relaxare potest. aliquid enim salsuginis & nitrosi saporis ostẽdit. vnde & corpora quæ in eo sepeliuntur, tempore consumit. quapropter Græci sarcophagon appellant.

De lapide pyrite.

Lapis pyrites est purissimus & grauissimus, colore æris. & si ferro percutiat̃, scintillã & ignẽ mittit. Vires habet acres, & ad similitudinem cadmiæ, & proprie ad oculorum claritatem.

De lapide magnete.

Lapis magnes inuenitur circa littus Oceani, colore cœruleo, qui probatur. hic quoq; ferrum ad se trahit & tenet. Vires autem & purgatorias habet. propter quod hydropicis in potu datur, & omnem humorem per ventrem eministrat. G

De lapide gagate.

Lapis gagates colligitur in Lycia, circa ripam fluminis quod Gages appellatur: & est colore niger, & aridus, & quasi latus, leuis valde. cuius est melior qui ad lucernam accenditur facile, & odorem asphalti habet. Potest aũt remissus ex aqua dentes qui agitanť restringere & stabilire.

De lapide thracia.

Lapis thracias est niger quasi calculus. nascitur in Scythia in amne quodam, qui Pontus dicitur. Vires easdem habet, quas gagates: & dicitur accendi ab aqua, & extingui ab oleo.

De lapide quadrato.

Lapis quadratus in Aegypto inuenitur, & est exalbidus. Vires habet viscidas & stringentes. vnde conceptum vitare dicitur. inuenitur & in Aethiopia.

De lapide phrygio.

Lapis phrygius in Phrygia inuenitur. cuius melior est qui est pallidior, & aliquatenus grauis. Hic eo ꝙ nimium stringit, & exulcerare solet. H

De lapide galactite.

Lapis galactites est quasi cinereus, & dulcis ad gustum, & humorem facit quasi lacteum. leniter stringens. propter quod ad lachrymam oculorum facit.

De lapide melitite.

Lapis melitites per omnia priori similis. Sed hic spernitur, ꝙ dulciorem humorem emittit.

De lapide morochtho.

Lapis morochthus in Aegypto inueniť. & ẽ pallidior. Vires hẽt & ipse efficaciter stringẽtes.

De lapide phlogino.

Lapis phloginus & ipse in Aegypto inuenitur. aureo vel flammeo colore. Illinitus senium facere dicitur.

De lapide crystallo.

Lapis crystallus est limpidus, & plucidus colore. Vires hẽt stringentes. & lac, puocare diciť.

De lapide thyite.

Lapis thytes, quẽ vidimus, in Aethiopia colligitur, colore subuiridis, et ab humore remissus. Habet vires acriter mordentes. propter quod caliginem & cicatrices oculorum extenuat:

De lapide

166

A *De lapide batrachide.*

Lapis batrachides ab Aegypto affert. colore ranæ rubræ. Vires habet lenientes & relaxātes.

De lapide smiride.

Lapis smiris potest viscide stringere, & penè nimie. propter quod in caustica mittitur.

De lapide misye.

Lapis misy prout chalcis & ipse in Cypro insula inuenitur & in eisdem metallis. similiter & glebula est. & aurora fulgens, ac fragilis. Cuius fragmenta sunt super minuta, & in modum sabuli. optimum autem misy dicimus quod in aginem colorem maxime splendet, & dum leguigatur mollis sentitur, & æqualiter fulget. qui est idoneus non est pallidus. & æqualem tractamus, & aqua tantum cito denigratur. Verum effectu videtur exuperare chalcitin.

DE MELLE.

Mel succus est roris cœlestis, qui ab apibus colligitur. cuius sunt genera duo. vnum quod in cupilliones ab apibus quæ sunt oblongæ colligitur. aliud est quod sub terra inuenitur, & atticū appellatur, quod variolæ & lanuginosæ & fortiores apes reponunt. & habetur melius ad claritatem faciei & oculorum. vtriusq; virtus est calida. Solum enim mel quasi compositionem in se B habet. quia ex multarum flore vel succo herbarum colligitur. Propter quod omnibus valetudinibus pro occursu citato prodesse potest. ideo omnibus antidotis commiscetur. vulnerum fortitiem adhibitus comedit adiuncto sale. illinitur extrinsecus faucibus exiccatis. deducendo humores aperit. mel solum fastidium tollit, orexin facit, nauseam prohibet. vnde pulmoni & interioribus omnibus per totum leniendo medetur, atq; ea relaxat.

De myrrha.

Myrrha lachryma est arboris eiusdem nominis, maxime in Arabia inuenitur. quę aliquo loco incisa, hanc ipsam lachrymam emittit. est ergo optima myrrha quæ est mundissima, & tacta qdem aspera, & arida, & fragilis, & leuis, & glebulis pusillis, extrinsecus vno colore, intrinsecus deinde subrufa, & veluti venulas habens albicantes, odore suaui, gustu amara, & excalfaciens. hæc igitur in montibus inuenitur. Colligitur autem altera myrrha in planis, quæ & ipsa est melior & pinguior. quam exprimere in liquorem solent. Quod est illius quasi liquidissimum, in vascula reponitur, & Græci myrrham stacten appellant. Verum est omnis myrrha styptica, & acris, & excalfactoria. huius itaq; effectus vehementer commouere potest.

De mandragora.

C Mandragora herba est pluribus nota. sic & aliqui herbam ipsam appollinarem appellant. Huius ergo succus colligitur, folijs ipsius herbæ penitus & improbe excisis, vt quasi concauus locus earum relinquatur. aut ipsam radicem prout panacis, aut mala eius vel totam radicem in pila rundunt. & sic omnis illius succus organo exprimitur quod græce mandragorochylon appellamus. Vires autem habet refrigerantes, & hac ipsa ratione stringentes. sed & grauem marcorem facere potest. vnde & somnifera creditur. compescit autem dolores & vigilias.

De molybdena.

Molybdęna ē quasi stercus auri et argēti. est & alia q̄ fodiť in Corintho. Verū optima est q̄ est colore quē diximus, nō lapidosa, fragilis, splēdida. Vires quoq; habet assimiles spumæ argēti.

De malo granato.

Malum granatum quod gręce rhoea diciť, fructus est arboris eiusdē vocabuli. qui recens & maturus manducať sine suo cortice, qui malicorium vel sidia diciť. & cum aliqua dulcedine sui ventrē stringit. et stomachū erigit. magis t̄n stringit quod est subacidū. Cuius ipsius flos cytinus diciť. Vehementissime stypticus est & efficacissime stringit. vnde dysentericos sanat. & vulnera recentia glutinat. Eadem & cortex illius pręstat, quem malicorium diximus nominari.

D *De medulla.*

Medulla quidem omnis leniter mollire & relaxare duritiem & tumores potest. Veruntamen efficacissima videtur ceruina. sequenter vitulina. Inde caprina numeratur.

De menta.

Menta herba est quam omnes nouerunt. quæ est apta stomacho valde. valde sanguinis abūdantiam stringit. & capitis dolorem sedat. Item singultus, & nimios vomitus reprimit. & conceptum vetare dicitur.

De mastiche.

Mastiche genus est resinæ, quæ in modum gummi ab abore manat, quæ schinus dicitur. & in Chio insula nascitur, locis asperis & petrosis: est ergo mastiche aliqua albida. verum optima est quæ candidissima & perlucida. & quæ dum maturatur, aliquatenus mollescit. Vires autem habet euaporantes, & cum suaui euaporatione laxantes. Adulteratur resina à cypresso, & à pino. sed ista odore sui deprehenduntur.

De marrubio.

Marrubium herba est, q̄ ramulos emittit oblongos vel minutos tres aut quatuor, circa quos folia mollia, & exalbida, quasi rotunda. flosculum rufum & assimilem pulegio. nascitur in campis

pis ſaxdis & petroſis: & eſt optimum crericum. Vires autem habet acres. & efficaciter relaxantes. E vnde ſuccus illius cum melle ad tuſſim facit. & in partibus neruoſis optimum eſt.

De myrta.

Myrta genus eſt herbę lignoſæ: duobus generibus eſt, & nigra, & alba; vtraq; eſt oībus nota. Vires habet ſtypticas valde. & nigra tñ illa ſtringit potentius. vnde & ſanguinem excreantibus remedium eſt, & dyſentericis, & omne ꝓfluuium ſtringit. Eius vero nigrę, quæ in montuoſis locis naſcitur grana ſicca, vel viridia cōmanducanda offeruntᷓ his, q ſanguinē reijciunt. & ui*ſcidę *al. veſicæ tædia ſuſtinent. ſtomacho eſt conueniens. vrinam mouet. & ſcorpionū morſibus prodeſt ſi imponatur, aut potui detur, aut locus q tactus fuerit ex eadē cataplaſmetur. & viridis myrta ſimiliter operatᷓ. Coctura eius cū vino miſta capillos tingit. & ex vino decocta, & in modū cataplaſmatis impoſita, vulnera ſanat. cum polline tritici immiſta, tumores oculorum cōpeſcit. & ęgylopibus vtiliter facit. grana etiam contuſa, & expreſſa faciunt. Et ideo parū decoqui expedit ne aceſcat. & vaſe piceo reſeruatur. Facit aūt contra ebrietatem, & furfures capitis. & vulnera curat ſi frequenter inde lauentur. & capillis fluentibus prodeſt. Fit etiam oleū de folijs eius contuſis, & in oleo diu decoctis, quod in incuruationibus prodeſt. & articulis vel fracturis vtiliter imponitur. ſed & maculas perfricatum emendat. aures prurientes curat, ſed tepefactū immittatᷓ. Ipſa F folia trita cum aqua impoſita vulnerū rheumatiſmum ſanant, vel locis fluentibus proſunt. fluxum ventris emendant. & ignem ſacrum, vel tumores teſtium curant. ſicca autem & cribrata, panaritijs, & locis vrentibus proſunt. cōmiſta aūt folia eius tenuem cum ceroto ignem ſacrum curant. folia eius trita, penſus piperis medietate, acetum quantum ſufficit maſculus proſunt.

De meu.

Meu radiculæ ſunt herbæ aſſimilis ā*niſi, quę radices inueniuntur in omnem partem expor- *al. anethi rectæ, tenues, oblongæ, ſuauiter olentes, & guſtu linguam excalfacientes. naſcitur maxime in Macedonia. Vires habet ipſa radix relaxantes. vnde potata omnem rigorem veſicæ, & renū remollit: & inflationes diſſipat. Item vrinam, & menſtrua prouocat.

De malabathro.

Malabathrum qui putant eſſe folium ſpicę, falluntur. licet autem ſit ſimilis odore, tñ certe alterius eſt naturæ. Inuenitur aūt ſupernatans quibuſdam paludibus in India in ſpecie folliorum: & ſic habetur leuis: lino trahitur & ſiccatur. Eſt ergo optimum, quod eſt recentiſſimum, odoratiſſimum, tenue, integrum, nigricans, guſtu non ſalſum, ſed potius picem referēs. Poteſt autem eadem præſtaræ, quę ſpica. & eaſdem vires habet, quas & cætera aromata habere diximus. G

De marubiaſtro.

Marubiaſtrum eſt ſubſimile marrubio, & facile notū. cuius vires faciūt ad ſerpētū morſus, & ad ſuſpirioſos. Itē ſtrucinas. i. ſcrofulas vel hęmorrhoidas cæcas diſſoluit; & mēſtrua prouocat.

De millefolio.

Millefolium thyrſum haber ex vna radice mollem, & ſubrufum, & quaſi manu lineatum: folia quaſi fœniculi: quæ vulnera glutinant, & ſine tumore cuſtodiunt.

De myrice.

Myrice fructiculū affert mollem, fragilem, & veluti florem. in Aegypto qdem, ſimilē gallæ. Huius igitur ſuccus, & aqua in qua fuerit coctus, pediculos occidit, & culices, & pulices fugat.

De moro.

Morus arbor eſt ſpinoſa, q̄ affert mora ſimilia rubo: ſed & fortiora, & albidiora: q̄ & vētrem laxant: & digeſtionem faciunt. Succus eorū cum melle & careno, vel vino auſtero pari mēſura ꝑmiſtus, & ad ſpiſſitudinē mellis decoctus, ſynāche laborātes curat. In ſole in vaſe ęneo poſitus vehemētior erit. & ideo vulnera & attritiones curat, vel putredines. Sed, vt ſupradictū eſt, ſynanchen cū tumore veniētē emēdat. Si cū alumine ſciſſo, vel galla, croco, & pauco myrrhæ cōmiſceatᷓ, nō ſolū his rebus ꝓdeſt, ſed & vitia oris abſtergit. Cortex radicū eius in aqua decocta, in potione data, ventrē ſoluit, & lumbricos eijcit. folia eius quoq; trita & impoſita, in igne combuſtum ſanant. H

De morus ſyluaticis.

Mora vero ſyluatica, ratione quæ de rubro colligitur, ſtringunt fortiter. & ſynanchicos melius curant. Succus eorum, vel alicuius rubi ſuccus cum melle æquali menſura coquatur ad tertias, & ſic gargarizetur frequentius. ſi enim bibatur, ventrem ſtringit apte.

DE NEPITA.

Nepita eſt omnibus nota. cuius ſunt ſpecies tres. eſt enim quæ folia ſimilia ocimo habet, & eſt, quæ pulegio aſſimilatur. eſt quæ mentæ habet ſpeciē. Verum omnia folia guſtu ſunt acria, & excalfactoria valde ſunt. Igitur coxioſis genere ſinapiſmi prodeſt: & regium morbum emendat: & lumbricos, & tineas, & partum, expellit: & vermes in auribus occidit.

De narciſſo.

Narciſſus thyrſum habet oblongū, folia quaſi porri, ſed breuiora, & plena: florem album inter croceum, aliquando purpureum: fructum quaſi quaſdam mēbranas nigrū, oblongū: radicē quaſi bulbi, quæ maculas in faciem tollit, & ſuppurationē ponit, & intumeſcere non permittit.

De

A *De nascaphtho.*

Nascaphtum affertur ab India,& est quasi cortex elamulæ,non odoratus,& viscide excalefa
ciens.propter quod & in antidotis excalefactorijs mittitur.

DE OPIO.

Opium succus est quodam modo erratici papaueris.quod sic colligi solet, postmodum cum
hoc ipsum papauer flores suos amittit,& ampullulę succrescunt virides & tenerę,harum ipsarũ
capitella homines scalpello acuto leniter abscindunt sic, vt intrinsecus non lædãt,& deinceps
in gyrum scarificant.& sic lacticulũ quod promanat digito conterunt.& in conchulis reponũt,
& siccant.Meconium aũt fit contritis in vnũ folijs & ampullis viridis papaueris. Verum succus
organo pressus & siccatus in pastillos redigiť:& meconium appellatur.Erit ergo optimũ quod
est odore grauissimũ,& colore subrufum,& gustu amarissimum,& quod humorem quo resol-
uitur q̃ citissime candidũ facit,& accensum splendidam & aliquatenus durantem flãmam emit-
tit,& rursum extinctum pristinum odorem reseruat.maxime hispanum tale inueniť. Adultera-
tur autem & lentis & lupinorum farina:sed & gũmi nigro,& lactucæ erraticæ succo:item glau-
cio.Sed & adulteratum quod est sic intelligimus eo, ꝙ non omnia coeant quę synceritatem il-
B lius comprobate diximus.Potest autem syncerum opium lachrymam stringere collyrijs admi-
stum.habet & circumlinitum refrigerare.& auricularum dolorem, & totum corporis languo-
rem mitigare,illa videlicet ratione,qua etiam somnum facere dicimus.

De omphace.

Omphax succus est de radice moræ syluaticæ,& immaturæ vuæ.qui expressus siccatur in so-
le.& in pastillis latis vsquequo fieri potest formatur. & sic reponitur. Optimum est illud quod
est colore rubido,& fragile pistillo,& gustu styptico valde,& linguam submordens. Vnde po-
tenter stringit.& omne profluuium confestim tenet.

De opopanace.

Opopanax succus est herbæ,quæ panax dicitur,simillimæ per omnia ferulæ:quę nascitur in
Capadocia,Africa,& Macedonia,locis asperis & lapidosis. Colligitur ergo hic ipse succus hac
ratione, Medijs æstatibus terra quæ est circa radicem & herbã foditur & cauatur: deinde folijs
ipsius sternitur, & sic ipsa radix & ferula in oblongum & in gyrũ inciditur. postq̃ humor la-
cteus emanat,& in folia supposita defluit,& siccať: quasi exalbidę myrtę colorem accipit. Ergo
optimus est opopanax qui ab Africa affertur.hic est extrinsecus veluti crocatus, intrinsecus la-
C cteus,mundus,odore graui equidem viscide.Potest igitur opopanax & laxare,& calefacere,&
mollire stricturas & durities.fugare viperas & omnem serpentum accessum.

De opobalsamo.

Opobalsamum lachryma est arboris,quam balsamũ appellamus,similis malo granato,ramo
sæ,ramis tenuibus & exalbidis,qui xylobalsamum dicuntur. quę folia habet similia erucę.hæc
ipsa arbori in India tantũmodo crescit,& fructum affert aliquatenus oblongum,circa medium
vastiorem,& quasi ventrosum,ad capitula vtraq̃ subito deductum,rubicundũ valde,grauem,
& plenum:& si frangať,mollem:& si masticeť,similiter vt piper mordentẽ,& suauiter redolen-
rem,quem carpobalsamũ dicimus.Huius ergo arboris lachryma colligitur vere vsq̃ ad autum-
num.Inciditur aũt ipse truncus in aliquot locis, & ipsi ramuli, & sic vascula supponuntť quæ la-
chrymam fluentem excipiant. Quod ipsum aliquot coloribus videť. Verum est optimũ,quod
recens,& syncerum,& exalbidum est,& austerum,& odore graui,& acuto,& nõ acri,& quod
aliqua lenitudine linguam submordet.Sequens est quod est colore subrufo: & quasi glutinum
se distillat à digito.leue ẽt, aspectuq̃ gratum. Tertium autem,quod est tenue valde,& perluci-
dum. Omne aũt opobalsamum quod vetustatem accipit, fit subrubrum & terrestre & siccum.
D Verum optimum est syncerum,quod q̃n aquæ mundæ instillať,non protinus diffundiť, sed ma
gis subsidet,postmodum totam aquam exalbidam facit.lacti autem admistũ,in caseum illud ad
stringit vt coagulum.Item vestimento albo aut mundo instillatum, maculam non facit. Quod
enim syncerum est,in summa aqua diffunditur & supernatat,& prout oleum quasi pilulas ostẽ-
dit.nã vires habet aliquatenus acriores,quę viscide excalfacere & relaxare efficaciter possunt.

De oleo.

Oleum vetus optimum.est quod cũ bona pinguedine perlucet.odore & gustu simile vetu-
sto pinguamini. Vires autem habet excalfactorias, quæ penitus relaxant. Sed & ad caliginem
oculorum facit,si fuerit de pluribus annis.& ad diuturna & indurata vitia neruorũ. in cibis ve-
ro admistum omnibus conuenit.& lenitiẽ stomacho & ventri reddit.& si qua strictura aut vul-
neratio intrinsecus facta est,leniendo relaxat.Accepta rosa refrigerans inuenitur.Nardo deco-
ctum,metasyncreticam virtutem habere incipit. Chamæmelo vero,indem metasyncreticũ esse
videtur.Cum bacca lauri decoctum, plus q̃ oportet thermanticum esse certum est. Semini lenti
sci mistum,sicut rosaceum per longum tempus stypticam virtutem affert. Mastiche admistum,
collericum esse videtur. Anethum illic per tempus madefactum,thermanticum comprobatur.
Mala cydonia illic per tempora madefacta, paregoricum vel stypticum aliquantum inueniri,

faciunt.

faciunt. Cucumeris agrestis radice admista & decocta, catharticã, & thermanticã habet virtu- E
tem. & quidem proprie attritis inunctio facit. Iridi admistum, pluribus valetudinibus prodest.

De ouo.

Ouum partus gallinæ est, quod oẽs nouerunt: effectũ habet duplicem. Si semicoctum biba-
tur, virtutẽ stomacho pbet, & non pmittit corpus debilitari, eo q naturæ sit animantis. lenit.n.
oia, quia leuem vicem habet. Crudum aũt potatum, raucos emendat. lachryma quoq; tepida in
oculis dolentibus inuncta salutem restituet. Vitellus vero eius extrinsecus in aliqua parte cor-
poris illinitus, paregoricus, vel stypticus inuenitur. Coctum vero in aceto vt sit perdurum, dy-
sentericis prodest. virtute aũt sua cibi & potus vicem pstat. Si crudum bibatur sitim prohibet.

De ocimo.

Ocimum herba est omnibus nota. vires habet acriter excalfacientes, & relaxantes, & vri-
nam prouocantes.

De origano.

Origanum & ipsum omnibus notum est. & habet vires acres, & excalfactorias, & relaxãtes,
& euaporantes. vnde & suspiriosis, & tussientibus prodest. & serpentes fugat. item biles detra-
hit. ventrem detrahit. sed vrinam & menstrua prouocat. F

De orobo.

Orobũ oẽs nouerunt. huius igiť farina cum melle vulnera purgat. & maculas tollit, & aliena
tiones tenet. ipse aũt orobus manducatus, caput replet & ventrem. & sanguinem p vrinam pro
uocat. & est optimus atticus. Est.n. colore violaceo. effectu viscide sistens. & in modum cani.

DE PONITIO.

Ponitiũ hac ratione conficitur. Chalcitidis partes duæ, & cani vna, in mortario leuiganť ęstu
calidissimo, infuso subinde feruente & acerrimo aceto. & hoc fieri habet donec res rubro colo-
re apparent. Habet igitur poninum vires quas chalcits equidem vastiores.

De pipere.

Piper fructus est arboris quæ in India nascitur. quod qñ primum crescit, oblongum & rotun
dum apparet, & longo piperi assimilatur. quod ex minutis & qpluribus granulis veluti consti-
patis constat. & quæ tempore ipso accrescunt & dissipantur. maturata.n. & nigra facta, nigrũ pi
per dicuntur. eligimus.n. longum piper, quod qñ frangitur, strictissime granula sua coniuncta
habet, & circa suam veluti medullam cohęrentia. quodq; gustum viscide mordet & calefacit. al
bum deinde, quod sine ruga sit candidissimum, graue, & non minutũ, & ad gustum simile lon- G
go. Item nigrum, quod pręter colorem in reliquis sit simile albo. potest autem omne piper syn-
cere stringere, & excalfacere, & rotũ corpus vehementer commouere. Sed adulteratur longũ
qdem, sinapi & gummi formatis in specie piperis longi. & album deinde læuigatur cũ spuma
argenti, & excuditur in pilulas eiusdem magnitudinis redactum: item nigrum his ipsis pilulis
de nigratis, sed et leue, et cauum, et farinosum piper est, et lapillulis admistum.

De pompholyge.

Pompholyx est quasi flos spodij. simul aũt vtraq; colliguntť circa metalla vbi æs, et cuprũ, et
argentum conflatť. Verum pompholyx prout leuissima fuligo in ipsis cameris inueniť: spodiũ
circa parietes. et adulterať stellis siccis tenuibus cõbustis. item cãnis quibuslibet. sed fiunt fusci-
diora et non æqualiter lęuia. est.n. optima pompholyx, quę est leuissima, et cãdidissima, et ad ta-
ctum nullã habẽs asperitatem. easdem.n. et spodiũ vires habet, stypticas, et q̃ siccare possunt.

De purpurisso.

Purpurissimum quod et fucum aliqui dicunt, glebulæ sunt quadratæ et pusillæ in modum
tesellarum. quæ ab infectoribus tinguntur colore roseo. tale est maxime canusinum. sequẽs pu-
teolanum. vires habet aliquantulum stypticas. H

De pyrethro.

Pyrethrum radix est oblonga, colore fuscior, intus exalbida, crassitudine digiti pusilli. gustu
excalfaciens vehementer, et salituam copiosam prouocans. cuius optima est quæ est recens. po-
test autem efficaciter relaxare, et calefacere acriter.

De pumice.

Pumex lapidis est genus, qui in littoribus maris inuenitur, quiq; assidue à fluctibus illisus fit
leuissimus et exalbidus, et vndiq; concauus in similitudinem spongiæ. Facit ergo pumex ad
dentifricia. et scriptores pennas vel calamos sibi in eisdem temperantes bene scribunt. et mitti-
tur hæc ipsa pumex in malagmata. abradit autem, et sua aspetitudine læuigat.

De pulegio.

Pulegiũ herba est oĩbus nota. q̃ cum aliqua acrimonia excalfacit. et est diureticũ valde. sed et
menstrua prouocat. et partũ expellit. et olim tussiẽtibus prodest. et odor eius nauseã prohibet.

De propoli.

Propolis circa fauos et circa aluearia apũ inueniť. et est quasi genus ceræ. cuius eligimus quæ
est colore subrubra, odore melleo, est aũt quasi mum. Vires habet similes ceræ, sed efficaciores.

A *De psyllio.*

Psyllii semen est herbæ nigrū, & minutū, pulicis magnitudine, vnde et cognominatū videt: herba tota assimilis fœno, longa, & angusta, & calamū minutū, & oblongū habet: à quo medio incipit quasi spicula oblōga, in qua ipsum semē inuenit: quod efficaciter refrigerare et stringere pōt. vnde oculis lacrymantibus cito pdest. Itē dysentericos, & podagricos remediat: & capitis dolorē ex aqua leuigatum, & in fronte linitū confestim sedat: & hæc ipsa herba pulicaris dicit.

De plantagine.

Plantago similiter herba est. Et huius succus & folia efficaciter refrigerant, & stringunt: quapropter succus illius sanguinem excreantibus vtiliter datur. Item folia contrita cum pane imposita, quæ stringere, & siccare volumus, vtiliter faciunt.

De polio.

Polium herbula est oblonga, exalbida, folia habens: & in summo quasi canitiē, & comulam, semine plenam, odore graui, & non suaui. Potest ergo omnem viperam fugare: potest & res venenosas extinguere, laxat quidem stomachū, & caput purgat: sed & vrinā, & ventrem mouet.

De pelecino, vel cepa canina.

B Pelecinus herba est, quæ in itineribus nascitur, plures & tenues ramulos habet, folia pusilla, & granula in folliculis terna vel quaterna, subrufa, & amara valde, quæ possunt cum aliqua acrimonia viscide stringere: propter quod & in antidota mittitur: & menstrua prouocat.

De panace.

Panax radix est herbæ, de qua opopanax conficitur: quæ & ipsa etiam, & si infirmius, eadem præstat, quæ opopanax.

De peucedano.

Peucedanū herba est, thyrsum & ramos habēs similes vt fœniculū. radicē vastā, & nigrā, odore grauē, succi plenā: & circa illam comulā densam, florem aureo colore. hęc igit radix aliqn pp succum suū exprimit: & succus eius melior est si sit colore subrufus, & ad gustū excalfacit. aliqn siccatur & reponitur. Facitaūt ad vulnera antiquata, & expurgat viscide: propter quod in aliquibus emplastris, & malagmatibus mittitur: & radix eius incensa serpentes, & viperas fugat.

De pastinaca.

Pastinaca omnibus nota est. nam sumitur in cibo, & in reliquis virtutibus. Vires habet acres, & excalfactorias, & diureticas.

C *De petroselino.*

Petroselinū nascitur circa petras. Et est optimū Macedonicū. est. n. odoratu subdulce: diureticum valde, & excalfactorium. vnde & stomachi, & colli inflationes, & tensiones remediat.

De peristereone, vel verbena.

Peristereon herba est columbaria: folia habet modica quasi incisa, radicē mollem, thyrsulum stypticum. Tota herba vulnera glutinat, & alienationes stringit: & ad omnia venena potui data optime facit. similiter ad tertianas & quartanas disposita est. Huius succus in collyrijs mittitur. Hæc autem & columbina, & verbena dicitur.

De polypodio.

Polypodium herba est similis filici, quæ in petris, & circa radices arborum vetustarum, & in querceis arboribus crescit: hęc melior habetur. Cuius radix pilosa, & hirsuta viderur, gustu styptica cum aliqua dulcedine In folijs vero habet binos ordines quasi punctorum aureorum. Vires habet ventrem soluentes, & bilem distrahentes.

DE COLOCYNTHIDE.

Colocynthis similis est cucurbite rotundę, vel malogranato. Huius vero medulla. i. quod intus habet carnosum, & semen viscide ventrem purgare potest: & in plura cathartica mittitur.

D

DE RVTA.

Ruta herba est omnibus nota, vtilis valde. hęc. n. stomachum erigit, & tussiētibus prodest, & colli dolorem sedat. item vrinam & menstrua prouocat: partum quoq; si plus sumatur expellit.

De resina.

Resina est quasi lachryma herbę: & locis quampluribus colligitur. Verum sicca quæ est, inuenitur circa nuclipinum, & pityn. alia liquida circa terebinthum, & peucem, & cypressum. Et quam lentiscum aliqui mastichinam esse dicunt: in Chio insula colligitur. aliæ prout diximus pluribus locis inueniuntur. Cōmuniter vero omnis resina laudatur si sit munda, perlucida, & si odorem suum pristinum seruet. Specialiter tamen liquidarum optima est terebinthina. habet enim & candorem, & munditiem, & perlucet, & vitro assimilis esse debet. post mastichina recipitur, colore non dissimili ponticæ ceræ. item siccarum receptissima est pityina. post quam numeratur peucena & nuclipinea, quam græce strobilinam dicimus. Verum oīs resina efficaciter relaxare, & remollire potest: & in vsu aliquando crudæ accipiuntur, aliquando friguntur.

De rorismarino.

Rosmarinus herba est fructiculus, & semē dicta cachrys adsimilis spondylo, quę herba radi-

cem, & folia habet quasi fœniculum: sed asperiora, & exalbidiora, & crassiora, & veluti thyrsum E
oblongum, & ramosum. Huius igitur semen, quod est breuius, & vastius, cachrys dicitur: quod inde tenerius, & oblongũ, rosmarinus. Verũtamẽ efficaciter stringere, & relaxare potest. vnde & vrinam mouet, & anudotis contra maligna admiscetur. Et ꝗdem cachry acrius, & viscidius.

De rubo.

Rubum omnes nouerunt. Huius igitur, & folia, & flos, & mora leuiter stringunt. vnde ad vuulam & fauces euidenter faciunt: quamuis omne profluuium idonee stringant.

De rhu.

Rhu, quod ab aliquibus radix dicitur: aliqualiter vasta, & nigricans: fragilis leuissime: odore & gustu amara, & leniter stringens: & si fricetur, & masticetur, fit veluti gluunosa, & croceato colore. vnde optimum rhu est ponticum. Vires autem habet efficaciter stringentes: propter quod cum vino læuigatum, & quasi fomentum impositum, inflationem siccat, & vulnera glutinat, & sanguinis abundantiam reprimit: mittitur & in antidotis.

De rosa.

Rosam omnes nouerunt, quæ & ipsa suauiter stringit, & refrigerat.

De rapa, & napo. F

Rapa omnibus nota est. Huius radix comesta inflationes facit, & multum carnis: sed inutilẽ nutrit humorem. Aqua vero in qua fuerit cocta, podagricis, & ad prægnationem optimum fomentum est. sed & ipsa contrita, & imposita idem operatur. Si excauetur, & accipiat oleum rosaceum, & ceræ modicum, & sic in cinere calido coquatur ita, vt ceronem faciat, vulnerosos promouet, & curat. Est etiam rapæ similis napus, qui similiter inflat: sed semen huius napi contra venena potui cum vino optimo datur, vel ex mulsa contritum.

De raphano.

Raphanus oĩbus nota est, quæ radix appellatur. Radicẽ habet similem rapę, sed longiorem. Quæ comesta à ieiunio prout antidotũ, magnũ est adiutoriũ sanitatis, & tutamẽtũ corporis: sed inflationẽ operaĩ, ructus fœtidos facit, & vrinã mouet, ventrẽ relaxat. decocta aũt in cibo sumpta phthisicis prodest: & thoracẽ à phlegmate laborantẽ emẽdat. Cortex vero eius cũ aceto & melle acceptus, vomitus mouet: hydropicis & spleniticis prodest. Si in modũ cataplasmatis imponaĩ cũ melle cõmista, etiam prodest: putredines curat, & liuores tollit, & cõtra viperarũ morsus prodest. Alopecias capitis iuuat: fungos malos, aut in potu, aut in cibo sumpta, cõpescit. Semen vero eius cũ aceto datũ, splenem minuit. Si in aceto, & melle radix ipsa coquaĩ, & sic gar- G
garizetur, synanchen curat. Folia eius tunsa & imposita, omnibus articulis dolentibus prodest.

DE SARCOCOLLA.

Sarcocolla est, prout aliqui aiunt, lachryma arboris, quæ in Perside nascitur. Alij quidem fieri dicunt ex suffimentis æque similiter resinę per parietes læuigãdo. Alij enim sarcocollam, argemonem herbam vocant, quam optimam iudicamus, quæ est subalbida, fragilis, sine odore, flore subrufo, folijs quasi rotundis, radice longa: quarum sunt infirmiores, quæ subrubicant, & ad gustum commista dulcedine aliquam habent amaritudinem, & dentibus pressę agglutinantur. Potest igitur stringere lachrymam, & quodammodo hilarem visum facere. Adulteratur autem gummi, & resina, sed tactu facile deprehenditur.

De spica nardi.

Spica nardi ad similitudinem cognominata est. similis est enim spicæ frumẽti: & hæc plurimas habet velut aristas: et quasi setarum vel capillorum fasciculus ad modum patet. nascit enim in India ex vna radicula sine folijs. dicitur tamen & Syriaca, non quia in Syria legitur, sed quia montis illis in India, in qua plurima inuenitur pars ad Syriam aspectat. Verũ optimã diximus, quæ est odoratissima, & colore subrufa, recens, & ad tactum non grauis, nec vasta, sed magis H
densa. Hæc ergo vires habet suauiter stypticas, & leniter calfactorias.

De syrico.

Syricũ fit de cerusa plurimũ siccata, & cribrata. coquiĩ aũt ĩ patella fictili sup carbones vsque quo sandycis habeat colorẽ, qđ ipsum cerusę vires repręsentat: ẽ optimũ, qđ ignis habet colorẽ.

De saluicula.

Saluicula herbulę genus est, ꝗ radiculas & folia sub floribus similibus violæ, ꝗ plurima habet, quæ tota prodest: hæc refossa in modum stabularũ stringitur. nascitur aũt in alpibus summis, & in Norica regione, quam ipsam optimã iudicamus, quæ est odoratissima. cui tamen, & hæc adesse oportet, vt recens, & sine sabulo sit, & quãplurimas cum ramulis suis radices habeat. illæ autem sunt viscidissimæ. Potestas igitur saluiculę est, quæ & spicæ, & si infirmior.

De sale.

Salẽ oẽs nouerunt: colligitur aũt in quibusdã littoribus, & partibus maris, aut foditur, aut paratur, prout aliquibus in locis in Gallia, maxime tamen in Italia vel in diuersis prouincijs. Verũ est optimus sal, qui ex mare fit mundus, & candidus, cuius virtus sapore ipso, ꝓbatur, potens comedere, & purgare. malis ꝗdem rebus misceri pręcipitur. Cuius salis virtus est, ꝙ omnibus ci-

bis

A bis admistus conuenit,& orexim facit,fastidium auertit,nauseam prohibet. Qui aũt fodiruг,est
velut vena alba & plucida:venas habet prout schistos, quẽ & nos salem armeniacum diximus.

De succo.

Succi virtus duplex est vel triplex:hic eadem,& si incertius,pręstare potest,quę & ouum di-
ximus facere. Vicem.n.cibi & potus pręstat. De hordeo ptisanas faciunt, quæ frigidã & humi-
dam habent virtutem,& relaxare possunt:si oleũ rosaceũ admisceas,febricitãtes refrigerat,& re
parat. De hordeo immaturo succus ventrẽ stringit, & infrigidat,& vires acqrit,& alicæ vel ori-
zæ succus similiter operatur. siligo enim tritici venrrem stringit,& ardorem,& corruptionem.

De stibio.

Stibiũ lapis ẽ fulgẽs,& splẽdẽs,nulli lapidi silis,q in metallis inueniť,colore assimilis plũbo.
cuius est optimũ,quod late refulget,fragilissimũ,& qđ est in se mũdũ,lapidosum vel terrenũ nõ
cõtinẽs. Vires ãt habet stypticas. vñ & refrigerare,& stringere,et lachrymas velut oppilare põt.

De sandaracha.

Sandaracha affertur maxime à Ponto,& Cappadocia,& Cilicia:& est à primo lapis igneo co
lore,qui in minuta cõminuitur. Est ergo optima sandaracha,quam florem appellamus,quæ est
B roseo colore,munda,vel nihil exterum admistum habens,effectu & ipsa fortirer stringens.

De sagapeno.

Sagapenum est lachrymę genus,quod in aliqbus locis colligiť. cuius optimũ dicimus, quod
est glebulis minutis durũ,colore subsimillimũ myrrhę, gustu acri,& q̃si glutinosum,odore ce-
pastrũ,recẽs,mundũ,& intus albidũ,& extrinsecus rubidũ. Vires habet,q̃ cũ acrimonia viscide
laxare possunt. hocipsum galbano aliq adulterãt,formatis ex eo guttulis eiusdẽ magnitudinis.

De sepo.

Sepum omne mollire potest duricies: de quadrupedibus optimum est leoninum:melius est
leopardinum. nunc melius vrsinum, q̃ taurinum, vel ceruinum: caprinum vero spissius est &
siccius: & magis hircinum,vel asininum. De volatilibus vero optimum est anserinum, melius
pullinum. Item melius phasianinum,& omnibus melius vulturinum.

De sanguine.

Sanguis oibus humidus est. Foris in corpore illinitus, stypticus inueniť: & oculis prodesse
comprobatur.

De syricio.

Syriciũ herbulæ radix est nota q̃ pluribus,exalbida & spissula,quę acrimonia sua,& asperita-
C te,vrinã & calculũ prouocat:sternutate copiose facit tunsa,& cribrata,& in naribus imposita.

De staphideagria.

Staphideagria semen est herbæ,quæ florescir similiter,vt vites erraticæ,& fructũ affert in fol
liculis viridibus quasi ciceris, triangularem, album, subrufum, gustu acerrimum,& amarum.
Verum optima est,quæ est recens,nigra,plena: hæc ipsa cum maximis vexationibus viscidissi-
me relaxat:pediculos quoq; ex oleo læuigata,& corpori illinita occidit.

De sepia.

Sepia est marinum animalculum,cuius testa & item os siccatum,& repositum,leue,& candi-
dum, & oblongum videtur, & ad vsum medicinæ facit. admiscetur autem collyrijs,& solum
in mortario læuigatum,dentifricium est optimum.

De sulfure.

Sulfur optimum est,quod viuum appellatur,& est splendidissimum,& perlucidum,& velu-
ti perunctum. Vires habet viscide relaxantes,& plurima vitia remedicantes.

De silphio.

Silphiũ radix est,cuius lachryma laser esse diximus,& est radix pluribus nota. Virose & acri-
D ter excalfacit,et vesicã lędit. Verũ admisceť antidotis,& purgatorijs:& sale cõdita suauiter facit.

De seseli.

Seseli semen est herbæ,quæ similatur fœniculo,& anetho,crescit,& grauat,& grana affert va
stiora,& oblongiora,quàm vtrunq;:verum & hoc est diureticum,& in plurima antidota mitti-
tur. proprie tamen ad colicum dolorem facit.

De scammonio.

Scammonium, quod & colophoniũ,vel diagridium dicitur,succus est herbæ,q̃ à sua radice
plures ramos intra se mittit,q̃ nascitur & in Mysia,& in Colophone,& similiter,vt crediť,man-
dragoræ,aut quasi panacis radix illius incidiť,& folijs suis suppositis lachryma, q̃ emanat,exci-
pitur. Verum optimum diximus scammonium,quod est medium, leue, perlucidum,intus non
spissum,sed magis prout spongia fistulosum,& splendidũ,& quod simul ac saliua tangitur hu-
morem lacteum & amarum ostendit. hoc igitur ipsum stomachum qdem euertit, sed ventrem
viscide purgat,adulteratur autem tithymalli succo, sed ita deprehenditur, q tithymalli succus
ad gustum minime excalefacit quodam modo,sed vrit,quod abest ab syncero colophonio.

De Singibere, seu zingibere.

Singiber herbulæ radix est pusilla, exalbida,leuis,& veluti trunca. Inueniť maxime in Tro-

glodytis,& Arabiæ partibus:& aliqui illam piperis radicẽ putant.hoc ergo optimum eſt,quod E
eſt recentiſſimum,& ſine fiſtula vlla,quod ἄτρητον græce dicimus,odore ſuaui,guſtu, & ſapore
ſimilis piperi.Cuius vires plurimæ ſunt,ſed proprie digeſtionem facit:& ſtomachum cõfirmat
& corroborat,& ventrem laxat.

De ſtyrace.

Styrax eſt quaſi lachryma arboris, quæ & ipſa ſtyrax appellatur, ſilis tota cydonia.huius igiẽ
arboris ramuli,& virgulæ,vt vermiculi circa ipſas medullas naſcunẽ:à quibus inciduntur,& fo-
ramina ipſorum ſcobem quaſi furfur emittunt,quę cũ lachryma confiſcatur:quod in modũ reſi-
næ pityinæ manat,maxime æſtibus medijs,& Sole candidiſſimo. Verum optimũ dicimus ſty-
racem,qui eſt ſubrufus,& qui multum reſinæ ſpecie permanet, odore ſuaui, & quaſi melleo,&
ſubauſterus,ſine humore,& leuis dum fricatur. Viribus autem poteſt leniter relaxare. calefacit
enim & lenit durities,& mollit.Sed adulteratur copioſa ſcobe ipſius arboris,vel etiam alterius,
exinde tunſa,& cribrata,& cum melle decocta ſubacta,& rurſus cera,& adipe reuoluta.

De ſymphito.

Symphytum,quod aliqui anagallicum dicunt, herba eſt pluribus nota. Cuius radix videtur
oblonga,cortice nigra,ad guſtum ſubamara,& glutinoſa:propter quod ad reſtringendum ſan- F
guinem excreantibus datur. Viſcide autem ſtringit,& glutinat.

De ſpuma argenti, vel lythargyro.

Spuma argenti fit in metallis,& purgamẽris argenti qñ conflaẽ. Itẽ ex ſcoria,quã Græci mo-
lybdenã dicunt:aliqua ex plũbo,& ipſa coctura in ſpeciẽ puſillorũ tribulorũ redigiẽ. Verũ opti-
mã dicimus,q̃ eſt colore aſſimilis auro,et vſq; grauis.Poteſt aũt aliquatenus ſtringere,et refrige-
rare:& eadẽ pręſtat, quæ & cetuſam facere dicimus,ab aliquibus vero litbargyrus appellatur.

De ſori.

Sori glebula eſt viridis, q̃ foramina habet quãplurima, diciẽ & aliud eius genus inueniri co-
lore argẽreo. Verũ optimũ iudicaẽ Aegyptium.i.quod ab Aegypto afferẽ:quod plurima habet
foramina,& eſt fragile,& dum comminuitur,infuſcatur: guſtu ſtypticum,& odore nauſeoſum
ſic,vt & vomitum quibuſdam moueat.coquitur autem vſquequo ſit colore rufum,& habet vi-
res valde ſtypticas & acres.vnde & alienationes continet:& vulnera,quę luxuriantur exiccat.

De ſtœchade.

Stœchas herbula eſt,quę ramulos emittit tenues,& oblongos,circa quos habet folia oblon-
giora,q̃ thymbra,ſed non diſſimilia,& ſemen minutum: tota herba eſt odore ſuaui,guſtu acris, G
& ſubamara,vires habet relaxantes.vnde menſtrua prouocat, & vitia thoracis ſedat, & in anti-
dotis miſcetur:naſcitur plurimum in inſulis,quæ ſtœchades dicuntur.

De ſapone.

Sapo conficitur ex ſeuo bubulo,vel caprino,aut veruẽcino,& lixiuio cum calce:quod opti- • al. hircino
mum iudicamus germanicum.eſt.n.mundiſſimum,& veluti pinguiſſimum: deinde gallicum.
Verum omnis ſapo acriter relaxare poteſt:& omnem ſordem de corpore abſtergere vel de pan-
nis,& exſiccare ſimiliter & nitrum,vel aphronitrum,mittitur & in cauſtica.

De ſampſuco.

Sampſuchus herba eſt,folia & ramos habet plures & puſillos,circa terrã diffuſos,nõ diſſimi-
les nepitę,tota herba olẽs eſt ſuauiter,viribus acris, & excalfactoria,& ad oẽm duritiẽ vel rigo-
rẽ valde idonea.

De ſinapi.

Sinapi omnes nouerunt,cuius efficaciſſimum eſt alexandrinum.Habet enim vires acriter,&
viſcide diſtinguẽtes:propter quod vitia longinqua eliminat, eo q; loca ſanguine manãtia exſic-
cat,& exſtringit,et corroborat ſimul ſtomachũ,quod ipſum ſinapi moſano vidimus cõtingere.

De ſertula. H

Sertula herba eſt humilis, odore ſuaui, exalbida: floſculum habens ſubrufum.cuius melior
habetur,quæ eſt recens,& vaſtior,& non nimis exalbida.Vires autem habet leniter relaxantes:
propter quod & oculorũ tumorem ſedat:& partibus neruoſis & delicatis ex aqua multa cocta
in modum fomenti trita,& impoſita facit.

De ſyro.

Syrũ naſciẽ in Africa,& in India:optimum tñ habeẽ Arabicũ,et huius ipſius,quod eſt recẽtiſ-
ſimũ,& plures, & breues calamos habet,et ſi frangiẽ rubicundũ intus apparet,redolẽs ſuauiter
ſi fricẽ inter manus,et guſtu linguã ſubmordens,q; vires habet acriter relaxantes, proprie qui-
dem veſicam petit,& vrinam prouocat:mittitur & in antidota,quæ aduerſus venena faciunt.

De ſcilla.

Scilla radix eſt herbæ pluribus nota. eſt enim colore et corticibus vaſta, et cepæ vel bulbo • al. allio
aſſimilis. Vires habet acerrimas, et excalfacientes. vnde et tuſſientibus, et hydropicis vtiliter
datur,et ſi fricetur in corpore,magnam,et intolerabilem pruriginem facit.

De ſcordio, vel allio agreſti.

Scordium herbula eſt virgulas mittens quadratas,rectas,et oblongas:et folia ſtringentia,ad
guſtum

A gustum subamara, odore oleaginosa, flore rubicūdo. Vires babet acres, & diureticas, & ad viperas facientes, *De scinco.*

Scincus animal paruulum est, quod in India inuenitur, quadrupes, & simile lacerto, sed multo maius, & longius, & ventrosum. hoc igitur salitur. Et venerea facit drachma. i. carunculæ illius ex vini cyatho potata. si enim plus sumatur, affert periculum.

De sedo.

Sedum herba est, quam aliqui senetionem vocant, quæ & in petra nascitur, & super tecta. folia. n. habet viridia, densa, & quercui similia, sed crassiuscula, & pinguia. Thyrsulum emittit oblongum & subrufum, capitella habet oblonga, in summo habens in modum verticilli. Vires habet stringentes, & refrigerantes: propter quod similis est plantagini, & ad eadem proficit. • al. vmbilici

De satureia.

Satureia ferè easdem vires babet, quas & thymus, & eadē facit, & si est aliquatenus infirmior.

De spondylio.

Spondylium locis humidis crescit, & habet radicem albā, & assimilē radici, quā in cibos mittimus: & thyrsos oblongos quasi fœniculi, folia quasi platani, semen quasi seseleos, duplex: sed B candidius, & latius, & veluti piliastrum florem albū. Huius igitur semen potatum bilem detrahit, & ventrem soluit acrimonia sua: regio morbo, & ad tussem, & suspiriosos videtur prodesse.

De sisymbrio.

Sisymbriū est assimile mētæ: latiora qdem folia habet, & odore suaui, & excalfactoriū est, & diureticū, & ad apicularū & similiū animalculorū puncturā confert p̄sidiū. Semen illius potatum ad eadem facit. *De smyrnio.*

Smyrniū est assimile apio, sed folia habet latiora, & subaureo colore, & quasi pinguia, & fortiora, redolētia cū aliqua acrimonia: ramulū & capitellū prout anethi: semen rotundū, nigrum, ferè gustu mirastrum: radicē succosam, mollem, leuē, odore suaui, cortice nigro, intus viridem aut exalbidā, & ad gustum fauces mordentē. Vires aūt habet acres, & sudorē suscitantes. vnde & tussientibus, & suspiriosis, & hydropicis, & coxiosis prodest, & ad serpentū morsum facit.

De satyrio.

Satyriū herba est ramulū habens oblongū & purū: florem purpureū, exalbidū: folia quasi lilij, subbreuiora & subrufa, tria vel quatuor, ad terrā iacentia: radicē duplicē, quasi testiculos, quę radix potata venerea prouocat. Succus illius inunctus lippitudines optime curat. Est & aliud C satyrium erythraicum, quod assimilatur semini lini: vastius qdem est, & leue, & splendidū. cuius radicis cortex tenuis est, & rubens: ipsa penitus alba, & dulcis. Tertium qnidem satyrium aliqui herbam basilicā appellant: cuius folia sunt priori satyrio similia, sed grauiora, & leuiora, punctis asperis, nigrioribus: radix eius, pedis vrsi habens similitudinem: flore aureo vel croceo, & si cū aqua vel vino fuerit trita, croceatum efficit colorem: vires habet excalfactorias: & aduersus venena facientes, quam herbam si quis secum habuerit, ab omni genere serpentum erit securus.

De sisario.

Sisatium notum est omnibus: & huius radix vires babet diureticas.

De scolopendria.

Scolopendria similis est scolopendriæ animali: in petris bumidis nascitur, nec florem babet. folia ipsius in supficie viridia sunt, sed rufa & limosa, cum aceto potata splenem curat: et extrinsecus cum vino posita iuuat: et calculos expellit. vires habet diureticas.

De scopa regia.

Scopa regia facile est nota oībus, et habet radicē tenuē, et oblongā, et virgulas oblōgas, et folia ex interuallo assimilia lactucę, sed fixiora et fortiora. Vires aūt hēt et ipsa acres, et diureticas.

D *De sinopide.*

Sinopis optima est, quę in Lemno insula inuenitur. et huius ipsius, quæ sphragis appellaī. In terris aūt sinopis in quibusdā spelæis colligiī: et caprino sanguine in modum fermenti subigiī, et in pastillos redigitur: adhuc optima sinopis dicitur cuiuscūq; loci erit, si bene fuerit cocta, q̄ est rubicundissima, et spissa, grauis, per oīa eodem colore, et sine lapillis, quæ ex vna mica plurimum humoris in similitudine sanguinis inficit. Vires habet efficaciter stringentes.

De sio.

Sium semen est, quod maxime de Assyria defertur, fusculum, oblongum, acre, et viscide excalfactorium: propter quod ad inflationes, et rosiones stomachi, et cholerę proprie facit.

DE TRAGACANTHA.

Tragacantha est lachryma herbæ lignosæ et spinosæ, cuius radix incisa hanc ipsam lachrymā emittit: q̄ aliquatenus siccata, prius tn̄ q̄ iduresćat, cultello in tenues laminas secat. est ergo optima tragacantha, quę mūdissima, candidissima, tenuis, lucens, recēs, et subdulcis. vires aūt habet quales sarcocolla, et aliquatenus efficaciores, magis enim stringit, plus et lachrymam reprimit.

De thure.

Thus lachryma est arboris, quę in Arabia, et in India nasciī, quæ grece libanus dicitur. Quod

ergo de Arabię arbore manat, candidius est: quod de India, subrufum. Verũ vtrunq; masculum E
appellatur. Est & tertium minutũ valde & rufum, de quo maxime manna cõficit. Erit ergo opti
mum thus, quod masculum diximus, subrufum, rotundum, & naturaliter lene, fragile, & si pin-
sat, in miculas minutas, & vt sabulũ dissipat: & quod ad ignem cito accendit, odorem suauẽ, &
copiosum emittit. Vires autem habet leniter excalfaciẽtes. Sed adulterat resina pityina, & gum
mi, & thure cõmistis: & fit in speciẽ synceri thuris fortis. Itidẽ & mãna adulterãt aliqui, leuigata
resina pityina, vel farina, & cortice thuris, & cortice nuclei pinei. Sed deprehẽdunt ita. Thus. n.
quod resinã, vel gũmi habet, si masticet, fit quasi mastiche, & ad ignẽ non cito accendit, nec talẽ
odorem habet. Sitr & manna, & cortex, si syncera non sint, tardius & fumosius incenduntur.

De tithymallo.

Tithymallum ferè tot habet vocabula, quot & species, sed non refert, eadem autem omnium
vis est. Colligitur ergo & quasi lachryma, & quasi succus: quasi lachryma sic. Singulæ virgulæ
prope ipsa capitella franguntur: & sic lachryma veluti colum quod manat, in conchulas quasi
opium colligitur & siccatur. similiter & hoc est *uiridissimum. Succus deinde ab ipsis folijs con * al. validissimum
tusis & expressis excipitur, & eadem ratione siccatur: & est infirmior. Verum eadem facere ti-
thymallum potest, quæ & elaterium facere diximus: & extra quasi psilothtum pilos tollit, & si F
incidat cutem, qua causticum vrit, maxime quando est recens, & dum colligitur.

De thapsia.

Thapsia succus est herbæ eiusdem vocabuli: quæ folia habet similia fœniculo, sed rectiora &
vastiora: thyrsulum quasi ferula, florẽ violaceũ, semen latum: radicẽ albam, & vastã, quam q vo-
let effodere, succum illius exprimere, prius corporis sui quicquid erit nudũ, ce toto liquido pun
gere debebit: sin minus, inflationes & pustulas circa faciẽ, & manus patiet. Exprimitur ergo suc
cus thapsiæ lota ipsa radice, & in pila cõtusa, & sic organo pressa. qui succus in mortario læuiga
tur, & in sole siccatur. aliqui & folia cum radice iungunt, & nimium tundunt, & exprimunt, qđ
est inertius. Alij aũt, quod est optimum, & viscidissimumipsam radicem refossa terra nudant: ita
tamen φ vna in terra maneat, & sic eam cum ferula sua acuto scalpello incidunt, & veluti scarifi-
cant, & lachrymam quæ manat, colligunt. Vires aũt habet thapsia acertimas, & in modũ ignis
causticas. prodest tamen longinquis vitijs, illa ratione, qua & sinapismus.

De thymo.

Thymus herbula est humilis, & ramosa, & ramulis duris, & lignosis: quę folia habet pusilla,
& angusta, & oblonga, & subalbida: in summo capitula in speciem formicarum in se implicita- G
rum, & concurrentium. Vires habet acres, & excalfactorias, & stringentes: propter quod omni
bus vitijs stomachi, & thoracis aptissimum est.

De thlaspi.

Thlaspi herbula est, quę folia habet magnitudine digiti: thyrsulum subalbidũ, tenuẽ, & oblõ
gum: semen assimile cartamo, & quasi patulũ et dilatatũ. Vires quoq; habet acres, & relaxãtes,
& veluti mordẽtes, vnde asperitudines oculorũ, & cicatrices extenuat: et potatũ, ventrẽ sursum
& deorsum purgat cum oleo lęuigatũ: punctiones, frigora, & horrores in accessione discutit.

De trifolio.

Trifolium herba est omnibus nota. Huius igitur folia & pota, & pro fomẽto imposita, vipe-
ræ morsus remediant. Item semen illius in emplastrum mittitur: & radix in antidota. vtraq; ad
venenosorum serpentum morsus facientia.

DE VERATRO VEL ELLEBORO.

Veratrum radiculę herbę sunt eiusdem vocabuli, exalbidæ, & oblongę: et ab vno capitulo
copiosæ, et directæ, et quæ per ætatem maiores qdem, q̃ porri capitula, sed non dissimiles: qua-
rum optimæ sunt, quę aspectu vnctulæ videntur, et non rugosæ: et quę medullam tenuem ha- H
bent, et gustu magis excalfaciunt: et vomitum prouocant, tale nãq; est creticum. nam gallicum
multum est inertius. verum omne veratrum est viscidissimum medicamentum: et fortissimum
purgatorium in tantum, vt venenosum esse dicatur. est et aliud veratrum nigrum, quod magis
purgat, aliqui secundum ambo purgant veratra, et elleborum dicunt.

De visco.

Viscum succus herbæ est, q̃ de ramis arborũ exerescit, quæ herba habet fructũ rotundum in
specie vuæ, pallidiusculum, qui fructus tunditur, et cõmodatur ad aquam frigidam copiosius, et
diligẽter, vsquequo nihil asperũ de cortice eius fructiculus habeat. sic. n. euadit glutinosissimũ,
alij quoq; in aqua coquunt, et eadem diligentia expurgãt. verum optimum est, quod in quercu
arbore erescit, et quod est mundum, subuiride, purum, et quod si extendatur non rumpitur, sed
in speciemembranæ extenuatur. Vires habet acres, et quæ duricies remollire possunt.

De viola.

Viola spẽs habet tres. est. n. alba, et purpurea, et aureo colore, floresq; de radice eius excre-
scũt, qbus melior habet, quę est purpurea. Verũ oẽs viscide relaxãt, sicut et vrinã ꝓuocãt aliqñ:
et semen illarũ partum expellit, et lumbricos occidit: odorem vero habens est flos ipse suauem.

De vrtica

A *De Vrtica.*

Vrtica est oībus nota, Et est calefactoria valde: quapropter attrita, cum oleo vel axungia inuncta, contra frigus facit. Item potata cū vino, morbum regium emendat: & antidotis, q̄ colicis qdem sunt ꝓpria, admiscetur. Itē trita cum melle singula coehlearia diurno potui data, tumorē ventris, vel frigus ex pulmonibus conceptum sedat. Et calore suo omnes humores dissoluit.

De Vella.

Vella herba est folijs qdem minor, q̄ eruca, sed non dissimilis, flore violaceo: semen habet velut in folliculis oblongis, ordinis stipati, prout nasturtij: & gustu calefactoria est, submordens, & viribus relaxans. vnde ad tussem veterem, & ad regium morbum cum melle optime facit.

De Veronica.

Veronica herba est, quæ radices habet aliquatenus crassitudine digiti, & ramulos lōgos, quadratos: folia quasi quercus, suauiter olentia: florem purpureū: semen circa ramulos in circuitu, in modum spicæ, nigrum. nascitur in pratis & montibus. Vires habet leniter acres & diureticas.

De Vite.

Vitis est, quam omnes nouerunt, ex cuius fructu vinum exprimitur. Huius igitur folia viri-
B dia in frontem frequenter exposita & immutata, oculis ex rheumate dolentibus prosunt, eo q̄ stypticum, & austerum habent. Botrus vero eius maturus calidus est: infundit & procurat ventrem, & maxime si albus sit. passa autem vua ardorem facit, & ventrē procurat. immaturus vero botrus vuæ, frigidus est, & ventrem stringit. vnde & dysentericis facit.

De Vino.

Vinum omne calidū est. Vires atq; motum corpori p̄stat, eo q̄ calefacit, & resumit, & reficit oīa membra, quę ex frigore & dolore constricta tenent̄. Vinū & oleū si calidū ex vnguento ponatur, oportet diu perfricare quousq; totum corpus illud perbibat. sic & ijs quę in humeris dolore tenent̄. Vinum recens, calidū minus est vetusto: & ventrē procurat. Vinū albū, diureticum est, & toti corpori aptū. Vinum nigrū & dulce, sanguinē nutrit: et oculis contrariū est: & capitis vertiginē. i. scotosin, & corpori grauitudinem, & stomacho turbationem, et somnos graues infert. Vinū, maxime si cū modica aqua bibat̄, saluti corporis prodest, eo q̄ nutrit, et custodire pōt sanitatē. Primo quod albū est, magnū remediū corpori facit. Vnde & de ipsa aqua ratio est reddenda. Oīs virtus aquę frigida est, & dulcis, & humida: & febribus acutis aliquoties facit. vulneribus cancrosis si sola adhibeat̄ perniciē infert: qa omne vulnus in corpore dulce esse videt̄. &
C tunc gaudet cancer, & crescit, dum sibi cōsentiens & amplius nutriēs incrementū acceperit. nā cum melle & aqua iuncta, aut ex lixiuia cancer semp lauari pręcipit̄, aut cū vino & melle simul. Vinum aūt acetum factū, incipit frigidum esse, & stypticum: & nō nutrit: sed magis compescit. Fiunt nanq; de vino diuersis modis proportiones corporibus aptę. vnde mel & vinū solū ventrem procurat, & calefacit: piper vero adiunctū. i. conditum plus calefacit & siccat. sic & vrinā deducit, & corroborat stomachum: maxime si crocus modice admiscetur: & infundit: & ventrē procurat. Sambucatum similiter, & masticatum, ventrem procurat, & choleram rubram temperat. Rosatum infrigidat, & vrinam, & ventrem procurat. Absinthinum, ventrem & cholerā emundat. Violaceum, vrinam prouocat, plus stomachum corroborat, & lumbricos excludit.

DE XYLOBALSAMO.

Xylobalsamum ramuli sunt arboris, quę balsamus dicitur, tenues exalbidi, suauiter olentes, gustu & viribus acres, & calefactorij, & relaxantes.

De xylocinnamo.

Xylocinnamum est assimile aspectu cinnami, sed crassius, & longius. & quodā modo lignosum: sed viribus & odore infirmius: & ad eadem sumitur, & eadem præstat.

D DE HYOSCYAMO.

Hyosciamus est quem aliqui altercum dicūt. herba omnibus nota: quæ species habet tres. est enim, quæ semen & florem album habet: quæ vtrūq; nigrum, quæq; vehemētius velut purpureum maxime: quod eligimus: quod quidem folijs & cauliculis nō multū vires habet refrigerātes, & stringentes, & marcorē faciētes. quapropter succus ex folijs & cauliculis dum adhuc sunt virides exprimitur, & siccatur: & similiter vt opium in antidotis & collyrijs mittitur: & eodem modo omnē dolorem cōpescit. Aliqui vero eum interficere dicūt si bibat̄, & esse venenosum.

De œsypo.

Oesypus est quasi sordes & succus lanarum succidarum: qui hac ratiōe colligitur. Lanas succidas sordidissimas, & iam mox detonsas mittimus in vase, quod habeat calidā aquam: & aquā succendimus vt aliquantulum ferueat: deinde refrigeramus, & quod supernatat in modum pinguaminis, abradimus manu, & in vase stanneo absternimus, & sic ipsum vas aqua pluuiali implemus, & opertum tenui linteo in Sole ponimus, et rursus delimpidamus, et tunc œsypum reponimus. Vires enim habet cum aliqua acrimonia mollientes, et relaxantes. Sed adulteratur ex pinguedine et ceroto molli. Sed statim deprehenditur, eo q̄ syncerus œsypus referuat succidū lanæ, et si manibus fricetur, in similitudinem cerusæ efficitur.

De hyssopo herba. B

Hyssopum herba est.est vero erraticum & hortulanum.Verum oẽ hyssopum facile notũ est: & habet vires acres,& calefactorias.vnde tussientibus,& suspiriosis,pdest: & lũbricos expellit.

De hypocisthide.

Hypocisthis herba est,quæ nascitur subrufa,huius succus exprimitur,& reponitur,non dissimilis acaciæ:sed mollior tactu,& effectu viscidior.stringit enim vehementissime.vnde ventris profluuium,& sanguinis abundantiam reprimit,& sine mora prębet effectum.

De hyperico.

Hypericum herba est, quæ ramulos habet plures, tenues,& oblongos:colore subrufo,folia similia rutæ,florem tenuem,& aureo colore:vel est similis violæ:semen nigrum, in forma hordei.Vires habet acriter stringentes, potatumq́ ischiadicos emendat,& vrinam prouocat,ventrem stringit:& pro fomento posita,combusta sanat.

De hyacintho.

Hyacinthus thyrsulum habet leuem, florem purpureum, folia & radices quasi bulbi. Tota herba viribus & effectu styptica est valde.

Epilogus. F

Hæc sunt frater charissime Paterniane, quæ memoriæ nostræ subuenire potuerunt: & quæ partim ipsi probauimus,& quæ experti sumus,& apud antiquos,& receptissimos auctores medicinæ inuenimus.Nunc pro tua examinantissima diligentia curabis omnia examinare,& etiã singulas res cum sua scriptura comparare,ideo,vt siquis post auctorum lectiones ad hanc fuerit conuersus scripturam,in nullo possit reprobus inueniri.

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE VIRTVTE CENTAVREAE.

CENSVRA.

Liber,qui licet Galeni non sit,pleraq; tamen,quæ in eo continentur, ratione non carent. G

De intentione eius in hoc libro. *CAP. I.*

Go vidi frater mi Papia, sicut Themistius famosus magister narrabat de arnoglossa:quod re uera incredibilia existimantur esse quęcũq; de centaurea volo narrare:ita multas & difficiles passiones curat. Sed si non credideris mihi,& probare volueris, quã virtutẽ habet,nõ decredes:sed miraberis de eius succo,sicut de nullo alio pharmacorum. Nihil.n.est propè dixerim inuenire euidentius,& ad multa vtilius cẽtaurea.Fortassis aũt non erit iniustũ, illis qui liberaliter eius experientiã ostenderunt,præbere grates.Sic enim à certa notitia vteris hoc pharmaco,cogitans ꝙ nõn sunt solũmodo pnunciationes ea,quę dicunt, cum sint iam ad actum producta. Apollonius igitur senex vnus virorum,qui valde erant approbati in Roma, cuius magister fuit expertus medicus, vtebatur hoc H pharmaco in multis aduersitatibus:& per Deum miratus sum de ipso in circũambulatione. plurimum.n.propter hoc circũambulabam cũ ipso:cumq́ quendã morsum à cane rabido curaret præsente me,& deridente,& dicente nunc non habes vti centaurea,conuersus ad famulum,ait da mihi pyxidẽ:cumq́ dedisset ei,videns eum de pyxide accipientẽ de pharmaco:primo qdem putabam & ipsum deridere.erat.n.maxime simplex homo. postq̃ aũt vidi curam facere de ipsa, multum miratus fui de succo:& exinde diligens inquisitor factus sum de ipsa,vt dicta antiquorum percurrerem:& eorum,qui secundum nos plurimos medicorũ interrogarem de ipsa si aliquod nouum haberent dicere. nihil minus omnia aggregans,iudicaui scribere tibi de ipsa:vt nihil tibi deficeret eorum,quæ à nobis cognita sunt.Hæc quidem in tantum dicta sint.

De speciebus centaureæ,& notificatione earum. *CAP. 2.*

Centaureæ aũt sunt spẽs duę:& sm veritatẽ ita est,vt Crateuas dicit in tertio libro eorũ,quę eradicãtur.Vna quarum folia habet sicut lapathium hortulanũ,minora tñ. in circuitu aũt sunt scissa sicut serra.caulem aũt habet sicut triũ palmorũ:opum vero habet rubrũ:in summitate vero eius caput lamininginosum cancro marino silẽ.radicẽ aũt habet solidã,& crassam. Et est in gustu dulcis & subacris.nascit̃ vero in locis altis,& aliqñ in planitie,& ĩ locis,q̃ aspiciunt̃ à Sole.

hæc

A hęc quidem centaurea solida dicitur. Altera vero, subtilis centaurea dicitur. nominatur autē ab aliquibus limnesia. Magna igiť cētaurea fructuosa est, & in pratis nascēs. Parua vero est vnius palmi, ramos habens paruos, & flores paruos, radicem vero omnino subtilissimam & debilē, & in gustu est amara sicut absinthium. nascitur autem maxime in locis stagnosis & paludosis.

De modo succationis, seu extractionis, & conseruationis succi centaureæ. CAP. 3.

Est autem sermo hic de vltima. Succatur autem sicut & alia quæ prædicta est, modo tali. Lebes proponitur magnus, sicut quãdo fit hepsema. i. vinum coctū. & ponitur centaurea minor, vt plurimū tempore quo vigent oporæ. & aqua superinfunditur tanta, quanta sufficit cõtinere herbam. & tunc supponitur ignis, & coquitur herba sufficiēter. demū postq̃ bene cocta fuerit, vt virtus tota sit emissa in aqua, aufertur centaurea, & exprimitur. & mēsuratur decoctio. & tertia pars hepsematis. i. vini cocti superinfunditur ei. & coquitur quousq; habeat spissitudinē mellis. Ego autē, sicut prędictus senex, coxi eam in lebete, & auferens & exprimens incisi eã. & iterū coxi in aqua. deinde exprimens & colans mensuraui. & iunxi vini dulcis decocti optimi tertiam partē. & coxi quousq; habuit cõsistentiã, & feci valde fortiorē huiusmodi cõfectionē. & ille senex laudauit. fit aũt & absq; aqua huiusmodi herba incisa & expressa. Et fit etiã de flore
B eius succus, inciso eo & expresso. & cõfert in ophthalmijs. Oportet vero attēdere in decoctione ne induretur. post hoc autem dimitte infrigidari. & repone in vase. & obtura diligenter.

De natura succi centaureæ, & eius conseruatione, & vtilitate. CAP. 4.

Est autem huius succus, vt sensibiliter est dicere, stypticus, & siccatiuus, & calefactiuus, cum virtute immanifesta operans, quam non est possibile exponere verbo, neque ad excogitationem, venire, ita est vtilis ad multa.

Ad passiones capitis.

Confert enim dolori capitis qui fit propter multã adustionē Solis, vel vini meri potationē, qñ permiscetur cũ aceto & vngitur. Cõfert etiam ad sudores capitis, permistus cũ vino, & vnctus abraso capite. Iuuat etiam vlcuscula quæ fiunt in capite spissa & parua & rubicunda paruis papillis similia: & phygethla spissa & parua & rubicunda: permistus cum aqua & vnctus abraso capite. Confert etiam ad furfures cum aceto, abraso & præleuato capite cum aqua salsa.

Ad passiones oculorum.

Confert etiam ad cancros oculorum asperatos, & ad pruritum oculorū, & cicatrices albas. & caligines, & sycoses, & cõmuniter ad omnes antiquas dispositiones oculorū. Mitigat etiam
C phlegmonas oculorū & dolores, quando vngitur desuper. & rubicundos & sanguinosos oculos sine phlegmone, si vngatur cum aqua. & similiter approximata cum aqua curat hordeolū.

Ad passiones aurium.

Mitigat etiã aures phlegmone laborãtes & dolētes, si apponatur in quãtitate lentis cũ aqua rosata vel vino. Sanat etiã vlcera quæ sunt in auribus, cũ vino. Et etiã cõfert auribus saniem manantibus, & humidis, & fœtidis, si cum vino austero colluantur, & postea cũ vino solo. Cõfert etiã ad sonitus aurium, permista cum aceto et infusa: & ad difficultatem auditus cũ succo raphanidis. Iuuat etiam ad pulices, et cimices. & cõsequenter ad omnia alia, quę ingrediuntur ad porum auditus, cum aceto permista. proprie vero ad cimices cum oleo. Mitigat etiã phlegmonas, quæ fiunt in poro auditus in superficie, & tubores, et quassationes aurium, cum vino.

Ad passiones narium.

Confert etiam ad narium vlcerationes, et putredines, et fœtores, cum aceto. & sistit fluxum sanguinis narium cum aceto permista, et cum lixiuio posita. Iuuat etiam fracturas narium, vngendo narem quæ patitur, ab intra et ad extra.

Ad passiones oris & partium eius.

D Cõfert etiam vlcerationi oris, si vngatur cum aqua, et alcolis tam albis quàm nigris, in pueris quidem cum aqua, in perfectis vero cum vino austero colluta. Confert autem putredinibus oris, et depascētijs malignis, si colluatur cum vino, et vngatur. Iuuat etiam os humidū et fœtidum si colluatur cum aceto. Prodest etiam scissurę labiorum: et gingiuis diu sanguinolentis, et tumidis, et phlegmone laborantibus, et vlceratis, et corrosis: et etiam eis quæ pungunt in productione dentium, si colluatur cũ vino, et vngatur. Cõfert etiam ad parulidas & epulidas, quæ sunt tumores gingiuarum, et paristhmia phlegmone cõflictantia: et cõmuniter ad palatum, et radicem linguę cum aqua generose. Iuuat etiam synanchicos, si vngatur cum aqua. et similiter confert ad escharas paristhmiorum, aliquando quidem cum aqua, aliquãdo autem cum melle. Curat etiam cionida seu vuulam dislocatam, vel relaxatam, vel phlegmone affectam, cũ aqua. Confert etiam post chirurgiam cionidi, si vngatur cum aqua hoc pharmacum.

Ad liuiditates oculorum.

Tollit etiam hypopya. i. liuiditates, quæ fiunt in oculis, et alias liuiditates recentes oculorū. seu sanguinem mortuum, permista cum aqua et vncta, fascia super apposita.

Ad pudenda.

Cõpetit etiã pudēdorū et oschei vlceribus, vncta cũ vino. cõfert etiã rhagadijs, et thymis, et

phlegmonem

phlegmonem patiētibus pudendorū,vncta cū aqua. & annadibus pudendorū cum vino. Ge- E
neroſe etiam operatur & in depaſcentijs & nigroribus qui circa pudendum, & in extremitate virgæ,quæ dicitur glans.vſus autē in his eſt diuerſus.Accipitur enim de ſucco tantū,quantum eſt nux : & de vino cyathus vnus vel duo, & feruent ſimul. & de hoc colluitur locus quolibet die.deinde ſuperapponitur ab extra hydromeli.Non oportet autem pudendum trahere deorſum vt fluant liquores,ſed apprehendatur cum ligaturis, ſicut multi medicorum apprehendūt & ligant.ita enim valde multos vidi curatos ab illo ſene,& ego ipſe curaui non paucos.

Ad anum.

Mitigat etiam ſufficienter & phlegmonas ani cum vino, & vlcerationes eius cum aqua. & quaſſationes eius,vel depaſcentias,vel putredines,cum vino. Confert etiam exitui ani colluta cum aceto,demum vncta.

Ad vngues.

Confert etiam quaſſatis vnguibus & apoſtematis,ſuperligata faſcia.

Ad ſudores,eryſipelata,& exflorationes.

Totum autem corpus iuuat ad ſudores,cum vino:& ad eryſipelata cū vino:& ad exflorationes ſimiliter. F

Ad herpetem.

Siſtit etiam herpetas depaſcentes ſeu ambulationes, cum aceto. eos autem qui non ſunt depaſcentes,cum aqua.delet etiam impetigines,cum aceto.

Ad combuſtionem ignis.

Confert etiam combuſtis ab igne,cum vino. abſq; ſuperligatione, abſterſo prius loco cum ſpongia infuſa in vino.

Ad vlcera chronica.

Confert etiam chronicis & antiquis vlceribus,vncta cū vino.in corroſis vero,cum aceto:& in putridis ſimiliter. Vſus autem fuit Apollonius in gangræna cum aqua. & circuncharaxauit locum,vt ipſe dixit.ego enim non vidi,ſed credidi huic viro.multum enim erat veridicus.

Ad plagas.

Maximum autem eſt hæc ſuccoſitas pharmacum ad omnes plagas. Plagarū autē aliæ ſunt ſuperficiales,& aliæ pfundæ.at ſuperficialiū aliæ quidē ſunt in diuiſione ſola, alię in quaſſatione, aliæ in apoſyrmate,aliæ vero vſq; quo emittitur os.ad hæc autē omnia excellens pharmacū eſt cētaurea.quia vero diuerſus eſt vſus eius,redeo ad eū. In omnibus igitur ſuperficialibus,vngitur cum aqua,vel ponitur in corio,& ſuperapponitur loco,& ligatur cū faſcia. In profundis vero,cum ellychnio cū melle, & ſuperappoſitione faſciæ. qui modus etiā confert qn̄ fuerit ſciſſio G
vſq; ad oſſa. Vidi enim ego tertiam partem cutis capitis apoſyrma pati: & curari illo modo per dies ſeptē,& aliquando nouem,& aliquando vndecim. Habet autē proprietatem hoc pharma cum non colligendi humiditates. Iuuat etiā per modum collyrij in plagis in quibus denudatū eſt os,& nō eſt magna diuiſio.Colligens enim tu labia vulneris,immitte pharmacū, & ad conſolidationem ducet.& ſi futuram feceris, faſciam de pāno vel corio pone in ſeptē vel nouē vel quatuordecim diebus,& fomentes cum ſpongia.In ſagittis autē, & aculeis, & calamis,oportet imittere hoc pharmacū ſuperappoſita faſcia.In pcuſſionibus vero gladij,ſicut in duellantibus, ponatur in faſcia de corio,fomētato loco prius cū ſpongia infuſa in oxalme, ideſt aqua ſalſa, & aceto.et tūc vtēdo cētaurea cū melle,dimittēdo vſq; ad quatuor dies.Iuuat autē et in chirurgia, qn̄ conſolidare voluerimus,poſita in faſcia.ſicut in colobomatibus,et atheromatibus,& fauis, & adipiminibus, & ſcrophulis,vel aliquo tali,cōfert etiā et acrochordonib⁹,& ſimilib⁹,vnctis per faſciā.Cōſolidat etiā plenas plagas cū melle miſta. Ego autē vſus fui in cura duellionū hoc pharmaco,proijciens faſcias et ligaturas:et vtens hoc pharmaco ſolo vſq; ad cōſolidationem.

Ad apoſtemata inciſa.

Summe etiam confert in apoſtematibus inciſis paruis et multis diuiſionibus, propter decorem,aut magnitudinem,vel loci ineptitudinem.quando igitur vtemur in apoſtematibus vt dictum eſt multis aut paruis inciſionibus, tribus aut quatuor diebus exungentes cum aqua ſalſa et aceto,diligenter inungimus centauream cum melle. H

Ad feras venenoſas.

Confert etiam et in feris venenoſis interficientibus,et nō interficientibus:in apum quidem et inciſiuorum morſibus, vncta cum vino:in reliquorum vero ſicut et hydri,et ceraſtæ, et aſpidis,et araneæ,et ſcorpionis,et turturis marinæ,et mygales, et hammodytæ,et amphiſbænæ, et baſiliſci,et dryini aquatilis,et praſij,et ſcolopendræ,et aſcalabotę, et canis omnis,et proprie rabioſi,et leopardi,et crocodili,et ſimilium. Vſus autē eſt diuerſus. ſtatim enim q̄ plaga facta eſt vel mordificatio,ſcarificare oportet eum qui in circuitu eſt locum.et in ipſo loco qui patitur facere vnam diuiſionem profundam. et ſic mulgere et educere humorē. deinde in plaga ſuperponere collyrium,et deſuper faſciā de corio.et ſoluere per dies octo aut quatuordecim ad plurimum, et vino abſtergere infuſo in ſpongia. Aquam vero non oportet adducere. et maxime in morſis à cane.quinimmo abſtinere oportet à balneo vſq; ad annū ex omni aqua. Vlcus autem in morſis à cane rabido cuſtodimus incōſolidatū tempore multo,ſicut multi medicorum faciunt.

173

A faciunt,secundum ueritatem tamen permittendũ est consolidari sicut & alia vlcera in proprijs temporibus.Ita enim & Apollonius curauit quendam genere gallicũ, morsum à cane rabido. & ego curaui quẽdam iuuenẽ, dans ei ad bibendũ pharmacũ istud.& aliqñ ex superabundanti cum oxymelite.In omnibus autem,quæ œdemate intumescunt,per excellentiam cõfert,si vngatur cum ouo.Mitigare enim & replere natum est in omnibus extrinsecis. Tristes etiam mitigare vidi datum in fabę magnitudine cum aqua:& stomachicis similiter cũ aqua.Purgat etiam choleram cum melicrato:& soluit crassos & viscosos humores,in quantitate auellanę cũ aqua. Iuuat etiam asthmaticos,& orthopnoicos,in quantitate auellanæ datum cũ oxymelite. Cõfert etiam ad rupturas,& vulsiones.Et similiter curat splenitícos,in quãtitate fabæ ægyptiacæ datum cum aqua.Iuuat etiam empyicos,in eadẽ magnitudine datum cum aqua:et hydropicos in eadẽ similiter.Confert etiam dysentericis,in quibus requiritur stypticatio & retentio.Confert etiam in dysuria,in magnitudine fabæ ægyptiacæ bibita cũ aqua:& in ischiadicis in quantitate auellanæ datum cum melicrato. Operatur etiam in hydropicis, si inungatur cum vino, & bibatur cum aqua,vel hydromelite in quantitate modica. Iuuat etiam matricẽ,& orificium eius, qñ phlegmone laborat,si inungatur cũ vino:& similiter vlcera eius. Si autẽ nigræ fiant,& putrefiant,vel sint depascentia,oportet vt vino & alumine colluantur.Mundificat autẽ & matricem immundam: in quantitate vnius auellanæ cũ aqua.bonũ etiã est in collutionibus mulierũ quidem cõiter,proprie vero matricis.Et hæc de centaurea quidem in tantum dicta sufficiant.

GALENO ASCITVS LIBER DE CATHARTICIS.

CENSVRA.

Liber corruptus,& adhibitis veris libris cum iudicio legendus.

C Voniam cognouimus qualiter Hippocrates de augmẽto humorum locutus est,nunc demum introduco medicum, qui de virtute catharticorum locutus est, vt prædictos humores possit examinare: & expellere,quæ nocua sunt corpori: primum considerando quo modo Erasistratus Homeri versus cantabat. & Hippocratis libros amore medicinæ per diuersas ciuitates, puincias, & singulas regiones proficiscẽs, experimento cognoscitur collegisse:& artificiose vitam,& theoremata consummasse. & quo modo ordinãdo nobis medicinam derelictã, voluisser perquirere vt posteris traderet. His omissis oportet nos cõmoderari ordinem disciplinæ: vt hi qui post nos huiusmodi artis fuerint rectores, correctius teneant ea,quæ ab eodem videntur esse composita. Fuit igitur solicitudo non tantũ mihi,sed etiam multis desiderantibus gloriam, vt de catharticis scriptis aliqua traderent,et propter senectutis obliuionem thesaurizent sequentibus, purgationumq; genera et virtutes,et vsus eorum diligenti solicitudine traderent. Dicendũ est ergo in primis de catharticis virtute,et officio eius. Ait Hippocrates, Graciles,et facile vomentes sursum purgare conuenit,vitantes hyemem.difficile autem et medie crassos deorsum,æstatem vitantes.Melãcholicum ergo humorem deorsum purgare eadem ratione contraria apponentes: trãsitoriam D vitam oppouentes mihi: quia multum laborauit ad explicandum artem medicinæ: sed de catharticis tacuit,et nihil inde exposuit. nam si salutare esse conspiceret, vtiq; de his nequaquam reticeret, quod ille se fecisse commemorat: sed eius bibliothecam Romæ arsisse cognouimus. et librum ipsum ibi crematum non dubitamus:pro qua re liber de catharticis ab eo scriptus nõ inuenitur,quem vobis scriptum tradere conamur.

De generibus catharticorum.

Catharticorum vero genera tria esse scripserunt physici. Primum trahendi, Secundum euacuandi, Tertium purgãdi habet facultatem.Et ex his tribus definitionibus, Vna quidem est à loco,Altera à quãtitate,Tertia à qualitate.A loco quidẽ,declarat locus ab eo,quod trahit: quãtitate,ex eo quod euacuatur:qualitate,ab eo quod purgat. Hoc igitur modo disposito, qrendũ est de significatione trahentis.habet nãq; genus tractionis,sicut à physicis dicitur contemplatiuam esse suam similitudinem cui cõparari potest, sicut et euacuans, et purgans. Trahens vero simile est magneti lapidi ferrũ trahendi ad se.et sicut ceruus serpentẽ de cauernis naribus educit.Similiter purgatio à simili fit,et à cõtrario.A simili,quando lacticinia mucos aquosos,et tenue phlegma purgant. A contrario,quando colocynthis et elleborus phlegma purgat. Virtus nanq; quæ ad se trahit, dicitur græce helctice: quę autem educit,epispastice vocatur. Attrahens adiutorium

adiutoriũ fit, qñ sanguis de naribus fluit, & quãdo ventosę hypochõdrijs imponunť. Nũc qui- E
dem iam diximus oẽm detractionẽ, medicinæ esse calidæ & humidę, dicẽtes ꝙ dulcia sola, om-
nia ſm qualitatẽ suæ dulcedinis tanto plus calore participant, quanto dulciora fuerint. & quan
to minus dulcia, tanto frigidiora. & ideo phlegma aquosum & magis tenue educit detractio.

De aloe.

Aloe igitur in se habet aliquid cathartici, sed humorũ nõ est purgatorium, sed stercus & cho
leram purgat. quare falluntur qui dicunt aloen nõ esse amaram & stypticæ virtutis. apta est er-
go stomacho, & cholerã de ventre & intestinis educit, & nõ de alio. Hæc ergo irritanonẽ ven-
tris, & depositionem per naturalem meatum facit. Bene ergo antiqui ad similitudinẽ cholerici
de ventre vel intestinis humores esse purgandos dixerunt. & eos stercora esse diffinierunt.

De colocynthide, scammonia, epithymo, & elleboro.

Colocynthis vero in tertio gradu est calida & sicca: scãmonia autẽ in primo gradu ponitur.
Nihil ergo erit admirandũ, si aloe frigidæ & calidæ tẽperantiæ sit, & cõdensatoriæ, & extenua-
torię. Veniamus igitur ad epithymũ & elleborũ. Ergo cathartica sunt, & melancholicũ purgãt
humorẽ. nam calidæ & siccæ sunt tẽperantiæ. Intelligere iam debes ꝙ duplex est siccitas in eis,
& vna pars ignea. & extenuatoria sunt natura. frangẽdi nãq; & incidendi pinguẽ habent facul F
tatem. etenim elleborus & epithymũ tenui & calida natura consistunt. & frigidam & terrestrẽ
habent substantiam, idest humorem purgant melancholicum. & à contrario medicinæ.

De catharticis purgantibus superiorem ventrem.

Quærendum est quæ qualitates medicaminum superiorẽ purgent ventrem, & quæ inferio-
rem. Nam quæcũq; medicaminum calidæ & siccæ & ignitæ substantiæ vel spiritus compositæ
sunt, hæc per vomitum purgant ventrem. ex quibus primũ est elleborus albus, & quęcũq; ter-
restri substantia participant, inferiorem purgãt ventrẽ, vt sunt lepis, colocynthis, & elleborus
niger. Et quæcũq; admista, scilicet aere spirituali & terrestri grauitate, hæc superiorem purgant
ventrem & inferiorem. Et ꝙ colocynthis caput purget, experimẽto testamur. quia lenis est, &
lanuginosa, & tumentiua. & ideo purgat superiora. & si datur. ʒ. i. cum mulsa, ex capite purgat
phlegma. & eadem ratione cætera cathartica perpenduntur: quæ à multis per longum tempus
inuẽta sunt sapientibus. Nunc autem, quia de catharticis & purgatorijs disputare statuimus, in
primis quæ purgant choleram rubram quærẽdum est. Ergo purgat choleram scãmonia, agari-
cum, aloe, succus herbæ heliotropij. Phlegma educit coccus cnidius, lathyris, euphorbiũ, colo-
cynthis, elleborus albus. Nigram vero choleram purgat epithymũ, polypodium, niger ellebo- G
rus, & prasij succus. Sãguinẽ educit porri succus, malua agrestis, herba mercurialis, liliphagus.
Et hoc ad exemplum proposuimus, vt quis amator honorum operũ, qui ad hæc arcana desira-
uerit accedere, ex his quæ proposita sunt, cætera doceat cognoscere. Mihi autẽ tempus est ad
alias passiones transire, idest locales: & per singula loca cathartici operationes exponere. Ocu-
lis nãq; adhibẽda sunt purgatoria medicamina, & auribus, & naribus. Cathartica autem lateri,
thoraci, ventri superiori, & intestinis superioribus, hepati & simæ eius parti, & spleni. Cæterũ
oculi purgãtur per lachrymas, per nares, ꝑ mucos: Os, per phlegma & saliuã: Mamillæ, per lac:
Thorax, per tussim & sputũ: De stomacho vero educuntur cibus, & phlegma, & omnes humo
res, & cibi indigesti, & lumbrici rotundi: Ex hepate & simo eius, humores per ventrẽ educẽdi
sunt: ex gibbo autem, per vrinas: De splene vero, humor melancholicus, & sanguis fæculẽtus.
De renibus, sanguinis superfluitas, & lapidum imminẽs periculũ: Ex matrice, sanguinis icho-
res: De vesica, vrina: Ex maioribus intestinis, scybala, & lumbrici lati: De extremo intestino, as-
carides: De cute, corporis pediculi, & lendes, & sudores. Sed & sanguinis fluxum ex matrice fa
ctum ventosa in mamillis posita restringit: & phlebotomia in cõtraria parte facta. Et sæpius ir-
rationabiles impetus sanguinis, ligatis coxis retinemus, & qui fiũt ex naribus. purgare autẽ vo H
lentibus, per phlebotomiam adhibendum est adiutorium. Et cõsiderandum est quantũ sit ma-
teria in purgandis. sed hæc purgatio catharticorum pu͛rgationi compaginatur, & compatitur * al. tractioni
quid modice, sicut herculeus lapis ferrum ad se trahit, & electrum fricatum paleas, & ceruus spi
ritu suo serpentem de cauernis, & serpens spiritu suo mures ad se trahit. Sed reuertamur ad pro
positum, & ostendamus non solũ compatientes rationes extrahere, sed ipsa vtiq; medicamẽta
de capite, & thorace, & pulmone, & hepate, & stomacho, & renibus, & vesica, & arteria, & ner-
uis quæ optima sunt, extrahunt. & siquis se approximauerit naturę cogitãdo, videbit non solũ
propriam in humoribus habere virtutẽ proposita medicamenta: sed in partibus membrorum
corporis prædictũ ministerium medicamentorũ faciunt virtutes. Quidam autem nos culpan-
tes directo extenso supercilio, directi sunt ad fallaciam, vt dicant cathartica experimenta lõga
esse ab experimento. Etenim naturalẽ cognitionem admittentes facti sunt hæretici male intel
ligendo, & nõ discernentes virtutem & naturam splenis, & renũ operationes, cõfitentur vtiq;
dicẽtes ꝙ esset talis materia medicaminum quæ has possit habere virtutes. Si autem verum est,
sicut verum cõstat esse, vt aliqua expedientia credãtur esse localia medicamẽta, in hepatis pas-
siones festinãter adhibẽda sunt adiutoria, & natibus similiter, & in collo, et in intestino, et vesi

ca, et

A ca,& splene quod ad hoc fuerit vtile,neque medicamen ad patientes locos adhiberi potest.sed
æqualiter singula suum præbere beneficium. Ex quibus manifestum est quæ sunt medicamēta
ad humores vel ad corporis membra expedientia.Nam si non est admirandum,quod alia sunt co-
protica, idest tantum stercora mouentia. alia hydrogoga , idest humores liquidos & tenues &
aquosos educentia,spissos humores nō deponentia: alia vero choleram rubram: alia autem ni-
gram:alia phlegma:alia sanguinem sunt deponentia.& cum alia caput purgent,alia thoracem,
alia pulmonem,alia hepar,alia splenem. quædam etiam in ventrē purgent humores, quædam
renes,quædam vesicam,quædā matrices,quædam intestina tenuia,& arterias,& neruos,& mu
sculos,& quæ horum omnia sunt purgatoria,diuersas habēt virtutes : disce si potes species eo-
rum quæ experta sunt ad purgandum superiorem ventrem,& eorum quæ ad inferiorem.

De simplicibus medicinis.

Volo igitur dicere de simplicibus medicamentis,quę Græci hapla vocāt. Ergo colocynthis
caput purgat,& phlegma. Scāmonia autem, corpus superius & inferius, & caput, & phlegma
cum cholera.quia natura eius calida & sicca tenuem habet substantiā, generās tractoriam vir-
tutem.Siquis igitur simplicia medicamēta scire desiderat, requirat, & inueniet virtutē suam in
B primo gradu esse calidam,& acutissimā ad purgandum. Lathyris è contra purgatoria est phleg
matici humoris : semen eius,moderate in gustu est dulce. & dictum est dulcia mediocriter esse
frigida. ¶ *Oculorum cenotica, quæ ex oculis lachrymas educunt.* Oleum amygdalinum,nucinum,&
laurinum,& anethinum,opobalsamum,centaurea,succus rutæ,succus chelidoniæ,cepę,casto-
rium,calcanthum,stypteria,sinapis,ammoniacū,mel, crocus, & alia plurima. sicut in dynami-
dijs diximus,oportet prius per catharticum corpus purgare. ¶ *Aurium cenotica.* Aures pur-
gat mel,vinū,oleum nucinum, & amygdalinū, cepæ succus cum adipe plurimo,aphronitrum
cum melle & aceto, hydromeli & acetum,nitrum mistū cum vino,oleum roseum,succus betæ.
¶ *Narium cenotica.* Purgat enim nares succus betæ,cepæ,elateriū, piper nigrum,sinapi,pyre-
thrum,hyssopus,thymus,elleborus albus, struthium, euphorbium,cardamomū. Purgat caput
per os staphisagria,piper,sinapi,pyrethrum,hyssopus,thymus,& alia plurima, quę in dynami-
dijs scripta sunt,& gargarismata.Lac in mamillis reuocat ptisana,semen fœniculi.

De purgantibus pulmonem & thoracem.

¶ *Pulmonis & thoracis cenotica.* Purgant pulmonem & præcordia daucus, papauer nigrum, se-
men lini,thymus,anisum,piper,costus,sulfur,scilla,amygdalæ,iris,mel,orobus,prasium,capita
C porri,& alia plurima,quæ in dynamidijs possunt reperiri. Est autem cōfectio ad purgandū ex-
perta.Styracis,terebynthinæ,sandarachæ,mastiches,medullæ ceruinæ ana.ʒ.i.Iuuat stomachi-
cos,pleureticos,phthisicos,& omnē tussem. ¶ *Superiorum ventris cenotica.* Vomitum facit ce-
dri cordex cum oxymelite.Sinapi cum mulsa,elleborus albus,ireos puluis cū mulsa. ¶ *Intesti-
norum tenuium cenotica.* Purgat nanque in intestinis crudos humores , & indigestibiles cibos , &
lumbricos rotundos excludit semen tithymalli,& opos eius cum caricis,aut cū dactylis come-
stus,iris,herba mercurialis,thymi decoctio,aloe,absinthium, abrotanū , & alia quæ in alijs cō-
memorauimus. ¶ *Hepatis simorum cenotica.* Purgat ea polypodium,lathyris,canubea cum ab-
sinthio & lupinorum apozemate. ¶ *Hepatis gibborum cenotica.* Purgat nardus celtica,squinan-
thum,agaricum,gentiana,absinthium,peucedanum,opobalsamum,myrtus. ¶ *Splenis cenotica.*
Purgat splenem elleborus niger,epithymum,polypodium,agaricum, capparis cortex, scolo-
pendria. ¶ *Renum cenotica.* Purgat renes apij semen,fœniculi semen,daucus,asarus,squinan-
thum,sanguis hircinus,graminis decoctio. ¶ *Matricis cenotica.* Sanguinem educit pessarium
cinnamomi,sabina,calamus aromaticus, absinthij decoctio, artemisia , dictamnum , elleborus
niger,sicut in dynamidijs continetur.

D *De prouocantibus menstrua.*

Per impositiones prouocant menstrua calamus aromaticus , castorium, lupinorū decoctio,
ruta,piper,melanthium,balsamum,pæonia,artemisia, dictamnum, lapathij radicum decoctio.
¶ *Vesicæ cenotica.* Euacuant & purgāt vesicā asatū,apozema acori,amygdalæ amaræ, absinthiū
ponticū,semen balsami,bryonia,pæonia,semen liquiritiæ,pulegiū,dictamnū,dracōtij radices.
¶ *Renum & vesicæ lapidis cenotica.* Lapides frangit cardamomum,oleum amygdalinū,bdelium,
semen fœniculi,amygdalæ amaræ,lapanthij radicum decoctio,lini semen, saxifraga, electrū.i.
succinum,sanguis hircorum,semen olerisatri. ¶ *Scybalorum cenotica.* Scybala euacuant mel,sal,
fœnigræci decoctio,maluæ decoctio. ¶ *Ventris cenotica.* Aloem & salem cū melle coquas, &
tal. myrtus subijce. ¶ *Aliud mirabile medicamen.* Mirtæ† cepatum succi ana.ʒ.i.mellis.ʒ.ij. In truliones co-
quas,& subijcies vt pastillos. ¶ *Sudoris cenotica.* Sudorem educunt vinum cum oleo irino,&
oleum chamæmelinum,& anethinum,& siconium,& alia. Per os data hæc prouocant sudorē,
staphisagria,pulegium,sisymbrium,artemisia, costus, libanotides, casia,cinnamomū,agaricū.
Quę per suffumigationem sudorem mouēt,sunt castoriū cum pulegio:semen balsami,bdelliū.
¶ *Quæ pruritum mouent.* Sunt porrū,alliū,caulis,asparagus,pastinaca,ruta,cardamomū,rapha-
nus,omnia salsamēta. Et hæc de simplicibus, quæ per longa tpa colligere potui,habeas experta.

Galeno

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE GYNAECEIS.

IDEST DE PASSIONIBVS MVLIERVM.

Nicolao Regio Calabro interprete.

CENSVRA:

Ieiuna prorsus, & angusta tractatio.

E passionibus mulierũ & matricũ vtile præuidi vobis scribere. Superuenientium enim diuersarũ & plurium passionum in matrice,aliquę
periculosæ & insanabiles fiunt.ob quã rem turpitudinẽ nõ pręferen F
dam censeo, qm̃ abscõdere periculosum est. Fit igitur in ore matricis
dolor & symptoma forte.& si cito nõ occurrat,vulnera in ipsa fiunt.
& quandoq; ad hypochondria supposita suffocationẽ facit.& ad cor
dolor superuenit fortissimus.& nominata consequitur amara saliua,
velut si aceto & aqua os adimpleatur. & tibiæ frigidæ fiunt. & caput
& lingua formicitãt.& vox deficit. ¶*Cura.* Sub matrice ponẽda est
lana inuoluta balsamo, aut oleo amaricino, aut alio qualicunq; bene
redolenti.Naribus vero offer asphaltũ molle.& vomica cũ capillis nigrientibus, aut pẽnis cor
uinis in acetum immissis per vomica.offer naribus sternutamẽta. & soluto ore & lingua ad lo-
quendum,bibendũ est castorium cũ vino.& digitum tinctum in oleo naribus offer. Lana autẽ
supposita sit donec sanetur.quia si tolletur,reuertetur passio.Si autẽ matricis descensio in vesi
ca dolores magnificet,& fiat formicatio tibiarũ,& vrina cõcludatur,dum vis sanare,huic offer
bene olentẽ myrrham , & omne suauissimi odoris quod inueneris. Ad matrices vero appone
inolentas suffumigationes vsq; dum restituatur. ¶*Fumigatio.* Ad matricum suffocationes,si
vox deficiat,& ad periculum mortis deuenerit,vt per os potiones recipere nõ possit, suffumi- G
gatione succurritur. Rutam viridem frica, & confert. Item sulfur cum aceto naribus impone.
Item asphaltum in carbones pone,& nares suffumiga. ¶*Potio ad id.* Succus vrticæ colatus da-
tus in vino aut melicrato,mox iuuat.Itẽ in periculo castoriũ in vino bibat.Aut castoriũ,& ani-
sum in oxymelite. ¶*Sternutatio ad idem.* Elleborum album,asphaltum,castorium tere,& offer
naribus. ¶*Pessarium ad idem.* Ruta cũ melle bono linias os matricis. ¶*Ad idem.* Lenticulas
infunde in vino,& postea tere,& vellere calefacto collige,& appone.mirificum est. ¶*Item quæ
in pectine habent dolores quasi vespam mordentem.* Apium tere cum castorio & adipe anseris,& pessa
rium impone. *Item ad eas quibus facta est aphonia de suffocatione matricis.* Picem in lanam mollem
inuolue,& pessariũ impone. ¶*Ad dolorẽ matricis propter abstinentiã viri, vt contingit sæpe viduis, &
virginibus,& quarum viri diutius absunt.* Fit autem illis dolor,nausea,saliua: tibiæ frigẽt:& quæ in
matricum suffocatione contingunt patiuntur. Ad eius curam,adhibenda sunt quæ in genesia
Cleopatræ leguntur capitulo decimo.Item febris acuta,eleuatio ventris & duritia, dolor renũ
& stomachi,anaptæ,nausea phlegmatica,aut quasi acetosa,aut cholerica. Vrinæ detentio, stri-
ctio ventris,fastidium,sitis aspera,lingua nigra quasi attramento tincta, dolor ceruicis & in ge
nis,tempora saliunt & oculi.dolent extremitates digitorũ & vngulæ. & si in natura deponent H
digitum,sentiunt magnũ calorem,& siccitatem,& duritiam,& strictum os matricũ. Axũgiam
porci virginis cum melle aduna,& post balneum suppone.hoc etiam ad omnẽ passionem ma-
tricis prodest. ¶*Item ad illas quæ tumorem habent,nec faciunt aliquid sanguinis.* Adipem anseris mi-
sce in lana,& suppone. ¶*Item ad eas quæ ante & retro patiuntur in coxa,& per totum ventrẽ,neque sur-
gere neque dormire possunt.* Butyrum medullæ ceruinæ misce,& vtere. ¶*Ad dolorem matricis.*
Ceræ citrinæ,ceruinę medullæ,terebynthinę, adipis anatis,opij obolos.ij.cũ oleo cyprino vte
re in pessario.facit ad ignem sacrum,& febrem,in fistulis apostasim,atq; caliginem,& punctio-
nem,& vlcera,& alia multa. ¶*Item ad pectinis dolorem,dorsi, & ventris, & frontis.& quãdiu stare non
potest.* Adipem anserinum & myrrham cum mero vino teres,& in linteo pones. ¶*Ad eas quæ
dolorem matricis patiuntur,si cum viro dormiunt,si hæc passio perseuerat,colicæ fiunt.* Vniuersaliter autem
hæ latas venas habent penitus libidinosæ natura tumescit plus intus q̃ foris. patent palpebræ
oculorum quando concumbunt. curabis sic. Lac mulieris quæ masculum lactat, & cerusam
misce, & calefac, & pone pessarium in ore matricis. Item galbano cum rosis simul vtere. Item
oui assi inure modicum & ros.impone pessario. ¶*Ad inflationem & apostemata matricis.* Buty-
rum cum opio & rosis aduna,& in melle pessario appone.Suffumiga sic,ceram,terebynthinã,

vel

A vel sagapenum carbonibus appone, superposito emmoto. ℭ*Si lumborũ dolor, & circa matrices prurigo, in natura, & in ventre humidior, tunc nãque iam patet se rheumaticam factam.* ℭ*Cura.* Ireos radicem succo mali granati misce: & ecligma facies postq̃ vrinã fecerit. ℭ*Ad cancrũ matricis, cuius hæc sunt signa, dolor in ventre & sexu, vt putet se spinã vel lignum in corpore habere: aliquãdo effusio sanguinis cũ vrina.* Betam syluaticam, & alumen scissum, & nitrum in ligno tere, et cataplasma impone. Item succũ solatri cum adipe anserino in pessario. Item raphanũ tempera cum eo, & vtere. ℭ*Ad vlcera matricis.* Ceram, myrrham, & adipem porcinum, cum melle in lanã suppone. Itẽ oui testam assam, siselon cum rosis misce & impone. ℭ*Ad matricem frigidam.* Si frigida fuerit dolet, & sanguinẽ profert. frigidus sudor superuenit. ℭ*Cura.* Terebinthinæ, mellis, adipis anserini. añ. misce & vtere. Item artemisiam, adipem anserinum oleo rosarũ misce & impone. ℭ*Signa ventositatis matricis.* Renum amotis & intestinorum, conducit ei ventrem & clausa dolorẽ cõcitant. ℭ*Cura.* Myrrham in nigro vino bibat. s. temperate. Item medullam ceruinã tere, & misce rosis ad crassitudinem mellis, & fac pessarium. ℭ*Matricis hydropicæ signa.* Nares muscusæ, oculi nigri, torpet per loca calida. ℭ*Cura.* Cyminum, vuam passam, sal modicum pinse, & misce, & pessarium appone. Item rubi radicem coque, & bibat ieiuna. ℭ*Ad matricem clausam.* Bdelium tempera, &

B appone, ac suffumiga. ℭ*Si matrix exiuerit, & tardauerit, & foris vulnerata fuerit.* Terebynthę, medullæ vitulsinę, opij, croci, rosarum, cicutæ pessarium impone. ℭ*Ad hæmorrhoidas in ore matricis.* Coronam spinæ teræ, & superasperge. ℭ*Ad rheumatismum albũ, vel aquosum, vel rubrum, vel sanguineum, aut nigrum, sine dolore, aut cum dolore.* Sanabis sic. Papauer cum vino nigro bibant. & testam oui contere, & appone in capite funium ceræ cũ olibano. & impone. Item acaciam tere cũ aceto, & appone in lana. ℭ*Signa matricis plenæ humoribus.* Vlceribus nimis impletur. extrema oculorum fiunt sanguinea, febres assiduæ, & acutæ. ℭ*Cura.* Ciperum & rutam cũ vino albo temperata ieiuna bibat ad cotylam vnam, & nõ plus. ℭ*Ad effusionem sanguinis matricis.* Grana vuæ siccæ tere, & cum vino da, aut folia viridis maluæ. ℭ*Si ex partu contingit sanguinis fluxus.* Corion basilicon incende, & tere, & cũ aceto inuolue, & impone in pessarium. Itẽ lapathij succo intinctum pessarium appone. ℭ*Si ex partu natura plagata fuerit.* Testiculos tauri etiam solue cũ aqua frigida, & cum rosis liquefactis lineo in panno cũ modico croci impone. ℭ*Si vero consuetudine super menstrua venerit.* Cineres vitis teras, & in linteo imponas. vel calcem teras, & similiter apponas. *Potio ad idem.* Radicem myricæ & corticem tere, & cum vino bibat. ℭ*Si matrix ex partu vlcerata fuerit.* Helenium butyro veteri misce, & fac pessariũ, & suppone. ℭ*Ad consuetudinẽ

C prouocandum.* Piperis grana cõmisce staphidiagriæ, da post balneum cum vino, & cito subueniet. Item centauream tere cũ folijs in aqua & fac pilulas, & impone ori matricis. Item rubiam, nigellam, & myrrham. añ. cum vino bibat. ℭ*Ad rhagadias in ore matricis.* Coronã spinæ, gallas omphacinas tere, & vnge adipe anserino, vt adhęreat puluis, & super sparge. facit & ad condylomata. ℭ*Ad eas quæ non prægnantur.* Castorij, piperis grana. xij. vino cõmuni simul temperata cum pulegio bibat. ℭ*Vt non conceperit.* Nitrum in ore matricis in modum ciceris post concubitum mittat. ℭ*Vt cognoscat si sua culpa, aut culpa viri est quòd nõ cõcipiat.* Vasa fictilia duo signa, intus posito hordeo, & ibi fac eam & eum vrinare, & pone in loco frigido per. xij. dies. cuius hordeum ingerminauerit, eius culpa est. ℭ*Vt cognoscat an prægnans masculũ vel fœminã in vtero habeat, & cognoscat si sua culpa aut culpa viri non concipiat.* Apium cum radice sua capiti eius appone, ipsa ignorante. & si primo nominauerit dum loquetur masculum, masculum: si fœminã, fœminam pariet. ℭ*Vt fœmina concipiat.* Vuluam leporis siccam tere, & ambo bibãt & edant. ℭ*Vt cognoscat si conceperit.* Si collum calidum habet, dorsum frigidũ, concepit: si vero æquale corpus, nõ. ℭ*Ad eam quæ prius fœcunda fuerit, postea sterilis facta est.* Folia mali granati sicca tere, & cũ melle fac pessarium digitorum quatuor, & post purgationem impone, diebus tribus, vt non tollatur. Et

D vuam passam cum granulis suis tere, & fac pessarium vt dictum est. & quãdo coagulata stillauerit, cognoscat virum. ℭ*Ad violatam vt non cognoscatur.* Alumen scissum, gallas omphacinas cũ vino aminæo tere, & fac encathisma. Item cũ succo pastinacæ collige, & fac ad magnitudinem orobi, & apponatur per vnam horam antequã coeat. ℭ*Ad tumorem vberum.* Betam oleo coque, donec soluatẽ, & sic tere, & simul cerã solue, & cataplasma impone. ℭ*Item ad vbera vlcerata.* Portulacam tere cum oleo rosæ, & linteo impone. ℭ*Ad duritiem uberũ, & inflationẽ, & ulcera, & crassitiem, & omnem passionem.* Caulem viridem tere, & cataplasma fac. Succum autem eius spissum line. ℭ*Item ad vlcera, & cancrum, & diatasin.* Folia hederæ coque fortiter, & cataplasma, & ex apozemate fomenta. ℭ*Ad lac augendum.* Lumbricorum viuorum. ʒ. i. tere, & cum melle bibat vt non cognoscat. Item lac vaccinum aqua calida salsa vel marina fomenta, & postea cum vino calido bibat.

GALENO ASCRIPTVS LIBER SECRETORVM AD MONTEM.

CENSVRA.

Secreta hæc vt Galeni non sunt, ita non omnino inutiliter legi possunt.

Ogastime, amice Montee, vt describerem tibi librū in medicatione ægritudinum secundum experimentum medicinale, & cōsiderationes rationales ex eis, quę expertus sum in multis sapientum & bonorum in cultu legis. feci igitur illum: & posui ipsum ex secretis, quę nō est necesse propalare vnicuiq; hominū, timendo ne fiant pigri, confidendo in ipso, & dimittant quod necessarium est in scientia radicum & ordine capitulorū, super quam est fabricatio artis. Et ego quidem scripsi tibi in illo secundū mēsuram virtutis, & fideliter. Dico igitur, ꝙ substātia subiecta generationi, & corruptioni mutatur in qualitatibus suis: Quę sunt caliditas, frigiditas, humiditas, & siccitas: quę adinuicem agunt & patiuntur: & eorum ęqualitate, complexionis existit bonitas. Quod est, quia complexio est factorum substātiæ cuiuscunq; membrorum animalis propria. Complexio igitur est sunstantia corporis, & natura eius. Et postea sunt res sequentes complexionem necessario, & sunt odores, & sapores, & colores, & durities, & mollites, & lenitas. Natura vero de tribus dicitur rebus: quarum vna est complexio, secunda est virtus rectrix, tertia est compositio. Et quāuis ars, quæ solicita est de corpore, sit vna, sicut verificatum est iam in libris alijs: tamen partes eius sublimes sunt duæ: quarum vna est regimen sanorum: & altera est curatio ægrorū. & sunt ambæ in operationibus suis diuersæ, quia ambarum prima intendit ad cōseruandū corpus secundum dispositionem in qua est: & secūda intendit ad permutandū ipsum ab eo secundum quod est. Et quoniā sanitas antiquior est ægritudine, & sublimitate, & tempore: tunc necesse est nobis vt acquiramus in primis qualiter conseruemus sanitatem: & post illud, qualiter sanemus ægritudines sanatione bona. Via autem cōmunis ad inueniendum eas ex rebus duabus est, vt sciamus dispositionem, quā nominauimus sanitatē, quæ dispositio sit, quia non possumus seruare ipsam, quando existit, nec reducere ipsam, quando corrumpitur, nisi sciuerimus quid sit. Nos vero iam processimus, & ostēdimus, ꝙ sanitas similium partium est æqualitas. et quòd sanitas membrorum compositorum cōpletur positione membrorū similium partium, et eorum numero: illud vero, quod surgit per conseruationē horum membrorum, est post cōseruationem sanitatis: sicut si corpora nostra nunq; finirētur, nisi per dolorem cōmunicantem eis, non esset nobis ars necessaria, qua sciremus læsiones eorum omnes. Genera autem ægritudinum corporum nostrorum, et corruptiones eorū, sunt duo, quæ eis sunt necessarię, quæ sunt ex operatione caloris innati: et sunt eis corporibus à principio esse corporum radices. Et ex eis sunt, quæ non sunt necessariæ, et nos non sumus eas mouentes, quæ quidem corrumpunt corpora nostra non minus illis necessarijs. Et ego quidem sum distinguens vnumquodque duorum generum secundum se. Dico igitur, ꝙ principium nostri esse est ex sanguine et spermate. veruntamen sanguis est materia properans in receptione eius, quod descendit. Et nos quidem intelligimus per materiam hylen, sequentem formam in omni parte. sperma autem stat loco factoris. et vnumquodq; istorum duorum est compositum ex elemētis, ex quibus compositum est alterum. (Et nos quidem demonstrauimus ita in libro, quē edidimus de elementis secundū sententiā Hippocratis.) Veruntamen in mensura mistionis specierū diuersificantur: quia plus est in spermate. Et iam nos quidem demonstrauimus secundum quod diximus, et testificati sumus illud in libro de morbis et accidentibus. Et mihi quidem videtur, vt vadam ad fundamentum sermonis in arte medicationis per experimentum, et cōsiderationem, et copulationem, et abbreuiationem sermonis, et appropinquationem locutionis. Frater Montee, iste magis iuuatiuus liber est, quem cōposui in medicina: omnem nāq; descriptionem eius expertus sum multoties in complexionibus comparibus. Descriptiones autem quas diximus in almemiri, idest pharmacorum, et est liber qui nominatur de medicinis compositis, non sunt nisi cōpositiones quorundam quos dixi, sicut Archigenis, et Archelai, et Seueri, et aliorū: quibus si vteretur aliquis secundum quod dixerunt, non fieret iuuamentum per eas: imo generarent ægritudines. Verum ego rectificaui eas, et exercitaui super errorē, qui est in eis. prima ergo descriptionum eius, quas ego conposui, est descriptio medicinæ huiusmodi.

Ad stuporem

A *Ad stuporem, & frigus, & paralysin.*

Vir quidam sexagenarius fuit, super quem vincebant humiditates superfluę, & ventositates
phlegmaticæ, & erat mollis corporis. & ipse quidem cõquerebatur de stupore in corpore suo,
& frigore addito, & inceptione paralyseos. cõposui ergo hanc confectionem, quæ est medici-
na multorum iuuamentorum. & ego qdem iuuamenta ipsius dicã, post artem eius. Cuius qdẽ
permistio. ℞. euphorbij, croci. casiæ lig. cinnamomi, apij, acaciæ, costi amari, spicę, gũmi arabici,
seminis vrticę, granorum alkerua, bdelij, olibani, sumach, ellebori, sulfuris citrini, styracis cala-
mitæ, pipis albi, oium ana. ʒ. vi. rosarũ siccarũ, pyrethri, arthanitæ, sethesusiæ, seminis apij, oium
ana. ʒ. iiij. seminis albedarogiez. i. ammeos, seminis taraxacon, amborũ ana. ʒ. medullæ cartami,
zingiberis, amborũ añ. ʒ. iiij. tere & cribella. deinde infunde in vino antiquo tribus diebus, do-
nec fiãt sicut mel. deinde fundaẽ super ea mel crassum despumatum. Deinde misceaẽ & fundaẽ
super ea ex oleo balsami mensura vnciæ vnius. deinde ponaẽ sup ignẽ leuẽ, & bulliat ebullitio
nibus duabus leuibus. & fuodatur in vase vitreo. & dimittatur sex mẽsibus. & quãto plus anti-
quatur, tanto est melius ei. Vsus est ea vir, & cõualuit vsq; ad quartã hebdomadẽ. Et dosis qdẽ
eius est ex aureo vsq; ad. ʒ. iiij. Q, si ille qui vtitur ea fuerit adolescens, sumat ex ea. ʒ. i. & . ß. Hæc
B autẽ medicina cõfert morsui facto à cane rabioso iuuamentũ manifestũ statim, & dolori qui fit
in acumine verticis antiquo, & cui radũtur pili capitis. deinde accipitur de hac medicina pon-
dus auẽ. vnius, & soluitur cũ aceto vini, & liniẽ cũ eo caput. Et ad dolorem dentium fricatur cũ
ea. Et ad dolorem auris soluitur cũ oleo balsami & colatur; deinde destillatur in aurẽ. Et ad an-
ginam datur io potu cum aqua, in qua cocta sunt sebesten & anethũ. & deglutitur post ipsam
butyrum tepidum. Et similiter ad asthma, & splenẽ. ʒ. i. & . ß. cũ aceto in quo decoctæ sunt radi-
ces capparis & tamarisci. Et ad renes, & ad dolores eorũ cum aqua, in qua decocta est calamin-
tha fluuialis. Et ad serpẽtes in ventre. ʒ. i. & . ß. cum aqua decocti sunt cortices granati dulcis. Et
ad hæmorrhoidas auẽ. i. cum vino antiquo. Et ad dolorem hepatis, & stomachi, & ad hydro-
pem. itaq; quando est cõplexio decliuis ad frigus. Ad vltimũ vero serua à me secretum magnũ
in omni medicatione tua. Caue igitur multiplicatiõe calefactionis, et inclina ad frigidationẽ,
per cõparationẽ & nõ absolute. & incipe in propinquitate complexionis hominis. & hic qdẽ
est locus cõsiderationis. Serua igitur hũc modũ curationis, & intellige ipsum. & fac medicinã,
imittẽs species boni odoris aromaticas. est. n. electuariũ magnũ. & nõ errabis, si Deus voluerit.
Et fuge à stupefaciente oculum, nisi raro, et apud necessitatem. nam faciet festinare ad eum qui
C vtitur ipso debilitatem tunicæ cornec. & hoc iterum considerandum est, intellige ergo ipsum.

Ad phrenesim & tussim siccam, & febrem conclusam.

Medicina autem Austri qui est ex illis de Luca. qm̃ cõqnestus est mihi de phrenitide & apo-
stemate in cerebro suo ita q̃ permiscebatur. & fuerunt cũ eo calor, & tussis sicca, & dolor capi-
tis intolerabilis, & febris cõclusa. Et iam medicati fuerunt ei qdam medicorũ, & errauerũt sup
eũ. Incepi ei vti huiusmodi medicina, & sanatus est vsq; ad hebdomadã vnã, cuius permistio. ℞.
psyllij infusi in aqua cucumeris indi. deinde extrahatur, & coletur cũ cribro, & coaguletur cũ
rob vuæ leui igne, & sumatur tragacãthæ albi, gũmi arabici, medullæ se. citruli, & medullæ cu-
cumeris, & medullæ se. cydonij, medullę se. cucurbitę, medullæ amyli, sandali, seminis portula-
cæ, se. maluauisci, omnium ana pars. i. terãtur contritiõe bona. deinde misceãtur coagulato. i.
rob. & admioistrenẽ de eo omni maõe. ʒ. iiij. & apud somnũ similiter. Et cibus eius sit aqua hor
dei in qua decocti sint cancri fluuiales & sebesten. hoc enim medicamen est cui, non est par.

Ad dolorem capitis, & lachrymas oculorum, & ad insomnietatem.

Et conquestus est mihi adolescẽs vicenarius. (cuius cõplexio erat calida, & cuius color erat
fuscus, & erat multæ quietis & tranquillitatis, & erat vincẽs semper cõplexionẽ regionis eius
D caliditas,) de dolore capitis superfluo inquietãte, lachrymis in oculis suis, & dolore in eis, & nõ
dormiebat. Cõposui ergo ei hoc caputpurgiũ. conualuit ergo ex vice vna. ¶ *Modus confectionis.*
℞. croci, danik. ij. ladani. ʒ. ß. cõdisi. ʒ. i. lache kirat. i. camphoræ kiratã mediã, lubue, ambræ ana.
ʒ. iij. opij. ʒ. ij. terantur. & aggregeotur cũ melle medicinæ siccæ. & soluantur humidę cũ sambu
cino, terantur, & aggregentur cũ melle despumato. Qñ igitur necessitas eius est, sumatur sicut
milium, & soluatur in lacte mulieris, & fiat cũ eo caputpurgiũ. Vir autẽ cuius corpus est forte,
sumat pondus sex granorum. huiusmodi. n. medicina est vltima. Primũ autẽ quod oportet prę
mittere in curatione ægritudinum: qñ vides repletionem, & tempus nõ longinquũ, phlebotomia
est. vt præmittas phlebotomiam in cephalica, si ęgritudo est in superioribus corporis. & in
basilica, si ægritudo est in iferioribus corporis. Noster aũt sermo in hoc iã p̃missus est in multis
nostrorum librorũ. Qui autẽ vult esse prudens in arte ista, legat libros meos, & tunc vtatur istis
medicinis, quas ego cõposui, & expertus sum, postq̃ cognouerit complexiones vtentium eis.

Ad dolores oculorum & ophthalmiam.

Quia dolores, q accidũt oculo, sunt multi & diuersi, & ex eis est dolor q vocaẽ ophthalmia, q
multoties accidit oculis in multis dispositionibus, videẽ mihi vt p̃mittam causam eius super re
liquos dolores oculi. qa cuidã viro q nominaẽ Fisulus, aduenit dolor inquietãs, & ophthalmia

calida per causam. & erat quadragenarius. & erat quietus crassi corporis. Lenivi ergo ei naturā E cum infusione myrobalanorū. & firmabo vel ostendam eam in hoc libro. deinde præcepi ei vt aperirer cephalicam. & cōposui ei hoc sief. & nominaui ipsum iuuatiuum. quia iuuatus est per ipsum ipsa vice prima. ¶ *Modus sief.* ℞. cerusæ de plumbo, amyli, amborum ana partes .ij. & .ß. sarcocollæ, croci, opij, omnium ana quartam partem illius. teratur cerusa, & cribelletur cū orali. & addatur super ipsam de aqua dulci quantum necesse est. & teratur in mortario diebus .x. in hora quieta à vento, & in loco in quo nō sit puluis. deinde iufundatur gūmi post illud in aqua dulci in vase mundo. Quando ergo soluitur, & fit sicut aqua, coletur cum panno lini super medicinā in marmore. deinde terat̄ cū ea. Quando ergo facta est medicina sicut pasta, projciātur super ipsam reliqui pulueres, & terantur cum ea, donec inspissentur. deinde fac ex ea sief. & exsiccentur in vmbra in loco tecto. deinde projciatur super ipsam pannus sabini, aut pannus subtilis, defendēs ipsum à puluere. postea reponatur, & medicetur cum eis. & sumatur ex eis vnus, & soluatur in aqua rosa et lacte mulieris. & sumatur in venera, & distilletur in oculum. Hoc autem sief est conueniens vel cōferens apostematibus, & inflationi, & vuę, & vlceri nigro, & vesicis accidentibus in oculo, & pluribus ægritudinibus eius.

Ad albuginem oculi. F

Alchohol autem quo vsus est Ebinus monachus ad albuginē quæ erat in oculis suis: & oēs medici conuenerunt quòd non sanaretur. & posui ipsum ei, & conualuit vsq; ad triginta dies. ¶ *Modus alchohol.* ℞. spumæ maris quę natat super aquā, stercoris lacertæ, sachari, massa cumię, baurach, omnium partes ęquales, terantur, & cribellentur, & sumatur ex memirē media vncia, teratur, & decoquatur cum lib. aquæ, donec cōsumetur medietas. & coletur, & imbibatur cum hac aqua in marmore. deinde continuetur cum contritione in sole diebus aliquot, donec consumatur aqua. deinde fiat puluis. hoc enim est vltimum, & secretum magnum.

Ad conseruandum sanitatem oculi alchohol.

Alchohol autem quod conseruat sanitatem oculi, Monree amice, ego vsus sum ad sanitatē amicorum meorum. & nulli qui eo vsus est, accidit nocumētum in oculis suis dum remansit. & ipsum quidem conueniens est oībus hominibus propter subtilitatem suā. ¶ *Modus alchohol.* ℞. alchoronię & est thucia Inda, antimonij, hęmatitis, rubiē, & est sepia abluta, & sit marina, nec aduratur, thuciæ, æris cōbusti, corticū ęris, aloes, folij, croci, omnium ana partē vnam. i. piperis, macropiperis, salis ammoniaci, oīum ana partē mediā, margaritarū minutarū, myrobal. kebulorum, spumæ maris, cadmiæ aureæ, sachari, musci, campho. omniū an̄. quartā partē, terantur, G & cribellent̄, & fricētur in marmore diebus aliquot, donec fiant sicut atomi. hoc. n. est vltimū.

Ad impetiginem & pruritum.

Medicina cuius descriptionem incepi pro Sertato, pro qua ipse proiecit medicinas multas auarus de ea vsquequo accepit illam, & rectificaui ipsam, & curaui cum ea multos homines ab impetigine quæ in capite, & cruribus, & baras, & pruritu, & casu capillorum, tebal, & alopecia, & lendibus, & pediculis, & scabie vlcerosa, & est certa. ¶ *Modus vnguenti.* ℞. gallarū .ʒ. iij. granorum armenij, baurach aureum. i. sulfuris citrini aur̄. ij. arsenici rubri, aristolo. amborum ana. aur̄. ß. salis ammoniaci, frusti testudinis, fimi veteris, amygd. amararum excorticatarū, colocynthidis, æris vsti, venarum citrinarum, merdasengi, radicis capparis, foliorum fici siccæ, radicum cannæ siccarum, & ziniar, aluminis iameni, sief memithe, myrrhæ, aloes, olibani, omnium ana. ʒ. ß. kitrā, foliorum oliuæ, fellis vaccinæ. omnium ana aur. i. terantur, & cribellentur, & cōficiantur cum aceto vini, donec permisceantur. deinde leniatur cum eo. est enim bonum ad tineam, & alsafati, & ad ægritudines antiquas.

Ad vermem auris.

Ingenium in extractione vermis de aure, quod ego feci multoties. Distilletur in aurē quod H distillat caro vaccina. s. quādo assatur cum aqua almarmacur. deinde præparetur cannula cum mensura quæ ingrediatur in aurem. & sugatur cannula à superiori parte eius vehemēti suctione. egredientur enim vermes, si Deus voluerit.

Ad extractionem aquæ cadentis in aurem.

Pro extractione aquæ cadentis in aurē sumatur virga iunci triangulata, & est plāta quæ orit̄ super flumina. & inuoluatur eius extremitas cū coto, & liniatur cū oleo. deinde intromittatur extremitas eius secunda in aurē cū mēsura q̄ possibilis est. & incēdat̄ extremitas in qua est cotū cū igne. quanto igit̄ plus cōburitur aqua, cadet de aure. & itera illud donec egrediat̄ aqua tota.

Ad extractionem spinæ de gutture.

Ingeniū in extractione spinæ, qñ adhęret in gutture aut trāsuersat̄. Elixetur frustū carnis vaccinæ, & ligetur cum chorda, & deglutiat̄. deinde extrahat̄ extractione subtili. egrediet̄. n. spina.

Ad dolorem auris.

Ad dolorē autē in aure factū res magis iuuatiua est vt sumant̄ vermes inuenti sub vrceis aq. & decoquantur cū oleo ro. & mandragora, & distilletur in aurē postq̄ tepet. Quod autem dicit̄ amice de ęgritudinibus aurium, iam ostendi illud in libro de ingenio sanitatis, & in alijs libris.

A *Ablutio capitis cerebrum confortans.*

Dico igitur, quãdoq; accidunt naribus ægritudines, quæ prohibent ab olfactu & inspiratione. Dico ergo, prohibens ab illo, non est ex ægritudine neruorum. qñ duæ extremitates anterioris cerebri sunt similes duobus capitibus mamillarũ. & sunt illæ quas diximus in eo qđ præteriit de sermone nostro, sunt lenes, & ipsę nõ numerant̃ in numero neruorũ. cõplent inspirationem & exspirationẽ sine medicatione neruorũ. & ad ipsas ascẽdit odor ex foramine quod est in chartilagine intra coronã. Medicinæ cuius descriptionẽ scripsi Cõstæ monacho, & fecit ipsam. & similiter scripsi descriptionẽ eius Kilikedeo & Festito, & excusauit eos ab omni cura. & abscindit nocumenta attracta ad caput, & confortat cerebrum, & cauterizat ipsam, & expellit nocumẽtũ ab ipso, & separat inter ipsum & vapores & humiditates, ex qbus, pueniunt corytzæ, & delet fodã. ℭ *Modus ablutionis confortans cerebrum.* Recipe salis gẽmæ, salnitri cõbusti, spumæ maris, baurach albi, oĩum añ. partẽ vnã. ellebori albi partẽ mediam, condisi. staphidisagriæ, sinapis, fæcis vini. i. tartari cõbusti, oĩum añ. partem vnã. solfuris. rof. gallarum, sumach, alchannæ, squinanthi, prasij, gũmi arabici, olibani, gariophyllorũ, xyloaloes, lycij, arsenici, aluminis, folij, spicæ, nucis muscatæ, oĩum añ. partẽ. s. terant̃, & cribellent̃, & soluant̃ in aqua sapo-
B nis cõmunis partes. iiij. cũ aceto vini antiqui, & cõficiant̃ cũ eo medicinæ, & ponant̃ in mortario, & sit acetũ bulliens qñ soluis ipsum cũ sapone. & fiant trochisci, sitq; vnus trochiscus†. 3. v. & exsiccentur in vmbra. Qñ igitur necessarij sunt, teratur vnus trochiscus, & soluatur cũ aqua calida, & abluatur caput cũ eo, & caueant̃ ne cadat aliquid ex eo in oculum, & sit natura lenis.

† al. drach. ij.

Ad fluxum sanguinis narium.

Et conquestus est mihi vir ex illis bonis de Roma, in primis quando hospitatus fui in ea. & erat quadragenarius, & erat delitiosus, teneri corporis, complexioq; eius decliuis ad calidiratẽ & humiditatem. & hęc est cõplexio Romæ: ipse fluxum sanguinis narium patiebatur superfluum. Et medicati fuerunt ei multi medicorũ, & non contulerat eorum medicina. Composui ergo ei hanc medicinam, cuius descriptionem acceperam à patre meo, & iuuaui eum statim. & ego quidem permutaueram me à domo eius, sed ipse permutauit me ad eam. & hæc fuit prima domus in qua quieui. ℭ *Modus medicinæ ad fluxum sanguinis narium.* ℞. chartæ Indæ. i. de papyro, cucurbitæ siccæ cõbustæ, atramenti viridis cõbusti, olibani, opij, aluminis vsti, oĩum ana. ʒ. i. terantur, & puluerizentur, et cribellent̃ super ellychnium quod submersum sit in aceto, & supponat̃ in nares ex eo de foris. et ponatur super tempora et frontẽ lutum armenum tritum, confectum
C cum aceto. et ligẽtur stricte manus, et pedes, et duo adiutoria cum ligamentis, et testiculi etiam. et sugatur cũ ventosis supra hepar sine incisione et super splenem. et cephalica phleborometur ex parte sanguinis. et embrochentur pedes cum aqua calida, vt attrahatur sanguis ad inferiora. et dormiat supra dorsum suum. et fundatur super faciem eius aqua frigida cum aceto. hoc. n. est secretum magnum. serua igitur ipsum. Hæc quidem medicina abscindit sanguinem à quocũq; membro. et si submergantur in ea pili leporis carminati, erit mirabilis.

Ad mollificationem linguæ.

Et conquestus est mihi vir senex mollis corporis de mollificatione in lingua sua, et fuit de quadam villa ex villis Romanis. Cõposui igitur ei hãc medicinã, et sanatus est vsq; ad paucos dies, qui fuerunt minus tribus septimanis. ℭ *Modus pilularum ad accidentia phlegmatica.* ℞. albotiz, opopanacis. altit dulcis, nucis muscatæ, omnium ana partem vnam. terantur donec fiant sicut pasta. et fiant sicut cicer pilulæ. et ponatur sub lingua vna post vnam, et sugatur, et assiduetur gargarismus cum sinapi. et balneatio cum aqua non dulci. et sanatus est.

Ad nauseam, & malitiam digestionis, & combustionem in stomacho, & retentionem vrinæ.

D Et cõquestus est mihi vir quadragenarius cuius complexio erat decliuis ad caliditatẽ et siccitatẽ (fuit in Alexãdria regione) de nausea, et malitia digestionis, et cõbustionis in stomacho, et retentione vrinæ. Cõposui igitur ei hanc medicinam, et iuuatus est ea statim. ℭ *Modus sirupi de fructibus.* Recipe succi basilici, succi granati dulcis, et succi granati acetosi, aquæ tamarindorum, aquæ casiarum, aquæ citrulorum, aquæ melonum, aquæ cydoniorum, omnium ana. lib. i. rob vuæ vere dulcis, et est catenum, lib. iiij. decoquantur donec fiat ei spissitudo eius malitiam securans. i. ne putrefiat. et sumatur de ea omni die cochlearium vnum cum aqua frigida.

Ad debilitatem stomachi, & vomitum, & solutionem ventris.

Rob de fructibus conferens debilitati stomachi, et vomitui, et solutioni ventris superfluæ, et angustiæ, et adustioni quæ fit in stomacho. Composui quidem hanc medicinam Rufo propinqui temporis, qui fuit Persa. Cuius permistio. Recipe granati acetosi, cydoniorum, amborũ ana. xx. numero, pirorum, iuiubarum amborũ, ana. c. numero, sumac aur. xl. granorum myrti. centaureæ terantur omnia, & ponantur in vase bireno. s. lebete, & fundatur super illud aquæ. xx. kist. & decoquatur decoctione bona, & exprimatur fæx & proijciatur, & sumantur lib. tres mellis, & ponatur ipsum cum illa aqua, & accendatur sub ea ignis donec fiat sicut mel spissum, & coletur, & reponatur. cuius dosis sit cochlearium vnum cum aqua frigida.

Ad febrem adustam, & sitim, & adustionem in stomacho. E

Et conquestus est mihi vicenarius adolescẽs de febre adusta, & siti, & de adustione in stoma
cho. Cõposui ergo ei hos trochiscos. ¶ *Modus trochiscorum fe. adustæ.* Recipe seminis citrullorũ
excorticati. se. portulacæ, liquiritiæ decorticatæ, oĩum ana. ʒ. viij. tragacãthę. ʒ. iiij. teranĩ, & mol
liantur, & cõficiantur cum mucilagine psyllij, & fiant inde trochisci, sitq́ omnis trochiscus. ʒ. i.

Ad febrem tertianam trochisci.

Trochisci boni quos ego sum expertus, & quos composui viro ex bonis, qui habebat fe. ter-
tianam & medietatem quotidianæ, & iuuatus est ex eis cito iuuamẽto veloci, ad fe. tertianam,
& feb. incensiuã, & febribus permistis calidæ causæ, & sunt nobilis quantitatis. serua ergo eos.
¶ *Modus trochiscorum febri tertianæ.* ℞. rosatum. ʒ. xx. spodij. ʒ. v. amyli. ʒ. iij. tragachanthæ. ʒ. ij.
croci danich. ij. terantur & cribellentur, & conficiantur cum aqua, & fiant inde trochisci, sitq́
omnis trochiscus. ʒ. i. & sumatur in potu cum aqua & syrupo acetoso.

Ad stricturam anhelitus, & dolorem stomachi, & dolorem duorum laterum, & malitiam digestionis, & eructuationem acetosam, & dolorem hepatis & splenis.

Et conquestus est mihi Herodes religiosus de illis de Roma de strictura anhelitus, & dolore
stomachi sui, & dolore duorũ laterum, & malitia digestionis, & corruptione hystimbræ, & eru- F
ctuatione acetosa, & dolore hepatis sui & splenis, & dilatatione anhelitus magna, & fuit infri-
gidatus ætatis quadragenarius. Cõposui ergo ei hanc medicinã, & iuuatus est ea multũ vsq́ ad
hebdomadẽ. ¶ *Modus syrupi iuuatiui.* Recipe scyllæ, lib. ij. zz. se. fœniculi, petros. anisi, pyrethri,
hyssopi, se. ocimi gariophyllati, costi, asari, oĩum añ. ℥. i. se. apij, pipis, cymini carmeni, oĩum añ.
℥. ij. dauci, ammeos, libystici, cardamomi, oĩum añ. ℥. iiij. ocimi hortulani, satureli. i. aceti acetosi
kist. i. mell. kist. ij. rob chist. i. tere medicinas, & infunde eas in aceto trib⁹ dieb⁹. deinde coq̃ ipsũ,
donec cõsumatĩ medietas aceti. deinde proijce sup ipsum vinũ, & coque ipsum donec cõsumatĩ
quãtitas medietatis vini. deinde remoue ipsũ, & cola ex ipso medicinas, & dimitte ipm, donec
ĩfrigideĩ bene. deinde infunde sup ipsũ mel despumatũ, & accẽde ignẽ sub ipso donec fiat sicut
mel subtile, & repone ipsum. sitq́ potio eius cochlear vnũ cũ aqua frigida: & si volueris ipsũ so
lutiuũ, tũc cibatĩ ex eo cochlear vnũ cũ aqua tepida, & duobus danich scãmoni. est. n. mirabile.

Ad frigus stomachi, & corruptionem eius.

Et conquestus est mihi vir qui erat in ætate & complexione sicut ille qui præcessit ante hũc.
composui ergo ei hanc medicinam ad frigus stomachi eius, & ad corruptionem eius, & ad ma-
litiam hystimbræ eius, & feb. quartanam quæ erat à putrefactione phlegmatis, propter debili- G
tatem quæ euenerat in corpore eius, & in manibus eius, & ipsius renibus. ¶ *Decoctio ad feb. quar-
tanam.* Recipe vini antiqui boni odoris albi lib. iij. mellis lib. i. zingiberis. ʒ. v. heyl, cardamo-
mi, omnium ana. danich. ij. & ß. croci. ʒ. ij. musci, piperis, macropiperis, omnium ana. danich. i. et
ß. terantur, & cribellentur, & puluerizentur super syrupum, & dimitte eum in sole diebus mul-
tis. deinde vtere ex ipso cochleari. i. cum aqua frigida.

Ad corpus infrigidatum, & humectatum, & alia multa.

Et conquestus est mihi vir infrigidati & humectati corporis, mutati coloris ex fluxu sangui-
nis superfluo, qui accidit ei propter syncopen & frigus in hepate suo, & suo corde, & debilitate
in suo stomacho, & corruptione in venis suis, & solutione ventris superflua, & vomitu multo.
Composui igitur ei hanc medicinam sublimẽ. ¶ *Modus confectionis.* Recipe costi, folij, calami
aromatici, gariophyllorum electorum, omnium ana. ℥. ij. casiæ ligneæ, salis romani, amborum
ana. ℥. i. galliæ, acaciæ, foliorum ro. spodij, fausel, † thuris masculi, omnium ana. ℥. ß. terantur, & † al. piperis vitalis
cribellentur, & conficiantur cum rob cydoniorum, & reponatur, & sumatur, ex ea ad magnitu
dinem nucis quando necesse fuerit. est enim vltima primaria valde.

Ad tristitiam, & cogitationem, & debilitatem, & angustiam. H

Et cõquestus est mihi vir adolescens ex filijs regum (& erat teneri corporis, & delitiosus) de
debilitate nimia, & subtilitate eius, et angustia, et tristitia, et cogitatione. et erat cõtinẽs nos aer
autumnalis corruptus, alteratus. et locus in quo cõuenerat, erat horizon ciuitatis Lucæ, super
cuius aerem vincebat caliditas et humiditas. Cõposui ergo hanc medicinã, et exiuit ab ægritu-
dine sua velociter. ¶ *Modus confectionis magnæ.* Recipe se. ocimi, buglossæ siccæ, foliorum pro-
prie mentæ siccæ, lapidis lazuli adusti abluti, margaritarum paruarum tritarum, karabi marini
abluti, coralli albi, lapidis armeni, setæ cõbustæ, omnium ana ʒ. x. galliæ, spicæ indæ, myroba.
epithymi Cretensis, cinnamomi, thuris, mastiches, zedoariæ, doronici, been albi et rubri, folij,
cardamomi, gariophyll. electorum, vsneæ, castorij, liquir. excorticatæ, croci, se. lactucæ se. hyo-
scyami, ozanorsi. i. squinanthi, mandragoræ, xyloaloes bonæ, pæoniæ, rauedsceni, se. armel, nu
cis muscatæ, darsessaham, carnub, seliniafelias. i. agni casti, se. coriandri, ana. ʒ. v. limaturæ argen
ti. ʒ. iiij. limaturæ auri. ʒ. ß. camphoræ. ʒ. i. rosarũ, spodij, amborum ana. ʒ. vij. musci aur. i. terãtur
omnia, et cribellentur, et leniantur cum vnc. i. olei ro. et quarta. ℥. olei balsami, et adiungatur ei
tantum sacchari triti et cribellati, quantum sunt omnes medicinæ. et cõficiatur totum cũ mitu,
et reponatur sex mensibus in primis. et sumatur ex eo omni die sicut abundachari assidue.

Ad tussim,

A *Ad tuſſim, & ad aſthma.*

Et cõqueſtus eſt mihi vir quinquagenarius, cuius cõplexio erat æqualis, decliuis ad caliditatem, & humiditatẽ, craſſi corporis: & erat regio eius multorũ ventorũ meridianorũ, de tuſſi, & anhelitu latitudinis, et aſthmate antiquo. Cõpoſui ergo ei hãc medicinã, et iuuat⁹ eſt ea in hebdomade vna. ¶ *Modus medicinæ.* ℞. hyſſopi ſicci, ocimi, capilli veneris, praſij, liquir. decorticatę omnium añ. ℥. vi. funde deſuper menſurã ſacraiati vnius de aqua, & coque ipſam donec perueniat ad medietatem; deinde cola, & funde ſuper ipſam cochlear. i. mellis; deinde da ei in potu.

Ad ſputum ſanguinis, & ſolutionem ventris.

Et conqueſtus eſt mihi leſas, qui erat ex Armenis de ſputo ſanguinis, et ventris ſolutione: et erat adoleſcens trigenarius, extenuati corporis, et calidi, et eius regio calida valde. Compoſui ergo ei hanc medicinam. ¶ *Trochiſci nobiles,* Recipe carabi marini aduſti, acaciæ ablutæ, gummi arabici, ſpodij, roſatum, therathit, omnium ana drach. x. opij, drach. i. maſtiches, drach. iij. coralli, drach. iiij. terantur, et cribellentur, et cõficiantur cum mucilaginibus granorum cydoniorum, et fiant trochiſci. ſitq́ omnis trochiſcus eius drach. i. Cuius doſis ſit trochiſcus vnus cum aqua frigida apud ſomnum; et ſi dimiſeris hos trochiſcos donec aggregẽtur partes eorum diebus aliquot, erunt completiores ad operationem ſuam.
B

Ad retentionem menſtruorum, & multa alia.

Et conqueſta eſt mihi mulier cuiuſdã amicorũ eorũ, quæ erat ex ſapiẽtibus mulieribus: & pepererat, et retẽta erãt ei mẽſtrua, et minoratũ fuerat lac eius: et acciderat ei ſputũ ſanguinis, et ſaniei, et tuſſis, et anhelitus dilatatio. Cõpoſui ergo ei hãc medicinã, et iuuit eã. ¶ *Modus electuarij.* Recipe ſucci praſij vnc. vi. boni vini vnciam vnã, mellis vnciam vnam: piperis albi, thuris, myrrhæ, omnium ana drachmã vnam: coniungatur aqua praſij, et vinũ in olla, et coquantur donec conſumantur duæ partes tertiæ. et tunc projciatur ſuper ipſum mel: et accendatur ſub ea ignis donec coaguletur, et fiat ſicut mel. terantur ergo medicinæ et puluerizentur ſuper, ipſum: deinde miſceatur ſuper ipſum. quando igitur permiſcentur, tunc repone ipſum in vitreato: et lambat ex eo infirmus cochlearium. i. ieiunus. iuuata eſt ergo hac medicina in ſpacio breui.

Ad ſputum ſanguinis, & ſolutionem ventris, & ſanguinis.

Emplaſtrum quod ego compoſui: et ponitur ſuper pectus, et abſcindit fluxum ſanguinis: et ſuper ipſum ſtomachum ex ſolutione ventris: et ſuper caput ex fluxu ſanguinis narium. Cuius permiſtio. Recipe myrrhæ, thuris, aloes, omnium ana. ℥. iiij. halauſtiorum, ſanguinis draconis,
C acaciæ, ſief memithe, *felũzaharagi, et loco eius chohol caubẽ, omniũ ana. ℥. viij. opij, radicis ſpicæ, hyoſcyami, omnium ana. ℥. iij. aluminis abluti, *lãcunæ ſigillatæ, attramenti omniũ ana. ℥. ij. ſumach, gallarum, granatorum ſummitatum. ſ. balauſtiorũ, omnium ana. ℥, vi. tere illud, et cribella ipſum cum cribello ſubtili, et confice ipſum cũ vino paſſularum bono, aut cũ aceto vini permiſto, donec fiat ſicut mel ſpiſſum: deinde line ſuper pectus ex ſputo ſanguinis: et ſup caput ex fluxu ſanguinis narium: et ſuper omnem locum, ex quo egreditur ſanguis: et line ipſum ſuper ſtomachum ex ſolutione ventris; et hoc vltimum eſt in eo, quod diximus: ſerua ergo ipſum.

* al. fellis zaharagi.
* al. laccæ

Ad ventoſitatem ventris, & apoſtema in hepate, & hydropem.

Et cõqueſta eſt mihi mulier de ventoſitate in vẽtre ſuo, & apoſtemate in hepate ſuo in ſuperioribus eius, & inceptione hydropis: et erat mulier tricenaria, aut quaſi tantũ: et erat cauſa eius retentio menſtruorum, & erat vincens cõtinens nos aer calidus, & humidus. Cõpoſui ergo ei hanc medicinã, & iuuata eſt ea vſq; ad. xxx. dies. ¶ *Confectio, quæ prouocat menſtrua, & expellit ventoſitatem.* Recipe eupatorij, ſpicæ, corticũ caſiæ ligneæ, croci, ſeminis apij montani, & domeſtici, liquir. ſquinanthi, carpobalſami, rubiæ omniũ añ. ℥. iiij. teuetſeni. ℥. iij. maſtiches, laccæ quæ non eſt operata, ſpodij, roſatum rubrarum, ariſtolo. omnium añ. aur. i. terantur omnia, & cribellentur, & conficiantur cum melle deſpumato, de quo ſumatur omni die pondus. ℥. ij.
D

Ad icteritiam nigram.

Et conqueſta eſt mihi mulier religioſa, quã extenuauerat religioſitas & abſtinentia, de icteritia nigra multum apparente: & erat corporis macri, quæ iam tranſierat. l. annos: & erat tẽpus autũni: & erat eius regio romana, in diebus in qbus ego fui ibi. Cõpoſui ergo ei hãc medicinã: & accepit ex ea aur. i. & exiuit ex ægritudine ſua exitu bono. ¶ *Medicina ad extrahendum melancholiam.* Recipe aloes põdus. ℥. vij. maſti. ℥. viij. agarici, polypodij, cartami, epithymi, omnium añ. pondus drach. ij. folij, caſiæ ligneæ, ſpicæ, omniũ añ. drach. ij. terantur, & cribellentur, & cõficiantur cum melle deſpumato: ſitq́ doſis eius aur. i. cum vino, ſi non fuerit febris.

Ad icteritiam citrinam.

Et cõqueſtus eſt mihi vir tricenarius, qui erat monachus bonus. multæ lectionis in libris, & erat calefactus de icteritia citrina multum apparente. Compoſui ergo ei hãc medicinam, & iuuatus eſt ea velociter. ¶ *Medicina ad extrahendum choleram.* Recipe amygdalarum amararum, amygdalarum dulcium, ſpodij, folij, roſarũ, abſinthij, maſtiches, ſpicæ, aniſi, omnium ana. ℥. iiij. ſeminis ſcariolæ drach. x. coriandri ſylueſtris, drach. ix. aloes, drach. vi. terantur, & cribellentur, conficiantur cum vino. Et ſit doſis omni die drac. ij. pondus.

Ad duritiem ſplenis, & apoſtema in hepate, & aquam citrinam, & dolorem ſtomachi, & renum, & tuſſim cum ićteritia. E

Et conqueſtus eſt mihi vir ex amicis meis ex bonis religioſis de duritie in ſplene ſuo, & apo
ſtemate in hepate ſuo, & aqua citrina, & dolore in ſtomacho ſuo, & dolore renum, et ex tuſſi cũ
ićteritia. Compoſui ergo ei hanc medicinam. ¶ *Confećtio ad ægritudinem ventris, vel vacuitatis.*
Recipe ſpicæ Indæ, coſti, corticum caſiæ ligneę, omnium ana pondus drach. ij. fœniculi drach.
iij. piperis, ſeminis apij, acori, andachocæ, ireos, xylobalſami, omnium ana. drach. iiij. venarum
cappar. drach. v. paſſularum mundatarum à granis ſuis, drach. x. terantur donec fiant ſicut me-
dulla: & terantur medicinæ, & cribellentur, & cõficiantur omnia cum melle deſpumato: & ſu-
mantur ex eo omni die. ʒ. iij. cum aqua capparum, & calaminthes, & ſecaniabin pauci aceti. iu-
uatus eſt ergo ea iuuamento manifeſto in ſpacio paruo.

Ad duritiem ſplenis, & hepatis emplaſtrum.

Emplaſtrum conferens duritiei ſplenis & hepatis. Recipe ammoniaci, bdelij, ireos, ſepi vac- † al. xvj.
cini, omnium ana drach. †x. ficus, thuris, opopanacis, galbani, omnium ana drach. viij. piperis.
c. & l. grana, ceræ, picis ſiccæ, amborum ana. ʒ. xx. aluminis, iameni, ſulfuris, myrrhæ, omnium
ana. ʒ. x. pyrethri, radicum capparis, amborum añ. drach. v. viſci, ariſtolochiæ, croci, cordumeni, F
amomi, olei nardini, omnium ana drach. iij. terantur bene cum aceto, & cõficiantur cum eo do
nec permiſceantur: & liquefiat cera, & permiſceãtur omnia terendo in mortario, donec fiat cor
pus vnum, & ponatur ſuper ſplenem.

Ad febrem quotidianam, & fluxum ventris, & teneſmon, & tuſſim.

Pilulæ quas ego compoſui viro oratori, qui habebat quotidianam, & fluxum ventris ſuper-
fluum, & punćtionem, & teneſmon vehementem, & tuſſim: & iam erat deſiccatus: & deſpera-
uerat ſe, & ſperauerat mortem. iuuatus eſt ergo his vice vna; quarum permiſtio hæc eſt. Reci-
pe caſtorij, myrrhæ, amborum ana aur. i. & ſ. ſeminis hyoſcyami albi. ʒ. iij. ſeminis apij. ʒ. viij. te-
re illa, & confice cum vino, & fac inde pilulas ſicut piper, & ſicca eas. ſitq; doſis eius grana. v.
cum rob myrti, & aqua. Inquit Gal. non eſt nobis neceſſarium rememorari in hoc libro radicũ
ægritudinum, quoniam iam eas diximus in alijs libris. hunc autem librum non fecimus, niſi ad
deſcriptionem proprie: & quamuis nos confortemus per ipſum rationes empiricorum, tamen
quando ego cogito, ratione certa agnoſco, quia eſt vnum de ſecretis medicinę, & theſaurus ex
theſauris eius. & omnem mẽdicinam eius iam expertus ſum vicibus multis in eo, qui aptus, & * al. modum
cui conuenit: & eſt conueniens cõmplexio eius. G * al. cõplexioni

Ad dolorem ani, & teneſmon, & ventris ſolutionem, & punćturam.

Ellychnium quod ſupponitur in ano, & efficit, opus pilularum, immo melius. Recipe myr-
rhæ, thuris, maſtiches, croci, omnium añ. partem vnam: terantur, & cribellentur, & cõficiantur
cum vitellis ouórum, aut cum ſucco aleſinis. i. pſyllij: & fac inde, quod ſit ſimile glandi, et pone
in vno quoque eorum filum. Quando ergo facis illud, inunge ipſum ante oleo roſato, & pone
ipſum in ano, & præcipe vt teneat ipſum nocte tota. Quando igitur voluerit extrahere, trahat
filum, & extrahat ipſum. hæc autem medicina eſt ſublimis ad dolorem ani, & teneſmo ſangui-
neo, & ſolutioni ventris, & punćturæ. Scias ergo bonitatem eius.

Ad colicam, & vomitum, & dolorem ſtomachi.

Medicamen ad colicam, quod compoſui adoleſcẽti tricenario, cui acciderat colica, quę dici-
tur ileos, & vomitus, & exiccatio fortis, & dolor ſtomachi. Cuius permiſtio. ℞. myrobalanorũ
citrinorum, & nigrorum, maſti. aniſi, ammeos, ſeminis apij, corticum thâpſiæ, medullę ſeminis * al. caſiæ li-
cartami, omnium añ. partem vnam, ſalis Indi partem. ſ. aloes ſcotrẽſis ad pondus omnium me- gneæ
dicinarum: terãtur, & cribellentur, & conficiantur cum aqua foliorũ citri humidorum, & fiant
inde pilulę. ſitq; doſis eius aur. ij. cum aqua calida ante cibum. eſt enim bonum ad digeſtionem H
cibi. & lenit ventrem. & ad colicam, & ventoſitatem, & dolorem dorſi, & crudum humorem.

Ad lapidem renum.

Et cõqueſtus eſt mihi vir de lapide, quem habebat in renibus ſuis, & quãdoq; exierat in vri-
na. & narrauit quia egeſſit eum. hoc autem longinquum eſt: verũtamen ego audiui, quôd Ar-
chigenes in quibuſdam libris dixit hoc: ſed neſcio cauſam eius. Compoſui ei hanc medicinã, & * al. dixi
iuuatus eſt ea vſq; ad. xxx. dies. ¶ *Confećtio ad lapidem.* Recipe ariſtol. dauci, floris ſquinanthi,
carpobalſami, ſpicæ, croci, meu, phu, apij, caſiæ, chamedryos, ſcorodi, ameos, praſij, dragagãthi,
enulæ, ireos, origani montani, carui, ſeſeleos, corticum radicum cappar. gariophyllorum, cymi
ni, ſeminis fœniculi, ſcillæ aſſatæ, ſinapis, myrrhæ, ſeminis erucæ, condiſi, omnium ana partẽ. i.
pinearum decorticatarum ex cortice ſuo, quantum eſt pondus omnium: terantur, & cribellen
tur, & conficiantur cum melle deſpumato. ſitq; doſis eius omni die drach. iij.

Ad debilitatem coitus, & dolorem veſicæ, & lapidem, & dolorem in vtriſque lateribus.

Et conqueſtus eſt mihi adoleſcens teneri corporis ex filijs regum philoſophorum ex amicis
meis, de coitu, de veſica, de dolore in ea, & lapide, & de dolore in vtriſq; lateribus. Compoſui
ergo

A ergo ei hanc medicinam,& iuuatus est ea velociter. ¶*Confectio ad coitum.* Recipe pinearum excorticatarum de cortice suo libræ vnius quartam,medullæ seminis melonum,medullæ seminis cucurbitæ.been tu.& citrini,sesami decorticati,galãgæ, zingiber,seccacul, seminis alphagdi,sepiscinci,omnium ana drach.x.seminis vrticæ,seminis sinapis, seminis cepæ albæ,anisi, seminis papaueris albi,liquir. decorticatæ , seminis bauciæ, omnium ana drach.vij. penidiorum quantum est pondus omnium.terantur,& cribellentur, & cõficiantur cum melle despumato, & accipiatur ex ea mane,& apud somnum quantum est nux. & præcipe ei vt fiat hoc sibi cibarium diebus quibus accipit confectionem.Recipe bauciarum mundatarũ ex venis suis & cortice suo medietatem libræ.elixetur ergo donec dissoluatur.& projciatur in ea oleum omphacinum & mel.fermentur cum vitellis.v.ouorum.& quandoq; decoquuntur cum eo passeres. & coloretur cum croco & zingibere.& aromatizetur cum musco.

Ad satyriasin.

Medicamen cui non est simile super terram in satyriasi,& est velocis sanationis. Cuius permistio.Recipe olei sambucini vel de zambach.i.de iesemino libram vnam. formicarum habẽtium alas mille.nemeresin vnam & est fœmina parua vulp̃. quæ in Sabano moratur.cum for-
B micis misceantur.& inungatur cum hoc vnguento mirach,& duo testiculi,& virga,postq̃ suspenditur in Sole duabus hebdomadibus.

Ad dolorem testiculorum,& apostema,& ventositatem in eis.

Et conquestus est mihi vir ex bonis religiosis ex amicis meis de apostemate in testiculis , & ramice,& ventositate in eis, & dolore eorum. Cõposui ergo ei hoc emplastrum, & iuuatus est eo iuuamento magno.Cuius permistio. Recipe masticћes,setę,thuris,sarcocollę,omnium añ. drach.vi.terantur,& cribellentur,& incorporẽtur cum vino,& liniatur super apostema. & annectatur super ipsum corum.& dimitte ipsum donec exsiccetur.deinde accipe pannum,& liga duo oua ad duas ancharum pyxides.

Ad pruritum testiculorum.

Ad pruritum in duobus testiculis,sumãtur cerusæ drach.vi.sulfuris citrini , drach.ij.opij.ʒ.i. terantur omnia cum aceto vini permisto cum aqua,& pone ipsum tribus vicibus.

Ad apostema testiculorum.

Et ad apostema in duobus testiculis, sumantur ciceris partes.ij.altheę pars.i.terantur cũ aceto,& liniantur super apostema.est enim bonum.

C *Ad dolorem iuncturarum.*

Et scripsi ad Glauconem philosophũ,qui erat ex bonis & puris amicis meis.& erat eius ætas adolescentia.& erat teneri corporis delicatus.& ipsius regio Beneuẽtum. inuaseratq; eũ dolor iuncturarum,& carnium quæ sup dorso in directo ancharũ sunt,& podagra,& dolor ancharũ. Cõposui ergo ei hãc medicinam,& est vna ex illis quã accepi ab Archigene. & addidi in ea , & rectificaui eam.iuuatus est ergo ea vsq; ad.lxx.dies,& non redijt ad ipsum.& est secretũ magnũ ex secretis medicinæ. ¶*Pilulæ ad dolorem iuncturarum.* Recipe myrobalanorum kebul.& indorum. & corticum cucumeris asinini. bůzaram loco cuius ponitur zingiber , colocynthidis interioris,salis indi,hermodactylorum, aloes scotrẽsis,omnium añ.drach.i.sagapeni,drach.ij.terantur,& puluerizentur,& conficiantur cum aqua foliorum kekẽgi,& aqua albuzaran. & fiãt pilulæ sicut piper,& desiccentur in vmbra,& bibatur ex eis omni nocte tertia.ʒ.iij.cũ aqua calida.Et sumatur post illud hæc medicina,cuius modus est. Recipe buzidẽ.i.satyrionis partem.i. hieræ picræ partes.ij.terant̃,& cribellent̃,& conficiantur cũ melle.& bibantur ex ea drach.iij.

* al. zedoariæ

Ad ischiadem.

Et conquestus est mihi vir ex vna villarum romanarum,suprà cuius aerem erat vincens hu-
D miditas , & vincens super complexionem viri simile illi de ischiade. purgaui ergo corpus eius semel cum hac medicina.& excusaui ipsum à cauterio & vnguento. ¶*Medicina ad ischiadem.* Recipe hermodactylorũ,turbith carnosi,buziden.i.satyrij,sanæ,medullæ seminis cartami,pulpæ colocynthidis,medullæ seminis citruli,omnium añ.drach.i.terantur,& cribellentur,& conficiantur cum butyro & melle.& est hæc potio vna.

Ad humorem crudum lapidosum,& mollificationem crurium,& debilitatem corporis.

* al. ex siculis

Et conquestus est mihi Abyn,qui erat exsiccãtus,cuius erat ætas adolescẽtia, mediæ habitudinis,delicatus,de humore crudo lapidoso,qui faciebat eũ sedere,& mollificatione cruriũ suorum,& debilitate corporis sui,& stupore in vtrisq;. Cõposui ei hãc medicinã. & vsus est ea per mensem,& redijt ad sanitatẽ suam naturalem. ¶*Medicina ad humorem crudum.* Recipe myrobal.kebu.& emblicorum,et indorum.& satureię,ammeos,apij,origani persici,hermodactylorum,turbith gummosi in duabus extremitatibus, omnium ana.ʒ.i.buzaran , loco cuius ponitur zingiber,drach.ij.senæ arabicæ lib.i.tertiam.spicæ,hehel,amomi,omniũ añ.drach.viij.cinnamomi,neremisch,piperis,macropiperis,spodij,ro.salis naptici, oium añ.drach. iiij nasturtij, vnc.ß.salis ammoniaci aur̃.i.acori.drach.iiij.berengi,doronici, zedoariæ tertiam aur̃.i.terãtur, & cribellent̃,& lenianĩ cum butyro vaccino,pręparato cũ clississia tritici.i.simila,donec ejciat ipsum.

ipſum.& adiungatur media libra penidiorum, & cõficiatur cum melle deſpumato. & ſumatur E
ex eo omni die.ʒ.ß.cum aqua in qua decocta eſt acorus. & vtatur hoc oleo. eſt enim vltimũ in
ægritudinibus iuncturarum,& mollificatione earum,& corruptione complexionis earum, &
ipſarum dolore. ¶ *Oleum probatum cuius permiſtio.* Recipe coſti,carpobalſami,corticis caſiæ,
oium ana.ʒ.xxx.calami aro.buzaran,loco cuius poniť zingiber,abrengi,loco cuius ſagapenũ,
omnium añ.ʒ.xx.macropiperis.ʒ.vij.cordumeni,zingiberis,ſtaphidis agriæ,omnium añ.ʒ.vi.
cyperi.ʒ.xi.venarum ſquinanthi,ireos,amborum ana.ʒ.xij.cyperi, blactæ byzantiæ,foliorum
myrti,ſampſuci,omniũ.ʒ.x.tere medicinas cõtritione craſſa, & infunde eas in vino boni odo-
ris,ſecundũ menſuram qua cooperiat eas,die ac nocte, & pone ipſum in olla, & infunde ſuper
eam ex aqua quantũ eſt menſura vini.deinde infunde ſuper illud oleũ ſeſami, & oleum lentiſci
num,de vnoquoq;.x.aſacraiati, deinde accende ſub ipſa ignem lentũ quãtitate.viij. horarum.
deinde tolle eam ab igne, & permitte illud infrigidari. & funde oleũ ab aqua. deinde accipe in
decoctione eius ſecunda, aſſari ſpicæ, amomi.ana. ʒ.x.folij.ʒ.vi.myrrhæ vnc.i.tere omnia, &
infunde ea die ac nocte.deinde cola eam in ollam,& funde ſuper eam oleũ.ſitq; olla in qua de-
coques vice prima & ſecunda & tertia,olla limpida,in qua ponantur medicinę & oleum,et ac-
cipe ollam magnam à loco *mâſiam,& funde in eam aquã,deinde pone ollam in qua ſunt medi F * al. marazii
cinæ & oleum in concauitate eius.& accende ſub ea ignem lentum,donec decoquatur oleum,
& medicina per calorem aquæ. Quando ergo decoxeris ipſum ſecundum terminum quẽ nar-
raui,et peruenerit ad finem, remoue ipſum ab igne, et permitte ipſum infrigidari. deinde cola
ipſum oleum,et coque ipſum tertio.et accipe gariophyl.blactæ byzantiæ.nucis muſcatæ,om-
nium ana.ʒ.iiij.bdellij.ʒ.iii.mellis,ſtyracis calamitæ.ʒ.xxx.olei balſami.ʒ.ß.†tere medicinas ſic- † al. vn. ſemis
cas,et infunde eas in vino die ac nocte.deinde cola eas in ollam.et funde ſuper eas oleum.et ac
cende ignem ſub eis ſecundum ꝙ narraui tibi.deinde cola oleũ,et repone. ipſum enim eſt vlti-
mum in ægritudinibus iuncturarũ.et in læſione fiat inunctio ex eo, et bibatur.ſoluit enim na-
turam,et extrahit humorem crudum.et confert colicæ,et ægritudinibus viſcerum.

Ad caninum appetitum, & ſingultum, & eructuationem acetoſam.

Electuarium dia trion pipereon quod ego compoſui Hedino,qui fuit ex bonis,et erat intra
Romam,& erat ſeptuagenarius.conqueſtus eſt de frigore in cõplexione, & humiditatibus ſu-
perfluis,& canino appetitu,& ſingultu,& ructu acido.Compoſui ergo ei hanc medicinam, &
iuuatus eſt in hebdomade.cuius permiſtio. ℞. piperis albi, piperis nigri,macropiperis, omniũ
ana quartam libræ,xylobalſami.℥.i.ſpicæ,amomi,amborum.añ.ʒ.iiij.ſe.apij, zingiberis,ſeſele- G
os,keiſim,caſiæ mundatæ,enulæ,aſari,omnium ana.ʒ.iij.tere omnia, & cribella, & cõfice cum
melle deſpumato,& repone ipſum.& ſumatur ex ipſo quantum bundacha.

Ad tremorem cordis, & inquietudinem, & cogitationem.

Syrupus quẽ cõpoſui Demicrathi,quæ eſt mulier bona,multi ieiunij: cui accidit tremor cor
dis,& inquietudo,& cogitatio,& ſtoliditas,& mẽtis ablatio.et qñq; egrediebať à ratione ſua.et
erat quadragenaria,cõſtrictæ carnis albæ.cuius ꝑmiſtio. ℞. bugloſſæ exſiccatæ,foliorũ roſarũ,
foliorũ citri,foliorũ ocimi citrati,capilli veneris,ocimi gariophyl.oium añ.hoſmatũ.i.quod eſt
quarta libræ,& tria grana malorũ mãdragoræ inciſorũ.ʒ.viij. fruſtum panis karabe cõtriti,ſetæ
crudæ inciſæ,lazuli loti,abluti,cõtriti,nucis muſcatæ contritæ,zedoariæ,doronici,been albi et
rubri,ſandalorũ al. & rubrorũ, margaritarũ minutarũ,coralli, ſpodij,berberis,xyloaloes boni,
crudi,maſti.thuris maſculi,oium añ.auř.i.terantur,& decoquanť oia in.xiiij.libris aquę fontis,
donec conſumanť duæ tertiæ.& cõprimatur manibus pannus in quo ſunt ſpecies,& coleñ,&
aggregenť duæ libræ aquæ cũ.x.libris boni vini,&.x.libræ mellis deſpumati.& coquať, donec
fiat ſpiſſitudo.& infrigidetur,& aromatizetur cũ.ʒ.i.muſci contriti.& bibatur ſeptimanis.iij.

Ad tremorem cordis linimentum. H

Linimentũ ad tremorẽ cordis.℞.thuris ro.xyloaloes. gariophyl.ſpodij, ſandalorũ rubrorũ,
karabe marini,ſandarachæ,omniũ añ.ʒ.i.aluminis iameni.ʒ.ß.teranť,& cribelleñ, & cõficiãtur
cum aqua ro.aut cum aqua malorum,& ponatur ſuper cor & ſtomachum.eſt enim vltimum.

Ad dolorem hepatis, & ſplenis, & multa alia.

Et cõqueſta eſt mihi mulier deuota magnę quãtitatis nobilis(cuius cõplexio decliuis erat ad
caliditatẽ.& eius anni.xl.erãt,)de dolore ſtomachi,& hepatis,& ſplenis,& duritie in ventre,&
apoſtemate,& inceptione hydropis,& dolore amborũ renũ,& pulmonis,& amborũ laterum,
& veſicæ,& matricis,& dolore in oibus mẽbris ſuis,& ſputo ſanguinis,& pleuritide. Cõpoſui
ergo ei hoc emplaſtrũ.Cuius ꝑmiſtio.Recipe ceræ.helkalimbat.i.terebynthinę,bdellij,thuris,
ammoniaci,cordumeni,fructus myrti,fructus vitis,tortellarũ de ſeni,amomi,ſpicę,croci,myr-
rhæ,maſtiches,oium añ.ʒ.viii.olei violati,olei ſeſamini,amborũ añ.ʒ.xl.vini boni odoris quãti
tate qua iſundať, donec fiat emplaſtrũ. & accipe ammoniacũ,bdelliũ,et thus,et myrrhã,et tere,
& in vino ea infunde, & contere ea, & liquefac cerã cũ duobus oleis, & bulliat.qñ ergo lique-
fiunt,depone ea deſuper ignẽ,& tere reliquas medicinas,& pulueriza ſup ea, & moue ea tãdiu
donec permiſceanť adinuicẽ.deinde line ea ſup loca in qbus durities eſt,& apoſtema,& dolor.

Ad vomitum

A *Ad vomitum immoderatum, & fluxum ventris.*

Emplaſtrum quod compoſui mulieri religioſę deuotę, cui acciderat vomitus immoderatus, & ſolutio ventris ſuperflua, & fe. concluſa, & ſitis, & aduſtio vehemēs. & erat trigenaria. & erat tempus æſtiuum. Cuius permiſtio. Recipe cydoniorum mundarorum decoctorum cū aceto lib. i. galliæ, ſeminis myrtæ, ſumach, acaciæ, fructus vitis, myrrhæ, maſtiches. oium ana. iiij. tortellarum de ſeni. ʒ. viij. aromatici. ʒ. i. tere illud bene donec permiſceatur, & funde ſup illud oleum roſ. & acetū vini, & aquā ro. tali mēſura ꝙ humectet̄, & line ſtomachum, & iuuata eſt ea ſtatim

Ad febrem quotidianam trochiſci.

Modus trochiſcorum ad febrem quotidianam quando maturatur. Quorum permiſtio. Recipe roſarum, ſpodij, eupatorij, ſeminis cuſcutæ, berberis, ſeminis endiuiæ, omnium ana. ʒ. iiij. xyloaloes, tragaganthi, abſinthij, aniſi, doronici, omnium ana. ʒ. i. teranrur, & cribellentur, & conficiantur cum aqua calida, & fiant inde trochiſci, quorum vnus ſit drach. ij. et bibatur cum ſyrupo acetoſo. vij. diebus, & eradicabitur.

Ad febrem tertianam decoctio experta.

Decoctio ad febrem tertianam poſt tres acceſſiones experta. Cuius permiſtio. Recipe tere-
B niabin. i. ſemen album habens ſaporem mannæ, medullæ caſſiæ, tamarindorum, omnium an̄. ℥. ß. myrob. ℥. i. decoquantur cum lib. i. ß. aquæ donec conſumantur duæ tertiæ, & coletur, & bibatur cum media. ℥. olei ſeſami. ipſa enim eradicatur ſtatim.

Ad febrem quartanam trochiſci.

Modus trochiſcorum ad febrem quartanam. Inquit G. iam narraui in multis librorum meorum ꝙ quartana qn̄ inuadit in autumno, pertranſit in vere. & quando inuadit in æſtate, dimittit in. vi. periodis, quando medicus eſt prudens. nam quādo maturatur, & vtitur hac medicina, tūc facit eam redire tertianam. deinde medicatur terrianæ cū eo quod dixi. quare eradicatur fe. tertiana hoc regimine, anre horam quam determinauerunt medici qui fuerunt ante me. Et ego quidem determinaui illud. verum ego iam ingeniaui cum hoc, & eſt ſecretū magnum. Verūtamen nos non vtimur niſi in corporibus fortibus. Quorum permiſtio. ℞. eupatorij, abſinthij, coſti, zurumbet, doronici, ammeos, ariſtol. ſcorodi, myrrhæ, euphorbij, oium ana aur̄. i. aloes, bdellij, pyrethri, ſagapeni, opopanacis, harmel, acori, amomi, omnium ana. ʒ. i. infundantur ſagapenum & opopanax in vino, & moueantur, & terantur medicinæ, & cribellentur, & conficiantur oia, & fiant inde trochiſci, ſitq́ trochiſcus drach. i. & bibatur cum aqua raphani.

C *Ad hydropem pilulæ.*

Et cōqueſta eſt mihi filia Nicolai regis, & ipſa qdem monacha erat deuota. & ſenſerat de hydrope horrida, & aqua citrina, in qua fatigati erant medicantes, & ſtrictione naturæ, præparaui ergo ei hanc medicinam, & conualuit vſq; ad ſeptimanas quatuor, & exiuit ab ægritudine ſua egreſſione bona & ſana. *Pilulæ ad hydropem.*

Recipe ſpicæ indæ & romanæ, amborum an̄. ʒ. iiij. agarici, ariſtol. amomi, croci, æris cōbuſti, epithymi, maſtiches, hyperici, coſti, chamædryos. oium an̄. ʒ. ij. myrrhę, kerſe medicinalis, ſquinanthi, tithymalli, oium an̄. ʒ. i. aloes. ʒ. viij. tere illud, & pulueriza ipſum: et cerne eū, et cōfice cū aqua, & fac de ipſo pilulas, & inunge manus tuas in cilini, ſitq́ doſ̄ earum. ʒ. ij. cum vino miſto.

Ad icteritiam ſparſam.

Medicamen ad icteritiam ſparſam ſcilicet ſuper totum corpus, quod ego compoſui. ℞. euphorbij, epithymi, aloes, ſulfuris, omnium an̄. partem. i. tere illud, & da in potu ex eo. ʒ. ij. cum aqua caſei. eſt enim vltimum quando non eſt calida.

Ad icteritiam cauſæ calidæ.

Medicamen quod ego compoſui ad icteritiam calidæ cauſæ. ℞. aquam lactis caprini coagu-
D lati cū tamarindis lib. i. ſucci endiuiæ lib. i. ſucci ſolarri libræ quartā. aquæ abſinthij humidi. ℥. ß. berberis, ſandalorū al. & machoziri. i. citrini, aloes, oium an̄. ℥. i. ſpodij, ſpicę, rauedſeni, oium an̄. ʒ. i. terantur, & cribellentur. & permiſceātur oia, & permaneant in nocte, & bibatur ex eo omni mane lib. ß. colato cum. ℥. ij. iulep. poſtea ponas ipſum in loco frigido, aut ſumat̄ cū geleniabin.

Ad deſcenſum aquæ in oculum, & vertiginem, & iſchiadem.

Modus medicinæ ad deſcenſum aquę in oculum, quam ego compoſui viro qui erat ex viris religioſis, qui multiplicauerat comeſtionem hordei, et aſſiduationem vigiliarum. quare euenit ſuper eum malum ex deſcenſu aquę in oculū ſuum. er acciderat ei vertigo et iſchias: iuuatus eſt ergo et conualuit. et ipſa quidem confert omnibus ęgritudinibus melancholiæ, et phlegmatis, et anginæ, accidentibus ex craſſitudine humorum. et ad morſum canis rabidi, & habentium venenum, & prefocationi matricis. Cuius permiſtio. ℞. epithymi aur̄. x. ſcammonię, praſii, ſtœchados, myrrhæ, ellebori nigri, an̄. aur̄. iiij. ſcillæ aſſatæ, euphorbij, aloes, croci, gentianæ, petroſelini, ammoniaci, opopanacis, omnium ana aur̄. i. polij, cinnamomi, ſagapeni, myrrhæ, ſpicæ, floris ſquinanthi, calaminthes fluuialis, ariſtolochiæ longæ, omnium ana aur̄. ij. teratur illud & cribelletur, & infundantur gummi in vino boni odoris, & conficiantur cum melle deſpumato qd ſufficit, & dimittatur donec antiquetur. ſitq́ doſis eius aur. iiij.

Ad inquietudinem. E

Ad inquietudinē.i.gueſſegues.Modus medicinæ quam ego compoſui religioſę mulieri,cui acciderat inquietudo,vt & ſola loqueretur ſecum,& ſylueſtritas.& medicati fuerūt ei multi medicorum, & non valuerat eorū medicatio in ea ita,ꝗ iam deſperauerat de ſe. Cōpoſui ergo hāc medicinam,& iuuata eſt per eam,cuius permiſtio. ℞.ſcāmonię,aniſi,karabe,coralli combuſti, xyloaloes purę,ſeminis coriandri ſicci,margaritarum minutarū,foliorum ro.ſpodij,maſticbes, omnium ana.ʒ.iij.myrob.indorum,citrinorum,kebulorum,oīum,poſt mundificationē ex nucleis ſuis,aā.ʒ.x.turbith al.aur̄.xij.agarici aur̄.viij.zedoarię,doronici,oīum aā.aur̄.ij.ſachari tabarzet ad pondus oīum medicinarum.terarur illud totū,& cernatur cum orali,& permiſceant̄. de quo ſumant̄.ʒ.v.in puluere.& ſumant̄ diebus multis,& bibant̄ cū aqua frigida. Cibus aūt ſit illud qđ lene eſt,ſicut pulli.& alteret̄ aqua cū ſyrupo myrtino,aut cū ſyrupo de roſis recētibus.

Ad obliuionem,& frigus in renibus,& dolores in iuncturis,& alia multa.

Et conqueſtus eſt mihi vir aburoſus religioſus qui erat amicus mihi.& iam cōſecutus fuerat de oratione ſua quę alius in ſuo tempore conſecutus nō fuerat.& de ętate cōſecutus fuerat annos.lxx.& erat propinquus mihi.& partes quidem frigoris iam vicerant ſuper eum.quare acciderat ei obliuio,& frigus intenſum,& dolores in iuncturis. Cōpoſui ergo ei hanc medicinā,& F iuuatus eſt iuuamento ſufficiēti,& exiuit ab ęgritudine ſua vſqꝫ ad duas hebdomadas.& ego quidem probaui eam in multis,& inueni eam conferre ægritudinibus veſicæ & humori crudo.& ſanatio eius eſt ex oībus ægritudinibus iuncturarum & ſoda, generatis ex humoribus frigidis, & quod eleuabatur ad cerebrum ex vaporibus ab illo humore,& à tuſſi phlegmatica.& p̄parat ſtomachum vt coria pręparant̄ galla. & rectificat ipſum,& fugat ventoſitatem craſſam ex eo,& digerit cibū, & excitat appetitū, & reſoluit qđ ex phlegmate incraſſat̄ in ſtomacho.& aliqn̄ abſtergit viſum,& acuit mētem, & delet obliuionem. & clarificat vocē,& tardat canitiem,& diſſoluit podagrā frigidę cauſæ.& qcunqꝫ ſenex vtit̄ ea,nō indiget alio in conſeruatione ſanitatis.

Confectio dia trion pepereon ſecunda.

Recipe piperis al.& nigri,macropiperis,galāgę,caſſię ligneæ,calami aro.croci,ſpicę Indę,gariophyll.cardamomi,carpob.aſari,zingiberis,ſeminis myrti ſiccæ oīum ana partem vnā. maſtiches partes.v.terantur medicinæ,& cribellentur,& conficiantur cum melle deſpumato,& ponatur in vaſe vitreo læuigato.de quo ſumatur aur.i.apud ſomnum.& eſt ex ſecretis magnis.

Ad dolorem iuncturarum,& complexionem corruptam.

Et conqueſtus eſt mihi arſatus & religioſus(qui erat amicus,& erat orator. & iam cōſecutus G fuerat annos.lxx.& dicebatur de eo ꝗ nūquam iraſcebatur, neqꝫ contrarius fuerat alicui,& erat multæ taciturnitatis,& dilatatæ ſcientiæ)de dolore in omnibus iuncturis ſuis.& vidi cōplexionem eius corruptam.& alterata erat ei mens.Pręcepi ergo ei vt vteret̄ hac medicina. Hiera magna. ℞.chamępityos, ſcorodi,amborum ana.℥.ß.ſeminis apij,ammeos,haſce, agarici, omniū ana.℥.i.gentianæ aur.iiij.cētaureæ minoris.℥.ß.myrrhę,ſpicæ,calamintbes montanę,ſpodij,petroſelini,praſii,omnium ana.℥.ij.ſeminis rutę,hyperici,hyſſopi ſicci,pbu,oīum ana.aur̄.iiij.chamædryos.℥.iij.folij.℥.i.terantur omnia,& cribellentur cum orali, & leniantur cum.ij.℥.olei balſami,& conficiantur cum ſufficientia mellis origani deſpumati,& repone in vaſe leni interius. & dimittatur ſex menſibus.ipſa nanqꝫ iuuat. hæc enim medicina eſt melior. Montee ſi ſciueris menſuram eius,excuſabit te ab alijs.Ego enim vidi ipſam cōferre ei. & eſt complexio eius ſicut theriaca. Huic quidem viro redijt ſanitas eius.deinde poſui vt experirer ipſam. inueni ergo in quibuſdam iuuamentum eius,quia excitat virtutes naturales & præcipue digeſtiuam.& extrahit melancboliam cum vapore.& ſubtiliat phlegma.& attenuat ipſum. & alleuiat exitum eius ex corpore.& refrenat choleram citrinam. & confert omnibus ægritudinibus bepatis & ſplenis.quoniam aperit oppilationem.et ſi profundatur in venis,mirabiliter valet.ita ꝗ forſitan eſt H ex mūdificatione ſanguinis,et conſeruat ipſum ad ſubſtantiam ſuam,ſi fuerit ſeruans ſanitatē. quoniam vadit in venas et arterias.et conſumit quod inuenit in eis de ſuperfluitatibus craſſis. er mundificat meatus.propter illud frangit lapidem,et mundificat fęcem humorum ex corpore,propter ſubtilitatem ſuæ operationis.Deinde non ſoluit ſuperflue propter ſuam frigiditatē. et eius potio integra eſt aur̄.i.cum aqua calida.

Ad maciem,& diſpoſitionem ſenectutis.

Et fuit mihi ò Montee amicus ex bonis,qui erat æqualis cōplexionis ſubtilium bumorū,extenuati corporis.& ipſe qdem multiplicauerat lectiones librorū,& ieiuniū,& orationē,& laborabat multū.& erat parū obuiās cibo.& vigilabat plurimum noctis. & erat trigenarius die qua cognoui eū.quare minorata eſt humiditas corporis eius,& addita eſt ei macies & ſiccitas cōplexionis.& nō cōſecutus fuerat.xl.an.& iā ſuperauerant ei modi ęgritudinū,et albificatū erat eius caput.& debilitati erant motus eius innati. & factus erat in diſpoſitionibus ſenectutis vltimæ. Pręcepi igit̄ ei comedere.quare humectatus eſt hora poſt borā,& paulatim ſm gradationē. Cōpoſui ergo ei hanc confectionē. & pręcepi vt vteretur ea. excitauit ergo eius caliditatem innatam.& rectificauit ex diſpoſitiōibus eius multū.& ambulabat ſuper pedes ſuos.& cōfortata eſt

* al.ſuperuenerant.

quidem

A quidem virtus:& eſt bona ſenibus multũ.qm̃ aperit oppilationes,& confortat caliditatē innatã
in eorũ corporibus:& reſoluit humiditates corruptas,& cõfortat digeſtionē, & confert vento-
ſitati:& reſoluit phlegma à ſtomacho,& à iuncturis:& cõfortat,& expellit nocumẽtũ frigoris:
& prouocat vrinã. ¶*Modus confectionis.* ℞.piperis,macropiperis,cinnamomi calidi.i.acuti,flo-
ris ſqnanthi,ſpicę Indæ,galangæ,ammeos, cymini carmeni, oium añ.auř.v.maſtiches, ſeminis
fœniculi,aniſi,zingiberis ſicci,calamithes fluuialis ſiccę,oium añ.auř.x.folij Indi,cyperi,croci,
aſari,caſię ligneæ,coſti dul.ſeminis apij hortulani,oium añ.auř.iij.gariophyl. cardamomi mino
ris,cubebæ,nucis muſcatæ,maceris,xylobalſami,carpobalſami,pyrethri,foliorũ agni caſti,zar-
neb.i.roriſmarini,acori,omnium ana auř.ij.terantur medicinæ,& cribellentur,& ponatur cum
eis ſacchari tabarzer libræ tertia:& conficiantur omnia cum duplo ſui cum melle deſpumato:&
reponatur in brumati leni,& ſumatur ex eo ab aureo.i.vſq; ad aureos.ij.ante cibũ,& poſt cibũ.

Ad anginam emplaſtrum optimum.

Iſte autem eſt modus emplaſtri,quod accepi ex libro antiquo,& rectificaui ſecundum ſenten
tiam meam,& probaui ipſum in apoſtematibus gutturis,& inueni ipſum mirabile,& non vidi,
quod velocius cõferret ipſo:& eſt ex magnis ſecretis. ℞.℥.merdaſengi,ideſt plumbi vſti,ſuper
B quod proijciatur ex oleo ſeſamino,& oleo viol.quo coaguletur:poſtea accipiatur mucilaginis
pſyllij,mucilaginis ſeminis lini,& ſeminis altęę,ſeminis almaru,omnium ana.℥.ß.ouorũ trium,
gummi amygdalarum.℥,i.infundantur in aqua coriandri die ac nocte:deinde coletur:& proij-
ciatur in ea chamæmeli,meliloti amborum ana.℥.iij.aggregentur,& percutiantur percuſſione
bona:deinde fiat corpus vnum,& fiat ex eo emplaſtrum.

Ad omnes ægritudines emplaſtrum.

Emplaſtrũ mirabile cõferẽs oĩ ægritudini.fit hoc modo.℞.olei,aceti vini,amborũ añ.lib.iiij.
merdaſengi,lib.i.&.ß.chalcecaumenu.ʒ.xx.ziniar.ʒ.xvi.colchotar,qđ eſt atramentũ albũ,chal-
canthi,corticum æris.i.batitura, oium añ.ʒ.xvi.decoquař acetum & oleũ,& remoueař ab igne,
& proijciatur in eis lithargyrus & reliquę medicinę:deinde reducatur ad ignem,& decoquatur
donec inſpiſſenř,& rubeant:deinde vtatur in oibus vulneribus,& vlceribus,et apoſtematibus.

Ad morſum canis rabidi.

Illud autem,quod ſanat à morſu canis rabidi,eſt id,quod dico tibi:& eſt ex medicinis nobili-
bus & ſecretis magnis:& eſt medicina,quam faciebat Aſinius ſenex antiquus,qui vituperabat
* al.ſuper medicinas pêr eam:& ipſe quidem non vidit aliquem,quem momorderit canis rabioſus,& bi-
C berit eam,mori.& ſi non conſequebatur ipſum in principio,quando momorderat eũ canis.da-
bat ergo in potu ex ipſo cochlearia duo,& potabat ipſum ex ea.xl.diebus integris:& emplaſtrũ
faciebat loco morſo,quod dicam poſt medicinam. ¶*Modus medicinæ morſus canis rabidi.* ℞.cine-
ris cancrorum partes decem, gentianæ partes. vij.thuris partem vnam. doſis eius eſt cochlear
vnum magnum; & pulueriżetur ſuper aquam, & bibatur, & non bibatur ex ea minus.ʒ. iij.
¶*Modus emplaſtri.* ℞.aceti vini,kiſt.i.opopanacis.℥.ij.picis lib.iij.aggregeř illud,& fiat empla-
ſtrum ex eo:& emplaſtretur ex eo locus morſus.eſt enim mirabile.

Ad ſtrangulationem prouenientem ex fungis.

Quid aũt ſanat ex comeſtiõe fungorũ illũ,cui accidit pręfocatio? dixit Gal. ego vidi medicũ
de terra Alexãdrię,qui vtebař ſtercore gallinę in medicatione ſtrangulatiõis eius, q comederat
fungos,vſus fui iſto & probaui ipſum:quod luit,qa exiccaui ipſum, & cõtriui ipſum,& dedi in
potu ipſum in acero,& aqua,& melle,& vino:& vomuit ſtari humorē craſſum,& phlegmaticũ.
& ſedatus eſt,& qeuit,et inuenit trãquillitatē integrã, & euaſit ab accidente,quod ei acciderat.

Ad petram medicamen.

Medicamen ad petram,quod ego compoſui viro ex regibus Alexandrię,cui euenerat lapis,
D & laſſi erant medicantes,donec deſperauerat de ſeipſo.Compoſui igitur ei hanc medicinam,&
iuuatus eſt per eam,et exiuit ab ægritudine ſua egreſſione integra.Et eius modus eſt. ℞.opij.ʒ:
iij.acori,danich.i.et ß.pyrethri,euphorbij,caſtorij,corticis radicũ capparis,ſeminis hyoſcyami,
galangæ,omnium ana.ʒ.i.cinnamomi,ſeminis baucię ſylueſtris,ſeminis apij,coſti,petroſelini,
caſiæ ligneæ,mentę,myrrhę,chamæpityos,calaminthes fluuialis,et mõtanę,gentianę romanę,
radicis liquiritię,enulæ,chamædryos,praſii,ſcolopẽdrię,ariſtolochię rotũdę,ſeminis ammeos,
maſtiches,radicē lilij cœleſtis,cymini carmeni,gariophyllorũ,ſeminis fœniculi,ſcillę aſſæ, ſina-
pis,granorũ pini,aniſi,carpob.ſeminis erucę ſylueſtris,cordumeni,ſeminis rutę ſylueſtris,ſemi
nis agni caſti,aniuden nigri,ana danich.i.et ß.terantur omnia,et cribellentur,et liniantur cum
oleo balſami,quantitate quartę vnius vncię,et conficiantur cũ melle deſpumato. doſis eius eſt
kiſt.i.et ß.vſq; ad.ʒ.ß.deinde probaui illud poſt illud,et inueni ipſum frãgere maiores lapides,et
extrahere omnes eos.Quod autem dicunt omnes homines de lapide iudaico, iam exptus ſum,
et non inueni in lapide veſicę operationem. verum ipſe in lapide renum eſt fortis,et valde mi
rabilis operationis:et ipſe quidem eſt lapis valde albi coloris,in quo ſunt fila nigra,qui lapis in-
uenitur in Palæſtina:et modus dandi ipſum in potu,eſt vt fricetur ſuper cotē viridem,donec ex
eo reſoluatur aliquid:deinde aggregetur limatura illa,et abluař,et detur in potu cũ aqua calida.

Ad

Ad ægritudines phlegmaticas, & melancholicas, & morpheam. E

Decoctio mirabilis, quā cōposui ad ægritudines phlegmaticas, & melancholicas, & ad morpheam sparsam, & icteritiā, & ventositatē, & humorem crudū, viro quinquagenario. cuius hæc est pmistio. ℞. specierū triū myrobal. absinth. epith. cū semine stœchados, suchaa, bedeguard, floris violarū, seminis anisi, seminis fœniculi, polypodij, turbith carnosi, cartami, agarici, cētaureę, chamæpityos, chamædryos, oīum ana. ʒ. ß. capilli veneris, fumi terrę, omniū ana cabdati vnum, tamarindorum quartam librę vnius, sebesten quinquaginta, iuiubas totidem, contundant̄ medicinę, & infundantur in. x. lib. aquę bullientis die & nocte. & decoquant̄ lento igne, donec cōsumantur duæ tertiæ, & confricent̄ digitis, & colent̄ cum æquali pondere de rob. & reponatur. Dosis eius est quarta lib. vnius cū quarta librę aquę calidę, & guttis olei sesami, et pōdere duorū denariorū scāmonię antiochenę. cibus eius sit caro ouis annualis. & potus sit syrupus de melle.

Ad multam infrigidationem & humectationem corporis, & ventositatem.

Electuarium dia trion pipereon, quod ego composui Fortuno, qui iam processerat in ętate. & erat magni corporis humectati, multæ ventositatis infrigidati corporis. Cuius permistio. ℞. piperis nigri & albi quod est leuius ex eo, macropiperis, cinnamomi, zingiberis, seminis fœniculi, anisi, asari, mastiches, oīum ana. ℥. i. xylobal. carpob. spicę, cortic. casię ligneæ, amomi, oīum F ana. ℥. i. cardamomi minoris. seminis apij, ammeos, croci, gariophyllorū, costi, mastiches, oīum ana quarta. ℥. i. terantur & cribellentur, & conficiantur cum melle despumato. & sumatur ex eo omni mane pondus ʒ. ij. cum aqua mentæ & mastiches, & anisi. & sit cibus tenuis.

Ad dolorem frontis, & acetositatem in stomacho, & punctionem.

Trypbera, quam ego cōposui Monteo, qui habebat dolores frontis, & acetositatē in stomacho, & punctionē. Vsus est ergo ea diebus aliquot, & sanatus est ea ab ægritudine sua. Cuius pmistio. ℞. specierū triū myrobalanorū, et emblicorū, & sitarabegi, et est butyrū conditū cū melle & lacte, oīum añ. aureos. x. terant̄, & cribellentur, & leniantur cum oleo de amygdalis dulcibus; deinde sumat̄ zingiberis, mastiches, cinnamomi, piperis, asari, croci, oīum ana aur. x. costi dul. macropiperis, setaragi Indi. cortic. casię lignee, oīum ana aur. iij. nucis muscatæ, maceris, cardamomi, xyloal. inde, cubebarū, calami aro. oīum ana aur. ij. penidiorū. ℥. ij. terant̄, & cribellentur, & leniant̄ cū oleo balsami. & conficiant̄ cū melle despumato. Et sumat̄ ex ea omni die aureus. i.

Ad anxietatem & humectationem.

Tryphera quam composui filio regis, qui erat religiosus, *ānxiosus, humectatus. ℞. myroba. kebul. bell. emblicorum, oīum ana quartam libræ vnius. coquantur in. x. lib. aquæ, donec cōsumantur tres quartæ. & coletur, & proiiciatur illa aqua sup myrobal. & bell. & emblicos. & ponatur in sufflatione venti septentrionalis, donec bibatur aquositas. deinde exsiccent̄, & puluerizentur, & cribellentur, et leniantur cū oleo bal. deinde addatur turbith gummosi pōdus. ʒ. xxx. postquā teritur, & lenitur cū oleo de amygdal. dul. masti. bdelii, hoch. i. mororū celsi, ammeos. granorum nerę, cinnamomi, asari, xyloaloes Indæ, seteragi Indi, ligni pęonię, oīum ana. ʒ. iiii. terantur omnia, & conficiant̄ cum melle origanali despumato. & sumantur ex eo omni die. ʒ. iii. cum aqua mentæ. est enim vltima ad epilepsiam, & melancholiam, & colicam quæ est ileos. *al. annosus G

Ad diabetem.

Conquestus est mihi vir de ægritudine quæ nominatur diabetes. Cōposui igitur ei hanc medicinam. Iuuatus est vsq; ad hebdomadem. ℭ *Medicina ad hanc læsionem.* ℞. spodii, xyloal. vstæ. sandali, seminis portul. tragacanthæ, gummi arab. turbith. berberis, seminis endiuiæ, boli arme. omnium ana. ʒ. iiii. mastiches, cinnamomi, origani, omnium ana. ʒ. iii. sacbari. ℥. i. terantur, & cribellentur, & conficiantur cum geleniabin, & reponatur. & sumantur ex ea omni mane. ʒ. viii. Cibus autem eius, sit aqua hordei, & robub fructuum, & emplastretur dorsum eius taratit trito & confecto cum aqua rosarum. H

Ad retentionem menstruorum, & dolores.

Conquesta est mihi mulier, cuius ætas erat. xxx. annorum de retentione menstruorum cum doloribus. & erat æqualis complexionis per comparationem. Composui ergo ei hanc medicinam, & iuuata est ea cito. ℭ *Medicina ad prouocationem menstruorum.* Recipe spicæ Indæ & Romanæ, & corticem casiæ, ligneæ, & rubiæ tinctorum, asari, anisi, omnium ana quartam. ℥. i. medullæ seminis melonum, medullæ seminis cucurbitarum, medullæ granorum faseolorum, seminis apii, rutæ, ciceris nigri, seminis endiuiæ, berberis & euberberis. i. costi, omnium ana aur̄. i. terantur, & cribellentur, & leniantur cum melle despumato, & sumantur ex eo ante euentū menstruorum octo diebus. ʒ. iiii. omni die cum aqua, in qua decoquuntur cicera aut faseoli.

Ad dolorem iuncturarum, & podagras, & ventositatem.

Et conquestus est mihi Afflius (qui erat ex Manchara. & habebat corpus strictum, ad æqualitatem propinquus) de doloribus iuncturarum, & ægritudine podagræ, & ventositate. Composui ergo ei hanc medicinam, quæ est mirabilis medicina ad podagram. ℞. acori, dactyli albi recentis. ʒ. i. ossium vetustorum, lentis excorticatæ, turbith, senæ, omnium ana. ℥. i. sachari. ℥. i. terantur, & cribellentur, & bibantur ex ea omni die. ʒ. iii. cum aqua calida.

A *Ad varices.*

Et conqueſtus eſt mihi vir prædictus nuper de quo iam dixi,qui erat de illis de Manehara,de
ægritudine varicum in cruribus ſuis.Compoſui ergo ei hanc decoctionem.

❡ *Modus decoctionis ad varices.* Recipe epithymi cretenſis,myrobalanorũ kebulorũ,amborũ
añ.℥.i.polypodij excorticati,ſucehaha,bedeguad,floris violarũ,tamarindorũ,abſinthij romani,
ſquinãthi,cẽtaureę,herbę eupatorij,oium añ.℥.ß.paſſularũ enucleatarũ quartã libræ vnius, con
tundanĩ,& decoquanĩ cũ tribus libris aquę,donec conſumanĩ duę tertię,& cõfricenĩ manibus,
& colenĩ, & bibaĩ ex ea tertia librę cũ.℥.olei amygdalini amari in oĩ die tertio,& fiat emplaſtrũ
ſup crura cũ emplaſtro de adipibus. ❡ *Emplaſtrum de adipibus, cuius iſte eſt modus.* Recipe
adipis agni, adipis porci, adipis vrſi,vituli,cerui,hirci,aſini ſylueſtris,anatis,gallinæ, vulturis,
ana oium.℥.i.olei ſeſami,olei de kerua,olei lẽtiſcini,medullę cruris vaccini,olei amygd. amara-
rũ,cerę albę oium añ.℥.ß.ce.ru.butyri vaccini,amborũ añ.lib.i.liquefiat,et coleĩ,& adminiſtreĩ.

Ad hæmorrhoidas.

Et conqueſtus eſt mihi vir qui mecum conuerſabatur,& erat multi ieiunij,ſicci corporis: ſup
quem vicisſim eueniebant hæmorrhoides,quę erãt in interioribus eius & ipſius exterioribus,
B & illud erat propter multitudinem ciborũ ſuorum frigidorum, ſicut eſt farina hordei,& come
ſtio lentis,& acciderat ei cum illo tremor vehemẽs.Compoſui ergo ei hanc medicinam,& eua-
ſit ab ægritudine ſua vſque ad decem dies. ❡ *Confectio ad hæmorrhoidas.* Recipe myroba
lanorum,kebulorum,citri. bellĩ.ſeremblegi,oium añ.ʒ.i.terantur,& cribellentur cum.ij.℥.olei
amygdalarum dulcium, donec proijciant ipſum.deinde adiungatur ei bdellij Indi quarta lib.i.
foliorũ roſarum,ſpodij,granorum myrti torrefactorum,ſcorię ferri infuſę ſcilicet in aceto,kara
bæ,maſtiches,xyloaĩ,neruik,abrengi,plumbi vſti cum ſulfure,oium añ.ʒ.iiij.terantur cum rob
coagulato.& ſumatur ex eo omni die.ʒ.vi.cum aqua calida.& vtatur hoc emplaſtro.

❡ *Modus emplaſtri ad hæmorrhoidas.* Recipe plumbi vſti cum ſulfure & ceruſa, lithargyri,cine-
ris vitis,cineris corticum nerigil,balauſtiorũ,oium ana.ʒ.i.ceræ albæ,olei ſeſami,butyri,omniũ
ana quartam libræ vnius,adipis porci.℥.ij.medullæ cruris vaccini.℥.ij.liquentur,& colentur dũ
calẽt in mortario de plumbo nigro,& ſit manica eius ex ipſo.& ſiccenĩ in Sole diebus aliquot,
donec accipiat ex plumbo virtutem.Emplaſtrum autem de adipibus nuper prædictum eſt ma-
gnorum iuuamentorum ad ventoſitatem gibboſitatis,& doloribus iuncturarum,& ægritudi-
nibus earum,& ad vento ſitates,& ad ſpaſmum qui nominatur tortura, & ad omnem ſpaſmum
C in neruis,& paralyticos ſiccorum corporum,& ſimiliter hoc emplaſtrum in quo diximus plũ-
bum,confert omnibus ægritudinibus ani,& ægritudinibus neruorum,& vlceribus melancho
licis,& adminiſtratur in ægritudinibus multis,quando medicus eſt prudens.

Ad cogitationem & timorem.

Deſcriptio electuarij dia pepereon,quod compoſui viro ex regibus qui erat Carõn,& erat ſe
ptuagenarius,& erat magnus,& acciderat ei cogitatio & timor.Compoſui ergo ei hanc medi-
cinam,& iuuatus eſt ea plus alijs medicinis.Cuius pmiſtio. Recipe piperis albi & nigri,macro-
piperis, neremisk† galangæ, zingiberis,ſpicę Indæ & Romanæ,keiſim,amomi,carpobalſami,
xylobalſami,corticum caſſię ligneę,maſtiches,xyloaloes,gariophyll.aſari, cinnamomi, keſſati
abrengi,corticum citri ſiccorum,oium ana.℥.i.been albi & rubri,zedoarię,doronici,ammeos,
radicum liquiritiæ,margaritarum minutarum,karabi,coralli,lazuli abluti,ſandarachę,croci,nu
cis muſcatę,ariſtolochię longę,ſeminis portulacę,ſeminis apij,coriãdri,ſetę crudę inciſæ,oium
ana.℥.i.&.ß.maceris,fauſel,galliæ,omnium añ.quartam partem.℥. vnius.muſci.ʒ.ij.terantur,&
cribellenĩ,& leniantur cum duabus.℥.olei amygdal.& conficiantur cũ melle de fauis, poſtquã
auferatur ſpuma eius.& ſumanĩ ex eo omni die.℥.ij.hoc enim ſtat loco confectionũ magnarum
D cum medicinæ ſpeciales ſint velocioris iuuamenti alijs medicinis,ppter ſuſceptionẽ à natura.

† al. neremiſin.

Ad torturam, & inclinationem, & ſpaſmum in facie.

Et compoſui hanc medicinam puero paruo,cui acciderat tortura,& inclinatio,& ſpaſmus in
facie ſua,à caſu virtutis mouentis lacertos,exeuntis à ventriculis cerebri.

❡ *Medicina ad ſpaſmum & inclinationem faciei.*

Recipe calaminthes,ro. cinnamomi,zedoarię, gariophyll.oium añ.auĩ.i.ſandaĩ. xyloaloes,
amborum ana.ʒ.i.muſci.ʒ.ß.terantur,& cribellentur,& leniantur oleo balſami.& conficiantur
cum melle deſpumato.& bibatur ex eo omni mane quarta.ʒ.i.vſq; ad.ʒ.vnam cum ſyrupo de ca
laminthe,cum quo ſigillatur liber iſte.iuuatus eſt ergo ea vſq; ad hebdomadem.

Odoramentum conferens ſpaſmo & torturæ.

Odoramentum quod eſt caputpurgium,ſpaſmo conferens, & inclinationi quæ dicitur ven-
toſitas torturæ.& ipſum confert ſtatim. *Caputpurgium ad torturam.*

Recipe caſtorij,doronici,been al.& ru.cõdiſi,opopanac.abrẽgi,ſpicę,baurach,omnium ana
partem vnam.terantur,& cribellentur,& aromatizẽtur cum muſco,& fit ſternutatio cum ipſo.

Syrupus acetoſus, quo conſeruatur ſanitas corporis.

Syrupus acetoſus purus,quo conſeruatur ſanitas. ℞. aceti albi libras decem,mellis deſpu
mati lib.

mati lib.x.rob.libras.x.decoquantur oĩa donec fiat eis spissitudo mellis.hoc est enim vltimum. E

Syrupus de calaminthe, cuius descriptionem conditionauimus in fine libri: qui est iuuatiuus spasmo, & alijs pluribus.

Syrupus de calaminthe, cuius descriptionem cõditionauimus in fine libri: qui est iuuatiuus spasmo accidenti pueris,& decrepitis,& medrjs,& hydropicis,& asthmaticis,& anhelitui dilatationis,& ægritudinibus phlegmaticis,& melancholicis,& est gloriosioris quãtitatis medicinis omnibus in hoc modo.Cuius permistio.Recipe calaminthes fluuialis,calaminthes montanæ,venarum radicem liquiritiæ,radicis squinanthi,radic.endiuiæ,radicis scariolæ,radic.lilij cœlestis,polij,centaureæ,omnium añ.iiij.libræ vnius.contundantur,& decoquantur cum.xx.lib. aquę,donec consumantur duæ tertię,& remaneat tertia,& fricetur manibus,& coletur,& sumatur pannus lenis,& ponatur in eo spicę Indæ & Romanę:& rauedseni, croci,mastiches,squinãthi,gariophyll.electorum,nucis muscatæ, cyperi,arakieri,cubebæ,omnium añ.aur.i.terãtur & ponantur in panno præparato ad modũ bursæ,& ligentur ligamento mollificato. & decoquantur cum eo quod clarificatur ex aqua.& sit sicut aqua mellis despumati.& sit medietas eius de rob.& decoquantur donec fiat spissitudo,& coletur,& reponatur,& administretur quando necesse fuerit ad omne quod narrauimus. Inquit Hunayn filius Isaac.Istud est quod inuenimus ex F libro religiosorum Galeni.& est gloriosioris benedictionis quàm libri eius alij,& iuuamenti. quòd si acciderit alius liber ab ipso,transferam ipsum.

GALENO ATTRIBVTVS LIBER DE MEDICINIS EXPERTIS: CVI TITVLVS EST, MEDICINALIS EXPERIMENTATIO.

CENSVRA.

In eiusmodi etiam Arabum experimentis iudicium & ratio adhibenda est.

G

Gnis qui de cœlo descendit super altare, cõbussit libros regis: & cum his combussit plurimos libros medicorum.Mihi aũt combussit plurimos libros. quorum quidam erant cõpleti, & quidam quos inceperã componere.& non doleo de illis libris, quantũ de quibusdam experimentis medicinæ quæ erant ibi.quæ acquisiueram à quibusdam bonis viris experimentatoribus.& forte pro vno experimento acquisito dabam multa bona experimenta.& forte dabam pecuniã. Et scio vnum q curabat lapidẽ in vesica perfecta curatione,& hoc in multis hoibus. & lucrabatur infinitam pecuniam per hoc.& solũmodo p hanc medicinã acquisiuerat sibi nomen optimi philosophi. Et scio aliũ qui curabat ficum in ano pfecte.et lucrabat infinitam pecuniã.& aliquem docere nolebat.Et scio alium, qui curabat morsum rabidi canis perfecte.& alij medici vocabãt Bezar,id est à morte liberantẽ. Et forte medicus ex istis medicinis poterit congregare multa. Et bonus medicus ex Græcis,qñ sciuit aliquem hoiem scire aliquod experimentũ,tribuit illi magnam pecuniã vt ab eo doceret. H Et Thamor de regione Aethiopia,q fuit ex bonis experimẽtatoribus,habebat bona experimẽta experta.quę sic custodiebat,ꝙ nullus in tpe vitæ suæ potuit ea habere:& postquam mortuus fuit,peruenerunt illæ medicinæ in manu Satyriorũ. qui per ea,mirabilia faciebant. & exultauit eis nomen inter medicos. Et nos non laudamus hoiem ignorantẽ artem vt habeat has: qm̃ velle prodesse forte,& nocebit. Et pp hoc oportet hoiem scire cõplexiones,causas,& accidentia, vt cognoscat ægritudines,& earum accidentia. qm̃ qui ignorat hęc, nõ est securus quin noceat plurimum,& pro maiore parte. Et si aliqñ proderit ẽt,hoc erit ex fortuna. Et fortassis est aliqua medicina, cõposita ex magna sciẽtia experti viri,aut ad fluxũ ventris,aut colicã passionem,aut ad sedandũ dolores, aut ad alias ægritudines. & qm̃ vter illa medicina nõ in suo tpe,nec in suo loco,ideo nocebit. Verbi gratia, ponatur ꝙ aliquis patiatur fluxũ ventris iã diu, donec corpus extenuetur,aut ex humore qui alterat cibum,aut ex frigore interiorum membrorum ita,ꝙ non attrahant cibum,aut ex debilitate cysteos fellis in attrahendo cholerã ita, ꝙ cholera impellitur ad intestina,& faciat fluxũ,aut ex apostemate duro,ex genere apostematum melancholicorum,in cõcauitate hepatis ita,ꝙ cibus nõ possit puenire ad ipsum,sed ad intestinum faciat fluxum ventris,videretur tibi ꝙ cura sit eadem,tamen non est. Ego autẽ dico,ꝙ medicina experta laudata, quando

A quando vſurpata fuerit vbi non conuenit,cũ eo ꝙ non prodeſt,etiam nocet. Quare nos lauda-
mus medicos altarium,qui curant cum cibis ſacrificiorum.quoniam error velociter corrigitur.
error autem medicinę,forte ducit ad mortem.quare oportet vt medicus conſideret complexio
nes & curationes conſideratione perfecta. Et ego cõpoſui hunc librum ex medicinis expertis,
quas ego probaui,& acquiſiui ex bonis medicis,& magnę ſolicitudinis. Et non ponam in hoc
libro id quod notum eſt iam medicis ſicut hierę,opiatę,& theriacę,& aliæ medicinæ, quæ ſunt
notæ oĩbus hominibus.& non ponam in eo niſi medicinas,quas ferè omnes ignorant. hunc ẽt
librum fecimus vnius tractatus.Et ſi accidat poſtea ꝙ experiar aliquas medicinas,ſcribam eas.
Prima cõpoſitio ex eis eſt medicina quam accepi ab Aſtorone experimentatore,q̃ erat de ci
uitate Tereſte.& curabat cũ ipſa febres antiquas.& valet ad complexionem corruptam.& ape-
rit venas,& prouocat vrinam,& adiuuat digeſtionem.cuius hæc eſt cõfectio.Recipe cinnamo
mi.ʒ.i.ſpicę nardi.ʒ.ij.xyloaloes.ʒ.i.ß.maſtiches.ʒ.i.aniſi.ʒ.ij.ſpatanę,gariophyllorũ,añ.ʒ.ß.Con
ficiant̃ cum melle optimo,& accipe ex eo quãtum auellana vna,cũ aqua calida.& qui eſt frigidę
cõplexionis,& habet oppilationes,cum aqua fœniculi & aniſi.Et iſte Aſtoron,quando aliquis
patiebatur dolorem acutum,coquebat chamæmelum,& dabat aquam ad bibẽdum,& curabat̃,
B & nos experti ſumus multoties,& inuenimus eſſe verum,& experti fuimus medicinã primam
ſæpe,& non fefellit ex eis quæ nominata ſunt in laude. & teſtificatur hoc ratio ex cõpoſitione
eius.qm̃ cinnamomum contra operatur putrefactioni.illi autem eſt bonus odor.quare confert
membris interioribus,& ſubtiliat.Et ſpica nardi habet bonum odorem,& ſtypticitatem.& ope
ratio eius eſt quaſi ꝓpinqua operationi cinnamomi. ſed cinnamomũ eſt ſubtilius. Lignũ aloes
cũ eo ꝙ valet ad hoc quod valet cinnamomũ,eſt vtiliſſimũ ad frigiditatẽ ſtomachi, purgans id
quod eſt in humiditatibus ꝑ mirabilem eius ꝓprietatem. Et maſtiche dol'.ſedat in ſtomacho,&
digerit humiditatẽ.Aniſum ꝓuocat vrinam,& aperit oppil'.eſt.n.valde ſubtile.& liquefacit ſupˀ
fluitates.& facit dol'.quieſcere.Spatana aperit oppilationes,& valet ſpleni vtilitate magna. Ga-
riophylli deſiccant humiditates extraneas,et confortant mẽbra interiora.Et dabat ad potandũ
aquã in qua decocta fuerit radix iridis,patiẽtibus oppilationẽ craſſam, & prima hora curabant̃.
Et ego dico ꝙ decoctio abſinthij,& cẽtaureę minoris faciũt hęc.ſed radix iridis fortius operat̃.
Alia medicina,quã accepi ab aduena Aegyptiaco,qua curabat oppilationes antiquas,& fe-
bres,& aſthma antiquũ. & nõ eſt ei ſimilis. & iſte aduena acceperat ab vno medicorũ altarium.
Cuius hęc eſt confectio. ℞.radic.iridis,ariſtolochiæ longę,& ro.ſucci marrubij , añ.ʒ.iiij.ſucci
C gaſit,myrrhę,chamædryos,& cãphorę,añ.ʒ.i.ſpicę nardi,ſpatanę,añ.ʒ.ij.granorũ balſami,ligni
aloes,añ.ʒ.ij.& ß.puluerizent̃,& conficiant̃ cũ ſyrupo mel.qui fit ſecundũ hunc modũ. ℞.garo.
cinnamo.carda.myrrhæ,añ.ʒ.i.& ß.liga has medicinas in panno raro,& pone in.i.lib.aquę die
& nocte.deinde cola,& colaturę admiſce lib.i.mellis boni,& coque ſuper prunas ſine fumo &
flãma,& coque,donec fiat ſyrupus.poſtea cõfice cũ oleo alias medicinas,& ſerua.& da ex eo in
ęgritudinibus quas diximus,in modum auellanę vel caſtanee.hoc electuariũ eſt de melioribus
medicinis quas vidimus. Et vidi hũc medicũ curare multas ęgritudines ꝑ medicinas ſimpli-
ces,& ex eis quas dabat eſt.ʒ.i.ariſtolo.ro.aſthmatico. & dabat decoctionẽ epithy.epileptico
ex melãcholia.& accipiebat.ʒ.i.ex eo & ponebat in aqua calida ꝑ noctẽ.mane colabat,& appo
nebat à ſexta parte.ʒ.ſcamonię,vſqꝫ ad octauã partẽ.ʒ.nos aliqñ addidimus agarici.ʒ.i.& dabat
ad bibendũ decoctionẽ agar.cõtra dolorẽ capitis.& dabat ammoniacũ cõtra dolorẽ iunctura-
rũ ex humore craſſo.& ſæpe curabat taliter.Ego aũt ſemper ſoleo dare de ſucco marrubij & ſtœ
chados,miſtis cũ aqua,in qua decoctũ fuerit marrubiũ viride & chamędrys,et dabã aſthmatico.
& ex eo ſanaui multos. Aliud medicamẽ,qđ accepi ab aduena,cui nõ eſt ſil'e.valet epilepticis,
& anhelosis,& tuſſiẽtibus.& eſt expᵗiſſimũ ad epilepſiã. ℞.hyſſopi ſicci,ireos,myrrhe,piperis
D nigri & lon.carda.ſed in loco eius ponit̃ naſtur.& carui,añ.ʒ.ij.ſpicę nardi,coſti,ammeos,añ.ʒ.
i.cõfice cũ aqua in qua decoctũ ſit ſqnanthũ.& ſi volueris ꝙ purget, cũ melle cõfice.& da ex eo
tm̃ à.ʒ.ij.vſqꝫ ad.iij.& vltimũ eſt ad hoc. Et dicamus decoctiões quas ꝓbauimus,& lucrati ſu
mus ab iſto medico.Decoctio ſqnãthi,& granorũ balſami,qñ biberit ex ea epilepticus,& q̃ hẽt
hu.craſſos,quotidie,cõfert ei. Aqua in qua decocta eſt aſſa,qñ biberit triſtans curabit̃.Decoctio
agarici,quã ſiqs biberit q̃ habet dolorẽ antiquũ capitis,ſanabit̃. Decoctio carui,& ſeminis apij,
ꝓuocat vrinã & mẽſtrua fortiter,& ſubtiliat humores craſſos.Decoctio cẽtaureę curat iſchiadẽ.
Decoctio corticis fiſtici cõfortat ſtomachũ , & mundificat cãnales pulmonis & hepatis. Deco-
ctio aſari,ꝓuocat vrinã,& menſtrua fortiter.Decoctio maſtiches confortat ſtomachũ debilẽ val
de.Iſtas ergo decoctiões accepimus ab aduena Aegyptio expertas.& ꝓbauimus eas,& inueni-
mus eſſe veras. Medicamẽ,quod accepi à quodã ſene,curat ſplenem durũ. Et ſi poſitũ fuerit
ſupˀ ſcrofulas,diſſoluit.& eſt ſublime valde. ℞.ammoniaci.ʒ.quatuor,diſſoluat̃ in ſucco cha-
mæmeli,aut in ſucco anethi,aut in decoctione floris chamæmeli.& miſce cum eodem radi.cap
paris, conficiantur , & da ad bibendum. ʒ.ij.cum decoctione carui. Medicamen expertũ,qđ
habui & accepi à quodam viro experimentatore,valens ad ſplenẽ. Recipe ſcolopendrię,gra
norũ balſami,granorũ tamariſci,rubię añ.ʒ.ij.cõfice cũ melle.et dẽtur ex eo.ʒ.iij.et poſtea bibat
acetum

A in qua coctum fuerit anisum. Medicamen dissoluens naturam cito, & dissolučs ventositates.
Recipe mastiches, anisi, zingiberis. ana. ʒ. i. turbith. ʒ. iij. puluerizenť, & cõficiantur cũ melle bo
no. & da. ʒ. ij. Aliud hmõi expertum. Recipe turbith, agarici ana. ʒ. i. mastiches, anisi, ana. ʒ. i.
& . ß. cõficiantur cum melle. & da. ʒ. iij. Aliud purgans cholerã. & datur in qualibet hora. & dis-
soluit cito. Accipe scammonię. ʒ. ij. mitte in coctano, & assa sub cinere calido. postea extrahe, &
mitte cum scãmonia in cydonio drach. i. mastiches. postea pinse, & fac trochiscos à. ʒ. i. vsq; ad
iij. & da. i. Istæ ergo sunt medicinæ confectæ. & sunt valde bonæ, & expertæ.

De medicinis Catilinæ.

Medicinæ Catilinæ, q fuit medicus Lithois regis. Medicamẽ expertũ valẽs hydropi dissol
uens ventositates crassas, & cõfortãs stõm debilẽ. & est sicut bezahar ad has ægritudines quas
diximus. Recipe anisi, iridis, laccæ, spicæ nardi, ligni al. gariophyl. agarici, ana. ʒ. iij. carui. her-
mel, fœniculi, ana. ʒ. ij. aristolochiæ longæ & rotundæ, centaureæ minoris, satureiæ, ammeos,
myrrhæ, origani, ana drach. iiij. mastiches rosarum. añ. drach. viij. rhubarbari, gentianæ ana. ʒ. v.
† al. mentæ squinanthi, myrrhæ † siccæ ana drach. vi. conficiantur cum melle bono. & sume drach. ij. vsq; ad
iij. cũ aqua decoctionis carui & aristolo. & hæc medicina est nobilis ad ea quæ diximus, & eius
B compositio hoc ostendit. Electuarium expertũ valens fe. antiquis. & ventositatibus crassis.
& purgat vrinam. ℞. floris chamæmeli, anisi, laccæ, aristolo. rotun. ana drach. quatuor. masti-
ches drach. rosˀ. drach. ij. rubiæ drach. i. conficiantur cum melle. & vtere. Aliud. ℞. floris cha-
mæmeli, anisi, rubiæ, fœniculi, asari, ana. conficiantur cũ melle. & sume ex ea drach. ij. cum aqua
decoctionis anisi. Aliud prouocans vrinam. Recipe asari, rubię, seminis cucumeris & cymi-
ni, seminis apij, ana. conficiantur cum syrupo facto ex marrubio & melle. Medicamen exper-
tum valde hydropi. dissoluit enim inflationẽ. Recipe iridis, aristolo. agarici, ana. conficiantur
cũ syrupo facto ex asaro, carpobal. & melle. & sumat drach. ij. cũ decoctione fœniculi. Aliud
prouocans vrinam. Recipe. amyg. dulciũ, seminis cucumeris, assari, aristolochiæ lõgæ, añ. ʒ. i.
conficiantur cũ aqua decoctionis rubiæ. & detur cũ aqua decoctionis fœniculi & apij. Aliud
ad hydropẽ & asthma. Recipe iridis, succi marrubij, aristolochiæ lõgæ & rotundæ, laccæ, ana.
conficiantur cũ decoctione iridis. & detur cum aqua calida decoctionis gentianę. Aliud pro-
* al. lactucæ uocans vrinam. Accipe saliuncæ, seminis cucumeris, lâccę rubræ, ana. confice cũ melle. & de-
tur ex eo drach. iij. Aliud confortans hepar confortatione magna. & valet cõplexioni frigidę
& humidæ. & est mirabile. Recipe rhubarbari, laccæ, gariophyl. ligni aloes, rosˀ, rubiæ añ. cõ-
C ficiantur cum aqua decoctionis corticis fistici & gafit. & dentur drachmæ duæ ex eo cum aqua
decoctionis aristolo. rõsa. & gafit. Aliud expertum ad splenem. Recipe scolopen. ammonia-
* al. rotundæ ci, radicis capparis, ana. confice cum melle & aceto. & dentur ex eo. ʒ. iij. cum decoctione aristo
lochiæ rotundæ. Aliud valens contra lapides. ℞. sanguinis hirci sicci, lapidis iudaici, saliun-
cæ, lapidis qui inuenitur in cysti fellis vaccæ, asari, amygdalarũ amararum, seminis cucum. bdel
lij, costi, ana. conficiantur cum aqua & melle, in quibus sunt decocta rubia & costus. & dentur.
ʒ. ij. cum aqua decoctionis asari, & floris chamæmeli. Aliud expertum cõtra lapidem renum.
℞. sanguinis hirci sicci, lapidis citrini qui inuenitur in cysti fellis vaccę, fœniculi, saliũcæ, amyg-
dalarum amararum, ana. confice cum vino antiquo, vel aqua decoctionis radicum apij & fœni
culi. forma trochiscos vnius drachmæ. Et da. i. cum syrupo de saliunca.

De medicinis Socionis.

Medicinæ Socionis. Iste fuit maximus medicorum Græcorum, qui habebat experimenta
plurima in fine nobilitatis. quæ nos acquisiuimus à discipulis eius, scilicet Teranoz & Harge-
mez & Harcoz. medicamen magnę nobilitatis & vtilitatis, laxans & dissoluens crassas vento-
sitates, & non est ei simile, quod etiam iam probauimus. Accipe agarici drach. iij. ellebori ni-
D gri drach. ij. & . ß. mastiches drach. x. folij, ligni aloes, asari radicis iridis, turbith, squinanthi ana
drach. ij. anisi, carui, fœniculi, ammoniaci, ana drach. i. scillæ assatę drach. quatuor, rosarum. ʒ. vi.
scammoniæ. ʒ. i. confice cum melle bono. & dà de eo quasi auellanæ pondus. Decoctio pur-
gans matrices mulierum, & dissoluens ventositates, & prouocans menstrua. Recipe florum
ammeos, harmel, asari, flor. chamæmeli, fœniculi, gentianæ, spicæ nardi, squinanthi, chamæpi-
tyos, chamædryos, anisi, rubię, ana drach. decẽ. coquantur in. iij. lib. aque donec remaneat lib. i.
deinde amoueatur ab igne, & dissoluatur in eadem aqua calida drach. i. ammoniaci. & detur de
eo, quoniam est mirabile. Decoctio valens nimis in declinatione febris quotidianæ. Recipe
gentianæ, radicis apij, radicis fœniculi, rubię, agarici, turbih, asari, rosarum, spicæ nardi, ana. ʒ. i.
ponantur in caldario cum tribus libris aquæ, & coquãtur super ignẽ leuem sine fumo & flam-
ma, donec remaneat lib. i. & soluatur in ea calida drach. i. laccæ, & vtatur. Aliud ꝑuocans vri-
nam cito. Recipe phu. rubiæ. terantur. & dentur ex eis drach. ij. & . ß. cũ aqua decoctionis hys-
sopi, & satureiæ calida. Aliud dissoluens omnes durities. curat & duritiẽ splenis, & scrofulas.
℞. tragacanthæ, floris chãmęmeli, & pic. liquidę, ammoniaci. medullę cruris vituli, galbani, añ.
conterantur, & dissoluatur ammoniacũ in aceto antiquo. liquefiat medulla & pix. & cõfician-
tur pulueres, & misceantur, & super locum ponantur. Aliud huiusmodi. Accipe foliorũ cap-

paris,ammoniaci,galbani,capillorũ veneris, floris chamæmeli,medullæ cruris ceruini,ana.con E
ficiantur,& ponantur super locum durum. Aliud quod cito laxat & dissoluat inflationem,&
prouocat vrinam,& valet hydropicis. Recipe turbit,agarici,fœniculi,anisi,ana.ʒ.i.scãmonię
octauam partem drach.i.radicis iridis, laccæ, spinæ romanæ,rubiæ,phu,ana.drach.i.& semis.
cõficiantur cum syrupo facto cum melle,hyssopo,& origano,satureia,& vtatur. Aliud valde
bonum,subtilians humores.bonum cõtra asthma & laxat humorem viscosum. Recipe aristo-
lochiæ rotundæ,rhu barbari,succi marrubij.laccæ,turbith,ana drach.i.mastiches drach.ij.agari
ci drach.vnã.cõficiantur cũ syrupo facto ex melle & marrubio,& vtatur. Aliud valde bonũ.
& dicitur electuarium iridis.& est multarum vtilitatum.& est valde mirabile contra hydrop.&
contra debilitatẽ hepatis.& prouocat vrinã & menstrua.& laxat humores diuersos. Recipe
aristolo.rotun.laccæ,squinan.marrubij ana.ʒ.iij.ligni aloes,rosarũ,ana drach.iiij.agarici:ʒ.viij.
radicis iridis.ʒ.i.conficiantur cum bono melle. & detur secundum virtutem cũ aqua decoctio-
nis spatanæ & satureiæ. Aliud electuarium.& dicitur electuarium rhubarbari. & cõfortat he
par.& est nimis expertum.& nos iam probauimus ipsum sæpe. Recipe aristolochiæ rotũdæ,
ligni aloes,laccæ,spicę nardi,folij rosarum,ana.ʒ.x.rhu barbari.ʒ.xx.conficiantur cũ syrupo fa-
cto ex melle.& detur ex eo quasi auellana cum aqua calida decoctionis folij & gariophyllorũ. F
est enim optimum in confortatione hepatis,& omnium mẽbrorum interiorum. Aliud ele-
ctuarium aristolochiæ ad remouendum typum in febribus chronicis. Recipe assæ fœtidæ,
zingiberis,folij,chamæmeli,piperis nigri & longi,centaureæ,harmel,ana.drach.i.aristolochiæ
rotundæ,ad pondus omnium. Cõficiantur cum syrupo facto ex melle, & aristolo.& vtatur se-
cundum virtutem patientis à.ʒ.i.vsq; ad.ʒ.ij. Aliud dissoluens ventositates. Recipe assæ
fœtidæ,rutæ,satureiæ,castorij,ana.ʒ.ij.anisi,fœniculi,ana.ʒ.i.conficiantur cum melle.& vtatur
cum vino puro. Aliud dissoluens ventositates,& prouocans vrinam fortiter & menstrua.
Accipe anisi,laccæ,aristolochiæ rotundæ,rubiæ,gentianæ,meu,phu,spicæ nardi,costi,confi
ciantur cum melle.& dentur ex eo.ʒ.iij.cum aqua calida decoctionis fœniculi.

De medicinis Azariconis philosophi.

Medicinæ Ażariconis.Iste vir quamuis non habuerit nomen inter medicos, recepi tamẽ ab
eo quatuor medicinas nimium expertas. Primum medicamen valet ad fe.chronicas,quę fiũt
ex humore crasso,& aufert typum. & soluit ventositates.& laxat humorem viscosum. & valet
paralysi. Recipe iridis drach.x.piperis nigri & longi & albi,assæ fœtidæ,scorodi,castorij,fo-
lij,seminis rutæ,asari,ammoniaci,galbani,satureiæ,sanguinis anseris sicci,sagapeni,xylobal.car G
pobal.ana drach.ß.spicæ nardi,croci,ana.ʒ.iij.chamæpityos, chamædryos,ammeos,mentę,ma-
ioranæ,foliorum rubi agrestis,carui,gariophyll.ligni aloes,cinnamomi,anisi,ana.ʒ.iij.turbith,
ad pondus omnium, agarici.ʒ.decem.terantur,& confice cum syrupo facto ex melle. & detur
ex eo.ʒ.i.&.ß.cum aqua calida decoctionis gentianæ & asari.Istud enim medicamẽ est valde ex
pertum contra infirmitates frigidas iuncturarum,& asthma,& dolores frigidos,& dissoluit vẽ-
tositates,& sæpe probauimus ipsum. Medicamen confortans membra interiora, & est ualde
bonum ad fluxum chronicum.& confortat stomachum.& aufert uomitum. Recipe nuc.cy-
pressi,ligni aloes,tamarisci,ana.ʒ.iiij.rosarum,mastiches,laccæ, cinnamomi, ana.ʒ.ij.confice cũ
aqua decoctionis rubiæ & myrtæ.& da cum aqua decoctionis cypressi. Tertium medicamen
ualet ad lapidem renum & uesicæ,& aperit oppilationes.& expellit fæces per urinam.& est ex-
pertum. Recipe capil.ueneris,cineris scorpionis,gentianæ,uitri adusti,lapidis iudaici,semi-
nis cucum.& cucurbi.anisi,radicis lilij cœlestis.puluerizẽtur,& conficiantur cũ aqua decoctio
nis chamæmeli uel melilo.& melle.& sumatur cũ decoctione agarici. Quartum medicamen
ualet hydropic.& frigiditate hepatis,& citrino colori. Recipe agarici,lilij cœlestis,laccæ,ari-
stolo.lon.& rotun.succi stœchados, succi marrubij,olibani,phu,chamædryos,chamæpityos, H
cinnamomi,ana.ʒ.ij.folij,gariophyll.ana.ʒ.v.rhubarbari, anisi,ana.ʒ.iij.ligni aloes,ad pondus
omnium.puluerizentur,& conficiantur cum melle.& dentur ex eo drach.iij.

De medicinis Gereonis.

Medicinæ Gereonis Græci.ab isto viro habuimus.xi.medicinas expertas ad diuersas ęgritu
dines,quas nos probauimus,& inuenimus ipsas esse mirabiles. Primum medicamẽ valet ad
infirmitatem stomachi frigidi.& confortat ipsum.& est nimis mirabilis. Recipe trium pipe-
rum,spicæ nardi,zingiberis,ro.ana.ʒ.decem.ligni aloes ad pondus omnium.confice cũ melle.
& da cum decoctione ammeos,& mentę,& gariophyll.Secũdum valet ad dolorem fortem.&
iam probauimus ipsum. Recipe floris chamæmeli,squinanthi,centaureę,aristolochiæ rotun
dę.confice cum melle.& da drachmas quatuor cum aqua calida. Tertiũ huiusmodi est. sed pͤ-
cedens securius est. Recipe croci,spicæ nardi,opij thebaici,añ.drach.ij.chamæmeli drach.ij.
confice cum melle.& da drach.ß.cum aqua calida. Quartum huiusmodi.& est mirabile. Reci-
pe succi coronæ regię,chamæmeli quãdo fuerit viridis ana drach.iiij. Et si istæ herbæ non fue-
rint inuentæ virides,accipe earum decoctiones,& pone octauam partẽ drach.croci, & squinan
thi.ʒ.iij.& bulliant vsq; ad medietatẽ,& da bibẽdam colaturam. Quintum valet ad dolorẽ ex
oppilatione.

A oppilatione. ℞.radicis lilij cœlestis,agarici.ana.ʒ.iiij.aristolo.lon.& ro.chamæpi.ana.drach.v. coquantur,& ponantur in lib.iij.aquæ & bulliant super ignem leuem,donec remaneat lib.i.& & appone laccę.ʒ.i.&.ß.& da ad bibēdū tepidum. Sextum dissoluit vētositates.& valet colicæ ex ventositate. ℞.cymi.fœnicu.carui,anisi,ana.teranł,& conficiantur cum syru.facto ex melle & ammi & satureia & origano.& sumatur ex eo cum aqua decoctionis radi.apij,& cum.ʒ.i.agarici. Septimum huiusmodi, ℞.anisi,cumini,agarici,absinth.centaureæ.terantur.& dentur de illis.ʒ.iij.quando ventositates fuerint multæ,& passio fortis. Octauum laxat humorem viscosum.& est nimis bonum cōtra epilepsiam & paralysin.quo ego semper vtor. ℞.agar.absinth. colocynthid.ana.ʒ.i.anisi,ligni al'.masti.ana.ʒ.ij.spatanæ,ammonia.sagapeni,assæ fœ.radic.lilij cœ.ana.ʒ.i.&.ß.aggregentur,& cōficiantur cum aqua decoctio.anisi,aristo.lon.& ro.& melle, & sumatur ex eo quasi auellana. Nonum valet tristibus & timidis. ℞.radicis aristolochię rotundæ,gariophyllorum,ligni aloes,ana.drach.iij.conficiantur cum melle & aqua maioranę.& da de eo.ʒ.iij. Decimum valet lapidi renum & vesicæ, dissoluit ventositates,& laxat diuersos humores.& est bezahar. ℞.turbith,agarici,vitri vsti,zingiberis,lapidis iudaici,sanguinis hirci sicci,anisi,fœniculi,trium piperum, chamædryos,chamæpityos,bdellij,ana.ʒ.iiij.confice cum
B bono vino decoctionis agarici,& carui. Vndecimum valet ad asthma. ℞.turbith,agarici, aristolo.ro.ana.ʒ.i.confice cum decoctione marrubij.& da cum decoctione asari.Istę sunt medicinæ,quas probauimus sæpe,& inuenimus eas optimas.

De medicinis Betarnem.

Modo dicam medicinas Betarnem Sicilię,& sunt tres,q̄uas probauimus sæpe,& inuenimus eas esse veras. Primum valet contra medicinas mortiferas,& est nimis experta. Recipe laureolæ,luti sigillati,phu,meu,apij,cinnamomi,ana.ʒ.i.rutæ, xylobalsami, carpobalsami,añ.ʒ.ij. confice cum melle.& da.ʒ.i.&.ß.debilibus vel.ʒ.ij.fortibus. Secundum valet ad morsum scorpionis.& calefacit corpus.& aufert tremorem in febribus. ℞.castorij drach.i.scorodi drach.ij. costi amari drach.i.&.ß.zingiberis ana drach.i.conficiātur cum melle.& detur drach.i.&.ß.cū vino. Tertium prouocat vrinam & menstrua. ℞.pulegij, cymini, radicis lilij cœlestis,aristo.rotun.Conficiantur cum melle.et dentur drach.iij. Medicamen quod composuit Amaloz de Macedonia.valet ad fe.phleg.& dissoluit humores.liquefacit eos.& est bonū duritiei splenis. Reci.scolopendrię, squinanthi,chamæpityos,castorij,trium piperū,spicæ nardi,folij,asari,ana drach.i.turbith,radicis lilij cœle.carpob.xylobal.puluerizentur,& conficiantur cum melle de-
C coctionis asari,squinanthi,opopana.& detur de eo quasi auellana. Medicamen squilitā,quod valet morsibus scorpionis. ℞.aristo.lon.& ro.ana aur̃.i.cymini.drach.i.assæ fœtidæ,carui,seminis rutę,ana drach.ij.castorij.drach.iiij. Confice cum melle.& da drach.ij.cum aqua calida decoctionis gentianæ,vel aristolo.vel cum bono vino. Medicamen melius,quod valet ad dolores fortes.& iam probauimus ipsum,& inuenimus melius q̄ theriaca. ℞. cymini,carui,assæ fœti.aristolo.chamæmeli,'coronæ regiæ,absinthij,agarici,ana drach.x.trium piperum,opij,ana drach.i.croci,carpobalsami,squinanthi, cinnamomi,ana drach.ij.asari gentianæ ana aur̃.i.pulueriza,& confice cum syrupo facto ex melle & squinantho & chamæmelo & corona regia & aniso.Et da cum aqua decoctionis anisi.

De medicinis Achaasos.

Medicinæ sumptæ ab Achaasos experimentatore Athenarum. Ab isto nobilissimo medico accepimus tres medicinas compositas,quibus semper vsi sumus postq̄ nouimus eas. sunt enim mirabiles. Et ab eo acquisiuimus.xxx.medicinas simplices expertas in diuersis ægritudinibus. Primum medicamen cōpositum valet ad asthma antiquum,& aperit oppilationes. Recipe asari aureum vnum,succi marrubij, hyssopi,styra. sicci,castorij ana drach. ß. trium piperum anisi,
D ana aureos duos.conficianł cum oxymelite scillitico.& detur ex eo à.ʒ.iij.vsq; ad.iiij. Medicamen secundum valet ad fluxum antiquū,qui contingit ex frigiditate mēbrorum. Recipe nu. cypressi,folij,ligni aloes,spicę nardi,rosarum ana drach.ij. Confice cū aqua decoctionis ligni al'.Et da de eo drach.iij.cum decoctione rosarum. Medicamen tertium confortans virtutē retentiuam. ℞.gallarum,sumach,berberis,ana aureum.i.gummi arabici vsti,ligni al'.ana drach.i. rhu barb.drach.iij.confice cum decoctione se.lapathij acuti,& granorum myrti.& detur cū decoctione cypressi. Iste vir curabat ægritudines multas cū medicinis ex quibus elegimus.xxx. medicinas veraces. Primo dabat mastichen ad dolorem stomachi. Secūdo dabat drach.ij.assę fœtidæ cōtra morsum scorpionis. Tertio dabat drach.iij.aceti fortis calidi cōtra morsum viperę.& est fortis operationis. Quarto mittebat succum iāri,& intromittebat contra maculā oculorum.& sæpe hoc faciebat. Quinto dabat ad purgandū pectus drach.iij.radicis lilij cœlestis.

* al'.aristolochæ.

Sexto dabat drach.i.asari,& curabat stranguriam. Septimo dabat chamęmelū puluerizatum, et malaxatum cum melle,ad dolorem vēntris & renum,propter frigidos humores existentes in illis instrumentis.& prouocabat vrinam.& curabantur. Octauo dabat drach.duas laccæ cōtra oppilationes hepatis. Nono dabat drach.iij.ammoniaci splenitico.& curabat eum omnino in paucis diebus. Decimo dabat lac leprosis.& curabat multos. Sed in hoc requiritur scientia in

* al'.vesicę

cognoscendo causam lepręin qua lac cõueniat. Vndecimo dabat rhun barbarum ad debilita- E
tem hepatis de frigida causa.& curabat omnes omnino. Duodecimo dabat drachmas duas cu
bebarum ad aperiendum oppilationes quæ accidunt in membris interioribus. Tertiodecimo
dabat dracbmas tres maioranæ cum†{drachmis duabus rubiæ} ad prouocandum menstrua. † drach.i.rhu barbari
Quartodecimo dabat drach. duas asari,ad ꝓuocãdum menstrua. Quintodecimo dabat carui
romanum contra ischiadem cũ calida,& curabant. Sextodecimo dabat castorium contra lapi
dem renum. Decimoseptimo dabat.ʒ.iiij.laureolę cum aceto.& curabat morsus scorpionum.
Decimooctauo dabat.ʒ.ij.zingi.ad infirmitates frigidas, & calefaciebat, & est nimis forte.
Decimonono dabat drach.ij.aloes contra tristitiam,*& ad confortandũ os stomachi,& curabã
tur vsitando. Vigesimo dabat centauream minorem ad ischiadem, & curabãtur. Vigesimo-
primo dabat puluerẽ gariophyl.contra debilitatẽ virtutis digestiuę. Vigesimosecundo dabat
decoctionem easith contra debilitatẽ hepatis,& oppilationes,& curabat oẽs. Vigesimotertio
dabat oleum viride contra spasmum ex siccitate. Vigesimoquarto dabat decoctionem agarici
contra ægritudines cerebri & hepatis. Vigesimoquinto dabat alfenid, id est penidias contra
infirmitates pectoris,& curabat asthma. Vigesimosexto dabat decoctionẽ centaureę & rutæ
contra morsum rutelæ. Vigesimoseptimo dabat decoctionẽ iuniperi ad prouocandum men- F
strua. Vigesimooctauo dabat decoctionẽ squinanthi ad dolorem mulieris post partum. Vi- * al. matricis
gesimonono dabat decoctionẽ gentianæ ad frigiditatem membrorum,& ad fluxum prouenieñ
tem ex ea. Trigesimo dabat galbanum ad ꝓuocandum vrinã, & ad extrahendum embrium.
Nos autem non scripsimus has medicinas, q̃uis plures earum cognoscantur ab omnibus,nisi
vt non negligantur ab eis.qm̃ si vtatur de illis vt oportet,erunt mirabiles. Et quoties,vsus fui
decoctione facta ex hyssopo,& asaro, & duabus aristol.curaui de epilepsia: Et cum decoctione
solius hyssopi,ex asthmate.Sed oportet medicum scire quando oportet dare has medicinas,&
in quo tempore,& in quibus complexionibus valet.aliter non valent.

De medicinis Andrezeos.

Medicinæ Andrezeos sunt hæ.Iste fuit philosophus in tempore suo,& habebat multas me-
dicinas cõpositas:ex qbus elegi quinq; expertas, & dimisimus alias quę cognoscuntur à pluri-
bus. Primum medicamen valet hydropicis,& frigiditati hepatis.& prouocat vrinam genera-
liter & fortiter.et dico ꝙ nulla medicina est ei similis in apertione hepatis. Recipe radicis lilij
cœlestis,agarici,calami aromatici,laccæ,asari,rof.spicæ nar.cinnamomi,ligni aloes,añ.ʒ.i.gafit,
fistici,añ.ʒ.i.mastiches,anisi,añ.ʒ.ij. pulueriʒentur,& misceantur cum vino & melle.& dentur. G
ʒ.iiij.cũ decoctione radicis lilij cœle. & gafit. Secundum medicamen valet ad asthma,cuius cã
est humor crassus. Recipe gentianæ,hyssopi,agarici,añ.ʒ.ß.mastiches.ʒ.ij. Confice cum mel-
le.& da.ʒ.v. Et nõ est similis isti medicinæ.laxat.n.humorem crassum. & scindit humores cras-
sos. Tertium valet ad dolorem mẽbrorum interiorum.& liberat à colica passione q̃ fit ex cras-
sis humoribus in intestinis. ℞.agarici.ʒ.viij.radicis lilij cœlestis, aristolochiæ rotundæ,hysso-
pi,mastiches,squinanthi,carpob.anisi,añ.ʒ.i.turbith ad pondus omnium. Confice cum deco-
ctione agarici.& da.ʒ.iij.cum calida. Quartum valet ad extrahendũ embryũ.& est valde forte.
Recipe aristolochiæ longę & rotũdę, assæ fœtidæ.añ.ʒ.v.spicæ nardi,agarici,añ.ʒ.iij. myrrbæ
dracb.i.Confice cũ decoctione aristol.ro.& da.ʒ.ij. Quintum est laxatiuum diuersorũ humo-
rum. Recipe turbith,agarici,mastiches,lilij cœlestis,añ.ʒ.i.ellebori nigri,mastiches,scillæ assa-
tæ ana.ʒ.i.colocynthidis.ʒ.ij.scãmoniæ.ʒ.ß.Confice & da.ʒ.i.& nõ plus. Electuarium quod va
let ad morsum scorpionis. ℞.rutæ,sulfuris viui nõ positi ad ignem.añ.aur̃.vi.castorij aur̃.i.assæ
fœtidæ aur̃.semis,pyrethri,styrac.liquidæ.añ.aur̃.i. Confice cum melle.& da.ʒ.i.&.ß.cum vino
puro. Electuarium bonum ad dolorem membrorum interiorum.quod habui à quadam mu-
liere,quæ acquisiuerat illud à medic.altarium. Recipe croci aur̃.v.opij aur̃.ij.spicæ nardi,aur̃. H
iiij.spatanæ aur̃.ij.radicis lilij cœlestis,aur̃.vi.floris chamæmeli,aur̃.ij. Conficiantur cum bono
melle,& vtatur de eo. Aliud optimum ex cõpositione Games,& est nimis forte. Recipe cin-
namomi aur̃.vi.croci aur̃.iiij.&.ß.piperis al.aur̃.iiij.&.ß.galbani aur̃.iiij.costi aur̃.ij.&.ß. Cõfice
cum melle.& da.ʒ.ij.vel.iij.in maiori fortitudine. Electuarium Zacharonis de Babylonia con
tra ventositates,& passionem colicam,& frangit lapidem, & laxat vẽtrem.& iam probauimus
ipsum,& est valde bonum,quando dubitamus in ægritudinibus vtrum sit lapis vel colica,quia
cõmune est ambobus. Recipe turbith, spatanæ.añ.aur̃.vi.cymini,carui aur̃.i.agarici,radicis li-
lij cœlestis,aristol.añ.aur̃.vi.origani,hyssopi,añ.aur̃.i.squinanthi,mastiches,añ.ʒ.i.† Confice cũ † al. viij.
melle,& da quasi auellanam. Theriaca valens ad dolorem capitis chronicum,& ventositates,
& est mirabilis. Recipe succi stœchados, succi marrubij, absinthij,mastiches,rhu barb.cha-
męd.chamæpityos,añ.ʒ.vij.byssopi aur̃.i.agarici,ad pondus omnium,pulueriza & confice cũ
melle.Et da de eo ad infirmitatem cerebri cum aqua calida decoctionis stœchados.& ad asthma
cum vino bono.& ad prouocandum menstrua,cum succo iuniperi & fœniculi: Et ad dolorem
fortẽ,cum aqua decoctionis chamęmeli:& ad oppilationẽ,cum decoctione absinthij: Et ad epi
lepsiam,cũ decoctione pyrethri: Et ad ischiadẽ cũ decoctione cẽtaureę minoris: Et ad lapidem
cum

A cum decoctione radi. lilij coele. Electuarium laccæ, valens cõtra oppilatiões chronicas, & pro-
uocans menstrua. & est bonum valde: est ẽt vtile ad asthma chronicum. & ad tussim chronicã. 186
Recipe laccæ aur. xx. pip. lon. & nigri, centau. mino. aristol. ro. costi, galbani, ammoniaci, añ.
auř. x. marru. asari, añ. auř. iiij. folij, radic. lilij cœle. liquiri. añ. auř. vij. pulueriza, & cũ bono mel-
le. & da quasi auellanã cum aqua calida. Electuarium laccę magnum, quod habuimus ab Ari
dione filio Meliz. & est expertum. & est multę vtilitatis. valet asthmati, & tussi, & prouocat vri
nam: & sedat dolorem fortem, liquefaciendo phlegma. & aufert tristitiã, & dissoluit ventosita-
tem, & est mirabile ad tremorem cordis, & melancholiam, & aquam oculorum, & contra mor-
sum canis rabidi, & contra puncturam viperę. Et generaliter dico, ꝙ valet omnibus puncturis
mortiferis. Recipe aristolo. roř. radicis lilij cœlestis, añ. auř. x. squinanthi, auř. ix. asari, auř. xv.
piperis nigri & albi, añ. auř. vij. chamæpityos, succi marrubij, succi stœchados, añ. auř. viij. spicæ
nardi, spicæ romanæ, mastiches, ammoniaci, galbani, scillæ assatæ, añ. auř. x. roř. iuniperi, ana
auř. ij. turbith, agarici, cyperi, ana auř. x. folij, ligni aloes, rhu barbari, croci, olibani. centaureę mi
noris, ana auř. xx. laccę, auř. i. Conficiantur cum melle ro. & detur ex eo secundum ꝙ conuenit
ægro. Et est hæc medicina nimis mirabilis ad dolorem fortem. & laxat humores sine labore. &
B confortat cor hepar, & stomachum. Electuarium Assistri, calefaciens corpus. valens oppila-
tionibus hepatis, & splenis. Recipe aristolochię rotundæ, auř. xx. marrubij, chamædryos, ga-
sit, ana auř. v. assæ fœtidæ, costi, trium piperum, ana auř. x. mastiches, auř. viij. pyrethri, auř. iiij.
Confice & da cum vino. Decoctio squinanthi, valens ad febres chronicas, et aperit oppilatio-
nes, & prouocat vrinam, & soluit vẽtrem. Recipe squinanthi drach. viij. marrubij. ʒ. ij. absin-
thij, radicis lilij cœlestis, añ. ʒ. iij. aristolochię rotundę, auř. vi. agarici, auř. iij. radicis fœniculi, car-
ui, añ. auř. x. costi, auř. ij. mastiches, auř. iiij. ponatur in caldario. & cum lib. ij. aquæ decoquanť
donec remaneat tertia pars. & dentur de eo. ʒ. iij. hæc decoctio est valde mirabilis habentibus
ægritudines phlegmaticas & debilitatem interiorum mẽbrorum ex causa frigida. Decoctio
asari confortans membra debilia ex frigore. & auferens dolores, & scindẽs humores crassos, &
aperiens oppilationes. Et est expertissima. ℞. asari auř. iiij. anisi auř. viij. absinthij, gẽtianę, añ.
auř. iij. se. fœniculi, cẽtau. minoris, añ. auř. ij. ponanť cũ. iij. lib. aquæ, & bulliant donec remaneat
tertia pars. & da de eo. ʒ. iiij. Decoctio aristolo. valẽs ad lapidẽ. ℞. aristolo. auř. x. asari auř. ij.
marrubij aureum vnũ. radicis lilij cœlestis, auř. quatuor. saliuncæ, seminis cucumeris, anisi, ana
auř. vi. coquantur cum duabus libris aquæ donec remaneat tertia pars. Et da de eo. ʒ. quatuor.
C Decoctio agarici, valens ad epilepsiam. & purgans matrices. & prouocans vrinam. ℞. agarici.
ʒ. x. turbith. ʒ. i. anisi. ʒ. iij. armel. ʒ. ij. radicis apij drach. v. radicis lilij cœlestis. ʒ. iij. mastiches. ʒ. ij.
radicis pęoniæ drach. vij. coquãtur cum tribus libris aquę donec remaneat medietas. Et dentur
qualibet die quatuor drach. vtilis enim est valde, & in epilepsia expertum est. Decoctio assæ
fœtidæ, valens ad oppilationes aperiendas. & est vtilis valde. ℞. assæ fœtidæ, radicis lilij cœle
stis, radicis apij, radicis fœniculi, aristolochiæ rotundæ, ana. ʒ. x. coquãtur cum lib. iiij. aquæ suf-
ficienter. & dentur de eo drach. iiij. Decoctio pęoniæ, quę aperit crassas oppilatiões, & est val-
de experta. ℞. pęoniæ drach. x. radicis pentaphylli drach. v. aristolo. rotundæ drach. vi. coquã-
tur cum lib. ij. aquæ sufficienter. & dentur drach. iiij. Decoctio perfecta aristolo. & est mirabi-
lis hydropic. & cito curans eos. ℞. duarum aristol. centaureę minoris, chamædryos, squinãthi,
laccæ, ligni aloes, ro. ana auř. x. spicæ nardi, phu, meu, apij, anisi, radicis lilij cœlestis, radicis apij,
fistici, cubebarum, hyssopi, gariophyll. marrubij, stœchados, cinnamomi, ana auř. viij. ammeos,
myrrhæ, ana aureos. v. costi, auř. ij. coquãtur in libris tribus aquæ sufficienter. Et dentur drach.
quatuor cum drach. iiij. istius electuarij. Recipe aristolo. rotundæ, granorum iuniperi, cẽtau-
reæ, ana drach. ij. ligni aloes, auř. i. spicæ nardi. ʒ. i. marrubij. drach. iiij. Conficiantur cum prædi-
D cta decoctione. Decoctio chamæmeli, prouocans menstrua. & auferens dolorem fortem.
Recipe chamæmeli, auř. ix. aristolo. auř. quatuor. laccę, drach. ij. spicę nardi, cinnamomi, radicis
lilij cœlestis, ligni aloes, ana drach. i. coronæ regię, drach x. Decoquantur cum libris. x. aquæ in
igne lento & sufficienter, donec remaneat tertia pars. & dentur drach. v. Decoctio hyssopi,
contra passiones pectoris, & tusses chronicas, & ægritudinem asthma, & anhelitum malum.
Recipe hyssopi, agarici, radicis lilij cœlestis, liquiritiæ, squinanthi, pęoniæ, asari, aristolochię ro-
tundæ, ammoniaci, seminis fœniculi succi stœchados, succi marrubij, laccæ, ana auř. ij. decoquã-
tur in libris tribus aquæ sufficienter. Et dentur drach. quatuor in mane. Electuarium optimũ
cõtra ægritudines diuersas. & valet scotomiæ & vertigini. & scindit phlegma viscosum, & pur-
gat ipsum, & aufert dolorem frigidum. Et est bonum contra venena. & aperit oppilationes. &
prouocat menstrua & vrinam, & calefacit corpus, & valet ad febrem chronicam, & purgat ma-
trices. Recipe agarici, aristolochiæ rotundæ, succi marrubij, laccæ, ana drach. v. assæ fœtidæ,
galbani, rhu barbari, spicæ nardi, phu, seminis fœniculi, radicis apij, trium piperum añ. drach. vi.
ligni aloes drach. iiij. turbith auř. decem. Cõfice cum syrupo facto ex melle, & asaro, & agarico,
& spica nar. & lacca. Et dentur drach. quatuor cum aqua calida. Electuarium expertum cõtra
oppilationes matricis. Recipe aristolochiæ, laccę, radicis lilij cœlestis, añ. Confice cum deco-

ctione gasit.& dentur drach.quatuor cum aqua calida. Electuarium curans lapidem in vesica. E
Et est expertum. Recipe squinanthi, stœchados,añ.drach.i.sanguinis birci sicci,drach.vi,la-
pidis iudaici,drach.ij.anisi,drach.iiij.pulverizentur, & confice cum decoctione radicis apij.
Aliud ad lapidem. Recipe sanguinis birci sicci,anisi,aristolochiæ rotundæ, de lapide inuento
in felle tauri,vitri combusti,saliuncæ,agarici,lapidis iudaici,amygda.amararũ,ana,pulverizen-
tur & conficiantur cum melle.Et dentur drach.iiij.cum aqua decoctionis se.apij. Aliud mira-
bile contra ventositatem fortem. ℞.anisi,cymini,satureiæ,carui,añ.conficiantur cum melle.&
dentur cum decoctione agarici,quæ sic fit. ℞.agarici,cyperi,folij,rad.squinanthi, aristolo.lon.
& ro.radicis apij.ʒ.vi.ponantur in caldario in lib.i.aquæ super ignem leuẽ. Et dentur.ʒ.iiij.cum
duabus.ʒ.medicinæ prædictæ. Medicamen bonum contra asthma chronicum. ℞.laccæ aur.
x.aristo.lon.aur.vi.succi marrubij aur.vij.conficiantur,& dentur quasi nux cum aqua calida.
Medicamen quod accepimus ab Acritone contra frigiditatem stomachi, & contra humiditatẽ
eius. Recipe ligni aloes,cinnamomi, rhubarbari,spicæ nardi,masticbes,cardamomi. Confice
cum decoctione rosarum & nucum cypressi. Et detur quasi nux. Aliud valens ad colicam ex
ventositate & humore crasso. ℞.anisi,cinnamomi,absinthij,cymini,flores chamæmeli añ.ʒ.x.
agarici.ʒ.xx.scãmoniæ.ʒ.i.mastiches.ʒ.v.Conficiantur cum decoctione carui. Et dentur.ʒ.iij. F
cum aqua decoctionis gasit. Aliud ad dolorem capitis & contra cephalæam, quod est exper
tum. Recipe succi stœchados.ʒ.viij.gasit,spatanæ,ligni aloes,añ.ʒ.iiij.mastiches.ʒ.vi.agarici,
ad pondus omnium.Cõficiantur cum decoctione rosarum & mastic. & detur à,ʒ.ij.vsq; ad.iij.
drach. Aliud quod valet in principio descẽsionis aquæ ad oculum,quo sæpe curaui multos.
& est expertum,& velocis curationis. Recipe spicæ nardi aur.x.cinnamomi aur.viij.agarici
aur.ix.mastiches,ad pondus omnium. Conficiantur cum bono melle.& sumatur de eo quoti-
die.ʒ.ij.est enim mirabilis operationis.

De medicinis habitis à Zenone.

Medicinæ Zenonis de Athenis. Iste fuit vnus de magnis medicis. ego aũt non vidi ipsum,
quia non fui temporaneus eius.Sed magister meus vidit ipsum.& ille babebat experimẽta bo-
na.ex quibus discipulus eius dedit nobis viginti experimenta experta. Et nos probauimus ea
sæpe,& inuenimus ipsa optima. Primum medicamẽ quod dicitur electuariũ spicæ nardi,con-
fortat hepar debile & cor,& valet contra vomitũ chronicum. Recipe spicę nardi,aur.c.spicæ
romanæ,aur.x.absinthij,aur.viij.cinnamomi,aur.quindecim.laccę mũdatæ,aur.ix. gariophyll.
aur.quinque,gasit,aur.xvi.marrubij.aur.duodecim.aristolochiæ rotundæ, rhubarbari añ.aur. G
xvi.Confice cum melle.& da aur.duos cum aqua calida. Medicamen secundũ, quod dicitur
electuarium centaureę, valet ad podagram, & ad omnes passiones iuncturarum,cui non est si-
mile in hoc.Nam prouocat vrinã.laxat crassos humores & diuersos. & sedat dolores.& aperit
oppilationes.& est optimum ad lapidem,& liquefacit phlegma. & mundificat superflua à pul-
mone & pectore.hoc medicamen dedit Zotion de scriptis Zenonis,qui cõposuerat id per ver
sus. Recipe centaureę minoris,aur.c.zirungẽm aure.decem,anisi,fœniculi,apij,añ.aur.vi.oli *al. gentianæ
bani,gariophyll.añ.ʒ.i.agarici,radicis lilij cœlestis,añ.aur.vnum,cubebæ, galbani,ammoniaci,
castorij,trium piperum,spicæ romanę,ana aur.xx. spicæ nardi,turbith,ana aure.triginta.aloes
sucotrinæ,aure.xvij.carpobalsami, xylobal.scillæ assatæ,ana aure.xvi.mastiches,croci,añ.aur.
x.scammoniæ,aur.viij.pulverizentur,& conficiantur cum melle,& submittãtur in hordeo per
sex menses.& dentur ex eo drach.iiij.Et hoc medicamen est de maximis medicinis quas habe-
bat ille medicus. Medicamen tertium, quod dicitur electuarium colocynthidis, quod laxat
humores aquosos,& phlegma,& melancholiam.& cum hoc prouocat vrinam. Et vere dico q
non est ei simile ad acuendum visum,quia est in hoc mirabile. ℞.colocynthidis,scillæ assatæ,
asari,trium piperum,añ.aur.vi.spicæ romanæ,anisi,apij,fœniculi, carpobalsami,gasit,croci,añ, H
aur.duos,spicæ nardi,chamædryos,chamæpityos, aristolochiæ rotundæ,gentianæ,añ.aur.vij.
pulverizentur,& conficiãtur cum melle.& submittãtur in hordeo per sex menses.& detũ à.ʒ.ij.
vsq; ad.iij. Medicamen qnartum,quod dicitur electuarium squinanthi.valet ad dol.fortes.&
prouocat vrinã,& aperit oppilationes cõfortat hepar confortatione maxima,& frangit lapidẽ.
& valet ad fe.chronicas. Recipe squinanthi,aur.ccc.aristolochiæ rotũdę,aur.sex.ligni aloes,
aur.xiij.gasit,aur.xiij.croci,spicæ nardi,carpobalsami,opij,ana aureum vnũ.mastiches, aure.ij.
trium piperum, folij,chamæpityos,añ,aure.vij. Conficiantur cum bono vino. & detur de eo
quasi auellana cũ eo quod cõuenit talij ægritudini. Medicamen quintũ, quoddicitũ electuariũ
capillorum veneris,ad purgandum quod est in pectore ex humore crasso.& est nimis expertũ.

Recipe capillorum veneris,aure.xxv.radicis lilij cœlestis,liquiritiæ,pæoniæ,carpobalsami, *al. rosarum
marrubij,floris chamæme.aristolochię rotundæ ana aure.xv.pulveriza,& confice cum syrupo
facto cum melle & capil.vener.Et dentur drachmæ.iiij.cum decoctione chamæmeli. Medi-
camen sextum,quod dicitur electuarium folij.valet ad ægritudines fortes,quę accidunt mulie-
ribus in matricibus earum.& prouocat menstrua. & valet ad dolorem matricis. & calefacit re-
nes. Recipe folij indi, aure.xx. cinnamomi, spicæ nardi,spicę romanę, rubię, castorij,trium

piperum,

187

A piperum,gariophyllorum,ligni aloes,ana drach.xx.rhubarbari,masticħes,thymi,ana auř.xvi. confice cum melle.& detur quasi auellana. Medicamen septimum,quod dicitur electuariū aristolochię.valet contra dolorem matricis.valde prouocat menstrua.& confortat stomachū debilem.& intercipit fluxum chronicum.& est mirabilis operationis. & non est ei simile.& sæpe probauimus ipsum.& iste *Zōtion vtebatur ipso. Recipe aristolochię *longę & rotūdę,añ.auř.xx.radicis lilij cœlestis,laccę,squinanthi,marrubij,añ.ʒ.ix.rhubarbari.ʒ.xxv.spicę nardi,ligni aloes,añ.auř.xx.puluerizentur,& conficiantur cum melle.& deñ.ʒ.iiij.cum aqua calida. Et ad fluxum intercipiendum,cum decoctione xyloaloes. Et ad menstrua prouocāda,cum decoctione aristolochiæ rotūnde.Et ad dolorem matricis,cū decoctione chamæmeli & asari. Medicamen.viij.quod dicitur electuarium olibani,quod est valde vtile contra humiditatē stomachi.& liquefacit phlegma.& conuenit senibus,quia cōfortat calorē naturalem in corporibus eorū. Recipe olibani,auř.x.masticħes,auř.iiij.squinanthi,aristolochiæ,añ.auř.ij.ligni aloes,laccę,añ.auř.i.radicis lilij cœlestis.ʒ.i.rosarū,rhubarbari,añ.auř.v.anisi auř.vi.puluerizentur,& cū melle conficiantur.& detur ex eo quasi auellana. Medicamen.ix.quod dicitur electuarium gasit.valet ad hepar,quia confortat ipsum,& aperit oppilationes eius.& valet hydropicis.& cōtra cor-

B ruptionem cōplexionis. Recipe gasit,auř.xx.laccę,auř.x.ligni aloes,auř.vi.gariophyllorum auř.ij.cinnamomi,auř.xxi.squinanthi,cubebę,rhubarbari,añ.auř.xvi.rosarum, auř.xviij.aloes non abluti,auř.ij.agarici,auř.iij.masticħes,auř.x.puluerizentur, & cōfice cum syrupo facto ex melle & agarico.Et est medicamen valde nobile. Medicamen.x.quod dicitur electuariū rhubarbari.maxime valet fluxibilitati stomachi.& confortat hepar.& valet hydropicis.& non est neq; fuit aliquod simile in hoc.& Zenon nemini volebat dare.Cuius cōpositio non lateat medicos.qm̄ eius cōpositionem acquisiuit eius cōpositor cum magna solicitudine. ℞.rhubarbari,auř.c.laccæ,auř.xx.ligni aloes,auř.xxxvi.cinnamomi,auř.xi.aristolochiæ lon.& ro.auř.xxx.fistici,auř.l.squinãthi,auř. lxxx.maioranæ,anisi,luti sigillati,añ.auř. xx.agarici, folij,añ.auř.vi. gasit,auř.xxx.spicæ nardi,auř.xvi.trium piperum,zingiberis,añ.auř.x.stœchados,origani ana auř.ix.radicis lilij cœlestis,radicis endiuiæ,ana auř.vi.hyssopi sicci,masticħes,croci,añ.auř.vij. carpobalsami,xylobalsami,añ.auř.xvij.puluerizentur,& conficiañ cum melle. & deř†{à.ʒ.iij. vsq; ad.iiij.} Medicamen.xi.quod dicitur electuarium capparis.valet ad duritiem splenis.& aperit oppilationem eius.& est optimę operationis. Recipe capparis,auř.xx.opopanac.scolopendrię,marrubij,ana auř.v.gasit,auř.xvij.ammoniaci,auř.x.sagapeni,auř.viij.puluerizentur,

C & conficiañ cum bono aceto.& da.ʒ.ij.cum decoctione carui & capparis & gasit. Medicamē xij.quod dicitur electuarium scolopen.valet ad duritiē splenis.& est expertum. Recipe capparis.ʒ.xx.marrubij.ʒ.v.scolopendrię,auř.xvi.confice cū aceto, & fac trochi. & da.ʒ.ij.cum decoctione tamarisci & gasit. Medicamen.xiij.quod dicitur electuarium turbit.valet ad febres chronicas.& laxat humores viscosos.& calefacit renes.& est optimū ad passionē colicā ex ventositate.& prouocat vrinam.& est mirabile. Recipe turbith,auř.l.agarici,auř.xvi.croci,masticħes,ana auř.vi.squinanthi,aristolochię rotundæ,stœchados,ana auř.viij. Confice cū melle.& deř à.ʒ.ij.vsq; ad.iij. Medicamen.xiiij.quod diciř electuariū ellebori.valet contra vertiginē. Recipe ellebori nigri,auř.xx. ligni aloes, auř.i.&.ß.croci,auř.i.anisi,auř.ij. masticħes,auř.iiij. maioranę,auř.i.agarici,auř.vi.radicis lilij cœlestis,stœchados,ana auř.viij.turbith albi et gūmosi,auř.iiij.Confice cū melle,& da.ʒ.iiij. Medicamen.xv.quod dicitur electuariū agarici.valet contra cephaleā veterē.& stomachū confortat & hepar. Recipe agarici,auř.xvi.pæonię,cētauminoris,ana auř.vi.laccę,ligni aloes,ana auř.viij.gasit,anisi,chamædryos,chamæpityos,squinanthi,floris chamæmeli,masticħes,ana auř.vij.rhubarbari,spicæ nardi,ana auř.ij.turbith,auř.iij. Confice cū melle.& da.ʒ.i.&.ß.vsq; ad.ʒ.ij.cum aqua calida. Medicamen.xvi.quod dicitur

D electuarium scillæ.valet ad asthma,& ad oppilationes,& ventositates.Sed nō debet dari habentibus vulnus in membris interioribus. Recipe scillæ assatæ,auř. vi.† stœchados, auř.iij. agarici drach.xvi.†masticħes.ʒ.ij.gasit,costi,trium piperū,ana auř.x.radicis lilij cœlestis,auř.v.capilř. veneris,auř.iij.floris chamæmeli auř.iiij.Confice cum decoctione agarici & melle. & da.ʒ.ij.cū aqua calida. Medicamen.xvij.quod dicitur electuarium gūmi. & valet contra passiones frigidas,& ventositates crassas,& ad dolorē iuncturarum,& ischiadem. Recipe ammoniaci,sagapeni,opopana.ana auř.x.sarcocollæ,auř.ij.masticħes,auř.iiij.anisi,cymini,assę fœtidæ,ana auř.iij.euphorbij†{.ʒ.ij.}aristolo.lon.& ro.radicis lilij cœlestis,ana auř.iij.pone gūmi in succo fœniculi,vel in decoctione eius.& reliqua terantur,& conficiantur cum melle.& da à.ʒ.ij.vsq; ad iij.cum aliquo quod conueniat passioni. Medicamen.xviij.quod dicitur electuariū luti.& est vtile cōtra venenum. ℞.luti sigil.anisi,salis indi,agarici,añ.ʒ.ij.rhubarbari,auellanarum, radic. pæonię,añ.auř.iij.pulueriza,& confice cum melle.& detur quasi auellana. Medicamen.xix. quod dicitur electuarium assæ fœ.valet contra morsum scorpionis.& cōtra febres chronicas.& liquefacit phlegma viscosum.& dissoluit ventositates. ℞.assæ fœ.costi amari & dulcis,ana auř. v.aristoř.rot.zingi.asari,añ.auř.ij.castorij,cinnamomi,aloes,añ.ʒ.iij. rad. lilij cœle. sarcocoř.ana ʒ.i.&.ß.aristo.gentianæ,añ.ʒ.vi.pulueriza,& cōfice cum bono vino & melle ru.& dentur.ʒ.iij.

* al. Zeno

* al. longæ.

† al. drach. ij. vsque ad. iij.

† al. aloes aureum vnum

† al. aur. vj.

† al. aur. j.

Medicamen.xx.quod dicitur electuarium roſarũ.valet in fine quotidianæ.& hydropicis.& diſ E
ſoluit ventoſitates. ℞ roſarũ.ʒ.lx.radicis liliȷ cœle.ʒ.i.&.ß.agarici,auṝ.ȷȷ.marrubiȷ.ʒ.iiȷ.laccæ,
rhubar.ligni aloes,cinnamo.aniſi,ſe.fœnic.cymini,abſinthȷ,maſtiches,añ.ʒ.vi.ſpicę nardi,ari-
ſto.ro.añ.auṝ.i.confice cum melle.& da.ʒ.iȷ.Iſtæ ergo ſunt medicinæ Zenonis.& iam probaui
mus ipſas.Nunc volumus ſcribere medicinas quas multoties experti ſumus.& deinde abſcin-
deretur tractatus. Medicamen ſubtilians humores,& p̄parans ad exitum,in principijs ęgritudi-
num frigidarũ ante acceptionem laxatiui. ℞.abſinthȷ,aniſi,ſeminis fœniculi,ariſtolo.ro.ſqui-
nanthi,carpobalſami,foliȷ,cyperi,agarici,radicis liliȷ cœleſtis,añ.pulueriza.& confice cũ melle.
& detur quantum auellana. Electuarium quod dicitur euadens.valet ad dol.chronicos,& cō-
feſtim. ℞.ſpicæ nardi,auṝ.xvi.myrrhæ,opȷ, laccę,opopana.caſtorȷ,olibani,añ.auṝ.ſeptẽm,gal * al.xij.
bani,auṝ.vi.maſtiches,auṝ.v.foliȷ,auṝ.vi.piperis longi.ȷȷ.croci,auṝ.x.ſquinãthi,auṝ.ix.ammeos,
cinnamomi,añ.auṝ.iiȷ.ſcorodi.auṝ.ȷȷ.bdelliȷ,auṝ.i.radicis liliȷ cœle,agarici,añ.auṝ.xvi.pulueri-
za,& confice cum melle.Iſtud electuarium expertum eſt multoties,& confeſtim aufert dolorē.
Sed non debes dare pluſquã.ʒ.ȷȷ. Medicamen Amoronis regis.valet contra podagrã:& dolo
res iuncturarum ex phlegmate viſcoſo,quo deſtruitur motus.& valet ad repletionē,& ad debi
litatem neruorum.Et eſt optimum mulieribus in quibus abundãt ſuperfluitates phlegmaticæ. F
Et etiam valet contra lapidem.Et generaliter dico, ꝙ cōpoſitio huius electuariȷ eſt per adiuua-
men diuinum, quod infinitis vicibus probaui, & à me non ſeparaui nec in ciuitatibus,nec in
villis. Recipe radicis liliȷ cœleſtis,auṝ.xx.galbani,auṝ.vi, & danich.iiȷ.ammoniaci,auṝ.x.&
ʒ.ȷȷ.ellebori nigri,auṝ.vi.ariſtolo.lon.auṝ.v.roſarum,auṝ.xx. turbith,auṝ.vi.ligritiæ,auṝ.x.ſtœ-
chados,auṝ.viȷ.ſatureię,centaureæ minoris,añ.auṝ.viȷ.&.ß.ſqnanthi,auṝ.viȷ.croci,auṝ.i.meu.
auṝ.vi..phu,auṝ.iiȷ. gafit,auṝ.i.eupatorȷ,auṝ.xvi.zirungem,auṝ.xx.&.ʒ.viȷ. xylobalſami,car-
pobalſami,ana auṝ.viȷ.olibani,auṝ.ȷȷ.chamæpityos,auṝ.xvi.chamędryos,auṝ.ȷȷ.maſtiches,auṝ.
vi.aniſi,aſari,granorum iuniperi,ana auṝ.v,ſpatanæ,hyſſopi,ana auṝ.v.harmel,cymini agreſtis,
maioranæ,ſcillæ aſſatæ,añ.auṝ.viȷ.ſagapeni,ammoniaci,aloes ſuccotrinæ,ana auṝ.v.coſti gen-
tianæ,ana auṝ.ȷȷ.origani,auṝ.vȷ.naſturtȷ, calami aromatici,ana auṝ.iiȷ. Confice cum melle.&
ſubmittatur in hordeo per ſex menſes. Et detur quaſi auellana cum aqua calida decoctionis ſa-
tureię & duarum ariſtolo. Medicamen Aſiritæ romani valet ad lapidem veſicæ, & prouocat
vrinam. Recipe amygd.dulcium,ſe.cucurbitæ & cucumeris,lapidis iudaici,agarici,floris cha-
mæmeli,gentianæ,añ.ʒ.iiȷ.ariſtolo.capil.vene.ſaliuncæ,ſanguinis hirci ſicci,vitri combuſti,la
pidis qui inuenitur in felle vaccæ,aniſi,radicis apȷ,bdelliȷ,myrrhæ,añ.auṝ,v.pulueriza,& con- G
fice cum melle.Et dentur.ʒ.iiȷ.cum aqua decoctionis radicum apȷ & fœniculi.

Dixit Galenus,iam dicimus in hoc libro noſtro, quem vocamus librum experimentationis medicinarum,quas probauimus,& accepimus à ſapientioribus hominibus,& habentibus ſolicitudinem erga artes.& nos iccirco compoſuimus hunc ſermonem,vt ſemper medicus habeat conſiderationem ad ipſum.Scias autem ꝙ medici altariũ curabãt per cibos ſacrificiorum. vnde nobiliores probantur alȷs medicis,Optime enim debemus laudare virum,qui illa facit per cibum,&plus quàm illum qui curat per medicinam.quia corpora quæ curanṫ per exhibitionem diætæ, reducuntur melius ad temperantiam, quàm quæ curantur per medicinam. Et medicus pro virili ſua debet conſiderare,vt cibus & materiæ quæ debent propinari,ſint propriæ naturę patientis vel accipientis.Et ſint boni ſaporis,vt æger delectetur in ipſis & diligat.Et non debet vti eadem medicina diu, ne fiat ei quaſi naturalis. Et caue ne præbeas medicinas mali ſaporis. quoniam medicina,quam infirmus habet in odio,plus nocet quàm proſit. Vnde & medici dignum duxerunt cum medicinis miſcere res dulces,& res ſaporitas, ſicut nos fecimus in rob nucum,quod accepimus ad anginam.Et ſimiliter ingeniati fuerunt in medicinis laxatiuis ponere aliqua quæ ſtomachum confortant.Et debes cauere in curatione malitiæ cōplexionis ſine ma- H
teria,ab euacuatione,& ė cōuerſo.Et debes laxare naturam à leuioribus conſuetis generaliter, ſicut diximus in libro interiorum.Sed ſemper quando volueris euacuare, primo ſubtilia, poſt euacua parum, deinde mediocriter, deinde fortius. Et caueas à medicinis non expertis. Sed vtaris expertis & vſitatis à bonis phyſicis & expertis. Et ſcias quòd omnes iſtæ medicinæ ſunt bonæ in locis ſuis, ſcilicet vbi conueniunt. Et ſunt venena in ſuis contrarȷs. Nos autem iam diximus in hoc tractatu de iſtis medicinis plures expertas. Et ſi poſtea acquiſiuerimus alias,ſcribemus eas in fine huius tractatus.

A

DE MELANCHOLIA EX GALENO, RVFO, ET POSSIDONIO

Caput nonum libri sexti Aetij.

Iul. Martiano Rota interprete.

Sicut in apparentibus corporis membris interdum eadem omnibus temperatu
ra conspicitur, velut in deprauato corporis habitu, vocataq; elephantiasi, & aqua
inter cutem, interdum vnum aliquod membrum vel biliosum vel melancho-
licum vel pituitosum humorem suscipiẽs, ipsum suam tantum temperaturam
immutat: ita contingit & cerebrum lędi, quandoq; totius ratione, quia sanguis
B qui in omnibus venis continetur, melancholicus effectus est: quandoq; partis,
quia reliquo sanguine illæso permanente, is qui in cerebro continetur, solus
immutatur. hocq; duobus modis, aut quia talis in cerebrum aliunde fluat, aut quia melancholi-
cus in cerebro reddatur. redditur aũt ab eius caliditate vel flauam bilem vel crassum & nigrum
sanguinem adurẽte. Ferè semper autem partes quę in præcordijs sunt, ita prius affectæ cerebrũ
tacito quodam consensu in eundem affectum trahunt, atq; ita desipere hominem faciunt, vel
atra bile cerebrum occupante, vel melancholico vapore in idem ascendente. quemadmodum
fieri consueuit in eo morbo quem flatuosum & hypochondriacum nominamus. neq;.n. propo
sitæ tractationi quicq̃ obstat, aliunde, atq; ex alio mẽbro, huiusce affectus initium originemq;
esse, cum facileq; ostiolum ventriculi quiduis patiens in similẽ affectum cerebrum ducat, nimirũ
ob conuenientiam quã cum eo habet, propter duos neruos qui desuper à cerebro ad ipsum ma
ximi descendunt. in eosdem affectus cor quoq; idem trahit, ꝓpinquitatis ratione, item & septũ
transuersum, cui adnatum est. conuenit quoq; ventriculi ostium cum spinali medulla qua parte
ipsi adhęret & colli vertebris adnexũ est. Principiũ autem huiusmodi melancholię vtplurimũ
ex cruditate consurgit. nã flatus plurimi consequuntur, & quocunq; cibo assumpto, sublimes,
C & ferè semper in pręcordijs obuersantes. ructus insuper acidi, fœtidi, ac veluti piscẽ olentes sub
sequuntur, ꝗuis eiusmodi nihil comederit. aluus vtplurimũ ipsis est sicca, somnus exiguus atq;
diuulsus, & ꝑ somnum visa perturbãtia enormiaq;, saltus toto corpore alij atq; alij, capitis verti
gines, & in auribus ventorũ sonitus: putantq; se alij caput repletũ aggrauatumq; habere: cõtra
alij vacuũ & leue: ꝗdam oẽ caput ꝗdem prorsus sibi esse: cui Philotimus ad alia remedia, plum-
beam galeã imposuit, qua oppressus caput sibi adesse intelligeret. Euadũt plerięq; melancholici
in venerem proniores, obliuiosi, timidi, misericordes, ad fletũ prompti, solitudinũ amantes. dę-
mones ab inimicis veneficis imissos sibi ꝗdam suspicãtur: alij noxium quippiã se deuorasse cre-
dunt. quã opinionem id ipsis confirmat, ꝙ mox abominabilia & monstrosa vomunt. videntur
aũt alijs alia. prorsusq; morbus hic varius est & inexplicabilis, velut ecce, vt de timore loquar, ꝗ
dam amicissimos formidat. alius oẽs etiam alios hoĩes metuit. hic in lucẽ prodire timet, ille tene
brosum aerem sectatur. alius eundem refugit, ferè oẽs tñ in obscuris locis versari gaudent sepul
chrisq; & solitudinibus. nonnulli ẽt vinum, oleum, aquã quoq; & oĩa liquida metuunt, vt qui
à cane rabido demorsi sunt. Atq;, vt paucis me expediam, melãcholię & insanię multas spẽs ha-
bent, si quis vniuersas eorũ imaginatiões consectari velit. verũ ex eis oĩbus duę cõmunes sunt,
D timor & mœstitia. mœsti nanq; sunt oẽs pręter rationem; nec si ꝑconteris causam ob quã tristes
fiot, reddere valent. metuunt.n. non pauci mortẽ, & ꝗdam alia, quæ metu digna non sunt, ꝗuis
nonnulli mortem ẽt vehementer appetãt. Cęterum cũ rationalis animi sedẽ atra bilis occupa-
uerit, mirãdum nõ est si metus, si tristitia, si mortis expectatio obnascatur: cum ex his quæ ex-
tra corpus nostrũ posita sunt, nihil adeo nobis formidolosum sit vt tenebrę. quãobrẽ, cũ veluti
obscuritas ꝗdam rationalis animæ sedẽ occupauerit, necesse est semper hoĩem terreri, eo ꝙ ter-
roris cãm secũ quocunq; deferat. nã vt in tenebris pueri timent, & ex adultis non cõsueti, sic &
atræ bilis color, tanq̃ nox ꝗdam rationalis aĩmæ sedem obumbrans metus procreat. Oĩa itaq;
causas accidentium quę cuiq; contingunt explicare nemo potest, cũ pleraq; dubitationes haud
paruas contineant, vt cur aliqui ꝗdam fugiunt tanq; molesta, cum tñ molesta nõ fiot, & quædã
quę bona non sunt tanq̃ bona sectantur. itẽ, cur alius domesticos timet, alius omnes hoĩes, atq;
id genus alia. medico tñ plurium accidentium causas exponẽre difficile non est, velut ia qui se
figulinum vas arbitrabatur, ob siccitatẽ arbitratur. frigidus.n. & siccus est melancholicus. humor,
qua de causa & alius cutem suam pellem siccã opinabatur. nã qui caput se nõ habere putabat, for-
tassis ob leuitatẽ capitis id arbitrabatur. leuitatẽ aũt capitis, flatus qui attollebat, efficiebat. Sed
cur melancholici plurimos cibos appetunt: an quia frigidum os ventriculi habent: Cur vinum

eorum aliqui plurimum hauriunt: an quia calefieri frigidus humor desiderat: Cur seipsos peri- B
munt: an quia putant se à maioribus malis explicare: nisi talis opinio pridem ipsis indita sit, vt
mortē sibi inferre pulchrū existiment, qua in opinione plerīq; barbari perstant. Cur aūt assidue
cruditate laborant: an qa turbulentū plenumq; excremētis corpus habent: atq; ideo eorū ven-
triculus male tēperatus semper ob humorē melancholicum friget. Cur ipsis ferè semper aluus
stricta est: an qa flatus ipsis circa p̄cordia vagat, nec deorsum admodū inclinat, atq; idcirco eo-
rum aluos astrictas esse oportet: interdum tñ ex longa detentione multa repente & colliquata
remittūt. Conniuent aūt, oculisq; prominentibus & labris crassis sunt vtplurimū, ob spirituum
crassitiē. Fusci sunt, qm̄ humor ad cutim effundit. Pilosi euadunt istorū plurimi, quia multis &
crassis excrementis abundāt. Linguam velocē ferè semper habent, sed & balbe & exili voce lo-
quuntur ob linguę incontinentiam. nā vehemētes linguę motiones à spiritu crasso fiūt. omne
aūt quod vehementer mouetur, celeriter quoq; motū suum absoluit. sed finē faciamus. nā hisce
excitatus poterit quisquis voluerit aliorū quoq; accidentiū causas indagare. Nigret aūt humor
iste qñq; calefactus plusq̄ deceat, qñq; frigefactus magis q̄ conueniat. quod. n. carbones accensi
patiunt (nam lucidissimi cū sint extincta flāma nigri fiunt) id hilaris sanguinis color patitur, fri-
giditate sublatus. cuius rei exēplum habere possumus in qbusdā mēbris quæ frigore liuida pri- F
mum, tum nigra fiunt. nimia quoq; caliditas cum exsiccet & consumat humorē quo naturalis
calor nutritur, humores nigrefacit, non aliter atq; sol fructus & hoīum corpora. Hactenus quę
medicum scire oportet prius, q̄ curationem aggrediatur, diximus. Nunc quę noscere debeat is
q hoc morbo laborantibus succurrere velit, subiungemus. Non minimū aūt interest scire vnde
morbus originem ducat. nam cum vniuersum corpus totum sanguinem melācholicum habet,
principium curationis à missione sanguinis auspicandum est. cum autem solum cerebrum, san
guinis missione ęger non eget, modo plurimo sanguine nō abundet, & preseruandi causa san-
guinem detrahere nolimus. Ex his aūt cognosces vtrum totum corpus melancholicum sangui
nem contineat, an in cerebro tm̄ is sanguis aceruatus sit. Nam qui nigri & hirsuti sunt, venasq;
latiores habent, facile melancholicum humorē gignūt: Interdum tñ & homines rubicundi re-
pente in melancholicam tēperaturam deueniunt: & ab ijs, qui fuluo colore sunt, præsertim si vi-
gilijs, laboribus plurimis, solicitudinibus, victui tenui, melancholicis cibarijs, se diu exposue-
rint. Insuper si se vena aliqua in sede suppresserit, aut aliqua alia cōsueta sanguinis euacuatio, ve-
lut in mulieribus menstrua. Non parum quoq; ad hoc facit anni tēpus, aeris cōstitutio, regionis
situs, ægrotantis ætas, & eiusdem ars. Hæc oia vbi perspexeris, quoties in omnibus venis cor- G
poris sanguinem melancholicum contineri dubitabis, firmissimam dignotionem conficies, si
cubiti venā secueris, mediam vero secare melius est: quam statim supprimes, si sanguis q effluit
melancholicis esse non videatur: sin erit, tantum detrahes quantum laborantis habitū expostu-
lare censueris. Tertia melancholiæ species, quā principium à ventriculo habere dicebamus,
quāq; hypochondriacā, hoc est pręcordia infestantem, appellabamus, ex antedictis plerūq; di-
gnoscitur. primo nāq; superius dicta accidentia circa ventriculum incipiunt, inflationes dico,
gurgulationes, ructus acidos, & virulentos, astrictam aluum, atq; id quod egerēdo vel euomē-
do excernitur supernatans. tum ipsi ęgrotantes in pręcordijs turbari oia & cōmisceri sentiunt.
quemadmodum igitur plerūq; vapore quodam fuliginoso fumosove aut crasso sursum ad ocu
los eleuato cæcutire sibi nonnulli videntur, vt qui suffusionem patiūtur: ita & nunc in cerebrū
ascendente melancholico vapore tanq̄ fuligine quadā aut fumo melācholici casus mēti obuer-
santur. Quoties igitur melancholicæ dementię propria signa magna non apparebunt, & circa
ventriculum aut nihil turbulentū affuerit, aut parum admodū, existimandū erit cerebrum pri-
mo affectum esse, quēadmodum dictum est. Quę igitur cerebro primū affecto melancholia cō-
sistit, assiduis balneis, victu boni succi & humido, nec flatuoso, p̄curanda est, omisso quouis alio H
potenti remedio. qñ noxius humor diuturnitate tēporis nondū euacuatiōi rebellis erit: tunc. n.
varias & valentes magis conuenit adhibere medicinas. Oportet aūt incipiente morbo mederi.
nam inueteratum & auctum medentis manus respuit. RVFI. Cōmunia aūt remedia siue cere-
brum, siue pręcordia primū patiantur, sunt quæ aluum subducunt. sed in primis studiū adhibe-
re oportet, vt cōcoctio probe fiat, postmodū purgare epithymo & aloe. siquidē ex his vel exi-
guum quiddā singulis diebus sumptū plurimū iuuat, & leniter aluū subducit. POSSIDONII.
In qbus sanguis abundare videbitur à principio statim venam cubiti incidere conuenit. preser-
tim in qbus consueta aliqua sanguinis euacuatio retenta est. in mulieribus aūt quibus mēstrua
defecerunt, tali venam aperire confert. Quisq; vero pro habitus sui ratione inaniendus est. in
quibus aūt mali succi potius abundant, vbi prius ægrotantem recte cibaueris; vtere Rufi hiera
vel Archigenis aut Iusti. Quòd si & sanguis & praui succi abundauerint, primum venam inci-
de, tum purgationem exhibe, postea diebus aliquot interiectis, clysteribus aluum subducas, pri
mo cremore furfurum, spuma nitri, & melle, deinde filiculæ radicem contusam vel epithymum
furfuribus incoques. ab hoc clysteri diebus tribus interpositis hieram dabis amaram, quę aloen
recipit, & pę cæteris omnibus epithymum habet: cōficies aūt ipsam sicut Themison docet, im-

A ponesq; aloes.℥.centum,mastiches,croci,spicæ nardi, cinnamomiq; & casiæ duplũ, assari vero
& carpobalsami singulorũ. ℥.i.addesq; epithymi duas vncias. ex aqua mulsa hanc dabis quan-
tum magnũ cochlear capit bis aut ter,ex modicis interuallis. hinc vbi laborantem rursus uictu
cõuenienti recreaueris,hieram Rufi denuo exhibebis,aut Archigenis,aut Iusti. Quãtitas autẽ
quæ exhiberi debet , sunt drach.ij.ex aqua mulsa & salis cochlearium paruũ. Melius est autem
aluum inanire ijs quę leniter vnius diei spatio subducunt.Nigram aũt bilem ducunt amaracus
& quam cunilam vocant inspersæ mulsæ,& ebibitę duum drachmarũ pondere.Confert etiam
sero lactis aluũ inanire, sed nõ id quod è caseo fluit dandũ est. melius est enim quod feruefacto
lacte seiungitur ab alio. sit autem potus lac equinũ , sin minus,bubulũ. imponaturq; nouæ ol-
læ,agiteturq; ramo ficus,ac dũ efferuescit ter aut quater aqua mulsa irroretur. postea colatũ ex-
hibeatur,melle primũ admisto:tum vbi venter fluere cœperit,nõ amplius addito melle.suma-
tur autẽ ad cotylæ mensurã,nec minus quinq; cotylis.post omnes autẽ alui subductiones mal-
uæ semen valde læuigatum ex aquæ cyathis tribus dandũ est , duarum drachmarum pondere.
summopere nãq; ad rem facit. quamobrem eo frequenter vtendum est. Optimũ est etiam pu-
legij decoctũ crebro bibere,tam ante,q̃ post purgantia medicamenta. idem & centaurij mino-
B ris decoctum potest.nã absinthij decoctum & frequenter & subinde præbebis, cum & aluo,&
ventriculo æque prosit,ac præter hoc multam in ventre ventositatẽ gigni prohibeat, nec in to
tum siccari aluum permittat.lotium insuper prouocat,& concoctionẽ impẽsius adiuuat, adeo
vt hoc solo quosdam viderim ipse liberatos. Exhibẽda sunt etiam quæ vrinã mouent,anisum,
daucus,petroselinum,nardus,& asarum: atq; præ omnibus his hippomarathri semen & radix,
quãq; chamæpityn & trixaginem sumere prõptius sit. quodcunq; vero ex istis aut ex aqua eli-
xum dabis , aut cõminutum poculis aridum insperges. Bonæ sunt etiam inanitiones quæ per
sudorem fiunt,siue laboribus, siue balneis procurẽtur, siue inunctionibus in sole factis,veluti
ex oleo chamæmelino,nitro oleo admisto.quibus peractis,vbi ægrotantis habitus melior esse
videbitur,ad hieram denuo redi. Curam quoq; præcordiorum habere conuenit cum eũ qui
curare quẽpiam incipiat:tum eum qui in curatione multum processerit.Fomenta itaq; conue-
niunt quæ ex oleo fiunt,in quo rutæ,anethi,serpilli,absinthij,artemisiæ,pulegij, viticisq; semẽ
& lauri baccæ aut folia tenera bullierint.hoc.n.& dolores mitigat,& inflationes minuit.In vẽ-
tositatibus autem quæ ventriculum mordent cuminum & pulegium aceto incoquẽda sunt &
spongijs admouẽda:aceto qñq; alumen inspergimus.Cataplasmata oleo cõstent,in quo deco-
C ctum sit vel anisum,vel apium,vel cuminum,vel cyperum comminutũ,irimq; & libanotidem
adijcies.cõferunt autem vt plurimum tam ante, q̃ post cibum facta. cataplasmate autem ablato
præcordia cõtegenda sunt,vel lana quã latissima , vel agnina pelle leuissima & pura. vbi prius
nardino pigmento locum inunxeris, vnctionibus cucurbitulas adijcies , aduersus inflationes
quidem,leues : aduersus inflammationes autem & tumores duros,scarificatas. Quibus ablatis
cyprino ceroto vteris,& polyarchio,& eo qui ex styrace constat, & alio pręcipue qui è semini-
bus conficitur,atq; alijs id genus.Procedente vero curatione proderit admodum vti rubificã-
te quod è ficubus & sinapi componitur. cõcoctionem enim reuocat ventriculoq; robur addit,
& siquis dolor in præcordijs remanserit ipsum aufert. Vtemur & acriter abstergẽtibus pręcor-
dia,medicamentisq; picem recipientibus,hoc est pice sicca per seipsam liquefacta,vel cum mo
dico oleo. calida vero cuti imponitur tam ante , q̃ in dorso,quoad sponte decidat. quare & cũ
ea lauetur , & siquid parũ à cute recedat,auferendum est forfice. Sũme autem iuuantur qui si-
cum bouis stercus aceto mulso cõmistum sibi indiderint, bulbiq; cum nitro vel alumine læui-
gati magnopere prosunt:hæcq; bubulo stercori cõmista vtilia sunt, maxime cũ mordicationis
sensus in ore ventriculi ipsis aderit.Nã quibus corpus frequẽter cõuellitur, expedit bibere ca-
D storiũ,& eodẽ in oleo sicyoneo dissoluto corpus inungere.Cõuenit etiam ipsos ante cibũ am-
bulare,& exerceri quantum vires tolerant. nam balnea bene cõcoquenti non admodum sunt
necessaria,nisi lassitudinem quãpiam sedare velis. Quicunq; vero ventriculum habet ad con-
coquendum non idoneũ,huic frequenter balneis vti prodest,vel ieiuno,vel peracta iam cõco
ctione.Post balnea dabimus cibaria cõcoctu facilia,non inflantia,bonã aluũ facientia,diligen-
terq; obseruabimus quomodo à singulis ægrotus afficiatur : neq; enim oẽs eodẽ modo , ijsdẽ
cibis afficiuntur.verũ qui ferè omnibus cibi cõueniunt,sunt panis recte confectus in furno co-
ctus,aues quæ nec pingues sint,nec edaces,& in mõtibus degant ,oua gallinacea leuiter cocta,
pisces saxatiles,quiq; carnes teneras habeant,echini vero marini plurimũ excellũt cum gratia,
tum vtilitate.reijcienda sunt quæcũq; in cœno & paludibus viuunt. carnes hœdinæ cõueniũt
& lactentiũ animalium.horũ præcipuæ partes sunt quæ multam carnem non habent,elixę.in-
utiles quoq; nõ sunt vuluæ sumen & pedes porcini.ex oleribus quo ad cõem victũ,psunt dul-
cia.nã quæ acria sunt,vt medicinæ exhibeãtur:velut palustris asparagus,petroselinũ,& similia.
Quãtitas omniũ quæ assumuntur moderata sit. Vinũ autẽ album,tenue, nec valde antiquum.
Non oportet autem inter cibũ repẽte multũ bibere, neq; plurimum sit id quod bibit, ne cibus
in ventriculo fluitet. Placet etiam, vt præter hæc omnia aceti acidissimi cochlear vnũ post cœ-

nam sorbeat,cũ dormitũ vadit,et eo inter comedẽdũ obsonia intingat.p̃stat autẽ aceto scillę pa E
rũ & rutæ & aristolochię tenuis admiscere.POSSIDONII.Ad inflationes oxyporiũ tale cõue-
nit,Ligustici,seminum apij,zingiberis,thymi,singulorũ vncia:mellis despumati quantũ suffi-
cit:dato cochlearis dimidiũ,tam mane q̃ vesperi. Q, si mellis dulcedinẽ auersentur,aliud quod
concoctionẽ iuuat ita cõficies. Scillæ tostæ.℥.i.salis ammoniaci.℥.v.seminũ apij, fœniculi,thy-
mi,petroselini,anisi,sisonis, zingiberis, singulorũ.ʒ.iiij.panis sicci & puri.℥.v.piperis.℥.i. &.ß.
ex hoc dato ad comedendũ quãtum cochlear capit, cũ cibo, quo pacto vult ęgrotus.dandũ est
insuper per quædã interualla quantũ cochlear cõtinet theriacæ, p̃sertim hyeme & veris initio.
RVFI.Vomant ex longioribus interuallis à cibo & ieiuni p̃sumpto raphani origanive aut thy
mi decocto,nequaq; vero sumant quæ vehemẽtius vomitũ concitant.noxia sunt.n.eiusmodi,
ventriculoq; & eius ori debilitatẽ adducũt,in ijs qui iãdiu morbo laborarint. Nã quidã ob vomi-
tum acrius cõcitantia,visi sunt melãcholia capi. Illud quoq; nouisse cõuenit:plerosq; hoc mor
bo infestatos quo tpe curabantur,nihil profecisse,sibi dimissos cõualuisse,propterea quia recte
prius à medicis tractati,postea vires aduersus morbũ maiores acceperint: cũ antea remedijs at-
triti forent.Quãobrem naturæ quies cõdonãda est,quã pluribus auxilijs affligi,quiete refici vi
demus,atq; iam extenuatos morbos superare. Qui canina lupinave melancholia tenentur,fe- F
bruario mense noctu domos exeunt,in cunctisq; lupos & canes imitantur,vsq; ad diluculũ va
gantur,sepulchraq; p̃cipue recludunt.Ita affectos his notis dignosces.Pallidi sunt,segniter aspi
ciunt,oculos aridos habent,cõcauos,nõ lachrymãtes, linguã siccã proferunt, saliuam nunquã
reijciunt,siticulosi sunt,in tibijs vlcera gestãt,quæ sanari non possunt,& qa crebro offendũt,&
quia à canibus mordẽtur.Hæc eorũ indicia sunt,estq; hoc morbi genus melãcholiæ spẽs: Quã
curabis cũ se cõstitutio aeris ĩmutabit,si venã incides , & vsq; ad animi deliquium sanguinẽ ef-
fluere sines,ęgrotãtemq; boni succi cibis ales,in balneas dulces adduces,& vbi tribus dieb⁹ se-
ro lactis vsus fueris,ægrotãtẽ hiera quæ colocynthim habet purgabis,Rufi, Archigenis aut Iu
sti:bis aut ter ipsam p interualla p̃bens. A purgationibus theriacã propinabis, q̃ viperas habet.
alia quoq; remedia quorũcũq; supra meminimus admouebis. vespere demũ aduentãte morbi
violentia soporiferis medicamentis caput irrigabis.odoramẽta somnũ procurãtia porriges,na
resq; papaueris succo inunges,& interdũ aliqd quod somnũ concilier,bibendum exhibebis.

 G

GALENO ASCITVS LIBER DE CVRA ICTERI.

CENSVRA.

Multa hic vera & ex authoribus doctis exscripta.

AD icteri curã prima quidẽ duo sunt maxime necessaria auxilia.s.phlebotomia
& purgatio. Sed purgatio quidem est propinqua, eo q cholera & nõ sanguis
abũdat in ictericis.fiet autem & aliqñ phlebotomia propinqua, qñ simul cum
cholera abũdat sanguis, & qñ hepar vel splen ab inflãmatione tenditur & do-
let, sicut multoties accidit. Nihil.n.est aptius phlebotomia in dolore viscerũ,
Alius autem & phlebotomans curabat,sicut & Praxagoras.sed nõ distingue-
bat qui erat phlebotomandũ,& qui non. Purgationes vero magis appropriatæ sunt huic ægri H
tudini.& plus iuuantur patientes, quando purgãtur iuxta principia. Ego autẽ euphorbio mi-
scens epithymum,& aloen,& petroselini,et dauci semen,& piper album,purgo ictericos.& vt
plurimum quidem solum hoc sufficit. Bene vero purgat & scãmonia cum aloe , & sicyoma,&
qcqd aliud acutius euacuat,maxime autẽ quęcunq; cholerã ducunt. Debiliora vero subducto-
ria fortassis nõ conferunt, eo q nõ curantur faciliter icterici propter ventris siccitatẽ, nec om-
nino descendit cholera ad intestinum.Quibus autẽ in impedimẽto est aliquid vt purgẽtur,his
confert vomere per raphanidas frequenter,aliqñ autẽ & post cœnã.&c.n.hepar ad ambas eũo-
nes,eam.s.quæ per subductoria,& eam quæ per vomitus,nõ improprie ducendũ est. Et hypo-
chondriũ,vt vtriq; mollius existens,cataplasmandũ,miscendo farinæ hordei de rore marino,&
scinco,& artemisia,& absinthio,& abrotano,& gramine,& ruta,& cardamo,& chamępitye,&
allio,& centaurea.Hęc.n.alterutra vrinas mouent,qđ ægritudini est maximũ bonũ,& cõtrahi
tur viscus.Ventosarum autẽ appositionem vidi præ manibus existere in medicis,qñ carent eis
quæ propria sunt ægritudini. Non tñ valde laudo neq; vitupero eã,sed sm tẽpus.In eis enim.s.
icteris qui à ventre, post eos qui ab hepate puto conferre.secundario vero eis qui ab hepate,
qñ tumorem aut dolorẽ habet.In eis autẽ qui à splene,nihil prodest ventosa. Hepar.n.& vẽter

applicata

A applicata phrenibus, possunt euacuari per ventosam versus hypochondriũ, propter continuitatem. Splen autẽ nullũ cõe habet cum phrenibus, sed multũ ab eis distat. Nequaquam igitur oportet eos qui à splene icteros curare ventosis. Mitigatis vero febribus, cerotum apponere, primũ quidem cerã & resinam coquendo cũ cyprino .i. alcãna, & meliloto, & bdellium, & ammoniacum miscẽdo. Ignita vero hypochondria nequaquam lædes & farinã hordei cũ florib⁹ viiis albæ; & meliloto cataplasmãs. Coquere autem oportet melilotũ in dulci. & terere cum farina, effundendo de ipso dulci. Fit autẽ id et absque farina per panem mollẽ. Bibere autẽ oportet pharmaca in hac ægritudine, succũ absinthij infundẽs in aqua cum nardo. Fortius autẽ oportet coquere absinthium in aqua. & colatum dare ictericis. Optimũ enim est pharmacũ si quis animose offerat, non attendens ad amaritudinẽ. Et nimirũ apparebit tibi magis dulce, q̃ amarum esse absinthium. Amariora .n. noui hoc aristolochiam, gentianã, centaureã, & alia multa. Nempe & præmittere quid iuuatiuum propter gustum, ingenerosum est. sicut & assumere quid nocuũ propter delectationem, nefandum. Et nimirũ patiuntur icterici quid inconueniens. Amara .n. eis apparent quę sunt dulcia. Vnde amaritudo quę inest absinthio, à passione obtusa erit. Bonũ autem est bibere ad icterũ & hoc, calaminthen, peristereonẽ, vocant autẽ sacrã herbam, acetosu-

B lam, lapathium acutum, quod est rubrum in stipite & frondibus. & stipes est quadrãgularis, plenus semine, radix vero eius est lutea. Hoc autem per se comestũ, & decoctio radicis bibita, eisto iuuat. Iuuat autem & domesticum lapathium similiter. Comedere autem oportet & de ea in prandio. & de decoctione radicũ bibere. Nullo autẽ minus est anchusa, & silphium, & chamæpitys, & erythrodani radix, & rosmarinus, et vocatum hemionium, et subtilis aristolochia, et adiantum, et serpyllũ, et hypericon, et struthion. horum enim singulũ bibere licet coquẽdo in aqua vel cum vino. vel incisum permiscere cum melicrato, vel vino antiquo. vt plurimũ vero pondus vniuscuiusque est .ʒ. i. Bonũ autem est et terere ipsa in aqua, vt in magnitudine fabæ. Expurgãt autem bene in icteris et sulfur cum ouo sorptum, et allia, assa et cruda comesta, et cepæ, et raphanides. Et melicratum per se est optimum, et cicerum decoctio, et cichorium cum vino, et caulis suecus, et staphylini radices, et cornu cerui abrasum, et in vino bibitum. et amygdalæ amaræ coctę in ptisana, et petroselini, et smyrnij molles radices, et anisum, et meu, et acorus, et radices de ponto odoriferæ. maxime autem asatũ, & nardus, & solatri succus, & chamæmelus,
* al. amaracus & mercurialis, & tamãriscus. Hæc .n. omnia sunt pharmaca ictericis purgatiua. Et offerre ipsa oportet sicut ego cum multa experientia scripsi. Non autem in solis pharmacis faciebã curam,

C sed diætans quam maxime. aliquibus enim sola diæta prębuit quod quęrebatur. Optimum autem est post exurrectionem mane à somnis, tentare fricari moderate cum oleo puro. Coquatur autem in oleo saluia, vel amaricinum, vel artemisia, vel bacca lauri, vel chamæmelus, vel iris, vel nardus, vel casia lignea, vel costus. Expurgant enim prædicta colorationes, & sudores mouent. Deinde absterso suauiter, vt remaneat pinguis, apponere hypochõdrio cerotum vel malagma Amathonis, vel Polyarchi, vel alicuius talium. quæ primo quidem remittere habẽt; deinde cyprinum cerotum, & tecto hypochõdrio, & superaccincto patiente, ad deambulationem oportet exire. modicum vero moto bibere de prædictis pharmacis. Supra potum autem, modico motu quiescere. deinde ire ad balneũ. & ibi prius moto & vocitante, balneari cũ aqua multa & calida. simul enim sudores sic conferunt. simul autem & pruritus cessant. et maxime si nitro & fæce vini vsta abstergatur cutis. In balneo autem & melicratum bibitũ cõfert. Cibaria vero ictericis & pulmenta, sunt panes bene fermentati, & non multũ puri. Ad secessiones .n. ij conferunt. Pulmenta vero, præsuccum gaziricum, vel byzãticum antiquum. & raphanides, & capparis cum oxymelite, & pisces mollium carnium, & petrini assi, & cum coeco cnidio, & coriandro, & aniso cocti, & eritio, & cũ melicrato. Hæc autem & vt pharmacum prosunt, ducẽtia

D ad vrinas. Quãdo autem & terrestris fuerit eritius, nõ oportet abstinere. Quando autem pisces non adsunt, cicera coquendo, bibere oportet aquã. Comedere autẽ salsuginosa. & bibere vinũ album odoriferum. neque ab oleribus oportet abstinere. sed & horum proprie q̃ maxime oportet sumere, quę suauissime mouent minctionẽ. Sunt autem talia, pastinaca, & cartamũ, & stru-
* al. sisarum thij germina, & scãdix .i. endiuia, & cyminũ, & sesamũm, & molles cardui, & fœniculus, & eryngij radix .i. vitiale porrũ, & asparagus, & smyrnij stipites, & mercurialis, & omnia talia. Bonum est autem & origanum viride. Domesticorum vero olerum, aptissimum est caul. & orinibum eius, & siclum, & raphanis, & rapa, & cepa hortensis, & germen sinapis, & tritio quę est de semine eius, & de allio. Carnium autem, syluestres sunt meliores domesticis. & elixæ magis q̃ assæ.
* al. anisi Appendant autem selini semen, & anẽthi, et cymini. Domesticas vero assas oportet comedere, quæ sint iuuenescẽtium. Excipere autẽ oportet omnia paludosa, & aquatilia, & gallos, nisi moderate carnosi fuerint. Fructuum vero, ventosi quidem omnes nõ sunt apti. sed qui sunt visceribus familiares, & vrinas prouocant, absque quod sint bene cibabiles. Dactylorũ vero balani, id est fructus ita sunt diuretici, vt si quis viride comederit, sanguinosas vrinas copiose faciat. De tragematibus autem, frixa cicera sunt optima. Vinorum autem, alba, & substyptica, & subtilia, & nõ valde antiqua. Et iuuenum melius est oblationẽ facere post labores & balnea, cauẽdo à repletione,

tione, sicut & ab indigentia. ambæ.n. ictericis sunt pessimę, repletio quidē, propter indigestiones, & eo ꝙ obstruit hepar: indigētia vero, propterea ꝙ cholericiores ostēdit humores. & propter inanimositates quæ sequuntur ægritudinem secūdum multam necessitatem. Vbiq; igitur quod est moderatū est optimum. hoc autē magis vbi & excessus & defectus nocumentum nō paucū infert, semel aut bis assumpti. Oporter autē & tardāte ægritudine, peregrinanones tentare, & appensiones, & equitationes, & in sole nudari, & per se natis balneis vti. maximū enim est ab vnoquoq; eorū iuuamentum. Venerea vidi quosdā quidem medicorū laudantes in hac ęgritudine. manifestum autem est, ꝙ si quidem vtendum est eis, in vltimis declinationibus cōpetunt. Melius vero est magis sobrie diætari in alijs, & in venereis. Non enim possunt tantum iuuare remissione & lætitia mentis, quantum nocent imbecillitate & infrigidatione corporis. Vltra autem ꝙ infrigidant, tristiores faciunt. Omnino autem bonum animum & mansuetudinem sistunt, excitando quod contristat. Hæc quidem est diæta ictericorū. Scire autem oportet timendum esse, si hoc te facienre, & pharmacis & adinuentionibus, nihil ad melius addunt, sed magis fiunt peiores habitibus, hi quidem aquosari, alij autem exsiccati. Duæ enim sunt euersiones malignæ & difficile tractabiles sm ægritudinem. iccirco & à longe prohibere oportet, & obuiare eis, & obsistere. humidiores quidem, per purgationes quæ per diuretica, & labores, F & solares stationes, et per sudorū eductiones siccando. sicciores vero, per bonā nutricationem humectando. Si autē quid remanet in vultu de ictero, quod fieri solet, effusionibus quæ ad nares oportet vti. Fortissimum autem est ad hæc elaterium & cyclamini succus permisti cū lacte, vt nō molestenr repleto ore aqua. debiliora autem est anagallis, & siclum, & nigella. nō tamen sunr inutilia. Eligat veto medicus quę conueniunr ægritudini. Purgentur autem primo quidē mucilago: deinde cholera crassa, sicut vitellina. Licer autem his & post balneū vti. citius enim euacuant. & simul balneum consolatur, & est minus mordax. Et hæc est cura ictericorum.

GAL. ASCRIPTVS LIBER DE CVRA LAPIDIS.

CENSVRA. G

Vtilia etiam & hæc esse possunt, quæ hic Arabs scripsit, si cum iudicio legantur.

CAnon quem scripsit Alguazir Albuleizor filius Abumelech Filuzet imperatori Saracenorū Anly filio Ioseph filij Resaphin de curatione lapidis. Accidētia à quibus cōuenientius est cauere, & à quorum tractatione cautela est adhibenda, sunt dolores, propter timorem qui est in eis. debilior nāq; eorum prosternit virtutem, & soluit inter hominem & inter suas salutes. Et ipsi quidem non sunt sicut accidentia, in quorū curatione inreruenit latitudo. Et ego iam mulroties eo præsente dixi ꝙ hoc accidens est sicut inimicus. Et oportet licet det inducias, vt abscindatur in ipsis suis inducijs, propter suam debilitatem in resistendo. & non sit contentus in debilitando ipsum, sed abscindat ipsum cum eo quod acquirir ei vires, aut præparationem. Er canon conferens in segregatione causæ huiusmodi accidentis, per cuius assiduationem cōfido ꝙ securabitur ab eo, est iste. Dum tempus æstatis perseuerat vsq; quo pertranseat plurimū temporis autumni, & descendat pluuia multa, tunc acceptio. ℥.i.s. de syrupo acetoso, facto cum H acero expressionis vuæ puræ, & medietatis eius de syrupo violaro cū. v. ℥. aquæ, in qua bullierint cortices radicū fœniculi. ʒ.i.s. & cubebæ cōtritæ. ʒ.i. donec cōsumpta sit aquæ pars quinta, & colata est cōuenienter. sumat hoc omnibus modis in omnibus. xv. diebus. Et acceptio aquæ ciceris secundum quod dixi, est bona & benedicta. Et si inueniatur aqua. & misceat cū ea in decoctione eius acetum, quod destruat ipsius caliditatem, & roboret eius incisionē, & ipsius abstersionem, & ad vltimū qn̄ inuenitur in acuitate cōplexionis, exquirar studium in infrigidando, sumat hunc syrupū, siue medicinas decoctas in aqua quā narraui. & vtatur syrupo endiuiæ, & syrupo acetoso, & syrupo nenufaris. et ponatur in oībus tpībus in aquā cibariorū factorū ei aqua ciceris nigri, nisi apud vehementiā caliditatis aeris. decoquatur ergo cū aceto quod decoquatur cū aqua ciceris. & fit cū aceto cucurbita. verū in cibarijs de cucurbita multiplicetur origanū. Qn̄ ergo aduenerit autūnus. & non intelligo per autūnum illud de quo absolute dicitur hoc nomen. qm̄ rota autūni natura est ex natura tpis æstatis, sed volo per ipsum qn̄ cōplectitur cōplexio aeris gradatim ad frigus, & associatur ad illud vt humectet aer per descensionē pluuiæ. sumat de cōfectione quā feci ei nunc quatuor. ʒ. cum decoctione ciceris nigri, cōdita cū sale & pauco piperis, die vna, et interpolet diē, quatuor vicibus, aut quasi illis. Qn̄ ergo vehemēs

fit frigus

A fit frigus aeris & figitur byems,accipiat de theriaca magna oibus.x.diebus aut quasi illis.ʒ.i.cũ
tanta aqua calefacta, q̃tũ capit os semel,ꝑmisto ei de syrupo de corticibus citri. Et qñ possibile.
est vt vtatur cibario facto ex olere vrticæ,fiat ei cibarium olerũ,decoctũ factũ eum carne hœdi,
quod sumat in principio suę comestionis. Hoc regimen sufficit ad auferãdas causas hmõi acci-
dentis.Et de illis quæ oportet ipsum in cibo sumere,est lepus,postq̃ cõfirmatur hyems,& defe
* al. hmõi ctus pluuiæ.& in vere die aliquo in diebus.At vero adolescens est multo melior q̃ aties binus
in istis duobus tpibus proprie.Et de illis quibus oportet conseruari sanitas ab oibus accidẽti-
bus,quæ de proprietate caloris est vt faciat accidere, aut vt accidãt causa eius in tẽpore autũni,
est vt sumat in mense maij circa finẽ eius,& in principio iunij,istud.Hordei excorticati & con-
triti,& florũ nenufaris,& oculorum vaccæ mundatorũ ex suis interioribus,omnium añ.ʒ.viij.
seminis scariolæ,& volubilis exiccatæ,& medullę seminis croci hortulani,& medullæ se.melo
nis,oium añ.drach.iiij.florũ violarũ & capilli veneris,corticum radicis apij recentis,omnium
añ.ʒ.ij.rhubarbari electi recentis,quartã.ʒ.vnius.terantur quæ sunt terenda,et infundantur oĩa
nocte vna in mẽsura libræ aquæ feruentis, & in mane ponãtur super ignẽ leuem.qñq; incepe-
rint bullire,confricentur manibus calida,& colentur, & cõfricẽtur manibus in colatura de cõ-
B dito rosato ex sacharo drach.xij.& de medul.casię fistulę mũdatę à suis interioribus & suis tuni
cis drach.iiij.& coletur,& misceatur cũ ęo tertia.℥.de syrupo iuleb,ex sacharo.et sumatur mane
alto.& quiescat die assumptionis eius,& secũda.Illud vero quod aufert esse lapidis.& eius,ꝓhi-
bet gñationẽ, est esse contentũ in cibo pane fermentato spongioso, cuius farina mollita fuit in
proximo,cũ auibus laudabilibus,sicut pullis,& perdicibus.& interpolatione lepore, & aspara
go,qñ possibile est.et cibatiũ olerũ ex vrticis,et sicla est benedictũ.& nõ repleatur comestione
multũ.imo dimittat de saturitate sua parum.& nõ laboret post comestionẽ penitus.& si est ne-
cessarium vt frangat illud quod generatũ est ex eo,& extrahat illud,sumat de hac confectione.
℞.corticum radicũ asparagi exiccatarũ.& corticum radicum fœnicu.exiccatarũ, & polij,& sco
lopendriæ,& cubebæ,oium añ.ʒ.v.ebeni,& gũmi prunorũ,et lapidis iudaici contriti super co-
tem,& casiæ,& cyperi de barach,& bdellij varij, & ammeos, oium añ.ʒ.ij.teranť singulr,& cri-
bellentur,& conficiantur cũ syrupo de sacharo. & sumatur ex ea ex tribus.ʒ. vsq; ad illud quod
est quasi illud,cum aqua calida in qua bullitum fuerit parum fœniculi. Et silr ad ventositatẽ, &
dolorem lapidis,& dolorem capitis,& stricturã anhelitus, & dolorem brachiorũ cõfert ei. Ad
ventositatem sufficit regimen quod ego præcepi ad prohibendã eorum generationẽ penitus.
C Ea vero ex quibus generantur sunt permistio in cibo,& intromissio cibi super residuũ cibi. &
labor post comestionẽ. Illud autẽ quo est vtẽdũ apud vehementiã doloris. nã dolor prædictus
nõ accidit nisi à gñatione lapidis stãtis in aliquo meatuum vrinæ. & quod ego determinaui ei,
prohibet eius gñationẽ,si ei alligetur ita,vt de eo nunq̃ cõqueratur.& nõ accidit aliquid ex eo,
si alligato ceciderit iteratio mundificationis renũ.veruntñ non est possibile, nisi imperiũ man
dati auditur administratũ in hmõi dispositionẽ,& est istud. ℞.fœnugræci.ʒ.iiij.se.apij,se.dau-
⁴ ',amborum añ.duas tertias.ʒ.i.bulliat totũ in.vij.℥.aquę,donec redeat ad medietatem.deinde
c nfricetur manibus donec aliquantulũ viscosum fiat.& in colato fricetur manibus de cõdito
violato ex sacharo.℥.i.ß.fricatione vltima, & coletur. & sorbeatur in hyeme sup medietatẽ.ʒ.i.
de theriaca magna.& in æstate & suo simili de tpibus aeris calidi,sine theriaca penitus.& vapo
retur locus totus cũ hoc.Olei anethini.℥.iij.sumantur in quo liquefiat adipis gallinæ.℥.i.demũ
submergatur in eo lana succida. & vaporetur cũ ea tepefacta locus multis vicibus post potum
medicinæ præcedentis.demũ administretur sternutatorium bis vel quater.Dolor vero capitis
qñ inuenitur,tũc si fuerint in tpe caloris,sumat istud quod narro. Cõditi rosati ex sacharo.ʒ.xij.
medullæ casiæ fistulæ mundaræ à suis interioribus & à suis tunicis drach.vi.fricenť ambo in.v.
D ℥.aquæ calidæ,& colẽtur.& addatur colato syrupi violati de sacharo.℥.i.ß.sumatur in mane. &
vngãtur frons, & anterior pars capitis cũ oleo rosato. concusso cũ tertia parte sui ex aceto fot-
ti,& infrigidetur. & sit effusio eius super caput cum vase stricti oris ab altitudine mensuræ pal-
mi.qm̃ est melius & velocioris iuuamenti.Si autẽ accidat in tẽpore frigoris,sumant hanc medi
cinã.Agarici vehementis albedinis drach.i.& tertia,raud seni,drach.i.terãtur ambo, & cõficiã-
tur cũ syrupo acetoso de sacharo.& sumat super illa duo istud quod ego narro.Casiæ contritæ,
& anisi,vniuscuiusq; drach.i.serueant cũ.vi.℥.aquæ, donec cõsumatur ex ea mensura tertiæ, &
coletur,& misceatur in ea syrupi acetosi.℥.i.ß.& sorbeatur. & bulliant chamæmeli & meliloti
vniuscuiusq; ma.iiij.in aqua quæ cooperiat ea,donec veheme ns fiat eius calefactio. demũ incli
nentur frons & tpa super illum vaporem ascendentem ex ea. Cum ergo tepuerit aqua in qua
bullitum fuit illud quod dixi,submergatur in ea pãnus lenis,& vaporetur cum eo vbi inueni-
tur dolor in capite.Stricturæ vero anhelitus non est causa nisi additio carnis. & dimissio exer-
citij in ieiuno.& conseruatione illius eleuať. Illud vero quod accidit de dolore brachijs & mẽ-
bris,inungantur quando inuenitur illud cum oleo anethino,quoniam destruet illud.

Ad lapidem.

Et est ei iterum descriptio suffuf ad lapidẽ. ℞. gũmi prunorũ, & cubebæ, & lapidis iudaici,

an.drach.iiii.corticis radicis asparagi,& ebeni,an.drach.ii.se.dauci,drach.s.terant,& cribellen- E
tur,& adiūgatur ei media.℥.sachari.& bibatur de eo omni die. ex drach.ii.vsq ad circuitū eius, cum aqua in qua misceatur syrupus acetosus. Et fit cibus tasea ex lepore, aut fœniculū, & cibarium olericum ex vrticis.Et est ei descriptio infusionis illa ad illud. Recipe corticum radicum apii,corticum radicum fœniculi,ana drach.ii.corticum radicum asparagi, drach.iiii.rubiæ tinctorum.drach.i.terantur omnia.et bulliant in.vi.℥.aquæ,donec minuatur medietas eius,et coletur,et misceatur cum ea de syrupo aceroso scillitico.℥.i.s.& bibatur.

Ad lapidem in vesica.

Valet lapidi in vesica.i.frāgit illum in vesica hoc modo. Accipe cortices radicū petroselini, fœniculi,semina eorum,milium solis,semen maluæ,& maluauisci,fœnigræci.oia vniuersaliter habere poteris.& bulliant in aqua.& colabis.in parte istius colaturæ pones.℥.i.predicti olei.& totum tepidum dabis ad bibendum.siue in balneo.& hoc ieiuno stomacho post aliquā horam post cibum.& hoc frequenter, quousq totū lapidē emittat. Veruntā si fuerit iuuenis,& siccus, aut macilentus,& in æstate,dabis ei cū decoctione se.melonis,citruli,cucumeris & cucurbitæ, lactucæ seminis,maluæ vel maluauisci,oium æqualiter. valet ægritudinibus vesicę qn impedit vrina ex humore frigido oppilante collū vesicæ.quod percipies,qn non sentit calorē circa partes illas,nec ardorem in vrina.& q calidis iuuatur,& frigidis læditur.& qn sentit frigiditatem circa pectinem certior eris.Item quando sanies vulnerata,vel sanguis congelatus est in vesica, dabis cum aqua mellis,sed caue ne vulnera recentia sint in renibus.de antiquis ne timeas. F

Ad incontinentiam vrinæ.

Item si vrina præter voluntatem emittatur,da ad bibēdum de vino vbi decocta sint ruta,castorium,cupulæ glandium,semen myrti,& thus.ista eadē facias si mingat lente,partes illas frequenter vngens.Prouocat vrinam ex humoribus frigidis,vel sanie,vel sanguine cōgelato,aut lapide in collo vesicæ,meatus vrinales,aut ipsum collum vesicæ oppilātibus,vniuersa curabit, sicut scriptū est. Item valet doloribus frigidis, passionibus auriū frigidis. valet paralysi,tremori membrorū,& torturæ oris bibitū. debes vngere mēbrum læsum in his tribus prædictis passionibus,sed primo & præcipue principia membrorū patientium.s.occipitium,& totā spinam dorsi frequenter. Sed in paralysi, non in principio, sed post.iiij.vel.v.dies tunc præsumitur q humores non sint superflui. Verum in paralysi sanguinea nequaq fiat nisi in declinatione. & tunc cum cautela,ne sanguis aduratur, & febricitet infirmus, & periclitetur.In alijs duabus in ipso principio vsq ad finem.Aut bibitur in hunc modum.Mentam,saluiam,calaminthen,nucem muscatam,galangā facies bullire cum pingui gallina.& in ipsa bullitione pone de oleo. si copiam non habes olei,ad medietatem ponas olei cōis:postea de illo iure bibe ieiunus. & differas prandium per duas horas.deinde ipsam gallinam comedas cum suo iure:si tantam copiam nō habes olei,in parte illius iuris si quod habueris facias bullire,& haurias. prædicta disciplina poteris cum piscibus vti, addens cum prædictis herbis & speciebus origanum & pulegium. Si etiam piscem eo vnctum assaueris,vtile erit.Item hoc idem oleū cum aceto calido sumat in ore qui patitur torturam oris vel paralysin,et colluat os frequenter.maximū enim consequitur iuuamentum.Valet etiam ischiadicæ passioni,quando frequenter locus læsus vngitur,& per clystere mittitur.valet etiam podagricis,& arthriticis ex frigida causa,cum quo fiat frequens inunctio pedū vel articulorū,addito modico aceti calefacti, & postea in fine ægritudinis sine aceto. Valet dolori dorsi emplastrum ex eo. & ammoniacum in eo dissoluitur. & dorsum emplastretur cum eo. hoc etiam emplastrū apostema splenis & eius duritiem dissoluit modico spacio tēporis.& omnes duritias,& omnia apata dura.I niectum in naribus, valet epilepsiæ. Et quando epilepticus cadit,destillat in aures eius cum penna aliquas guttas, & apprehende nares cū manu tua,& agita caput,& si agitatur, sanatur post vnam horam.in tempore interpolationis iniectum,multum confert:Valet oppilationi narium,quando nares oppilantur ex frigido humore,quod intelligas per absentiam caloris.& ipse infirmus sentit nares frigere.& asserit istud sibi accessisse. & calefacit cerebrum quando ex eo vngis pollicem, fricās palatum,vel coronam & tempora eo inungis.aut cum cibo sumis.aut cum iure parum ex eo vsq ad.ij.℥.bibas. Valet cōtra obliuionē.i.delet eam,quando tu radis occipitium,& vngis frequenter illud.et etiam sumptum per os,siue in cibo,siue in vino,in quo bulliat castorium & saluia & olibanū.Ista frequentare debes quousq iuuamentū sentias. & hoc intelligas in omnibus operationibus istius olei. & sedat dolorem dentium,quādo est ex frigido humore,vel ex frigiditate cuiuslibet rei. & inungēdo dentes vel gingiuas eo,parum calefacit. Et iniectum in matricem, prouocat mēstrua, quando in matricem cum pessario immittitur,prius ad ignem calefactum. Aperit orificia venarum,sumptum.s.per os, sicut superius diximus. Et dissoluit sanguinem congelatum in stomacho & in vesica,quando sumitur sicut diximus vbi locuti sumus qualiter iuuat renes. & soluit vrinam,& frangit lapidem in vesica. Valet anhelosis ex frigidis humoribus in pulmone contentis,sumptum cum decoctione hyssopi & ficuum siccarum & liquiritiæ,aut alicuius istorum ad pondus drach.ij.ieiuno stomacho. G H

Galeno

142

GALENO ASCRIPTA QVAESITA IN HIPPO.

CENSVRA.

Ex prognoſticorum & aphoriſmorum cõmentarijs, ſed ieiune pleraq; deſumpta ſunt.

QVid ſignificat tenuis & pallida vrina? nempe incoctã ſubſtantiã, colore cõco-
ctam, imbecillitatẽq; naturæ. Colore nãq;, quod facilẽ concoctu cõcoxit. nõ
vtiq; ſubſtantia, q; ſit collatu difficilis. Q; ſi ita diu feretur, à periculo immunis
perdurare homo non potuerit, quoad morbus concoquatur. Admodũ nanq;
tenuis vrina pniciosam ſignificat cruditatẽ, quatenus calor quod tenuiũ par-
B tium eſt, depaſcitur. Quid ſignificat tenue & fuluũ? nẽpe tenue ſubſtantia, &
fuluum colore, melius eſt pallido. ſed tamen ſubſtantia inconcocta. Quid ſignificat rufa vrina?
nempe inconcoctionem, non interitum. ſed non tam cito concoquitur. eſt nanque ex ſangui-
ne putrido, qui necdum perfectam accepit concoctionem, nec etiam ſuũ colorem. ob hoc mor
bum ſignificat diuturniorem. In continuis autem febribus vi multa ſanguinis excitatis excer-
nitur vrina rufa & craſſa cum hypoſtaſi rufa. manifeſtumq; ex colore & profuſionis ſubſtantia
quod aſſiſtit incoctum eſſe. ægritudinis certe incoctæ vrina flaua quidem colore, ſubſtãtia ve-
ro tenuis. Quid ſignificat tenue mictum, & foris turbulentum? vtiq; inconcoctum ex circun-
fluentia craſſi flatus. ſignificat vero naturã incepiſſe cõcoquere. Quid ſignificat craſſa mictura
& permanens craſſa? talis mictura ita permanens eſt vt iumẽtorum. pubeſcere ac vigere ſigni-
ficat craſſos humores & ſpũs vt feruorẽ. In his capitis dolor aut iam præſtò eſt, aut mox affutu-
rus, propter perturbationẽ, ac fumidas exhalationes, quæ ſunt in humoribus. Quid ſignificat
craſſum emictum, & deinde perdurans? quieſcere quidem in humoribus ebullitionem & atte-
nuari. moderatã enim ſignificat quantitatem. hinc diſcernẽdi eſſe principium. Quid ſignificat
mictũ tenue, & idem perdurans? extremã incoctionem id ſignificat. nã ſi natura ad concoctio-
C nem inclinare tentaſſet, neutiq̃ tale excreuiſſet. Hoc autẽ fit aut viriũ imbecillitate, aut obſtru-
ctione oppilationeq;, aut ob ægritudinis longitudinẽ. Nam qm̃ longa quartana eſt, in princi-
pio ob multitudinem & materiæ difficultatem, vrina directu difficilis tenuis mingitur. Verũ
tenuis minuitur ob oppilationem iecoris, aut renum. cæterũ ex loci dolore dignoſcitur. Min-
gitur ſanè tenuis & alba etiam in æſtuoſis febribus, quæ cauſi nominãtur. ſignificatq; amẽtiam
imminere. Cauſus nãq; febris, copiã ſignificat bilis. at diuturna vrina non eſt. manifeſtumq; fa-
cit in vaſis bilem nõ manere, ſed ſua ad cerebrum euolui ac volitare leuitate. ac ſi amens nõ ſit:
hinc notis fore: quod ſi iam eſt, mingitq; tenuem & albam cum intercluſa febri, mortem proxi
mam fore prędicito. neq;. n. cerebri vires ſuſtinebunt per febrim æſtuoſam immiſſæ bilis acorẽ
& diſcerptionem putreſcentis. Vndenã oleoſæ gignuntur vrinæ? Cõſueuit febris primo qui-
dem pingue liquefacere, deinde carnem. poſtremo ſolida exurit corpora. pingui ergo exuſto,
oleoſæ excernuntur vrinæ. ſenſim autem eliqueſcit pinguedo. inde principium habet, & aſcen
ſum, & vigorem. In principio itaq; colliquefactionis oleoſi coloris vrinas facit, vt ambiguũ ſit
aquoſæ ne ſint an oleoſæ. At in aſcenſu oleum eſſe apparet, vt olei miſtionẽ iam habere videa-
tur. Verum in vigore iam tam colore q̃ ſubſtãtia oleum eſſe dixeris. idq; renũ eſt duntaxat, aut
D totius corporis. ac ſi renũ ſit dũtaxat, aceruatim huiuſmodi excernitur multitudo, cũ multo ca-
loris ſenſu circa renes. ſin totius corporis, pedetẽtim ſumit incrementũ. Quid ſignificant eruo
ſæ hypoſtaſes? cũ iam depaſta pinguitudo eſt, & reliqua eliqueſcit caro, etiam eruoſas in vrinis
excernit hypoſtaſes. Cæterum aut renũ eſt, aut totius corporis. ac ſi ex renibus fuerit, vrinã etiã
concocta eſt, & eruoſas excernit hypoſtaſes: ſi cruda, totius corporis eſt malũ. Quid ſignificant
furfuraceæ hypoſtaſes? cum febris depaſta fuerit pinguedinem ad vaſorum profundum in pu
trefactione, tum tales euadunt, anguſtiores folioſis, eis tamen craſſiores excernũtur quãdoq;
ex veſicca: at ſi febris affuerit, totius corporis eſt malũ: ſin minꝰ, veſicæ ſolius. ac ſi vrina fuerit
inconcocta, morbus totius eſt corporis: ſin cõcocta, ſolius veſicæ. verum locum ſuum obtinet
dolor. Quid pronunciant folioſæ? cũ ſolida oblangueſcunt, primo nãq; multum abraduntur.
ac ſi cũ febri, vniuerſum affligitur corpus: ſin ſecus, ſola veſica. Ex veſica quidẽ ſunt cõcoctæ:
ex toto autem corpore, crudæ. Quid portendunt in vrinis hypoſtaſes crimnodes. i. farinę craſ-
ſiori ſimiles? cum febris profundum vaſorum comprehenderit, & maiorẽ latitudinem aſſum-
pſerit, & longitudinem ampliorem, fiunt furfurum hypoſtaſes, vocãturq; crimnodes. Cæterũ
crimna duo ſignificant. aut enim ſanguinis torridã vim pronunciant, aut ſolidorũ corporũ va
lidam colliquefactionẽ. ac ſi alba ſit hypoſtaſis, ſolidorum eſt corporum languor: ſin rufa, id à
ſanguine

ſanguine eſt. Quid ſignificat grauiter olens? tabē, & naturæ futuram extinctionē. Quid atræ E
ſignificant vrinæ? Cūctæ profecto hæ & craſſæ omnino ſunt & pernicioſę. Rariſſime, aut prorſus nunq̃ atra inuenitur tenuis vrinā. Nigrum certe corpus aut propter toſtū efficitur ſanguinem, aut ob totius corporis refrigerationē, aut melancholico humore purgato. Trinæ itaq; hæ ſunt differentiæ, quæ craſſiſſimas obtinent ſubſtātias, ac craſſæ inueniantur atræ vrinæ neceſſe eſt. In acutis profecto ægritudinibus pernicioſa vt plurimum atra vrina eſt. Cum male olēs, & hypoſtaſis atra fuerit, in ægritudinem acutam lapſum talem vrinā emingentem, non mori impoſſibile eſt. Si ſublatio ſit atra, minus malum: ſimiliter ſi nebulam, vel ſubnebulā habeat ſimilem, mitius eſt malum. Siquidem atrum quandoq; frigiditatem oſtendit, quādoq; caliditatem, ſeu quoquo modo vim torridam. Si igitur liuidū prius mingat, deinde ita fiat atrum, frigiditatem obtinet. Si fuluum anteceſſerit, inde in atrum conuertatur, toſtum ex nimio calore oſtēdit ſanguinem atrum euaſiſſe. Nos vtiq; ne prætereat quartana & melancholica diſſnluta amētia, atras excerni vrinas & craſſas, Lienoſi nanq; tales frequenter emingunt, cum languens ita lien apparet. Nullam nanq; digeſtionem, & apparitionem intendit in redundātiam melancholicā. At nos iſta pernicioſa eſſe pronunciamus in acutis ægritudinibus. cū tam viris q̃ fœminis atræ vrinæ exiſtunt, eſſe peſſimas: at infantibus, ſi aquoſas. Minus vero erunt pernicioſæ atræ vrinę lienem habentium inualidum: ac non ex æſtuatione, at ex frigiditate atratus liueſcit quodam modo ſanguis, ſicut aliorum quorundam: at id ex humoris melancholici refuſione.

FINIS.

A α B β C γ D δ E ε F ζ G η H θ I ι K κ L λ M μ N ν O ξ
Oēs ſunt quaterniones, pter K κ & O ξ quinterniones.

VENETIIS APVD HAEREDES
LVCAEANTONII IVNTAE.